

ЛУННИЯТ КАМЪК

УИЛКИ

КОЛИНЗ

УИЛКИ КОЛИНС ЛУННИЯТ КАМЪК

Превод: Никола Милев

chitanka.info

Издаден за първи път през 1868 г., „Лунният камък“ е най-известното произведение на английския именит автор Уилки Колинс. Романът е признат за класика в криминалния жанр и надживява изпитанията на времето.

Заплетеният и динамичен сюжет на книгата грабва още от първите страници.

Лунният камък е магнетичен жълт диамант, украсявал някога челото на индуския бог на Луната. Но попаднал веднъж в ръцете на простосмъртни, диамантът, както се твърди, носи проклятие.

Полковник Хърнкасл решава да подари диаманта на своята племенница Рейчъл за осемнайсетия ѝ рожден ден. През нощта след празненството ценният подарък изчезва от индийското шкафче на мис Рейчъл. За всичко, свързано с историята на Лунния камък, разказват един след друг героите в романа.

Уилки Колинс въвежда читателя в света на изисканите обноси, където се оказва, че никой не е толкова благопристоен...

<http://www.book.store.bg/c/p-p/m-441/id-24474/lunniat-kamyk-uilki-kolins.html>

БЕЛЕЖКА НА АВТОРА

Във връзка с тук изложената история на Диаманта трябва да призная, че в основата на този разказ, както и в някои по-важни подробности, лежи мълвата, която се разпространява за два кралски диаманта в Европа. Великолепният камък, който украсява жезъла на руските царе, някога е бил око на индийски идол. За прочутия Кох-и-нор също се предполага, че някога е представлявал един от свещените скъпоценни камъни на Индия; и нещо повече — че е бил свързан с пророчество, което предричало известни нещастия на тези, които биха се опитали да го отклонят от неговото древно ползуване и предназначение.

ПРОЛОГ
ЩУРМУВАНЕТО НА СЕРИНГАПАТАМ
(1799)
(ПИСМО ИЗ ЕДНА СЕМЕЙНА АРХИВА)

I

Пиша тия редове от Индия до моите роднини в Англия.

Целта ми е да обясня защо не поех приятелски подадената ми ръка на моя братовчед Джон Хърнкасл. Мълчанието ми по този въпрос беше криво изтълкувано от членовете на моето семейство, от доброто мнение на което не бих желал да се лиша. Моля ги да отложат окончателното си решение дотогава, докато не прочетат този мой разказ. Давам честната си дума, че ще напиша само чистата, безусловна истина.

Тайното разногласие между мен и моя братовчед възникна по време на великото събитие, в което участвахме и двамата — щурмуването на Серингапатам под командата на генерал Бейрд на 4 май 1799 година.

За да бъдат напълно разбрани всички обстоятелства, трябва да се върна назад към времето преди атаката, а също и към мълвите, които обикаляха нашия лагер относно скъпоценните камъни и купищата злато, намиращи се в серингапатамския дворец.

II

Една от най-невероятните от тия мъкви се отнася до Жълтия диамант — прочут скъпоценен камък в летописите на Индия.

Според най-старото от тези предания споменатият камък е украсявал челото на четириръкия индийски бог на Луната. Отчасти поради особения си цвят и отчасти поради легендата, че този камък е споделял качествата на украсяваното, от него божество и че неговият блясък се е увеличавал при пълнолуние и намалявал заедно с намаляването на луната — той е бил наречен така, както продължава да се нарича и до ден днешен в Индия — Лунният камък. Слушал съм, че подобни суеверия някога са били разпространявани в Гърция и Рим; тия суеверия обаче де отнасяли не до диаманти, посветени на някое божество (както в Индия), а до полупрозрачни камъни от по-просто естество, поддаващи се на влиянието на Луната и които също така са били наричани на нейно име, под което са известни на специалистите и до днес.

Приключенията на Жълтия диамант започват през единадесетото столетие на нашата ера.

По онова време мохамеданският завоевател Махмуд Гази прекошил Индия, завладял свещения град Сомнат и заграбил съкровищата на прочутия храм, който няколко столетия привличал индийските поклонници на светите места и почитатели на чудесата на Изтока.

От всички божества, на които се кланяли в този храм, само богът на Луната избягнал алчността на мохамеданските завоеватели. Охраняван от трима брамини, неоскверненият идол с Жълтия диамант на челото през една нощ бил изнесен и отнесен във втория по значение свещен град на Индия — Бенарес.

Там Лунният бог бил настанен в ново капище, в зала, украсена със скъпоценни камъни, под сводове, подпирани от златни колони, и отново станал обект на поклонение. През нощта, когато капището било завършено, творецът Вишну се явил насън на тримата брамини. Той вдъхнал своето божествено дихание на диаманта, който украсявал

челото на идола, а брамините паднали пред него на колене и закрили лица с одеждите си. Бог Вишну заповядал Лунният камък да бъде охраняван от трима жреци, които да се сменяват, ден и нощ до свършека на света. Брамините чули това и се преклонили пред божествената воля. Божеството предсказало големи нещастия за всеки смъртен, който би дръзнал да сложи ръка на свещения камък, както и за всички негови потомци, в чиито ръце камъкът би преминал след неговата смърт. Брамините наредили това предсказание да се запише на вратата на светилището със златни букви.

Век след век, и през всички поколения приемниците на тримата брамини ден и нощ охранявали скъпоценния Лунен камък. Тъй изминали векове, докато в началото на осемнадесетото столетие на престола се качил Аурунгзиб от династията на Великите Моголи. По негова заповед храмовете на Брама отново били подложени на грабежи и разрушения. Капището на четириръкото божество било осквернено с убиването на свещените животни; идолите — разбити на парчета, а Лунният камък присвоен от един военачалник на Аурунгзиб.

Безсилни да си възвърнат откраднатото съкровище със сила, тримата жреци пазители го следели предрешени. Едно поколение сменявало друго; воинът, извършил светотатството, бил постигнат от ужасна смърт; Лунният камък (носейки със себе си тежкото проклятие) минавал от ръцете на един в ръцете на друг незаконен мохамедански владетел; и въпреки всички случайности и промени наследниците на тримата жреци пазители продължавали да следят своето съкровище в очакване на деня, когато вседържателят Вишну ще им върне техния свещен камък. Това продължило до последната година на осемнадесетия век. Диамантът минал във владение на серингапатамския султан Типу; той е наредил да украсят с него дръжката на кинжала му и го пазел сред най-драгоценните съкровища на своята оръжейна сбирка. Но дори и тогава — в самия дворец на султана — тримата жреци пазители тайно продължавали да бдят над диаманта. В свитата на Типу се намирили и трима чужденци, заслужили доверието на своя господар, като възприели (или се престорили, че възприемат) мохамеданската вяра; и според слуховете именно те били тримата предрешени жреци.

III

Такава беше фантастичната история на Лунния камък, която се разказваше из нашия лагер. Тя не направи сериозно впечатление на никого от нас освен на моя братовчед — неговата любов към чудесата го накара да повярва в тази легенда. В навечерието на атаката срещу Серингапатам той по най-безсмислен начин се разсърди на мен и на другите офицери, задето се отнасяхме към тази история като към някаква басня. Възникна глупав спор, при който злочестият ми братовчед излезе извън кожата си. Със свойственото си самохвалство той заяви, че ако английската армия превземе Серингапатам, то ние ще видим диаманта на неговия пръст. Силен смях посрещна тази негова бомбастична декларация и ние си помислихме, че с това въпросът бе приключен.

А сега позволете ми да се върна към деня на атаката.

Братовчед ми и аз бяхме разделени още преди нападението. Аз не го видях, когато пребродихме реката; не го видях, когато забихме английското знаме при първия пробив; не го видях, когато преминахме рова и сражавайки се за всяка педя земя, навлязохме в града. Едва по здрач, когато градът бе вече наш и генерал Бейрд сам бе открил трупа на Типу под купищата убити, аз отново срещнах Хърнкасл.

Ние и двамата бяхме причислени към отряда, изпратен по заповед на генерала да преустанови грабежите и безредиците, настъпили след нашата победа. Войниците вършеха страшни безчинства; нещо по-лошо — през някаква забравена, незапазена врата те се бяха добрали до складовете на двореца и разграбили златото и скъпоценните камъни. Именно, в двора пред тия складове се срещнахме с моя братовчед, където бяхме отишли да въдворим ред сред нашите войници. Аз веднага видях, че пламенният Хърнкасл беше възбуден до крайност от ужасната сеч, в която току-що бяхме участвували. Според мен той съвсем не беше способен да изпълни своите задължения.

В дворцовите складове цареше голяма суматоха, но аз не видях никакво насилие. Войниците се позоряха доста тихо и мирно — ако

мога така да се изразя. Подхвърляха си всякакви груби шеги и закачки; сегиз-тогиз някой неочаквано ще спомене нещо и за Лунния камък. И щом грабежът стихваше на едно място, повикът: „А кой намери Лунния камък?“ — го предизвикваше да избухне на друго място. Докато напразно се мъчех да възстановя някакъв ред, откъм другата страна на двора се разнесе страшен вик и аз тутакси изтичах нататък, опасявайки се от някакво ново безчинство.

Пристъпих към отворената врата и се натъкнах на телата на двама убити индуси, проснати на прага. (По дрехите им узнах, че са дворцови офицери.)

Нов вик отвътре ме накара да избързам към една зала, която се оказа оръжеен склад. Тук трети индус, смъртно ранен, лежеше в краката на някакъв мъж, който стоеше с гръб към мен. В същия миг мъжът се обърна и аз видях Джон Хърнкасл с факел в едната си ръка и с окървавен кинжал в другата. Когато той се обърна към мен, един камък, поставен в дръжката на кинжала, блесна като огнена искра под светлината на факела. Умиращият индус се надигна на колене, посочи към кинжала в ръката на Хърнкасл и промълви на своя роден език: „*Нека Лунният камък отмъсти на теб и твоите потомци!*“ — след което падна мъртъв на земята.

Преди да успея да предприема нещо, войниците, които вървяха подире ми, се втурнаха в залата. Моят братовчед като луд се спусна към тях.

— Очистете залата! — изкрещя им той. — И поставете караул на вратата!

Когато Хърнкасл се хвърли срещу войниците с факела и кинжала си, те отстъпиха назад. Аз оставих двама от моите най-верни хора на пост пред вратата. През останалата част на нощта вече не видях моя братовчед.

Рано на другата сутрин грабежите все още продължаваха и генерал Бейрд заповяда да обявят на всеослушание, че всеки, хванат на местопрестъплението, който и да е той, ще бъде обесен. Присъствието на началника на военната полиция ясно говореше, че генералът не се шегува. И сред тълпата, която изслушваше тая заповед, аз отново се срещнах с Хърнкасл.

Той ме поздрави с добро утро и както обикновено ми подаде ръката си.

Аз се забавих да му подам моята.

— Отговорете ми най-напред — рекох му аз, — кой уби индуса в оръжейния склад и какво означаваха последните му думи, когато посочи към кинжала във вашата ръка?

— Предполагам, че индусът умря от смъртоносните си рани — отвърна Хърнкасл. — А какво са означавали последните му думи, това аз знам толкова, колкото и вие.

Аз го изгледах внимателно. Гневът му от предишната вечер бе утихнал. Реших да му дам още една възможност да се оправдае.

— И нищо ли повече нямате да ми кажете? — попитах го аз.

— Нищо! — отвърна той.

Обърнах му гръб и оттогава не сме си продумвали.

IV

Моля да не се забравя, че всичко, изложено тук относно моя братовчед (освен ако не възникне необходимост за неговото публикуване), е предназначено само за членовете на нашето семейство: Хърнкасл не ми каза нищо, което да ми даде повод да се обърна към нашия полкови командир. Тези, които си спомнят за неговото избухване преди атаката, продължават да дразнят моя братовчед относно диаманта; но той си мълчи, като очевидно не забравя обстоятелствата, при които го изненадах в оръжейния склад. Носят се слухове, че възнамерява да се прехвърли в друг полк — вероятно за да бъде по-далеч от **мен**.

Не знам дали това е вярно или не; обаче не бих могъл да стана негов обвинител по съвсем основателни причини. Ако разглася всичко гореизложено, аз не ще имам никакви доказателства освен моето вътрешно убеждение: аз не само не бих могъл да докажа, че той е убил двамата индуси на вратата, но не мога дори да твърдя, че е убил третия, вътре в залата — и затова, защото не съм го видял със собствените си очи. Наистина аз чух думите на умирация индус, но ако някой ми възрази, че те са били само предсмъртно бълнуване, как бих могъл да го опровергая? Затова нека нашите роднини от едната, както и от другата страна сами си съставят мнение за всичко гореизложено и решат за себе си дали отвращението, което аз изпитвам към този човек, е основателно или не.

Макар и да не вярвам във фантастичната индийска легенда, засягаща диаманта, трябва да призная, че самият аз не съм напълно освободен от известни суеверия във връзка с този въпрос. И все едно дали това е от убеждение или от измамно предположение, но аз смятам, че всяко престъпление води след себе си и своето наказание. Аз не само съм убеден във виновността на Хърнкасл, но и не се съмнявам, че той ще съжалява, ако задържи диаманта за себе си и че другите, които вземат този диамант, когато той им го даде, също така ще съжаляват.

ПОВЕСТВОВАНИЕТО

ПЪРВА ЧАСТ
ИЗЧЕЗВАНЕТО НА ДИАМАНТА (1848)
СЪБИТИЯ, РАЗКАЗАНИ ОТ ГАБРИЕЛ БЕТЪРИДЖ,
УПРАВИТЕЛ В ДОМА НА ЛЕЙДИ ДЖУЛИЯ ВЕРИНДЪР

ПЪРВА ГЛАВА

В първата част на „Робинзон Крузо“, на страница сто двадесет и девета, ще намерите следните редове:

„Сега разбирам, макар и твърде късно, че е глупаво да се залавям за работа, без да пресметна предварително колко време и труд изисква тя и дали ,ще имам сили да я доведа докрай“.

Ето че вчера аз отворих моя „Робинзон Крузо“ на същото това място. А днес сутринта, на 21 май 1850 година, при мен дойде племенникът на моята господарка, мистър Франклин Блейк, и поведе с мене следния разговор:

— Бетъридж — рече мистър Франклин, — аз бях при нашия адвокат във връзка с някои семейни въпроси и между другото ние заговорихме за изчезването на индийския диамант от дома на леля ми в Йоркшир преди две години. Адвокатът смята, а така смятам и аз, че в интерес на истината цялата тази история би трябвало да се запише, и то колкото по-скоро, толкова по-добре.

Без още да разбере неговото намерение и смятайки, че за да има мир и спокойствие, човек трябва всякога да бъде на страната на адвоката, аз казах, че и аз съм на същото мнение.

Мистър Франклин продължи:

— Както ви е известно, изчезването на диаманта вече хвърли сянка на подозрение върху репутацията на някои невинни хора. Паметта на невинните може да пострада и в бъдеще поради недостатъчно писмено изложени доказателства, към които биха могли да прибъгнат тия, които ще дойдат след нас. Не ще и съмнение, че тази наша странна история трябва да бъде разказана. И, струва ми се,

Бетъридж, че ние с адвоката избрахме правилния начин, по който това може да бъде извършено.

Не ще и съмнение, че те бяха измислили нещо прекрасно за себе си, но аз все още не разбирах какво общо можех да имам аз с цялата тази работа.

— Ние трябва Да разкажем за известни събития — продължи мистър Франклин. — Има и хора, свързани с тия събития, които могат да ги предадат последователно. Ето защо адвокатът смята, че ние всички сме длъжни поред да напишем историята на Лунния камък — докдето се простира нашата лична осведоменост, и не повече. Трябва да започнем с това, по какъв начин диамантът е попаднал в ръцете на моя чичо Хърнкасл, когато е служил в Индия преди петдесет години. Ние вече разполагаме с такова едно въведение — това е един стар семеен ръкопис, в който всички по-важни и необходими подробности са изложени от очевидец. Сега следва да се разкаже как диамантът е попаднал в дома на моята леля в Йоркшир преди две години й как е изчезвал само дванадесет часа след това. Никой не знае по-добре от вас, Бетъридж, какво се е случило в къщата по онова време. Така че вие трябва да вземете перото и да започнете повествованието.

Ето по кой начин на мене ми съобщиха какво общо мога да имам с изложената вече история на диаманта. Ако любопитствувате да узнаете как постъпих аз при тези обстоятелства, то позволете ми да ви съобщя, че направих това, което вероятно и вие на мое място бихте направили. Аз най-скромно заявих, че подобна задача не е по силите ми, а същевременно си мислех, че колкото за свършване, ще я свърша — в главата ми има достатъчно ум за това — стига само веднъж да се разгорещя. Изглежда, че мистър Франклин успя да прочете моите тайни мисли. Той отказа да повярва в моята скромност и настоя да позволя на способностите си да се разгърнат.

Изминаха два часа, откакто мистър Франклин ме остави. Още не видял гърба му, и ето че аз вече се отправих към писмената си маса, за да започна разказа. И така си седя досега безпомощен (въпреки всичките ми способности) и подобно на гореспоменатия Робинзон Крузо все повече се убеждавам колко неразумно е да се залавя човек за работа, преди да сметне предварително колко време и труд изисква тя и дали ще има сили да я довърши. Моля ви да обърнете внимание, че аз случайно разтворих книгата тъкмо на това място, и то в навечерието

на деня, в който аз тъй прибързано се съгласих да се заема с работата, която лежи сега пред мен. И позволете ми да ви попитам: не беше ли това някакво предзнаменование?

Аз не съм суеверен; прочел съм много книги; може и да се каже, че съм един вид учен. Макар че вече минах седемдесетте, паметта ми е бистра, а нозете — крепки. Ето защо — не вземайте това за мнение на някой невежа — аз смятам, че книга като „Робинзон Крузо“ никога не е била и няма да бъде написана пак. В течение на дълги години аз се обръщах към тази книга обикновено тогава, когато се наслаждавах и на лулата си, а тя винаги е била мой верен другар и съветник по време на всички трудности и изпитания. Изпадна ли в лошо настроение, разтварям „Робинзон Крузо“. Имам ли нужда от съвет — „Робинзон Крузо“. В миналото, когато жената ми досаждаше, пък и сега, когато си пийна повечко вино, пак „Робинзон Крузо“. Изтъркал съм цели шест екземпляра „Робинзон Крузо“ през живота си. За последния ми рожден ден моята господарка ми подари седмия екземпляр. По този случай аз си сръбнах малко повечко, но „Робинзон Крузо“ отново ми помогна да се оправя. Струва четири шилинга и шест пенса, в синя подвързия и с една картина като притурка.

И все пак това все още не може да послужи като начало на повествованието за диаманта, нали? Аз сякаш блуждая наоколо и търся бог знае какво и бог знае къде. С ваше позволение ние ще вземем друг, чист лист хартия и ще започнем пак отначало.

ВТОРА ГЛАВА

В последните страници аз споменах за милейди, моята господарка. Изчезналият диамант никога не би попаднал в нашия дом, ако не беше подарен на дъщерята на моята господарка; а нейната дъщеря никога не би могла да получи тоя подарък, ако моята господарка (в страдания и мъки) не беше я родила на света. Следователно, ако започнем с моята господарка, значи можем да бъдем сигурни, че започваме от самото начало; а това, позволете ми да ви кажа, когато имате такава задача като моята, представлява голямо утешение. Ако поне малко от малко сте запознати с висшето общество, вие навярно сте слушали за трите красиви госпожици Хърнкасл: мис Аделаид, мис Каролайн и мис Джулия — най-младата и най-добрата от трите сестри според мен; а пък аз имах тая възможност да съдя за това, както скоро ще се уверите. Аз постъпих на служба при стария лорд, техния баща (слава богу, той няма нищо общо с историята на диаманта; аз никога не съм срещал нито във висшето, нито в низшето човешко общество хора с такива дълги езици и с такива буйни характери!). Та, казвам, аз постъпих при стария лорд като паж на трите му благородни щерки, когато бях на петнадесет години. Там живях, докато мис Джулия се омъжи за покойния сър Джон Вериндър. Сър Джон беше прекрасен човек, само че се нуждаеше от някой да го управлява и, между нас казано, той си намери този някой; и нещо повече — той процъфтя, затлъстя, поживя си весело и заблагоденствува още от деня, когато моята господарка го поведе в църква да се венчаят — до деня, в който тя усети последното му дихание и затвори очите му завинаги.

Забравих да спомена, че аз се преселих с младоженката в дома на нейния съпруг в неговото имение.

— Сър Джон — рече тя, — аз не мога без Габриел Бетъридж.

— Милейди — отвърна сър Джон, — аз също не мога без него.

Така именно говореше той винаги с нея и така именно аз попаднах на служба при него. На мене ми беше все едно къде отивах, само и само да бъда близо, до моята господарка.

Когато разбрах, че господарката ми се интересува от земеделска работа, от стопанисване на фермата, аз сам започнах да се интересувам, от това — още повече че бях седмият син на един беден земеделец. Моята господарка ме направи помощник на управителя на имението, аз се стараех с всички сили и скоро бях повишен. След няколко години, един понеделник, ако не се лъжа, моята господарка каза на мъжа си:

— Сър Джон, твоят управител е глупав старик. Дай му хубава пенсия и на негово място сложи Габриел Бетъридж.

А във вторник сър Джон ѝ отговори:

— Милейди, управителят получи хубава пенсия, а Габриел Бетъридж зае неговото място.

Вие сте слушали много пъти за съпрузи, които водят нещастен живот. Ето ви един съвсем противоположен пример. Дано той послужи като предупреждение за някои и като насърчение за други. А в това време аз ще продължа разказа си.

Вие навярно ще си помислите, че заживях охолно като лорд. Наистина, аз заемах отговорно и почетно място, имах си собствена къщичка, сутрин обикалях имота, следобед изготвях сметките, а вечер пушех лула и четях „Робинзон Крузо“. Какво още бих могъл да желая, за да се смятам щастлив? Спомнете си какво не достигало на Адам, когато живеел самичък в райската градина, и ако не осъждате Адам, тогава не осъждайте и мен.

Жената, на която спрях вниманието си, водеше домакинството в моята къщичка. Казваше се Селина Гоби. Аз съм съгласен с покойния Уилям Кобет по въпроса за избора на жена. Гледайте жената хубаво да си сдъвква храната и да има тежка стъпка — ѝ вие няма да сгрешите. Селина Гоби притежаваше тия, пък и някои други качества и това беше една от причините, задето се ожених за нея. Обаче аз си имах и друго едно основание, до което се добрах сам-самичък. Преди да се оженим, аз трябваше да плащам на Селина известна надница освен издръжката. А като моя жена Селина щеше да ми работи даром. Ето как погледнах аз на въпроса. Икономия плюс малко любов. И аз изложих всичко това на моята господарка в подobaваща форма, така както го бях изложил и пред самия себе си.

— Мислил съм много за Селина Гоби — казах аз — и ми се струва, милейди, че ще ми бъде по-евтино да се ожения за нея,

отколкото да я издържам като прислужничка.

Моята господарка се засмя и каза, че не знае от какво повече да се възмуцава: от моя начин на изказване или от моите принципи. Предполагам, че това ѝ се видя смешно по причини, които вие не можете да разберете, освен ако сте знатна особа! Като не долових нищо друго освен това, че мога да направя предложение на Селина, аз отидох и го направих. И какво каза Селина? Божичко, колко малко познавате жените, ако трябва да питате! Разбира се, че тя каза „да“.

Когато наближи денят на сватбата и се заговори, че ще трябва да си уشيا нов фрак за церемонията, аз малко се поуплаших. Поразпитах някои други мъже какво са чувствували те, когато са се намирали в моето положение, и всички си признаха, че десетина дни преди венчавката са имали силното желание да се откажат от нея. Но аз отидох малко по-далече: опитах се да се откажа. Разбира се, не даром! Знаех, че Селина, няма да се откаже от мен току-тъй — безвъзмездно. Да се обезщети жената, когато мъжът се отказва от нея — това е един от основните закони в Англия. Следователно, спазвайки закона и след като поразмислих внимателно, аз предложих на Селина Гоби един пухен юрган и петдесет шилинга обезщетение. Вие може би не ще повярвате, но това е самата истина: тя излезе тъй глупава, че не го прие.

Разбира се, след това за мене нямаше друг изход. Аз си уших нов фрак, от най-евтините, и изобщо се отървах с най-малките разноси по случая. И макар че не бяхме щастливи, ние не бяхме и нещастни. И едното, и другото беше наполовина. Как се случи това, и аз сам не разбирам, но ние винаги си пречехме един на друг, и то съвсем естествено. Когато аз исках да се кача нагоре по стълбите, ето че жена ми слизаше надолу; или пък когато жена ми слизаше надолу, аз се качвах нагоре. Ето какво представлява съпружеският живот, доколкото аз мога да съдя.

След петгодишни недоразумения относно стълбите всемъдрото Провидение се оказа достатъчно милостиво да ни освободи един от друг, като прибрав жена ми. Останах сам с моята малка Пенелопа; други деца няхаме. Скоро след това почина и сър Джон и моята господарка също остана с малката си дъщеря, мис Рейчъл; друго дете нямаше. Зле съм описал моята господарка, ако трябва да ви се обяснява, че малката Пенелопа израсна под нейните топли грижи; че бе изпратена на

училище, че получи образование, че стана сръчна девойка и когато порасна, бе назначена за лична прислужничка на мис Рейчъл.

Що се отнася до мен, аз изпълнявах длъжността на управител до Рождество на 1847 година, когато в моя живот настъпи важна промяна. На този ден моята господарка благоволи да дойде при мен, в къщичката ми, на чаша чай. Тя започна разговора, отбелязвайки, че от времето, когато съм постъпил като паж при стария лорд, аз съм бил на служба при нея повече от петдесет години; след тия думи тя ми подари една прекрасна вълнена жилетка, изплетена собственоръчно от нея, която да ме запази от зимните студове.

Приех този великолепен подарък, не намирайки думи да благодаря на моята господарка за оказаната ми чест. Но за моя голяма изненада жилетката се оказа не чест, а подкуп. Изглежда, моята господарка забелязала, преди аз сам да почувствувам това, че съм станал вече на години и дошла при мен, за да ме придума (ако мога така да се изразя) да се откажа от тежката си длъжност управител на имота и да прекарам спокойно останалите дни от живота си като иконом в нейния дом. Аз се противопоставих, доколкото можах, на обидното предложение да заживея мирно и спокойно. Но господарката познаваше слабото ми място: тя постави въпроса като услуга към самата нея. Нашият спор завърши с това, че като някой изкуфял глупак аз избърсах очите си с новата вълнена жилетка и заявих, че ще си помисля.

След като моята господарка си отиде, аз страшно се разстроих, главата ми просто щеше да се пръсне от мисли; затова реших: да прибягна до средството, което никога не ми бе изменяло в подобни трудни и непредвидени случаи. Запалих лулата си и се обърнах към „Робинзон Крузо“. Не бяха минали и пет минути, откакто разтворих тая необикновена книга, и ето че се натъкнах на следните утешителни редове (страница сто петдесет и осма): *„Днес ние обичаме това, което утре ще намразим“*. И тутакси разбрах как трябва да постъпя. Днес аз все още желая да си остана управител на полския имот, но утре, според авторитетния „Робинзон Крузо“, аз ще поискам нещо съвсем различно. Трябваше само да си представя утрешния ден и утрешното си душевно състояние и въпросът бе уреден. След като се поуспокоих по-този начин, аз заспах като управител на имота на лейди Вериндър, а

сутринта се събудих като иконом в нейния дом. Всичко стана, както трябваше да стане, и то с помощта на добрия „Робинзон Крузо“.

Дъщеря ми Пенелопа току-що погледна през рамото ми — да види какво съм написал. Според нея всичко е написано много хубаво и отговаря на истината във всяко отношение. Обаче тя направи едно възражение. Казва, че досега съм написал съвсем не това, което е трябвало да напиша. Били са ме помолили да разкажа историята на диаманта, а пък аз съм разказал собствената си биография. Странно, но аз не мога да си обясня как се получи това. Чудя се дали и господа професионалните писатели вмъкват себе си в своите разкази? Ако това е така, аз напълно им съчувствувам. Впрочем ето още едно лошо начало. Тогава какво да се прави? Нищо, доколкото ми е известно... Само че вие не губете търпение, а пък аз ще започна отново за трети път.

ТРЕТА ГЛАВА

Аз се опитах да реша въпроса, как трябва да започна разказа си, по два начина. Първо, като се почесах по главата, което не ме доведе доникъде. Второ, като се посъветвах с дъщеря си Пенелопа, която ми даде една съвсем нова идея.

Пенелопа смята, че аз трябва да започна от деня, когато получихме известие, че мистър Франклин Блейк ще ни дойде на гости. Щом като вие веднъж мислено се спрете на каквато и да било дата, просто е удивително как вашата памет започва да подбира всички необходими обстоятелства! Едничкото затруднение се състои в това, да си припомните датите. Но Пенелопа предложи да стори това за мен, като прегледа личния си дневник, който я бях научил да води в училище и който тя продължава да води до ден днешен. В отговор на моята молба тя да напише разказа вместо мен, като използва дневника си, Пенелопа цялата се изчерви и възрази със свиреп поглед, че дневникът бил предназначен само за нея лично и че никое живо същество на света не ще узнае какво е написано там. Когато я попитах какво значи това, Пенелопа отвърна:

— Не е твоя работа!

А пък аз ви казвам, че там има и някакви любовни работици.

Като започвам по плана, предложен от Пенелопа, позволете ми да спомена, че в сряда сутринта, на 24 май 1848 година, аз бях извикан бързо в кабинета на лейди Вериндър.

— Габриел — рече моята господарка, — ето ви една новина, която навярно ще ви изненада. Франклин Блейк се е завърнал от чужбина. Сега е при баща си в Лондон. Утре ще ни дойде на гости за един месец и ще отпразнува с нас рождения ден на Рейчъл.

Ако в ръката ми имаше шапка, само голямото уважение към моята господарка би ми попречило да я хвърля нагоре към тавана. Не бях виждал мистър Франклин от времето, когато той още като момче живееше при нас, в този дом. Той беше във всяко отношение (доколкото си спомням) най-милото, най-доброто момче, което някога е шибало пумпали и чупило прозорци. Мис Рейчъл, която присъствуваше на този разговор, забеляза, че тя го помни само като

най-свирепия тиранин и мъчител на кукли и най-безмилостния, колар, който някога е гонел момиченцата до изнемогване със своите жилави въженца.

— Щом си спомня за мистър Франклин Блейк — завърши речта си мис Рейчъл, — мене ме обхваща негодувание и аз започвам да изпитвам някаква умора.

След всичко това вие, естествено, ще попитате защо през всичките тия години от малко дете до възрастен мъж — той бе живял далеч от родината си. И аз отговарям: защото неговият баща имаше нещастieto да бъде най-близкият наследник на една херцогска титла, а не можеше юридически да докаже това...

Накратко казано, ето какво се бе случило:

Най-голямата сестра на моята господарка се омъжи за известния мистър Блейк, еднакво прочут както с огромните си богатства, така и със съдебните процеси, които водеше срещу някакъв си херцог. Колко години досаждаше той на съдилищата в своята родина, настоявайки херцогът да бъде изгонен от имението и той да наследи неговата титла; на колко адвокати препълни кесиие със злато; колко други съвсем невинни хорица накара да се поспречкат помежду си по въпроса: дали той е прав, или не — за всичко това аз едва ли бих имал сили да разкажа. Жена му почина, починаха също и две от трите му деца, преди още съдът да реши дали да му хлопне вратата пред носа и да не взима повече неговите пари. Когато всичко се свърши и херцогът остана на мястото си, мистър Блейк реши, че единственият начин да отмъсти на отечеството си за преживените неприятности беше да лиши Англия от честта да възпитава неговия син.

— Как бих могъл да се доверя на нашите родни учреждения — обясняваше той — след начина, по който нашите родни учреждения постъпиха с мен!?

Прибавете към всичко това и обстоятелството, че мистър Блейк не обичаше момчетата, включително и своя син, и вие ще се съгласите, че друг изход не можеше да има. Мистър Франклин бе откъснат от Англия и настанен в институти, на които баща му можеше да се довери, в такава прекрасна страна като Германия; а самият мистър Блейк, забележете това, спокойно си остана в Англия, за да бъде полезен на своите съотечественици в Парламента и да напише

памфлет върху делото с херцога — памфлет, който си стои недовършен и до днес.

Е, слава богу, най-сетне и това е разказано. И ние с вас не ще трябва повече да се занимаваме със стария мистър Блейк. Нека го оставим при неговото херцогство и се върнем към диаманта.

А диамантът ни връща назад към младия мистър Блейк, който се оказа неволен виновник за появяването на този камък в нашия дом.

Нашето мило момченце не ни забрави, когато се намери в чужбина. От време на време мистър Франклин ни пишеше: кога на моята господарка, кога на мис Рейчъл, а понякога и на мен. Преди да замине, той зае от мен малко канап, едно джобно ножче с четири прибора, както и седем шилинга и шест пенса сухи пари, които аз вече не видях и не се надявам да видя. В писмата си до мен мистър Франклин най-често ми искаше още пари. Обаче аз научих от моята господарка как той живял в чужбина, докато възмъжал. След като изучил това, което му предлагали германските учебни заведения, той отишъл във Франция, а после в Италия; там, доколкото можах да разбера, от него направили някакъв своего рода универсален гений. Той пишел малко, рисувал малко, пеел, свирел и композирал по малко — заимствувал, както подозирам, във всичките тия случаи така, както заимствуваше и от мен. Състоянието на майка му (седемстотин фунта на година) минало в негови ръце, когато станал пълнолетен, и преминало като през решето. И колкото повече пари имал, от толкова повече се нуждаел. В джоба на мистър Франклин имало дупка, която нищо на света не можело да запълни. Неговата веселост и непринуденост му осигурявали навсякъде добър прием. Живял той ту тук, ту там и навсякъде неговият адрес (както той сам се изразяваше!) си оставал: „До поискване, Европа“. Два пъти вземал решение да се върне в Англия и ни види, и на два пъти (моля за извинение) все някаква жена го задържала. Третият му опит излязъл успешен, както вече знаете от това, което ми каза моята господарка. В четвъртък, на 25 май, ние трябваше за пръв път да видим какво бе станало от нашето мило момченце. То беше от добър произход, имаше мъжествен характер и бе вече на двадесет и пет години според нашето пресмятане. Сега вие знаете за мистър Франклин Блейк толкова, колкото знаех и аз преди деня на неговото пристигане при нас.

Този четвъртък се случи прекрасен летен ден; моята господарка и мис Рейчъл, които не очакваха мистър Франклин да пристигне преди вечеря, отидоха на обед у свои приятели — съседи.

След като те заминаха, аз отидох да видя стаята, приготвена за нашия гост, и намерих всичко в ред. После, тъй като бях не само иконом, но и бюфетчик в дома на господарката (по мое собствено желание, забележете: защото ми беше неприятно някой друг да държи ключовете от избата на покойния сър Джон), та, казвам, после аз изнесох бутилка от нашия прочут латурски кларет и я оставих да се постопли на слънце преди вечеря. Намислил и аз сам да си поседя на топлото лятно слънце — защото, ако това е хубаво за старото кларетско вино, то е хубаво и за старческите кости, аз си взех плетения стол, за да отида в задния двор; но ето че в това време до мен достигнаха тихи барабанни удари, идващи откъм терасата пред стаята на моята господарка.

Излязох на терасата и видях трима мургави индуси в бели ленени блузи и панталони; те гледаха към къщата.

Като ги огледах по-отблизо, аз забелязах, че на гърдите на индусите висяха малки барабани. Зад тях стоеше едно нежно, слабичко, русокосо англичанче, което държеше някаква торба. Помислих тия хора за странстващи фокусници, а момчето с торбата за носач на техните инструменти. Един от тримата, който говореше и имаше, трябва да признае, най-изискано държание, тутакси потвърди моето предположение. Той поиска разрешение да покажат фокусите си пред господарката на дома.

Аз не съм навъсен старец, обичам удоволствията и не мога да откажа доверието си на човек само защото неговата кожа е малко потъмня от моята. Ала и най-съвършените измежду нас си имат своите слабости, а моята слабост се състои в това, че когато кошницата със семейното сребро е изнесена и сложена на сервизната масичка в килера, аз мигновено си спомням за тая кошница при вида на чужденец, който има по-добри маниери от моите. Ето защо аз уведомих индуса, че господарката ми не е в къщи и заповядах на него и на другарите му да напуснат имението. В отговор на това той чевръсто ми се поклони и те си отидоха. Аз на свой ред се върнах при плетения си стол, поседнах в слънчевата част на двора и се унесох (ако

трябва да се каже истината) не точно в сън, а в състояние най-близко до съня.

Събуди ме дъщеря ми Пенелопа, втурнала се към мен, сякаш къщата се беше запалила. И на какво, мислите вие, се дължеше нейната тревога? Тя искаше тримата индийски фокусници тутакси да бъдат арестувани, понеже те уж знаели за пристигането от Лондон на мистър Франклин Блейк и имали намерение да му причинят нещо лошо.

Името на мистър Франклин ме разсъни окончателно. Аз отворих очи и накарах дъщеря ми да обясни подозрението си.

Оказа се, че Пенелопа току-що се бе върнала от будката на нашия вратар, където отишла да си побъбре с неговата дъщеря. Двете момичета видели как изпъдените от мен индуси си отишли, следвани от русокосото момче. И може би само защото то беше хубавичко и болнаво наглед, на момичетата им хрумнала мисълта, че тия чужденци се отнасяли зле с него; тогава двете момичета се промъкнали надолу покрай живия плет, който отделя нашия дом от пътя, и зачакали да видят какво ще правят чужденците. А те наистина почнали да вършат странни неща.

Най-напред те огледали пътя на всички страни, за да разберат дали са сами. После и тримата се обърнали с лице към фасадата на нашата къща и започнали втрещено да се взират в нея. После оживено заломотили на родния си език и се гледали един друг някак подозрително. След това всички се обърнали към малкото англичанче, сякаш очаквали някаква помощ от него. И накрая главният индус, който говорел английски, заповядал на момчето:

— Протегни си ръката!

Стигнала до това място на своя разказ, дъщеря ми Пенелопа възкликна, че тя просто не можела да разбере как при тези страшни думи сърцето и, не изхвъркнало. Аз си помислих, за голям мой грях, че за това сигурно е попречил корсетът ѝ. Обаче на глас промълвих:

— Ох, тръпки ме побиват!

(Nota bene: жените обичат подобни насърчения.)

Та значи, когато индусът казал: „Протегни си ръката!“ — момчето отстъпило крачка назад; поклатило глава и заявило, че не му се ще. Тогава индусът го запитал (и то най-любезно) дали не иска да го заведат обратно в Лондон и да го оставят там, където го намерили —

заспало в един празен кош на пазара, гладно, парцаливо и бездомно? Това, изглежда, разрешило въпроса. Малчуганът неохотно си протегнал ръката. Тогава индусът извадил от пазвата си някакво шишенце и излял нещо черно, прилично на мастило, върху дланта на момчето. После, като докоснал главата на момчето и направил над нея някакви знаци, индусът рекъл:

— Погледни!

Момчето замряло на място, застанало като статуя и се загледало в мастилото върху дланта си.

(Дотук всичките тия занимания на индусите ми изглеждаха като някакви фокуси, съпроводени с напразно изразходване на мастило. И аз отново взех да изпадам в дрямка, когато последните думи на Пенелопа изведнъж прогониха всякакъв сън.)

Индусите огледали пътя най-внимателно и тогава техният главатар попитал момчето:

— Виждаш ли пристигналия от чужбина англичанин?

Момчето отговорило:

— Виждам го.

Индусът попитал:

— По този ли, или по друг път ще мине англичанинът днес?

Момчето отговорило:

— По този път, а не по друг ще мине англичанинът днес.

След като помълчал малко, индусът задал нов въпрос:

— Носи ли англичанинът това със себе си?

Момчето отговорило също след кратка пауза:

— Да.

Тогава индусът задал четвъртия и последния си въпрос:

— Ще дойде ли англичанинът тук тази вечер, както е обещал?

Момчето отговорило:

— Не мога да кажа.

Индусът попитал защо.

Момчето отговорило:

— Уморен съм: Пред очите ми има мъгла и ми пречи. Днес не мога да кажа нищо повече.

С това въпросите свършили. Индусът казал нещо на родния си език на двамата си съотечественици, като посочил момчето, сетне към града, където (както узнахме по-късно) те били отседнали. След това

главатарят отново направил някакви знаци над главата на момчето, духнал в челото му и то се пробудило. После те всички се отправили към града и момичетата повече не ги видели.

Казват, че почти от всяко нещо може да се извлече някаква поука, ако човек само се постарее. Каква ли поука би могло да се извлече от всичко това?

Аз поразмислих и дойдох до заключението, че първо: главният фокусник е дочул от разговорите на прислугата в двора за пристигането на мистър Франклин и е видял някаква възможност да спечели някой и друг грош. Второ: че той, неговите приятели и момчето са имали намерение (с цел да спечелят малко пари) да се повъртят наоколо, докато господарката се върне, после да се явят пред нея и да ѝ предскажат пристигането на мистър Франклин. Трето: че Пенелопа бе ги видяла и чула да репетират своите фокуси, така както актьорите репетират някаква пиеса. Четвърто: че тази вечер не трябва да изпускам от очи сервизното сребро. И пето: че за Пенелопа ще бъде по-добре да се успокои и да остави баща си да си подремне отново на слънчице.

Това ми изглеждаше най-благоразумното заключение. И ако вие знаете що-годе нещичко за младите жени, няма да се изненадате, като чуете, че Пенелопа не сподели това мое мнение. Според дъщеря ми работата беше много по-сериозна. Тя ми припомни третия въпрос на индуса: „Носи ли англичанинът това със себе си?“

— О, татенце! — възкликна Пенелопа, като плесна с ръце. — Не се шегувайте! Какво означава това?

— Ще попитаме мистър Франклин, мила моя — рекох аз, — ако можеш да почакаш, докато дойде мистър Франклин...

И аз ѝ смигнах, за да ѝ покажа, че се шегувам. Но Пенелопа взе думите ми съвсем сериозно. Озадаченият ѝ вид ме забавляваше.

— Но откъде може да знае това мистър Франклин? — рекох ѝ аз.

— Попитайте него — отвърна Пенелопа — и ще видите дали и той счита това за забавно.

След този последен и сполучлив удар дъщеря ми ме остави.

Когато Пенелопа си отиде, аз реших да попитам мистър Франклин, макар и само за нейно успокоение. За нашия разговор по този въпрос още през същия ден вие ще узнаете подробно, когато му дойде времето. Но тъй като не желая да възбудям вашето

любопитство и после да ви разочаровам, то позволете ми да ви предупредя още сега, че във водения с мистър Франклин разговор относно фокусниците нямаше нито следа от шеговитости. За голямо мое учудване мистър Франклин, също, като Пенелопа, погледна на този въпрос най-сериозно. Колко сериозно? — това ще разберете, като узнаете, че според него това означавало Лунният камък.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Мене наистина ме е жал да ви занимавам, със себе си и с плетения си стол. Аз добре разбирам, че един сънлив старец, седнал на слънце в задния си двор — не е нещо много интересно за убиване на времето. Но в разказа всяко нещо трябва да дойде с времето си и вие ще трябва да се повъртите около мен още малко, докато пристигне мистър Франклин Блейк.

Преди да успея отново да подремна, след като дъщеря ми си отиде, спокойствието ми бе нарушено от дрънкането на чинии и паници в кухнята, което означаваше, че вечерята е готова. Тъй като аз се хранех в стаята си и нямах нищо общо с общата вечеря в прислужническата столова, на мене ми оставаше само да им пожелаая добър апетит и отново да се разположа на своя стол. Аз току-що се канех да стана и за тая цел вече протягах нозете си, когато навън изтича друга жена. Този път не беше дъщеря ми, а Нанси, миячката на съдове. Аз бях точно на пътя ѝ и когато тя ме помоли да я пусна да мине, аз забелязах, че лицето ѝ беше нацупено — а подобно нещо по принцип като глава на прислугата аз никога не пропускам да разследвам.

— Защо бягате от вечеря, Нанси? Какво се е случило?

Нанси се опита да се изплъзне, без да ми отговори, но аз станах и я хванах за ушенцето. Тя е миличка, пълничка девойка, а пък аз си имам обичая да показвам по този начин приятелското си внимание към младите девойки.

— Какво има? — попитах я аз още веднъж.

— Розана пак е закъсняла за вечеря — отвърна тя — и мене ме изпратиха да я повикам. Всичката тежка работа в тая къща пада на моите плещи. Пуснете ме, мистър Бетъридж!

Розана беше нашата втора прислужница. Понеже изпитвах известно състрадание към нашата втора прислужница (вие ей сега ще разберете защо) и по лицето на Нанси разбрах, че тя ще намери своята другарка и ще почне да ѝ се кара — нещо, което при дадените обстоятелства беше съвсем излишно, мене ми хрумна мисълта, тъй като сега аз нямах друга работа, бих могъл сам да отида за Розана и да

й намекна, че в бъдеще трябва да бъде поточна. Аз знаех, че тя по-леко ще понесе това от м е и.

— Къде е Розана? — попитах аз.

— Разбива се, на пясъците! — отвърна Нанси, като тръсна глава. — На нея пак ѝ стана лошо тая заран, та отиде да подиша малко чист въздух. Тя просто ме изкарва от търпение!

— Върнете се на вечеря, момичето ми — рекох ѝ аз. — Мене тя не ме изкарва от търпение и аз ще отида да я доведа.

Нанси (която има прекрасен апетит) остана доволна. А когато е доволна от нещо, тя изглежда доста хубавичка. И тогава аз я милвам под гушката. Това е безнравствено, но е навик.

И така, аз си взех бастуна и се отправих към брега и пясъците...

Не, за това е още рано. Съжалявам, че пак ще ви позабавя, ала вие непременно трябва да изслушате историята на пясъците и историята на Розана — тъй като въпросът с диаманта е тясно свързан с тях. Колко прилежно се старая да не се отклонявам от разказа си и колко лошо ми се удава! Но какво да се прави? Хора и неща се преплитат по такъв досаден начин на този свят и сами се натрапват на нашето внимание! Нека приемем това спокойно, нека бъдем кратки и ние скоро ще проникнем в самата глъбина на тайната, обещавам ви!

Розана (елементарната вежливост изисква да говорим най-напред за хората, после за нещата) беше единствената нова прислужница в нашия дом. Четири месеца преди времето, за което пиша, моята господарка бе ходила в Лондон и бе посетила някакво изправително заведение, имащо за цел да не допуска пропаднали жени, освободени от затвора, отново да тръгнат по лошия път. Като видяла, че моята господарка се интересува от работата на това заведение, директорката ѝ обърнала вниманието върху една девойка, на име Розана Спирман, и ѝ разказала една твърде печална история, която нямам сили да повтарям, тъй като не обичам да са вълнувам без нужда, както, вярвам, не обичате и вие. Казано накратко, Розана Спирман била крадла, ала не крадла като крадците, които си подреждат цели кантори в Сити и вместо веднъж крадат систематически от хиляди хора — затова тя попаднала в лапите на полицията, хвърлили я в затвора, а сетне я изпратили в изправителен дом. Мнението на директорката за Розана било (въпреки предишните ѝ постъпки), че тази девойка не била като другите и че на нея ѝ трябвало само удобен случай, за да се покаже

достойна за съчувствието на някоя добра християнка. Моята господарка (като добра християнка, ако изобщо има такива) рекла на директорката:

— Розана Спирман ще има този случай като прислужница при мен.

Една седмица по-късно Розана Спирман постъпи на работа при нас като втора прислужница. Нейната история не беше разказана никому освен на мис Рейчъл и на мен. Благоволявайки да се съветва с мен по много въпроси, господарката се посъветва с мен и относно Розана. Придобил напоследък привичката на покойния сър Джон — всякога да се съгласявам с милейди, аз искрено се съгласих с нея и относно Розана Спирман.

Рядко се представя по-добър случай от този, който се падна на тази наша бедна девойка. Никой измежду прислугата не можеше да я упрекне за нейното минало, защото никой не го познаваше. Тя получаваше заплата и се ползуваше с известни преимущества наравно с всички останали; от време на време господарката я насърчаваше с няколко любезни думи. В замяна на това, трябва да кажа, Розана се оказа достойна за тия ласкави отношения към нея.

Макар и не много здрава и страдаща понякога от тези нейни припадъци, за които споменах по-горе, тя вършеше работата си тихо и безропотно, старателно и задоволително; но освен с дъщеря ми Пенелопа, която бе винаги любезна, макар и не много близка с нея, Розана някак си не можа да се сприятели с другите прислужници.

Не знам защо, тази девойка не им се хареса. В нея нямаше красота, която да събуди у другите завист; тя беше най-обикновената наглед девойка в цялата къща и отгоре на това едното ѝ рамо бе по-високо от другото. Мисля, че на прислужниците най-много не им се нравеше нейната мълчаливост и склонност към уединение. Тя четеше или работеше през свободните си часове, когато другите бърбеха и клюкарствуваха помежду си. А когато идваше нейният ред да излезе навън, в девет случаи от десет Розана спокойно слагаше шапката си и отиваше да се поразходи сама. Тя никога и с никого не се караше, никога не се обиждаше; само дето упорито и вежливо се държеше настрана от всички. Прибавете към това и факта, че макар и да не беше красива, в нея имаше нещо, което я правеше да изглежда не като прислужница, а като благородна дама. Може би това личеше по гласа

и, а може би по лицето ѝ. Аз мога само да кажа, че другите жени забелязаха това още от първия ден, когато тя постъпи на работа при нас, и почнаха да говорят (съвсем несправедливо), че Розана Спирман важничи.

Разказал вече историята на Розана, аз ще спомена само за една от многото странности на тази девойка, за да премина след това към историята на пясъците.

Нашият дом е разположен високо на брега на Йоркшир, близо до морето. Наоколо има прекрасни места за разходка — във всички направления освен в едно. Според мен, това е едно ужасно място за разходка. Вървиш четвърт миля през тъжна елхова гора, минаваш между ниски отвесни скали и се озоваваш в най-уединеното и неприветливо заливче по цялото наше крайбрежие.

Тук пясъчните дюни се спускат към морето и завършват с две заострени скали, които се подават от водата една срещу друга. Едната се нарича Северен, а другата — Южен нос. Между тия две скали се намират най-страшните плаващи пясъци по цялото йоркширско крайбрежие. По време на отлив в техните гълбини става нещо, което кара цялата им повърхност да трепере по най-необикновен начин. Затова тукашните жители ги наричат Подвижни пясъци. Голяма плитчина, простираща се на половин миля от устието на залива, задържа силния напор на океана. И зиме, и лете, когато приливът нахлуе над тази плитчина, морските вълни сякаш остават някъде зад нея и водата прониква в залива като голяма струя, която безшумно залива пясъка. Уединено и страшно място, мога да ви кажа! Никаква лодка не се осмелява да навлезе в тоя залив. Децата от нашето рибарско селище, наричано Кобс Хол, никога не идват тук да играят. Дори и птиците, както ми се струва, гледат да отлетят по-далеч от Подвижните пясъци. Ето защо обстоятелството, че по време на своята почивка една млада жена, която има възможност да избира от десетина приятни места за разходка и която винаги може да си намери някой да я придружава, стига само да каже: „Елате!“, предпочита такова едно място, където плете или чете сам-самичка — вече минава всички граници на вероятното, уверявам ви! Но — обяснявайте си го, както щете — това беше любимото място за разходка и почивка на Розана Спирман. Само един или два пъти тя бе ходила до Кобс Хол, при единствената си приятелка, която имаше из нашите места и за която ще

ви разкажа малко по-късно. Но ето че сега и аз тръгнах към същото това място, за да доведа девойката на вечеря. И с това ние благополучно се връщаме към началото на разказа и отново се отправяме към страшните пясъци.

Не срещна девойката в елховата горичка. Когато се промъкнах между дюните към брега, аз я видях — с малката си сламена шапка и с простата си сива мантия, която тя винаги носеше, за да скрие, доколкото е възможно, уродливото си рамо. Розана седеше самсамичка и гледаше към плитчината, към морето. Когато се приближих до нея, тя се стресна и извърна глава настрани. Като шеф на прислугата аз по принцип никога не пропускам да разбера защо някой не ме гледа в очите; обърнах я към себе си и видях, че Розана плаче. Една от шестте хубави носни кърпички, подарени ми от господарката, се намираще в джоба ми. Аз я взех и казах на Розана:

— Елате да поседим заедно, мила моя, някъде на брега. Най-напред ще изтрия сълзите ви, а после ще се осмеля да ви попитам защо плачете.

Когато станете на моите години, вие ще разберете, че сядането на брега отнема много повече време, отколкото ви се струва сега. Докато аз се настанявах, Розана сама изтри очите си със своята носна кърпичка, много по-проста от моята — евтина, басмена. Розана изглеждаше много потисната и много нещастна, но когато я помолих, тя седна до мен като добро момиченце. Когато искате по-скоро да утешите някоя жена, вземете я на коленете си. Аз си спомних за това златно правило, ала Розана не беше Нанси — и в това се състоеше цялата беда!

— А сега кажете ми, мила моя — продължих аз, — защо плачете?

— За отминалите години, мистър Бетъридж — спокойно отвърна Розана. — От време на време аз си спомням миналия си живот.

— Хайде, хайде, моето момиче! — рекох ѝ аз. — Вашият минал живот е вече загладен. Защо не забравите за него?

Тя ме хвана за ревера на палтото. Аз съм небрежен старик и хубавичко си пръскам дрехите, когато ям и пия. От време на време някоя от прислужниците се залавяше да почисти дрехите ми. Само един ден преди това Розана бе изчистила едно петно от ревера на самото ми с някакъв нов препарат — гарантирано средство за

премахване на всякакви петна. Мазнината бе изчезнала, но на нейното място върху основата на сукното бе останало някакво тъмно петънце. Девойката посочи това място и поклати глава.

— Петното се изчисти — рече тя, — но мястото, където беше, все още личи, мистър Бетъридж... Мястото личи!

На забележка, направена на човек ненадейно, по повод на неговото собствено сако, не е така лесно да се отговори. Нещо вътре в самата девойка ме накара особено да я съжаля в тази минута. Макар че не беше красива, Розана имаше хубави кафяви очи и гледаше с някакво уважение на мен — на моята спокойна старост, на моята репутация като на нещо, което тя самата никога не ще може да достигне. И сърцето ми се изпълни със състрадание към нашата втора прислужница. Тъй като не се чувствавах способен да я утеша, на мен ми оставаше да направя само едно — да я заведа на вечеря.

— Помогнете ми да стана — казах аз. — Вие сте закъснели за вечеря, Розана, и аз дойдох да ви отведа.

— Вие, мистър Бетъридж! — учуди се тя.

— Изпратиха Нанси да ви извика — продължих аз, — но си помислих, че на вас ще ви бъде по-леко, ако ви се поскарам аз...

Вместо да ми помогне да стана, горката девойка лекичко ми стисна ръката. Тя с усилие задържа сълзите си да не потекат отново — нещо, което ми хареса и ме накара да я уважавам.

— Вие сте много добър, мистър Бетъридж — каза тя. — Не ми се яде сега. Позволете ми да постоя тук още мъничко.

— Защо обичате да стоите тук? — попитах я аз. — Какво ви носи винаги все към това тъжно и печално място?

— Нещо ме тегли насам — отвърна девойката, като рисуваше с пръст някакви фигури върху пясъка. — Мъча се да не идвам насам и не мога. Понякога... — продължи тя тихичко, сякаш се боеше от собственото си въображение — понякога, мистър Бетъридж, на мен ми се струва, че тук именно ме чака и моят гроб.

— Вас ви чака агнешко печено и пудинг с дреболии — рекох аз. — Хайде сега да вечеряте! Ето какво се получава, Розана, когато човек много философствува на гладен стомах!

Аз я мъмрех твърде строго, възмутен, естествено (на моите години), че жена на двадесет и пет може да говори за близката си смърт!

Розана сякаш не чу думите ми. Тя сложи ръка на рамото ми и не ми даде да стана.

— Струва ми се, че това място ме е омагьосало — каза тя. — То ми се присънва всяка нощ и ме кара да мисля за него, когато седна да плета. Вие знаете, че съм ви признателна, мистър Бетъридж; знаете, че се мъча да заслужа вашата доброта и доверието на господарката към мен. Но понякога се питам: не е ли много спокоен и много хубав тукашният живот за жена като мен след всичко, което съм преживяла, след всичко, което съм понесла? Аз се чувствавам по-самотна между другите слуги, отколкото когато съм тук, защото съзнавам, че не съм като тях. Господарката не знае, директорката на изправителния дом не знае какви страшни упреци представляват честните хора сами по себе си за жени като мен. Не ми се карайте, добри ми мистър Бетъридж! Аз си гледам работата, не е ли така? Моля, не говорете на господарката, че съм недоволна. Доволна съм от всичко. Само че понякога душата ми е неспокойна, това е! — Тя свали ръка от рамото ми и изведнъж посочи към Подвижните пясъци. — Вижте! — каза тя. — Не е ли изумително? Не е ли страшно? Аз съм видяла това вече двайсетина пъти, и то все пак е ново за мен, като че ли никога не съм го виждала.

Погледнах нататък, накъдето тя показваше. Започваше приливът и ужасният пясък захвана да трепере. Кафявата му повърхност се надигна, сетне се нагърчи цялата и почна да потръпва.

— Знаете ли на какво ми прилича това? — попита Розана и отново ме хвана за рамото. — Прилича ми... сякаш стотици хора се задушават под тия пясъци — хора, които се мъчат да изплуват на повърхността, а потъват все по-дълбоко и по-дълбоко в страшните гльбини... Хвърлете един камък, мистър Бетъридж! Хвърлете камък и нека погледаме как пясъкът го поглъща надолу!

Какви налудничави приказки! Ето как празният стомах действа върху неспокойната душа! Моят отговор (твърде остър, но полезен за бедната девойка, уверявам ви!) вече беше на езика ми, когато изведнъж иззад дюните се чу глас, който ме викаше по име.

— Бетъридж! — крещеше гласът. — Къде сте?

— Тук! — извиках в отговор аз, без да зная кой би могъл да ме търси.

Розана скочи на крака и взе да се взира натам, откъдето идеше гласът. Аз сам току-що се канех да стана, когато ме порази внезапната

промяна в лицето на девойката.

Лицето ѝ се покри с такава хубава, приятна руменина, каквато аз никога не бях виждал върху него; Розана сякаш цялата просия от някаква безмълвна изненада, от някакво радостно изумление!

— Кой е? — попитах я аз.

Розана повтори моя въпрос.

— О! Кой е? — каза тя тихо, сякаш говореше повече на себе си, отколкото на мен.

Аз се обърнах и загледах в същата посока. Там иззад дюните се показва млад мъж със сини очи, в прекрасен светлокафяв костюм, с подходящи ръкавици и шапка с роза, затъкната в петлицата, и с такава усмивка на лице, която би могла да накара и самите Движещи се пясъци да му се усмихнат в отговор. Преди да успея да се изправя на крака, той се просна на пясъка до мен, прегърна ме за врата, според чуждестранните обичаи, и ме притисна до себе си тъй силно, че едва ли не ми излезе душата.

— Скъпи ми Бетъридж! — каза той. — Дължа ви седем шилинга и шест пенса. Сега знаете кой съм, нали?

— Господи, помилуй нас!

Това беше мистър Франклин Блейк, пристигнал с четири часа порано, отколкото ние го очаквахме.

Преди още да мога да продумам, аз забелязах, че мистър Франклин учудено гледа към Розана. Следвайки примера му, аз също погледнах към девойката. Тя беше поруменияла още повече — може би, защото бе срещнала погледа на мистър Франклин. Изведнъж Розана се обърна и най-неочаквано ни остави — някак объркана и смутена, без да се поклони на младия господин и без да ми каже нито думичка, — нещо, което съвсем не приличаше на нея: трудно би могло да се намери някоя по-вежлива и по-възпитана прислужница.

— Каква странна девойка! — каза мистър Франклин. — Бих желал да зная какво толкова изумително видя тя в мен?

— Предполагам, сър — отвърнах аз, взимайки на подбив континенталното възпитание на нашия млад джентълмен, — че се е удивила от вашия задграничен блясък...

Споменавам тук небрежния въпрос на мистър Франклин и моя безсмислен отговор за утеха и насърчение на всички глупавички хора — както вече отбелязах, на ограничените хора служи за голяма утеха

съзнанието, че понякога и по-умните постъпват не по-благоразумно от тях. Нито мистър Франклин, с неговото прекрасно чуждестранно възпитание, нито пък аз, с моята житейска опитност и природен ум, не се сетихме какво означаваше тайнственото смущение на Розана Спирман. Ние престанахме да мислим за нея, горката, още преди да се скрие зад дюнните сивото ѝ наметало. И какво от това? — ще попитате вие съвсем на място. Четете по-нататък, добри ми приятели, търпеливо и може би и вие ще пожалите Розана Спирман, както я пожалих и аз, когато узнах цялата истина.

ПЕТА ГЛАВА

Когато останахме сами, аз направих нов опит да се вдигна от пясъка. Мистър Франклин ме спря.

— Това зловещо място има едно преимущество — каза той, — че тук сме сами. Не ставайте, Бетъридж, имам да ви казвам нещо.

Докато той говореше, аз го гледах и се мъчех да открия някакво сходство между момчето, което помнех, и мъжа, който стоеше пред мен. Мъжът просто ме обърка. Колкото и да го гледах, аз не можех да позная розовите бузки на момчето, нито гладкото му лице. Сега мистър Франклин имаше блед вид; а долната част на лицето му беше покрита, за мое голямо разочарование, с кестенява брада и мустаци.

Неговата жива непринуденост беше твърде приятна и привлекателна, това трябва да призная, ала тя не можеше да се сравни с предишното му безцеремонно държане. И още нещо: някога той обещавахе да стане висок, а ето че не беше удържал обещанието си. Беше спретнат, строен и добре сложен, но все пак не му достигала един-два инча до среден ръст. С една дума, той никак не отговаряше на моите очаквания. Изминалите години не бяха оставили у него нищо от предишното освен прямия, открит поглед. Само в това аз отново открих нашето мило момченце и с това завърших своите изследвания.

— Добре дошли по родните места, мистър Франклин! — рекох аз. — Още по-приятно е, че ви виждаме няколко часа по-рано, отколкото ви очаквахме.

— Има причини за моето пристигане по-рано — отвърна мистър Франклин. — Подозирам, Бетъридж, че през последните три-четири дни в Лондон мене ме следяха; взех сутрешния, а не следобедния влак, защото исках да се изплъзна от погледа на някакъв мургав чужденец.

Тия негови думи извънредно много ме изненадаха. В ума ми като мълния проблесна мисълта за тримата фокусници и за предположението на Пенелопа, че те са имали намерение да причинят някаква вреда на мистър Франклин Блейк.

— Кой ви следи, сър, и защо? — попитах аз.

— Разкажете ми за тримата индуси, които са идвали днес при вас — рече мистър Франклин, без да обърне внимание на моя въпрос. —

Твърде възможно е, Бетъридж, моят чужденец и тримата фокусници да се окажат участници в една и съща загадка.

— А вие как узнахте за фокусниците, сър? — попитах аз, отговаряйки на въпроса с въпрос.

Това, разбира се, беше твърде невъзпитано от моя страна. Но щом вие не очаквате много от бедната човешка природа... тогава не очаквайте много и от мен.

— Видях Пенелопа — продължи мистър Франклин — и тя ми каза. Вашата дъщеря обещавахе да стане хубавичка девойка, Бетъридж, и както виждам, удържала е обещанието си. Пенелопа има хубави ушенца и малки крака. Притежаваше ли и покойната мисис Бетъридж тия неоценими качества?

— Покойната мисис Бетъридж притежаваше доста много недостатъци, сър — рекох аз. — Един от тях, ако ми позволите да спомена, се състоеше в това, че тя непрекъснато се отклоняваше от работата си и от главния предмет на разговора. Приличаше по-скоро на муха, отколкото на жена: не можеше върху нищичко да се съсредоточи.

— Тъкмо жена за мене — забеляза мистър Франклин. — И аз не мога върху нищо да се съсредоточа. Бетъридж, вие сте станали още по-остроумен! Вашата дъщеря ми спомена за това, когато я разпитах по-подробно за фокусниците. „Татко ще ви разкаже всичко, сър; той е просто забележителен човек за годините си и умее да се изразява тъй безупречно“ — това са думи на Пенелопа, при които тя божествено се изчерви. И въпреки всичкото си уважение към вас, аз не можах да се удържа да не... Впрочем, това не е важно; аз я познавах още като момиченце и тя не е станала по-лоша. Но нека поговорим сериозно. Какво правеха тук фокусниците?

Аз останах малко недоволен от дъщеря си — не за това, че бе позволила на мистър Франклин да я целуне — на мистър Франклин това е позволено, — но затова, дето ме принуди да разказвам тая глупава история, която бях чул от нея. Обаче сега вече нищо не можеше да се направи и аз трябваше да преизложа всички обстоятелства. Веселото настроение на мистър Франклин изчезваше все повече и повече, докато аз говорех. Той седеше, смръщил вежди, и подръпваше брадата си. Когато свърших, той повтори два от въпросите, които главният фокусник беше задал на момчето — вероятно с цел да ги запомни по-добре.

— „По този път ли ще mine днес англичанинът? Носи ли англичанинът това със себе си?“ Струва ми се — каза мистър Франклин, като извади от джоба си малък запечатан пакет, — че ТОВА означава ето що: ТОВА, Бетъридж, означава прочутия диамант на моя чичо Хърнкасл.

— Боже господи, сър! — извиках аз. — Как е попаднал у вас диамантът на нечестивия полковник?

— В своето завещание нечестивият полковник е оставил този диамант на Рейчъл като подарък за рождения ѝ ден — отговори мистър Франклин. — А моят баща, като изпълнител на завещанието на нечестивия полковник, ми поръча да го донеса тук.

Ако в този миг морето, което безшумно заливаше Подвижните пясъци, се бе превърнало пред очите ми в суша, съмнявам се дали това би ме учудило повече, отколкото думите на мистър Франклин.

— Полковникът е оставил диаманта на мис Рейчъл?! — възкликнах аз. — А вашият баща, сър, е станал изпълнител на неговото завещание? Та аз бях готов да се обзаложа на каквото щете, мистър Франклин, че вашият баща не би се докоснал до полковника дори и с маша.

— Силни думи, Бетъридж! Какво лошо би могло да се каже за полковника? Той бе човек от вашето поколение, не от моето. Разкажете ми, каквото знаете за него, а пък аз ще ви разкажа как баща ми е станал изпълнител на завещанието му; ще ви разкажа и някои други работи. В Лондон научих няколко нови и не твърде благовидни неща за моя чичо Хърнкасл и неговия диамант и сега бих желал да чуя дали ще потвърдите. Вие току-що го нарекохте „нечестивия“ полковник. Поразровете паметта си, стари ми приятелю, и ми кажете — защо?

Разбрах, че говори сериозно, и му разказах всичко, което знаех.

Ето и същността на моя разказ, изложен тук специално за вас. Бъдете много внимателни, инак съвсем ще се объркате, когато навлезем по-дълбоко в тази история. Изхвърлете от ума си всички други мисли — децата, обедата, новата шапка и прочие. Помъчете се да забравите политиката, конете, борсата в Сити, както и всички неприятности във вашия клуб. Надявам се, че няма да изтълкувате криво тази моя смелост; аз пиша това само за да привлека вашето внимание, любезни читателю! Боже мой! Та нима не съм виждал в

ръцете ви най-големите автори и мигар не знам как лесно се отвлича вашето внимание, когато бива изисквано от някоя книга, а не от човек?

Аз вече споменах малко по-горе за бащата на моята господарка, стария лорд с буйния характер и с дългия език. Той имаше всичко на всичко пет деца. Най-напред двама сина; после, след доста дълго време, жена му роди три дъщери, една след друга, и толкова начесто, колкото природата позволява. Моята господарка, както вече споменахме, беше най-младата и най-хубавата. Най-старият син Артър наследи титлата и имението на баща си. Вторият, достопочтеният Джон, получи богато наследство от един свой роднина и постъпи на военна служба.

Лоша птица е тази, която замърсява собственото си гнездо. Аз чувствавам благородното семейство Хърнкасл като мое гнездо; и ще го смятам за милост, ако ми се разреши да не навлизам в подробности относно достопочтения Джон. Аз съм дълбоко убеден, че той бе един от най-големите негодьяи, живели някога на този свят. И едва ли бих могъл да кажа нещо повече за него. Той постъпи на служба в гвардейския полк. Но трябваше да напусне гвардията още преди да навърши двадесет и пет — не е важно защо. Строгата дисциплина не беше по вкуса на достопочтения Джон. Той се отправи за Индия, да види дали и там са тъй строги и да помирише малко барут. Що се отнася до храброст — за да бъдем справедливи, трябва да кажем, че той представляваше някаква смесица от булдог, пехливански петел и дивак. Хърнкасл взел участие в превземането на Серингапатам. Скоро след това преминал в друг полк, а след време — в трети. Тук той бил произведен полковник, получил слънчев удар и се завърнал в Англия.

Хърнкасл пристигнал в родината си с такова лошо име, че пред него се затворили вратите на всичките му роднини; моята господарка, току-що омъжена, първа разгласи (със съгласието на мъжа си, разбира се), че нейният брат никога няма да стъпи в дома ѝ. Макар че името на полковника било замърсено с много петна, аз ще спомена само петното, оставено от Лунния камък.

Говори се, че полковникът въпреки своята смелост никому не откривал по какъв начин е завладял тази индийска скъпоценност. Той никога не се опитвал да продаде диаманта — нямал нужда от пари и (трябва да бъдем справедливи) не държал много на тях. Никому не го подарил и дори не го показвал на никоя жива душа. Някои говореха, че

се страхувал да не би камъкът да му създаде неприятности с военните власти; други (непознаващи характера на този човек) твърдели, че той не смеел да покаже диаманта от страх да не заплати за това с живота си.

В последните слухове, може да се предполага, има известна доза истина. Макар и да не може да се каже, че се е страхувал, по истината е, че в Индия върху него били извършени две покушения и всички били твърдо убедени, че причината за това бил Лунният камък. Когато полковникът се завърнал в Англия, всички почнали да го избягват — това също било приписано на Лунния камък. Тайната на полковника се намесила в целия му живот, отчуждавала го от неговите съотечественици и го поставила извън закона — ако може така да се каже. Мъжете не го пускали в своите клубове; жените (а те не били малко), за които той искал да се ожени, му отказвали; приятели и роднини се правели на късогледи, когато го срещали на улицата.

При такива трудни обстоятелства други мъже биха се опитали да се оправдаят пред света. Но да отстъпи, даже и когато бил виновен и когато цялото общество застанало против него — това не било присъщо на достопочтения Джон. В Индия той държал диаманта у себе си, желаейки открито да покаже, че не се бои от никакво покушение. В Англия пък държеше диаманта у себе си, желаейки да покаже, че презира всякакво обществено мнение. Ето ви, с една дума, портрета на този човек: характер, който върши всичко напук, а лицето — макар и хубаво — носеше печата на триста дяволи.

От време на време до нас стигаха най-различни слухове за него. Говореше се например, че почнал да пуши опиум и да събира стари книги; че се заловил с някакви странни химически опити; че пиянствувал и се веселял с най-паднали хора в най-подозрителните лондонски заведения. Както и да е, полковникът водел самотен, порочен и забулен в тайни живот. Един и само един-единствен път — след завръщането му в Англия, аз можах да видя лицето му.

Около две години преди времето, за което сега пиша, и година и половина преди неговата смърт полковникът неочаквано пристигна в дома на моята господарка в Лондон. Беше рожденият ден на мис Рейчъл, двадесет и първи юни, и по този случай, както обикновено, бяха надошли гости. Един лакей дойде да ми каже, че някакъв господин желаел да ме види. Аз излязох в хола и там видях полковника

— отслабнал, състарен, изтощен и одрипавял, но все тъй дързък и зъл, какъвто си беше и преди.

— Идете при сестра ми — рече той — и ѝ доложете, че съм дошъл да поздравя моята племенница по случай рождения ѝ ден.

Вече няколко пъти полковникът се бе опитвал писмено да се сдобри с моята господарка — с едничката цел (в това съм напълно убеден) да ѝ досажда. Но той за пръв път идваше в нейния дом. Искаше ми се да му кажа, че господарката има гости. Но дяволското изражение на неговото лице ме обезкуражи. Аз отидох да предам молбата на полковника и по негово желание го оставих да чака за отговор в хола. Застанали по-надалечко, слугите се взираха в него, сякаш той беше някаква ходеща адска машина, готова да избухне всяка минута.

Но и моята господарка също притежава — трохичка, не повече — от семейната разпаленост.

— Предайте на полковник Хърнкасл — каза тя, когато и съобщих молбата на нейния брат, — че мис Вериндър е заета и че аз не желая да го видя.

Знаейки, че полковникът не е привърженик на съдържаностите, на които обикновено се подчиняват истинските джентълмени, аз се опитах да склоня господарката си да даде по-вежлив отговор. Ала напразно! Семейната разпаленост тутакси се изсипа върху мен.

— Когато имам нужда от вашия съвет — каза моята господарка, — вие знаете, че аз самата го изисквам. Сега не го желая.

Аз слязох долу с това поръчение, проявявайки обаче достатъчно смелост да го предам в малко по-друга форма.

— Моята господарка и мис Рейчъл съжالياват, че са заети, полковник — рекох аз, — и просят извинение за това, че не ще имат честта да ви видят.

Очаквах, че той ще избухне дори и при тая вежливост, с която предадох отговора на моята господарка. За мое голямо учудване нищо подобно не се случи: полковникът ме изненада, приемайки известието с неестествено спокойствие. Сивите му блестящи очи за миг се втренчиха в мен; той се засмя не високо, както правят другите хора, а някак на себе си — тихо и зловещо.

— Благодаря ви, Бетъридж — каза гой. — Аз няма да забравя рождения ден на моята племенница.

След тия думи той се обърна кръгом и напусна къщата.

Когато след една година отново настъпи рожденият ден на мис Рейчъл, ние чухме, че полковникът е тежко болен. Шест месеца след това — тоест половин година преди времето, за което сега пиша — моята господарка получи писмо от едно твърде високопоставено духовно лице. Писмото ѝ донесе две изумителни семейни новини. Първо, преди да издъхне, полковникът простил на сестра си. Второ, той простил на всички други и краят му бил твърде поучителен. Сам аз (въпреки всички епископи и свещеници) храня искрено уважение към църквата; но същевременно съм убеден, че достопочтеният Джон всякога се е намирал в ръцете на дявола и че последната отвратителна постъпка в живота на този отвратителен човек се е състояла в това (моля за вашето извинение), че той е измамил свещеника...

Това в общи черти е същността на всичко, което разказах на мистър Франклин. Забелязах как той слушаше с нарастващо внимание моя разказ и как съобщението за това, че сестрата отблъснала полковника в рождения ден на неговата племенница, очевидно порази мистър Франклин като изстрел, попаднал точно на целта. Макар и той да не съзнаваше това, аз видях доста ясно по лицето му как тази вест го разтревожи.

— Вие ми разказахте всичко, което знаете, Бетъридж — забеляза той. — Сега е мой ред. Преди обаче да ви разкажа какви открития направих в Лондон и по какъв начин бях замесен в тая работа с диаманта, бих желал да узная следното. По лицето ви ясно личи, стари ми приятелю, че вие не сте разбрали напълно каква е целта на това наше съвещание. Или вашето лице ме лъже?

— Не, сър — отговорих аз. — Моето лице, поне в този случай, отразява истината.

— Тогава, преди да минем по-нататък, ще се постарая — каза мистър Франклин — да ви обясня как аз гледам на всичко това. Пред мене се откриват три много сериозни въпроса, свързани с подаръка на полковника за рождения ден на моята братовчедка Рейчъл. Слушайте ме внимателно, Бетъридж, и ги бройте на пръсти, ако това ще ви помогне — каза мистър Франклин, изпитвайки известно удоволствие да покаже собствената си далновидност, нещо, което отлично ми напомня за времето, когато той беше малко момче. — Въпрос номер едно: бил ли е диамантът на полковника причина за заговор в Индия?

Въпрос номер две: заговорът за диаманта последвал ли е полковника в Англия? Въпрос номер три: знаел ли е полковникът, че заговорът се движи подир диаманта и не е ли той умишлено оставил като наследство на сестра си всички неприятности и опасности чрез нейната невинна дъщеря? Ето какво искам да узная, Бетъридж. Не се плашете!

Лесно му беше на него да ме успокоява и предупреждава, когато аз вече се бях поуплашил!

Ако той беше прав, значи в нашия спокоен английски дом изведнъж се е вмъкнал дяволският индийски диамант, а заедно с него и заговорът на тия живи мошеници, насъскани срещу нас от чувството за мъст на един мъртвец. Ето какво беше нашето положение, така както ми го представиха последните думи на мистър Франклин! Чувано ли е нещо подобно — в деветнадесетия век, забележете, във века на прогреса, в страна, ползваща се от богатата на британската конституция?! Никой никога не е чувал нищо подобно и следователно никой не би могъл да го повярва. Въпреки това обаче аз ще продължа моя разказ.

Когато изведнъж се уплашите тъй силно, както се изплаших аз, тази уплаха неминуемо се проявява и във вашия стомах. А щом я почувствувате в стомаха си, вниманието ви се отвлича и вие започвате да нервничите. Аз мълчаливо се размърдах, тъй както си седях на пясъка. Мистър Франклин забеляза как аз се борех с разтревожения си стомах — или дух, ако щете, което е едно и също нещо — и като се спря тъкмо тогава, когато се готвеше да започне своя разказ, рязко ме попита:

— Какво става с вас?

Какво ставаше с мене? На него не казах, но на вас ще кажа, обаче тайно. Искаше ми се да попуша с лулата си и да почета „Робинзон Крузо“.

ШЕСТА ГЛАВА

Като премълчах желанията си, аз почтително замолих мистър Франклин да продължи. Мистър Франклин отвърна: „Успокойте се, Бетъридж“ — и заговори.

Първите думи на нашия млад джентълмен ни изясниха, че откритието, отнасящо се до нечестивия полковник и неговия диамант, той направил (преди да дойде при нас), когато посетил бащиния си адвокат Хамстед. Когато двамата останали сами следобед, мистър Франклин случайно му заговорил, че неговият баща му поръчал да занесе на мис Рейчъл подарък за рождения ѝ ден. Минали от дума на дума — адвокатът открил на мистър Франклин що за подарък било това и как били възникнали приятелските отношения между покойния полковник и мистър Блейк-старши. Тия обстоятелства бяха тъй необикновени, че аз се съмнявам дали ще мога да ги предам със свои думи. Затова предпочитам да изложа направените от мистър Франклин открития на неговия собствен език.

— Вие си спомняте времето, Бетъридж — каза той, — когато моят баща се опитвал да докаже своите права върху онова нещастно херцогство, нали? Е, по същото това време се върнал от Индия и моят вуйчо Хърнкасл. Баща ми узнал, че у неговия шурей се намирили някакви документи, които биха се оказали полезни при съдебния процес. Той отишъл при полковника уж да го поздрави по случай завръщането му в Англия. Ала полковникът не се лъжел така лесно. „Вие искате нещо, нали? — рекъл той. — Иначе не бихте се решили да рискувате с идването си при мен.“ Баща ми разбрал, че не му остава нищо друго, освен искрено да признае всичко и тутакси открил, че му трябват документите. Полковникът помолил да му дадат един ден да поразмисли. Неговият отговор пристигнал изложен в едно извънредно странно писмо, което моят приятел, адвокатът, ми показа. Полковникът започва с това, че и тон сам искал нещо от баща ми и му предлага да направят приятелска размяна — услуга за услуга. Случайностите на войната (това са неговите собствени думи) го направили владетел на един от най-големите диаманти на света; и той имал основание да смята, че нито самият той, нито неговият скъпоценен камък не ще

бъдат в безопасност в нито една къща, в нито една част на света, ако той държи този камък при себе си. Това го принуждавало да даде диаманта на съхранение у друг човек. Този човек лично не се излагал на никакви опасности. Той можел да даде скъпоценния камък за съхранение на някое трето лице — на някой banker или бижутер, който разполага със специална каса за опазване на скъпоценности. Посредникът не трябвало да прави нищо. Той щял да получава — лично или чрез някое строго поверително лице, на предварително уговорен адрес, в предварително уговорени дни на годината — писмо от полковника с едничкото съобщение, че той е още жив. В случай че на уговорения ден такова писмо не се получи, тогава мълчанието на полковника може да послужи за безспорно доказателство, че той е убит. Само в такъв случай, не и иначе, определените инструкции относно по-нататъшната съдба на диаманта, запечатани и съхранявани заедно с него, трябва да бъдат отворени и изпълнени с най-голяма точност. Ако баща ми се съгласи да приеме тази странна поръка, тогава документите на полковника ще бъдат оставени на негово разположение. Ето какво съдържаше писмото.

— И какво е направил вашият баща, сър? — попитах аз.

— Какво е направил? — повтори мистър Франклин. — Ще ви кажа какво е направил. Той приложил прекрасната човешка способност, наречена здрав смисъл, при оценката на писмото. И решил, че всичко това са просто глупости... По време на своите странствувания из Индия полковникът навярно е задигнал отнякъде това ненужно стъкълце, като го е взел за диамант. Що се отнася до опасенията му, че ще бъде убит, и до взимането на предпазителни мерки за опазване на неговия живот и на ненужното стъкълце, то сега е деветнадесети век и всеки здравомислещ човек трябва само да се обърне към полицията. Известно било, че полковникът от много години вече употребявал опиум и ако единствената възможност да се добере до скъпоценните документи, които се намирали у него, се състои в това, да приеме една безсмислица за факт, то баща ми бил напълно готов да поеме върху себе си тая смешна отговорност, още повече, че тя не носела след себе си никакви неприятности и грижи. Диамантът и запечатаните инструкции били настанени в касата на bankera, а писмата на полковника, съобщаващи периодически, че той е жив, били получавани и отваряни от адвокатата на баща ми. Нито един

разумен човек при подобни обстоятелства не би могъл да погледне на нещата другояче. На нас, Бетъридж, ни изглежда вероятно само това, което се съгласува със собствения ни житейски опит; и ние вярваме в тайнственото и необикновеното само тогава, когато прочетем за него във вестника.

От всичко това на мене ми стана ясно, че мистър Франклин счита мнението на баща си за полковника като прибързано и погрешно.

— А какво е вашето лично мнение по този въпрос, сър? — попитах аз.

— Нека първо свършим с историята на полковника — отвърна мистър Франклин. — За ума на англичанина, Бетъридж, е характерно отсъствието на всякаква система и вашият въпрос, стари ми приятелю, е добър пример за това. Когато престанем да правим машини, ние сме (в умствено отношение) най-небрежният, най-немарливият народ на земята!

„Ето какво ще рече чуждестранно възпитание! — помислих си аз. — Сигурно във Франция се е научил тъй да се подиграва със своя народ.“

В това време мистър Франклин продължи прекъснатия си разказ.

— Баща ми получил нужните му документи и оттогава не видял повече своя шурей. Година след година в предварително уговорените дни — предварително уговореното писмо пристигало от полковника и било отваряно от нашия адвокат. Аз сам видях цял куп от тия писма. Те всички съдържат една-едничка кратка и делова фраза: „Сър, това ще удостовери, че аз съм още жив. Нека диамантът си остане там, където е Джон Хърнкасл.“ Това било всичко, писано от него, и то пристигало най-редовно в определения ден. Но преди около осем месеца съдържанието на писмата за пръв път било изменено. Сега то гласяло: „Сър, говорят, че съм на умирање. Елате при мен и ми помогнете да си съставя завещанието.“ Адвокатът отишъл и намерил полковника в малката му крайградска вила, сред принадлежащата към нея земя, където полковникът живял самичък от деня на завръщането си в Англия. Той държал кучета, котки и птици за компания; при него нямало никакъв човек освен приходящия прислужник, който се грижел за домакинството му, както и лекуващия го лекар. Завещанието се оказало много просто. Полковникът бил изразходвал голяма част от богатството си за химически опити и изследвания. Завещанието му

съдържало само три точки, които той продиктувал от леглото си; намирал се в напълно здраво умствено и душевно състояние. В първата точка той обезпечавал издръжката на своите домашни животни. Втората точка предвиждала основаването на професорска катедра по експериментална химия в един от северните университети. В третата точка полковникът завещал Лунния камък като подарък за рождения ден на своята племенница при условие, че баща ми бъде изпълнител на това негово желание. Отначало баща ми отказал. Но като поразмислил малко, отстъпил: отчасти защото бил уверен, че отговорността му като изпълнител няма да му причини никакви неприятности, и отчасти поради намека на адвоката — направен в интерес на Рейчъл, — че диамантът все пак може да струва нещичко.

— Полковникът не е ли казал, сър — попитах аз, — защо завещава диаманта на мис Рейчъл?

— Не само че казал, но той обяснил това и в своето завещание — отвърна мистър Франклин. — Аз нося със себе си една извадка, която вие ей сега ще видите. Не бързайте, Бетъридж! Всяко нещо с времето си. Вие чухте за завещанието на полковника, сега трябва да чуете какво се случило след неговата смърт. Формалностите изисквали диамантът да бъде оценен. Всички консултирани бижутери тутакси потвърдили изявлението на полковника, че това е един от най-големите диаманти на света. Точната му оценка обаче представлява сериозно затруднение. По своята големина камъкът представлявал истински феномен между диамантите, неговият цвят го поставял в съвсем особена категория и отгоре на всичко това в него се оказал някакъв недостатък — петно в самата му среда. Но дори и с този си недостатък камъкът, според най-ниската оценка, струва двадесет хиляди фунта. Представете си сега изумлението на баща ми: той едва ли не се отказал от отговорността на изпълнител на завещанието, едва ли не станал причина нашето семейство да загуби тази великолепна скъпоценност. Интересът, събуден у него по този повод, го накарал да отвори запечатаните инструкции, съхранявани заедно с диаманта. Адвокатът ми показа тия инструкции заедно с другите документи и — според мен — те ни дават указания за заговора, който заплашвал живота на полковника.

— Значи вие вярвате, сър, че такъв заговор наистина е съществувал? — попитах аз.

— Без да притежавам прекрасния „здрав смисъл“ на моя баща — отвърна мистър Франклин, — аз мисля, че животът на полковника действително се е намирал в опасност, както и той сам е споменавал. Запечатаните инструкции обаче обясняват, че той все пак е починал спокойно в леглото си. В случай че неговата смърт последвала насилствено (тоест, ако от него не се получи предварително уговореното писмо в определения ден), баща ми бил длъжен тайно да изпрати Лунния камък в Амстердам на някой известен майстор шлифовчик, който да го насече на четири или шест отделни камъни. Тия камъни трябвало да бъдат продадени на каквато и да е цена и получената сума употребена за основаването на същата катедра по експериментална химия, за която след това полковникът споменава в завещанието си. Сега, Бетъридж, напрегнете находчивия си ум, съобразете и вижте към какво заключение водят указанията на полковника!

Аз тутакси напрегнах ума си. Ала на него бе свойствена английската бавност, следователно той се обърка, докато най-сетне мистър Франклин не му подсказа това, което той сам трябваше да открие.

— Забележете — каза мистър Франклин, — че целостта на диаманта е била изкусно поставена в зависимост от опазването на живота на полковника. Той не се задоволил с това, да каже на враговете, от които се страхувал: „Убийте ме, и вие няма да бъдете по-близо до камъка, отколкото сте сега. Той е там, където вие не можете да го достигнете — в касата на банкера.“ Вместо това той казал: „Убийте ме, и този диамант ще престане да бъде предишният диамант: неговата идентичност ще бъде унищожена“. Какво ви подсказва това?

Тук, както ми се стори, мене ме озари искрица от чудесната прозорливост, свойствена на чужденците.

— Разбирам — рекох аз. — Това значи, че цената на камъка ще спадне и злодейците ще останат измамани.

— Нищо подобно! — каза мистър Франклин. — Аз се осведомих по този въпрос. Разсечен на отделни камъни, диамантът с петното ще струва повече, отколкото цял по тази причина, че четири или шест съвършени диаманта трябва да струват повече, отколкото един голям камък с дефект. Ако кражба за печалба е била целта на заговора, тогава инструкциите на полковника биха направили диаманта още по-

привлекателен за крадците. За него е можело да се получат повече пари, а продажбата му е щяла да стане много по-лесно, ако той минеше през ръцете на амстердамските майстори.

— Господи помилуй, сър! — възкликнах аз. — Тогава какво представлява този заговор?

— Заговор, организиран от индуси — предишните собственици на диаманта — каза мистър Франклин. — Заговор, в основата на който лежи някакво древно индийско суеверие. Такова е моето мнение, потвърдено от един семеен документ, който се намира понастоящем у мен.

Сега аз разбрах защо появяването на тримата индийски фокусници в нашия двор се видя на мистър Франклин обстоятелство, заслужаващо внимание.

— Не желая да ви натрапвам мнението си — продължи мистър Франклин. — Мисълта за избрани служители на някое древно индийско суеверие, посветили себе си въпреки всички затруднения и опасности на задачата да си възвърнат свещения скъпоценен камък при първия удобен случай, ми се струва напълно съвпадаща с това, което знаем за търпението на източните народи и за влиянието на източните религии. Аз съм човек с живо въображение: месарят, пекарят и бирникът не представляват за мен единствените правдоподобни реалности. Нека всеки прецени моята догадка, както си ще... Но сега ние трябва да минем към единствения практически въпрос, който ни засяга. Продължава ли заговорът срещу Лунния камък и след смъртта на полковника? И знаел ли е това полковникът, когато е оставил на своята племенница подарък за рождения ѝ ден?

Аз почнах да разбирам, че сега работата повече от всичко друго засягаше моята господарка и мис Рейчъл. Нито една думичка, казана от мистър Франклин, не убягна от моето внимание.

— След като научих историята на Лунния камък — продължи той, — нямах голямо желание да го донеса тук; но моят приятел, адвокатът, ми напомни, че някой все ще трябва да предаде на моята братовчедка наследството от вуйчо ѝ и че аз мога да свърша това не по-лошо от всеки друг. Когато взех диаманта от банката и излязох на улицата, стори ми се, че зад мен върви някакъв одърпан мургав мъж. Отидох в къщата на баща ми да си взема багажа и там намерих писмо, което неочаквано ме задържа в Лондон. Върнах се в банката с

диаманта и отново видях същия одърпан човек. Когато тая заран отново взех диаманта от банката, срещнах същия човек за трети път, изплъзнах се от него и потеглих насам (преди той да успее да открие следите ми) със сутрешния вместо с обедния влак. И ето ме тук с диаманта — и двамата цели и в безопасност. И каква е първата новина, която научавам? Научавам, че тук са идвали трима странствуващи индуси и че моето пристигане от Лондон, както и това, което аз трябва да нося със себе си, са били главният предмет на техния разговор тогава, когато са мислели, че са сами. Няма да си губя времето да говоря за това, как те изливали мастило върху ръката на момчето и го питали дали вижда човека, който се намира някъде другаде, и предмета, който се намира в джоба му. Подобно нещо аз често съм виждал на Изток и според мен (пък и според вас) това е само някакъв „фокус-покус“. Въпросът, който ние сега трябва да решим, се състои в това: не отдавам ли аз преголямо значение на някакви случайности, или ние действително имаме доказателства, че индусите са открили следите на Лунния камък от момента, когато той бива изнесен от банката?

Нито мистър Франклин, нито аз, изглежда, бяхме разположени да се занимаваме с тия въпроси. Ние се погледахме един друг, сетне погледнахме към прилива, който все повече и повече покривате Подвижните пясъци.

— За какво мислите? — изведнъж ме попита мистър Франклин.

— Мисля, сър — отвърнах аз, — че много ми се ще да запокитя диаманта сред движещите се пясъци и да разреша този въпрос веднъж завинаги.

— Ако в джоба ви има достатъчно пари да заплатите Лунния камък — отвърна мистър Франклин, — тогава кажете това, Бетъридж, и аз ще хвърля диаманта в пясъка!

Любопитно е да се отбележи как ни облекчава някоя съвсем проста шега, когато душата ни е неспокойна. На нас ни изглеждаше много забавна мисълта да унищожим законната собственост на мис Рейчъл и да причиним на мистър Блейк като изпълнител на завещанието страшни неприятности, макар че сега аз не мога да разбера какво смешно имаше в това.

Мистър Франклин пръв се върна отново към предмета на нашия разговор. Той извади от джоба си едни плик, отвори го и ми подаде

намирация се там документ.

— Бетъридж — каза той, — ние трябва в интереса на леля ми да разгледаме въпроса: какво е накарало полковника да остави това наследство на своята племенница. Припомнете си отношението на лейди Вериндър към нейния брат от деня на неговото завръщане в Англия до деня, в който той ви казал, че ще запомни рождения ден на племенницата си. И прочетете това.

Мистър Франклин ми даде извадка от завещанието на полковника. Тя лежи сега пред мен и аз ще я цитирам за вас дословно.

„Трето и последно: дарявам и завещavam на моята племенница Рейчъл Вериндър, единствена дъщеря на сестра ми Джулия Вериндър, вдовица, жълтия диамант, принадлежащ на мен и известен на Изток под името Лунния камък, при условие че нейната майка, Джулия Вериндър, бъде жива на първия след моята смърт рожден ден на племенницата ми Рейчъл Вериндър. И задължавам изпълнителя на това мое завещание да предаде диаманта собственооръчно или чрез някой доверен посредник, когото той си избере, в собствените ръце на гореспоменатата моя племенница Рейчъл на първия рожден ден след моята смърт и в присъствието, ако това е възможно, на моята сестра, гореспоменатата Джулия Вериндър. И също така желая, щото на гореспоменатата моя сестра да бъде съобщено чрез верен подпис на третата и последна точка от моето завещание, че аз подарявам диаманта на нейната дъщеря Рейчъл в знак на моето пълно опрощение за вредите, които нейните постъпки спрямо мен причиниха на моята репутация, докато бях жив; и особено като доказателство, че аз ѝ прощавам, както подобава на едни умиращ, за оскърблението, което ми бе нанесено като офицер и джентълмен, когато нейният слуга по нейна заповед не ме пусна да вляза в нейната къща на рождения ден на дъщеря ѝ.“

Подир това следваха указания как да се постъпи, ако в деня на смъртта на завещателя моята господарка или мис Рейчъл не бъдат живи; тия указания гласяха: че диамантът трябва да се изпрати в Холандия съгласно запечатаните инструкции, приложени към него. В такъв случаи сумата, получена от продажбата му, трябва да бъде прибавена към сумата, упомената във втората точка на завещанието — тоест да бъдат дадени на катедрата по химия в един от северните университети.

Върнах документа на мистър Франклин, решително недоумяващ какво да му отговоря. До този момент аз си мислех (както ви е известно), че полковникът е умрял така позорно, както бе живял. Не казвам, че преписът от неговото завещание ме накара да променя това си мнение; ще кажа само, че той ме разколеба.

— Е — рече мистър Франклин, — какво ще кажете сега, след като прочетохте собствените думи на полковника? Донасяйки Лунния камък в дома на леля ми, служа ли аз сляпо на неговото отмъщение, или пък го оправдавам като разкажал се християнин?

— Трудно е да си представим, сър — отвърнах аз, — че той е умрял с гнусното чувство на мъст в душата си и с гнусна лъжа в уста. Един бог само знае истината. Мене не питайте.

Мистър Франклин премятеше в ръка преписа от завещанието, сякаш по този начин се надяваше да изстиска от него самата истина. В същото време той страшно се промени. От жив и весел сега стана тих, сериозен и замислен млад човек.

— Този въпрос има две страни — рече той. — Обективна и субективна. С коя да започнем?

Мистър Франклин бе получил не само френско, но и немско възпитание. До този момент той се намираше (както предполагам) под влиянието на първото от тях. А сега (доколкото можах да разбера) неговото място се зае от второто. Едно от правилата в моя живот е: никога да не забелязвам това, което не разбирам. И аз избрах средното между обективната и субективната страна. Казано по-просто: аз се ококорих и не продумах нито дума.

— Нека извлечем съкровения смисъл на всичко това — рече мистър Франклин. — Защо вуйчо ми е оставил диаманта на Рейчъл? Защо не го е оставил на леля ми?

— Това във всеки случай не е трудно да се отгатне, сър — отвърнах аз. — Полковник Хърнкасл познаваше моята господарка достатъчно добре, за да знае, че тя няма да приеме никакво наследство, изхождащо от него.

— Но откъде е знаел той, че Рейчъл също няма да откаже да го приеме?

— Има ли на света млада жена, сър, която би могла да устои на изкушението да приеме такъв подарък като Лунния камък?

— Това е субективната гледна точка — каза мистър Франклин. — Прави ви голяма чест, Бетъридж, че вие сте способен да възприемете субективната гледна точка. Ала в завещанието на полковника има една друга тайна, необяснена досега: защо той дарява своя камък на Рейчъл за рождения ѝ ден само при условие, че и нейната майка е още жива?

— Не желая да хуля покойника, сър — отвърнах аз, — но ако той умишлено е искал да остави в наследство на сестра си неприятности и опасности чрез нейната дъщеря, то задължителното условие на това наследство би трябвало да гласи, щото неговата сестра да бъде жива, за да изпита и тя неизбежните нещастия.

— О! Ето какви намерения му приписвате вие! Това е пак едно субективно тълкование! Били ли сте някога в Германия, Бетъридж?

— Не, сър. А какво е вашето тълкование, моля?

— Защо да не смятаме — забеляза мистър Франклин, — че целта на полковника може би е била не да облагодетелствува племенницата си, която той дори не е виждал, а да докаже на сестра си, че ѝ прощава, и да докаже това по много любезен начин: като направи подарък на нейната дъщеря? Това обяснение коренно се различава от вашето, Бетъридж, и то е внушено от обективната гледна точка. Както виждате, едното тълкование може да бъде не по-малко справедливо от другото.

Довел нещата до този приятен и успокоителен край, мистър Франклин очевидно реши, че бе изпълнил всичко, което се изискваше от него. Той се изтегна по гръб върху пясъка и попита какво трябва да се прави сега.

Той се бе показал тъй умен и прозорлив (преди да се отдаде на тези задгранични бръщолевения) и през цялото време до такава степен ме превъзхождаше по този въпрос, че аз съвсем не бях подготвен за внезапната промяна, когато, слагайки оръжие, той се обърна към мен за помощ. Едва по-късно аз можах да узная от мис Рейчъл — първа да

направи това откритие, — че странните промени и преходи у мистър Франклин се дължели на неговото чуждестранно възпитание. В тая възраст, когато ние сме най-наклонни да приемем нашето „оцветяване“ като отражение от оцветяването на другите хора, него са го изпратили в чужбина: той живял ту в една, ту в друга страна и нито един цвят не останал върху него окончателно. В резултат на това младият мъж се завърнал с множество различни черти на характера си, малко или много противоречащи си една на друга, така че той сякаш прекарваше живота си в постоянно несъгласие със самия себе си. Той можеше да бъде деен човек, можеше да бъде и лентяй; с неясен ум и с бистър ум; образец на решителност и безпомощност в едно и също време. В него имаше и френски, и немски, и италиански черти; понякога дори можеше да се забележи първоначалната английска основа, която сякаш искаше да каже: „Ето ме тук, жалко изопачен, както виждате, но все пак в мене е останало и нещо мое“. Мис Рейчъл обикновено казваше, че италианската черта взимала връх в тия случаи, когато той неочаквано отпускаше ръце и започваше да се моли с обичайната си кротка миловидност да поемете неговата отговорност и да я сложите върху своите плещи. Мисля, че вие не ще бъдете несправедлив към него, ако дойдете до заключението, че италианската черта бе взела връх и сега.

— Не трябва ли вие сам да решите, сър — казах аз, — какво да правите сега? Наистина, това не е работа за мен.

Мистър Франклин очевидно не можа да види важността на моя въпрос — неговото положение не му позволяваше да види нищо друго освен небето над главата си.

— Не искам да безпокоя леля ми без причина — каза той, — но не искам и да я оставя без необходимото предупреждение. Ако бяхте на мое място, Бетъридж, кажете ми с две думи какво бихте направили вие?

Отвърнах с две думи:

— Бих почакал.

— На драго сърце — каза мистър Франклин — Дълго ли?

Започнах да обяснявам мисълта си.

— Доколкото разбирам, сър — казах аз, — все някой ще трябва да даде този проклет диамант на мис Рейчъл на нейния рожден ден и вие можете, да свършите това не по-зле от всеки друг. Хубаво. Днес

сме двадесет и пети май, а рожденият ѝ ден е на двадесет и първи юни. Имаме на разположение почти четири седмици. Ще почакаме и ще видим какво ще се случи в това време и или ще предупредим моята господарка, или не — в зависимост от обстоятелствата.

— Прекрасно, Бетъридж! — възкликна мистър Франклин. — Но какво да правим с диаманта до рождения ден?

— Това, което е направил и вашият баща, сър — отвърнах аз. — Баща ви го дал на съхранение в Лондон, а вие го депозирайте в банката във Фризингхол.

(Фризингхол е най-близкият до нашето имение град и неговата банка не е по-малко сигурна от Английската банка.)

— На ваше място, сър — прибавих аз, — бих се отправил на кон заедно с диаманта право във Фризингхол, преди да се върнат дамите.

Възможността да предприеме нещо, и то яздейки на кон, накара мистър Франклин тутакси да скочи на крака. Той стана и без всякаква церемония ме дръпна да стана и аз.

— Бетъридж, вие сте злато човек! — рече той. — Елате и веднага ми оседлайте най-добрия кон в конюшнията.

Тук, слава богу, английската основа пролича най-сетне през всичкото задгранично лустро! Това беше същият онзи мистър Франклин, който се оживяваше само при мисълта да язди на кон — нещо, което ми напомни добрите стари времена. Да му оседлая кон? Аз бих му оседлал и дванадесет коня, ако той само можеше да ги язди всичките!

Ние бързо се върнахме в къщи, бързо оседлахме най-бързия кон в цялата конюшня и мистър Франклин бързо отлетя да депозира в сейфа на банката проклетия диамант. Когато затихна и последният тропот от копитата на бързоногия кои и аз отново останах сам, бях почти готов да се запитам дали всичко това не беше ми се привидяло насън.

СЕДМА ГЛАВА

Докато се намирах в такова объркано душевно състояние, имащ голяма нужда от усамотение, за да сложа в ред мислите си, ето че дъщеря ми Пенелопа се изпречи на пътя ми (както и покойната ѝ майка се изпречваше пред мен на стълбите) и най-настойчиво ме помоли да ѝ разкажа за нашия разговор с мистър Франклин. При дадените обстоятелства на мене ми оставаше само едно — тутакси да затворя крана на нейното любопитство. Следователно аз ѝ отговорих, че ние с мистър Франклин бистрехме международната политика и спорехме дотогава, докато и двамата заспахме под топлото слънце. Опитайте се да дадете такъв отговор, когато жена ви или дъщеря ви застанат пред вас с неуместен въпрос, в неуместно време, и бъдете уверен, че — верни на миловидната си женска природа — те ще ви разцелуват и отново ще застанат пред вас при първия удобен случай.

Денят преваляше; моята господарка и мис Рейчъл се върнаха.

Излишно е да казваме колко изненадани останаха те, когато узнаха, че мистър Франклин бе пристигнал и отново заминал на кон. Излишно е също да казваме, че и те тутакси ми зададоха неуместни въпроси и че „международната политика“ и „дълбокият сън под слънцето“ не им се понравиха и на тях. Като не можах да измисля нищо друго, аз им казах, че пристигането на мистър Франклин със сутрешния влак трябва да се смята само за една от неговите прищевки. Когато ме попитаха дали и заминаването му с кон е било също така прищявка, аз отвърнах: „Да, така беше“ — и се отдалечих, може да се каже, доста умело.

Отървал се с чест от тези неприятности с дамите, аз се намерих в още по-затруднено положение, когато се върнах в стаята си. При мен дойде Пенелопа — с присъщата ѝ женска любезност — да ме целуне и — с присъщото ѝ женско любопитство — да ми зададе нов въпрос. Този път тя искаше само да разбере какво става с нашата втора прислужница Розана Спирман.

След като ни остави с мистър Франклин при Подвижните пясъци, Розана очевидно се върнала в къщи в най-необяснимо разположение на духа. Лицето ѝ се изменяло (ако може да се вярва на

Пенелопа) като цветовете на дъгата. Девојката била ту весела, ту тъжна без всякаква причина. На един дъх задала стотина въпроса относно мистър Франклин Блейк и тутакси се разсърдила на Пенелопа, задето допускала, че навярно някой незнаен джентълмен е проявил интерес към нея. Забелязали как Розана, усмихвайки се, драскала името на мистър Франклин на дъното на работната си кутия. Заварили я, обляна в сълзи, да гледа в огледалото уродливото си рамо. Познавала ли е тя от по-рано мистър Франклин? Съвсем невъзможно! Не са ли слушали те нещо един за друг? Пак невъзможно! Аз мога да засвидетелствувам, че мистър Франклин остана искрено учуден, когато видя как девојката го гледа втречено. Пенелопа можеше да засвидетелствува, че любопитството на девојката било най-искрено, когато разпитвала за мистър Франклин. Така продължи нашият разговор, който беше доволно скучен дотогава, докато дъщеря ми изведнъж не го прекъсна, изказвайки най-глупавото предположение, което някога бях слушал.

— Тате — рече Пенелопа съвсем сериозно, — остава само едно обяснение: Розана се е влюбила в мистър Франклин Блейк от пръв поглед!

Вие сте слушали за прелестни млади девојки, които се влюбват от пръв поглед, и сте намирали това за твърде естествено. Но някаква си прислужница, току-що излязла от изправителен дом, с грозничко лице и уродливо рамо, да се влюби от пръв поглед в един джентълмен, дошъл на гости у нейната господарка?! Покажете ми нещо подобно на тая глупост в който и да е роман, ако можете. Аз се смях, докато сълзи потекоха от очите ми. Пенелопа, изглежда, ми се разсърди за моята веселост.

— Досега не бях забелязала, че сте толкова жесток, татко! — каза тя кротко и си отиде.

Думите на моята дъщеря ми подействуваха като студен душ. Аз се ядосах на себе си, задето се развълнувах, когато тя ги произнесе, но това беше самата истина. А сега, с ваше позволение, нека променим темата на разказа. Съжалявам, че бях принуден да пиша за тези неща, и то не без причина, както ще видите по-нататък.

Свечери се. В къщата прозвуча звънецът, който подканяше обитателите да се облекат за вечеря. След малко се завърна от Фризингхол и мистър Франклин. Аз сам му занесох гореща вода в

стоята, очаквайки да чуя за някакво приключение по пътя. Но за мое голямо разочарование (тък вероятно и за ваше) нищо не беше се случило. Той не срещнал индусите нито на отиване, нито на връщане. Депозирал Лунния камък в банката, като казал просто, че това е доста скъпо нещо, и прибрал разписката в джоба си. Аз слязох долу, чувствувайки, че след всичките наши сутрешни тревоги за диаманта това е твърде жалък край.

Как е минала срещата на мистър Франклин с леля му и братовчедка му, това аз не мога да кажа.

Аз бих дал много нещо, за да можем да обслужвам на масата през този ден. Ала при моето положение в дома да обслужвам на вечеря (освен на големи семейни празници) би значело да понижавам достойнството си в очите на другите прислужници — моята господарка и без това ме смяташе достатъчно склонен за подобно нещо, така че нямаше нужда да ѝ давам още повод за това. Новините от „висшите среди“ през тая вечер ми бяха донесени от Пенелопа и прислужващия лакей. Пенелопа ми съобщи, че мис Рейчъл никога не се била занимавала тъй ревностно със своята прическа и че никога не била изглеждала тъй весела и хубава, както сега, когато срещнала мистър Франклин долу в салона. Лакеят ме осведоми, че спазването на почтителна сериозност в присъствието на важните личности и обслужването на мистър Франклин Блейк на вечеря били двете най-несъвместими неща, които му се случвало да изпита при изпълнение на своите задължения. След вечеря ние ги слушахме как те свиреха и пееха дуети — мистър Франклин взимаше високо, мис Рейчъл още по-високо, а на пианото моята господарка ги догонваше, така да се каже, като на лов, през плетища и окопи, помагайки им успешно, така че беше приятно да ги слушахме през отворения прозорец на терасата. Още по-късно аз занесох на мистър Франклин сода и уиски в гостната и забелязах, че мис Рейчъл бе избила мисълта за диаманта от главата му.

Най-очарователната девойка, която срещам, откакто съм се върнал в Англия! — това бе всичко, което можах да изтръгна от него, когато по-късно се опитах да насоча разговора към по-сериозни неща.

Към полунощ аз заедно с моя помощник (лакея Самюел) обиколих, както обикновено, къщата, за да затворя вратите. Когато затворихме всички врати освен страничната, която извеждаше на

терасата, изпратих Самюел да си легне и излязох да подишам малко чист въздух, преди да се прибера.

Нощта беше тиха и душна, на небето светеше пълната луна. Беше тъй тихо, че от време на време аз дочувах, съвсем слабо и глухо, шума на морето, когато прибоят се разливаше върху пясъчния бряг в устието на нашия малък залив. На терасата беше тъмно; но ярката лунна светлина заливаше пясъчната пътека, която минаваше покрай отсрещната стена. Като погледнах първо към небето, а след туй настрани, аз видях зад ъгъла на къщата да се показва сянката на човек.

Тъй като бях стар и опитен, аз не почнах да викам подир непознатия; по тъй като за нещастие бях също така стар и натезжал, пясъкът захруска под нозете ми и ме издаде. Преди да успея тихичко да се добера до ъгъла, както възнамерявах, аз дочух тропота на нозе, по-леки от моите, и — както ми се стори, на повече от един чифт — конто бързо се отдалечаваха. Когато стигнаха до ъгъла, нарушителите, които и да бяха те, потънаха в шубрака от другата страна на пътеката и се скриха сред гъстите дървета и храсти в тази част на парка. Оттам те лесно можеха да излязат през оградата на пътя. Ако бях с двадесет години по-млад, може би щях да успея да ги настигна, преди те да напуснат нашия парк. Сега обаче аз се върнах, за да пусна подир тях чифт по-млади нозе. Без да безпокоим когото и да било, Самюел и аз взехме пушки, обиколихме къщата и претърсихме шубраците. След като се уверихме, че в нашия парк не се спотайва никой, ние се върнахме. Минавайки по пътеката, където бях видял сянката, аз забелязах, че нещо блести на пясъка под лунната светлина. Вдигнах този предмет и видях, че това беше стъкълце, пълно с гъста, приятна на дъх течност, черна като мастило.

Не казах нищо на Самюел. Но спомняйки си какво ми бе разправила Пенелопа за фокусниците и за това, как изливали мастило върху ръката на момчето, аз тутакси се досетих, че бях изненадал тримата индуси, когато са се промъквали около къщата и са се опитвали по своя езически начин да узнаят къде през тая нощ се намира диамантът.

ОСМА ГЛАВА

Тук ще трябва да спрем за малко.

Призовавайки на помощ своите възпоминания — както и дневника на Пенелопа, — аз намирам, че ние можем да не се спираме за дълго върху периода от време между пристигането на мистър Франклин Блейк и рождения ден на мис Рейчъл. По-голямата част от това време измина, без да се случи нещо особено, което заслужава да се отбележи. С ваше позволение и с помощта на Пенелопа аз ще спомена тук само няколко събития, като си запазвам правото да опиша ежедневните случки, щом стигнем до деня, в който Лунният камък стана предмет на всеобщо внимание в нашия дом.

Нека започнем тогава със стъкълцето с ароматното мастило, което намерих на пясъчната пътека през онази нощ.

На другата сутрин (сутринта на двадесет и шести) аз показах на мистър Франклин тази магьосническа вещ и му съобщих това, което вече разказах на вас. Той беше на мнение, че индусите не само са дебнели за диаманта, но са имали и глупостта да вярват в своето магьосничество — разбирайки под това знаците над главата на момчето, изливането на мастило върху ръката му и надеждата, че то може да види хора и предмети, които се намират на съвсем друго място. Мистър Франклин ми каза, че и у нас, също както в Далечния изток, има хора, които се занимават с такива странни фокуси (обаче без мастило) и че ние ги наричаме с френското име, нещо от рода на „ясновидство“.

— Бъдете сигурен — каза мистър Франклин, — че индусите са убедени, че ние държим диаманта тук, и са довели малкия ясновидец със себе си, за да им покаже пътя към него, ако успеят да се промъкнат в къщата.

— Мислите ли, че те ще се опитат да сторят това? — попитах го аз.

— Зависи от това, какво ще им каже момчето. Ако то може да види диаманта в желязната каса на Фризингхолската банка, индусите засега няма да ни безпокоят повече със своите посещения. Ако

момчето не може да стори това, тогава не ще минат и няколко ноци и ние отново ще имаме случая да ги пипнем в шубраците.

Очаквах, че именно така ще стане; но чудно нещо — този случай вече не се повтори.

Дали фокусниците бяха научили в града, че мистър Франклин е ходил в банката и са направили от това своето заключение, или пък момчето наистина е „видяло“ диаманта там, където той сега се намира (нещо, което аз решително не вярвам), или пък това беше просто съвпадение — но истината е, че дори сянката на индусите не са мярна около нашия дом през седмиците, които изтекоха до рождения ден на мис Рейчъл. Фокусниците си останаха из нашия край, изпълнявайки своя занаят; а ние с мистър Франклин чакахме да видим какво ще се случи, решили да не безпокоим мошениците предварително, като им открием подозренията си. С този отчет за постъпките и на двете страни се изчерпва всичко, което мога сега да кажа за индусите.

На двадесет и девето число от месеца мис Рейчъл и мистър Франклин измислиха нов начин за убиване на времето, което иначе би могло да им се види доста скучно. Има причини, които ни карат да обърнем особено внимание на заниманието, което ги увлече, понеже то има известна връзка с по-нататъшните събития.

Общо взето, господа благородниците имат в живота си един твърде неприятен подводен камък — тяхното безделие, тяхната празнота. В по-голямата си част животът им минава в търсене на някакви занимания; любопитно е да се отбележи — особено ако у тях има склонност към някакви умствени прояви — колко често те се нахвърлят слепешката на нещо съвсем отвратително. В девет случаи от десет те се захващат да измъчват нещо или да развалят нещо, бивайки твърдо убедени, че развиват ума си, докато, просто казано, те само внасят безредие в къщата и обръщат всичко наопаки. Виждал съм например (и жени, за жалост, както и мъже) да излизат на разходка ден след дон с празни аптекарски шишенца и кутийки, за да ловят гущери, бръмбари, паяци и жаби; да се връщат в къщи, да забиват игли в нещастните животинчета или да ги режат на малки парченца без никакво угризение на съвестта. Вие виждате как вашата млада господарка или млад господар разглеждат вътрешностите на паяка с увеличително стъкло или пък на стълбата срещате жаба е отрязана глава; и когато се чудите какво означава тази отвратителна жестокост,

на вас ви казват, че младата господарка или младият господар проявяват интерес към естествените науки. Понякога вие отново ги виждате как те с цели часове от глупаво любопитство мушкат прекрасните цветя с остри инструменти, мъчейки се да узнаят от какво са направени. Нима техният цвят ще стане по-красив и ароматът им по-приятен, ако вие узнаете това? Не. Но бедничките благородници трябва да убият някак времето си — виждате ли, трябва да се прекара някак времето! Вие цопате в гъстата кал и правите от нея банички, когато сте още дете, а когато пораснете — цопате в науката; режете паяци и повреждате цветята! И в двата случая цялата тайна се крие в това, че вашата бедна празна глава няма за какво да мисли, а вашите бедни празни ръчички няма какво да правят. И се свършва с това, че почвата да цапотите с бои по някое плавно и да усмърдявате цялата къща; или да развъждате попови лъжички в стъклен съд с мръсна вода, от която на всички в къщи им прилошава; или пък почвата да откъртвате и събаряте оттук и оттам парченца камъни и да засипвате с пясък домашните продукти; или се заемате с фотография, папате си пръстите и безпощадно обезобразявате физиономиите на всички живущи в къщата. Разбира се, тежичко понасят това хората, които трябва да работят, за да имат какво да ядат, какво да облекат и под какво да се подслонят. По сравнете и най-тежкия труд, който някога сте извършвали, с тази празнота, която кара хората да повреждат цветята и да си пъхат носа в стомаха на паяка, и благодарете на щастливата си звезда, че вашата глава трябва да мисли за нещо, че вашите ръце трябва да вършат нещо!

С удоволствие ще кажа, че мистър Франклин и мис Рейчъл не измъчваха никого. Те се ограничиха с това, да създават безпорядък, и трябва да им отдадем нужната справедливост, просто изцапаха само една врата.

Универсалният гений на мистър Франклин се намесваше във всичко, замърсяваше всичко, цопаше, така да се каже, в „декоративната живопис“. Мистър Франклин ни уведоми, че е открил нов препарат за разреждане на боите, препарат, който той описа като „катализатор“. Как го приготвяваше, това аз не зная. Мога обаче да ви кажа е какво се отличаваше този негов препарат — той вонеше. Тъй като мис Рейчъл непременно искаше да изпробва неговото откритие, мистър Франклин изпрати в Лондон за нужните материали и приготви

препарата с помощта на такива „ароматични“ вещества, че дори и кучетата почваха да кихат, когато влизаха в стаята; след това надяна на мис Рейчъл престилка и я накара да боядиса малката си гостна стая, наричана по липса на английска дума „будоар“. Започнаха с вътрешната страна на вратата. С помощта на пемза мистър Франклин изстърга от нея всичката прекрасна лакировка и я приготви, както той се изрази, като „поле за работа“. После мис Рейчъл покри това „поле“ (по негово указание и с негова помощ) с разни изображения и фигури — грифони, птици, цветя, купидони и тям подобни рисунки, измислени от знаменития италиански живописец, чието име не си спомням, онзи, който наводнил света с мадони и бил влюбен в хлебопекарката. Работата се оказа много бавна и доста мръсничка. Но нашата млада господарка и младият господин, изглежда, не се уморяваха от нея. Когато не излизаха на езда, нямаха гости, не седяха на масата за ядене, не свиреха и не пееха — те, свели глава до глава, трудолюбиви като пчели, цапотеха вратата. Кой поет беше казал, че дяволът всякога измисля по някоя пакост, дори и за празните ръце? Ако този поет бе заемал моето място на домакин в тоя дом и бе видял мис Рейчъл с четка в ръка и мистър Франклин с неговия „катализатор“, той не би могъл да напише за тях нищо по-вярно от това.

Следващия ден, за който заслужава да споменем, беше неделя, четвърти юни.

Тази вечер в стаята на прислужниците ние за пръв път обсъждахме един домашен въпрос, който, както и боядисването на вратата, има връзка с това, което ще дойде по-нататък.

Виждайки с какво удоволствие мистър Франклин и мис Рейчъл прекарват заедно времето си и каква прекрасна двойка представляват те във всяко отношение, ние, твърде естествено, разбира се, предпологахме, че те биха се разбирали много добре и във връзка с някои други неща освен с боядисването на вратата. Някои от нас казваха, че още преди да измине лятото, и в къщи ще имаме сватба. Други (начело с мен) се съгласяваха, че е твърде вероятно мис Рейчъл да се омъжи, обаче се съмняваха (по причини, които аз ей сега ще изложа) дали нейният избраник ще бъде мистър Франклин Блейк.

В това, че мистър Франклин беше влюбен, никой от нас не се съмняваше. По-трудно обаче беше да се разбере мис Рейчъл.

Позволете ми сега да ви запозная с нея; след това ще ви оставя сами да я разгадате, ако можете.

На двадесет и първи юни нашата млада господарка щеше да навърши осемнадесет години. Ако на вас ви харесват брюнетки (както чувам, напоследък те излизат от мода в широкия свят) и ако нямате особени предпочитания относно ръста, аз мога да ви кажа, че вие никога не сте виждали такава хубава девойка като мис Рейчъл. Тя беше дребничка, но стройна и несравнимо добре развита от главата до петите. Виждайки я как сяда, как става и особено как ходи, всеки човек със здрав разсъдък би се уверил, че изяществото на фигурата си (ако ми простите този израз) тя дължеше не на дрехите си, а на своето тяло. Аз никога у никого не съм виждал такива черни коси като нейните. Очите ѝ отговаряха на косата ѝ; носът ѝ, трябва да призная, беше доста малък. Устата и брадичката ѝ (изразено с думите на мистър Франклин) бяха лакомства за боговете; а цветът на лицето ѝ (според същия неопровержим авторитет) беше тъй ослепителен и топъл като самото слънце — с това голямо преимущество, че на човек му беше винаги приятно да гледа лицето ѝ. Прибавете към всичко това, че тя се държеше изправена като стрела — гордо, смело, аристократично, че имаше ясен глас, звучен като скъпоценен метал; усмивка, която тъй мило се появяваше в очите, преди да се появи върху устните — и ето ви нейния портрет, който нарисовах, доколкото можах.

А какъв беше нейният характер? Нямах ли това очарователно създание някакви недостатъци? Тя имаше точно толкова недостатъци, колкото имате и вие, госпожо — нито повече, нито по-малко.

Сериозно казано, моята мила хубавичка мис Рейчъл, която притежаваше куп прелести и очарования, имаше един недостатък и безпристрастието ме принуждава да го призная. Тя се отличаваше от повечето други девойки по това, че си имаше свои собствени убеждения и беше така причудлива и своенравна, че дори се осмеляваше да върви срещу модата, ако модата не отговаряше на нейния вкус. При по-незначителни неща тази нейна независимост все още беше поносима; но що се отнася до по-важни работи, тя отиваше (както мислехме ние с моята господарка) твърде далече. Мис Рейчъл разсъждаваше така, както разсъждаваха малко жени, два пъти по-възрастни от нея; никога не искаше съвет, никога не казваше предварително какво мисли да прави, никога не споделяше тайните си

е никого, дори с майка си. В дребни и големи неща, с хора, които обичаше, и с хора, които ненавиждаше (действувайки и в единия, и в другия случай с еднаква сила), мис Рейчъл винаги постъпваше по своему, осланяйки се само на себе си — и в радост, и в скръб. Место чувах аз моята господарка да казва:

— Най-добрият приятел и най-големият враг на Рейчъл — това е самата тя.

Ще прибавя още едно нещо и свършвам.

При всичките нейни потайности и при всичките ѝ своеволия у мис Рейчъл нямаше нито следа от фалш; и аз не помня нито един път тя да е нарушила дадената си дума. Не помня да е казала „не“, а да мисли „да“. Когато беше дете, тази добра душичка неведнъж поемаше върху себе си вината и понасяше наказанието за някаква простъпка, извършена от някой друг, когото тя обичаше. Никой никога не бе чул от нея да си признае, когато провинението ѝ се откриваше и тя биваше разпитвана. Но никой не я чуваше и да лъже. Тя ви гледаше право в очите, клатеше малката си упорита глава и произнасяше просто: „Няма да кажа!“

Наказана отново, малката госпожица скланяше да иска прошка за грубото „няма да кажа“, но — макар и да я държаха на хляб и вода — тя все пак не признаваше, че е виновна. Своеволна, дяволски своеволна понякога — съгласен съм; но въпреки това от нея нямаше по-добър човек на света! Вие може би ще откриете тук някакво противоречие? Проучвайте внимателно жена си в продължение на двадесет и четири часа. Ако през това време не доловите във вашата добра съпруга някакво — каквото и да било — противоречие, тогава господ да ви е на помощ! — вие сте се оженили за истинско чудовище.

След като ви запознах вече с мис Рейчъл, ние се изправяме пред въпроса: как тази млада девойка гледа на омъжването си.

На двадесети юни моята господарка изпрати покана на елин джентълмен в Лондон да дойде на гости за рождения ден на мис Рейчъл. На този щастлив смъртен, както аз предполагах, беше обречено нейното сърце! Както и мистър Франклин, той беше неин братовчед. Наричаше се мистър Годфри Ейблуайт.

Втората сестра на моята господарка (не се плашете, този път няма да се впускаме много надълбоко в семейната история), та както казах, втората сестра на моята господарка преживяла някакво

разочарование в любовта; а след това, желаейки на всяка цена да се омъжи, тя се осмели да сключи това, което хората наричат „неравен брак“. Цялото семейство се възмути страшно много, когато благородната по рождение Каролайн пожела непременно да стане жена на мистър Ейблуайт, фризингхолския банкер. Той беше много богат и твърде почтен и стана баща на голямо семейство — обстоятелство, което досега говори само в негова полза. Ала той си бе наумил да се издигне в обществото — което пък говори против него. Обаче времето и прогресът на съвременното образование оправиха нещата и неравният брак издържа изпита благополучно. Днес ние всички сме либерално настроени (при условие, че вие ще ме одраскате, ако аз ви одраскам) — какво ми влиза на мен в работата дали вие сте депутат или не, чистач или херцог? Това е съвременен възглед, а пък аз се придържам към съвременните възгледи. Ейблуайтови живееха в прекрасен дом, сред голям парк в покрайнините на Фризингхол. Много достойни, много почтени и много уважавани хора в кел пъ окръг. Ние няма да им отделяме премного внимание в тия страници с изключение на мистър Годфри, втория син на мистър Ейблуайт, който, с ваше позволение, заема тук важно място поради връзката си с мис Рейчъл.

Въпреки всичкия си блясък, ум и изобщо най-добри качества мистър Франклин едва ли би могъл, според мен, да затъмни мистър Годфри в очите на нашата млада господарка.

По ръст мистър Годфри стоеше на първо място. Беше висок повече от шест фута, с прекрасен бяло-розов цвят на кожата; лицето му беше гладко и кръгло, великолепно избръснато; на главата си имаше хубави дълги ленени коси, които се спускаха небрежно над врата му. Но защо ли се мъча да ви го описвам тъй подробно? Ако някога сте участвували в работата на дамските благотворителни комитети в Лондон, тогава вие познавате мистър Годфри Ейблуайт не по-зле от мен. Той беше адвокат по професия, дамски кавалер по склонност и милостив самарянин по собствен избор. Женската благотворителност и женската нищета не можеха да се справят без него. Майчински комитети, помагачи на бедни родилки; дружества на света Магдалена, спасяващи изпаднали в бедност жени; настойчиви организации, стремящи се да настанят на работа бедни жени на мястото на бедни мъже, оставяйки мъжете да се справят кой както може — на всички подобни дружества и комитети той беше подпредседател, директор и

съветник. Навсякъде, където заседаваше дамски комитет, там беше и мистър Годфри с шапка в ръка; той предпазваше събранията от разгорещеност и водеше милостивите дами по трънливия делови път. Аз предполагам, че той беше най-съвършеният филантроп (с незначително състояние), който някога се е раждал в Англия. На благотворителни събрания едва ли би могло да се намери друг оратор, по-способен от него, да изтръгва и сълзи, и пари. Той беше един завършен обществен деятел. Последния път, когато бях в Лондон, моята господарка ми достави две удоволствия. Изпрати ме на театър да погледам една танцьорка, която взе ума на всички ни, и в Екзетърхол — да послушам мистър Годфри. Танцьорката излезе на сцената с оркестър. Мистър Годфри излезе с носна кърпичка и чаша вода. На спектакъла на танцьорката — тълпа народ; на спектакъла на оратора — също. И над всичко това — най-кроткият и най-невзискателният човек (има предвид мистър Годфри), който някога сте имали случай да срещнете. Той беше изпълнен с любов към всички. И всички бяха изпълнени с любов към него. Какви шансове можеше да има който и да било — с обикновена репутация и способности — срещу такъв един човек?

На четиринадесети пристигна отговор от мистър Годфри.

Той приемаше поканата на моята господарка да ни гостува от сряда — рождения ден, до петък вечерта, когато задълженията му към Дамския благотворителен комитет щели да го заставят да се върне в града. Към писмото си той прилагаше и стихове, посветени на „рождения ден на моята братовчедка“ — както той изящно се бе изразил. Мис Рейчъл, както ми съобщиха, се присъединила към мистър Франклин — и двамата се смели над стиховете по време на обедата; а Пенелопа, която беше на страната на мистър Франклин, най-тържествено ме попита какво мислех аз по този въпрос.

— Мис Рейчъл те е подвела, скъпа моя, по криви следи — отвърнах аз, — ала моят нос не се лъже тъй лесно. Почакай, докато след стиховете на мистър Ейблуайт се появи и самият мистър Ейблуайт!

Дъщеря ми отговори, че мистър Франклин може да си опита щастието, преди поетът да се появи след стиховете. Трябва да си призная, че мистър Франклин действително направи всичко възможно, за да спечели благоразположението на мис Рейчъл.

Макар и да беше един от най-закоравелите пушачи, които някога съм срещал, той тутакси остави пурите, когато тя един ден му каза, че не може да търпя миризмата на тютюн, която се носи от неговите дрехи. След тази самопожертвователна постъпка той спеше тъй лошо и лишавайки се от успокоителното действие на тютюна, към който беше привикнал, почна да слиза на закуска в такъв разстроен и измъчен вид, че самата мис Рейчъл го помоли отново да се върне към пурите. Обаче не! Той не желаше да се върне към нищо, което би могло да й причини някаква неприятност, дори и само за миг. Той щеше да се бори решително със своята привичка и щеше да си възвърне съня рано или късно само с помощта на волята и търпението. Такава една преданост, ще кажете вие (както си и казваха долу, в стаята на прислугата), не можеше да не произведе върху мис Рейчъл нужното въздействие — преданост, която се поддържаше и от ежедневното боядисване на вратата. Всичко това бе много добре. Но в нейната спалня се намираще снимката на мистър Годфри, фотографиран, когато говори на благотворително събрание, с коса, разчорлена от дъха на съответното му красноречие, и с очи, най-очарователни и най-способни да измъкнат пари от вашите джобове. Какво ще кажете за това? Всяка сутрин (Пенелопа сама ми довери това) ликът на този мъж, без когото жените не могат да дишат, гледал как решат косата на мис Рейчъл. Той сам скоро ще наблюдава това в действителност — такава беше моето мнение.

На шестнадесети юни се случи нещо, което, според мене, още повече намали шансовете за успех на мистър Франклин.

Тази сутрин у дома пристигна едни непознат господин, който говореше английски с чужд акцент, и поиска да види мистър Франклин по някаква работа. Тази работа едва ли можеше да се отнася до диаманта по следващите две причини: първо, мистър Франклин не ми каза нищо за своя гост, и, второ, той събщи за случая (след заминаването на чужденеца) на моята господарка. По всяка вероятност тя бе намекнала за това и на дъщеря си. Както и да е, говореше се, че същата тази вечер, когато свирели на пиано, мис Рейчъл бе направила някои строги забележки на мистър Франклин относно хората, с които дружел, и принципите, които бил усвоил в чужбина. През следващия ден, за първи път, те не

се заловиха да украсяват вратата. Аз подозирах, че някаква неразумна постъпка на мистър Франклин в чужбина — в основата на която лежи някоя жена или паричен дълг — бе продължила да му причинява неприятности и в Англия. Но това бяха само догадки. В дадения случай не само мистър Франклин, но и моята господарка ме остави в неизвестност.

На седемнадесети „облаците“, както стана ясно, отново се разпръснаха. Мистър Франклин и мис Рейчъл се върнаха към работата си над вратата и изглеждаха същите добри приятели, каквито бяха и преди. Ако може да се вярва на Пенелопа, мистър Франклин се възползувал от помирението, за да направи предложение на мис Рейчъл, без да получи нито нейното съгласие, нито отказа ѝ. Дъщеря ми беше сигурна (съдейки по някои признаци и забележки, с които намирам за излишно да ви досаждам), че младата ѝ господарка отблъснала предложението на мистър Франклин, като отказала да повярва в неговата сериозност, а после тайно съжалявала, че се отнесла с него по такъв начин. Макар че Пенелопа се ползуваше с по-голяма близост до нейната господарка, отколкото обикновено се позволява на прислужниците — тъй като те бяха отраснали почти заедно като деца, — все пак аз познавах съдържания характер на мис Рейчъл твърде добре, за да мога да повярвам в подобна откровеност от нейна страна. Това, което Пенелопа ми каза, представляваше, както ми се струва, по-скоро нейното желание, отколкото това, което тя знаеше в действителност.

На деветнадесети се случи ново произшествие. При нас дойде лекар. Той бе извикан да лекува личност, която аз вече имах случая да ви представя в тези страници — нашата втора прислужница Розана Спирман.

Тази бедна девойка, която ме беше учудила, както вече знаете, при Подвижните пясъци, ме учуди още много пъти през времето, за което пиша. Мнението на Пенелопа, че Розана е влюбена в мистър Франклин (нещо, което дъщеря ми по мое нареждане държеше в строга тайна), продължаваше да ми изглежда все тъй глупаво. Но трябва да си призная, че в моите очи, както и в очите на дъщеря ми, поведението на нашата втора прислужница почна да изглежда наистина тайнствено, да не казвам нещо повече.

Така например девойката постоянно се изпречваше на пътя на мистър Франклин, вършейки това доста хитро и спокойно. Той обаче не и обръщаше внимание повече, отколкото на котката: на него и наум не му минаваше да спре погледа си върху грозничкото лице на Розана. Слабият и без това апетит на девойката съвсем изчезна, а сутрин очите ѝ показваха явни признаци на безсъние и плач. Един ден Пенелопа направи едно странно откритие, за което ние никому не казахме. Тя заварила Розана в стаята на мистър Франклин в момента, когато взимала розата, която мис Рейчъл му дала да носи в петелката на сакото си, и на нейно място да постави друга, подобна роза, само че откъсната собственоръчно от бедната девойка. След това Розана няколко пъти ми отговаряше грубо, когато я съветвах да се държи по-внимателно; и — което беше по-лошо — не се държеше както трябва в редките случаи, когато мис Рейчъл случайно я заговорваше.

Моята господарка забеляза тази промяна и ме попита какво мисля за това. Опитах се да оправдая девойката, отговаряйки, че по мое мнение тя не е напълно здрава; и работата свърши с това, че на деветнадесети изпратихме за доктора, както вече споменах по-горе. Той каза, че нервите ѝ са разстроени, и намекна, че едва ли би трябвало да се ползуваме от нейните услуги. Господарката предложи да я изпратим за промяна на въздуха в един от нашите по-отдалечени чифлици. Розана ни помоли със сълзи на очи да ѝ бъде позволено да остане; и в онзи злокобен час аз посъветвах моята господарка да я изпита още известно време. Както показаха събитията и както вие скоро ще видите, аз не бих могъл да дам по-лош съвет. Ако беше възможно да се гледа в бъдещето, аз със собствената си ръка щях да изведа Розана от нашия дом още тогава.

На двадесети се получи известие от мистър Годфри. Той възнамерявал да пренощува във Фризингхол, тъй като му се удавало случай да се посъветва с баща си по известна работа. На другия ден следобед той и двете му по-големи сестри щели да пристигнат на коне рано преди вечеря. Към записката бе приложена една изящна порцеланова кутийка — подарък за мис Рейчъл, с любов и благопожелания от нейния братовчед. Мистър Франклин ѝ бе подарил някакъв обикновен медальон, който едва ли струваше половината стойност на кутийката. И все пак моята дъщеря Пенелопа

продължаваше да настоява — такава е женското упорство, — че той, мистър Франклин, ще победи.

Слава богу, ето че най-после стигнахме до навечерието на рождения ден! Трябва да признаете обаче, че този път аз ви изведох доста бързо към целта. Но горе главата! Сега ще ви зарадвам с нова глава, която ще ви заведе право в същността на историята.

ДЕВЕТА ГЛАВА

На двадесет и първи юни (рождения ден) сутринта времето беше облачно и променливо, но към обед небето съвсем се проясни.

Ние, служителите, започнахме този щастлив ден, както обикновено, с поднасяне малки подаръци на мис Рейчъл; аз произнесох речта, която произнасям ежегодно като шеф на прислугата. В този случай аз следвам метода, възприет от кралицата при откриване на парламента — тоест казвам всяка година почти едно и също нещо. Преди да бъде произнесена моята реч (както и речта на кралицата), всички я очакват с такова нетърпение, сякаш нищо подобно не е било слушано по-рано. И когато се окаже, че в нея няма нищо ново, слушателите, макар и да помърморят малко, си остават е надеждата, че ще чуят нещо ново идущата година. Лесно се управляват хората... и в парламента, и в кухнята — това е заключението, което трябва да се направи.

След закуска мистър Франклин има с мен тайно съвещание по въпроса за Лунния камък, който трябваше вече да бъде изнесен от банката във Фризингхол и да бъде предаден в ръцете на мис Рейчъл.

Опитвал ли се беше той отново да се обясни в любов на своята братовчедка и бе получил отказ или пък мъчителното безсъние, ноц след ноц, бе изострило странните противоречия и нерешителност в неговия характер — това аз не зная. Вярно е обаче, че мистър Франклин съвсем не беше във форма сутринта на рождения ден — за двадесет минути той двадесет пъти промени своите намерения относно диаманта. Що се отнася до мен, аз се придържах към простите факти, които не бяха известни. Не беше се случило нищо, което да ни накара да безпокоим моята господарка по въпроса за диаманта; и нищо не бе изменило закона, според който мистър Франклин трябваше да предаде диаманта на своята братовчедка. Такова беше моето мнение по въпроса и макар че мистър Франклин много пъти променяше решението си, той беше принуден накрая да се съгласи с мен. Решихме следобед той да отиде на кон във Фризингхол, да вземе диаманта и по всяка вероятност да се върне заедно с мистър Годфри и двете млади дами.

След това решение нашият млад джентълмен отиде пак при мис Рейчъл.

Те прекараха цялата сутрин и част от следобеда в украсяване на вратата. Пенелопа, застанала наблизко, разбъркваше боите по тяхно указание, а моята господарка, когато наближи времето за обед, ту влизаше, ту излизаше от стаята, притискайки кърпичката до носа си (тъй като него ден те попрекалиха с употребата на препарата на мистър Франклин), и напразно се опитваше да откъсне художниците от тяхната работа. Едва към три часа те си свалиха престилките, освободиха Пенелопа (за голямо нещастие на препарата) и се измиха от всичките мръсотии. Но те бяха постигнали целта си — бяха боядисали вратата за рождения ден и много се гордееха със своя успех. Разните грифони, купидони и прочие бяха, трябва да призная, твърде красиви наглед; но те бяха толкова много на брой, тъй отрупани с цветя и орнаменти, бяха представени в такива неестествени положения и пози, че оставяха в паметта ви някакво неприятно чувство, което вие продължавахте да усещате дълго време след като сте имали удоволствието да ги разгледате. И ако прибавя, че след завършване на сутрешната работа на Пенелопа ѝ прилоша долу в кухнята, това не значи, че изпитвам някакво предубеждение срещу препарата. Не-не! Той преставаше да вони, когато изсъхнеше. И ако изкуството има нужда от подобни жертви, то, макар че Пенелопа е моя родна дъщеря, аз казвам: нека изкуството си получи тия жертви!

Мистър Франклин хапна набързо и тръгна към Фризингхол — за да доведе братовчедките си, както той съобщи на моята господарка, и да донесе Лунния камък, както бе известно само на него и на мене.

Тъй като това беше един от ония тържествени дни, когато аз трябваше да присъствувам в кухнята и да се разпореждам с прислугата по време па вечерята, то в отсъствието на мистър Франклин имаше какво да занимава мислите ми. След като приготвих виното и прегледах мъжете и жените, които щяха да прислужват на вечеря, аз се оттеглих в стаята да см събера мислите, преди да пристигнат гостите. След като вдъхнах няколко пъти — вие знаете какво — и попрелистих книгата, за която вече имах случай да спомена, аз се успокоих — и духом, и тялом. Пробуди ме — не от дрямка, а по-скоро от замисленост — тропотът на копита; и аз излязох да посрещна цяла кавалкада,

състояща се от мистър Франклин, братовчед му и двете му братовчедки, съпроводжани от коняря на стария мистър Ейблуайт.

Мистър Годфри ме изненада поразително с това, че много приличаше на мистър Франклин в едно отношение: и той не беше в обичайното си настроение. Както винаги, той любезно се ръкува с мен и вежливо изрази удоволствието си, че намира своя стар приятел Бетъридж все тъй здрав и читав. Но той изглеждаше някак си мрачен — което аз с нищо не можах да си обясня; и когато го попитах за здравето на неговия баща, отвърна доста накратко:

— Както винаги, Бетъридж!

Затова пък двете госпожици Ейблуайт бяха весели за двадесет души и това напълно възстанови равновесието. Те бяха високи почти колкото брат си: чевръсти, русокоси, румени девойки, преливащи от много плът и кръв; здраве и веселост се излъчваше от тях. Бедните коне направо подгъваха крака под тях и когато скочиха от седлата (без да дочакат чужда помощ), братовчедките — уверявам ви — се друснаха на земята, сякаш бяха направени от твърд каучук. Всичко, което госпожиците Ейблуайт казваха, започваше с главната буква „О“; всичко, което вършеха, се съпровождаше от страшен шум; те се кикотеха и крещяха, когато трябва и не трябва, по най-малкия повод. „Кречеталки“ — ето как ги наричах аз.

Възползувайки се от шума, вдиган от двете млади госпожици, аз незабелязано размених няколко думи с мистър Франклин в хола.

— Успяхте ли да вземете диаманта, сър?

Той кимна с глава и потупа вътрешния джоб на палтото си.

— Видяхте ли индусите?

— Съвсем не.

След това мистър Франклин попита къде е господарката ми и когато чу, че тя е в малката приемна стая, тръгна право нататък. Той не бе стоял там и минутка, когато звънецът иззвъня и Пенелопа бе изпратена да съобщи на мис Рейчъл, че мистър Франклин желае да говори с нея.

След около половин час, когато пресичах хола, аз изведнъж се спрях като закован — от малката гостна стая се разнесоха гръмки викове. Не бих могъл да кажа, че се изплаших — в тия викове аз разпознах любимото „О“ на двете сестри Ейблуайт. Все пак влязох

(под предлог да получа нареждания за вечерята), за да разбере дали не беше се случило нещо сериозно.

До масата като омаяна стоеше мис Рейчъл със злополучния диамант на полковника в ръка. От двете ѝ страни стояха на колене кречеталките, поглъщайки с поглед скъпоценния камък и крещейки от възторг всеки път, когато той излъчваше нов блясък. На отсрещния край на масата стоеше мистър Годфри. Той пляскаше с ръце като голямо дете и напевно си повтаряше:

— Прелестно! Прелестно!

Мистър Франклин седеше пред библиотечния шкаф, подръпваше брадата си и тревожно гледаше към прозореца. А пред прозореца, накъдето той гледаше, обърнала гръб към цялата компания, стоеше предметът на неговото наблюдение — моята господарка; в ръката си държеше извадка от завещанието на полковника.

Тя се обърна, когато я помолих за разпореждания във връзка с вечерята; и аз видях семейното недоволство да се събира в очите ѝ и семейният гняв да трепти в угълчетата на устата ѝ.

— Елате в моята стая след половин час — отвърна тя. — Трябва да ви кажа някои неща.

След тези думи лейди Вериндър напусна гостната. Ясно беше, че тя бе обхваната от същите съмнения, които бяха налегнали мистър Франклин и мен по време на нашето съвещание долу при Подвижните пясъци. Какво можеше да означава завещанието на полковника? Дали това, че тя се беше отнесла жестоко и несправедливо към своя брат? Или пък то беше доказателство, че той е бил още по-лош, отколкото тя го бе смятала? На тия сериозни въпроси трябваше да отговори моята господарка; а в това време нейната дъщеря, не знаейки нищо за характера на полковника, седеше с неговия подарък в ръка.

Преди да успее на свой ред да напусна стаята, мис Рейчъл, винаги внимателна към стария слуга, пребивавал в този дом и в деня на нейното рождение, ме спря.

— Погледнете, Габриел! — каза тя и поднесе искрящия диамант към слънчевия лъч, който нахлуваше през прозореца.

Господи помилуй, това беше наистина диамант! Голям колкото яйце на бекас! Блясъкът, който струеше от него, приличаше на сиянието на пълна луна. Когато гледахте към камъка, неговата златиста глъбина притегляше очите ви така, че вие не виждахте нищо друго.

Тази глъбина изглеждаше неизмерна. Този камък, който можехте да държите между двата си пръста, изглеждаше бездънен като самото небе. Ние го оставихме да постои на слънце; после спуснахме щорите и ето че в тъмнината той засия със собствения си лунен блясък. Нищо чудно, че мис Рейчъл беше възхитена; нищо чудно, че братовчедките ѝ крещяха. Диамантът до такава степен завладя и мен, че и аз гръмка възкликнах „О!“ като кречеталките. Само мистър Годфри запази самообладание. Той прегърна сестрите си през кръста и като поглеждаше снизходително ту към диаманта, ту към мене, рече:

— Въглен, Бетъридж! Прост въглен, добри ми приятелю, и нищо друго!

Предполагам, че той каза това с цел да ме просвети. Но той само ми напомни за вечерята. Аз се заклатушках към своята команда от сервитьори долу в столовата. Когато излизах от гостната стая, мистър Годфри подхвърли:

— Милият, стар Бетъридж! Аз изпитвам към него най-искрено уважение.

В момента, когато ме удостои с тия изявления на своето благоразположение, мистър Годфри прегърна сестрите си и нежно погледна към мис Рейчъл — ето какъв запас от любов се криеше в него! Мистър Франклин беше истински дивак в сравнение със своя братовчед.

След половин час аз се представих, както ми беше наредено, в стаята на моята господарка.

Това, което се случи на тази среща между моята господарка и мен, беше само едно повторение на онова, което се случи между мистър Франклин и мен долу при Подвижните пясъци — с тая разлика, че аз премълчах всичко за фокусниците, тъй като не виждах никаква причина да тревожа господарката си с този въпрос. Когато ме освободиха, аз не можах да не забележа, че моята господарка смяташе подбужденията на полковника за най-злонамерени и че тя бе решила при първия удобен случай да лиши дъщеря си от скъпоценния камък.

Когато се връщах към помещенията на прислугата, ме срещна мистър Франклин. Искаше да узнае дали не съм виждал братовчедка му Рейчъл. Не, не бях я виждал. Не бих ли могъл да му кажа къде е братовчедът му Годфри? Това аз не знаех; започнах да подозирам, че братовчедът Годфри трябва да се намира някъде наблизо до

братовчедката Рейчъл. Подозренията на мистър Франклин очевидно бяха взели същата насока. Той подръпна силно брадата си и се затвори в библиотеката, като тръшна вратата с трясък, който беше твърде многозначителен.

Мене вече не ме откъсваха от приготовленията за тържествената вечеря, докато не дойде часът и аз да се подокарам за посрещане на гостите. Но едва успял да надяна бялата си жилетка, ето че се появи Пенелопа, уж с цел да приглади оределите ми коси, останали все още на главата ми, и да пооправи възела на вратовръзката ми. Моята щерка беше много весела и аз разбрах, че искаше нещо да ми каже. Тя ме целуна по оплешивялото теме и прошепна:

— Имам новини за теб, татенце! Мис Рейчъл му отказа.

— На кого? — попитах аз.

— На онзи от Дамския комитет — отвърна Пенелопа. — Подлия му хитрец! Мразя го, задето се опитва да измести мистър Франклин!

Ако можех свободно да си поема дъх в този миг, аз бих запротестирал против подобни неприлични изказвания по адрес на знаменития филантроп. Но в тази минута дъщеря ми пристягаше възела на моята вратовръзка и всичката сила на нейните чувства бе преминала в пръстите ѝ. Никога в живота си не съм бивал тъй близо до задушаване...

— Видях как я отведе сама в градината — бърбореше Пенелопа — и почаках зад чемшира да видя как ще се върнат. Те отидоха натам ръка за ръка, смееха се и двамата. А се върнаха разделени, по-мрачни от смъртта, и гледаха на различни страни, така че не можеше да има никаква грешка. Никога не съм се радвала тъй много, татенце! Има на тоя свят една жена, която може да устои на мистър Годфри Ейблуайт! И ако аз бях знатна дама, щях да бъда втората!

Тук аз отново исках да протестирам. Но в това време дъщеря ми взе в ръце гребена и всичката сила на пръстите ѝ премина в него. Ако сте плешив, вие ще разберете как ме ожули! Ако не сте плешив, прескочете тия редове и благодарете на бога, че у вас има какво да защити кожата на главата ви от гребена.

— Мистър Годфри се спря от другата страна на чемшира — продължи Пенелопа. — „Искате — рече той — да остана тук и да се държа, като че ли нищо не се е случило?“ Мис Рейчъл се обърна към него бързо като светкавица. „Вие сте приели поканата на майка ми —

рече тя — и сте тук заедно с другите й гости. И ако не желаете да предизвикате скандал, разбира се, че ще останете!“ Тя направи няколко крачки, след което стана сякаш малко по-любезна. „Нека забравим това, което се случи, Годфри, и да си останем братовчеди.“ При тези думи тя му подаде ръка, която той целуна — нещо, което аз бих сметнала за волност — и си отиде. Мистър Годфри постоя малко сам; отпуснал глава, той бавно ровеше с токове в пясъка на пътеката. Никога в живота си не бях виждала по-сконфузен човек! „Лошо!“ — процеди през зъби той, като вдигна глава и се отправи към къщата. „Много лошо!“ Ако това беше неговото мнение за самия себе си, той беше напълно прав. И ето че в края на краищата, татенце, всичко излезе така, както аз ти казах! — Извика Пенелопа и за последен път ме одраска с гребена с всичка сила. — Щастливецът е само мистър Франклин.

Аз грабнах гребена и отворих уста, за да произнеса упрека, който (вярвам, и вие ще се съгласите) думите и поведението на моята дъщеря напълно заслужаваха.

Но преди да успея да издумам и една думичка, отвън се чу трясъкът на колела. Първите гости за вечеря бяха пристигнали. Пенелопа тутакси изтича навън. Нахлузих фрака си и се погледнах в огледалото. Главата ми беше червена като рак; но във всяко друго отношение аз бях облечен за вечерните церемонии тъй прилично, както се изискваше от мен. Слязох в хола тъкмо навреме, за да съобщя за пристигането на първите двама гости. За вас те не представляват никакъв особен интерес. Това бяха само бащата и майката на нашия филантроп — мистър и мисис Ейблуайт.

ДЕСЕТА ГЛАВА

Един след друг запристигаха и другите гости, докато всички се оказаха налице. Заедно с домакините компанията се състоеше от двадесет и четири души. Гледката беше великолепна — когато всички насядаха около масата и фризингхолският духовен ректор, който имаше чудно приятен глас, стана и прочете молитва.

Едва ли има нужда да ви досаждам с описание на гостите. Вие няма да срещнете никого от тях втори път — поне в моята част на разказа — с изключение на двамина.

Тези двама седяха от двете страни на мис Рейчъл, която като царица на деня, естествено, беше предмет на внимание за цялата компания. Този път обаче тя повече от обикновено представляваше центърът, към който насочваха своите погледи всички присъстващи, тъй като (за безмълвно съжаление на моята господарка) на гърдите ѝ сияеше чудният подарък, затъмняващ всичко друго — Лунният камък. Той ѝ беше предаден открит, без никаква рамка, но този майстор на всички занаяти — мистър Франклин, бе успял, с помощта на ловките си пръсти и някаква сребърна жичка, да го прикрепил като брошка върху бялата блузка. Разбира се, всички се възхищаваха от огромните размери и красота на диаманта. Само двама от гостите казаха по нещо не тъй обикновено — те именно седяха, както вече споменах, от лявата и от дясната страна на мис Рейчъл.

Гостът от лявата ѝ страна беше мистър Канди, нашият домашен лекар от Фризингхол.

Доктор Канди беше приятен, общителен дребен човечец; трябва обаче да призная, че той си имаше и един недостатък: обичаше, уместно или не, да се възхищава от собствените си шеги и да влиза доста непредпазливо в разговор с разни непознати. В компания той непрестанно правеше грешки и без да иска, всяваше разногласия между хората. Обаче в медицинската си практика беше много внимателен: когато поставяше диагноза, ръководейки се само от своя инстинкт (по думите на неговите врагове), той се оказваше прав там, където по-взискателните лекари отбелязваха неуспехи. Това, което той каза за диаманта на мис Рейчъл, беше изречено, както обикновено, във

вид на мистификация или като шега. Той настойчиво я умоляваше (в интереса на науката) да му позволи да отнесе диаманта у дома си и да го изгори.

— Отначало ще го нагреем, мис Рейчъл — говореше докторът — до еди-колко си градуса, после ще го изложим на действието на въздуха и лека-полека ще изпарим диаманта и ще ви избавим от грижите за опазването на такъв скъпоценен камък!

Моята господарка слушаше с такъв измъчен вид на лицето, сякаш искаше думите на доктора да се сбъднат и да събудят у мис Рейчъл желание да пожертвува своя подарък за благо на науката.

Другият гост, седнал отдясно на мис Рейчъл, беше знаменитият индийски пътешественик мистър Мъртуейт, който с риск на живота си бе успял да се добере, преоблечен, до области, където не бе стъпвал кракът на нито един европеец.

Той беше висок, тънък, жилест, мургав, мълчалив човек, с уморен, но доста твърд, внимателен поглед. Носеха се слухове, че му бил дотегнал шумният живот сред хората из нашия край и че тъгувал да се върне и отново да скита из дивите страни на Изтока. С изключение на това, което каза на мис Рейчъл относно нейния диамант, той едва ли бе проговорил пет-шест думи и изпил чаша вино по време на вечерята. Лунният камък беше единственият предмет, който го интересуваше до известна степен. Славата на този камък очевидно бе стигнала до него отдавна, когато скитал из опасните, тъмни области на Индия. Мистър Мъртуейт разглеждаше мълчаливо камъка тъй дълго време, че мис Рейчъл започна да се чувства неудобно; най-сетне той и каза с присъщото си хладнокръвие:

— Ако някога отидете в Индия, мис Вериндър, не взимайте със себе си подаръка на вашия вуйчо. Индийският диамант бива понякога част от индийската религия. Аз зная известен град и известен храм в този град, където вашият живот не би продължил и пет минути, ако се явите там с това украшение!

Намирайки се в безопасност тук, в Англия, мис Рейчъл с възторг слушаше за опасностите, които я застрашават в Индия. Кречеталките бяха изпаднали в още по-голям възторг; те шумно захвърлиха ножове и вилици и закрепяха:

— О, колко интересно!

Моята господарка се завъртя нервно на стола и побърза да промени разговора.

Според това, как протичаше вечерята, аз лека-полека забелязах, че тържеството не вървеше тъй успешно, както в миналото.

Припомняйки си сега рождения ден и онова, което се случи покъсно, аз съм почти склонен да мисля, че проклетият диамант бе хвърлил в униние цялата компания. Аз усърдно поднасях вина; като привилегировано лице обикалях масата след не много желаните ястия и шепнех поверително на гостите:

— Моля ви, опитайте, зная, че ще ви хареса.

Девет от десетте пъти гостите опитваха — от уважение към стария оригинал Бетъридж, както се изразяваха те, — но напразно. Разговорът не вървеше; тъй често следваха минути на мълчание, че дори и на мен ми ставаше неудобно. А когато някой от тях заговаряше, винаги казваше нещо съвсем не на място. Така например мистър Канди, докторът, никога по-рано не бе говорил такива нелепости. Ето ви един пример, от който ще разберете как се чувствах аз, застанал пред бюфета, аз, който от все сърце желях тържествената вечер да мине с успех.

Сред дамите, присъстващи на вечерята, беше и почтената мисис Тредгол, вдовица на професор Тредгол. Тази благородна дама непрестанно говореше за своя покоен мъж, без никога да съобщи на непосветените слушатели, че той вече се е преселил на онзи свят. Предполагам — тя е била уверена, че всеки много или малко образован англичанин е длъжен да знае поне това. В една от настъпилите паузи па разговора някой спомена за сухия и твърде неприятен предмет — анатомията на човешкото тяло. А ето че добрата мисис Тредгол заговори за покойния си мъж, без да намекне, че той е умрял. Анатомията според нея била любимото занятие на професора през свободното му време. За нещастие мистър Канди, който седеше срещу нея и не знаеше нищо за покойния джентълмен, я чу. Бивайки извънредно вежлив човек, той се възползува от случая, за да предложи на господин професора своите услуги във връзка с анатомическите му развлечения.

— В хирургическата академия току-що са получени няколко забележителни скелета — каза мистър Канди с гръмкия си весел глас.

— Аз най-горещо препоръчвам на г-н професора, мадам, да ги разгледа при пръв удобен случай!

Стана тъй тихо, че би могло да се чуе падането на игла. Гостите (от уважение към паметта на професора) седяха като онемели. В това време аз бях зад мисис Тредгол и настойчиво ѝ предлагаша чаша рейнско вино. Тя отпусна глава и едва чуто проговори:

— Моят възлюблен съпруг е покойник.

За нещастие мистър Канди не чу нейните думи и не подозирайки ни най-малко истината, продължи препоръките си още по-високо и по-вежливо.

— Може би професорът не знае, че с картата на някой член на академията той може да влиза там всеки ден освен неделя от десет до четири часа.

Мисис Тредгол отпусна глава на гърдите си и още по-тихо повтори тържествените слова:

— Моят възлюблен съпруг е покойник.

Аз замигах енергично на мистър Канди през масата. Мис Рейчъл го докосна по ръката. Моята господарка го гледаше по неизразим начин. Но напразно. Той продължаваше с добродушие, на което не можеше да се сложи край.

— Много бих се радвал да изпратя на професора моята членска карта, ако бъдете тъй любезна да ми съобщите неговия сегашен адрес.

— Сегашният му адрес, сър, е гробът! — рече мисис Тредгол; изведнъж тя излезе из търпение и заговори е такава ярост, че чашите задрънчаха. — Професорът почина още преди десет години.

— Господи! — простена мистър Канди.

С изключение на кречеталките, които се изпискаха, такова униение обхвана цялата компания, сякаш всички бяха готови да се замъкнат след професора и като него да закрещят от гроба.

Но стига толкоз за мистър Канди. Останалите гости се държаха също така невъзможно и предизвикателно, както и докторът. Когато трябваше да говорят, те мълчаха, а когато заговаряха, то винаги беше нещо не на място. Мистър Годфри, обикновено тъй красноречив на трибуната, решително не пожела да се прояви в по-интимна компания. Дали беше сърдит или смутен след поражението си в градината — това не бих могъл да кажа. Той запазваше всичкото си красноречие за ушенцата на седналата до него дама, член на нашето семейство. Тя

взимаше участие в неговия комитет; беше духовно развита личност, с изпъкнала ключица и с голямо пристрастие към шампанското, което — както навярно се досещате — тя обичаше сухо и в голямо количество.

Тъй като стоях близо зад тях, до бюфета, аз мога да засвидетелствувам, че компанията бе лишена от един твърде назидателен разговор, който имах възможността да доловя, докато отпущвах бутилките, режах агнешкото и прочие, и прочие. Това, което двамата си говореха за своите благотворителни деяния, не можех да чуя. Когато започнах да се ослушвам към тях, те отдавна вече бяха престанали да разговарят за жени, които чакат да се освободят от бременност, и жени, които чакат да бъдат освободени от бедност, и бяха преминали към по-сериозни теми. Религията (както разбрах от техните думи, докато отпущвах бутилки и режах месо) означава любов. А любовта означава религия. Земята била малко овехтяло небе. А небето било земя, малко подновена... На земята живеят доста порочни хора; но затова пък като изкупление на небето всички жени ще бъдат членки на някакъв огромен благотворителен комитет; там никога не се кара, а мъжете във вид на ангели разпоредители ще изпълняват желанията на жените. Прекрасно! Прекрасно! Но защо мистър Годфри лиши останалата компания от такава интересна беседа?

Вие може би ще си помислите, че мистър Франклин се постара да оживи компанията и да направи вечерта приятна.

Нищо подобно! Наистина той бе успял да се съвземе и да си възвърне веселото настроение; аз подозирам, че Пенелопа му бе съобщила как се бяха отнесли с мистър Годфри в градината. Но колкото и да говореше, за каквото и да заговаряше, девет от десетте пъти той избираше някаква неудобна тема или пък се обръщаше не към този, към когото трябваше; и всичко свършваше с това, че едни оставаха оскърбени, а други озадачени. Неговото задгранично възпитание — всички тия френски, немски и италиански черти, за които вече споменах, — се изявиха по най-неблагоприятен начин около гостоприемната маса на моята подарка.

Какво ще кажете например за неговите разсъждения по въпроса: колко далеч може да отиде една омъжена жена в добрите си отношения към някой друг мъж? И всичко това, с присъщото му френско остроумие, той разтълкува на неомъжената леля на фризингхолския викарий! Какво ще кажете за това, че преминавайки към германската

черта на своето образование, той заяви на един от едрите земевладелци, голям авторитет в областта на скотовъдството, който говореше за своя опит при развъждане на бикове, че опитът, строго казано, нищо не струвал и че единственият начин за развъждане на бикове се състоял в това: да се задълбочиш сам в себе си, да си изработиш идеал за съвършен бик и след това да го произведеш!? И накрая, какво ще кажете за тази негова проява: когато депутатът от нашето графство, разгорещавайки се над сиренето и салатата, по въпроса за разпространяването на демократизма в Англия произнесе следните слова: „Ако ние се лишим от древната защита па нашите права, мистър Блейк, тогава какво ще ни остане, позволете да ви попитам?“ На което мистър Франклин отговори по италиански маниер:

— Ще ни останат три неща, сър: любов, музика и салатата!

Мистър Франклин не само че вкара цялата компания в ужас с подобни изказвания, но когато английската черта у него накрая взе връх, той загуби задграничното си лустро и като премина към разговор върху медицинската професия, изрече такива смешни неща за всички лекари, че успя да вбеси дори и дребничкия, добродушен доктор Канди.

Спорът между тях започна е това, че мистър Франклин бе принуден — не помня по какъв повод — да признае, че в последно време страда от безсъние. Мистър Канди каза, че нервите му били разстроени и че топ незабавно трябва да се подложи на лечение. Мистър Франклин отвърна, че да се лекува и да опипва наслуки в тъмнината според него е едно и също нещо. Мистър Канди, отвърщайки с ловък удар, каза, че самият мистър Франклин, строго погледнато, търси съня си в тъмнината и че само медицината може да му помогне да го намери. Мистър Франклин, отвърщайки на удара е удар, от своя страна каза, че той често бил слушал слепец ла води слепеца, по чак сега за пръв път узнал какво значи това... По този начин те се препираха рязко и остро, докато и двамата се разгорещиха; особено мистър Канди толкова много се разпали, защищавайки своята професия, че моята господарка беше принудена да се намеси и да забрани продължаването на спора. Необходимостта от такава една строга намеса окончателно унищожи доброто настроение на гостите. Разговори все още се започваха, от време на време ту тук, ту там, но в тях вече нямаше пи живот, ни огън. Дяволът (или диамантът)

властвуваше над гостите и всички почувствуваха голямо облекчение, когато моята господарка стана и даде знак па дамите да оставят мъжете да си допият виното.

Тъкмо бях наредил каните с вино пред стария мистър Ейблуайт (който заместваше стопанина на дома) и ето че на терасата се разнесоха звуци, които ме изненадаха до такава степен, че аз тутакси забравих добрите си маниери. Ние е мистър Франклин се спогледахме: това бяха звуците на индийския барабан. Готов бях да се закълна, че фокусниците са се върнали при нас, щом в нашия дом се появи Лунният камък!

Когато заобиколиха ъгъла на терасата и се приближиха към нас, аз побързах да изляза, за да ги отпратя. Но за нещастие двете кречеталки вече ме бяха изпреварили. Те изхвъркнаха на терасата като две увеселителни ракети, желаейки с нетърпение да погледат фокусите на индусите. Госпожиците бяха последвани от другите дами; скоро пристигнаха и мъжете. И преди още да успеете да кажете „Господи, помилуй!“, мошениците вече се кланяха на компанията, а кречеталките целуваха хубавичкото момченце.

Мистър Франклин застана редом до мис Рейчъл, а пък аз се изправих зад нея. Нашите подозрения, изглежда, бяха основателни, а тя, не знаейки нищичко от истината, стоеше пред индусите и на гърдите ѝ блестеше Лунният камък!

Не мога да ви кажа какви фокуси ни показаха индусите и как ги изпълниха. Раздразнен от неудачната вечер и ядосан от мошениците, дошли отново тъкмо навреме, за да видят диаманта със собствените си очи, аз, трябва да си призная, съвсем се побърках. Първото нещо, което помня, бе внезапното появяване на терасата на индийския пътешественик мистър Мъртуейт. Обикаляйки образувания от гостите полукръг, той тихичко отиде зад фокусниците и тутакси заговори с тях на родния им език.

Дори ако ги беше убол с игла, аз се съмнявам дали индусите биха се стреснали повече и обърнали към него тъй светкавично бързо, както сега, когато чуха първите думи, отронили се от неговите устни. Само след миг те вече му се кланяха по най-вежлив и раболепен ориенталски начин. След като си размениха няколко думи на чуждия език, мистър Мъртуейт се отдалечи все тъй безшумно, както се бе и приближил. Главният фокусник, който същевременно изпълняваше и

ролята на преводач, отново се обърна към зрителите. Аз забелязах, че кафявомургавото лице на този човек бе станало сиво, след като мистър Мъртуейт поговори с него. Индусът се поклони на моята господарка и я уведоми, че представлението е свършило. Крайно разочарование, кречеталките изкрещяха своето „О!“ — този път отправено към мистър Мъртуейт, задето бе сложил кран на спектакъла. Главният фокусник смирено положи ръка на гърдите си и за втори път съобщи, че представлението е свършило. Малкото момче тръгна наоколо с шапка в ръка. Дамите се прибраха в гостната, а мъжете (с изключение на мистър Франклин и мистър Мъртуейт) се върнаха при виното. Аз и един от лакеите тръгнахме подир индусите, за да ги изпроводим извън оградата на имението.

Когато се връщах през градината, усетих мирис на тютюн и видях, че мистър Франклин и мистър Мъртуейт (последният пушеше пура) бавно се разхождаха напред-назад между дърветата. Мистър Франклин ми даде знак да отида при тях.

— Това — рече той, представяйки ме на знаменития пътешественик — е Габриел Бетъридж, старият слуга и приятел на нашето семейство, за когото току-що ви говорих преди малко. Разкажете и на него, ако обичате, всичко, което току-що разказахте на мен.

Мистър Мъртуейт извади пурата от устата си и с присъщия му уморен вид се подпря на едно дърво.

— Мистър Бетъридж — започна той, — тези трима индуси са толкова фокусници, колкото сме и ние с вас.

Нова изненада! Аз, разбира, се, попитах пътешественика дали не беше срещал индусите и друг път.

— Никога — отвърна мистър Мъртуейт, — но знам какво представляват индийските фокуси. Всичко, което видяхте тази вечер, е само едно лошо и тромаво подражание. Ако моят богат и дългогодишен опит не ме лъже, тия хора са брамини от висок ранг. Аз ги заплаших, че ще бъдат разкрити, а вие видяхте как това ги смути, макар че индусите умеят изкусно да прикриват своите чувства. В тяхното поведение се таи някаква мистерия, която аз не мога да си обясня. Те два пъти са нарушили повелите на своята каста: първо, когато са пътували по море, и, второ, когато са се предрешили като фокусници. В страната, където живеят, това е считано за страшно

престъпление. Трябва да има някаква много сериозна причина за това и някакво не съвсем обикновено оправдание, за да могат те отново да бъдат приети в редовете на своята каста, когато се върнат в родината си.

Аз онемях от почуда. Мистър Мъртуейт продължи да пуши. Мистър Франклин, маневрирайки, както ми се стори, между различните черти на своя характер, накрая наруши мълчанието.

— Аз не бих се решил, мистър Мъртуейт, да ви безпокоя е наши семейни работи, които не биха могли да ви интересуват и за които аз сам твърде неохотно бих заговорил извън нашия домашен кръг. Но след тия ваши думи считам за свое задължение, в интерес на лейди Вериндър и нейната дъщеря, да ви разкажа за това, което може би ще ви даде в ръцете ключа на споменатата мистерия. Говоря ви строго поверително и смея да се надявам, че вие не ще забравите това.

След този увод мистър Франклин разказа па индийския пътешественик всичко, което ми беше разправил при Подвижните пясъци, и безстрастният мистър Мъртуейт бе тъй заинтересован от този разказ, че остави пурата си да угасне.

— А сега — каза мистър Франклин в заключение, — какво ви подсказва за всичко това вашият опит?

— Моят опит ми подсказва — отвърна пътешественикът, — че през целия си живот аз не съм бивал тъй близо до смъртта, както вие, мистър Франклин, и това е меко казано.

Ето че дойде ред да се удиви и самият мистър Франклин.

— Наистина ли е толкова сериозно? — попита той.

— Според мен, да! — отвърна Мъртуейт. — Аз не се и съмнявам след всичко, което ми разказахте, че възвръщането на Лунния камък на неговото място върху челото на индийския идол представлява едновременно и причина, и оправдание за тия нарушения на закона на кастата, за които ви говорих. Тия хора ще чакат за удобния случай с търпението на котки и ще го използват със свирепостта на тигри. Как сте се спасили от тях досега, не ми е ясно — рече знаменитият пътешественик, като запали отново пурата си и втренчено се загледа в мистър Франклин. — Вие сте разнасяли диаманта насам-натам и тук, и в Лондон, и все още сте жив! Нека се опитаме да си обясним това. Предполагам, че и двата пъти, когато сте изнасяли диаманта от Лондонската банка, това е ставало посред бял ден?

— Да — отговори мистър Франклин.

— И на улицата е имало много хора?

— Много.

— Вие, разбира се, сте определили времето, когато е трябвало да пристигнете у лейди Вериндър? От станцията дотук местността е пуста. Пристигнахте ли в определения час?

— Не. Пристигнах четири часа по-рано.

— Позволете ми да ви поздравя за това. А кога занесохте диаманта във Фризингхолската банка?

— Занесох го един час след пристигането си и три часа преди времето, когато са очаквали да ме видят тук.

— Позволете ми отново да ви поздравя! А сам ли го донесохте оттам?

— Не. Върнах се заедно с братовчед ми, братовчедките и техния лакей.

— Позволете ми да ви поздравя за трети път! Ако някога намислите да пътувате извън границите на цивилизования свят, мистър Блейк, уведомете ме и аз ще тръгна с вас. Вие сте човек с голям късмет!

Тук се намесих и аз. Моите английски възгледи не можеха да се помирят с подобни изказвания.

— Да не би да искате да кажете, сър — възкликнах аз, — че за да си възвърнат диаманта, индусите биха отнели живота на мистър Франклин, ако бяха имали тази възможност?

— Пушите ли, мистър Бетъридж? — попита пътешественикът.

— Да, сър, пуша.

— А грижа ли ви е много за пепелта, която остава във вашата лула?

— Не, сър.

— В родината на тия пришълци хората ценят човешкия живот толкова, колкото и вие цените пепелта във вашата лула. Ако животът на хиляди хора стои между тях и възвръщането на диаманта и ако те смятат, че могат да убият тези хора, без да бъдат открити, индусите биха ги убили до един. Да се жертвува кастата, е сериозно нещо в Индия, а да се жертвува човешки живот, не значи нищо.

По този повод аз изказах моето мнение, че индусите трябва да са някаква шайка от крадци и убийци. Мистър Мъртуейт изказа своето

мнение, че те били великолепни хора. Мистър Франклин не изказа никакво мнение, а ни върна към предмета на разговора.

— Те видяха Лунния камък върху блузата на мис Вериндър — рече той. — Какво трябва да предприемем сега?

— Това, което е имал наум да стори вашият чичо — отвърна мистър Мъртуейт. — Полковник Хърнкасл е знаел с какви хора е имал работа. Изпратете диаманта още утре под строга охрана в Амстердам. Наредете да направят от него половин дузина диаманти... Тогава Лунният камък вече няма да съществува, с което ще се свършат и всички опасности.

Мистър Франклин се обърна към мен.

— Няма какво да се прави — каза той. — Утре ще трябва да поговорим с лейди Вериндър.

— А какво ще стане довечера, сър — попитах аз, — ако индусите се върнат.

Мистър Мъртуейт ми отговори, преди мистър Франклин да успее да продума.

— Индусите няма да се решат да се върнат довечера — рече той. — Те изобщо не тръгват по прекия път към каквато и да е цел — да не говорим за такива случаи, когато и най-малката грешка може да се окаже фатална.

— Но ако тия мошеници се окажат по-смели, отколкото ги смятате, сър? — упорствувах аз.

— В такъв случай пуснете кучетата — каза мистър Мъртуейт. — Имате ли големи кучета на двора?

— Две, сър. Булдог и ловджийско.

— Стигат. В дадения случай, мистър Бетъридж, булдогът и ловджийският пес притежават едно голямо качество: те вероятно не се измъчват от вашите скрупули и угризения на съвестта относно неприкосновеността на човешкия живот.

Когато мистър Мъртуейт ми нанесе този свой последен удар, от гостната стая се разнесоха звуците на пианото. Той захвърли пурата си и хвана подръка мистър Франклин, за да се върнат при дамите. Тръгвайки подир тях, аз забелязах, че небето бързо се покриваше с облаци. Мистър Мъртуейт също забеляза това. Той ме изгледа някак сухо, насмешливо и каза:

— Тази нощ индусите ще имат нужда от чадърите си, мистър Бетъридж.

Лесно му беше на него да се шегува. Ала аз не бях знаменит пътешественик и не бях прекарал дните си в далечни задморски страни, рискувайки живота си сред крадци и убийци. Влязох в стаичката си, седнал на креслото, целият потънал в пот, и отчаяно се питах: какво ще се прави сега? В такова тежко душевно състояние други просто биха изпаднали в огън. Но аз завърших по съвсем друг начин. Запалих лулата си и запрелиствах „Робинзон Крузо.“

Не минаха и пет минути и ето че попаднах на тия удивителни редове — страница сто шестдесет и първа:

„Страхът от опасност е хиляда пъти по-страшен от самата опасност, когато я видим с очите си; и ние намираме, че бремето от безпокойствието е много по-голямо от нещастиято, което сме очаквали.“

На човек, който след всичко това не вярва в Робинзон Крузо, или му липсва някоя чивийка, или пък страда от прекомерна самонадеяност. Не си струва да му се изтъкват доказателства — по-добре е да ги запазим за някой друг, по-доверчив.

Аз отдавна бях изпушил и втората лула и продължавах да се възхищавам от тази чудна книга, когато Пенелопа (която бе поднесла чая) дойде при мен с новини от гостната. Тя бе оставила кречеталките да пеят дует — текстът започвал с голямо „О!“, а музиката отговаряла на думите. Пенелопа забелязала, че моята господарка правела грешки в играта на вист — нещо, което ние не помнехме да се бе случвало досега. Тя видяла знаменития пътешественик да спи в ъгъла. Чула пак мистър Франклин се присмивал на мистър Годфри във връзка с дамските комитети и как мистър Годфри му възразявал твърде рязко, по-рязко, отколкото подобавало на джентълмен, славец се с благия си характер и с доброто си държане. Забелязала как мис Рейчъл, опитвайки се да успокои мисис Тредгол, ѝ показвала някакви снимки; но в това време скрито хвърляла към мистър Франклин такива погледи, в които нито една умна прислужница не би могла да се усъмни... Накрая тя видяла как доктор Канди тайнствено изчезнал от гостната и после тайнствено се върнал и подхванал разговор с мистър Годфри. Общо взето, работите вървели много по-добре, отколкото, съдейки по вечерята, ние имахме основание да очакваме. Ако бихме могли само да

издържим още един час, времето би докарало техните екипажи и би ни освободило от всички гости.

Всичко отминава на този свят; дори и успокоителното действие на „Робинзон Крузо“ изчезна, когато Пенелопа най-сетне ме остави. Аз отново се разтревожих и реших да обиколя къщата, преди да завали. Вместо да взема за другар лакея, чийто нос беше човешки и следователно безполезен в непредвидени случаи, аз поведох със себе си ловджийския пес. Можеше да се разчита на това, че той ще подуши неканените гости. Ние обиколихме къщата и двора, излязохме на пътя и се върнахме така, както бяхме отишли — никъде не открихме никакви дебнещи фигури.

Пристигането на екипажите сякаш послужи за начало на дъжда. Той заваля така, като че ли щеше да вали цяла нощ. С изключение на доктора, когото чакаше открита двуколка, всички останали гости се отправиха удобно към къщи в своите карети. Аз изказах опасенията си на мистър Канди, че ще се намокри до кости. Той ми отговори, че се учудва как съм достигнал до тази си възраст, без да разбере, че кожата на лекаря е непромокаема. Докторът си тръгна под дъжда, смеейки се на собствената си шега; и ние най-сетне се освободихме от нашите гости.

Сега остава да ви разкажа историята на настъпилата нощ.

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Когато си отиде и последният гост, аз се върнах в столовата, където Самюел, застанал пред бюфета, приготвяваше бренди със сода. Моята господарка и мис Рейчъл се зададоха откъм гостната, придружени от двамата джентълмени. Мистър Годфри изпи малко бренди със сода; мистър Франклин не иска да вземе нищо. Той седна; имаше вид на смъртно уморен човек. Изглежда, че разговорите през този тържествен ден го бяха измъчили твърде много.

Обръщайки се да им пожелае лека нощ, моята господарка втренчено се загледа в подаръка на нечестивия полковник; камъкът блестеше върху блузката на младата лейди.

— Рейчъл — попита моята господарка, — къде ще сложиш диаманта си тази нощ?

Мис Рейчъл се намираше в най-весело душевно състояние — в такова настроение, когато на човек му се иска да говори глупости и упорито да ги повтаря като нещо разумно — както вие може би сте забелязали да се случва с млади девойки, чиито нерви са възбудени в края на деня, изпълнен със силни преживявания. Най-напред тя заяви, че не знае къде да сложи диаманта. После каза: „Разбира се, че ще го сложа на тоалетната си масичка заедно с другите си украшения“. След това си помисли, че диамантът може да заблести с ужасната си лунна светлина в тъмнината и да я изплаши през нощта. После си спомни за индийското шкафче, което се намираше в нейната гостна стая, и тутакси реши да остави индийския диамант в индийското шкафче, за да даде възможност на двете прекрасни ориенталски произведения да се полюбуват едно на друго. Тук моята господарка, изслушвайки търпеливо всичките тези бръцолевения, прекъсна любимата си дъщеря:

— Но, мила моя, твоето индийско шкафче не може да се заключва!

— Боже мой, мамо! — извика мис Рейчъл. — Това да не е хотел? Нима в нашия дом може да има крадци?

Без да обръща внимание на този причудлив отговор, моята господарка пожела лека нощ на двамата джентълмени; сетне се обърна

към мис Рейчъл и я целуна.

— Защо не оставиш диаманта си при мен тази нощ? — попита тя.

Мис Рейчъл прие тия думи така, както преди десет години би приела предложението да се раздели с новата си кукла. Моята господарка разбра, че тази вечер не може да я вразуми.

— Ела при мен утре, Рейчъл, щом станеш — рече тя. — Имам да ти казвам нещо.

С тия думи моята господарка бавно си излезе, дълбоко замислена и по всяка вероятност не много доволна от хода на своите мисли.

След нея каза лека нощ и мис Рейчъл. Тя подаде първо ръка на мистър Годфри, който стоеше в другия край на салона и разглеждаше една картина на стената. После отиде при мистър Франклин, който продължаваше да седи мълчалив и умислен в ъгъла.

Какво си говориха те двамата — това не можах да чуя. Но застанал близо до голямата дъбова рамка, в която имаше огледало, аз видях как тя, преди да си отиде да спи, крадешком извади от корсажа си подарения ѝ от мистър Франклин медальон и му го показа с усмивка, която наистина означаваше нещо не съвсем обикновено. Това обстоятелство поразколеба моята предишна увереност и аз започнах да си мисля, че Пенелопа може би е права относно чувствата на нейната господарка.

Щом мис Рейчъл си отиде и престана да заслепява зрението му, мистър Франклин забеляза и мен. Склонен винаги към непостоянство, той бе успял вече да промени мнението си за индусите.

— Бетъридж — каза той, — аз съм почти готов да допусна, че отдадох преголямо значение на думите на мистър Мъртуейт, когато разговаряхме с него в градината. Кой знае дали той не ни поднесе някоя от тия легенди, с които Обичат да се занимават пътешествениците? Наистина ли възнамерявате да пуснете кучетата на свобода?

— Ще ги отвържа, сър — отвърнах аз, — и ще им дам възможност да потичат през нощта, ако подушат някоя чужда следа.

— Добре — рече мистър Франклин. — Утре ще видим какво ще правим по-нататък. Аз никак не съм склонен да безпокоя леля си, Бетъридж, без сериозна причина. Лека нощ!

Той изглеждаше тъй блед и измъчен, когато ми кимна с глава и си взе свещта, за да отиде горе, че аз се осмелих да му предложа да изпие един коняк със сода. Мистър Годфри, приближавайки се от другия край на салона, ме подкрепи. По най-дружелюбен начин той започна да уговаря мистър Франклин да си пийне нещичко, преди да си легне.

Аз споменавам тия незначителни неща само защото след всичко видяно и чуто през този ден на мен ми беше драго да отбележа, че нашите двама джентълмени се намираха отново в добри отношения. Тяхната словесна битка (дочута от Пенелопа в гостната стая), както и тяхното съперничество за благосклонността на мис Рейчъл очевидно не бяха ги довели до сериозни разногласия. Та нали и двамата бяха с добър характер, хора от висшето общество! А хората от благороден произход притежават тази черта — да не се карат помежду си, както простите, обикновени люде.

Мистър Франклин се отказа от коняка със сода и тръгна нагоре заедно с мистър Годфри, тъй като стаите им бяха една до друга. Но изглежда, че горе на площадката братовчедът го беше склонил или пък, както обикновено, мистър Франклин бе променил решението си, затова извика:

— Може би ще ми се допие през нощта, Бетъридж, изпратете ми в стаята коняк и сода!

Аз изпратих Самюел с коняк и сода; след туй отидох и отвързах кучетата. Те едва не полудяха от изумление и радост, че ги пускат на свобода по това време на нощта, и скочиха върху ми като две малки кутрета. Ала дъждът скоро охлади ентузиазма им; те пийнаха по малко вода и отново се промъкнаха в колибките си. Връщайки се към къщи, аз забелязах на небето признаци, които предвещаваха подобряване на времето. Обаче засега дъждът продължаваше да вали и нозете ми затъваха във вода.

Ние със Самюел обиколихме цялата къща и както винаги затворихме всички врати. Този път аз проверих всичко със собствените си ръце и за нищо не се доверих на своя помощник. Всичко беше здраво и прездраво затворено. Най-сетне аз си легнах между дванадесет и един часа през нощта и дадох почивка на старите си кости.

Изглежда, че тревогите през този ден ми дойдоха много. Както и да е, но нея нощ аз се заразих от болестта на мистър Франклин. Слънцето вече изгряваше, когато заспах. През цялото време, докато лежах буден, в къщата беше тихо като в гроб. Не се чуваше никакъв звук освен ромоленето на дъжда и шумоленето на вятъра, който се появи призори.

Събудих се в седем и половина и отворих прозореца. Беше прекрасен слънчев ден. Часовникът удари осем и аз излязох, за да вържа отново кучетата, когато дочух на стълбите зад себе си шумоленето на женска дреха.

Обърнах се и видях Пенелопа да тича като луда подир мен.

— Тате! — извика тя. — За бога, елате горе веднага. Диаманта го няма!

— Да не си си изгубила ума? — попитах я аз.

— Няма го! — повтори Пенелопа. — Изчезнал и никой не знае как. Ела да видиш!

Тя ме издърпа след себе си в гостната на мис Рейчъл, откъдето една врата водеше в нейната спалня. Там на прага на спалнята стоеше мис Рейчъл; лицето ѝ беше бяло почти като белия ѝ пеньоар. И двете вратички на индийското шкафче бяха широко отворени. Едно от чекмеджетата беше изтеглено докрай.

— Ето! — рече Пенелопа. — Аз самата видях как мис Рейчъл сложи снощи диаманта в това чекмедже.

Отидох към шкафчето. Чекмеджето беше празно.

— Вярно ли е това, мис? — попитах аз.

С поглед, който не приличаше на нейния, и с глас, който не беше като нейния глас, мис Рейчъл повтори думите на моята дъщеря:

— Диаманта го няма!

След това тя влезе в стаята си, затвори и заключи вратата.

Преди да се съземем и решим какво да предприемем, ето че при нас дойде и моята господарка — тя бе чула гласа ми в гостната на дъщеря си и сега попита какво се е случило. Новината за изчезването на диаманта сякаш я зашемети. Тя тутакси отиде пред спалнята на дъщеря си и настоя да влезе вътре. Мис Рейчъл я пусна.

Тревогата, нахлуваща в дома с бързината на пожар, стигна и до двамата джентълмени.

Мистър Годфри пръв излезе от стаята. Когато узна какво се бе случило, той само издигна от почуда ръце — нещо, което не говореше много в полза на душевната му сила. Мистър Франклин, на чиято прозорливост аз разчитах, надявайки се, че той ще ни даде някакъв съвет, се оказа също тъй безпомощен като братовчеда си, когато на свой ред научи новината. Против всички очаквания, той най-сетне се беше наспал добре и това необичайно блажено състояние, изглежда, го беше довело — както той сам се изрази — до някакво притъпяване. Обаче след като си изпи кафето, което според чуждестранния обичай той винаги изпиваше няколко часа преди закуска — умът му се избистри и той започна да проявява вроденото си здравомислие — смело и умно той предприе следните мерки.

Най-напред събра всички слуги и им заповяда да оставят всички долни врати и прозорци (с изключение на парадната врата, която аз бях отварял) точно така, както си бяха, когато ги затворихме миналата вечер. След това помоли братовчеда си и мен, преди да предприемем каквито и да било по-нататъшни мерки, да проверим и установим дали диамантът случайно не се е залутал някъде — например зад шкафчето или под масата, на която стоеше шкафчето. След като проверихме безрезултатно и двете места и не намерихме нищо и след като разпитахме Пенелопа и не узнахме от нея нищо повече за това, което тя вече ми бе разправила, мистър Франклин предложи да разпитаем мис Рейчъл и изпрати Пенелопа да почука на вратата на нейната спалня.

Моята господарка излезе и затвори вратата зад себе си. След минутка само ние чухме как мис Рейчъл заключи вратата отвътре. Моята господарка дойде при нас; по лицето ѝ се четеше явно недоумение и огорчение.

— Изчезването на диаманта просто е съкрушило Рейчъл — каза милейди в отговор на мистър Франклин. — Тя не желае да говори по този въпрос дори и с мен. Засега е съвсем невъзможно да се видите с нея.

Увеличавайки по този начин нашето недоумение, моята господарка след малки усилия си възвърна присъствието на духа и можеше отново да действа с присъщата си решителност.

— Предполагам, че нищо друго не може да се направи, освен да съобщя на полицията — спокойно каза тя.

— А полицията преди всичко ще трябва — подхвана мистър Франклин — да задържи индийските фокусници, които снощи показаха тук своето изкуство.

Моята господарка и мистър Годфри (които не знаеха това, което знаехме ние с мистър Франклин) се стреснаха и върху лицата им се появи недоумение и учудване.

— Сега няма време за обяснения — продължи мистър Франклин. — Мога само да ви кажа, че именно индийците са откраднали диаманта. Дайте ми препоръчително писмо — обърна се той към моята господарка — до един от фризингхолските съдебни следователи; просто му кажете, че аз действувам във вашите интереси и по ваше желание и ми позволете незабавно да тръгна на път. Нашият шанс да хванем крадците зависи от това: да не губим нито една минутка напразно.

(Забележка: дали френската или английската черта в характера на мистър Франклин бе взела сега връх — все едно, но това беше единствената разумна проява. Въпросът се състоеше само в това: дълго ли щеше да трае?)

Мистър Франклин сложи перо, мастило и хартия пред леля си, която (както на мен ми се стори) написа желаното от нейния племенник писмо не твърде охотно. Ако би било възможно да се отмине без внимание изчезването на вещь, която струва двадесет хиляди фунта, аз предполагам — съдейки по мнението на моята господарка за покойния ѝ брат и по нейното недоверие към неговия подарък, — тя с голямо облекчение би позволили на крадците да избягат и се укрият заедно с Лунния камък.

Отидох с мистър Франклин в конюшната и се възползувах от този случай, за да го попитам по какъв начин индусите (които аз подозирах с не по-малка увереност от него) са могли да влязат в къщата.

— Един от тях би могъл да се промъкне в хола, когато гостите си отиваха — рече мистър Франклин. — Той вероятно се е спотайвал под дивана, когато леля ми и Рейчъл са решавали къде да сложат диаманта за през нощта. Той е трябвало само да почака, докато всичко в къщата утихне, после да отиде при шкафчето, да вземе диаманта и да го сложи в джоба си.

След тези си думи той извика на коняря да отвори портата и препусна надолу по пътя.

Това наистина беше единственото разумно обяснение. Но по какъв начин бе успял крадецът да се измъкне от къщи? Когато на сутринта отидох да отворя главната врата, тя се оказа затворена и заключена така, както я бях оставил предната вечер. А другите врати и прозорци говореха сами за себе си — те и досега си стояха затворени. Ами кучетата? Да предположим, че крадецът е избягал, скачайки през един от горните прозорци; но как е могъл да се изплъзне от кучетата? Дали не беше се запасил с отровено месо за тях? Това подозрение едва се бе промъкнало в ума и ето че към мен изтичаха кучетата; те се търкаляха по мократа трева тъй весели и здрави, че аз с големи усилия смогнах да ги хвана и връжа отново. И колкото повече си мислех върху това, толкова по-неприятливо ми се струваше обяснението на мистър Франклин.

Ние закусихме — та нали, каквото и да се случи в един дом: кражба или убийство, хората все пак трябва да закусят. След закуска моята господарка ме извика и аз бях принуден да ѝ разкажа всичко, което досега бях скривал от нея — за индусите и за техния заговор. Тъй като притежаваше голяма смелост, тя скоро се съвзе от уплахата, причинена от моя разказ. Тя изглеждаше много по-разтревожена за състоянието за дъщеря си, отколкото за тия мошеници езичници и техния заговор.

— Вие знаете колко странна е дъщеря ми Рейчъл и колко различна от другите момичета — каза моята господарка. — Но аз никога още не съм я виждала да се държи тъй чудновато и тъй въздържано, както сега. Изчезването на диаманта сякаш я е лишило от всякакъв разум. Кой би помислил, че този ужасен камък може така да я очарова и плени в толкова кратко време?

Това наистина беше странно. Обикновено мис Рейчъл не си загубваше ума по разни играчки и дрънкалки, както правят много други момичета. А ето че сега тя все още продължаваше да седи заключена в стаята си, обхваната от неутешима скръб. Но за да бъдем справедливи, трябва да прибавим, че не само тя беше изкарана извън релсите на обичайното ежедневие. Мистър Годфри например, признат за обществен утешител по професия, изглежда, също не знаеше къде да се дене. Оставен сам, без никаква компания, и тъй като нямаше

възможност да опита доколко неговото умение да утешава огорчени жени би принесло някаква полза на мис Рейчъл, той с разстроен вид се скиташе безцелно из къщата и парка. Той беше раздвоен: не можеше да реши как трябва да постъпи след постигналото ни нещастие — дали да избави разтревожените си роднини от своето присъствие, или да остане с надеждата, че ще може да им окаже някаква, макар и най-малка помощ? В края на краищата той все пак избра последната възможност, смятайки, че при подобни необикновени обстоятелства това ще бъде и прилично, и почтително от негова страна. Проверката за един човек са обстоятелствата. А мистър Годфри, подложен на проверка от обстоятелствата, се оказа много по-слаб, отколкото аз го смятах. Що се отнася до жените прислужници, с изключение на Розана Спирман, която си мълчеше, те започнаха да си шушукат по къшетата и да се гледат някак подозрително — характерно поведение на слабия пол, когато в къщи се случи нещо необикновено. Трябва да си призная, че и аз сам бях разтревожен и в лошо настроение. Проклетият Лунен камък бе обърнал всичко с главата надолу.

Малко преди единадесет часа мистър Франклин се завърна. По всичко изглеждаше, че решителността му се бе изпарила под тежестта на отговорностите, легнали на неговите плещи. Той замина в галоп, а се върна с бавен ход. На отиване изглеждаше направен от желязо, а сега беше като натъпкан с памук.

— Е — попита моята господарка, — ще дойде ли полицията?

— Да — отвърна мистър Франклин, — казаха ми, че тръгват след мен. Главният инспектор на местната полиция Сигрейв и двама от неговите помощници. Но това е само формалност. Няма никаква надежда!

— Какво? Нима индусите са успели да избягат?

— Бедните индуси съвсем несправедливо са хвърлени в затвора — отвърна мистър Франклин. — Те са невинни като новородени деца. Моето предположение, че един от тях се е укривал в къщата, както и всички останали мои предположения, се разсеяха като дим. Доказано е — добави мистър Франклин, пламенно подчертавайки собствената си грешка, — че това е просто невъзможно!

След като ни учуди до немай-къде с вестта за този нов развой на нещата, свързани с Лунния камък, нашият млад джентълмен по молба на леля си седна и ни обясни всичко докрай.

Оказа се, че решителната страна на неговия характер издържала чак до Фризингхол. Той ясно изложил цялата работа пред съдебния следовател, който тутакси изпратил за полицията. Още от първите справки се оказало, че индусите не са се опитвали да напуснат града. По-нататъшните проучвания изяснили, че те и тримата заедно с момчето са били видяни да се връщат във Фризингхол предишната нощ към единадесет часа — а това (взимайки под внимание времето и разстоянието) доказало, че те са си тръгнали назад веднага след представлението на нашата тераса. Малко По-късно, към полунощ, полицията, извършвайки по друг повод обиск в странноприемницата, където те били отседнали, отново ги видяла и тримата заедно с момчето. По същото това време аз сам благополучно бях затворил всички врати и прозорци. Едва ли би могло да има по-съществени доказателства в полза на индусите. Съдията казал, че дотук срещу тях не можело да има ни следа от подозрение. Но тъй като е възможно след пристигането си у нас полицията да се натъкне на някои открития, засягащи индусите, той ги арестувал като скитници-безделници и щял да ги подържи известно време под ключ, в случай че ни потрляват. Те нарушили от незнание някаква си наредба на градските власти и по този начин сами дали повод за своето арестуване. Това показва, че човек може да обърне и правосъдието в своя полза, ако само знае как. Достопочтеният съдия беше стар приятел на моята господарка и още на сутрешното заседание „осъдил“ индусите на една седмица затвор.

Това ни разказа мистър Франклин за събитията във Фризингхол. Индийският ключ на загадката за изучаването на диаманта, съдейки по всичко, се беше счупил в собствените ни ръце. Но ако фокусниците бяха невинни, тогава кой, по дяволите, беше взел Лунния камък от шкафчето на мис Рейчъл?

Десет минути по-късно за наше безкрайно облекчение пристигна и полицейският инспектор Сигрейв. Той ни събщи, че видели мистър Франклин, който седял на терасата на слънце (изпаднал навярно в италианското си настроение); последният предупредил полицаите, когато минавали край него, че всяко следствие щяло да се окаже безполезно още преди то да е започнало.

В положението, в което се намирахме, ние едва ли бихме могли да мечтаем за по-добър полицай от фризингхолския инспектор. Мистър Сигрейв беше висок, представителен, с военна походка, с

приятен заповеднически глас и решителен поглед; шинелът му беше закопчан спретнато чак до кожената яка. „Аз съм тъкмо човекът, от когото имате нужда!“ — беше написано на неговото лице. Той се обръщаше към придружаващите го полицаи от по-нисък ранг с такава строгост, която лесно ни убеди, че с него човек не можеше да се шегува.

Най-напред инспектор Сигрейв прегледа цялата къща отвътре и отвън; това негово проучване показа, че крадците не са могли да проникнат в къщата отвън и че кражбата следователно е била извършена от някое вътрешно лице. Оставям на вас да си представите в какво състояние изпаднаха прислужниците и прислужничките, когато това официално изявление стигна до ушите им. Инспекторът реши да започне с оглед на будоара, а след това да разпита и слугите. Същевременно той постави един от своите подчинени на стълбището, което водеше към спалните на прислугата, със заповед да не пуска никой да мине оттам до второ разпореждане.

При това последно разпореждане представителките на по-слабата половина на човешкия род окончателно се сащисаха. Те изскочиха от скривалището си, втурнаха се вкупом нагоре към стаята на мис Рейчъл (този път увличайки със себе си и Розана Спирман), нападнаха инспектора Сигрейв и всички е еднакво виновен вид започнаха да настояват да им каже коя от тях подозира най-много.

Инспекторът не се смути: изгледа ги строго, решително и ги заплаши с войнишкия си глас:

— Хей, вие, женоря, слизайте долу по-скоро всички до една! Не съм ви викал тук! Погледнете! — Изведнъж инспекторът показа едно малко петно под самата брава върху прясно боядисаната врата на мис Рейчъл. — Вижте каква пакост са направили вече вашите фусты. Махайте се оттук!

Розана Спирман, която се намираше най-близо до него и до вратата, първа даде пример за послушание и побърза да се върне към своята работа. Останалите тутакси я последваха. Инспекторът привърши огледа на стаята и не успя да открие нищо важно, ме попита: кой пръв бе забелязал кражбата. Това, разбира се, бе сторила моята дъщеря. Изпратиха да извикат дъщеря ми.

Отначало инспекторът се отнесе към Пенелопа доста грубичко.

— Слушайте ме внимателно, млада девойко, и помнете, че трябва да ми отговаряте само истината!

Пенелопа изведнъж избухна:

— Мене никога не са ме учили да лъжа, господин полицай! И ако баща ми може да стои тук и да слуша и гледа как обвиняват неговата дъщеря в лъжа и кражба, как не я пускат в собствената ѝ стая, как петнят доброто ѝ име — единственото достойнство на една бедна девойка, — тогава той не е такъв добър баща, за какъвто съм го мислела!

Няколко навреме казани от мен думи подобриха отношенията между правосъдието и Пенелопа. Въпросите и отговорите следваха гладко, но не завършиха с нищо, което заслужава да се спомене. Дъщеря ми видяла как мис Рейчъл поставила диаманта в шкафчето, преди да си легне. В осем часа сутринта, когато носела чай на мис Рейчъл, тя видяла чекмеджето отворено и празно и тутакси вдигнала тревога. С това завършиха и' показанията на Пенелопа.

След това инспекторът пожела да говори с мис Рейчъл. Пенелопа предаде неговата молба през вратата. Отговорът дойде по същия път:

— Нямам какво да казвам на инспектора! И никого не мога да видя.

Нашият опитен полицай, както изглежда, остана и, учуден, и обиден от този отговор. Обясних му, че младата господарка не се чувства добре, и го помолих да почака малко и да се види с нея по-късно. След това ние отново слязохме долу и минавайки през хола, срещнахме мистър Годфри и мистър Франклин.

И двамата джентълмени като гости на нашия дом бяха помолени да се опитат да хвърлят някаква светлина по въпроса. Но никой от тях не знаеше нищичко. Не бяха ли чули някакъв подозрителен шум през нощта? Те не бяха чули нищо освен ромоленето на дъжда. Ами аз, който бях заспал много по-късно от тях, нищо ли не бях чул? Нищо. Освободени най-сетне от разпит, мистър Франклин (все още на мнение, че случаят е безизходен) ми прошепна:

— От този човек ние няма да имаме никаква полза. Инспекторът Сигрейв е цяло магаре!

Освободен на свой ред, мистър Годфри ми прошепна:

— Това е безспорно един много компетентен човек, Бетъридж, и аз възлагам големи надежди на него!

„Колкото глави, толкова и умове“ — казал някой си мъдрец много преди мен.

След това инспекторът се отправи отново към будоара, съпроводен от мен и дъщеря ми. Неговата цел беше да установи дали през нощта не бяха местени някои мебели — тъй като първият му оглед в тази стая очевидно не беше го задоволил в това отношение.

Докато ние все още обикаляхме между масите и столовете, вратата на спалнята изведнъж се отвори. След като бе отказала да ни види, мис Рейчъл за голямо учудване сама дойде при нас. Тя взе от стола сламената си шапка и се обърна към Пенелопа със следния въпрос:

— Мистър Франклин Блейк ви изпраща при мен тази сутрин, нали?

— Да, мис.

— Искаше да говори с мен, тъй ли?

— Да, мис.

— Къде е той сега?

Дочувайки гласове отдолу, аз погледнах през прозореца и видях двамата млади джентълмени да се разхождат заедно на терасата. Отговаряйки вместо дъщеря ми, аз рекох:

— Мистър Франклин Блейк е на терасата, мис.

Без да продума повече, без да обръща внимание на инспектора, който се опита да я заговори, бледа като восък и потънала в собствените си мисли, мис Рейчъл излезе от стаята и се спусна надолу към двамата си братовчеди на терасата.

Аз не проявих достатъчно уважение, наруших всяко приличие, но дори и ако от това зависеше целият ми живот, не можах да се въздържа да не погледна през прозореца, когато мис Рейчъл се срещна с двамата джентълмени. Тя отиде право при мистър Франклин, без да забележи присъствието на мистър Годфри, който се отдръпна настрана и ги остави сами. Както изглежда, младата господарка говореше на мистър Франклин някак троснато. Това не продължи много и (съдейки по лицето му, което видях през прозореца) го учуди неизказано силно. Докато стояха тъй заедно, на терасата се появи и моята господарка. Мис Рейчъл я забеляза, каза няколко последни думи на мистър Франклин, след което бързо се прибра вътре, преди майка ѝ да успее да се приближи до нея. Останала като гръмната от изненада и

забелязала учудения вид на мистър Франклин, моята господарка го заговори. Мистър Годфри се присъедини към тях и също заговори. Мистър Франклин повървя с тях по терасата, очевидно предавайки им какво се бе случило; но едва направили няколко крачки, двамата изведнъж се спряха като вцепенени от изумление. Едва успях да забележа всичко това и ето че вратата на гостната внезапно и шумно се отвори. Мис Рейчъл бързо отиваше към спалнята си, разстроена и разгневена, със святкаци от гняв очи и пламнали бузи. Инспекторът отново се опита да я заговори. Пред вратата на спалнята си тя се обърна към него:

— Аз не съм ви викала тук! — изкрещя яростно мис Рейчъл. — Нямам нужда от вас! Моят диамант е изчезнал. Нито вие, нито който и да е друг на света не ще успее да го намери... Никога!

След тия думи тя си влезе в стаята и хлопна вратата пред самите ни носове. Пенелопа, която се намираше най-близо до вратата, чула как мис Рейчъл ридала, щом се намерила отново сама. Сега в ярост, след малко в сълзи — какво значи това?

Казах на инспектора, че всичко това означава колко много е разстроена мис Рейчъл от загубата на нейния диамант. Загрижен за честта на семейството, аз с огорчение забелязах, че моята млада господарка се бе забравила — макар и пред един полицейски инспектор, — и се опитах да я извиня, доколкото това ми бе възможно. Но в душата си бях озадачен от необичайните думи и поведение на мис Рейчъл повече, отколкото може да се изрази с думи. Позовавайки се на казаното от нея при вратата на спалнята, аз можах само да стигна до заключението, че тя бе смъртно оскърбена от повикването на полицията и че изумлението на мистър Франклин във на терасата бе предизвикано именно от факта, че тя рязко му изказала мнението си по този въпрос (като на човек, отговорен за пристигането на полицията). Ако тази догадка беше вярна, тогава защо — след като бе загубила диаманта си — тя възразяваше срещу присъствието в дома на същите тия мъже, чието задължение беше да го намерят? И как, за бога, можеше тя да знае, че Лунният камък никога няма да бъде намерен?

При настоящото положение на нещата от никого в този дом не би могло да се очаква да даде отговор на тези въпроси. Мистър Франклин, изглежда, смяташе, че е под неговото достойнство да повтори пред един слуга — дори и пред един такъв стар слуга като мен — това,

което мис Рейчъл му бе казала на терасата. Мистър Годфри, като джентълмен и роднина, несъмнено бе удостоен с доверие и посветен в тайната на мистър Франклин, но той уважаваше това доверие така, както подобава. Моята господарка, която навярно бе също посветена в тайната и която единствено имаше достъп до мис Рейчъл, открито признаваше, че просто не може да разбере дъщеря си. „Вие ме вбесявате, когато говорите за диаманта!“ — това беше всичко, което майка ѝ можеше да откопчи от устата на мис Рейчъл.

И тъй, ние се намерихме в задънена улица — както по отношение на мис Рейчъл, така и по отношение на диаманта. В първия случай моята господарка с нищо не можеше да ни помогне. Във втория (както ей сега ще видите) мистър Сигрейв бързо започна да се проявява като един твърде находчив полицейски инспектор.

След като бе претърсил навсякъде в будоара, без да открие нищичко, нашият опитен полицаи се обърна към мене с въпроса — дали слугите са знаели къде е бил прибран диамантът за през нощта.

— Аз знаех това, сър — отвърнах аз. — Самюел, лакеят, също така знаеше, понеже и той беше в салона, когато се разискваше къде да сложат диаманта през нощта. Знаеше и моята дъщеря, която вече имаше случай да ви признае това. Тя или Самюел са могли да съобщят за това и на другите слуги или пък другите слуги са могли да дочуят този разговор през страничната врата на салона, която е могла да бъде отворена към задната площадка. И както ми се струва, всички в този дом са могли да знаят къде през миналата нощ се е намирал диамантът.

За подозрението на инспектора моят отговор представляваше доста широко поле на действие и „той се опита да го поограничи, като ме помоли да му дам някои“ характеристики за нашите слуги и прислужнички.

Тутакси помислих за Розана Спирман. Но да споменавам за нея сега, беше неуместно, пък и нямах желание да насочвам подозренията на кого го и да било към бедната девойка, чиято честност не подлежеше на никакви съмнения, откакто я познавах. Надзирателката на поправителния дом бе говорила на моята господарка за нея като за искрено разкайваща се и заслужаваща пълно доверие девойка. Но ако полицейският инспектор намери някакви причини да я подозре, само тогава аз бих се почувствувал задължен да му разкажа как и по какъв начин бе попаднала тя в дома на моята господарка.

— Всички наши слуги и прислужници притежават отлични атестации — казах аз — и всички заслужават доверието на своята господарка.

След това на мистър Сигрейв оставаше само едно: да се залови на работа и лично да провери характеристиките на цялата прислуга.

Разпитаха ги всички поред. И никой нямаше какво да каже, макар че всички говореха надълго и нашироко (особено жените); и всички негодуваха против наложената им забрана да си влизат в стаите. След като другите бяха изпратени да си гледат работата, Пенелопа бе извикана и разпитана отделно за втори път.

Изглежда, че слабото избухване на дъщеря ми в „будоара“, както и нейната готовност да се смята за подозряна, бяха направили неблагоприятно впечатление на инспектор Сигрейв. Него, изглежда, го занимаваше също мисълта, че Пенелопа последна бе видяла диаманта предишната нощ. Когато и вторият разпит бе приключен, дъщеря ми се върна при мен страшно разстроена. Нямаше вече никакво съмнение — полицейският инспектор едва ли не беше я нарекъл крадла! Просто не можех да повярвам (съгласявайки се с мнението на мистър Франклин), че той наистина е такова магаре. Макар и да не казваше нищо, начинът, по който той гледаше на дъщеря ми, не беше много приятен. Но заедно с бедната Пенелопа аз отминах с усмивка цялата тази история като премного глупава, за да бъде взета сериозно. Но боя се, че скришом и аз бях достатъчно глупав, за да се ядосам. Това наистина беше едно доста досадно изпитание. Дъщеря ми седна в ъгъла, покри глава с престилката си и изглеждаше твърде съкрушена. Глупаво е било от нейна страна — ще кажете вие: могла е да почака, докато той открито я обвини. Да, съгласен съм с вас, тъй като съм справедлив и уравновесен човек. И все пак господин полицейският инспектор би могъл да си припомни... ех, не е важно какво би могъл да си припомни. Нека върви по дяволите!

Следващата и последна стъпка в разследването доведе нещата, както се казва, до задънена улица. Полицейският инспектор има разговор (на който присъствувах и аз) с моята господарка. След като ѝ съобщи, че диамантът трябва да е бил взет от някое вътрешно лице, той поиска позволение незабавно да обискира стаите и гардеробите на прислугата. Моята добра господарка — великодушна и благовъзпитана жена — не му разреши да ни третира като крадци.

— Аз никога не ще се съглася да се отплатя по такъв начин за всичко, което дължа на верните си слуги, живеещи в моя дом!

Полицейският инспектор се поклони и ми хвърли, поглед, който ясно казваше: „Защо ме извикахте тогава, щом ми връзвате ръцете по този начин?“ Като глава на прислугата аз тутакси почувствувах, че ако искаме да бъдем справедливи, ние нямаме право да злоупотребяваме с великодушието на нашата господарка.

— Сърдечно благодарим на ваше сиятелство — обърнах се аз, — но молим за разрешение да постъпим така, както случаят изисква, и сами да предадем ключовете на господин инспектора. Когато Габриел Бетъридж дава пример — продължих аз, спирайки на вратата инспектор Сигрейв, — останалите слуги ще го последват, обещавам ви. Като начало ето ви моите ключове!

Моята господарка ме хвана за ръка и ми благодари със сълзи на очи. Господи, какво ли не бих дал в този момент само да можех да тръшна инспектор Сигрейв на земята!

Както казах, останалите слуги последваха моя пример — твърде неохотно, разбира се, но всички единодушни с мен. Трябваше само да видите жените, когато полицаите се ровеха в техните сандъци! Готвачката изглеждаше така, сякаш искаше да изпече инспектора жив на огъня, а другите жени — сякаш се готвеха да го изядат, щом се изпече.

Обискът бе привършен, а от диаманта, разбира се, нямаше никаква следа. Инспектор Сигрейв се оттегли в моята стая, за да поразмисли какво трябва да предприеме по-нататък. Той и неговите помощници бяха прекарали при нас вече няколко часа, без да допринесат нищичко към разбулване на загадката: как и от кого е бил откраднат Лунният камък.

Докато полицейският инспектор размишляваше в усамотение, аз бях извикан при мистър Франклин в библиотеката. За голямо мое учудване, още несложил ръка на бравата, ето че вратата се отвори отвътре и от стаята излезе Розана Спирман!

След сутрешното почистване на библиотеката нито първата, нито втората прислужница имаха никаква работа да влизат там през останалата част на деня. Аз спрях Розана Спирман на място и я смъмрих, задето нарушава домашната дисциплина.

— Какво си търсила в библиотеката по това време? — попитах я аз.

— Мистър Франклин Блейк си беше забравил пръстена горе в стаята — отвърна Розана — и аз дойдох да му го донеса.

Лицето на девойката цялото почервения, докато ми отговаряше; тя отмина с високо вдигната глава, по-лицето ѝ беше изписано някакво чувство на самомнение — нещо, което аз съвсем не можех да разбера. Събитията в къщи несъмнено бяха разстроили — коя малко, коя повече — всички прислужници} но никоя от тях не беше се променила тъй много, както се бе променила Розана.

— Когато влязох в библиотеката, мистър Франклин пишеше нещо на бюрото. Едва пристъпих прага, и той ме помоли да му приготвя кон за гарата. Още от първите нотки на гласа му аз долових, че у него отново бе взела връх решителната страна. Човекът, натъпкан с вата, бе изчезнал и пред мен отново седеше човекът, направен от желязо.

— В Лондон ли отивате, сър? — попитах аз.

— Отивам да телеграфирам в Лондон — отвърна мистър Франклин. — Успях да убедя леля си, че ние се нуждаем от помощта на човек по-умен от мистър Сигрейв, и получих нейното разрешение да изпратя телеграма на баща си. Той познава главния директор на полицията, който ще ни посочи човека, способен да разгадае тайната на диамантаг Говорейки за тайни — прибави мистър Франклин, като понижи глас, — искам да ви кажа още две думи, преди да тръгнете за конюшната. Не споменавайте нищичко от това пред никого. Или умът на Розана Спирман не е съвсем в ред, или пък, както ми се струва, тя знае повече за Лунния камък, отколкото би трябвало да знае.

Наистина, едва ли бих могъл да кажа какво ми причиниха тия думи повече — изненада или огорчение. Ако бях по-млад, бих си признал това и пред мистър Франклин. Но когато човек остарее, придобива един великолепен навик: в случаи, когато не знае как да постъпи, той си мълчи.

— Розана Спирман дойде тук с пръстена, който бях изпуснал в стаята си — продължи мистър Франклин. — Аз ѝ поблагодарих и, разбира се, очаквах, че ще си отиде. Вместо това тя застана от другата страна срещу мен и ме загледа по най-чудноват начин: полууплашено и полуфамилиарно — че можах да разбера. „Странно нещо е това с

диаманта, сър!“ — каза тя съвсем неочаквано. Аз отговорих с „да“ и почаках да видя какво ще последва. Кълна се в честта си, Бетъридж, струва ми се, че не е с ума си! Тя каза: „Никога няма да намерят диаманта, сър, нали? Не, няма да открият и този, който го е взел — сигурна съм!“ После ми кимна с глава и ми се усмихна. Преди да успея да я попитам какво иска да каже с това, зад вратата се чува вашите стъпки. Изглежда, тя се уплаши, че ще я заварите тук. Както и да е, момичето се изчерви и си излезе. Какво ли би могло да значи всичко това?

Дори и тогава аз не можах да се реша да му разкажа историята на това момиче. Това просто би означавало да я обвиня в кражба. Освен това, дори и да предположим, че му бях разказал всичко най-откровено, и да допуснем, че тя именно бе откраднала диаманта, причината — защо измежду всички хора на света Розана бе избрала именно мистър Франклин, за да открие тайната си — би си останала все така неразгадана.

— Не мога и да си помисля да обвинявам тази бедна девойка само за това, че е лекомислена и говори доста странно — продължи мистър Франклин. — И все пак, ако тя бе казала на инспектора това, което каза на мене, колкото и да е глупав, се боя, че...

Той млъкна, без да се доизкаже.

— Най-добре ще бъде, сър — рекох аз, — да доложат за това на моята господарка при първия удобен случай. Моята господарка проявява голям интерес към Розана; твърде е възможно девойката просто да се е показала прекалено свободна и безразсъдна. Когато в една къща се появят известни неприятности, сър, прислужниците всякога обичат да гледат на нещата откъм мрачната им страна — това придава на бедните известна важност в собствените им очи. Ако някой се разболе, очаквайте от тях само да предскажат неговата смърт. А ако ли пък се изгуби някоя скъпоценност, пак те ще заявят, че тя никога няма да се намери.

Този възглед (който бях склонен да призная и за лично мой), изглежда, доста пооблекчи и мистър Франклин: той прибра телеграмата и прекрати разговора. На път към конюшната, за да наредят да впрегнат кабриолета, аз се отбих в помещението за прислугата, където прислужниците обядваха. Розана Спирман не беше между тях.

Попитах за нея и узнах, че тя най-неочаквано се почувствувала зле и се прибрала в стаята да си легне.

— Странно! Тя изглеждаше здрава преди малко, когато я видях — забелязах аз.

Пенелопа излезе след мен.

— Не говори така пред жените, татенце — каза тя. — Вие само ги насъсквате повече срещу Розана. Горката, тя просто се топи по мистър Франклин Блейк.

Това бе едно друго обяснение за чудноватото поведение на Розана. Ако Пенелопа излезеше права, то значи, че Розана беше способна да бръщолечи, каквото ѝ дойде на ума, само и само да накара мистър Франклин да я заговори. Ако приемем това за правилно разрешение на загадката, тогава може би лесно ще си обясним и нейното самонадеяно държане, когато мина покрай мен в хола. Макар че той бе произнесъл само три думи, все пак тя бе постигнала целта си — мистър Франклин ѝ бе проговорил.

Аз сам лично наблюдавах, докато впрягах коня. Сред адската мрежа на мистерии и неизвестности, които ни окръжаваха, беше наистина успокоително да гледам как катарамите и ремъците на хомота си пасваха едни други! Когато човек види как конят се намества в стръките на кабриолета — това вече е нещо, което не подлежи на съмнение. А това, позволете ми да ви кажа, ставаше все по-рядко явление в нашия изпълнен със съмнение дом.

Придружавайки кабриолета до входната врата, аз видях не само мистър Франклин, но също така мистър Годфри и инспектор Сигрейв, които ме чакаха на стълбите.

Размишленията на господин инспектора (след като не му се бе удало да намери диаманта в стаите на слугите) очевидно го бяха извели до съвсем ново заключение. Все още убеден, че диамантът е бил откраднат от някое вътрешно лице, нашият опитен полицаи сега беше на мнение, че крадецът (инспекторът беше достатъчно благодарен, да не споменава името на бедната Пенелопа, каквото и да си е мислил за нея) е действувал в съгласие с индусите; следователно той предложи да пренесе следствието при фокусниците във Фризингхолския затвор. Узнавайки за това ново решение, мистър Франклин предложи да закара инспектора в града, откъдето също можеше да телеграфира в Лондон вместо от нашата гара. Мистър

Годфри, който продължаваше все тъй упорито да вярва в инспектор Сигрейв и изпълнен със силното желание да присъствува на разговора с индусите, поиска разрешение да придружи инспектора до Фризингхол. Един от двамата полицаи трябваше да остане в къщи — за всеки случай. Другият щеше да се върне с инспектора в града. Така че и четирите места в кабриолета бяха заети.

Преди да поеме юздите и да потегли, мистър Франклин ме отведе малко настрана, за да не могат другите да ни чуят.

— Аз ще почакам с изпращането на телеграмата в Лондон — каза той, — докато не видя какво ще излезе от разпита на индусите. Впрочем убеден съм, че този провинциален тъпоглав полицаи нищо няма да направи; само се старая да печели време. Неговата идея, че някой от прислугата се намирал в заговор с индусите, е според мен чиста глупост. Следете добре, Бетъридж, какво става тук, докато ме няма, и се опитайте да научите нещо от Розана Спирман. Не искам да вършите нещо унижително за вашето достойнство, нито да се отнасяте жестоко с девойката — аз просто ви моля да мобилизирате цялата си наблюдателност повече от всякога. Пред леля ми ние ще представим всичко това като някаква дреболия, но работата е по-сериозна, отколкото вие предполагате.

— Тази работа струва двадесет хиляди фунта, сър — рекох аз, мислейки си за цената на диаманта.

— Работата не струва повече от спокойствието на Рейчъл — сериозно отговори мистър Франклин. — Аз много се безпокоя за нея.

Той изведнъж се отстрани от мен, като че искаше да прекратим всякакъв по-нататъшен разговор между нас. Мисля, че разбихах защо. Той се боеше, че ще издаде тайната, която мис Рейчъл му бе открила на терасата.

И така, те потеглиха за Фризингхол. Аз бях почти готов в интереса на самата девойка да поговоря насаме с Розана. Ала удобният за това случай не се представи. Тя се появи долу едва по времето за чай. Тогава, войнствено настроена и развълнувана, Розана получи някакъв истеричен припадък, помириша малко амоняк и по нареждане на господарката бе изпратена отново да си легне.

Мога да ви кажа, че денят привърши бавно и доста неприятно. Мис Рейчъл продължаваше да стои заключена в стаята си, заявявайки, че се чувства много зле и не може да слезе на вечеря. Моята

господарка беше тъй разтревожена за дъщеря си, че аз нямах смелост да я безпокоя още повече, като ѝ съобщя за това, което Розана Спирман бе казала на мистър Франклин. Пенелопа продължаваше да вярва, че Розана трябва незабавно да бъде съдена, осъдена и затворена за кражба. Другите жени заровиха глави в своите библии и молитвеници и докато четяха, изглеждаха, като да бяха пили сок от киселици — резултат, който, както бях забелязал и друг път, иде, общо взето, след проява на набожност през необичайно време на деня. Що се отнася до мен, аз дори нямах достатъчно кураж да разтворя страниците на моя „Робинзон Крузо“. Затова излязох на двора и понеже имах нужда от малко по-весела компания, преместих стола си до колибките и си поговорих с кучетата.

Половин час преди вечеря двамата младя джентълмени се върнаха от Фризингхол, след като се бяха уговорили с инспектор Сигрейв той да се върне при нас на другия ден. Те бяха посетили мистър Мъртуейт, индийския пътешественик, който живееше в близките околности на града. По молба на мистър Франклин пътешественикът с готовност се бе съгласил да им служи като преводач при разпита на двамата индуси, които не знаеха английски език. Разпитът, подробен и доста продължителен, бе завършил с нула резултат: нямаше никакво основание да се подозират фокусниците в заговор с някой от нашите слуги. Стигнал до това заключение, мистър Франклин бе изпратил телеграмата си в Лондон; така бяха привършили работите до утрешния ден.

Но стига толкоз за събитията през деня, настъпил след рождения ден. Едва след няколко дни тъмнината започна да се поразсейва. Как и с какви резултати, вие скоро ще узнаете.

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

В четвъртък през нощта нищо не се случи. В петък сутринта пристигнаха две новини.

Първата: слугата на хлебаря съобщи, че вчера привечер срещнал Розана Спирман, покрита с гъст воал, да се промъква към Фризингхол по пътеката, която води през тресавището. Изглеждаше странно, че са могли да вземат някого за Розана, чието рамо тъй ясно отличаваше бедната девойка; обаче този човек навярно беше сбъркал, защото Розана, както вече ви е известно, през целия ден в четвъртък бе лежала болна горе в стаята си.

Втората новина ни донесе пощенският раздавач. Достопочтеният мистър Канди бе изрекъл още една от своите неудачни шеги, когато, отивайки си под дъжда вечерта на рождения ден, ми каза, че кожата на лекаря била непромокаема. Но въпреки това дъждът го беше намокрил. Той се беше простудил и сега лежал в огън и треска. Според разказа на раздавача, той и насън бълнувал глупости тъй смело и безотговорно, както в нормално състояние. На всички ни беше жал за мъничкия доктор; но най-много съжаляваше за неговото разболяване мистър Франклин — заради мис Рейчъл. От това, което каза на Моята господарка по време на закуска, където присъствувах и аз — той, изглежда, беше на мнение, че ако загадката относно Лунния камък не се разреши в най-скоро време, то мис Рейчъл може да има нужда от съветите на най-добрия лекар, когото бихме могли да намерим.

Скоро след закуската пристигна и телеграфическият отговор на мистър Блейк старши. Телеграмата ни съобщаваше, че той успял да попадне (с помощта на своя приятел, директора на полицията) на единствения човек, който би могъл да ни помогне — сержант Къф, който вероятно щял да пристигне от Лондон със сутрешния влак.

Като прочете името на новия полицай, мистър Франклин потръпна. Изглежда, че той бе слушал разни любопитни истории за детектива Къф от бащиния си адвокат по време на пребиваването си в Лондон.

— Започвам да се надявам, че скоро ще видим края на нашите тревоги и безпокойства — каза той. — Ако половината от това, което

чух, е вярно, то в Англия никой не може да се сравни със сержант Къф, когато трябва да се разбули някоя голяма тайна.

Всички бяхме обхванати от вълнение и нетърпение, когато наближи времето да се появи този знаменит и талантлив човек. Щом се върна при нас и узна, че очакваме лондонския детектив, инспекторът Сигрейв тутакси се затвори в отделна стая, взе перо, мастило и хартия и седна да си пише доклада, който без съмнение щеше да се изисква от него. Мене ми се искаше сам да посрещна и докарам сержанта от гарата. Но за каретата и конете на моята господарка и дума не можеше да става — не дори и за известния мистър Къф; а кабриолетът с понито щеше да бъде нужен по-късно за мистър Годфри. Той дълбоко съжаляваше, че трябва да ни остави в такова неспокойно време, и беше тъй любезен да отложи заминаването си до часа на последния влак, за да може да узнае мнението на изкусния лондонски детектив по нашия въпрос. Ала той непременно трябваше да си бъде в Лондон в петък вечерта, тъй като един дамски комитет, изпаднал в някакви сериозни затруднения, се нуждаел от неговите съвети в събота сутринта...

Когато наближи време за пристигането на детектива, аз тръгнах към портата, за да го посрещна.

Току-що стигнах до будката на портиера и ето че откъм гарата пристигна наемна карета; от нея излезе възрастен, побелял мъж, толкова мършав, сякаш по костите му нямаше нито унция месо. Той бе облечен прилично: в черни дрехи, с бяла папионка на шията. Лицето му беше остро като брадва, а кожата тъй жълта, суха и набръчканата като есенен лист. В светлостоманените му очи се криеше някакво твърде обезпокоително изражение — когато срещаха вашия поглед — сякаш те очакваха от вас нещо повече от това, за което вие сам сте осведомен. Походката му беше лека, гласът меланхоличен; дългите му кокалести пръсти бяха извити като птичи нокти. Той приличаше на пастор, на собственик на погребално бюро — на какъвто щете, само не и на детектив. По-голяма противоположност на инспектора Сигрейв от детектива Къф, както и полицай с по-малко успокоителна външност от неговата — за едно разтревожено семейство, — вие не бихте могли да намерите по цялата земя.

— Това ли е имението на лейди Вериндър? — попита той.

— Да, сър.

— Аз съм сержант Къф.

— Моля, заповядайте.

На път към къщи аз му споменах моето име и положение в семейството, за да му дам възможност да заговори за работата, която моята господарка се канеше да му възложи. Обаче той не обели ни дума по този въпрос. Възхищаваше се от парка и забеляза, че морският въздух бил много свеж и приятен. Вътре в себе си аз се учудвах на какво този знаменит детектив Къф може да дължи репутацията си. Ние стигнахме пред къщата като две непознаващи се кучета, за пръв път вързани с един и същ синджир.

Когато попитахме за моята господарка и узнахме, че тя е в една от оранжерииите, ние се отправихме към градината зад къщата и изпратихме един слуга да я потърси. Докато чакахме, сержант Къф погледна през вечнозелената арка вляво, увита в бръшлян, зърна нашите опитомени рози и тръгна право нататък, за пръв път проявявайки нещо, прилично на интерес. За учудване на градинаря и за моя досада този знаменит полицаи се оказа цял извор на знания върху незначителното изкуство по култивиране на розите.

— А, ето че тук вие имате най-подходящото изложение: южно-югозападно — каза сержантът, поклащайки побелялата си глава и с някаква весела нотка в меланхоличния си глас. — Така именно трябва да изглежда един розариум: няма нищо по-подходящо от кръгла площ сред квадратна ограда. Да, да! С пътеки между всички лехи. Но пътеките не трябва да бъдат покрити с чакъл! Трева, господин градинарю... тревни пътеки между вашите рози; чакълът е много твърд за тях. Ето една прекрасна леха от бели и алени рози. Те винаги си подхождат великолепно, нали? Ето и бялата мускусна роза, мистър Бетъридж... нашата стара английска роза, издигнала глава наред с най-добрите и най-новите видове. Миличката! — каза сержантът, като помилва мускусната роза с костеливите си пръсти и продължи да й говори като на дете.

Прекрасен човек наистина... и той трябва да намери диаманта на мис Рейчъл и да издири кой го бе задигнал!

— Вие, изглежда, обичате розите, сър! — забелязах аз.

— Аз нямам време да обичам каквото и да било — отвърна детективът. — Но когато разполагам дори и с една свободна минутка, аз почти винаги я посвещавам на розите, мистър Бетъридж. Моят

живот започна сред тях, в разсадника на баща ми, и ще свърши сред тях, ако това зависи от мен. Да! Един прекрасен ден — с божията помощ — аз ще престана да ловя крадци и ще се опитам да отглеждам рози. И между моите лехи, господин градинар, ще има затревени пътеки...

Очевидно на сержанта му бяха направили неприятно впечатление нашите пътеки, посипани с чакъл и пясък.

— За човек от вашата професия, сър, това изглежда твърде странен вкус — реших да забележа аз.

— Ако погледнете наоколо си (нещо, което малцина хора правят) — каза сержант Къф, — вие ще забележите, че повечето пъти вкусът на даден човек съвсем не се съгласува с неговата професия. Покажете ми две неща по-противоположни едно на друго от розата и крадеца, и аз тутакси ще си променя вкуса, ако вече не е късно на моите години. Вие намирате, че дамската роза представлява красив фон за почти всички по-нежни сортове, нали, господин градинар? А, така си и мислех! Там иде една дама. Това ли е лейди Вериндър?

Той я беше видял, преди да я забележим ние с градинаря, макар че ние знаехме накъде да гледаме, а той не. Аз почнах да го смятам за много по-наблюдателен, отколкото ми се видя на пръв поглед.

Появяването на детектива или работата, по която беше пристигнал, или пък и едното, и другото — изглежда, бяха посмутили моята господарка. За пръв път в живота си аз забелязах, че тя просто не знаеше какво да каже на един непознат. Но сержант Къф тутакси я избави от това затруднение. Той попита дали ние не бяхме натоварили някой друг да се разправя с кражбата, преди да изпратим за него и като узна, че вече бе ангажиран друг човек, който и сега се намираше в къщата, поиска разрешение най-напред да поговори с него, преди да предприеме каквото и да било.

Моята господарка тръгна назад към къщата. Преди да я последва, сержантът за сбогом с градинаря наруга пътеките, посипани с чакъл.

— Придумайте нейно сиятелство да опита тревни пътеки! — каза той на градинаря, поглеждайки намръщено към чакъла и пясъка. — Махнете този чакъл, махнете го!

Защо инспектор Сигрейв изглеждаше много по-нисък на ръст, когато го представиха на мистър Къф, това аз не бих могъл да обясня. Мога само да спомена този факт. Двамата мъже се уединиха и дълго

време прекараха затворени в стаята, без да пускат никого при себе си. Когато излязоха навън, господин инспекторът беше развълнуван, а господин тайният агент се прозяваше.

— Мистър Къф желае да види гостната стая на мис Вериндър! — каза Сигрейв, обръщайки се към мен извънредно тържествено и с голямо въодушевление. — Може би той ще иска да зададе няколко въпроса. Моля, придружете го!

Докато с мен се разпореждаха по този начин, аз разглеждах знаменития мистър Къф. Знаменитият Къф от своя страна разглеждаше инспектора Сигрейв с онова спокойно очакване, което аз вече бях забелязал. Не бих посмял да твърдя, че той очакваше някаква глупост от страна на своя колега, но подозирам, че именно такъв беше случаят.

Аз ги поведох нагоре по стълбите. Детективът внимателно разгледа индийското шкафче и обиколи целия будоар, като не преставаше да задава въпроси (рядко на инспектора и непрекъснато на мен), целта на които въпроси, струва ми се, беше еднакво непонятна и за двама ни. След време той стигна до вратата и се намери лице с лице с известните нам рисунки. Там сложи сухия си пръст върху малкото петно под бравата, което инспекторът Сигрейв бе вече забелязал, когато мърмеше прислужниците, задето се трупат в стаята.

— Колко жалко наистина! — рече сержант Къф. — Как стана това?

Той се обърна към мен. Аз отговорих, че прислужниците бяха нахълтали в стаята предишната сутрин и че тази пакост беше направена от техните фустите.

— Инспектор Сигрейв им заповяда да излязат, сър — прибавих аз, — за да не направят повече бели.

— Тъй вярно! — добави Сигрейв с войнишкия си глас. — Аз им заповядах да се махнат! Това наистина направиха фустите, мистър Къф, само фустите.

— Вие забелязахте ли чия фуста го е направила? — попита детективът Къф, все още поглеждайки не към своя колега, а към мен.

— Не, сър.

Тогава той се обърна към инспектора Сигрейв и попита:

— Предполагам, че вие сте забелязали, нали?

Инспекторът, изглежда, беше доста изненадан, но успя да се съвземе.

— Аз не мога да си обременявам паметта — каза той. — Това са дребни неща, съвсем незначителни.

Сержант Къф изгледа инспектора Сигрейв така, както бе изгледал посипаните с чакъл пътеки в разсадника, и с присъщия си меланхоличен глас за пръв път ни накара да почувствуваме на какво е способен той.

— Миналата седмица извърших едно частно разследване, господин инспектор — каза той. — В единия край на следствието имаше убийство, а на другия — едно мастилено петно върху покривката на масата; мастилено петно, което никой не можеше да обясни. По време на всичките мои странствувания из мръсните пътечки на този мръсен свят аз още не съм срещал такова нещо, което би могло да се нарече дреболия. Преди да предприемем каквото и да било по нашия въпрос, ние трябва да видим фустата, която е направила това петно, и трябва да разберем със сигурност кога е изсъхнала тази боя.

Инспекторът, приел тази забележка с твърде кисело изражение, попита дали не трябва да се съберат жените. Сержант Къф, след като поразмисли малко, въздъхна и поклати глава:

— Не. Ние ще се занимаем най-напред с боята. Въпросът за боята се нуждае от две думички: *да* или *не* — които не са дълги. Въпросът за женските фусты е по-дълъг. В колко часа прислужниците са били в тази стая вчера сутринта? В единадесет, е? Има ли някой в тази къща, който да знае дали боята е била мокра или суха в единадесет часа сутринта?

— Племенникът на моята господарка, мистър Франклин Блейк, знае това — отвърнах аз.

— Тук ли е той?

Мистър Франклин се намираще твърде наблизко, очаквайки удобния момент, за да бъде представен на знаменития Къф. След половин минута той вече беше в стаята и започна да дава следните показания:

— Тази врата бе боядисана от мис Вериндър под мое ръководство, с моя помощ и със смесени от мен бои. Тази смес изсъхва, независимо от това, какви бои влизат в състава ѝ, за дванадесет часа.

— А помните ли, сър, кога е било завършено това място, където сега се намира петното? — попита детективът.

— Помня много добре — отвърна мистър Франклин. — Това място беше завършено последно. Ние искахме да свършим още в сряда и аз сам боядисах това място към три часа следобед или наскоро след това.

— Днес е петък — каза детективът Къф, обръщайки се към инспектора Сигрейв. — Да се върнем малко назад, сър. В сряда, в три часа следобед, това място е било завършено. Боята е трябвало да изсъхне след дванадесет часа — тоест към три часа в четвъртък сутринта. Вие сте провели тук разпит към единадесет часа сутринта. Като извадим три от единадесет, остават осем. Следователно тази боя е била суха вече цели осем часа, господин инспекторе, преди времето, когато вие сте предположили, че женските фусти са я замазали.

Първият жесток удар за мистър Сигрейв! Ако той не беше заподозрял бедната Пенелопа, аз щях да го съжалявам.

Разрешил въпроса с боята, детективът Къф от този момент просто забрави своя колега и започна да се обръща към мистър Франклин като към по-надежден помощник.

— Твърде е възможно вие току-що да сте ни дали ключа към разбулване на тайната, сър — каза той.

Едва успели устните му да отронят тия думи, ето че вратата на спалнята се отвори и мис Рейчъл неочаквано се появи сред нас. Тя заговори на детектива, сякаш не забелязваше и не искаше да забележи, че този човек ѝ беше свършено непознат.

— Вие ли казахте — попита го тя, като посочи мистър Франклин, — че той ви е дал ключа към разрешаване на тайната?

(— Това е мис Вериндър — прошепнах аз зад детектива.)

— Твърде е възможно, мис, този джентълмен — отговори детективът, като изучаваше внимателно лицето на младата господарка — наистина да ни е дал необходимия ключ.

Тя се обърна за миг и се опита да погледне към мистър Франклин. Казвам „опита се“, защото тя тутакси се извърна още преди погледите им да се срещнат. Умът ѝ очевидно беше някак странно разтревожен. Тя поруменя, след туй отново побледня-. Заедно с бледността на лицето ѝ се появи някакво ново изражение — изражение, което ме изплаши.

— След като отговорих на вашия въпрос, мис — каза детективът, — аз ви моля за разрешение на свой ред да ви задам един въпрос. Тук на вашата врата има едно петно. Известно ли ви е случайно кога е било направено или кой го е направил?

Вместо да му отговори, мис Рейчъл продължи да задава въпроси, сякаш детективът не беше я попитал нищо или пък тя не бе го чула.

— Вие ли сте новият полицай?

— Аз съм сержант Къф, мис, от тайната полиция.

— Мислите ли, че си заслужава да чуете съвета на една млада девойка?

— Много бих се радвал да го чуя, мис.

— Тогава вършете си работата сам и не позволявайте на мистър Франклин Блейк да ви помага!

Тя изрече тия думи с такова озлобление, с такава ярост, с такъв необикновен изблик на недоброжелателство към мистър Франклин, че — макар и да я познавах още от дете, макар и да я обичах и уважавах най-много след моята господарка — аз за пръв път в живота си почувствувах срам заради мис Рейчъл.

Сержант Къф не сваляше от лицето ѝ съсредоточения си поглед.

— Благодаря ви, мис — каза той. — А не знаете ли вие нещичко за това петно? Може би вие самата случайно сте размазали боята?

— Аз не знам нищо за това петно!

След този отговор тя ни остави и отново се затвори в спалнята си. Този път и аз чух, както бе чула по-рано и Пенелопа, че тя заплака, щом остана сама.

Аз не можех да се реша да погледна към детектива; гледах към мистър Франклин, който стоеше най-близо до мен. Той изглеждаше още по-огорчен след всичко, което се бе случило.

— Аз ви казах, че се тревожа за нея — прошепна ми той. — Сега вие разбирате защо...

— Мис Рейчъл изглежда доста раздразнена след изчезването на диаманта ѝ — забеляза сержант Къф. — Това е скъпа вещ... Съвсем естествено...

Ето че извинението, което аз направих за мис Рейчъл вчера (когато тя се забрави пред инспектора Сигрейв), днес бе направено пак за нея от човек, който не би могъл да се интересува от нея както аз, защото той ѝ беше свършено чужд. Хладни тръпки ме побиха —

защо, тогава не можех да кажа. Но сега зная, че в онази минута в мене трябва да се е промъкнало първото подозрение за новите мисли (и то ужасни мисли), които се бяха породили у детектива Къф — породени само от това, което той бе видял у мис Рейчъл и чул от нейната уста при тази тяхна първа среща.

— Езикът на една млада девойка си има своите привилегии, сър — каза сержантът на мистър Франклин. — Нека забравим това, което току-що се случи, и да пристъпим към работа, към същността на въпроса. Благодарение на вас ние вече знаем кога боята е изсъхнала. Сега остава да научим кога за последен път са видели тази врата без петно. Вие поне имате глава на плещите си и разбирате какво искам да кажа.

Мистър Франклин се помъчи да се успокои и с усилие откъсна мислите си от мис Рейчъл.

— Мисля, че разбирам — рече той. — Колкото по-точно можем да установим времето, толкова повече ще ограничим и полето на разследването.

— Точно така, сър — каза детективът. — Видяхте ли как изглеждаше вашата работа тук в сряда след обед, след като я бяхте завършили?

Мистър Франклин поклати глава и отговори:

— Не помня.

— А вие? — обърна се сержантът към мен.

— И аз не мога да си спомня, сър.

— Кой е бил последен в тази стая в сряда вечерта?

— Предполагам, мис Рейчъл, сър.

— Или може би вашата дъщеря, Бетъридж — обади се мистър Франклин. Той се обърна към мистър Къф и му обясни, че дъщеря ми е камериерка на мис Рейчъл.

— Мистър Бетъридж, помолете вашата дъщеря да дойде. Почакайте! — каза детективът, като ме отведе към прозореца, където никой не можеше да ни чуе. — Вашият местен полицейски инспектор — продължи той шепнешком — ми даде подробен отчет за начина, по който е провеждал следствието досега. Между другото той, както сам си призна, е успял вече да ядоса всички слуги, а за мен е важно да ги успокоя. Извинете ме пред вашата дъщеря и пред всички останали и им кажете, че, първо: аз още нямам никакви доказателства, че

диамантът е бил откраднат; само зная, че той е изчезнал. И, второ: моята работа със слугите тук се състои именно в това, да ги помоля да ми помогнат.

Понеже знаех как жените прислужници реагираха на забраната, наложена от инспектор Сигрейв, да посещават стаите си, аз побързах да попитам:

— Бих ли могъл, мистър Къф, да кажа на жените още едно, трето нещо? Бих ли могъл с ваше разрешение да им съобщя, че те са свободни да тичат нагоре-надолу по стълбите и да влизат и излизат от стаите си, когато си искат?

— Кажете им — отвърна сержантът.

— Това тутакси ще ги успокои, сър — забелязах аз. — Всички: от готвачката до миячката на съдове.

— Тогава тръгвайте и направете това незабавно, мистър Бетъридж!

Аз свърших тая работа за по-малко от пет минути. Тук възникна само едно затруднение: когато им съобщих, че те могат свободно да си влизат в стаите, аз трябваше да употребя всичката си власт като техен шеф, за да удържа жените прислужници да не се втурнат нагоре след мен и Пенелопа в качеството на доброволни свидетели, изгарящи от желание да помогнат на детектива Къф.

Пенелопа очевидно направи добро впечатление на детектива. Той стана малко по-мек и на лицето му се появи същото изражение, което имаше тогава, когато забеляза бялата мускусна роза в разсадника. Ето и показанията на моята дъщеря, така както бяха взети от детектива. Тя му ги даде, струва ми се, много мило и охотно, но... Пенелопа цялата прилича на мен! В нея няма нищо от майка й... Слава богу, в нея няма нищичко от майка й!

Показанията на Пенелопа: тя доста се интересувала от боядисването на вратата, тъй като помагала при смесването и разбъркването на боите. Забелязала мястото под бравата, защото него боядисали последно. Видяла го след няколко часа без петно. Оставила го към дванадесет часа през нощта без петно. По това време пожелала лека нощ на господарката си в спалнята и чула как часовникът ударил в будоара; в същото време държала бравата на боядисаната врата; знаела, че боята е още мокра (тъй като помагала за нейното приготвяване, както вече споменахме), и затова особено внимавала

да не се докосне до вратата; би могла да се закълне, че си вдигнала полата и че тогава на вратата нямало никакво петно; не би могла да се закълне, че полата ѝ случайно не се е докоснала до вратата, когато излизала; помнела с коя рокля е била тогава, защото това било нова рокля, подарък от мис Рейчъл; баща ѝ също помнел това и можел да го потвърди; можела да донесе дрехите, които носела нея вечер, и тутакси ги донесла. Фустите трябвало да бъдат разглеждани дълго време поради големите им размери. И никъде по тях не се оказало нито едно петънце. Такъв беше краят на Пенелопините показания — изчерпателни и убедителни.

След това детективът взе да разпитва и мен: дали държим в къщи големи кучета, които биха могли да се вмъкнат в стаята и да размажат боята с опашките си. Узнавайки, че това е невъзможно, той изпрати да му донесат увеличително стъкло и се опита да разгледа петното с негова помощ. Върху боята нямаше никаква следа от човешка ръка. Всички следи показваха че боята е била размазана от някакъв плат, от нечия дреха при минаване покрай вратата. Лицето, комуто е принадлежала тази дреха (съдейки по показанията на Пенелопа и мистър Франклин), трябва да се е намирало в стаята между полунощ и три часа в четвъртък сутринта.

Довел следствието до тази точка, сержант Къф си припомни, че в стаята все още се намираше и инспекторът Сигрейв; и за негово назидание обобщи всички събрани досега сведения по следния начин:

— Тази ваша дреболия, господин инспекторе — рече той, посочвайки петното, — е станала доста важна оттогава, когато вие сте я забелязали за последен път. В сегашната фаза на следствието това петно трябва да ни изведе до три открития. Трябва най-напред да се узнае има ли в тази къща дреха, изцапана с такава боя. Второ, да се изясни на кого принадлежи тази дреха. И трето, да се разбере защо това лице е било в стаята и оставило петното между полунощ и три часа сутринта? Ако това лице не може да ви даде задоволителни обяснения, тогава няма защо да търсите другаде ръката, която е взела диаманта. Аз ще свърша това сам, ако нямате нищо против, и не ще ви откъсвам повече от вашите задължения в града. Виждам, че тук се намира един от вашите подчинени. Оставете го на мое разположение за всеки случай и ми позволете да ви пожелаая на добър час!

Уважението на инспектор Сигрейв към лондонския детектив беше голямо, но уважението му към самия себе си беше още по-голямо. Силно засегнат от знаменития Къф, инспекторът отвърна с не по-малък удар, преди да напусне стаята.

— Досега аз се въздържах да изкажа своето лично мнение — рече инспекторът все още с присъщия си войнствен тон. — Но преди да оставя следствието във ваши ръце, искам само да ви напомня, сержант, че понякога е много лесно къртичината да се вземе за планина! Довиждане!

— Лесно е също така съвсем да не се забележи къртичината, когато човек си държи главата много нависоко.

Отвърнал по този начин на комплимента на своя колега, мистър Къф се обърна и отиде към прозореца.

Ние с мистър Франклин почакахме да видим какво ще стане по-нататък. С ръце в джобовете си детективът стоеше пред прозореца, гледаше навън и тихичко си подсвиркваше песента „Последната лятна роза“. По-късно забелязах, че той започваше да свири, забравяйки правилата за добро държане, само когато умът му напрегнато работеше. В такива случаи „Последната лятна роза“ очевидно му помагаше и го ободряваше. По всяка вероятност тази мелодия допаднаше на характера му и му напомняше за неговите любими рози. И колко тъжно звучеше тази песничка, когато той я свиреше!

След като постоя до прозореца минута-две, сержантът се обърна и пристъпи към средата на стаята; там се спря, дълбоко замислен, и втренчи поглед към спалнята на мис Рейчъл. След малко той се стресна, кимна с глава, сякаш искаше да каже: „Така ще е добре“, и се обърна към мен, изказвайки желание да поговори десетина минути с моята господарка, когато на нея ѝ бъде удобно.

На излизане от стаята с тази поръчка аз дочух как мистър Франклин зададе на детектива въпрос и се поспрях на прага, за да чуя отговора.

— Още ли не се досещате — попита мистър Франклин — кой е откраднал диаманта?

— Никой не е откраднал диаманта — отговори мистър Къф.

Ние и двамата изпаднахме в недоумение от такова едно гледище по въпроса и започнахме настойчиво да го молим да ни обясни какво иска да каже с това.

— Почакайте малко — отвърна детективът. — Още не са събрани и наместени всички брънки на верижката.

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Намерих господарката си в нейния кабинет. Тя потръпна и по лицето ѝ се изписа досада, когато ѝ доложих, че мистър Къф желае да говори с нея.

— Непременно ли трябва да ме види? — попита тя. — Не можете ли вие да ме заместите, Габриел?

Аз никак не можах да разбера тия нейни думи и изглежда, че недоумението ми се бе изписало на моето лице. Господарката благоволи да се дообясни.

— Боя се, че нервите ми са малко разстроени — каза тя. — В този лондонски полицай има нещо, което ме отвращава... не знам защо. Имам предчувствието, че той внася тревога и нещастие в моя дом. Много глупаво и много неприсъщо за мен... но това е така.

Не знаех какво да ѝ отговоря. Колкото повече наблюдавах детектива Къф, толкова повече той ми допадеше. След като се изказа пред мен, моята господарка бързо се съвзе; както вече ви споменах, тя по природа си беше твърде смела жена.

— Ако наистина трябва да се срещна с него, няма какво да се прави — каза тя. — Но аз не бих могла да говоря с него насаме. Доведете го, Габриел, и останете тук, докато той си отиде.

От времето, когато моята господарка беше младо момиче, сега за пръв път я виждах да изпада в униние и да се поддава на мрачни мисли. Върнах се в будоара. Мистър Франклин излезе в градината при мистър Годфри, който скоро трябваше да си замине. Сержант Къф и аз отидохме право в стаята на моята господарка.

Уверявам ви, че моята господарка малко пребледня, когато го видя. Тя обаче се държа геройски във всяко друго отношение и попита детектива дали има нещо против моето присъствие в стаята. Тя беше тъй добра да прибави, че аз съм не само неин стар слуга, но и доверен съветник и че за всичко, що се отнася до домакинството, тя бе свикнала да се съветва с мен. Детективът вежливо отговори, че гледа на моето присъствие като на помощ, тъй като трябвало да каже някои неща за прислугата изобщо и вече бил намерил моята опитност в това

отношение за твърде полезна. Моята господарка показа два стола и ние незабавно седнахме, готови за съвещанието.

— Аз вече съм си съставил мнение по това дело — започна мистър Къф. — Но ви моля, милейди, да ми разрешите да го запазя за себе си, поне засега. Моята задача сега е да ви съобщя за това, което открих горе, в гостната на мис Вериндър, както и за това, с което съм решил — с ваше разрешение — да се заема на първо време.

Мистър Къф разказа за петното на вратата и за направения по този повод извод, който той (само че в не тъй учтива форма) бе вече изложил пред инспектора Сигрейв.

— Едно нещо е сигурно — добави той в заключение. — Диамантът е изчезнал от чекмеджето на шкафчето. Почти сигурно е също така, че следи от боята на вратата трябва да се намират върху някоя и друга дреха, принадлежаща на лице от този дом. Ние трябва да открием тази дреха, преди да отидем по-нататък.

— И това ще доведе, предполагам, до откриването на крадеца? — попита моята господарка.

— Извинете, милейди, аз не съм казал, че диамантът е откраднат. Засега казвам само, че диамантът е изчезнал, че го няма. Откриването на изцапаната дреха може да доведе и до намирането на диаманта.

Моята господарка ме погледна.

— Ясно ли ви е това на вас? — попита тя.

— На сержант Къф му е ясно, милейди — отговорих аз.

— А по какъв начин предлагате да откриете изцапаната дреха? — попита господарката, обръщайки се отново към детектива. — Срамно е за казване, но сандъците и стаите на моите добри слуги, живели дълги години при мен, са били вече претърсвани от другия полицаи. Аз не мога и не желая да позволя те да бъдат наскърбявани и огорчавани за втори път!

(Това се казва господарка! Такава жена се среща веднъж на десет хиляди!)

— Точно затова исках и аз да поговоря с ваша милост — каза детективът. — Другият полицаи е причинил големи вреди на следствието, като е дал на слугите да разберат, че той ги подозира. Ако и аз им дам повод да си помислят, че ги подозират за втори път, не може да се каже какви неприятности те биха ни причинили — особено жените. Обаче техните стаи и сандъци трябва да бъдат претърсени още

веднъж по простата причина, че при първия обиск са търсели диаманта, а сега ще търсим изцапаната дреха. Аз съм напълно съгласен с вас, милейди, че чувствата на слугите трябва да бъдат пощадени. Но съм също така напълно убеден, че гардеробите на слугите трябва да бъдат претърсени.

Ние очевидно бяхме изпаднали в безизходно положение. Моята господарка изказа това с по-изискани думи от мен.

— Аз имам известен план за справяне с това затруднение — каза мистър Къф. — Ако вие, милейди, се съгласите с мен, аз възнамерявам да обясня на слугите в какво се състои работата...

— Жените тутакси ще си въобразят, че тях отново ги подозират — прекъснах го аз.

— Няма да си въобразят това, мистър Бетъридж — отвърна детективът. — Няма да си го въобразят, ако им кажа, че ще претършувам гардеробите на всички — започвайки с гардероба на милейди, — които са прекарали тук нощта в сряда срещу четвъртък. Това е само една формалност — добави той, като погледна изкосо моята господарка, — но слугите ще приемат постъпката ми като проява, която ги поставя наравно с господарите; и вместо да пречат на следователя, ще смятат за чест да му съдействуват.

Трябваше да призная, че той беше прав. И моята господарка, след като премина първото ѝ стъписване, беше готова да признае това.

— Сигурен ли сте, че този обиск е необходим? — попита тя.

— От всички пътища, които виждам, милейди, това е най-краткият път към целта.

Господарката стана, за да позвъни на камериерката си.

— Вие ще говорите на слугите — рече тя, — и то с ключовете на моя гардероб в ръка!

Сержант Къф я прекъсна с един неочакван въпрос:

— Не е ли по-добре първо да разберем дали другите дами и господа от този дом са съгласни?

— Единствената друга дама тук е мис Вериндър — отговори с изненада моята господарка. — Единствените господа това са моите племенници: мистър Блейк и мистър Ейблуайт. И никой от тях тримата няма да откаже!

Тук аз напомних на моята господарка, че мистър Годфри си заминава. Едва изрекъл тия думи и ето че мистър Годфри почука на

вратата, за да се сбoguва; след него влезе и мистър Франклин, който се готвеше да го изпроводи до гарата. Господарката им обясни нашето затруднение. Мистър Годфри веднага разреши въпроса. Той извика през прозореца на Самюел да върне куфара му горе в стаята, след което сам предаде ключа в ръцете на мистър Къф.

— Моят багаж може да ме последва в Лондон — каза той, — когато привършите следствието.

Мистър Къф прие ключа с подobaващо извинение:

— Съжалявам, че ви причинявам това безпокойство, сър, само заради една формалност; но примерът на господата ще примири и прислугата с този обиск.

Изпълнен с най-добри чувства, мистър Годфри се прости с моята господарка и я помоли да предаде неговите почитания на мис Рейчъл; начинът, по който направи това, ми доказа, че той не бе приел нейното „не“ за окончателен отговор и че възнамерява да ѝ направи ново предложение за женитба при пръв удобен случай. Излизайки след братовчед си; мистър Франклин обясни на детектива, че всичките му дрехи са готови за преглед и че той никога не заключвал принадлежностите си. Мистър Къф му изрази своята признателност. Забележете, че неговото предложение беше прието с голяма готовност както от моята господарка, така и от мистър Франклин и мистър Годфри. Оставаше само, да се получи съгласието и на мис Рейчъл, преди да свикаме слугите и да започнем търсенето на изцапаната дреха.

Необяснимата неприязън на моята господарка към детектива сякаш нарасна, след като двамата и племенници си излязоха.

— Ако ви изпратя ключовете на мис Вериндър — каза тя, — предполагам, че вие нима да искате нищо друго от мен засега?

— Моля да ме извините, милейди! — каза мистър Къф. — Преди да започнем, бих желал, ако е удобно, да прегледам домакинската книга, в която е описано личното бельо. Изцапаната дреха може да се окаже нощница или долна фуста. Ако претърсването не даде никакви резултати, аз ще помоля да ми се представят сведения за бельото, което се намира в къщи, както и за бельото, дадено на пране. И ако някоя долна дреха липсва, тогава ще може да се предположи, че именно върху нея е останала боята и че тая вещь умишлено е бяла отстранена от нейния собствените. Инспекторът Сигрейв — прибави сержант

Къф, поглеждайки към мене — е обърнал внимание на прислужниците върху петното, когато те са се струпали в стаята в четвъртък сутринта. Може би, мистър Бетъридж, това ще се окаже още една от многото грешки на инспектор Сигрейв.

Господарката ме помоли да позвъня и да наредя да донесат домакинската книга. Милейди остана при нас, докато донесат книгата, в случай че след като я прегледа, детективът отново би пожелал да я помоли за нещо друго.

Книгата бе донесена от Розана Спирман. Тази девойка беше слязла на закуска страшно бледа и разстроена; но тя очевидно се чувствуваше много по-добре от вчера, щом можеше да си гледа работата. Сержант Къф внимателно изгледа нашата втора прислужница — нейното лице, когато тя влизаше, и уродливото ѝ рамо, когато си излизаше.

— Имате ли още нещо да ми кажете? — нетърпеливо попита моята господарка, желаейки по-скоро да се освободи от присъствието на детектива.

Знаменитият Къф разтвори книгата, запозна се със съдържанието ѝ за половин минута и отново я затвори.

— Осмелявам се да ви безпокоя, милейди, със само още един въпрос — рече той. — Младата жена, която донесе книгата, била ли е на служба у вас тъй отдавна, както и другите слуги?

— Защо питате?

— Защото последния път, когато я видях, тя беше в затвора, за кражба.

След това не оставаше нищо друго, освен да му се каже цялата истина. Моята господарка усърдно хвалеше доброто поведение на Розана и му напомни, че надзирателката в изправителния дом имала за нея най-високо мнение.

— Надявам се, че вие не я подозирате? — много сериозно попита накрая господарката.

— Аз вече ви казах, милейди, че до този момент аз не подозирам никого тук в кражба.

След този отговор господарката стана, за да отиде горе и да вземе ключовете на мис Рейчъл. Мистър Къф ме изпревари, бързо отвори вратата пред нея и дълбоко ѝ се поклони. Господарката потрепера, когато минаваше край него.

Ние чакахме и чакахме, а ключовете все още не пристигаха. Сержант Къф не ми проговори. Той обърна към прозореца меланхоличното си лице, пъкна в джобовете мършавите си ръце и почна тихичко да си свири „Последната лятна роза“.

Най-после влезе Самюел, само че не с ключовете, а с лист хартия за мен. Аз неловко и трудничко си наместих очилата, чувствувайки как тъжните очи на детектива втренчено ме следяха. Върху листчето хартия ръката на моята господарка бе написала с молив два-три реда. Тя ми съобщаваше, че мис Рейчъл категорично отказала да отвори гардероба си. Когато я попитали за причината, тя избухнала в сълзи. Когато я попитали пак, тя каза: „Не позволявам, защото не искам! Ще се подчиня само ако употребите сила, но иначе не...“

Аз разбрах нежеланието на моята господарка да се срещне с детектива Къф след подобен отговор от страна на нейната дъщеря. Ако не бях твърде стар за подобни юношески прояви на слабост, струва ми се, че и аз бих се изчервил при мисълта, че трябва да се срещна с него.

— Известие за ключовете на мис Вериндър? — попита сержантът.

— Младата господарка не разрешава да обискирате нейния гардероб.

— А!

Гласът на сержанта не се подчиняваше на такава съвършена дисциплина, както неговото лице. Когато каза „А!“, тонът му беше като на човек, чул това, което бе очаквал да чуе. Той хем ме разсърди, хем ме изплаши едновременно — защо, не мога да кажа, но това е истината.

— Ще трябва ли да се откажем от обиска? — попитах аз.

— Да — отвърна мистър Къф. — От обиска ще трябва да се откажем, понеже вашата млада господарка отказва да се подчини наравно с другите. Ние трябва или да прегледаме всички дрехи в къщата, или нито една. Изпратете куфара на мистър Ейблуайт в Лондон още с първия влак, а домакинската книга върнете с моите почитания и благодарности на младата жена, която я донесе.

Той сложи книгата на стола и като извади джобното си ножче, почна да си чисти ноктите.

— Вие не изглеждате много разочарован — казах аз.

— Не — отвърна мистър Къф. — Не съм много разочарован.

Аз се опитах да го накарам да обясни.

— Та защо трябва мис Рейчъл да ви възпрепятствува? — попитах аз. — Нали е в неин интерес да ви оказва помощ?

— Почакайте малко, мистър Бетъридж, почакайте малко!

Някои глави, по-умни от моята, навярно биха разбрали смисъла на тези негови думи! Или пък човек, по-малко привързан към мис Рейчъл, също би могъл да схване какво иска да каже детективът. Отвращението на моята господарка от този човек може би е означавало (както ми стана ясно по-късно), че тя бе разбрала накъде избива той. Но аз още нищичко не разбирах — и това си е.

— А сега какво ще правим? — попитах аз.

Мистър Къф завърши с чистенето на ноктите си, поизгледа ги за миг с меланхоличен интерес и прибра джобното си ножче.

— Да отидем в градината — рече той — и да погледаме розите.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Най-близкият път от кабинета на моята господарка до градината води през вече известния ви храсталак. За да разберете по-добре и вие това, което следва, трябва да прибавя, че пътеката през тия храсти беше любимото място за разходка на мистър Франклин. Когато изчезваше от къщи и не можехме да го намерим никъде другаде, ние обикновено го откривахме тук.

Би трябвало сега да си призная, че аз съм доста твърдоглав старец. Колкото по-упорито мистър Къф скриваше от мен своите мисли, толкова по-упорито и аз се стараех да проникна в тях. Когато завихме между храстите, аз се опитах да го надхитря по друг начин, затова казах:

— При настоящото положение на нещата на ваше място аз май че бих пообъркал конците...

— При настоящото положение на нещата — отвърна мистър Къф — на мое място вие бихте стигнали до изводи, които биха унищожили всичките ви предишни съмнения. Да оставим засега тия изводи настрана, мистър Бетъридж. Аз ви изведох тук не за да ме тормозите като някой борсук; доведох ви тук, за да получа от вас някои сведения. Естествено, вие бихте могли да ми ги дадете и в къщи. Но вратите и подслушвачите са склонни взаимно да се притеглят едни други; пък и хората от моята професия притежават една полезна за здравето слабост към чистия въздух.

Едва ли някой би могъл да надхитри този човек! Аз се предадох и почнах, доколкото ми бе възможно, търпеливо да чакам какво ще последва по-нататък.

— Ние няма да разглеждаме причините за поведението на вашата млада господарка — продължи детективът, — съжالياвам само, че отказва да помогне, защото, постъпвайки по този начин, тя прави издирването много по-трудно, отколкото то би могло да бъде. Сега трябва да се опитаме да открием тайната на петното, оставено върху вратата, което, вярвайте ми, означава също и тайната на диаманта. Аз реших да се срещна със слугите и да изследвам техните мисли и постъпки, мистър Бетъридж, вместо да претърсвам техните гардероби

и сандъци. Обаче, преди да пристъпя към това, бих желал да ви задам един-два въпроса. Вие сте наблюдателен, човек; кажете, не сте ли забелязали някакви странни прояви у някои от слугите (освен, разбира се, твърде естествените вълнения и уплаха), след като бе открито изчезването на диаманта? Нямаше ли между тях някакви особени разпавии, караници? Не е ли изпадал някой от тях в необичайно за него или за нея настроение? Например не се ли е ядосвал някой съвсем неочаквано? Или пък да се е разболявал така... изведнъж?

Аз си спомних за внезапното заболяване на Розана Спирман вчера следобед, но не успях да отговоря, тъй като сержант Къф изведнъж се обърна към храстите и промърмори сякаш на себе си:

— Аха!

— Какво има? — попитах аз.

— Пак този мой ревматизъм в гръбнака! — отвърна с висок глас детективът, сякаш искаше да бъде чул от някое трето лице. — Сигурно времето ще се промени.

Още няколко крачки и ние се озовахме при ъгъла на къщата. Завивайки рязко надясно, ние излязохме на терасата и се спуснахме по стъпалата долу в градината. Сержант Къф се спря на открито място, откъдето се виждаше всичко наоколо.

— Едва ли е възможно тази девойка Розана Спирман с нейната външност да си има някой поклонник — каза той. — Но за нейно добро аз бих желал да ви попитам още сега: не си ли е намерила и тя, горката, някой обожател, както правят другите?

Какво ли можеше да означава неговият въпрос при дадените обстоятелства? Вместо да му отговоря, аз втренчих очи в детектива.

— Видях Розана Спирман да се крие в хрусталака, когато минавахме оттам — каза мистър Къф.

— Когато рекохте „Аха!“?

— Да, когато рекох „Аха“. Ако си има някой обожател, тогава това нейно поведение не означава нищо. Обаче ако няма, тогава при сегашното положение на нещата в този дом това криене е крайно подозрително и колкото да съжалявам, аз ще бъда принуден да действувам така, както се полага.

Какво, за бога, бих могъл да му кажа? Знаех, че мистър Франклин обичаше да се разхожда между храстите; знаех, че по всяка вероятност той щеше да мине оттам на връщане от гарата; знаех, че

Пенелопа неведнъж е заварвала там нашата втора прислужница и винаги ме е уверявала, че Розана имала за цел да привлече вниманието на мистър Франклин. Ако дъщеря ми е права, Розана би могла наистина да чака там завръщането на мистър Франклин в момента, когато детективът я бе забелязал. Аз бях изправен между две трудности: или да спомена за приумицата на Пенелопа като за моя собствена приумица, или да оставя нещастната девойка, веднъж подозряна, да пострада от последствията — и то от много Сериозни последствия. Подтиснат от състрадание към девойката — кълна се в честта и душата си, само от състрадание към девойката! — аз дадох на детектива необходимите обяснения и му казах, че Розана е била достатъчно глупава да се влюби в мистър Франклин.

Сержант Къф никога не се смееше. При не многото случаи, когато нещо му изглеждаше забавно, крайчетата на устните му слабо се изкривяваха и толкоз. Те лекичко се изкривиха и сега.

— Не е ли по-добре да кажете, че тя е била достатъчно глупава да се роди грозна, и то прислужница? — попита той. — Влюбването ѝ в джентълмен с външност и държане като това на мистър Франклин не ми се струва да е най-голямата глупост в нейното поведение. Както и да е, аз се радвам, че работата се изясни. Колко леко става на душата, когато някоя загадка се изясни! Да, ще пазя нейната тайна, мистър Бетъридж. Аз обичам да щадя човешките слабости, макар че в моята професия рядко ми се представя случай за това. Мислите ли, че мистър Франклин Блейк не подозира привързаността на тази девойка? Вярвайте ми, той скоро-скоро би узнал за нея, ако момичето беше хубавичко. Грозните жени не живеят добре на този свят; нека се надяваме, че ще бъдат възнаградени на онзи... Вие имате прекрасна градина тук; и колко добре е поддържана ливадата! Вижте сам колко по-красиви изглеждат цветята, когато ги обкръжава трева, а не пясък и чакъл. Не, благодаря. Няма да си откъсна роза. Боли ме сърцето, когато им прекършваме стеблото, както и вас ви боли сърцето, когато нещо не е в ред между слугите. Не забелязахте ли нещо необичайно сред слугите, когато беше открито изчезването на диаманта?

До този момент се разбирах със сержант Къф много добре. Но лукавството, с което той за втори път се обърна към мен с този въпрос, ме накара да бъда нащрек. Казано на прост език, мене никак не ме радваше мисълта да му помагам при издирването, ако това издирване

щеше да го изведе (също като някоя пълзяща в тревата змия) при моите другари и приятели — слугите.

— Не съм забелязал нищо — рекох аз, — освен че всички се побъркахме, включително и аз.

— О! — каза детективът. — Това ли е всичко, което можете да ми кажете?

Аз му отговорих с непроменен израз на лицето (нещо, което ме поласка):

— Това е всичко.

Тъжните очи на детектива се втренчиха в лицето ми.

— Мистър Бетъридж — каза той, — ще ми позволите ли да ви стисна ръката? Вие много ми харесвате.

(Защо избра именно този момент, когато го измамих, за да изкаже благоразположението си към мен, това не мога да си обясня. Но, разбира се, аз се възгордах, наистина се възгордах, че най-последно бях успял да подведа знаменития Къф.)

Върнахме се в къщата. Мистър Къф ме помоли да го оставя самичък в някоя стая, после да изпратя при него слугите един по един според техния ранг — от първия до последния.

Заведох детектива в моята стая, след туй събрах прислугата в хола. Розана Спирман дойде заедно с другите, както винаги. Тя беше не по-малко опитна по нейна линия, отколкото детективът беше по неговата, и аз подозирах, че вън, сред храстите, тя бе чула това, което той ми разправяше за слугите изобщо още преди да я види. Както и да е, сега по лицето ѝ едва ли можеше да се отгатне, че тя познава такова местенце като нашия храсталак в градината.

Аз изпращах прислужниците при детектива една подир друга, както ми бе наредено. Готвачката първа влезе в съдебната зала — с други думи, в моята стая. Тя остана там за малко. Когато излезе, нейната забележка беше:

— Сержант Къф е мрачен, навъсен човек; но сержант Къф е истински джентълмен.

След нея се представи камериерката на моята господарка. Тя стоя по-дълго време. Когато излезе, направи следното изявление:

— Ако сержант Къф не вярва на думите на една порядъчна жена, той поне би могъл да си държи това мнение за себе си!

Сетне влезе Пенелопа. Стоя не повече от едва-две минути. Нейното заключение:

— Сержант Къф е човек за съжаление. На младини той трябва да е бил много нещастен в любовта, татенце.

След Пенелопа влезе старшата прислужница. Стоя вътре, както и камериерката на моята господарка, доста дълго време. Нейният коментар:

— Аз не съм постъпила на работа при господарката, мистър Бетъридж, за да бъда подозирана от някакъв си нищо и никакъв полицай!

Следващата беше Розана Спирман. Стоя повече време от всички. Никакъв коментар — пълно мълчание и бледи като восък устни. Лакеят Самюел влезе след Розана. Стоя само минутка или две. Неговото изявление:

— Този, който лъска обущата на мистър Къф, би трябвало да се срамува от себе си!

Нанси, миячката на съдове, влезе последна. Не стоя дълго. Коментар:

— Този детектив има сърце, мистър Бетъридж; той не се подиграва с бедните млади работнички.

Влизайки в „съдебната зала“, когато всичко бе свършено, за да чуя дали няма някакви нови разпореждания за мен, аз заварих детектива да гледа през прозореца и да си подсвирква „Последната лятна роза“.

— Открихте ли нещо, сър?

— Ако Розана Спирман поиска разрешение да излезе навън — рече мистър Къф, — пуснете я, но преди това ме уведомете.

Сигурно щеше да бъде по-добре, ако бях премълчал за Розана и мистър Франклин! Беше ясно, че нещастната девойка е възбудила подозрението на детектива Къф, Колкото и да се стараех да не допусна това.

— Надявам се, вие не смятате, че Розана е замесена в изчезването на диаманта? — осмелих се да попитам аз.

Крайчетата на меланхоличните устни на мистър Къф се изкривиха и той впи поглед в мен, също както бе сторил в градината.

— Мисля, че е по-добре да не ви казвам нищо, мистър Бетъридж — каза той. — Иначе вие може пак да се побъркате...

Почнах да се съмнявам, че някога изобщо съм успял да надхитря знаменития Къф. За мое щастие в този момент ние бяхме прекъснати от едно почукване на вратата; пристигна вест от готвачката: Розана Спирман бе поискала разрешение да излезе поради все същата нейна причина — боляло я главата и трябвало да подиша малко чист въздух.

По даден от детектива знак аз казах:

— Нека излезе.

— Къде се намира тук изходът за слугите? — попита той, щом останахме сами.

Аз му го показах.

— Заклучете вратата на тази стая — нареди мистър Къф — и ако някой пита за мен, кажете му, че съм сам и размишлявам.

Той отново изкриви крайчетата на устните си и излезе.

Останал сам при тези обстоятелства, аз бях обхванат от силно любопитство, което ме подтикна лично да направя някои разследвания.

Беше ясно, че подозренията на сержант Къф към Розана бяха подбудени от разпита, който той бе провел със слугите в моята стая. А двете прислужници (освен Розана), които останаха вътре по-дълго време, бяха камериерката на моята господарка и старшата прислужница — най-отявлените зложелателки на бедната девойка. Стигнал до това заключение, аз уж случайно надзърнах в слугинската столова, видях, че там пиеха чай, и тутакси се поканих на закуска. (Защото — забележете добре — да напоиш клюкарката с чай, това е вее едно да сипеш газ в гаснеща лампа.)

Моята надежда да намеря съюзник в чайника и чая не остана без награда. Не мина и половин час и аз вече знаех не по-малко, отколкото самият детектив мистър Къф.

Изглежда, че нито камериерката на моята господарка, нито първата домашна прислужница са повярвали във вчерашното заболяване на Розана. Тия две вещици — моля да ме извините, но как иначе да наречем тия наистина зловни жени? — няколко пъти се прокрадвали в четвъртък следобед на горния етаж, опитвали се да отворят вратата на Розанината стая и всеки път я намирали заключена; почуквали и не получавали отговор, послушвали се, но не чули никакъв звук отвътре. Когато следобед девойката слязла на чай и отново била изпратена да си легне, тъй като все още не се чувствувала добре, двете гореспоменати вещици пак се опитали да отворят нейната врата и пак

я намерили заключена, погледнали през ключалката, но тя била запушена; към полунощ видели светлина под вратата, а към четири сутринта чули отвътре пращането на огъня (огън в спалнята на една прислужница през юни! В четири часа сутринта!). Всичко това те разказали на сержант Къф, който, вместо да им поблагодари за тяхното желание да му помогнат, ги изгледал някак кисело и подозрително, показвайки им ясно, че не им вярва — нито на едната, нито на другата. Оттук (а също и под влияние на чая) идеше и тяхната готовност да дадат воля на езика си върху неджентълменските обноски на детектива.

Тъй като вече бях забелязал уловките и хитрините на знаменития Къф и знаех, че възнамеряваше тайно да проследи Розана, когато тя излезе на разходка, на мен ми стана ясно, че той нарочно не е показал на двете прислужници колко много са му помогнали. Ако би показал на жени от този род, че смята техните показания за достоверни, те дотолкова биха се възгордели от това, че биха предупредили по някакъв начин Розана Спирман да се пази.

Излязох навън в прекрасния летен следобед. Много ми беше мъчно за бедната девойка и изобщо бях доста разтревожен от настъпилия обрат в нашите работи. Отправяйки се към храсталака, срещнах мистър Франклин по неговата любима пътека. След връщането си от гарата, където отиде да изпраща братовчедка си, той бе имал дълъг разговор с моята господарка. Тя му разказа за непонятния отказ на мис Рейчъл да позволи да прегледат гардероба ѝ и тъй силно го бе натъжила, че той очевидно не се решаваше повече да говори за своята братовчедка. Семейният характер се прояви в него тази вечер за пръв път, откакто го помня.

— Е, Бетъридж — каза той, — как ви се харесва тази атмосфера на тайни и подозрения, в която ние всички засега живеем? Помните ли утрото, когато пристигнах тук с Лунния камък? Боже мой, защо тогава не го хвърлихме сред Подвижните пясъци!

След това избухване той не пожела да продължи разговора, докато не се успокои. Ние се поразходихме мълчаливо рамо до рамо, после той ме попита къде се е дянал мистър Къф. Невъзможно ми беше да излъжа мистър Франклин с отговора, че сержантът седи в моята стая и размишлява. Разказах му всичко, както си беше, споменавайки нарочно за това, което камериерката на моята

господарка и първата домашна прислужница бяха говорили за Розана Спирман.

Бистрият ум на мистър Франклин само в един миг схвана накъде се бяха насочили подозренията на детектива.

— А тая сутрин вие, струва ми се, казахте, че някой си търговец видял Розана да отива пеша във Фризингхол вчера, когато ние мислехме, че тя лежи болна в стаята си?

— Да, сър.

— Ако камериерката на леля ми и другата жена са казали истината, значи, че бакалинът действително я е срещнал. Болестта ѝ е била само предлог, за да ни заблуди. Тя е имала някаква престъпна причина да отива тайно в града. Изцапаната с боя дреха очевидно е нейна; а огънят в стаята ѝ в четири часа сутринта е бил запален, за да превърне в пепел тази дреха. Розана Спирман е откраднала диаманта. Още сега ще отида да кажа на леля си как са се развили работите.

— Не, още не, сър — чу се нечий меланхоличен глас зад нас.

Ние бързо се обърнахме и се намерихме лице с лице срещу мистър Къф.

— А защо не? — запита мистър Франклин.

— Защото, сър, ако кажете на милейди, тя ще съобщи това на мис Вериндър.

— Да предположим, че ѝ съобщи. Какво от това? — Мистър Франклин произнесе тия думи с внезапна разгорещеност и разяреност, сякаш детективът смъртно го бе обидил.

— А мислите ли, сър — спокойно каза сержант Къф, — че е благоразумно да ми задавате такъв въпрос на мен, в такъв момент?

Настъпи минутно мълчание. Мистър Франклин се приближи до детектива. Двамата се загледаха втренчено един в друг. Мистър Франклин заговори пръв, понижавайки гласа си тъй внезапно, както го бе и повишил.

— Предполагам, че вас ви е известно, мистър Къф — каза той, — че вие засягате един извънредно деликатен въпрос?

— Не за пръв път, а може би за хиляден път ми се случва да засегна някой деликатен въпрос — отвърна другият с присъщото му равнодушие.

— Трябва ли да разбирам от това, че вие ми забранявате да съобща на леля си за този случай?

— Вие трябва да разберете, сър, че аз се отказвам от цялата тази работа, ако кажете дори и думичка на лейди Вериндър или на който и да било друг за това, което се случи, докато аз не ви разреша!

Тези думи решиха въпроса. За мистър Франклин не оставаше нищо друго, освен да се подчини. Той гневно се обърна и ни остави.

Стоях там и с трепет ги слушах, не знаейки кого да подозирам, нито какво да мисля. Но въпреки моето смущение две неща ми бяха ясни: първо, че младата господарка, неизвестно как и защо, беше причина за острите думи, които те си наговориха. Второ, че те отлично се разбираха един друг, без да си бяха разменили никакви предварителни обяснения.

— Мистър Бетъридж — каза сержантът, — вие сте извършили голяма глупост в мое отсъствие. Извършили сте малко детективска работа по своя инициатива. Занапред може би ще бъдете така любезен да провеждате изследванията си заедно с мен.

Той ме хвана подръка и ме поведе по пътя, по който бе дошъл. Трябва да си призная, че макар и да заслужавах неговия упрек, аз нямах никакво намерение да му помагам да слага примки за Розана Спирман. Крадла ли беше тя, или не, законно ли беше това, или не — на мен ми беше все едно: аз я съжалявах.

— Какво искате от мен? — попитах аз, като отдръпнах ръката си и се спрях.

— Само малко сведения за тукашната околност — отвърна мистър Къф.

Не можех да откажа да обогатя географическите познания на детектива Къф.

— Има ли в тая посока някаква пътека, която да води от къщата към морето? — попита знаменитият Къф, като същевременно показва към елховата горичка, зад която се простираха Подвижните пясъци.

— Да — отвърнах аз, — има такава пътека.

— Покажете ми я!

Рамо до рамо в сумрака на лятната вечер ние с мистър Къф се отправихме към Подвижните пясъци.

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Потънал в мислите си, сержантът мълча; докато не излязохме от елховата горичка. Тук той се стресна като човек, взел някакво решение, и отново ме заговори.

— Мистър Бетъридж — подхвана той, — тъй като вие ми направихте честта и се впрегнахте, както се казва, в една кола с мен и тъй като смятам, че можете да ми бъдете полезен още преди да завърши днешният ден — аз намирам, че не е вече нужно ние с вас да играем на криеница и възнамерявам от своя страна да ви дам пример на откровеност. Вие сте решили да не ми дадете никакви сведения, които биха могли да навредят на Розана Спирман, защото тя се е държала добре с вас и защото вие искрено я съжалявате. Тия хуманни подбуди ви правят голяма чест, но в дадения случай те са съвсем излишни. Никаква опасност не застрашава Розана Спирман, дори и ако аз я обвиня като съучастница в изчезването на диаманта въз основа на улики, които за мен са тъй очевидни, както носът на вашето лице!

— Вие искате да кажете, че моята господарка няма да я преследва по съдебен път? — попитах аз.

— Искам да кажа, че лейди Вериндър не ще може да я преследва по съдебен път — отговори детективът. — Розана Спирман е просто оръдие в ръцете на друго лице и заради това друго лице Розана Спирман ще бъде пощадена.

Той говореше сериозно — в това нямаше никакво съмнение. Все пак в душата ми се пробуди някакво подозрение срещу него.

— А не можете ли да назовете това друго лице? — попитах аз.

— А не можете ли вие да сторите това, мистър Бетъридж?

— Не.

Сержант Къф изведнъж се спря и ме изгледа с някакво меланхолично съчувствие и любопитство.

— На мен винаги ми прави удоволствие да щадя човешките слабости — каза той. — И в настоящата минута аз изпитвам огромно желание да ви пощадя, мистър Бетъридж. А вие по същата тая великолепна причина чувствувате огромно желание да пощадите

Розана Спирман, нали така? Кажете, не си ли ешила тя наскоро някаква нова дреха?

Защо той така неочаквано подхвърли странния въпрос — това аз никак не можех да разбера. И тъй като не виждах как истината би могла да навреди на Розана, аз отговорих, че девойката бе постъпила при нас с твърде оскъден запас от дрехи и че моята господарка като награда за доброто ѝ поведение (аз подчертах последните думи) ѝ бе подарила комплект ново бельо преди две седмици.

— Колко жалък е този свят! — каза детективът. — Човешкият живот, мистър Бетъридж, е нещо като мишена, в която нещастieto непрестанно стреля и всякога попада на целта. Ако не беше този нов комплект бельо, ние лесно щяхме да открием нова нощница или фуста между нещата на Розана и бихме могли да я обвиним открито. Вие следвате мисълта ми, нали? Вие сам сте разпитвали прислужниците и знаете какви открития са направили две от тях пред вратата на Розана. Навярно знаете с какво се е занимавала вчера девойката, след като се е почувствувала неразположена? Не можете да се сетите? О, боже мой! То е така ясно, като онази светла ивица ей там, зад дърветата. В единадесет часа в четвъртък сутринта инспектор Сигрейв (това купище от човешки слабости!) показва на всичките прислужници петното върху вратата. Розана си има свои причини да подозира, че следите са останали върху една от нейните дрехи; тя използва първия удобен случай, за да се прибере в стаята си, намира петното върху нощницата или фустата си или — няма значение какво — преструва се на болна, промъква се до града, купува плат за нова нощница или фуста, ушива си я сама в своята стая в четвъртък през нощта, запалва огъня (не за да изгори нещо: други две прислужнички дебнат във вратата и тя знае, че миризмата от горенето ще я издаде и че ще остане много пепел за изхвърляне), запалва огън, казвам, за да изсуши и изглади новоушитата нощница или фуста, след като я е изплакнала, а изцапаната с боя прикрива — вероятно върху себе си — и ето че сега, в тази минута, тя се опитва да я потули някъде, на някое удобно местенце, върху този пустинен бряг пред нас. Тази вечер аз я проследих и видях как тя отиде в рибарското селище и влезе в една къща, или по-точно в една хижа, където може би и ние с вас ще трябва да се отбием, преди да се приберем в къщи. Тя постоя в тази къща известно време и излезе оттам, както на мен ми се стори, с нещо

скрито под мантията си. Мантията на една жена е емблема на милосърдие и прикрива множество грехове. Аз видях как тя се отпрати на север, надолу по брега, след като напусна хижата. Нима вашият морски бряг се смята за толкова живописен, мистър Бетърдж?

— Да — отговорих аз тъй тихо, колкото можах.

— Всеки си има свой вкус — каза детективът Къф. — Ако питате мене, аз никога не съм виждал морски бряг, който да ми се е харесвал по-малко. Ако вие трябваше да следите някой човек, тръгнал по този гол бряг, и ако този човек има навика да се оглежда вие не бихте намерили нито педя местенце, където да се скриете. Трябваше да избирам едно от двете: или да видя как Розана отива в затвора по подозрение, или да я оставя поне засега да прави, каквото си иска. По причини, с чието обяснение не ще ви досаждам, аз предпочетох да понеса всички възможни жертви, отколкото да разтревожа още тази вечер едно лице, което ние с вас няма да назоваваме. Върнах се в къщи, за да ви помоля да ме заведете към северния край на брега по друг път. Пясъкът — това е един от най-добрите детективи, които познавам: той отлично ви води по следите. И ако ние не срещнем Розана Спирман по този обиколен път, то пясъкът може да ни покаже къде е била — стига само да е още светло. Ето го и пясъка! Извинете, че ще ви посъветвам, но сега мълчете и ме пуснете да мина напред.

Ако на лекарите бе известна болест под името детективска треска, то от тази именно болест страдаше сега и вашият покорен слуга. Сержант Къф се спусна между дюните към брега. Аз го последвах със силно тупкащо сърце и зачаках по-отдалеч да видя какво ще стане.

Оглеждайки се, аз забелязах, че съм застанал на същото онова място, където бяхме разговаряли с Розана Спирман през деня, когато мистър Франклин изведнъж се появи пред нас след пристигането си от Лондон. Докато очите ми следяха детектива, мислите ми неволно се върнаха към това, което се случи тогава между Розана и мен. Уверявам ви, аз почти почувствувах как бедната девойка с признателност ми стисна ръката за топлите думи, които ѝ казах тогава. Уверявам ви, аз почти чух как нейният глас ми казваше, че Подвижните пясъци я притеглят против нейната воля, почти видях как лицето ѝ просия, когато тя изведнъж забеляза мистър Франклин, внезапно изникнал пред нас измежду дюните. При тия спомени на душата ми ставаше все

по-тъжно и по-тъжно; а когато се огледах с цел да се окопитя — видът на самотния малък залив ме подтисна още повече.

Последната вечерна светлина бързо гаснеше; и над цялата тази печална местност надвисна Някаква зловеща тишина. Вълните на океана, разбиващи се в далечния бряг на големия залив, не издаваха никакъв шум. А водата в самия залив беше мрачна и неподвижна. Жълтобели тинести петна се носеха по стихналата повърхност. Кал и пяна едва видимо проблясваха там, където последната светлина все още падаше измежду двете високи скали, които се издаваха от север и юг в морето. Започваше приливът и докато аз все още стоях и чаках, огромното мургаво лице на Подвижните пясъци започна да се набръчква, да потръпва — единственото движение в това отвратително място.

Аз видях как и детективът изтръпна, когато забеляза треперенето на пясъка. След като го гледа минута-две, той се обърна и дойде при мен.

— Вероломно място, мистър Бетъридж — каза той, — и никакви следи от Розана Спирман по целия бряг, където и да погледнете.

Той ме поведе надолу по брега и аз видях, че само неговите и моите следи личеха върху пясъка.

— В коя посока от нас се намира рибарското село? — попита мистър Къф.

— Кобс Хол — отговорих аз (така се наричаше селцето) — е много близко, на юг оттук.

— Тази вечер аз видях как девойката се отпрати на север от Кобс Хол — каза детективът. — Следователно тя трябва да е тръгнала насам, към това място. В тази посока ли се намира Кобс Хол, отвъд онзи нос? Не можем ли да отидем там по брега — сега водата се е оттеглила.

Аз отговорих положително и на двата въпроса.

— Вие ще ме извините, ако ви помоля да побързаме — рече мистър Къф. — Трябва, преди да се стъмни, да намеря мястото, където тя е напуснала брега.

Бяхме изминали, струва ми се, около двеста метра по посока на Кобс Хол, когато изведнъж мистър Къф падна на колене, сякаш бе почувствувал внезапно желание да се помоли на бога.

— Все пак може да се каже нещо в полза на вашия морски изглед — забеляза той. — Ето едни женски следи, мистър Бетъридж! Нека ги наречем следи на Розана, докато не открием неопровержими доказателства за нещо друго. Много неясни следи, забележете — умишлено объркани, бих казал. О, бедничката! Тя познава не по-зле от мен предателските качества на пясъка! Но не е ли заличавала следите си много бързо? Струва ми се, да. Ето че тук една следа иде откъм Кобс Хол, а другата отива обратно. А това не е ли носът на нейната обувка, дето показва право към водата? И не виждам ли отпечатъците на два тока надолу по брега, близо до водата? Не желая да оскърбявам вашите чувства, но мисля, че Розана е доста хитра. Изглежда, че тя е възнамерявала да отиде на същото онова място, откъдето идем и ние, без да остави на пясъка следи, по които може да бъде проследена. Не трябва ли да допуснем, че тя е газила през водата, докато е стигнала онази издадена скала зад нас, и се е върнала по същия път, а после отново е тръгнала по брега натам, където все още личат следите на нейните токове? Да, ние ще допуснем това. То очевидно се съгласува с моето предположение, че когато е напуснала хижата, е носела нещо под мантията си. Не, не за да го унищожи — защото тогава за какво са били всичките тия нейни старания да ми попречи да открия мястото, където е свършила нейната разходка? А за да го скрие тук някъде — ето това, мисля, е по-правилната догадка. Може би, като отидем в хижата, ще узнаем какво именно е изнесла?

При това предложение моята детективска треска изведнъж изчезна.

— Аз не съм ви нужен — рекох. — Каква полза можете да имате от мене?

— Колкото повече ви опознавам, мистър Бетъридж — каза сержант Къф, — толкова повече добродетели откривам у вас. Скромност! О, господи, колко рядко се среща скромността на този свят! И колко много от тази добродетел се крие у вас! Ако аз отида сам в онази къща, стопаните ще онемееят и едва ли ще отговорят на първия ми въпрос. Ако отида заедно с вас, аз ще им бъда представен от един уважаван съсед и разговорът ще протече непринудено. Така виждам аз тази работа. А как я виждате вие?

Понеже не можах да измисля по-подходящ отговор тъй бързо, аз се помъчих да спечеля време и го попитах в коя къща иска да отиде.

Когато детективът описа мястото, аз тутакси познах къщата на рибаря Йоланд, който живееше там с жена си и двете си възрастни деца — син и дъщеря. Ако погледнете малко назад, вие ще си спомните, че когато за пръв път ви представих Розана Спирман, аз споменах, че разхождайки се по Подвижните пясъци, тя се отбиваше сегиз-тогиз при свои приятели в Кобс Хол. Тия нейни приятели бяха Йоландови — почтени, достойни хора, които правеха чест на цялата околност. Познанството на Розана с тези хора започна с тяхната куца дъщеря, която съседите наричаха Купичката Люси. Между двете сакати девойки очевидно се бяха развили силни приятелски чувства. Както и да е, макар че Йоландови и Розана се виждаха рядко, отношенията между тях всякога биваха топли и дружески. Обстоятелството, че детективът Къф бе проследил девойката до тяхната хижа, ме накара да погледна с други очи на неговата молба да му помогна. Розана просто бе отишла там, където често имаше навика да ходи; и да се докаже, че тя е била в компанията на рибаря и неговото семейство, това означаваше да се докаже, че в това нейно посещение нямаше нищо престъпно. И ако аз изпълнех молбата на сержант Къф, това щеше да бъде повече в интерес на девойката, отколкото в нейна вреда. Ето защо аз се съгласих.

Тръгнахме към Кобс Хол; и докато беше още светло, ние продължавахме да виждаме следи по пясъка.

Когато стигнахме къщата, оказа се, че рибарят и синът му бяха излезли на лов; а Купичката Люси, винаги слаба и уморена, си почиваше горе в стаята. Добрата мисис Йоланд ни посрещна сама в кухнята. Като чу, че сержант Къф е прочут човек от Лондон, тя сложи бутилка холандски джин и две нови лули на масата и не сваляше очи от детектива, сякаш не можеше да му се нагледа.

Аз седнах спокойно в ъгъла и зачаках да чуя как детективът ще насочи разговора към Розана Спирман. Неговият обиколен похват на разговор в този случай се оказа премного заобиколен. Как се справи с тая работа — тогава не можах да си обясня, нито пък бих могъл и сега. Той започна с кралското семейство, с методистите, с цената на рибата и премина (по своя меланхоличен и прикрит начин) към изчезването на Лунния камък, към злбния характер на нашата първа домашна прислужница и към жестокото държане на прислужниците изобщо към Розана Спирман. Сигнал по този начин до главния въпрос, за себе си

той само каза, че събира някои сведения във връзка с изчезването на диаманта — отчасти, за да го намери, и отчасти, за да освободи Розана от несправедливите подозрения на нейните врагове в нашия дом. Четвърт час след нашето настаняване в кухнята добрата мисис Йоланд вече бе уверена, че разговаря с най-добрия приятел на Розана и подканяше мистър Къф с холандски джин, за да се поободри и поразвесели.

Твърдо убеден, че детективът напразно си губи времето и приказките с мисис Йоланд, аз седях и слушах техния разговор почти така, както някога бях слушал в театъра приказките на актьорите. Знаменитият Къф показва удивителното си търпение: тъжно си опитваше щастието ту по един, ту по друг начин и изпращаше изстрел след изстрел, така да се каже, наслуки — дано попадне в целта. Всичко в полза на Розана, нищо в нейна вреда — ето крайния резултат, колкото и да се стараяше той. Мисис Йоланд говореше без отдих, без почивка и довери на детектива всичките си тайни. Когато погледнахме часовниците си и станахме да си ходим, той направи последния си опит.

— Сега ще ви пожелаая лека нощ, госпожо! — рече детективът. — И за сбогом искам само да ви кажа, че си оставам ваш покорен слуга и искрен доброжелател на Розана Спирман. Но, боже мой, тя не трябва да остава тук! Моят съвет към нея е — да си отиде, да напусне...

— Господ да те поживи, но тя така и ще направи! — извика мисис Йоланд.

Розана Спирман щяла да ни остави! Аз наострих уши. Видя ми се странно, да не кажа повече, че тя не беше предупредила нито моята господарка, нито мен. И в душата ми възникна съмнение и аз си зададох въпроса: не попадна ли на целта последният изстрел на детектива Къф? Почнах да се съмнявам дали моето участие в цялата тази работа беше тъй безвредно, както аз си мислех. Може би детективът бе накарал честната жена да проговори, оплитайки я в мрежата на своите лъжи? Но като добър протестант аз трябваше да си припомня, че бащата на всички лъжи — това е дяволът; и че дяволът и злото вървят винаги ръка за ръка. Подушил във въздуха нещо недобро, аз се опитах да изведа мистър Къф навън. Обаче той изведнъж седна отново и помоля за още една подкрепителна глътка от холандския джин. Мисис Йоланд седна срещу него и му наля една чашка. Доста

разтревожен, аз пристъпих към вратата и казах, че както изглежда, ще трябва да ги оставя — и все пак не си тръгнах.

— Значи тя възнамерява да напусне? — попита мистър Къф. — А какво ще прави, когато си отиде? Тъжно, тъжно! Горкото момиче си няма никого на този свят — само вас и мен...

— Има! — възрази мисис Йоланд. — Както ви казах, тя идва тук тази вечер, поседя и поговори малко с дъщеря ми Люси и с мен, сетне поиска разрешение да отиде сама горе, в стаята на Люси. Това е единствената стая в нашата, къща, където се намират перо и мастило. „Искам да напиша писмо до един приятел — рече тя, — а не мога да сторя това в къщи, защото другите прислужници ме следят.“ На кого беше написано това писмо — не мога да ви кажа; но то трябва да е било много, много дълго, ако се съди по времето, което прекара горе. Когато слезе долу, аз ѝ предложих пощенска марка. Но писмото не беше в ръката ѝ и тя не прие марката. Малко е потайна, бедничката (както и на вас е известно), що се отнася до самата нея и постъпките ѝ. Но тя си има някъде приятел, това мога да ви кажа, и при този именно приятел ще отиде — помнете ми думата.

— Скоро ли? — попита мистър Къф.

— Щом може — отвърна мисис Йоланд.

Тук аз отново се отдръпнах от вратата и се върнах в стаята. Като главен слуга в дома на моята господарка аз не можех да допусна в мое присъствие да продължава такъв един безцеремонен разговор за наша прислужница — независимо от това, дали тя си отива, или не си отива.

— Вие навярно грешите относно Розана Спирман — казах аз. — Ако възнамеряваше да напусне сегашното си място, тя преди всичко щеше да съобщи за това на мен!

— Да грешим? — извика мисис Йоланд. — Та само преди един час тя купи лично от мен няколко неща за път, мистър Бетъридж, тук, в същата тази стая! А, добре, че се сетих... — прекъсна се сама досадната жена, като започна да тършува из джоба си. — Трябва да ви кажа нещо за Розана и за нейните пари... Ще я види ли някой от вас, когато се върнете в къщи?

— Аз с най-голямо удоволствие ще предам вашето поръчение на бедната девойка — отвърна мистър Къф още преди да успее да си отворя устата.

Мисис Йоланд извади от джоба си няколко шилинга и шестпенсови монети и като ги държеше на дланта си, започна да ги брои една по една с досадна предпазливост. После подаде парите на детектива, макар по лицето ѝ да личеше, че никак не ѝ се искаше да се раздели с тях.

— Мога ли да ви помоля да предадете тия пари на Розана с моите поздрави и почитания — каза мисис Йоланд. — Тя настоя да ми плати за някои неща, които ѝ харесаха тази вечер, а на парите ние винаги се радваме — това не бих отрекла. Все пак на мене ми е някак съвестно, че взех от нея, бедната, спестените ѝ с труд парички. И, правичката да си кажа, не мисля, че на мъжа ми ще му стане приятно да чуе, когато се върне от работа утре сутринта, че съм взела пари от Розана Спирман. Моля, кажете ѝ, че аз на драго сърце ѝ подарявам нещата, които тя купи от мен. И не оставяйте парите на масата — каза мисис Йоланд, като ги сложи изведнъж пред детектива, сякаш те пареха на пръстите, — недейте, иначе... Времената са тежки, плътта е слаба и... току-виж, че съм ги турила пак в джоба си.

— Да вървим! — обърнах се аз към мистър Къф. — Не мога повече да чакам. Трябва да се върна в къщи.

— Ей сега ще ви последвам — отвърна сержант Къф.

За втори път отидох към вратата и за втори път, колкото и да се мъчех, не можах да прекрача прага.

— Да се връщат пари, това е деликатна работа, госпожо — чух аз гласа на детектива. — Вие навярно и без това сте ѝ продали нещата евтино...

— Евтино? — рече мисис Йоланд. — Съдете сам!

Тя взе свещта и поведе мистър Къф към ъгъла на кухнята. Дори и ако от това зависеше животът ми, аз не можех да се удържа да не ги последвам. В ъгъла беше струпан цял куп разни отпадъци (повечето старо желязо), които рибарят беше събирал дълги години от разбити кораби и още не бе успял да разпродаде. Мисис Йоланд зарови ръка в тези вехтории и извади оттам стара тенекиена кутия с капак и кука за окачване — такива лакирани кутии обикновено се употребяват на корабите за съхранение на географски и морски карти.

— Вижте! — каза мисис Йоланд. — Когато Розана дойде тази вечер, тя купи от мен точно такава кутия. „Тъкмо това ми трябва — рече тя — за моите маншетки и якички, за да не се мачкат в куфара.“

Един шилинг и девет пенса, мистър Къф! Да умра на място — нито половин пени повече!

— Без пари! — каза мистър Къф с тежка въздишка.

Той претегли кутията с ръка. Докато я разглеждаше, аз сякаш дочувах мотива на „Последната лятна роза“. Нямаше никакво съмнение: той бе открил нещо ново във вреда на Розана Спирман и го бе открил в такова именно място, където (аз бях убеден) нейното добро име е в безопасност... И всичко това ставаше с моята помощ! Предоставям на вас да съдите за моите чувства и за това, колко искрено се разкайвах, че бях станал причина за запознаването на мистър Къф с мисис Йоланд.

— Достатъчно — казах аз. — Ние наистина трябва да си ходим.

Без да ми обърне ни най-малко внимание, мисис Йоланд отново зарови ръка във вехториите и този път извади оттам един синджир за кучета.

— Премерете го на ръка, сър — рече тя на детектива. — Ние имаме три такива синджира и Розана взе два от тях. „Защо ви са, душичке, тия кучешки синджирчета?“ — питам я аз. „Ще ги наставя заедно и ще вържа с тях куфара си“ — дума тя. „Едно въженце ще ти излезе по-евтино“ — казвам ѝ аз. „Синджирът е по-здрав“ — дума тя. „Та кой връзва куфара си със синджир?“ — питам аз. „О, мисис Йоланд, не ми възразявайте! — отвърща тя. — Дайте ми синджирчетата!“ Странна девойка, мистър Къф! Златна душичка и обича моята Люси като родна сестра... но си е малко чудноватичка. И така, дадох ѝ ги. За три шилинга и шест пенса! Честна дума, само за три шилинга и шест пенса, мистър Къф!

— Едното? — попита сержантът.

— И двете! — отвърна мисис Йоланд. — Три шилинга и шест пенса за двете.

— Без пари, госпожо! — поклати глава детективът. — Просто без пари!

— Ето ги и парите — каза мисис Йоланд, връщайки ги назад към купчинката сребърни монети, които лъщяха на масата и сякаш я привличаха против нейната воля. — Розана само това купи и отнесе: кутията и синджирчетата. Един шилинг и десет пенса и три шилинга и шест пенса — или всичко пет шилинга и три пенса. Поздравете я и ѝ

кажете, че моята съвест не ми позволява да взема от нея, бедната, последните ѝ спестявания, които сигурно ще ѝ потрябват.

— А на мен, госпожо, съвестта не ми позволява да върна тия пари — каза мистър Къф. — И без това вие все едно че сте ѝ подарили тия неща, направо подарили!

— Това ли е вашето искрено мнение, сър? — попита мисис Йоланд, цялата засияла от радост.

— В това не може да има никакво съмнение! — отвърна детективът. — Попитайте мистър Бетъридж.

Нямаше защо да питат мене. От мен те получиха само едно: „Лека нощ!“

— По дяволите с тия пари! — извика мисис Йоланд.

С тия думи тя сякаш загуби всякакъв контрол над себе си, грабна изведнъж парите и бързо-бързо ги напъха в джоба си.

— Не мога да се владея, когато някакви пари се търкалят наоколо и никой не ги взима! — Досадната жена изведнъж се тръшна на стола и загледа сержанта с такова изражение, сякаш искаше да му каже: „Парите са отново в моя джоб... опитайте се само да ми ги отнемете!“

Този път аз не само прескочих прага и излязох навън, но и закрачих бързо към дома. Обяснете си го, както щете, но аз чувствавах, че един от тях или пък и двамата заедно ме бяха смъртно обидили. Едва направил няколко крачки надолу по улицата, аз чух как детективът ме догонва.

— Благодаря ви за това запознанство, мистър Бетъридж — каза той. — Задължен съм на тая жена за едно съвсем ново откритие. Мисис Йоланд ме озадачи.

Аз бях готов да му отговоря твърде остро: бях му много сърдит, защото бях сърдит на себе си. Но когато той каза, че бил озадачен, аз се усъмних дали действително бях причинил такава голяма вреда. Ето защо си мълчех и чаках да чуя нещо повече.

— Да — продължи мистър Къф, сякаш бе прочел мислите ми в тъмнината, — вместо да ме насочите по следите, вие, мистър Бетъридж (понеже съчувствувате тъй много на Розана, може би ще се радвате да чуете това), вие ме отклонихте от тях. Делата на тази девойка днес, разбира се, са достатъчно ясни. Тя е наставила двете синджирчета и завързала единия им край към куката на тенекиената кутия. После е потопила кутията във водата или пък я е заровила в

пясъка. Другия край на синджирчето е завързала на някое място под скалата, известно само на нея. Тя ще остави кутията там дотогава, докато се приключи с провежданото сега дознание; а след това ще може спокойно да я извади от скривалището — тогава, когато намери за добре. Дотук всичко е съвсем ясно. Но — прибави детективът и аз за пръв път забелязах в гласа му нотка на нетърпение — въпросът е, какво, по дяволите, е скрила Розана в тази кутия?

Аз си помислих: „Лунния камък“, но на глас казах само:

— Нима не се досещате?

— Не е диамантът — отвърна той. — Целият мой житейски опит отива по дяволите, ако Розана Спирман е взела диаманта!

Когато чух тия думи, мен отново ме нападна пъклената детективска треска. И заинтересован от тази нова загадка, аз дотолкова се забравих, че прибързано извиках:

— Изцапаната дреха!

Сержант Къф се спря изведнъж в тъмнината и сложи ръка върху моята.

— Когато хвърлят нещо в тези ваши Подвижни пясъци, излиза ли то някога отново на повърхността? — попита той.

— Никога! — отвърнах аз. — Било то леко или тежко нещо, веднъж хвърлено там, Подвижните пясъци го поглъщат завинаги.

— Известно ли е това на Розана Спирман?

— Тя знае това не по-зле от мен.

— Значи тя е трябвало само да увие един камък в изцапаната дреха и просто да я хвърли сред Подвижните пясъци — каза детективът. — Няма никаква причина да я скрива и все пак тя несъмнено я е скрила. Тогава възниква въпросът — прибави той, продължавайки да върви, — какво именно представлява изцапаната дреха; фуста или нощница? Или пък е някакъв друг предмет, който трябва да бъде съхранен на всяка цена? Мистър Бетъридж, ако нещо не ми попречи, аз трябва утре да отида във Фризингхол и да разбера какво точно си е купила тя в града, какъв материал си е доставила тайно, за да си ушие нова дреха и да замести с нея изцапаната. При настоящото положение на нещата всяко мое напускане на дома е риск; но още по-голям риск е да продължаваме да действуваме слепешката. Извинете, че съм малко нервен; загубил съм уважението към себе си — позволих на Розана Спирман да ме надхитри.

Когато се върнахме в къщи, слугите вечеряха. Първият човек, когото срещнахме на двора, беше полицаят, оставен от инспектор Сигрейв на разположение на мистър Къф. Мистър Къф го попита дали Розана Спирман се бе прибрала. Да. Кога? Преди около един час. Какво е правила? Отишла горе да си свали шапката и мантията, а сега спокойно вечеря заедно с другите слуги.

Без да продума повече и продължавайки да се чувствава все по-подтиснат, мистър Къф се отправи към задната част на къщата. Отминавайки в тъмното черния вход, той продължи да върви нататък (макар че аз го повиках), докато най-после се спря пред върбовата портичка, която водеше към градината. Когато отидох при него, за да го върна назад, аз видях, че той внимателно се взираше в един от прозорците на етаж, където се намираха спалните.

Вдигнах глава и видях, че предмет на неговото наблюдение беше прозорецът на мис Рейчъл и че светлината зад този прозорец се местеше ту назад, ту напред — сякаш в стаята ставаше нещо необикновено.

— Не е ли това спалнята на мис Вериндър? — попита мистър Къф.

Аз му отговорих утвърдително и го поканих да дойде с мен на вечеря. Сержантът не се помръдна, а промърмори нещо, че обичал да диша свежия вечерен въздух. Оставих го да се наслаждава на природата. Когато се връщах назад, дочух откъм върбовата портичка „Последната лятна роза“. Мистър Къф бе направил ново откритие! И причината за това беше прозорецът на младата господарка! Последната мисъл ме накара да се върна отново при детектива с учтива забележка, че сърцето не ми позволява да го оставя самичък.

— Изглежда, на вас нещо не ви е ясно? — прибавих аз, като посочих прозореца на мис Рейчъл.

Съдейки по неговия глас, детективът Къф отново си бе възвърнал обичайното уважение към самия себе си.

— Навярно вие тук, в Йоркшир, обичате да се ловите на бас? — попита той.

— И какво от това? Да кажем, че е така.

— Ако бях йоркширец — продължи детективът, хващайки ме за ръката, — бих се обзаложил с вас на цял соверейн, мистър Бетъридж, че вашата млада господарка е решила да напусне това място. И ако

спечеля този бас, готов съм да заложа още един соверейн, че мисълта за отпътуването ѝ е дошла само преди един час — не повече.

Първата догадка на детектива ме учуди. Втората, изглежда, се преплете в главата ми с донесението на полицая, че Розана Спирман се бе върнала от Подвижните пясъци преди един час. И двете догадки ми направиха странно впечатление. Когато се отправихме на вечеря, аз издърпах ръката си от ръката на мистър Къф и забравяйки всяко приличие, се промъкнах преди него през вратата, за да си направя сам някои справки.

Първият срещнат човек във вестибюла беше лакеят Самюел.

— Господарката чака да ви види вас и мистър Къф — каза той, преди аз да успея да му задам някакъв въпрос.

— Отдавна ли ни чака? — раздаде се зад мен гласът на детектива.

— Вече цял час, сър.

Ето пак! Розана се върнала преди един час; мис Рейчъл бе взела някакво необикновено решение, моята господарка чакала да види детектива — и всичко това през последния един час! Не беше много приятно, че тези тъй различни хора и предмети бяха свързани помежду си по този начин. Тръгнах нагоре, без да погледна към детектива, нито да продумам. Ръката ми внезапно потрепера, когато я вдигнах да почукам на вратата на моята господарка.

— Аз не ще се учудя — прошепна детективът зад гърба ми, — ако в този ваш дом избухне тази вечер някакъв скандал. Не бойте се! През живота си аз съм изглаждал и по-тежки семейни затруднения.

Едва успял да произнесе последните си думи, и аз чух гласа на моята господарка, която ни канеше да влезем.

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

В стаята на моята господарка светеше само малката настолна лампа. Абажурът беше спуснат тъй ниско, че лицето ѝ оставаше в сянка. Вместо да вдигне очи към нас с присъщата си прямота, тя седеше близо до масата и упорито гледаше в отворената книга.

— Мистър Къф — каза тя, — важно ли е за издирването, което водите, да знаете предварително, когато някой пожелае да напусне този дом.

— Извънредно важно е, милейди.

— Тогава трябва да ви кажа, че мис Вериндър възнамерява да отиде във Фризингхол при леля си, мисис Ейблуайт. Тя се готви да замине утре сутринта.

Мистър Къф ме погледна. Аз пристъпих крачка напред, за да поговоря с господарката; но, признавам си, почувствувах, че нямам сили за това, и се върнах назад, без да продумам нито дума.

— Мога ли да попитам, ваше сиятелство, кога ви съобщи мис Вериндър, че желае да отиде при леля си? — попита детективът.

— Преди около един час — отговори моята господарка.

Сержант Къф отново ме погледна. Казват, че сърцата на старите хора не могат да се вълнуват и да туптят бързо. Моето сърце не би могло да затупти по-бързо и по-силно, отколкото туптеше сега, дори ако аз отново бях станал на двадесет и пет години!

— Аз нямам никакво право — каза детективът — да контролирам действията на мис Вериндър. Само ви моля най-учтиво да отложите, ако е възможно, нейното заминаване за по-късен час. Аз сам трябва да отида във Фризингхол утре сутринта и ще се върна към два часа следобед, ако не и по-рано. Ако мис Вериндър може да бъде задържана дотогава, аз бих желал да ѝ кажа една-две думи неочаквано, преди да замине.

Господарката тутакси ми заповяда да предам на кочияша — каретата на мис Рейчъл да не идва за нея преди два часа.

— Имате ли нещо друго да ми казвате? — попита тя след това.

— Само още едно нещо, ваша милост. Ако мис Вериндър остане учудена от това задържане, моля, не ѝ казвайте, че причината съм аз.

Господарката изведнъж вдигна глава от книгата, сякаш искаше да каже нещо, но се овладя с голямо усилие и като сведе отново очи над отворената страница, освободи ни с едно махане на ръка.

— Прекрасна жена! — каза мистър Къф, когато отново се намерихме в коридора. — Ако не беше това нейно самообладание, тайната, която ви озадачава, мистър Бетъридж, щеше да се разкрие още тази вечер.

При тези думи истината най-сетне проблесна в моята стара изкуфяла глава. Изглежда, че за миг аз съвсем си загубих разсъдъка. Сграбчих детектива за яката и го притиснах до стената.

— Дявол да ви вземе! — извиках аз. — С мис Рейчъл нещо не е в ред и вие сте крили това от мен през цялото време!

Притиснат до стената, детективът само ме гледаше, без да се съпротивява; дори и изражението върху меланхоличното му лице не се промени.

— Аха! — каза той. — Вие най-сетне отгатнахте.

Пуснах яката на редингота му, а главата ми се отпусна надолу. Моля ви, не забравяйте, като оправдание на моето избухване, че аз бях служил в това семейство цели петдесет години. Не веднъж и не дважд мис Рейчъл се бе катерила по скута ми и подръпвала бакенбардите ми, когато беше дете.

Въпреки всичките ѝ недостатъци мис Рейчъл беше според мене най-милата, най-хубавата и най-добрата млада господарка, обслужвана и обичана някога от който и да е стар слуга. Аз помолих детектива Къф за извинение, но се боя, че направих това с влажни очи и не съвсем както трябва.

— Не се безпокойте, мистър Бетъридж — каза детективът много по-любезно, отколкото имах право да очаквам. — Ако ние, хората от нашата професия, се обиждаме тъй лесно, нямаше да струваме нито пукната пара. Ако това би ви донесло някаква утеха, то сграбчете ме отново за яката! Вие нямате представа как да правите това, но аз ще извиня вашата неловкост, вземайки под внимание вашите чувства.

Той изкриви крайчетата на устните си и очевидно си въобразяваше, че е казал много хубава шега. Аз го заведох в малкия кабинет и затворих вратата.

— Кажете ми истината, мистър Къф — започнах аз, — какво именно подозирате? Жестоко е да криете това от мен сега.

— Аз не подозирам — рече детективът Къф. — Аз зная.

Моята разпаленост отново почна да взима връх над благоразумието.

— Да не би да искате да ме уверите — възкликнах аз, — че мис Рейчъл е откраднала собствения си диамант?!

— Да — отвърна детективът, — именно това исках да кажа. Мис Вериндър е крила Лунния камък у себе си през цялото това време и се е доверила на Розана Спирман, понеже е била уверена, че ние ще заподозрем именно Розана Спирман в кражба. Ето ви цялата работа като на длан. Хванете ме отново за яката, мистър Бетъридж... Ако от това ще ви стане по-леко, сграбчете ме отново за яката!

Господ да ми е на помощ! От това нямаше да ми стане по-леко.

— Кажете ми вашите съображения? — това беше всичко, което можах да изрека.

— Утре ще чуете моите съображения — отвърна мистър Къф. — Ако мис Вериндър не отложи заминаването при леля си (а вие ще видите, че тя няма да го отложи), аз ще бъда принуден да изложа цялата работа пред вашата господарка. И тъй като не зная какво ще излезе от това, моля ви и вие да присъствувате и да чуете всичко, което ще си кажем. А дотогава нека оставим тази работа настрана. Не, мистър Бетъридж, сега няма да чуете от мен нито дума повече за Лунния камък. Масата е сложена за вечеря. Това е една от многото човешки слабости, които аз винаги щадя и уважавам. Докато вие позвъните на прислугата, аз ще затворя очи и ще се помоля. „За това, което ще получим...“

— Желая ви добър апетит, мистър Къф — казах аз. — Моят апетит изчезна. Ще почакам да видя дали ви обслужват добре, а след това, ако ме извините, ще се оттегля и ще се постарая сам да се справя със себе си.

Аз видях как му поднасяха най-хубавите неща и никак нямаше да съжалявам, ако бяха му приседнали. В това време при нас влезе главният градинар (мистър Бегби), за да направи седмичния си доклад. Мистър Къф тутакси подхвана разговор за розите и за преимуществата на тревните пътеки. Оставих ги двамата и си излязох с натезало сърце. От много години това беше първата ми неприятност, която не можеше да бъде разсеяна с една лула тютюн и до която „Робинзон Крузо“ не можеше да достигне.

Тъй като бях разтревожен и нещастен и нямах друга стая, където бих могъл да се уединя, аз отидох да се поразходя на терасата и да поразмисля върху всичко на тишина и спокойствие. Едва ли има голямо значение върху какво размишлявах. Чувствувах се стар, изтощен и негоден за работа и започнах да се питам за пръв път в живота си кога господ ще благоволи да ме прибере. И въпреки всичко аз продължавах да вярвам твърдо в мис Рейчъл. Ако сержант Къф беше Соломон с всичката му слава и ми кажеше, че моята млада господарка е замесена в някаква подла и престъпна афера, аз бих отговорил на премъдрия Соломон само по един начин: „Вие не я познавате; аз я познавам!“

Моите размишления бяха прекъснати от Самюел; той ми донесе бележка от господарката.

Когато тръгнах назад в къщи, за да прочета бележката на светло, Самюел каза, че времето може би ще се промени. Моето тревожно състояние ми бе попречило да забележа сам това. Но сега, когато той ми обърна внимание, дочух как кучетата неспокойно скимтяха и вятърът тихичко свиреше. Вдигнах очи към небето. и видях, че облаците ставаха все почерни и по-черни и все по-бързо и по-бързо закриваха, бледата луна. Наближаваше буря. Самюел беше прав: наближаваше буря.

В своята бележка господарката ме уведомяваше, че фризингхолският съдия й бил писал за тримата индуси. В началото на идущата седмица мошениците трябвало да бъдат пуснати на свобода и следователно те ще могат да постъпват, както намерят за добре. Ако сме възнамерявали да им задаваме още някакви въпроси, то трябвало да побързаме. Тъй като бе забравила да спомене за това при срещата си с детектива Къф, моята господарка ми нареждаше сега да поправа тази грешка. Индусите съвсем се бяха изпарили от ума ми (както несъмнено са се изпарили и от вашия). Не виждах голяма полза от това, но все пак аз тутакси изпълних нареждането на моята господарка.

Намерих мистър Къф и градинаря с бутилка шотландско уиски пред тях, потънали в разговор върху отглеждане на розите. Мистър Къф беше тъй заинтересован от предмета, че вдигна ръка и ми даде знак да не прекъсвам техния спор. Доколкото можах да разбера, спорът им беше: дали бялата мъхеста роза трябва да бъде присаждана на кучешката роза — шипката, за да расте по-добре, или не. Мистър

Бегби каза да; а мистър Къф каза не. Те се обърнаха към мен, разгорещени като две малки момчета. Понеже не знаех абсолютно нищо по въпроса за отглеждането на розите, аз взех среден курс — тъй както правят кралските съдии, когато везните на правосъдието се изравнят до косъм.

— Господа — рекох аз, — по този въпрос може да има две мнения.

През временното затишие, което настъпи след това, мое безпристрастно решение, аз поставих бележката от моята господарка на масата пред очите на сержант Къф.

По това време аз почти ненавиждах детектива. Но в интереса на истината трябва да призная, че що се отнася до находчивостта, той беше един забележителен човек.

Половин минута след като прочете бележката, той вече си спомни онова място в доклада на инспектор Сигрейв, където се говореше за индусите, и отговорът му беше готов. В доклада на инспектор Сигрейв имаше нещо за някакъв прочут индийски пътешественик, който добре познавал индусите и техния език, нали така? Много добре. Не зная ли аз името и адреса на този джентълмен? Още едно много добре. Не бих ли ги написал на гърба на бележката от моята господарка? Хиляди благодарности. Мистър Къф ще посети лично този джентълмен, когато отиде във Фризингхол утре сутринта.

— Нима се надявате да излезе нещо от това? — попитах аз. — Инспекторът Сигрейв смята, че индусите са невинни като новородени младенци.

— Досега всички предположения на инспектор Сигрейв се оказаха неоснователни — отвърна мистър Къф. — Не е зле да се провери дали инспектор Сигрейв не греши и относно индусите. — След това той се обърна към мистър Бегби и подхвана разговора оттам, където беше прекъснат: — Въпросът на нашия спор е въпрос на почва, климат, търпение и старание, господин градинарю. Сега нека разгледаме нещата от друга гледна точка. Да вземем бялата мъхеста роза...

По това време аз затворих вратата зад себе си: не можех повече да слушам техния спор.

В коридора срещнах Пенелопа и я попитах какво търси тук.

Чакала да чуе звънеца, с който нейната господарка ще я извика, за да ѝ помогне при опаковането на багажа. От по-нататъшния разпит стана ясно, че мис Рейчъл решила да отиде при леля си във Фризингхол за това, защото този дом ѝ станал омразен и защото не можела повече да понася гнусното присъствие на полицая. Когато преди половин час узнала, че заминаването ѝ се отлага до два часа следобед, тя страшно се ядосала. Моята господарка, която била там по това време, строго я смъмрила, а после (желаейки очевидно да каже нещо на дъщеря си насаме) отпратила Пенелопа от стаята. Дъщеря ми беше ужасно потисната от промяната на атмосферата в нашия дом.

— Нищо не върви както трябва, татенце, нищо не върви, както по-рано. Чувствувам, че всички нас ни грози някакво страшно нещастие.

Същото чувствах и аз, но пред Пенелопа се стараех да изглеждам весел и спокоен. Докато говорехме, ето че се чу звънецът на мис Рейчъл. Пенелопа изтича нагоре, за да продължи с опаковането. Аз излязох от другата врата, за да видя какво показва барометърът за времето.

Когато стигнах до вратата, която водеше от стаята на прислугата към долния салон, тя се отвори насреща ми и Розана Спирман изтича край мен; на лицето ѝ бе изписано ужасно страдание, ръцете ѝ силно притискаха областта на сърцето, сякаш там именно я болеше.

— Какво има, мила моя? — спрях я аз. — Да не сте болна?

— За бога, не ми говорете — отвърна тя, отскубна се от ръцете ми и изтича нагоре по тесните стълби.

Помолих готвачката (която се оказа наблизо) да отиде подир бедната девойка. Наблизо се оказаха още две личности. Мистър Къф бързо излезе от моята стая и попита какво се е случило. Казах му: нищо. Мистър Франклин отвори другата врата, повика ме в салона и ме попита дали не съм видял Розана Спирман.

— Тя току-що изтича край мен, сър, с твърде разстроено лице и се държеше някак странно.

— Страхувам се, че неволната причина за това нейно разстройство съм аз, Бетъридж.

— Вие, сър?

— Не мога да си го обясня, но ако девойката е замесена в изчезването на диаманта, аз наистина мисля, че само около преди две

минути тя беше готова да си признае всичко — и то пред мен.

Когато той произнесе последните две думи, аз случайно погледнах към вратата и ми се стори, че тя беше малко открехната.

Подслушваше ли ни някой? Вратата отново се притвори, когато тръгнах към нея. Погледнах в коридора и ми се стори, че видях краищата на черния редингот на детектива Къф някъде зад ъгъла. Той знаеше не по-зле от мен, че не можеше повече да разчита на моята помощ при този обрат, който бе взело неговото разследване. При подобни обстоятелства от него можеше да се очаква, че той ще търси начини Да си помогне сам — и то именно такива потайни начини.

Тъй като не бях напълно сигурен, че наистина съм видял детектива, и не желаех да създавам нови неприятности там, където и без това ги имаше предостатъчно — аз казах на мистър Франклин, че навярно някое от кучетата бе влязло в къщи и го помолих да ми разкаже какво именно се бе случило между него и Розана.

— През салона ли минавахте, сър? — попитах го аз. — Или я срещнахте случайно и тя ви заговори?

Мистър Франклин ми показа билиардната маса.

— Удрях топките наоколо — каза той — и се опитвах да забравя тази неприятна работа с диаманта. Вдигнах случайно очи и ето че до мен, като призрак, бе застанала Розана Спирман. Тя се бе промъкнала тук така незабелязано, че отначало просто не знаех какво да правя. Видях, че е силно изплашена, и я попитах дали не желае да говоря с мен за нещо. Тя отговори: „Да, ако смея“. Знаейки в какво я подозират, аз можех да изтълкувам тези нейни думи само по един начин. Признавам си, че ми беше твърде неловко. Нямах желание да предизвиквам откровеността на тази девойка. Същевременно при трудностите, които ни обкръжават, чувствувах, че просто нямам право да откажа да я изслушам, ако тя наистина желае да ми каже нещо. Положението беше доста неудобно: а, изглежда, че и аз излязох от него доста неудачно. Казах й: „Не ви разбирам. С какво бих могъл да ви служа?“ Имайте предвид, Бетъридж, че аз съвсем не говорех с нея грубо. Бедната, тя не е виновна за това, че е грозна! Щеката все още беше в ръцете ми и аз продължавах да удрям топките, за да прикрия своята неловкост. Но това още повече влоши положението. Изглежда, че съм я оскърбил, без да имам ни най-малкото желание да сторя това. Изведнъж тя се обърна настрана и аз я чух да казва: „Той си гледа

билярдните топки. Приятно му е да гледа нещо друго, само не и мен!“ И преди да успее да я задържа, тя изхвъркна от салона. Не съм спокоен, Бетъридж... Бихте ли предали на Розана, че аз съвсем не исках да бъда груб към нея? Може в мислите си да съм бил малко жесток към нея — аз едва ли не се надявах, че изчезването на Диаманта ще бъде приписано на нея. Не от някакво недоброжелателство към бедното момиче, но...

Тук той замълча и като се върна при билярдната маса, започна отново да удря топките.

След това, което се случи между детектива и мен, аз знаех какво именно не довърши мистър Франклин не по-зле от самия него.

Само установяването, че Лунният камък е откраднат от нашата втора прислужница, би могло да избави мис Рейчъл от подозрението на детектива Къф. Сега вече не ставаше въпрос да се успокоят нервите на младата господарка, а да се докаже нейната невинност. Ако Розана не беше се компрометирала с нищо, надеждата, която би чувствувал мистър Франклин, както той сам си призна, би била много жестока по отношение на нея. Но случаят не беше такъв. Тя бе се престорила на болна и тайно бе ходила във Фризингхол: Бе стояла будна цяла нощ, създавайки или унищожавайки нещо съвсем потайно. И бе ходила при Подвижните пясъци оная вечер при извънредно подозрителни обстоятелства — да не кажем нещо повече. Поради всичките тия причини (колкото и да ми беше жал за Розана) аз не можех да не се съглася, че възгледът на мистър Франклин по този въпрос беше и естествен, и благоразумен — от негова гледна точка.

И аз му казах това.

— Да, да — отговори той. — Но съществува още една надежда, макар и много слаба, че поведението на Розана може да си има някакво обяснение, което ние засега не виждаме. Аз не мога да търпя да се обиждат жените, Бетъридж! Кажете на бедната девойка, каквото ви помолих. И ако пожелае да говори с мен — все едно дали това ще ми причини някоя беда или не, — изпратете я при мен в библиотеката.

След тия любезни думи той остави щеката и си излезе.

Направих справка в слугинската стая и узнах, че Розана си е отишла в стаята. Тя отклонила с благодарност всички предложения за помощ и помолила само едно: да я оставят да си почине на спокойствие. Следователно въпросът за нейната изповед (ако тя

наистина е имала какво да изповяда) беше приключен поне за тази вечер. Аз съобщих това на мистър Франклин; той напусна библиотеката и отиде да си легне.

Бях започнал да гася лампите и да затварям прозорците, когато Самюел дойде при мен с новини за моите двама гости, които бях оставил в стаята си. Изглежда, че най-последният спорът около бялата мъхеста роза бе завършил. Градинарят си отишъл у дома, а мистър Къф просто изчезнал. Не могли да го намерят никъде в долния етаж на къщата.

Погледнах стаята си. Съвсем вярно: там нямаше никой; намерих само две празни чаши и силна миризма на горещ грог. Може би детективът бе отишъл самичък в спалнята, приготвена за него? Качих се горе да видя.

Когато се добрах до втората площадка, стори ми се, че дочух някакво тихо и равномерно дишане откъм лявата си страна. Лявата страна на площадката водеше към коридора, който се свързваше със стаята на мис Рейчъл. Погледнах нататък и там, свит върху три стола, поставени напреко на коридора, навил червена носна кърпа около белокосата си глава, подложил вместо възглавница официалния си черен редингот — лежеше и спеше детективът Къф.

Той тутакси се събуди, тихо, като куче, щом се приближих до него.

— Лека нощ, мистър Бетъридж! — каза той. — И помнете, ако някога захванете да отглеждате рози — бялата мъхеста роза е похубава, когато не се присажда на кучешката роза, — каквото и да ви казва градинарят!

— Какво правите тук? — попитах го аз. — Защо не сте си легнали в леглото?

— Не съм си легнал в леглото — отвърна мистър Къф, — защото аз съм един от многото хора на този жалък свят, които не могат да си изкарват прехраната и лесно, и честно едновременно. По някакво странно стечение на обстоятелствата връщането на Розана Спирман от Подвижните пясъци съвпада с решението на мис Рейчъл да напусне този дом. Каквото и да е скрила Розана на брега, за мене е ясно, че вашата млада господарка не би могла да замине, докато не се увери, че това нещо наистина е скрито. Те вече са успели да си поговорят насаме тази вечер. Ако решат и се опитат да си поговорят още веднъж, когато

тук всичко утихне, аз искам да им попреча. Не ми се сърдете, мистър Бетъридж, задето съм разстроил вашите разпореждания относно спането... сърдете се на диаманта!

— Как бих желал този диамант никога да не беше попадал в нашия дом! — избухнах аз.

Мистър Къф с плачевен вид погледна трите стола, върху които сам се бе настанил за през нощта, и най-сериозно каза:

— И аз също!

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

През нощта нищо не се случи (щастлив съм да добавя!), мис Рейчъл и Розана не направиха никакъв опит да се видят — бдителността на детектива Къф остана невъзнаградена.

Очаквах, че мистър Къф ще се отправи за Фризингхол още щом се съмне. Обаче той се позабави, сякаш искаше преди това да свърши нещо друго. Оставих го на спокойствие — да прави, каквото си иска. Излязох навън и срещнах мистър Франклин на неговата любима алея край храстите.

Преди още да успеем да разменим и две думи, ето че детективът неочаквано дойде и се присъедини към нас. Трябва да призная, че мистър Франклин се отнесе към него доста надменно.

— Имате ли нещо да ми казвате? — това бе всичко, което мистър Къф получи в отговор на вежливото си „добро утро“!

— Да, имам нещо да ви казвам, сър — отвърна детективът, — във връзка със следствието, което провеждам тук. Вчера вие разбрахте какъв обрат взима това следствие. Съвсем естествено е, че при вашето положение вие се оскърбихте и възмутихте. Съвсем естествено е също, че вие си изкарвате на мен гнева, предизвикан от семейния скандал.

— Какво искате? — прекъсна го мистър Франклин твърде рязко.

— Искам да ви напомня, сър: до този момент нищо не е доказало, че съм на крив път. Имайте това предвид, припомнете си също така, че съм полицейски чиновник и че действувам по поръка на господарката на този дом. При това положение на нещата, кажете, длъжен ли сте вие или не, като добър гражданин, да ми помогнете със сведенията, с които по всяка вероятност разполагате?

— Аз не разполагам с никакви особени сведения — отговори мистър Франклин.

Мистър Къф отмина тези думи, като че мистър Франклин изобщо не му беше отговорил.

— Вие можете да спестите време, сър, като не ме принуждавате да събирам излишни сведения отстрани — продължи той, — ако пожелаете да ме разберете и се изкажете откровено.

— Не ви разбирам — каза мистър Франклин. — И нямам какво да ви казвам!

— Една от прислужниците (няма да назовавам имена) снощи говори с вас насаме...

Още веднъж мистър Франклин го прекъсна; още веднъж мистър Франклин отговори: „Нямам какво да ви казвам!“

Стоях мълчаливо до тях и си спомних за притворената снощи врата и за краищата на редингота, които изчезваха в коридора. Мистър Къф, не ще и съмнение, бе чул достатъчно, докато аз не му попречих, за да подозира, че Розана е облекчила душата си, изповядвайки нещо пред мистър Франклин Блейк.

Още неуспяла тази мисъл да се затвърди в ума ми, и ето че в края на алеята се появи лично Розана Спирман. Подире ѝ вървеше Пенелопа, която очевидно се мъчеше да я накара да се върне назад, в къщи. Като видя, че мистър Франклин не е сам, Розана се спря, сякаш се двоумеше какво да предприеме по-нататък. Пенелопа чакаше зад нея. Мистър Франклин забеляза девойките едновременно с мене. С присъщата му дяволска хитрост детективът си даде вид, че изобщо не ги е забелязал. Всичко това се случи в един миг. Още преди мистър Франклин и аз да проговорим една думичка, сержант Къф продължи започнатия разговор — сякаш нищо не се бе случило.

— Няма защо да се страхувате, че ще навредите на момичето, сър — каза той на мистър Франклин с висок глас, така че да го чуе и Розана. — Напротив, ако вие проявявате някакъв интерес към Розана Спирман, аз ви моля да ме удостоите с вашето доверие.

Мистър Франклин тутакси се престори, че и той не бе забелязал девойките. Затова отговори също с висок глас:

— Аз не проявявам никакъв интерес към Розана Спирман!

Погледнах към другия край на алеята и видях как Розана изведнъж се обърна назад, едва що чула думите на мистър Франклин. Вместо да се съпротивява на Пенелопа, както бе правила минутка преди това, тя позволи на дъщеря ми да я вземе подръка и да я отведе в къщи.

В това време се разнесе звънецът за закуска, дори знаменитият Къф беше принуден да се откаже от по-нататъшни опити да узнае нещо! Той ми каза най-спокойно:

— Отивам във Фризингхол, мистър Бетъридж, и ще се върна към два часа.

Без да продума повече, той тръгна на път и ние се освободихме от него за няколко часа.

— Вие трябва да обясните това на Розана — каза мистър Франклин, когато останахме сами. — Съдбата сякаш ме е определила аз да говоря и върша само несъобразности пред тази нещастна девойка. Вие сигурно видяхте, че сержант Къф постави клопка и на двама ни. Ако бе успял да обърка мен или да раздразни нея, той би могъл да накара мене или нея да кажем нещо, което би задоволило неговата цел. В момента аз не видях по-добър изход от този, който избрах. С това попречих на девойката да каже нещо излишно и същевременно дадох на детектива да разбере, че виждам през него. Очевидно той е подслушвал, Бетъридж, когато ние с вас разговаряхме снощи.

„Нещо повече и по-лошо от това — помислих си аз, — Детективът си бе спомнил моите думи, че девойката е влюбена в мистър Франклин, и нарочно бе заговорил за интереса на мистър Франклин към Розана — така че Розана да може да чуе неговия отговор.“

— Що се отнася до подслушването, сър — забелязах аз (запазвайки за себе си втория извод), — ние всички, така да се каже, ще изпаднем в същото, положение, ако тази работа продължава още дълго. Преследването, надзъртането и, подслушването са естествено занимание за хора, намиращи се в среда като нашата. След ден-два, мистър Франклин, ние всички ще оглупеем, защото всички ще почнем да се дебнем един друг, за да изненадаме другия и узнаем неговите тайни. Извинете ме, че избухвам така, сър. Ужасната мистерия, надвиснала над този дом, ме замайва като ликьор и ме подлудява. Няма да забравя това, което ми казахте. Ще се възползувам от първия удобен случай, за да обясня всичко на Розана Спирман.

— Вие още нищо не сте й казвали за миналата вечер, нали? — попита мистър Франклин.

— Не, сър.

— Тогава не й казвайте нищо и сега. По-добре е аз да не предизвиквам изповедта на девойката, когато детективът само това и чака — да ни изненада двамата заедно. Моето поведение не е много

последователно, нали, Бетъридж? Обаче не виждам изхода, от цялата тази работа, за която не е толкова страшно да се мисли, освен ако диамантът не се окаже у Розана. И все пак аз не мога и не искам да обвинявам тази девойка.

Достатъчно нелогично, не ще и съмнение. Но и аз сам чувствувах като мистър Франклин. И напълно го разбирах. И ако, макар и само веднъж в живота си, вие си спомните, че сте смъртен, може би и вие също ще го разберете.

Положението на нещата в нашия дом и вън от него, докато сержант Къф пътуваше за Фризингхол, беше накратко следното:

Мис Рейчъл, все още заключена в стаята си, чакаше идването на каретата, за да я закара при леля й. Моята господарка и мистър Франклин закусиха заедно. След закуска мистър Франклин изведнъж взе едно от своите внезапни решения — бързо-бързо излезе от къщи, за да успокои нервите си с една дълга разходка. Само аз го видях, когато тръгна; той ми каза, че ще се прибере преди завръщането на детектива. Времето, както и предполагаме миналата вечер, се промени. След проливния дъжд рано призори задуха силен вятър. Целия ден беше ясно и ветровито. И макар че сегиз-тогиз по небето се трупаха облаци, дъжд не вали. Времето не беше лошо за разходка, стига човек да е млад и здрав, способен да понася силните пориви на вятъра откъм морето.

След закуска помогнах на господарката да прегледа домакинските сметки. По време на разговора тя само веднъж докосна въпроса за диаманта, и то за да забрани всяко споменаване за него.

— Почакайте, докато се върне онзи човек — каза тя, имайки предвид детектива, — тогава ще трябва да говорим по този въпрос — щем не щем. Сега обаче никой не ни принуждава да вършим това.

След като се разделих с господарката, намерих Пенелопа да ме чака в моята стая.

— Татенце, моля ви, елате да поговорите с Розана — рече тя. — Много се безпокоя за нея.

Много добре разбрах в какво се състои работата. Но аз си имам едно правило: че мъжете (като по-висши същества) въздействуват положително на жените, там където, това е възможно. Когато една жена иска от мен да свърша нещо (дъщеря ми или някоя друга — все едно), аз винаги настоявам да зная: защо? И колкото по-често ги

заставяте да поровят из мозъка си, за да намерят някаква причина, толкова по-сговорчиви ще ги намерите през целия им живот. Не е тяхна вина (горките!), че те най-напред действуват, а после разсъждават. Това е вина на глупците, които им угаждат и ги глезят.

Причината, изтъкната в дадения случай от Пенелопа, ще предам със собствените ѝ думи:

— Боя се, татенце, че мистър Франклин, без да иска, жестоко е оскърбил Розана.

— А защо бе излязла на онази пътека? — попитах аз.

— Поради собственото си безумие — каза Пенелопа. — Не мога да го нарека с друга дума. Просто искала да говори с мистър Франклин тази сутрин — на всяка цена, — та каквото щяло да става! Аз направих всичко възможно да я спра: вие видяхте това. Ако само бях успяла да я отведа настрана, преди тя да чуе онези ужасни думи...

— Хайде, хайде! — казах аз. — Не преувеличавай и не се вълнувай толкова. Доколкото си спомням, нищо не се е случило, нищо особено, което да хвърли Розана в отчаяние.

— Нищо особено, татенце, само дето мистър Франклин каза, че никак не се интересува от Розана... и, ах!... той го каза по такъв жесток начин!

— Каза го, за да запуши устата на детектива.

— Това ѝ обясних и аз; но, татенце, мистър Франклин (наистина не по негова вина) вече много седмици наред я е унижавал и огорчавал... и сега отгоре на всичко се случи това! Розана, разбира се, няма никакво основание да очаква мистър Франклин да прояви някакъв интерес към нея. Просто е чудовищно, че се е забравила до такава степен! Сякаш е загубила всяко чувство на гордост и достойнство. Тя ме уплаши, татенце, когато мистър Франклин изрече тия думи. Просто се вкамени, като ги чу. А после изведнъж стана необикновено спокойна и оттогава продължава да си гледа работата като насън.

Аз започнах да се безпокоя. В гласа на Пенелопа имаше нещо, което сякаш приспа моя разсъдък. Припомних си какво бе се случило между мистър Франклин и Розана предишната вечер в билиардната. Тогаваш изглеждаше поразена в самото сърце; и сега, горката, отново бе уязвена в най-чувствителното място. Тъжно наистина! И още по-

тъжно е това, че нищо не може да оправдае девойката и че тя няма право да изпитва подобни чувства.

Бях обещал на мистър Франклин да говоря с Розана и ето че сега ми се представи най-подходящият случай да изпълня обещанието си.

Облечена в скромната си басмена рокля, Розана метеше коридора пред спалните; изглеждаше бледа, но спокойна и, както винаги, спретната. Забелязах, че очите ѝ бяха странно тъжни и замъглени — не от плач, а като че ли тя бе гледала дълго време в един и същ предмет. Може би това беше мъгла, причинена от собствените ѝ мисли. Наоколо нямаше нищо, абсолютно нищо, което тя да не беше виждала стотици пъти досега.

— Гореве главата, Розана! — рекох аз. — Не се измъчвайте със собствените си фантазии. Дойдох да ви предам нещо от страна на мистър Франклин.

И аз изложих пред нея цялото положение с най-любезните и успокоителни думи, които можах да намеря. Моите принципи по отношение на слабия пол, както вие навярно сте забелязали, са твърде строги. Но кой знае по какъв начин, когато се намеря лице с лице срещу някоя жена, тия принципи (трябва да си призная) не биват спазвани.

— Мистър Франклин е много добър и внимателен. Моля, благодарете му от мое име. — Това беше всичко, което тя ми отговори.

Дъщеря ми беше вече забелязала, че Розана се занимава с работата си като насън. Сега трябва да прибавя: че тя слушаше и говореше също като насън. Съмнявам се дали бе разбрала това, което ѝ казах.

— Сигурна ли сте, Розана, че сте разбрали какво ви казах? — попитах аз.

— Съвсем сигурна.

Тя повтори моите думи не като жива жена, а като навита кукла. И през цялото време продължаваше да мете коридора. Аз ѝ отнех метлата кротко и любезно, доколкото това бе възможно.

— Хайде, хайде, мила моя! — рекох аз. — Вие като че не сте на себе си, не сте същата. Сякаш криете нещо в душата си. Аз съм ваш приятел и ще си остана ваш приятел, даже и ако сте направили някои грешки. Бъдете откровена с мен, Розана. Бъдете откровена!

Беше време, когато с подобни думи аз бих предизвикал сълзи в очите ѝ. Но сега не забелязах в тях никаква промяна.

Да — рече тя. — Ще разкажа всичко най-откровено.

— На господарката ли?

— Не.

— На мистър Франклин?

— Да, на мистър Франклин.

Не знаех какво да ѝ отговоря. Розана се намираше в такова състояние, че нямаше да разбере нуждата от предпазливост — да не говори насаме с мистър Франклин, както той ме посъветва да ѝ обясня. Опитвайки внимателно почвата, аз най-после ѝ казах, че мистър Франклин е излязъл на разходка.

— Все едно — каза тя. — Днес няма повече да безпокоя мистър Франклин.

— А защо не поговорите с моята господарка? — попитах аз. — Вие ще облекчите душата си, като по-беседвате със състрадателната милейди, която всякога се е отнасяла любезно към вас.

Тя ме погледна за минутка някак сериозно и съсредоточено, сякаш се мъчеше да запечата в паметта си моите думи. После взе от ръцете ми метлата и тръгна с нея надолу по коридора.

— Не — каза тя, като продължи да мете, — аз знам един по-добър начин да облекча душата си.

— Какъв?

— Моля, позволете ми да продължа работата си!

Пенелопа тръгна след нея, предлагайки ѝ своята помощ.

— Не! Аз искам сама да си свърша работата. — Благодаря ви, Пенелопа. — И като погледна към мен, добави: — Благодаря ви, мистър Бетъридж!

Нищо не можеше да я трогне; нямаше какво да се говори с нея. Кимнах на Пенелопа да дойде с мен. Оставихме Розана така, както я бяхме намерили — да мете коридора като насън.

— Това е работа за нашия доктор — казах аз. — Тук ние сме безсилни.

Моята дъщеря ми напомни за боледуването на мистър Канди (както вие може би си спомняте), който се простуди още след тържествената вечеря у нас. Неговият асистент, някой си мистър Езра Дженингс, беше, разбира се, на наше разположение. Но никой не

знаеше нещо много за него из нашия край. Мистър Канди беше го взел на работа при себе си при доста особени обстоятелства; и, право или криво, никой от нас не го обичаше, нито му имаше доверие. Във Фризингхол имаше и други лекари, ала те ни бяха съвсем непознати. А Пенелопа смяташе, че при сегашното ѝ положение един непознат лекар можеше повече да навреди на Розана, отколкото да ѝ помогне.

Реших да поговоря с господарката. Но припомняйки си големите тревоги, които тя вече имаше на главата си, аз се поколебах дали трябва да ѝ създавам нови неприятности. Все пак нещо трябваше да се предприеме. Състоянието на девойката беше, направо казано, тревожно; и моята господарка би трябвало да узнае това. Макар и доста неохотно, аз отидох в кабинета ѝ. Там нямаше никой. Господарката се беше затворила заедно с мис Рейчъл. Беше ми невъзможно да я видя, докато не излезе оттам.

Чаках напразно, докато часовникът над главното стълбище удари два без четвърт. Пет минути по-късно чух да ме викат пред къщата. Тутакси познах гласа: сержант Къф се бе върнал от Фризингхол.

ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАСА

Слизайки надолу към входната врата, аз срещнах мистър Къф на стълбите.

След всичко, което се бе случило между нас двамата, нямах желание да му показвам, че проявявам някакъв интерес към неговите работи; и все пак този интерес беше тъй силен, че не можах да устоя. Чувството ми за собствено достойнство потъна някъде дълбоко и на повърхността излязоха думите:

— Какво ново във Фризингхол?

— Видях се с индусите — отвърна мистър Къф. — И научих какво е купила Розана тайно в града миналия четвъртък. Индусите ще бъдат освободени идущата сряда. Аз никак не се съмнявам, както не се съмнява и мистър Мъртуейт, че те са идвали тук, за да откраднат Лунния камък. Обаче сметките им били объркани от това, което се е случило тук в сряда през нощта; така че те са замесени в изчезването на диаманта толкова, колкото и вие. Но мога да ви кажа едно нещо, мистър Бетъридж: ако ние не намерим Лунния камък, те ще го намерят! Вие ще чуete още за тия трима фокусници...

Мистър Франклин се върна от разходка, когато детективът произнесе тия изненадващи думи. Преодолявайки своето любопитство по-добре, отколкото аз успях да преодолея моето, той мина покрай нас и си влезе в къщи.

А пък аз, пожертвувал веднъж собственото си достойнство, реших да се възползувам напълно от вече направения компромис.

— Това относно индусите — казах аз. — А какво ново във връзка с Розана?

Мистър Къф поклати глава:

— По тази линия тайната е дори по-тъмна, отколкото преди. Проследих отиването ѝ във Фризингхол до магазина за платове на търговеца Молтби. Розана не е купила нищо от другите магазини — нито от сукнарските, нито от шапкарските, нито от шивашките. Тя и от Молтби взела само няколко метра басма, като се интересувала особено от нейното качество. Що се отнася до количеството — взела достатъчно за една нощница.

— Чия нощница? — попитах аз.

— Нейната, разбира се. Между дванадесет и три часа в четвъртък през нощта, докато вие всички сте спали, тя сигурно е отишла в стаята на младата господарка, за да се уговорят къде да скрият Лунния камък. Когато се е връщала оттам, нейната нощница навярно е отъркала още мократа боя на вратата. Розана не е могла да изчисти петното; и не е посмяла да унищожи нощницата си, преди да се снабди с друга — и то съвсем същата, за да не липсва нищо от бельото ѝ.

— Но кое е тук доказателството, че това е нощницата на Розана? — възразих аз.

— Купеният от нея материал — отвърна детективът. — Ако се отнасяше до нощницата на мис Вериндър, тя би трябвало да купи някакъв тюл и панделки, и бог знае още какво; а и не би успяла да я ушие за една нощ. Парче проста басма означава проста нощница за една прислужница. Не, не, мистър Бетъридж, всичко това е достатъчно ясно. Трудната част на въпроса се състои в това: защо, като е ушила новата нощница, тя скрива изцапаната, вместо да я унищожи? И ако девойката не иска да проговори, има само един начин да се разгадае тази тайна: да се претърсят Подвижните пясъци. Тогава истината ще излезе наяве.

— Но как ще намерите скривалището? — попитах аз.

— Съжалявам, че не мога да задоволя вашето любопитство — каза мистър Къф, — но това е тайна, възнамерявам да я запазя за себе си. (За да не дразня вашето любопитство, както мистър Къф раздражни моето, позволете ми тук да ви кажа, че той се върна от Фризингхол с разрешение за обиск. Неговият опит в подобни случаи му бе подсказал, че Розана по всяка вероятност държи у себе си някаква бележка с описание на скривалището — в случай че ѝ се наложи да отиде там при други обстоятелства и след по-дълго време. Слагайки ръка на тази бележка, сержантът би разполагал с всичко, което му е нужно.)

— А сега, мистър Бетъридж — продължи той, нека оставим настрана всички предположения и пристъпим към действие. Аз поръчах на Джойс да наблюдава Розана. Къде е Джойс?

Джойс беше фризингхолският полицаи, когото инспектор Сигрейв остави на разположение на мистър Къф. В минутата, когато

чух този въпрос, часовникът удари два. И ето че точно в определеното време пристигна и каретата, за да откара мис Рейчъл при леля й.

— Не могат да се вършат две неща едновременно — заяви мистър Къф и ме спря, когато се отпавих да потърся Джойс. — Най-напред трябва да се занимаем с мис Вериндър.

Тъй като все още имаше опасност от дъжд, за мис Рейчъл бяха приготвили покритата карета. Мистър Къф даде знак на Самюел да слезе от задната капра и да дойде при него.

— Един мой приятел ще чака между дърветата, преди да стигнете портата — каза той. — Този приятел, без да спира каретата, ще скочи при вас на капрата. Вие трябва само да си държите езика и да си затворите очите: иначе ще си имате неприятности.

С този съвет той отпави лакея на мястото му. Какво си е помислил Самюел за това, не зная. Но за мен беше ясно, че мис Рейчъл ще бъде следена тайно от минутата, в която тя ще напусне нашия дом — ако изобщо го напусне. Надзор над моята млада господарка! Шпионин зад нея, и то върху каретата на собствената й майка! Аз трябваше да си отрежа езика за това, че се забравих и проговорих на детектива Къф.

Първа от къщи излезе моята господарка. Тя застана настрана, върху най-горното стъпало, откъдето се виждаше всичко. Не продума нито на детектива, нито на мен. Свила устни и скръстила ръце под леката си мантия, която бе наметнала на излизане, господарката стоеше неподвижно като статуя и чакаше появяването на дъщеря си.

Само след минутка се показа и мис Рейчъл, облечена в елегантен костюм от някаква мека жълта материя, която отиваше чудесно на мургавото й лице; жакетът плътно пристягаше талията й. На главата си носеше малка сламена шапка с бял воал; на ръцете си — ръкавици с цвета на иглика, обтегнати върху пръстите й като втора кожа. Красивата й черна коса, гладка като атлаз, се подаваше изпод шапката. Малките й ушенца напомняха розова раковина: от всяко ухо висеше по един бисер. Тя бързо дойде при нас, права като стъбло на лилия и подвижна като млада котка. Нищо от хубавичкото й лице не беше се изменило освен очите и устните. Очите й бяха по-бляскави и големи, отколкото бих желал да ги видя; а устните й дотолкова бяха изгубили цвета и усмивката си, че аз просто не можах да ги позная. Тя набързо целуна майка си по бузата, казвайки: „Помъчи се да ми простиш,

мамо!“ — и тъй яростно дръпна над лицето си воала, че го разкъса. После изтича надолу по стълбите и нахълта в каретата, сякаш искаше да се скрие там.

На свой ред и мистър Къф се оказа не по-малко пъргав. Той отстрани Самюел и придържайки с ръка отворената врата, застана пред мис Рейчъл в минутата, когато тя си сядаше на мястото.

— Какво искате? — попита мис Рейчъл изпод воала.

— Искам да ви кажа една-две думи, мис, преди да заминете — отвърна детективът. — Аз не мога да ви спра да не отивате при леля си; но мога да кажа, че вашето заминаване при настоящото положение на нещата ще ми попречи да намеря диаманта. Моля ви да разберете това и сама да решите дали ще отидете, или не.

Мис Рейчъл дори не му отговори.

— Тръгвайте, Джеймс! — извика тя на кочияша.

Без да продума повече, мистър Къф затвори вратата на каретата. Точно в този момент мистър Франклин се спусна тичешком надолу по стълбите.

— Довиждане, Рейчъл! — каза той, протягайки ръката си.

— Тръгвайте! — извика още по-високо мис Рейчъл, без да обръща внимание на мистър Франклин, както не обърна внимание и на детектива Къф.

Мистър Франклин остана назад като поразен от гръм. Не знаейки какво да прави, кочияшът погледна към господарката, която все още стоеше неподвижно на най-горното стъпало. Моята господарка, по лицето на която се бореха и гняв, и горест, и срам, даде на кочияша знак да тръгне, после бързо се обърна и си влезе в къщи. Възвръщайки способността си да говори, мистър Франклин извика след нея:

— Лельо, вие бяхте съвсем права! Приемете моите благодарности за всичките ваши добрини и ми позволете да си отида.

Господарката се обърна, сякаш искаше да му каже нещо. После, като че изгубила вяра в себе си, любезно махна с ръка.

— Елате да ви видя, преди да ни напуснете, Франклин — каза тя с пресекилив глас и си влезе в стаята.

— Направете ми едно последно добро, Бетъридж — обърна се към мен мистър Франклин с просълзени очи. — Закарайте ме на гарата, колкото може по-скоро!

Той също влезе в къщи. Поведението на мис Рейчъл го беше разтърсило изцяло. Колко много трябва да я е обичал!

Ние със сержант Къф останахме сами долу на стълбите. Той стоеше обърнат с лице към пролуката между дърветата; там се виждаше един от завоите на алеята, която извеждаше от къщата. С ръце в джобовете си, детективът тихичко си подсвиркваше „Последната лятна роза“.

— За всичко си има време! — избухнах аз доста яростно. — Сега не е време за свирене!

В това време през пролуката на алеята се показва каретата, която се носеше бързо към портата. Освен Самюел върху задната капра ясно се виждаше да седи друг човек.

— Всичко е наред — промърмори на себе си мистър Къф. И като се обърна към мен, продължи: — Наистина, сега не е време за свирене, мистър Бетъридж; имате право! Сега е време да действуваме, без да цадим никого. Ще започнем с Розана Спирман. Къде е Джойс?

Ние и двамата извикахме Джойс, но не получихме никакъв отговор. Аз изпратих един от помощниците кочияши да го потърси.

— Вие чухте какво казах на мис Вериндър? — попита мистър Къф, докато чакахме. — И видяхте как тя прие това? Аз съвсем ясно ѝ казах, че нейното заминаване ще мп попречи да намеря диаманта — и въпреки това тя заминава! Вашата млада господарка си има спътник в каретата, мистър Бетъридж, и неговото име е Лунният камък.

Аз не казах нищо. Само продължавах твърдо да вярвам в мис Рейчъл.

Помощник-кочияшът се върна; зад него пристъпваше — твърде неохотно, както ми се стори — Джойс.

— Къде е Розана Спирман? — попита сержант Къф.

— Никак не мога да кажа, сър... — започна Джойс. — Много съжалявам, но по никакъв начин...

— Преди да замина за Фризингхол — прекъсна го рязко мистър Къф, — аз ви казах да не изпускате от очи Розана Спирман, без да ѝ давате да забележи, че я следите. Нима искате сега да ми кажете, че сте позволили да ви се изплъзне?

— Боя се, сър — промърмори Джойс, започвайки да трепере, — че аз може би се престарах, страхувайки се тя да не открие, че я следя. На долния етаж в тази къща има толкова много коридори...

— От дълго време ли не сте я виждали?

— От около един час, сър.

— Можете да се върнете към работата си във Фризингхол — каза детективът Къф все тъй спокойно и някак тъжно. Струва ми се, че вашите дарования не отговарят за нашата професия, мистър Джойс. Сегашните ви задължения надхвърлят вашите способности. На добър ви час!

Полицаят си отиде. На мен ми е трудно сега да ви опиша как ми подеждва известието за изчезването на Розана Спирман. Мислите ми се сменяваха с трескава бързина — сякаш мислех за петдесет различни неща едновременно. Стоях и се вирах в мистър Къф — като че бях онемял завинаги.

— Не, мистър Бетърдж — каза детективът, отгатнал сякаш най-важната ми мисъл и решил да отговори най-напред на нея. — Вашата приятелка Розана няма да ми се изплъзне из ръцете тъй лесно, както вие мислите. Докато зная къде се намира мис Вериндър, аз разполагам със средството да открия и нейната съучастничка. Аз им попречих да се срещнат миналата нощ. Много добре. Те ще се срещнат във Фризингхол, вместо да се срещнат тук. Следователно и нашето дирене трябва да бъде преместено — малко по-рано, отколкото очаквах — от този дом в дома, където отива мис Вериндър. А сега боя се, че ще трябва да помолите вашите слуги да се съберат отново.

Отидох заедно с него в помещението на прислугата. Макар и твърде унижително за мен, трябва да си призная, че при последните негови думи аз отново почувствувах пристъп на детективска треска. Забравих, че ненавиждам детектива Къф и като го хванах доверчиво подръка, казах:

— За бога, кажете ми какво ще правите сега със слугите?

Знаменитият Къф се спря и с някакъв меланхоличен възторг се обърна към пустото пространство със следните думи:

— Ако този тук приятел — произнесе той, очевидно подразбирайки мен — разбираше и от отглеждането на рози, той щеше да бъде най-съвършеният човек в целия божи свят!

След това силно ;изявяване на чувствата си той въздъхна и ме хвана подръка.

— Ето как стоят нещата — каза той, връщайки се отново на земята. — Розана е сторила едно от двете: тя или е тръгнала направо за

Фризингхол (за да ме изпревари), или пък се е отправила най-напред към своето скривалище при Подвижните пясъци. Трябва преди всичко да узнаем кой измежду слугите е видял Розана последен, преди тя да напусне къщата.

От допитването стана ясно, че Нанси, съдомиячката, последна е видяла Розана.

Нанси видяла как Розана излязла с писмо в ръка и спряла месарския помощник, който току-що бил предал докараното месо в кухнята. Нанси чула как Розана помолила човека да пусне писмото ѝ, когато се върне във Фризингхол. Той погледнал адреса и казал, че било странно писмо, адресирано за Кобс Хол, да се пуска във Фризингхол, и то в събота — то не можело да стигне до адресанта по-рано от понеделник. Розана му отговорила, че това нямало никакво значение — кога ще стигне писмото. Тя само искала да бъде сигурна, че той ще изпълни молбата ѝ. Той обещал и си отишъл. Някой извикал Нанси и тя се върнала в кухнята. След това никой вече не видял Розана Спирман.

— Е, сега какво? — попитах аз, когато ние отново останахме сами.

— Какво... — отвърна детективът. — Трябва да отида във Фризингхол.

— Във връзка с писмото ли, сър?

— Да.

— В това писмо се намира бележката с описанието на скривалището при Подвижните пясъци. Трябва да видя адреса в пощата. Ако това е адресът, който аз имам предвид, тогава ще направя на вашата приятелка, мис Йоланд, едно посещение идущия понеделник.

Отидох да поръчам кабриолета за мистър Къф. В конюшната ние се натъкнахме на нови сведения относно изчезналата девойка.

ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Слухът за изчезването се разнесе между всички слуги. Започнали следствие по собствена инициатива, те току-що бяха открили един немирен малчуган на име Дъфи, когото сегиз-тогиз караха да плеви градината и който бе видял Розана преди половин час. Дъфи твърдеше, че девойката не минала, а просто претичала край него по пътеката през елховата горичка по посока на морския бряг.

— Познава ли това момче тукашния бряг? — попита мистър Къф.

— То е родено и отгледано на този бряг — отговорих аз.

— Дъфи — рече детективът, — искаш ли да спечелиш един шилинг? Ако искаш, тогава ела с мен. Нека кабриолетът бъде готов, мистър Бетъридж; когато се върна...

Той се отправи към Подвижните пясъци с такава бързина, че нозете ми (макар и в добра форма за моите години) не можаха да го настигнат. Малкият Дъфи, както става с дивачетата по нашите места, когато им е много весело, нададе радостен вик и се втурна подир детектива.

Тук на мен отново ми е невъзможно да дам подробен и ясен отчет за състоянието на моите мисли през времето, изтекло от заминаването до завръщането на мистър Къф. Обхвана ме някакво странно безпокойство. Извърших множество излишни и безполезни работи вън и вътре в къщата и нито една от тях не мога сега да си припомня. Не помня дори колко време бе изминало след заминаването на детектива към пясъците, когато Дъфи се върна тичешком с поръчение за мен. Мистър Къф дал на момчето лист, откъснат от неговия бележник, върху който бе написано с молив:

„Изпратете ми веднага една от обувките на Розана!“

Изпратих първата срещната прислужница в стаята на Розана, а момчето върнах назад, като му казах, че аз лично ще занеса обувката.

Признавам, че това не беше най-бързият начин да изпълня получената от мен инструкция. Но реших да проверя накъде избива детективът, преди да предам Розанината обувка в неговите ръце. Предишното ми желание да отърва от беда девойката отново ме завладя сега, когато може би беше вече късно. Това мое душевно състояние (да не говорим за детективската треска) ме накара да побързам с обувката, колкото бе възможно да бърза един седемдесетгодишен човек.

Когато наближих брега, облаците се сгъстиха и дъждът рукна като бяла стена, подгонен от вятъра. Аз чувах как гърмят вълните, разбиващи се о пясъчния бряг в устието на залива. Малко по-нататък минах покрай момчето, което се криеше от дъжда под дюните. Сетне видях бушуващото море; вълните, заливащи брега; дъжда, развяващ се над водата като някаква пелена, и жълтия пуст бряг с една-едничка черна фигура, застанала на него — фигурата на мистър Къф.

Като ме видя, той махна с ръка на север и извика:

— Минете от оная страна и елате при мен!

Задъхан, аз отидох при него; сърцето ми сякаш щеше да изхвъркне от гърдите ми. Не можех да говоря. Искях да му задам стотина въпроси, ала нито един не излизаше от устата ми. Неговото лице ме уплаши. В очите му видях истински ужас. Той грабна обувката от ръцете ми и я положи върху следата на пясъка, която сочеше на юг от мястото, където се намирахме — право към издадената скала, наричана Южния нос. Следата още не беше измита от дъжда и обувката на девойката напълно прилепна към нея.

Без да продума, мистър Къф посочи към обувката върху следата. Хванах му ръката и отново се опитах да му заговоря, ала пак не успях. Той тръгна по следите към мястото, където скалата и пясъкът се съединяваха. Приливът бе започнал да покрива Южната плитчина; водата се разливаше под Подвижните пясъци. Мълчаливо и с упорито търпение, тъй страшно да се наблюдава, мистър Къф опитваше обувката върху всяка нова следа и намираше, че тя винаги сочеше в една посока — право към скалата. Колкото и да търсеше, той никъде не можа да намери следи, които да извеждат оттам.

Най-после детективът се спря. Продължавайки да мълчи, той отново ме погледна; сетне погледна към водата пред нас, която се издигаше все по-високо и по-високо над Подвижните пясъци.

Погледнах нататък, накъдето гледаше и мистър Къф, и отгатнах за какво си мислеше той. Изведнъж ме изпълни страшно предчувствие. Паднах на колене върху пясъка.

— Тя е отишла при скривалището си — чух аз гласа на детектива. — И там, при онази скала, се е случило нещо фатално, съдбоносно...

Загадъчният израз върху лицето на девойката, нейните думи и постъпки, безизходността и мъгливостта, с които тя ме слушаше и говореше с мен, когато я намерих да мете коридора преди няколко часа, нахлуха в паметта ми и ми подсказаха, че детективът не беше далеч от ужасната истина. Искрах да му съобщя за страха, който ме бе обхванал. Опитах се да му кажа: „Тя е умряла от смърт, която сама си е избрала!“ Но уви! Думите не излизаха от устата ми. Бях като вцепенен. Не чувствавах проливния дъжд. Не виждах надигания се прилив. Като насън аз отново видях пред себе си бедната девойка. Видях я, както в онова утро, когато дойдох тук, за да я отведа в къщи. Отново чух как ми говореше тогава, че Подвижните пясъци я привличали против волята ѝ; питах се дали нейният гроб не беше я чакал тук. Обхвана ме някакъв необясним ужас, като си помислих за своята собствена дъщеря. Дъщеря ми беше нейна връстница. Дъщеря ми, подхвърлена на такива изпитания като Розана, сигурно би живяла същия ужасен живот и би умряла от същата ужасна смърт...

Мистър Къф любезно ми помогна да стана и ме отведе настрана от мястото, където Розана бе загинала.

Започнах да дишам по-леко и отново да виждам нещата такива, каквито те бяха в действителност. Обърнах глава към дюните и видях, че към нас тичат слугите и рибарят Йоланд; те тревожно ни питаха дали сме намерили девойката. С няколко думи мистър Къф им обясни какво показваха следите и им откри, че с нея трябва да се е случило нещастие. Поглеждайки отново към морето, той извика рибаря и го попита:

— Кажете ми, би ли могла някаква лодка да я вземе в такова време там от скалата, където свършват нейните следи?

Рибарят посочи към вълните, които се търкаляха по брега и обвиваха в пенести облаци скалите от двете страни.

— Никаква лодка — отвърна той — не би стигнала цяла до онова място.

Мистър Къф погледна за последен път следите върху пясъка, които дъждът вече бързо заличаваше.

— И така — рече той, — ето доказателството, че тя не би могла да напусне това място по суша. А там — продължи той, гледайки към рибаря — е доказателството, че тя не би могла да си отиде по море. — Той замълча, размишлявайки за минутка. — Видели са я да тича към това място половин час преди аз да дойда тук — каза той на Йоланд. — Оттогава измина доста време... — не повече от един час. Колко висока е била тогава водата откъм тая страна на скалата?

И той посочи към южната страна, тоест натам, където нямаше Подвижни пясъци.

— Така както приижда днес приливът — каза рибарят, — преди един час там не е имало достатъчно вода да се удави и едно коте.

Мистър Къф се обърна на север, към Подвижните пясъци.

— А на тая страна? — попита той.

Още по-малко — отговори Йоланд. — Подвижните пясъци едва са били намокрени и нищо повече.

Тогава мистър Къф се обърна към мен и каза, че в такъв случай нещастieto трябва да е станало при Подвижните пясъци.

И ето че езикът ми се развърза.

— Никакъв нещастен случай не е имало! — възкликнах аз. — Тя е дошла тук уморена от живота и за да се раздели с него.

Мистър Къф се отдръпна назад.

— Откъде знаете? — попита той.

Всички се струпяха около мен. Детективът тутакси се съвзе. Той отстрани мъжете; каза им, че съм вече стар, че откритието ме е потресло; каза им: „Оставете го на спокойствие!“

После се обърна към Йоланд и го попита:

— Има ли някаква възможност да я намерим, когато водата се отдръпне?

Йоланд отговори:

— Никаква! Каквото попадне в тия пясъци, то си остава там завинаги. — След това рибарят пристъпи към мен и продължи: — Мистър Бетъридж, бих желал да ви кажа нещо относно смъртта на тая млада жена. Надолу по тази пясъчна плитчина, на дълбочина около три фута, се намира една каменна плоча. Искам да ви попитам: защо тя не е попаднала на тази плоча? Ако се е подхлъзнала неочаквано до

плитчината, тя щеше да попадне там, където би могла да стъпи на краката си, и то на такава дълбочина, че пясъкът едва ли би стигнал до кръста ѝ. Не, тя съзнателно трябва да е отминала плочата или пък е скочила от нея право в пясъчната глъбина — инак тя не би могла да загине. Не, сър, това не е никакъв нещастен случай! Подвижните пясъци са я погълнали... погълнали са я по нейно собствено желание.

След това свидетелство на човек, на чиито знания можеше да се разчита, мистър Къф замълча. Замълчахме и ние. После всички се обърнахме и тръгнахме към брега.

При дюните ни посрещна помощник-кочияшът, който тичаше към нас от къщи. Той беше добър момък и хранеше добри чувства към мен. С подобаващата за случая тъга на лицето той ми подаде една бележка.

— Изпрати ме Пенелопа, мистър Бетъридж — каза той. — Тя намерила тази бележка в стаята на Розана.

Това бяха последните прощални думи към стареца, който бе направил, каквото можеше — слава богу! Всякога бе правил, каквото можеше — за да помогне на бедната девойка.

„В миналото вие често сте ми прощавали, мистър Бетъридж. Когато отново видите Подвижните пясъци, помъчете си да ми простите още веднъж. Намерих гроба си там, където той ме очакваше. Аз живях и умирам, сър, признателна за вашите добрини.“

Това беше всичко. Колкото и кратка да беше бележката, аз нямах сили да устоя на такива думи. Сълзите лесно идват у хората, когато са млади и започват живота си на този свят. Сълзите лесно идват у хората, когато са стари и го напускат. Аз зарихах като дете.

Мистър Къф пристъпи към мен — с най-добри намерения, не се съмнявам. Но аз с ужас се отдръпнах от него.

— Не се докосвайте до мен! — рекох аз. — Вие я уплашихте, вие я докарахте до това!

— Не сте прав, мистър Бетъридж — отвърна той спокойно. — Но ние ще имаме време да поговорим за това, когато се приберем в къщи.

Аз тръгнах след другите, опирайки се на ръката на помощник-кочияша. Върнахме се под проливния дъжд, за да срещнем тревогата и ужаса, които ни чакаха в къщи.

ДВАДЕСЕТА ГЛАВА

Тия, които вървяха напред, занесоха печалната новина в къщи преди нас. Намерихме слугите изпаднали в паника. Когато минавахме край стаята на моята господарка, вратата изведнъж яростно се отвори. Господарката излезе (зад нея вървеше мистър Франклин, опитвайки се напразно да я успокои), изгубила ума и дума от ужасното произшествие.

— Вие сте виновен за това! — извика тя, замахвайки с ръка към детектива. — Габриел, платете на този негодник и нека не се мярка повече пред очите ми!

Единствен мистър Къф измежду всички нас бе способен да се справи с нея, тъй като само той беше на себе си.

— Аз съм толкова виновен за нещастното събитие, милейди, колкото сте и вие — каза той. — Ако след половин час вие все още настоявате да си отида, аз ще приема отстраняването, но не и вашите пари.

Това беше казано много почтително, но същевременно и много твърдо; то подействува тъй силно на моята господарка, както и на мен. Тя позволи на мистър Франклин да я отведе отново в стаята. Когато вратата се затвори зад тях, детективът изгледа прислужниците и със свойствения си наблюдателен поглед забеляза, че докато другите прислужници бяха само уплашени, Пенелопа плачеше неутешимо.

— Когато баща ви се преоблече — каза той, — елате да поговорим в неговата стая.

Преди да измине половин час, аз успях да сменя мокрите си дрехи и дадох нещо подходящо на детектива да се преоблече. Пенелопа дойде при нас, за да чуе какво иска мистър Къф от нея. В тази минута аз особено силно почувствувах каква добра и послушна дъщеря имам. Сложих я на коленете си и помолих бога да я благослови. Тя отпусна глава на гърдите ми и обви ръце около врата ми; известно време ние поседяхме така мълчаливо. Навярно и двамата с нея мислехме за бедната загинала девойка. Мистър Къф отиде до прозореца и мълчаливо се загледа навън. Реших, че трябва да му

поблагодаря за проявената към нас двамата деликатност, и му благодарих.

Богатите хора могат да разполагат с всички удобства — включително и лукса да се отдават на чувствата си. Бедните нямат тази привилегия. Нуждата, която не засяга богатия, не проявява никаква милост към нас. Ние се научаваме да потискаме чувствата си и продължаваме да работим търпеливо, доколкото това е възможно. Аз не се оплаквам от това, само го отбелязвам. Ние с Пенелопа бяхме готови да отговаряме на детектива, щом той, на свой ред, бе готов да ни разпитва. Когато той я попита дали не знае какво именно е накарало Розана да сложи край на живота си, дъщеря ми отговори (както и вие навярно предполагате), че тя бе извършила това от любов към мистър Франклин Блейк. Когато детективът я попита говорила ли е за това на някой друг, Пенелопа отговори:

— Никому не съм говорила за това от жал към Розана.

Аз счетох за необходимо да прибавя няколко думи:

— И от жал за мистър Франклин, мила моя. Ако Розана е загинала от любов към него, това е станало без негово знание и не по негова вина. Нека той спокойно си отиде днес, ако иска да си отиде; защо да го огорчаваме напразно, като му съобщим истината?

Мистър Къф каза: „Точно така“ — и отново замълча, сравнявайки мнението на Пенелопа (както ми се стори) с някакво свое мнение, което той запази за себе си.

След половин час се разнесе звънецът на моята господарка.

Отивайки при нея, аз срещнах мистър Франклин, който излизаше от кабинета ѝ. Той ми предаде, че лейди Вериндър била готова да приеме мистър Къф — в мое присъствие, както и преди — и че той лично искал да поговори с детектива. Когато се връщахме към моята стая, той се спря и прегледа разписанието на влаковете, окачено в хола.

— Наистина ли ще ни оставите, сър? — попитах аз. — Мис Рейчъл сигурно ще се опомни, ако само ѝ дадете време.

— Тя ще се опомни — отговори мистър Франклин, — когато чуе, че аз съм заминал и че тя няма повече да ме вижда.

Помислих, че той говори така в яда си към младата господарка. Ала това не беше вярно. Господарката, или моята млада господарка, или лейди Вериндър, бе забелязала, че от деня, в който детективът се появи в нашия дом, самото споменаване на името на мистър Франклин

беше достатъчно, за да накара мис Рейчъл да избухне в гняв. Той обичаше много своята братовчедка и не искаше да признае това пред себе си; но истината излезе наяве, когато мис Рейчъл заминаваше при леля си. В онази ужасна минута очите му изведнъж се отвориха и той по най-ужасен начин, за който вие знаете, бе взел своето решение — единственото решение, което можеше да вземе един горд човек — да напусне нашия дом.

Мистър Франклин говори с детектива в мое присъствие. Каза му, че господарката е готова да признае, че му е говорила твърде остро. И попита: дали — в такъв случай — детективът е съгласен да приеме възнаграждението си и да остави работата с диаманта в положението, в което се намираме сега. Мистър Къф отговори:

— Не, сър! На мене ми се дава възнаграждение за изпълняване на известни задължения. Аз отказвам да го приема, докато не изпълня дълга си.

— Не ви разбирам — каза мистър Франклин.

— Ще ви обясня, сър — отвърна детективът. — Когато пристигнах тук, аз поех отговорността да разкрия тайната по изчезването на диаманта. Сега съм готов и чакам само за възможността да изпълня обещанието си. Когато изясня на лейди Вериндър в какво състояние се намират работите сега и когато ѝ кажа откровено какво следва да се направи за намирането на Лунния камък, само тогава отговорността ще падне от моите плещи. Нека след това милейди сама реши дали да продължи работата си, или не. В случай на положителен отговор аз ще довърша това, което се наех да свърша, и ще приема възнаграждението си.

С тези думи мистър Къф ни напомни, че дори и един полицаи си има свое достойнство, което той не желае да загуби.

Взетото от него становище беше толкова справедливо, че с нищо не можеше да му се възрази. Когато станах, за да го отведа в стаята на господарката, той попита дали мистър Франклин не желае да присъствува на срещата. Мистър Франклин отговори:

— Не, освен ако лейди Вериндър сама пожелае това. — И докато аз излизах подир детектива, той ми прошепна: — Зная какво се готви да каже този човек за Рейчъл; и съм много привързан към нея, за да го чуя и да се сдържа. По-добре да остана тук.

Оставих го твърде огорчен и нещастен; той се облегна на прозореца и зарови лице в двете си ръце. Пенелопа надничаше през откренатата врата, обхваната от силното желание да го утеши. Ако бях на мястото на мистър Франклин, аз бих я извикал да влезе. Когато човек е оскърбен от една жена, той намира голяма утеха, като разкаже болката си на друга — защото в девет от десет случая другата винаги взима неговата страна. И може би, когато аз изчезнах от хоризонта, той я бе извикал? В такъв случай справедливостта изисква да кажа, че дъщеря ми не се е спряла пред нищо, само и само да утеши мистър Франклин.

В това време ние с мистър Къф продължавахме към стаята на моята господарка.

Последния път, когато разговаряхме с нея, тя едва ли имаше желание да вдигне очи от отворената върху масата книга. Този път господарката се държеше много по-добре. Тя посрещна детектива, гледайки го в очите твърдо и уверено, както я гледаше и той. Духът на семейство Вериндър озаряваше цялото ѝ лице; и аз знаех, че мистър Къф ще срещне равна на себе си личност, когато жена като моята господарка е готова да чуе и най-лошото от неговата уста.

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

Първите думи, когато взехме местата си, бяха изречени от моята господарка.

— Сержант Къф — каза тя, — може би има някакво извинение за небрежния начин, по който ви говорих преди половин час. Аз обаче не желая да предявявам права върху това извинение. Най-искрено ви казвам, че съжалявам, ако съм ви обидила.

Любезността и готовността, с която тя предложи това помиряване, оказаха своето подобаващо въздействие върху мистър Къф. Той помоли за разрешение да се оправдае, смятайки това свое желание като израз на уважение към моята господарка. Той каза, че съвсем не би могъл да бъде виновен за нещастieto, което тъй силно поразило всички ни, по тази уважителна причина, че успехът на цялото следствие зависел от неговото тактично държане към Розана Спирман, която той в никой случай не бивало да развълнува или уплаши — нито с думите си, нито с делата си. Той се обърна към мен с молба да засвидетелствувам верността на неговите думи. Аз не можах да откажа това. И си помислих, че с това целият въпрос се приключва.

Мистър Къф обаче направи крачка напред — очевидно (както и вие ей сега ще видите) с намерение да започне най-неприятното от всички възможни обяснения с лейди Вериндър.

— Аз чух, че за самоубийството на младата жена се изтъква една причина — каза детективът. — Тази причина може и да е съвсем реална, но тя няма никаква връзка с работата, с която аз се занимавам. Длъжен съм да прибавя обаче, че тук аз намирам друга причина. Някаква необяснима тревога във връзка с изчезването на диаманта е накарала, както предполагам, тази бедна девойка да посегне на живота си. Аз не претендирам да зная в какво именно се е състояла тази непоносима тревога. Но мисля, че с ваше позволение, милейди, аз бих могъл да посоча едно лице, което може да реши дали аз съм прав, или не.

— Намира ли се това лице сега в къщата? — попита моята господарка след кратко мълчание.

— Лицето е напуснало къщата, милейди.

Отговорът посочваше мис Рейчъл с такава прямота, с каквата бе възможна. Настъпи мълчание; и аз помислих, че то никога няма да свърши. Господи, как виеше вятърът и как шибаше дъждът по прозорците! Аз седях и чаках някой от двамата отново да проговори.

— Бъдете тъй добър да се изкажете по-ясно — каза най-последно моята господарка. — Моята дъщеря ли имате предвид?

— Да — отговори мистър Къф все тъй прямо.

Когато влязохме в стаята, върху масата на моята господарка лежеше нейната чекова книжка — очевидно, за да се заплати с детектива. Сега тя я сложи отново в чекмеджето. Заболя ме сърцето, като видях как трепереше бедната й ръка — ръката, която бе обсипала с благодеяния стария слуга; и аз се помолих на бога тази ръка да държи моята ръка, когато настъпи последният ми час!

— Надявах се — продължи моята господарка много бавно и спокойно, — че ще мога да ви възнаградя за вашите услуги и да се разделя с вас, без да се споменава името на мис Вериндър така открито, както беше споменато между нас сега. Моят племенник навярно ви е казал нещо за това, преди да дойдете в стаята ми?

— Мистър Блейк изпълни вашето желание, милейди. И аз обясних на мистър Блейк причината.

— Безполезно е да ми говорите за тази наша причина. След всичко, което току-що ми казахте, вие знаете не по-зле от мен, че сте отишли твърде далеч, за да можете да се оттеглите. Аз съм длъжна заради себе си и моята дъщеря да настоявам вие да останете тук и да си кажете всичко най-откровено.

Детективът погледна часовника си.

— Ако разполагах с достатъчно време, милейди, аз бих предпочел да направя доклада си писмено, а не устно. Но ако следствието трябва да се продължи, времето е много кратко, за да го губим в писане. Аз съм готов тутакси да започна. На мен ще ми бъде тежко да говоря, а на вас — да слушате...

Тук моята господарка отново го прекъсна.

— Може би ще бъде по-малко тягостно за мен и за вас, пък и за моя добър слуга и приятел — каза тя, — ако аз дам пример и започна да говоря открито. Вие подозирате, че мис Вериндър е измамила всички ни, като е скрила диаманта, подтикната от някаква нейна лична цел? Нали така?

— Точно така, милейди.

— Много добре. Сега, преди вие да започнете, аз съм длъжна да ви кажа, като майка на мис Вериндър, че тя е абсолютно неспособна да извърши това, в което я подозирате. Вие я познавате само отпреди един-два дена. А аз я познавам от деня на нейното раждане. Колкото и рязко да изложите вашето подозрение — вие не ще можете да ме оскърбите. Аз съм предварително убедена, че при цялата ваша опитност в дадения случай обстоятелствата са ви заблудили. Помнете: аз нямам никакви тайни сведения! Дъщеря ми не е по-откровена по този въпрос с мен, отколкото е с вас. Едничката причина, която ме кара да говоря тъй положително, е причината, която вече ви изложих — аз познавам дъщеря си!

Тя се обърна към мен и ми подаде ръката си. Аз мълчаливо я целунах.

— Сега можете да продължите — каза тя, като погледна детектива с предишната си твърдост.

Мистър Къф се поклони. Думите на моята господарка бяха му направили особено впечатление — неговото сурово лице се смекчи за минутка, сякаш той я съжаляваше. Що се отнася до неговите убеждения, ясно беше, че те съвсем не бяха се променили. Той се настани удобно на стола и започна гнусната си атака срещу репутацията на мис Рейчъл.

— Трябва да ви помоля, милейди — каза той, — да погледнете на тази работа и от моя гледна точка. Бъдете така добра да си представите, че вие сте дошли тук на мое място и с моята опитност, и ми позволете накратко да ви напомня в какво се състои тази моя опитност.

Господарката кимна с глава в знак на съгласие. Детективът продължи:

— През последните двадесет години мене често ме ангажираха за уреждане на деликатни семейни неприятности. Единственият резултат от моята практика в подобни случаи, имащ някакво отношение към настоящото дело, е резултат, който мога да ви обясня само с няколко думи. Съгласно получения от мен опит, някои млади девойки, знатни и богати, често пъти изпадат в тайни дългове, които те не смеят да признаят пред близките си роднини и приятели. В известни случаи причината за тия дългове е модистката или

бижутерът. Понякога парите са нужни за цел, каквато в настоящия случай аз не подозирам и не желая да ви оскърбявам с нейното споменаване. Помнете тези мои думи, милейди! А сега нека видим как събитията в този дом ме принудиха да си припомня моя предишен опит.

Той поразмисли, сетне продължи — с покъртителна яснота, която ни принуди да го разберем, с жестока справедливост, която не щадеше никого:

— Първите сведения за изчезването на диаманта получих от инспектора Сигрейв. Той ме убеди, че е съвършено неспособен да се справи с този случай. Едничкото нещо в неговите думи, което ми направи впечатление, беше споменаването от негова страна, че мис Вериндър отказала да отговори на въпросите му и се отнасяла с него с непонятна грубост и презрение. Това ми се видя странно, ала аз го отдадох на някаква нетактичност от страна на инспектора, който навярно е оскърбил младата госпожица. Запазвайки това в ума си, аз лично се заех със случая. Моите изследвания завършиха, както ви е известно, с откриването на петното на вратата; от показанията на мистър Франклин стана ясно, че това петно и изчезването на диаманта са звена от една и съща верига. До този момент аз подозирах, макар и твърде неопределено, че Лунният камък е бил откраднат и то от някой измежду слугите. Много добре! Но какво се случи по-нататък? Мис Вериндър изведнъж се показа от стаята си и ме заговори. Аз забелязах три подозрителни обстоятелства, свързани с нея. Тя е все още крайно развълнувана, макар че от изчезването на диаманта е изминало повече от едно денонощие; отнася се с мен тъй грубо, както и с инспектор Сигрейв; и е страшно сърдита на мистър Франклин Блейк. Прекрасно! Ето, казвам си аз, една млада дама, която е загубила рядка скъпоценност; млада дама, която — както ми подсказват очите и ушите — е твърде избухлива и раздразнителна. При тези обстоятелства и с този неин характер, какво прави тя? Тя проявява непонятна вражда към мистър Блейк, към инспектора и към мен — с други думи, към тия именно трима души, които по разни начини се опитват да ѝ помогнат да намери изгубената си скъпоценност. Довел следствието до този стадий, милейди, тогава — и само тогава — аз се обърнах за помощ към своята опитност. Тая именно опитност обясни поведението на мис Вериндър, което иначе изглеждаше непонятно. Тази опитност ме

накара да причисля и мис Вериндър към другите млади госпожици, които някога познавах. Тази опитност ми подсказа, че вашата дъщеря има някакви дългове, за които не смее да си признае пред когото и да било, и които дългове трябва да бъдат платени. И аз не мога да не се попитам: не значи ли изчезването на диаманта именно това, че той ще послужи за изплащането на тези дългове? Ето заключението, до което моята опитност ме изведе от тия прости факти. Какво може да възрази против това вашата опитност, милейди?

— Само това, което вече ви казах — отвърна моята господарка. — Обстоятелствата са ви заблудили.

Аз от моя страна не казах нищо. „Робинзон Крузо“ — един господ знае как — бе влязъл отново в старата ми объркана глава. Ако сержант Къф се бе намерил на някой пустинен остров, без никакъв Петкан, за да му прави компания, и без никакъв кораб, за да го спаси — тогава той би си намерил тъкмо това, което, според мен, си заслужаваше!

Мистър Къф продължи:

— Независимо от това, дали моето заключение беше справедливо, или не, аз трябваше преди всичко да го проверя. Тогава ви предложих, милейди, да претърся всичките гардероби в този дом. Това беше единственият начин да открия дрехата, която бе направила петното на вратата; а също и единственият начин да проверя моето заключение. И какво стана? Вие, милейди, се съгласихте. Мистър Блейк се съгласи. Мистър Ейблуайт се съгласи. Едничка мис Вериндър спря следствието, възпротивявайки се най-демонстративно. Този резултат ми доказва, че моите подозрения са основателни. Ако и вие, и мистър Бетъридж все още не желаете да се съгласите с мен, тогава вие трябва да сте слепи за всичко, което се случи пред вас. Във ваше присъствие аз ясно казах на младата госпожица, че нейното заминаване — при настоящото положение на нещата — може да ми попречи да открия диаманта. Вие сама видяхте как тя заповяда на кочияша да потегли въпреки моето изявление. Вие сами видяхте как от благодарност за това, че мистър Блейк се опита повече от всеки друг да ми помогне да разреши загадката, тя публично го оскърби на стълбите пред майчиния си дом. Какво означава това? Ако мис Вериндър не е замесена в изчезването на диаманта, тогава... какво значи това?

Мистър Къф погледна към мен. Страшно беше да слуша човек как той едно след друго изрежда доказателства против мис Рейчъл и да съзнава, че въпреки най-голямото си желание да я защити, не може с нищо да му възрази. Аз благодарение на бога стоя по-високо от доводите на разсъдъка. Това ми помогна да застана твърдо на страната на моята господарка; нейното мнение беше и мое мнение. Това ми помогна спокойно да издържа на възгледите на мистър Къф. Възползвайте се, читатели, моля ви, от моя пример! Това ще ви избави от много неприятности. Възпитайте у себе си чувство на превъзходство над разсъдъка и вие ще видите колко непоколебими ще бъдете пред усилията на други хора да ви лишат от спокойствието на духа в името на собственото ви добро!

Виждайки, че ние с моята господарка мълчим; мистър Къф продължи. Боже господи, как ме вбесяваше обстоятелството, че той никак не се смути от нашето мълчание!

— Такива са изводите, милейди, които обвиняват само мис Вериндър. Нека разгледаме сега доказателствата, които говорят против мис Вериндър и покойната Розана Спирман, взети заедно. Да се върнем за минутка, с ваше позволение, към отказа на дъщеря ви да позволи да претърсим нейния гардероб. След този отказ аз бях вече стигнал до моето заключение, но исках да разреша още два въпроса. Как би трябвало да продължа по-нататък следствието? И второ: има ли мис Вериндър съучастница между прислужниците? Обмислил всичко това най-старателно, аз реших да проведа следствието по един съвсем необичаен начин, погледнато професионално. Защо? Защото имах работа със семеен скандал, който не трябваше да излиза извън пределите на фамилията. Колкото по-малко шум и колкото по-малко външни помощници — толкова по-добре. Общоприетите процедури: да се задържат хора по подозрение, да се разпитват в съда и тям подобни — тук бяха съвсем неприемливи, щом като вашата дъщеря (както предполагах) стоеше в центъра на произшествието. При тези условия аз почувствувах, че човек като мистър Бетъридж с неговия характер и положение в дома, който познава слугите и държи за честта на семейството, би подхождал за мой помощник повече от всички останали, които се намираха подръка. Аз бих си взел за помощник мистър Блейк, но тук ми попречи едно обстоятелство. Мистър Блейк още от самото начало забеляза накъде избива моето следствие и при

неговата привързаност към мис Вериндър всяко разбирателство между нас двамата ставаше невъзможно. Аз се осмелявам да ви безпокоя, милейди, с всичките тия подробности, за да ви изтъкна, че не съм изнесъл тази тайна извън границите на семейния кръг. Аз съм единственият външен човек, който знае тази тайна; а моята кариера на следовател зависи от това — доколко аз умея да си държа езика.

Тук аз почувствувах, че всъщност моята кариера зависи от това, да не си държа езика. Да бъда изправен на стари години пред моята господарка като някакъв своего рода домашен помощник-полицай — това не беше по силите на моята съвест.

— Позволете ми да доложя, милейди — казах аз, — че никога съзнателно не съм помогнал на това отвратително следствие по какъвто и да е начин, от самото начало, и умолявам мистър Къф да опровергае думите, ако смее!

Давайки по този начин воля на чувствата си, аз изпитах голямо облекчение. Господарката ми оказа чест, като ме потупа приятелски по рамото. С основателно негодувание погледнах към детектива, желаяйки да узная какво мисли той за подобно откровение. В отговор той ми хвърли кротък поглед и както изглежда, изпитваше към мен още по-големи симпатии.

Моята господарка му предложи да продължи обясненията си.

— Аз разбирам — каза тя, — че вие най-добросъвестно сте направили всичко в полза на това, което смятате за мой интерес. Готова съм да чуя какво имате да кажете по-нататък.

— Това, което имам да кажа по-нататък — отвърна мистър Къф, — се отнася до Розана Спирман. Аз познах младата жена, както вие може би си. спомняте, когато тя донесе тук домакинската книга. Дотогава аз се съмнявах дали мис Вериндър бе поверила някому своята тайна. Но когато видях Розана, моето гледище се промени. Тутакси започнах да подозирам, че тя е съучастница в изчезването на диаманта. Бедната девойка загина от ужасна смърт и аз не искам вие, милейди, да мислите сега, когато тя не е вече между живите, че съм несправедлив и жесток към нея. Ако това беше обикновен случай на кражба, аз щях да подозирам Розана не повече от всички останали слуги в този дом. Ние знаем от опит, че повечето жени, пребивавали в изправителен дом, когато постъпят някъде на служба и когато към тях се отнасят любезно и справедливо — проявяват искрено разкаяние и се

оказват достойни за вниманието, с което ги обсипват. Ала това не е обикновен случай на кражба. Това, според мен, е една хитро замислена измама с участието на самата собственица на диаманта. Имайки предвид всичко това, за мен беше съвсем естествено да си спомня преди всичко за Розана и да помисля следното: би ли се задоволила мис Вериндър (моля за извинение, милейди) с положението, което ни кара да мислим, че Лунният камък просто се е загубил някъде? Или би отишла по-далеч и би се постарала да ни убеди, че Лунният камък е бил откраднат? В последния случай — Розана Спирман — с нейното вече установено име на крадла — е единственото намиращо се подръка лице, способно да подведе вас, милейди, а също и мен по лъжливи следи.

Беше ли възможно (питах се аз) този човек да изложи по-отвратително обвинение срещу мис Рейчъл и Розана. И по по-отвратителен начин? Оказа се, че това бе възможно, както вие ей сега ще видите!

— Аз имах и друга причина да подозирам покойната — продължи детективът, — причина, която ми се струва още по-убедителна. Кой би могъл най-добре да помогне на мис Вериндър да получи тайно пари за диаманта? Розана Спирман! Нито една млада дама с положението на мис Вериндър не би могла да се справи с такава рискована молба. Тя трябва да си има някоя помощница посредница, а кой би могъл да бъде по-подходящ за това, питам ви аз, от Розана Спирман? Вашата покойна прислужница, милейди, отлично познаваше своя занаят, когато се подвизаваше като крадла. Аз знам съвсем сигурно, че тя е имала известни връзки с един от малцината лондонски лихвари, който би се съгласил да отпусне голяма сума за такава скъпоценност като Лунния камък, без да задава неудобни въпроси, нито да настоява на неудобни условия. Не забравяйте всичко това, милейди! А сега, позволете ми да обясня как моите подозрения бяха потвърдени от постъпките на Розана и какви ясни заключения могат да се изведат от тях.

След това той разгледа всички постъпки на Розана. Вие вече сте запознати с въпросните постъпки не по-зле от мен и ще разберете как тия неопровержими доводи хвърлиха сянка върху паметта на бедната девойка, доказвайки нейното участие в изчезването на диаманта. Дори и моята господарка се изплаши от неговите думи. Тя нищо не

отговори, когато той свърши. На детектива, изглежда, беше все едно дали ще му отговорят или не. Той продължи — дявол да го вземе! — с предишната си непоколебимост.

— След като ви изложих всичко, така както аз го разбирам — каза той, — на мен ми остана само да добавя, милейди, какво възнамерявам да предприема по-нататък. Аз виждам два начина да доведе следствието до успешен край. Един от тях смятам за по-надежден. Другия, трябва да си призная, считам само като смел опит и нищо повече. Вие, милейди, ще решите това. Да избира ли по-надеждния начин?

Моята господарка му даде знак да постъпи, както той намери за добре и сам да си направи избора.

— Благодаря ви — отговори детективът. — Ще започнем със сигурното, щом като ваше сиятелство ми предоставя аз да избирам. Независимо от това, дали мис Вериндър ще остане във Фризингхол, или ще се върне тук, аз възнамерявам — в единия и в другия случай — внимателно да наблюдавам всяка нейна стъпка — да следя хората, с които ще се срещне; разходките, които ще прави на кон или леша; писмата, които ще получава и изпраща.

— След това? — попита моята господарка.

— След това — отговори детективът — ще помоля ваша светлост да назначи на мястото на Розана Спирман като прислужник една жена, привикнала на тайни наблюдения от този род: жена, за чиято дискретност аз мога да гарантирам.

— И след това? — повтори моята господарка.

— След това — продължи детективът — аз възнамерявам да поръчам на един от моите колеги в Лондон да влезе във връзка с онзи лихвар, който, както вече споменах, е познат на Розана Спирман и чието име и адрес — вие, милейди, можете да разчитате на мене — са били съобщени от Розана на мис Вериндър. Не отричам, че мерките, които предлагам, ще струват пари и ще отнемат доста време. Но резултатът е сигурен. Ние ще начертаем обръч около Лунния камък и ще свиваме този обръч все повече и повече дотогава, докато не намерим Лунния камък в ръцете на мис Вериндър — ако тя само реши да го задържи. Ако ли пък нейните дългове не могат да бъдат отложени и тя реши да продаде диаманта, ние ще имаме човек, готов да залови Лунния камък още с пристигането му в Лондон.

Да слуша подобни предложения във връзка с родната ѝ дъщеря, беше за моята господарка толкова непоносимо, че тя за първи път заговори е гняв:

— Считайте това ваше предложение за напълно отхвърлено и изложете другия си план за извеждане на следствието докрай!

— Другият ми план — продължи детективът все така непринудено — се състои в това: да проведе смелия опит, за който ви споменах. Струва ми се, че имам достатъчно вярна представа за характера на мис Вериндър. Тя е напълно способна (според мен) да извърши някаква смела измама; обаче е твърде буйна, нетърпелива и не е свикнала да мами, затова не умее да се преструва, когато се отнася до дребни неща, както и не умее да се въздържа, когато има причини за ядосване. Чувствата ѝ в този случай неведнъж са излизали наяве тъкмо тогава, когато е било в неин интерес да ги прикрива. Позовавайки се на тази именно особеност на нейния характер, аз възнамерявам да действувам сега. Искам неочаквано да ѝ причиня силен шок при обстоятелства, които ще я трогнат и потресат до дъното на душата ѝ. С други думи, искам да съобщя внезапно на мис Вериндър за смъртта на Розана с надеждата, че подобрите ѝ душевни качества ще я накарат да си признае всичко най-откровено. Приема ли ваша светлост този начин на действие?

Моята господарка ме удиви повече, отколкото бих могъл да кажа. Тя тутакси отговори:

— Да, приемам!

— Кабриолетът ме чака — каза детективът. — Позволете да ви пожелаая, милейди, приятна утрин!

Моята господарка вдигна ръка и го спря на вратата.

— По-добрите душевни качества на моята дъщеря ще бъдат подложени на изпитание, както вие предлагате — изрече тя. — Но аз, като майка, имам право да изпробвам това изпитание лично. Вие останете тук, а пък аз сама ще отида във Фризингхол.

За пръв път в живота си знаменитият Къф онемя от изумление като най-обикновен човек.

Моята господарка позвъни и нареди да ѝ донесат непромокаемата горна дреха. Дъждът продължаваше да вали, а закритата карета, както ви е известно, закара мис Рейчъл във Фризингхол. Аз се опитах да придумам господарката да не се излага на

това неприятно време. Но напразно! Помолих да ми позволи да отида с нея и да ѝ държа чадъра. Тя не искаше ѝ да чуе за това. Кабриолетът пристигна.

— Вие можете да бъдете напълно уверен в това — каза тя на детектива във в хола, — че аз ще извърша този опит с мис Вериндър тъй смело, както и вие сам бихте го извършили. И ще ви съобщя за резултата устно или писмено още преди последният влак да потегли за Лондон тази вечер.

С тия думи тя седна в кабриолета, хвана юздите и се отправи за Фризингхол.

ДВАДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

Когато моята господарка ни напусна, аз разполагах с достатъчно време за мистър Къф. Намерих го седнал в един уютен ъгъл в долния салон; прелистваше бележника си; крайчетата на устните му силно се кривяха.

— Преглеждате нещо върху нашия случай? — попитах аз.

— Не — отвърна детективът, — искам да видя каква е следващата ми професионална задача.

— О! — възкликнах аз. — Изглежда, вие смятате, че при нас всичко е вече свършено?

— Смятам — отвърна детективът Къф, — че лейди Вериндър е една от най-умните жени в Англия.

Мисля също така, че е много по-приятно да гледате една роза, отколкото един диамант. Къде ли е сега градинарят, мистър Бетъридж?

Едва ли би могло да се изтръгне от него дори и още една думичка относно Лунния камък. Той беше загубил всякакъв интерес към собственото си дознание и настояваше да отиде да потърси градинаря. Един час по-късно аз ги чух двамата да се разправят в разсадника; шипката отново се намираще в основата на техния спор.

Междувременно аз трябваше да проверя дали мистър Франклин не беше променил намерението си да замине с вечерния влак. След като го уведомих за съвещанието в стаята на моята господарка, както и за начина, по който то беше завършило, мистър Франклин неочаквано реши да дочака новините от Фризингхол. Тази съвсем естествена промяна в неговите планове — която при обикновените хора не би извела до нищо особено — се оказа в случая с мистър Франклин виновна за един неприятен резултат. Тя го направи неустановен, направи го наследник на много свободно време и по този начин пусна на воля всичките чуждестранни черти на неговия характер, които се втурнаха навън една върху друга като плъхове от развързана торба.

Вземайки образа ту на итало-англичанин, ту на германо-англичанин, ту на французо-англичанин — той се носеше от един салон в друг из къщата, говорейки само за това, как мис Рейчъл се била отнасяла към него; и освен мене нямаше кой друг да го слуша.

Веднъж го намерих в библиотеката, седнал под картата на съвременна Италия; той не можеше да измисли никакъв друг начин за разрешаване на своите неприятности, освен да говори за тях.

— Аз имам няколко достойни за похвала стремежи, Бетъридж; но какво бих могъл да направя с тях сега? Притежавам множество потенциални, неизползувани добри качества; ако Рейчъл само ми беше помогнала да ги проявя!

Той описа своите занемарени добродетели тъй красноречиво и тъй трогателно започна да ги оплаква, че аз се почувствувах съвсем безпомощен да го утеша; но ето че изведнъж ми хрумна мисълта: не е ли това удобен случай за едно полезно приложение на частичка от „Робинзон Крузо“? Аз се затътрах към стаята си и се дотътрах обратно с тая безсмъртна книга в ръка. Обаче в библиотеката нямаше никой! Картата на съвременна Италия се пулеше насреща ми и аз се опулих срещу картата на съвременна Италия.

Потърсих го в приемния салон. На пода лежеше носната кърпа на мистър Франклин — доказателство, че той беше влязъл тук. Но самата празна стая зееше като доказателство, че той отново беше излязъл някъде.

Отидох в трапезарията, където намерих Самюел да души въздуха с бисквити и чаша шери в ръце. Минутка преди това мистър Франклин звънял яростно за нещо да си пийне и закуси. Когато Самюел се изпотрепал от бързане да му поднесе подкрепителната закуска, мистър Франклин бил изчезнал още преди звънецът в хола да заглъхне.

Тогава отново отидох в малкия салон, където най-сетне го намерих. Мистър Франклин стоеше до прозореца и рисуваше някакви йероглифи върху покритото с влага стъкло.

— Поръчаното от вас шери ви чака, сър — казах му аз.

Все едно че бях се обърнал към една от четирите стени на стаята; той беше потънал в бездънните глъбини на мислите си и нищо не можеше да го върне оттам.

— Как си обяснявате поведението на Рейчъл, Бетъридж?

Това беше единственият му отговор. Тъй като не знаех какво да му кажа, аз му подадох разтворения „Робинзон Крузо“, където повече от сигурно ние бяхме могли да намерим някакво обяснение, ако само бяхме потърсили това обяснение с нужното търпение. Мистър

Франклин затвори „Робинзон Крузо“ и тутакси почна да бръццолевя нещо по германо-английски маниер.

— Защо да не разглеждаме този въпрос, Бетъридж? — рече той, сякаш аз лично се бях противопоставил на такова едно разглеждане. — Защо, по дяволите, губите търпение, Бетъридж, когато едничкото нужно нещо, за да се достигне истината, е търпението? Не ме прекъсвайте! Поведението на Рейчъл е напълно обяснимо; трябва само да бъдем справедливи към нея, като започнем най-напред с обективното схващане, след това преминем към субективното схващане и завършим с обективно-субективното схващане на нещата. Какво ни е известно? Известно ни е, че с изчезването на Лунния камък миналия четвъртък сутринта Рейчъл изпадна в състояние на нервна възбуда, от което още не се е съвзела. Би ли могъл да отречеш обективното схващане до тази точка! Много добре... тогава не ме прекъсвай! Е, щом Рейчъл се намира в състояние на нервна възбуда, тогава как бихме могли да очакваме тя да се държи с тия, които я заобикалят, така, както обикновено би се държала! Разсъждавайки по този начин отвътре навън — докъде стигаме! Стигаме до субективното схващане. Не можете да отречете субективното схващане, нали? Много добре... тогава какво следва? Боже господи! Боже господи! Ама, разбира се, че следва обективно-субективното обяснение! Рейчъл, направо казано, не е вече Рейчъл, а някой друг. А трябва ли аз да се тревожа, че някой друг се отнася жестоко към мен? Вие сте достатъчно неблагоприятен, Бетъридж; но едва ли бихте могли да очаквате това от мен, Тогава какво следва от всичко това? Следва, че — въпреки вашите проклети английски предразсъдъци и тесногърдие — аз трябва да бъда напълно щастлив и спокоен. Къде е виното?

По това време умът ми беше в такова състояние, че аз не бях сигурен дали това беше моят ум, или пък умът на мистър Франклин. В това си жалко душевно състояние аз се реших да направя, както предполагам, три обективни неща. Поднесох виното на мистър Франклин, отидох си в стаята и се утеших с най-успокоителната лула тютюн, която някога съм пушил.

Не мислете обаче, че се отървах от мистър Франклин тъй лесно. Преминавайки отново от салона в хола, той се намърда в съседния кабинет, подуши лулата ми и тутакси си припомни, че се е показал достатъчно наивен, та да остави пушенето за хатъра на мис Рейчъл. В

един само миг той се изпрани пред мен с кутия пури в ръка, захвана по своя приятен, духовит и скептичен френски маниер да се изказва по единствения вечен въпрос.

— Дайте ми огън, Бетъридж! Възможно ли е човек да пуши толкова години като мен и да не открие, че на дъното на неговата кутия за пури е изложена цялостна завършена система за третиране на жените? Слушайте ме внимателно и аз ще ви докажа това с две думи. Вие си избирате една пура, опитвате я и тя не ви харесва. Какво правите тогава? Хвърляте я и опитвате друга. А сега виждате приложението! Избирате си една жена, изпитвате я и тя разбива сърцето ви. Глупак! Поучете се от кутията за пури! Захвърлете я и си вземете друга!

Аз поклатих глава. Чудесно, остроумно наистина, обаче собственият ми опит беше решително против подобно становище.

— Докато беше жива жена ми, мисис Бетъридж — рекох аз, — неведнъж бивах склонен да опитвам вашата философия, мистър Франклин. Обаче законът настоява да си допушите пурата, сър, която веднъж сте избрали.

Потвърдих това свое мнение с едно смигване. Мистър Франклин избухна в смях и ние продължихме да бърборим като щурци, докато след време той изпадна в едно от новопридобитите си настроения. Така прекарахме часовете ние с моя млад господар (в това време детективът и градинарят спореха върху розите), докато пристигнаха новините от Фризингхол.

Кабриолетът се завърна половин час по-рано, отколкото го очаквах. Моята господарка бе решила да остане засега при сестра си. Слугата донесе две писма от моята господарка: едното адресирано до мистър Франклин, а другото до мен.

Писмото, адресирано до мистър Франклин, изпратих в библиотеката, където той бе потърсил убежище за втори път. Адресираното до мен писмо прочетох в стаята си. Чекът, паднал от писмото, когато го отварях, уведоми, още преди да прочета съдържанието, че въпросът за освобождаването на мистър Къф от длъжността следовател по делото относно изчезването на Лунния камък бе окончателно решен.

Изпратих в разсадника да съобщят на мистър Къф, че желая незабавно да говоря с него. Той пристигна, все още изцяло зает с

въпросите по отглеждане на шипката, и заяви, че досега още не е имало на света такъв твърдоглав градинар като мистър Бегби и няма да има. Аз го помолих да не вмъква в нашия разговор такива жалки дребнавости и да насочи цялото си внимание към по-сериозни неща. Тогава той се стресна достатъчно и забеляза писмото в моите ръце.

— А! — каза той с известна досада. — Вие сте получили известие от милейди! Отнася ли се то и до мене, мистър Бетъридж?

— Вие сам ще решите това, мистър Къф!

И аз му прочетох (с подобаваща изразителност и предпазливост) писмото, съставено от следните изрази:

„Драги Габриел, моля ви да съобщите на детектива Къф, че аз изпълних обещанието си със следващия резултат. Мис Вериндър най-тържествено заявява, че никога не е разменяла нито една дума насаме с Розана още от деня, в който тази нещастна жена постъпи на работа в нашия дом. Те не са се срещали дори и случайно през онази нощ, когато диамантът изчезна; и между тях не е имало абсолютно никаква връзка от четвъртък сутринта, когато се даде тревога, до събота следобед, когато мис Вериндър ни напусна. Такъв беше отговорът на моята дъщеря, когато аз внезапно и съвсем накратко ѝ съобщих за самоубийството на Розана Спирман.“

Стигнал до това място, аз вдигнах очи към мистър Къф и го попитах какво мисли той за прочетеното дотук.

— Аз само бих ви оскърбил, ако ви кажа мнението си — отвърна детективът. — Продължавайте, мистър Бетъридж, продължавайте! — добави с вбесяваща покорност.

Като си спомних, че този човек имаше дързостта да се оплаква от упоритостта на нашия градинар, езикът ме засърбя да „продължа“ със свои думи, а не с думите на моята господарка. Този път обаче моите християнски чувства не ми измениха. Аз продължих уверено да чета писмото на лейди Вериндър.

„Обръщайки се към мис Вериндър така, както бе предложено от нашия детектив, аз след това реших да поговоря с нея по начин, който аз самата смятах, че ще ѝ направи най-голямо впечатление. Два пъти, още преди да замине от къщи, аз тайно я предупредих, че тя сама се излага на непоносими и най-унижаващи подозрения. Но сега аз ѝ обясних без заобикалки, че моите опасения са се оправдали.

В отговор на това тя най-тържествено и повече от убедително ме увери, че няма никакви дългове. И второ, че диамантът не е попадал в нейните ръце от минутата, когато го сложила в шкафчето в сряда вечерта.

Признанията, направени от моята дъщеря, не отиват по-далече. Тя упорито мълчи, когато я питам дали не може да ми обясни изчезването на диаманта. Отказва със сълзи на очи, когато я моля да бъде откровена с мен. «Ще дойде ден, когато ще узнаете защо ми е все едно дали ме подозират и защо мълча дори пред вас. Извършила съм много нещо, за да заслужа съчувствието на майка си, ала не съм сторила нищо, за да накарам майка ми да се срамува от мен.» Това са собствените думи на дъщеря ми.

Смятам, че след разговора, състоял се между един полицейски детектив и мен, той би трябвало — макар че е само един чужд човек — да узнае, също както и вие, отговора на мис Вериндър. Прочетете му моето писмо и след това му предайте приложения за него чек. Отказвайки се от неговите по-нататъшни услуги, аз не мога да не призная, че вярвам в неговата добросъвестност и интелигентност; но съм уверена също така повече, отколкото преди, че в дадения случай обстоятелствата са го подвели по най-фатален начин.“

С това писмото свърши. Преди да му предам чека, аз попитах мистър Къф дали не желае да каже нещо.

— Не вярвам, че към моите задължения, мистър Бетъридж, спада и необходимостта да говоря върху вече приключена работа.

Аз му подхвърлих чека над масата.

— А вярвате ли в тази „част“ от писмото на мисис Вериндър? — попитах го аз с възмущение.

Детективът погледна чека и бавно повдигна вежди, отдавайки дължимото внимание към щедростта на моята господарка.

— Това е такава висока оценка на моето време — каза той, — че аз се считам задължен да ѝ се отплатя по някакъв начин. Ще имам предвид цифрата в този чек, мистър Бетъридж, когато се представи случай за това.

— Какво искате да кажете? — попитах аз.

— Лейди Вериндър много изкусно е загладила нещата засега — каза мистър Къф. — Но този семеен скандал принадлежи към числото на тия скандали, които изведнъж избухват повторно, когато вие най-малко очаквате това. Едва ли ще минат и няколко месеца и ние отново ще трябва да се заемем с Лунния камък.

Ако в тия негови думи имаше някакъв смисъл и ако в начина, по който те бяха изказани, имаше някакъв смисъл — тогава този смисъл се заключаваше в това: за мистър Къф писмото на моята господарка беше ясно доказателство, че мис Рейчъл е останала достатъчно коравосърдечна, за да отблъсне и най-убедителните молби, които биха могли да бъдат отправени към нея; и че тя е подвела собствената си майка (боже мой, и то при какви обстоятелства!) с цял куп отвратителни лъжи. Как друг някой на мое място би отговорил на детектива — това не зная. Но аз му отговорих със следните прости думи:

— Мистър Къф, аз считам вашата последна забележка като оскърбление спрямо моята господарка и нейната дъщеря!

— Мистър Бетъридж, считайте я като предупреждение към самия себе си и вие ще бъдете по-близо до целта.

Колкото и да бях разпален и сърдит, дяволската увереност, с която той ми подхвърли този отговор, запуши устата ми.

Аз отидох към прозореца, за да се успокоя. Дъждът беше спрял. И ето погледът ми попадна върху градинаря, мистър Бегби, който чакаше на двора, за да продължи спора с мистър Къф относно отглеждането на шипката.

— Поздрави на детектива! — каза мистър Бегби, щом ме забеляза. — Ако има намерение да отиде пеша до гарата, аз на драго

сърце ще го придружа.

— Какво! — извика мистър Къф зад гърба ми. — Още ли не си се убедил?

— Съвсем не! — отвърна мистър Бегби.

— Тогава ще отида пеша до гарата! — рече детективът.

— Ще ви чакам на портата! — извика мистър Бегби.

Бях достатъчно ядосан — но как би могъл ядът на който и да е човек да устои срещу едно подобно прекъсване на разговора? Мистър Къф забеляза настъпилата в мен промяна и я поощри с няколко подобаващи думички.

— Хайде, хайде! — каза той. — Защо не гледате на моето становище така, както лейди Вериндър гледа на него? Защо не кажете, че обстоятелствата са ме подвели най-фатално?

Да гледам така, както гледа на тях моята господарка, беше за мен твърде приятна привилегия — макар и тази привилегия да ми беше предложена от мистър Къф. Гневът ми тутакси изчезна и аз се върнах в нормалното си душевно състояние. На всяко друго мнение за мис Рейчъл — освен моето и това на моята господарка — аз гледах с надменност и презрение. Едно-едничко нещо обаче аз не можех да сторя — да не говоря за Лунния камък! Моят здрав разум би трябвало да ме предупреди — това ми е добре известно, — че този въпрос трябва да се остави настрана. Но напразно! Добродетелите, отличаващи днешното поколение, още не бяха познати по мое време. Мистър Къф бе налучкал болното ми място; и макар че го презирах, болното място все пак ме смъдеше. Всичко се свърши с това, че аз най-коварно го върнах към писмото на лейди Вериндър.

— Аз съм напълно убеден — рекох аз, — но това няма значение! Продължавайте, все едно че съм готов да бъда убеден още веднъж. Вие мислите, че не трябва да се вярва на думите на мис Рейчъл и че ние пак ще чуем за Лунния камък. Докажете това, мистър Къф! — завърших аз весело. — Докажете го!

Вместо да се обиди, мистър Къф ми сграбчи ръката и така силно я раздруса, че пръстите ме заболяха.

— Кълна се в небето — тържествено възкликна този странен детектив, — че още утре бих станал домашен прислужник, мистър Бетъридж, ако бих имал възможността да работя заедно с вас! Да се каже, че сте простодушен като дете, сър, би означавало да се направи

на децата комплимент, който деветдесет на сто от тях не заслужават. Не, не! Ние няма да спорим повече! Вие ще научите истината от мен при много по-леки условия. Аз няма да продумам повече нито за милейди, нито за мис Вериндър; аз просто ще стана пророк за първи път в живота си, и то само заради вас. Аз вече ви предупредих, че вие още не сте свършили с Лунния камък. Много добре. А сега, преди да се разделим, ще ви предскажа три събития, които ще се случат в бъдеще и които според мене сами ще привлекат вашето внимание — независимо от това, дали вие искате, или не.

— Ами че продължавайте, кажете ги — рекох аз, без да се смутя ни най-малко и все така весело.

— Най-напред — започна мистър Къф — вие ще чуете нещо от йоландови идущия понеделник, когато раздавачът занесе писмото на Розана в Кобс Хол.

Ако беше ме полял с кофа студена вода, той едва ли би могъл да ми причини по-неприятно чувство. Уверенията на мис Рейчъл в своята собствена невинност бяха направили поведението на Розана — ушиването на нова нощница, укриването на изцапаната нощница и всичко останало — съвсем необяснимо. И всичко това никак не ми идваше наум, докато мистър Къф не ми го припомни само в един миг!

— Второ — продължи детективът, — вие отново ще чуете за тримата индуси. Ще чуете за тях тук някъде, в околността, ако мис Рейчъл остане да живее във Фризингхол. Ще чуете за тях от Лондон, ако мис Рейчъл отиде в Лондон.

След като бях загубил всякакъв интерес към тримата фокусници и се бях уверил в невинността на младата си господарка, аз доста охотно приех второто предсказание.

— От трите бъдещи събития вие вече отчетохте две — рекох аз. — А какво е третото?

— Третото и последно събитие е това, че вие рано или късно ще чуете нещо за лондонския лихвар, за когото вече имах смелостта да спомена на два пъти. Дайте ми вашия бележник и аз ще ви запиша неговото име и адрес; за да няма никаква грешка по този повод, когато това се случи.

И той написа на един чист лист: „Мистър Септимъс Люкър, площад Мидлсекс, Ламбет, Лондон“.

— Това — рече той, показвайки адреса — са последните думи за Лунния камък, с които ще ви безпокоя в този момент. Бъдещето ще покаже дали съм прав, или не. А сега, сър, аз отнасям със себе си една искрена привързаност към вас, която, струва ми се, прави чест и на двама ни. Ако не се видим пак до моето излизане в оставка, надявам се, че ще ви посрещна като мой гост в малката ми къща близо до Лондон, където възнамерявам да се установя. Обещавам ви, мистър Бетъридж, че в моята градина ще има затревени алеи. А що се отнася до мъхестата роза...

— По дяволите с вашата мъхеста роза! Тя няма да вирее, ако не я присадите на кучешката!

И двамата се обърнахме едновременно. Пред нас стоеше неизбежният мистър Бегби, изгарящ от желание да поспори. Омръзнало му беше да чака при портата. Мистър Къф стисна ръката ми и изхвъркна навън, още по-разгорещен.

— Попитайте го какво ще каже за мъхестата роза, когато се върне, и ще видите, че съм направил всичките му аргументи на пух и прах! — извика знаменитият Къф, поздравявайки ме през прозореца.

Аз отговорих, опитвайки се да ги помиря, както вече се бях опитвал да го сторя неведнъж.

— Що се отнася до мъхестата роза — рекох аз, — може да се каже много нещо както за едната, така и за другата страна на въпроса!

Но това, както казват ирландците, беше все едно да подсвирна на камък. Двамата приятели тръгнаха надолу, продължавайки да спорят разгорещено по отглеждането на розите, без никой от тях да отстъпи нито на йота от своето. Когато за последен път ги зърнах, мистър Бегби клатеше упорито глава, а знаменитият детектив го държеше подръка като арестант. Както и да е, трябва да си призная, че мистър Къф ми харесваше, харесваше ми, макар и да го мразех през цялото време.

Двадесет и трета глава

Аз бях приготвил кабриолета, в случай че мистър Франклин настоеше да си замине с вечерния влак. Появяването на багажа по стълбите, а след това и на самия мистър Франклин ми доказа достатъчно ясно, че за пръв път в живота си той твърдо държеше на взетото решение.

— И така значи, вие наистина сте решили да ни оставите, сър? — казах аз, когато се срещнахме в хола. — Защо не почакате още ден-два и дадете на мис Рейчъл възможност да се опомни?

Чуждестранното лустро сякаш бе изчезнало напълно от лицето на мистър Франклин — сега, когато бе настъпил часът на раздяла. Вместо да ми отговори, той ми подаде писмото, което моята господарка му бе писала. В по-голямата, част на писмото се повтаряше това, което бе вече казано и в писмото до мен. Но към края бяха прибавени няколко реда за мис Рейчъл, които, ако не обясняваха нищо друго, биха обяснили поне твърдото намерение на мистър Франклин да си замине.

„Вие навярно ще останете учуден — пишеше моята господарка, — че позволявам на собствената си дъщеря да ме държи в пълна неизвестност. Изчезнал е диамант на стойност двадесет хиляди фунта и аз трябва да живея с мисълта, че неговото изчезване не представлява никаква тайна за Рейчъл; че по някакъв необясним начин тя е била заставена да мълчи от някое съвсем неизвестно за мен лице или лица, преследващи някаква цел, която аз не мога дори и да се опитам да отгатна. Обяснимо ли е, че позволявам да се отнасят към мен по този начин? Напълно обяснимо е — при сегашното състояние на Рейчъл. Тя е изпаднала в такова нервно разстройство, че просто ви става жално да я погледнете. Аз не смея да повдигам отново въпрос за Лунния камък, докато тя не се поуспокои малко. За да ѝ помогна в това отношение, аз не се поколебах да освободя полицейския детектив. Тайната, която не оставя на спокойствие всички нас, не оставя на спокойствие и него. В тази работа никой чужд човек не може да ни помогне. Неговото присъствие увеличава моите страдания; а Рейчъл не може дори да му чуе името.

Моите планове за бъдещето са обмислени колкото е възможно най-добре. Засега възнамерявам да отведа Рейчъл в Лондон — отчасти, за да се поуспокои след промяната на околната среда, и отчасти, за да видим какво

биха ѝ помогнали съветите на най-добрите лекари. Мога ли да ви помоля да ни посетите в Лондон? Драги ми Франклин, вие трябва от своя страна да се въоръжите с търпение като моето и да чакате, както ще чакам и аз, за по-добри времена. Ценната помощ, която вие оказахте на следствието, все още изглежда на Рейчъл в сегашното ѝ душевно състояние като непростителна обида. Действувайки в този случай слепешката, вие само сте увеличавали — макар и неволно — нейните мъки и страдания, тъй като помагахте да бъде открита нейната тайна. Аз не мога да извиня злобната ѝ упоритост, с която тя ви обвинява за печалните последствия, които нито вие, нито аз не можехме да предвидим. Рейчъл не може в нищо да се убеждава — тя може само да се съжالياва. Колкото и да съм огорчена, все пак трябва да кажа, че сега е по-добре вие двамата да не се срещате. Едничкият съвет, който бих могла да ви дам, е да я оставите на спокойствие да се съвземе.“

Аз върнах писмото на мистър Франклин, съжالياвайки го искрено, понеже знаех колко много той обичаше младата господарка; и забелязах, че думите на нейната майка го бяха ранили дълбоко в самото сърце.

— Вие знаете поговорката, сър — казах аз, — „Колкото по-зле, толкова по-добре“. А нашите работи не могат да бъдат по-зле, мистър Франклин, отколкото са Сега.

Мистър Франклин прибра писмото на леля си; изглежда, че моите думи не бяха го утешили много.

— Когато идвах насам от Лондон с този ужасен диамант — каза мистър Франклин, — аз не бих могъл и да си помисля, че в Англия може да има по-щастливо семейство от това. А вижте какво стана с него сега! Разпръснато, разединено; самият въздух в този дом сякаш е отровен от тайни и подозрения! Помните ли утрото при Подвижните пясъци, когато ние с вас разговаряхме за моя чичо Хърнкасл и неговия подарък за рождения ден? Лунният камък стана оръдие за

отмъщението на полковника, Бетъридж, и то такова оръдие, каквото и самият полковник не би могъл да си представи!

С тия думи мистър Франклин ми стисна ръката и тръгна към кабриолета.

Аз го последвах надолу по стълбите. Тъжно беше да се види как той напуска по този начин стария дом, където бе прекарал най-щастливите си години. Пенелопа (крайно разстроена от всичко, което хе бе случило в тая къща) изтича със сълзи на очи, за да се сбогува с мистър Франклин. Той я целуна. Аз махнах с ръка, сякаш исках да му кажа: „Наздраве, сър!“ Няколко от прислужниците се появиха зад ъгъла, хвърляйки поглед към мистър Франклин. Той беше един от тия мъже, които се харесват на всички жени. В последния момент аз задържах кабриолета и помолих мистър Франклин да бъде милостив да ни се обади с някое писъмце. Той като че ли не обърна внимание на моите думи — оглеждаше всичко наоколо така, сякаш се прощаваше завинаги със стария дом и градината.

— Кажете ни къде отивате, сър? — попитах аз, като продължавах да се държа за кабриолета, опитвайки се да узная какви бяха бъдещите му планове.

Мистър Франклин изведнъж нахлупи шапката си до самите си вежди.

— Къде отивам ли? — повтори той моите думи. — Аз отивам по дяволите!

При тия думи кончето потегли изведнъж, сякаш и то бе почувствувало някакво отвращение.

— Нека господ бъде с вас, сър, където и да отидете! — това беше всичко, което успях да кажа, преди той да се скрие от погледа ми.

Приятен и мил млад джентълмен! Въпреки всичките му недостатъци и своеобразности мил и приятен млад човек!

Така напусна той дома на моята господарка, оставяйки след себе си тъжна пустота.

Когато най-сетне тази дълга съботна лятна вечер се приближи към своя край, къщата окончателно изпадна в досадно униние.

Аз подкрепих духа си, придържайки се неотклонно към лулата си и към „Робинзон Крузо“. Жените (с изключение на Пенелопа) прекарваха времето си в разговори върху самоубийството на Розана. Те упорито държаха на мнението, че бедната девойка бе откраднала

Лунния камък и бе сложила край на живота си от страх да не бъде открита. Дъщеря ми, разбира се, не пред всички, настойчиво продължаваше да поддържа това, което бе повтаряла досега. Обаче нейните предположения за причините за самоубийството на Розана не ни доведоха до никакво обяснение за изчезването на диаманта, така както не. ни помогна и увереността на младата господарка в нейната невинност. Тайното отиване на Розана до Фризингхол, както и всичките постъпки, свързани с нощницата — оставаха съвсем необясними. Безполезно беше да се изтъква всичко това пред Пенелопа; всяко мое възражение ѝ правеше такова впечатление, каквото проливният дъжд може да направи на един непромокаем тренчкот. Работата е там, че дъщеря ми е наследила моето собствено пренебрежение към доводите на чистия разум и в това отношение бе изпреварила твърде много родния си баща.

На другия ден (в неделя) каретата, която бе останала при мистър Ейблуайт, се завърна празна. Кочияшът ми донесе бележка от моята господарка, както и писмени разпореждания до нейната камериерка и Пенелопа.

В бележката моята господарка ме уведомяваше, че бе решила да отведе мис Рейчъл в лондонската си резиденция в понеделник. В разпорежданията до двете камериерки се уточняваше какви дрехи трябва да вземат и кога да срещнат своите господарки в Лондон. Повечето от останалите слуги трябваше да ги последват. Като разбрала, че мис Рейчъл не желае след всичко, което се случи, да се върне в този дом, моята господарка решила да заминат за Лондон направо от Фризингхол. Аз трябваше да остана тук до второ разпореждане, да се грижа за къщата и имота.

Всичко това ми напомни за думите на мистър Франклин относно разпръснатото и разединено семейство; и мислите ми, естествено, се насочиха към самия мистър Франклин. Колкото повече мислех за него, толкова повече се тревожех за неговите бъдещи постъпки. Свърши се с това, че аз написах и изпратих още с неделната поща писмо до камердинера на неговия баща — мистър Джефко (когото познавах от по-рано), в което го замолих да ми съобщи какво ще предприеме мистър Франклин след завръщането си в Лондон.

В неделя вечерта беше още по-сुकчно, отколкото в събота — ако това изобщо е възможно. Ние завършихме почивния си ден, така както

стотици хиляди хора в тази страна го завършват редовно веднъж през седмицата: с други думи, очаквайки с нетърпение времето за спане, ние заспахме дълго преди това на столовете си.

Как мина понеделникът за другите слуги, не зная. Но мене той добре ме поразтърси. На този ден се сбъдна първото предсказание на мистър Къф, че ще чуя нещо от Йоландови.

Бях изпратил Пенелопа и камериерката на моята господарка до гората заедно с багажа за Лондон и се разхождах из парка, когато изведнъж чух, че някой ме вика. Обръщайки се, аз се намерих лице с лице срещу дъщерята на рибаря, купичката Люси. Като изключим накуцването ѝ и нейната мършавост (последното, според мен — страшен недостатък за една жена), тази девойка имаше не малко привлекателни качества в очите на един мъж. Мургаво умно лице, приятен чист глас, прекрасни кестеняви коси — бяха само част от нейната привлекателност. Патерицата говореше за нейното нещастие. Избухливият ѝ характер допълваше списъка на нейните недостатъци.

— Е, мила моя — рекох аз, — какво искате от мене?

— Къде е мъжът, който се нарича Франклин Блейк? — попита девойката, като се облегна на патерицата си и втренчи свирепия си поглед в мен.

— Непочтително е да се говори така за един джентълмен — казах ѝ аз. — Ако искате да се осведомите за племенника на моята господарка, по-добре е да го наречете мистър Франклин Блейк!

Тя пристъпи крачка към мен и ме изгледа така, сякаш се готвеше да ме изяде жив.

— Мистър Франклин Блейк? — повтори тя. — По-правилно би било да се нарече убиецът Франклин Блейк!

Моят начин на разговор, с покойната мисис Бетъридж ми дойде на помощ и този път: Когато една жена се опитва да ви изкара извън себе си, помъчете се и вие, от ваша страна, да направите това с нея. Жените обикновено са готови за всяка друга форма на защита от ваша страна, ала не и за тази. Вие можете да постигнете това с една-едничка дума не по-зле, отколкото със сто; и с една само дума аз постигнах това с куличката Люси. Като я погледнах, приятелски в лицето, аз ѝ рекох:

— Пфу!

Девойката тутакси избухна. Тя застана крепко на здравия си крак, вдигна патерицата си и три пъти удари яростно по земята.

— Той е убиец! Той е убиец! Той е убиец! Той е причината за смъртта на Розана Спирман!

Тя изкрещя всичко с пронизителен глас. Двама-трима от хората, които работеха наблизко в градината, вдигнаха очи, видяха, че това беше куличката Люси, и знаейки какво може да се очаква от нея, отново се заеха с работата си.

— Той е причината за смъртта на Розана Спирман? — повторих аз. — Какво те кара да говориш така, Люси?

— Какво ви засяга вас това? Какво може да засегне това който и да било мъж? О, ако Розана само бе мислила за мъжете така, както мисля аз за тях, тя щеше да бъде жива и днес!

— Тя всякога мислеше с добро чувство за мене, бедната — казах аз, — и аз всякога се отнасях добре към нея, доколкото ми беше възможно.

Аз изрекох тия думи колкото можех по-успокоително. Право казано, сърцето ми не позволи да по-дразня девойката с още някои от бодливите Си отговори. Преди това аз бях забелязал само раздражителния ѝ характер. Сега разбрах, че е нещастна — а нещастieto често кара обикновените хора да бъдат дръзки. Моят отговор смекчи яда на куличката Люси. Тя отпусна глава върху патерицата си.

— Аз я обичах — тихо каза девойката. — Тя беше много нещастна, мистър Бетъридж... Зли хора се отнесли жестоко към нея и я тласнали по лош път... но това не бе променило добрия ѝ характер. Розана беше същински ангел! Тя би могла да бъде щастлива с мен. Аз мислех да отидем с нея в Лондон, да заживеем заедно като сестри и да си изкарваме прехраната с шиене. Но ето че дойде този човек и развали всичко. Той я омагьоса. Не ми казвайте, че не е искал и че не е знаел нищо за това! Той би трябвало да го знае! Би трябвало да я пожали. „Аз не мога да живея без него, а той, Люси, дори не ме и поглежда!“ — ето как говореше тя. Жестоко, жестоко, жестоко! Аз ѝ казвах: „Нито един мъж не заслужава да се измъчваме за него“. А тя отвърщаше: „Има мъже, за които си струва да умреш, Люси, и той е един от тях“. Аз бях спестила малко пари. Бях уговорила всичко с баща ми и майка ми. Исках да я избавя от униженията, които тя търпеше тук. Щяхме да си наемем малка квартира в Лондон и да заживеем като сестри. Тя бе получила добро възпитание, сър, както ви е известно, и

имаше хубав почерк. Беше чевръста и с иглата. И аз пиша хубаво; макар и да не шия тъй пъргаво като нея, все пак щях да се справя. Бихме могли да си живеем чудесно. Но какво се случи тази сутрин? Дойде писмо от нея; и аз узнах, че тя се е простила с непоносимия си живот. Дойде писмото ѝ, в което тя се прощава с мен завинаги! Къде е той? — изкрещя с просълзени очи девойката, размахвайки гневно ръка. — Къде е този джентълмен, за когото трябва да говоря само с уважение? Не е далеч денят, мистър Бетъридж, когато бедните в Англия ще въстанат срещу богатите! И аз се моля на бога те да започнат с него! Моля се на бога да започнат с него!

Ето ви още една добра християнка и още едно избухване — резултат на същото това прекомерно усвоено християнство! Струва ми се, че нито един пастор (макар това да е казано доста силно) не би могъл да вразуми тази бедна девойка, изпаднала в сегашното си състояние. Аз се осмелих да направя само едно нещо, да я върна към предмета на нейния гняв, надявайки се да чуя от нея нещо полезно.

— Но за какво ви трябва мистър Франклин Блейк? — попитах аз.

— Искам да го видя.

— За какво?

— У мен има писмо за него.

— От Розана Спирман?

— Да.

— Приложено към писмото до вас?

— Да.

Не започваше ли мрактът да се разпръсва? Нямах ли всичко това, което аз желяех тъй много да узная, да ми се открие само? Трябваше да почакам малко. Мистър Къф бе оставил заразата си. По някои известни само на мен признаци аз подразбрах че детективската треска ме обхваща.

— Вие не можете да видите мистър Франклин — рекох аз.

— Аз трябва да го видя и ще го видя!

— Той замина снощи за Лондон.

Куцичката Люси ме погледне втренчено в лицето и разбра, че ѝ бях казал истината. Без да продума повече, тя изведнъж се обърна и се отправи към Кобс Хол.

— Постойте! — извиках аз. — Утре очаквам известия от мистър Франклин Блейк. Дайте ми писмото и аз ще му го изпратя по пощата.

Куцичката Люси се подпря на патерицата си и ме погледна през рамо.

— Аз трябва лично да предам това писмо в неговата ръка!

— Да му пиша ли за това, което ми казваш?

— Пишете му, че го мразя... и вие няма да го излъжете.

— Да, да. Но какво... за писмото?

— Ако иска да види това писмо, той трябва да дойде тук и да го получи от мене.

След тия си думи тя закуцука към Кобс Хол. Детективската треска ме лиши от всяко достойнство. Аз тръгнах подир нея и се опитах да я накарам да проговори. Но напразно! За мое нещастие аз бях мъж — и на куцичката Люси ѝ правеше удоволствие да ме разочарова. През същия ден, малко по-късно, аз си опитах късмета пред нейната майка. Добрата мисис Йоланд можа само да поплаче и ме посъветва да си дръпна капчица утешение от холандската бутилка. Намерих рибаря на брега. Той ми каза, че „работата била спукана“, и продължи да си кърпи мрежата. Нито бащата, нито майката знаеха повече от това, което знаех аз. Оставаше само да се опита последното средство — да изпратя с утрешната поща писмо на мистър Франклин Блейк.

Оставям на вас да си представите с какво нетърпение очаквах раздавача във вторник сутринта. Той ми подаде две писма. Едното от Пенелопа (аз едва имах търпение да го прочета), което ми съобщаваше, че моята господарка и мис Рейчъл са пристигнали благополучно в Лондон. Другото — от мистър Джефко, известяваше, че синът на неговия господар напуснал границите на Англия.

Пристигайки в столицата, мистър Франклин, както се оказа, отишъл право в дома на баща си. Той се появил в съвсем неблагоприятно време. Старият мистър Блейк бил погълнат изцяло от своите депутатски работи в Долната камара и нея вечер се забавлявал в кабинета си с любимата парламентарна игра — съчиняване на някакъв „частен законопроект“. Сам мистър Джефко придружил мистър Франклин до кабинета на баща му.

„Любезни мой Франклин, какво те носи при мен тъй неочаквано? Да не се е случило нещо лошо?“

„Да. Случи се нещо лошо с Рейчъл и аз съм много огорчен.“

„Много съжалявам. Но сега нямам време да те изслушам.“

„И кога ще можете да ме изслушате?“

„Скъпи ми синко, аз няма да те мамя. Ще мога да те изслушам само след като свърши настоящата сесия и нито минутка по-рано. Лека нощ!“

„Благодаря ви, сър. Лека нощ!“

Такъв бил разговорът в кабинета, както ми го предаде мистър Джефко. Разговорът вѐн от кабинета бил още по-кратък.

„Джефко, разберете кога заминава утрешният влак, който има връзка с парахода за континента!“

„В шест часа сутринта, мистър Франклин.“

„Тогава събудете ме в пет.“

„В чужбина ли заминавате, сър?“

„Заминавам, Джефко, където влакът ме заведе.“

„Да доложи ли на баща ви, сър?“

„Да, доложете му след свършване на сесията.“

На следващата сутрин мистър Франклин заминал за чужбина. Към коя именно страна се отправил, никой (включително и самият мистър Франклин) не можел да отгатне. Ние може да получим вест от него от Европа, Азия, Африка или Америка. Според мнението на мистър Джефко той може да се озове в която и да е от четирите посоки на света.

Тази новина, която прекъсна всяка възможност да събера куцичката Люси и мистър Франклин заедно, тутакси прекъсна и моя напредък по пътя на издирването. Потвърдено беше убеждението на Пенелопа, че нейната колежка Розана бе сложила край на живота си от любов към мистър Франклин Блейк. И това беше всичко. Дали писмото, оставено от Розана, за да му бъде предадено след нейната смърт, съдържаше или не съдържаше изповедта, която мистър Франклин подозираше, че тя бе искала да направи пред него, докато беше още жива — това никой не можеше да каже. Може би то съдържаше само няколко прощални думи, които откриваха тайната на нейното злополучно увлечение по човек, стоящ по-горе от нея. Или пък съдържаше цялата истина за странните процедури, заради които мистър Къф я бе заподозрял и следил от изчезването на Лунния камък до момента, в който тя се бе втурнала към Подвижните пясъци. Писмото бе оставено в ръцете на куцичката Люси запечатано; запечатано си остана то за мен, както и за близките на Люси,

включително и нейните родители. Всички ние подозирахме, че Люси знае тайната на загиналата девойка; всички се мъчехме да я накараме да проговори; но всички се провалихме най-безславно. Ту един, ту пък друг някой от слугите, които продължаваха да вярват, че Розана бе откраднала и скрила някъде диаманта, се взираха и завираха между скалите, до които водеха нейните следи — но всички усилия отиваха на вятъра. Приливите и отливите продължаваха; лятото си отиде и ето че пристигна есента. И Подвижните пясъци, погълнали нейното тяло, бяха погълнали и нейната тайна.

Вестта за заминаването на мистър Франклин в събота сутринта, както и вестта за пристигането на моята господарка в Лондон заедно с мис Рейчъл в понеделник аз получих, както ви е известно, във вторник. Срядата дойде, без да ми донесе нищо ново.

В четвъртък пристигна втора дажба новини от Пенелопа.

Моята дъщеря ми съобщаваше, че за младата ѝ господарка извикали някакъв си прочут лондонски лекар, комуто платили цяла гвинея за това, дето установил, че тя имала нужда от развлечения. Изложби на цветя, опери, балове — безброй забавления очаквали мис Рейчъл, която — за голямо учудване на нейната майка — с жар се впуснала в този весел живот. Посетил ги и мистър Годфри; по всичко личело, че той продължавал да любезничи със своята братовчедка независимо от приема, който му бил оказан, когато си, опита щастието през рождения ден. За голямо съжаление на Пенелопа сега той бил приет твърде любезно и тутакси вписал името на мис Рейчъл между членовете на комитета на някакво Дамско благотворително дружество. Моята господарка, според думите на Пенелопа, била доста разстроена и имала два продължителни разговора със своя адвокат. По-нататък следваха някакви разсъждения; отнасящи се до една бедна роднина — някоя си мис Клак — същата, за която аз вече споменах в описанието на тържествената вечеря в рождения ден; тя седеше до мистър Годфри и се бе оказала голяма познавачка на шампанските вина. Пенелопа изказваше учудването си, че мис Клак все още не беше им направила посещение. Навярно нямало да мине дълго време и тя щяла да се присламчи към моята господарка, както обикновено... и тъй нататък, и тъй нататък все в този дух, както е присъщо на жените — да се одумват една друга и словесно, и писмено. За това не би трябвало да се споменава, ако не беше едно обстоятелство. Както чувам, след като се

разделите с мен, вие, драги читатели, ще бъдете предадени на мис Клак. В такъв случай направете ми това добро да не повярвате нито една нейна дума, ако тя започне да говори за този ваш покорен слуга.

В петък не се случи нищо; само на едно от кучетата се появи цирей зад ухото. Аз му дадох да пие отвара от смрадлика и го оставих на вегетарианска диета до второ разпореждане. Извинявайте, че споменавам за това. Някак неусетно се изтървах. Моля, пропуснете го! Аз бързо се приближавам до края на моите прегрешения срещу вашия съвременен и изискан вкус. Освен това кучето беше прекрасно животно и заслужаваше добри грижи; наистина ги заслужаваше!

Събота — последният ден на седмицата, а също така последен ден и за моето повествование.

Сутрешната поща ми донесе една изненада под формата на един лондонски вестник, изпратен на мое име. Почеркът, с който беше написан адресът, ме озадачи. Аз го сравних със записаните в моя бележник име и адрес на лондонския лихвар — и тутакси познах почерка на мистър Къф.

Преглеждайки вестника с голямо любопитство, аз забелязах, че една от рубриките — „Из залите на съда“, беше заградена с мастило. Предоставям я на вашите услуги. Прочетете я, както я прочетох и аз, и вие справедливо ще оцените вежливото внимание на детектива, изпращайки ми тези последни новини.

„ЛАМБЕТ. Малко преди закриване на заседанието мистър Септимъс Люкър, известен търговец на старинни скъпоценни камъни, резби, гравюри и прочие, и прочие, се обърна към съдията за съвет. Тъжителят обясни, че през целия ден бил периодически обезпокояван от трима странствуващи индуси, които се шляели из улицата пред неговия дом. Забелязаните лица били трима. Прогонени от полицията, те отново се върнали и на няколко пъти се опитали да проникнат в къщата под предлог, че просят милостиня. Когато ги прогонили от главния вход, те се появили на задната врата. Освен че тия скитници му досаждали, мистър Люкър се опасява, че те може би замислят някоя кражба. В неговата колекция се намират

множество скъпоценни вещи — и антични, и азиатски — с огромни стойности. Само предишния ден той бил принуден да уволни един голям майстор-резбар (индус, доколкото разбрахме), защото го подозирал в опит за кражба; и не бил много уверен, че този работник и уличните фокусници, от които се оплаквал, не действуват задружно. Те може би имали за цел да съберат голяма тълпа на улицата и в последвалата суматоха да се промъкнат в къщата. В отговор на въпроса, поставен му от съдията, мистър Люкър призна, че не може да представи доказателства за замислен обир. Той можел да се оплаче само от това, че индусите му досаждали и му пречили на работата. Съдията забеляза, че ако това се случи още веднъж, тъжителят може да даде индусите под съд, където с тях ще се постъпи според закона. Що се отнася до скъпоценностите, намиращи се у мистър Люкър, то той бил длъжен сам да вземе нужните мерки за тяхното опазване. Добре би било може би, ако той се свърже с полицията и вземе такива предохранителни мерки, каквито може да му препоръча тяхната опитност. Тъжителят поблагодари на съдията и напусна залата.“

Казват, че един от древните мъдреци посъветвал своите близки (забравил съм по какъв случай) да „гледат края“. Гледайки сега края на тия записки и спомняйки си как преди няколко дена се тревожех дали ще се справя със своята задача, аз намирам, че моето пълно описание на фактите е стигнало до едно твърде приемливо заключение. Разглеждайки въпроса за Лунния камък, ние преминавахме от едно чудо към друго и ето че свършваме с най-голямото чудо — изпълнението на трите предсказания на мистър Къф в по-малко от една седмица от деня, в който бяха направени.

След като бях чул новини в понеделник от йоландови, аз сега чух и за индусите, и за лихваря, и както си спомняте — самата мис Рейчъл беше по това време в Лондон. Виждате, че аз ви представям всичко това в най-лошата светлина, даже и когато това говори против моите собствени възгледи. Ако вие ме изоставите и минете на страната на

детектива, ръководейки се от изложените дотук улики; ако единственото разумно обяснение, което можете да видите, се заключава в това, че мис Рейчъл и мистър Люкър са успели да се споразумеят и че Лунният камък е заложен при лихваря — в такъв случай, признавам си, аз не мога да ви обвинявам. В тъмнина ви доведох до това място. В тъмнина съм принуден да ви оставя с най-добрите си почитания.

„Но защо принуден? — може да попита някой. — Защо не продължавам да водя хората, които са вървели с мен дотук, докато ги изведа до хълма на познанията, където се намирам аз сега?“

В отговор на това мога само да заявя, че действувам по чужди заповеди, и че тия заповеди са ми дадени (доколкото разбирам) в интереса на истината. Забранено ми е да излагам в този мой разказ повече, отколкото знаех по онова време. Или, с други думи, аз трябва строго да се придържам в границите на собствения си опит и не трябва да ви съобщавам това, което други хора са ми казвали — по много простата причина, че вие ще получите нужните сведения направо от тези други хора. Планът във връзка с този Лунен камък е — да не се представят репортажи, а да се представят свидетели.

Представям си как някой член от това семейство ще прочете тези страници след петдесет години! Господи! Колко поласкан би се почувствувал той, когато го помолят да не взима нищо на доверие, а да изпълнява по това дело ролята на съдия.

Тук следователно ние се разделяме — поне засега, след като извървахме дълъг път заедно — с най-приятелски чувства, надявам се, и от двете страни. Дяволският танц на индийския диамант се завъртя към Лондон; в Лондон ще трябва да отидете и вие, оставяйки ме сам на село. Моля ви да извините грешките на моето описание — това, дето говорех много за себе си и дето се държах, страхувам се, прекомерно фамилиарно с вас. Не съм мислил нищо лошо. И с най-голямо уважение пия за вашето здраве и благоденствие чаша бира от избата на моята господарка. Дано в страниците на този мой разказ вие намерите това, което Робинзон Крузо е намерил, живеейки сам на пустинния остров — именно: „Нещо, с което не можете да се утешите и което при отчитане на Доброто и Злото не можете да поставите в графата на Печалбите след крайното уравниване на Сметката“. Прощавайте.

ВТОРА ЧАСТ
ОТКРИВАНЕ НА ИСТИНАТА (1848 — 1849)
СЪБИТИЯ, РАЗКАЗАНИ ОТ РАЗЛИЧНИ ЛИЦА

ПЪРВИ РАЗКАЗ
НАПИСАН ОТ МИС КЛАК, ПЛЕМЕННИЦА НА ПОКОЙНИЯ
СЪР ДЖОН ВЕРИНДЪР

ПЪРВА ГЛАВА

На скъпите ми родители (и двамата вече на небето) аз дължа навика си към ред и прецизност, придобит от тях още през ранното ми детство. В щастливите, отдавна минали дни те ме приучиха да бъда с вчесана коса по всяко време на деня и на нощта; старателно да сдиплям всяка моя дреха, с една и съща последователност, върху един и същ стол и на едно и също място — близо до долния край на леглото, преди да си легна да спя. Записването на събитията през деня в моя малък дневник неизменно предшествуваше сдиплянето на дрехите. Вечерният духовен химн (повторен в леглото) неизменно следваше сдиплянето на дрехите. А сладкият детски сън неизменно следваше подир вечерния химн.

В по-късни дни — уви! — подир вечерния химн следваха горчиви и тъжни размишления; а сладкият сън бе сменен от кошмарните съновидения, които ме карат тревожно да се мятам на постелята. Обаче и до ден днешен аз продължавам да си сдиплям дрехите и да водя малкия си дневник. Първият навик ми напомня за щастливото детство — дните, когато баща ми още не беше се разорил. Втората привичка — бивайки полезна досега главно поради това, че ми помагаше да дисциплинирам грешната човешка природа, която ние всички сме наследили от Адама — неочаквано се оказа важна за моите скромни интереси по съвсем друг начин. Тя позволи на мен, бедната, да изпълня каприза на богатия член на семейството, с което покойният

ми чичо се бе сродил чрез своята женитба. Аз се чувствавам щастлива, че мога да бъда полезна на мистър Франклин Блейк.

През последните няколко години връзката ми с тези мои богати роднини беше напълно прекъсната. Когато сме самотни и бедни, нас често ни забравят. Сега-засега аз живея по финансови причини в едно малко бретанско градче, където се намира тесен кръг от избрани английски приятели и където съществуват две преимущества: протестантски свещеник и евтин пазар.

В това уединено кътче — бедно островче сред океан на изобилие — аз най-последно получих писмо от Англия. За моето нищожно съществуване неочаквано си спомнил мистър Франклин Блейк. Моят богат роднина (о, как бих искала да добавя: духовно богат!) пише, без дори да се опита да прикрие това, че той ще иска нещо от мен, че аз му трябва. Хрумнала му била фантастичната мисъл отново да възкреси скандалната история с Лунния камък и аз съм била длъжна да му помогна, като опиша всичко, на което бях свидетелка в лондонския дом на леля Вериндър. Предлага ми се парично възнаграждение — с присъщата на богатите хора липса на чувство за чест и почтеност. Аз трябва наново да отворя рани, които времето едва е затворило; трябва да събудя най-мъчителните си спомени и след това да се считам възнаградена с нови терзания — във формата на чек от мистър Франклин. Но плътта е слаба. След дълга и упорита вътрешна борба християнското смирение в мен победи греховната гордост, а неволята ме застави да приема чека.

Без навика да си водя дневник аз се съмнявам — позволете ми да изкажа това по най-груб начин! — дали бих могла честно и почтено да спечеля тия пари. Но с помощта на моя дневник аз, бедната труженица (прощавайки на мистър Блейк за неговата обида), заслужавам да си получа заплатата. Нищо не се изплъзна от очите ми по времето, когато гостувах у милата ми леля Вериндър. Всичко се записваше (благодарение на отдавна придобития ми навик) ден след ден и всичко до най-малките подробности ще бъде разказано тук. Святото уважение към истината (слава богу!) стои в моите очи по-високо от уважението към хората. Мистър Блейк лесно ще може да изхвърли или да съкрати тези места, които ще му се видят недостатъчно ласкателни по отношение на главната героиня в тези страници. Той успя да купи

моето време — но дори и неговата щедрост не може да купи моята съвест!^[1]

Моят дневник ме осведомява, че аз случайно съм минала пред дома на леля Вериндър, на площада Монтегю, в понеделник, на трети юли, хиляда осемстотин четиридесет и осма година.

Виждайки, че капациите на прозорците са отворени и пердетата вдигнати, аз почувствувах, че вежливостта изисква да почукам и се осведомя за здравето на собствениците. Лицето, което отвори вратата, ми каза, че леля ми и нейната дъщеря (аз едва ли бих могла да я наричам моя братовчедка) са пристигнали от имението си преди една седмица и възнамерявали да останат в Лондон известно време. Аз тутакси поръчах да им предадат, че не желая да ги безпокоя, а само искам да разбера дали не бих могла да бъда полезна с нещо.

Лицето, което отвори вратата, с дръзко мълчание изслуша и приеме моята поръчка и ме остави да чакам права в хола. Това лице беше дъщерята на нечестивия старец на име Бетъридж, когото дълго, прекомерно дълго бяха търпели в семейството на леля ми. Аз седнах в хола да почакам за отговор и тъй като винаги носех в чантата си няколко религиозни брошурки, избрах една, която най-добре би подходдала за особата, дето ми отвори вратата. Холът беше мръсен, столът — корав; ала блаженото съзнание, че отвърщам на злото с добро, ме издигна над всички тия нищожни дребнавости. Избраната брошура принадлежи към цяла серия беседи, написани за млади жени, на тема: греховността на облеклото. Стилът беше набожен и доста опростен; заглавието — „Няколко думи за панделките на вашата шапка“.

— Моята господарка ви е много признателна и моли да заповядате на обед утре в два часа.

Аз не обърнах внимание на тона, с който тя ми предаде тази покана, нито на ужасно дръзкия ѝ поглед. Поблагодарих на тази грешница и казах с тон на християнско съчувствие:

— Бихте ли ми направили едно добро, като приемете тази брошура?

Тя погледна заглавието и попита:

— От кого е написана, мис: от мъж или от жена? Ако е написана от жена, аз, направо казано, не желая да я прочета. Ако ли пък е

написана от мъж, то моля ви да му предадете, че той не разбира нищо от тия работи. — Тя ми върна брошурата и ми отвори вратата.

Ние сме длъжни да сеем доброто семе, където можем и както можем. Аз почаках, докато вратата се затвори, и пуснах брошурата в пощенската кутия. Когато подхвърлих друга брошура през оградата на градинката пред къщата, аз почувствувах, че на душата ми стана по-леко — отговорността за душите на другите вече не ми тежеше тъй много.

Същата вечер имахме събрание на „Майчинския опекунски комитет за преправяне на стари дрехи“. Целта на това превъзходно благотворително дружество (както е известно на всеки сериозен човек) се състои в това — да изкупува неосвободените бащински панталони от заложените къщи, да не допуска тяхното попадане отново в ръцете на родителя и да ги преправя незабавно за неговия невинен син. По онова време аз бях членка на този избран комитет; и споменавам тук за него, тъй като моят драгоценен и превъзходен приятел, мистър Годфри Ейблуайт, облекчаваше нашия труд с моралната си и материална помощ. Аз очаквах, че ще го видя на събранието на комитета вечерта на онзи понеделник, за който пиша сега, и възнамерявах да му съобщя за пристигането на милата леля Вериндър в Лондон. За мое голямо разочарование той не се появи там. Когато изразих учудването си по повод неговото отсъствие, всички мои сестри — членки на комитета, вдигнаха очи от панталоните (ние имахме страшно много работа тогава) и ме попитаха с изненада дали аз наистина не бях чула нищо за последните новини. Аз признах невежеството си и тогава на мен за пръв път ми разправиха за произшествието, което съставлява, така да се каже, изходната точка на настоящия разказ. Предишния петък двама джентълмени, заемащи съвсем различно положение в обществото, станали жертва на някакъв възмутителен заговор, който по-къртил целия Лондон. Единият от тези джентълмени бил мистър Септимъс Люкър, живущ в Ламбет, другият — мистър Годфри Ейблуайт.

Живеейки понастоящем усамотено, аз нямам възможността да вмъкна в моя разказ сведенията за това възмутително произшествие, които се появиха тогава във вестниците. По онова време аз бях също така лишена от безценната привилегия да чуя за всичко станало от вдъхновената уста на самия мистър Годфри Ейблуайт. Едничкото нещо, което мога да сторя — това е да представя фактите така, както

ми бяха представени на самата мен през онази вечер, в понеделник, като спазвам реда, на който бях научена още като дете и с който продължавам да си сдиплям дрехите. Всичко ще бъде представено методично и поставено на своето място. Тия редове са писани от една бедна, слаба жена. А кой би могъл да бъде толкова жесток, та да очаква нещо повече от една бедна и беззащитна жена?

Денят на тези събития (благодарение на моите родители нито един календар не може да бъде по-точен от мен, що се отнася до дати) беше петък, тридесети юни, хиляда осемстотин четиридесет и осма година.

Рано сутринта на този паметен ден нашият извънредно даровит мистър Годфри отишъл да си смени някакъв чек в една от bankerските къщи на Ломбардската улица. В моя дневник името на банката по една случайност е зацапано, а мойто свещено уважение към истината ми забранява да разчитам на догадки, когато се отнася до неща от подобен род. За щастие името на банката няма никакво значение в този случай. Това, което има значение, е събитието, случило се, след като мистър Годфри си свършил работата. Излизайки от банката, той срещнал на вратата някакъв господин — съвършено непознат, — който случайно излизал от кантората по същото време. За миг те си разменили взаимни вежливости по въпроса — кой пръв да мине през вратата. Непознатият настоявал мистър Годфри да мине преди него; мистър Годфри казал няколко благодарствени думи; във на улицата те се поклонили един на друг и се разделили.

Някои повърхностни хора може да кажат: ето една нищожна случка, описана по най-глупав и скучен начин! О, мои млади приятели, братя и сестри на греха! Пазете се от прибързаното употребяване на вашия здрав разум! Бъдете морално прецизни! Нека вашата вяра бъде като вашите чорапи, а вашите чорапи — като вашата вяра: — и двете без петна, и двете готови да бъдат надянати за минутка, когато това се наложи.

Но моля за хиляди извинения! Ето че аз незабелязано преминах към стила на неделното училище. А това е съвсем неуместно за описание като моето. Позволете, ми да се върна отново към светското; позволете ми да кажа, че дребнавостите в дадения случай, както и в много други случаи, изведоха до страшни последици. След като споменем предварително, че вежливият джентълмен е бил мистър

Люкър от Ламбет, нека сега проследим мистър Годфри до неговия дом в Килбърн.

Той е намерил в хола на жилището си едно бедно облечено, но нежно и интересно наглед момче. Момчето подало на мистър Годфри писмо, казвайки само това, че го е получило от някаква възрастна дама, която не познавало и която не го помолила да чака за отговор. Подобни случаи не били редки в огромната практика на мистър Годфри като член на разни благотворителни дружества. Той освободил момчето и отворил писмото.

Почеркът на писмото му бил съвсем непознат. То съдържало покана да се яви след един час в някаква къща на улица Нортъмберланд, където той никога не бил ходил. Поканата изхождала от някаква възрастна дама, която била готова да направи щедри дарения за благотворителни цели, ако получи от достойния деятел удовлетворителни отговори на известни свои въпроси във връзка с работата на Майчинския опекунски комитет за преправяне на стари дрехи. Дамата съобщавала името си, добавяйки, че кратковременното ѝ пребиваване в Лондон не ѝ позволявало предварително да потърси среща със знаменития филантроп, към когото се обръщала.

Някои обикновени хора биха си помислили два пъти, преди да оставят настрана Личните си работи заради удобството на неизвестни за тях лица. Но истинският християнин никога не се колебае, когато става дума за извършване на някое добро дело. Мистър Годфри тутакси напуснал отново къщата си и се отправил към дома на улица Нортъмберланд. Някакъв доста почтен наглед, макар и малко позатлъстял човек му отворил вратата и като чул името на мистър Годфри, тутакси го завел на първия етаж в една празна стая откъм двора. Влизайки в стаята, мистър Годфри забелязал две необикновени неща. Първо, слаб дъх на мускус и камфор; и второ, някакъв старинен азиатски ръкопис, богато илюстриран с индийски рисунки и орнаменти, който лежал разтворен върху масата — готов за разглеждане.

Мистър Годфри започнал да разглежда книгата, застанал с гръб към затворената двойна врата, която водела към предната стая, когато изведнъж, без никакъв шум, някой го стиснал отзад за гърлото. Той едва успял да забележи, че ръката около шията му била гола и мургава; и тъкмо в този миг очите му били здраво завързани, устата му

запушена, а самият той бил повален безпомощен на пода (както му се сторило) от двама мъже. Трети мъж претърсил джобовете му и (ако на мен като жена ми бъде позволено да употребя такива изрази) го обискирал най-безцеремонно от главата до краката.

Тук аз с удоволствие бих казала няколко поздравителни думи за божественото упование, което единствено бе опазило мистър Годфри в едно тъй страшно критическо положение. Може би обаче състоянието и външният вид на моя многоуважаван приятел в разгара на това свирепо посегателство (описано по-горе) едва ли представлява подходяща тема за разглеждане от една жена. Затова позволете ми да пропусна следващите няколко мига и се върна към мистър Годфри по времето, когато отвратителният обиск бил приключен. Цялото това насилие било извършено сред гробна тишина. Когато всичко било свършено, невидимите злодеи си разменили няколко думи на език, който мистър Годфри не разбирал, но с такъв тон, който ясно изразявал (за неговия просветен слух) разочарование и ярост. После те изведнъж го вдигнали от пода, сложили го на някакъв стол и му вързали ръцете и краката. След минута той почувствувал струя свеж въздух, нахлуващ откъм отворената врата, послушал се и се убедил, че отново е останал сам в стаята.

Минало известно време и мистър Годфри чул шум, наподобяващ шумоленето на женска рокля. Шумоленето се приближавало нагоре по стълбата и изведнъж утихнало. Писък на жена прорязал тази атмосфера на престъпление. Мъжки глас отдолу извикал: „Какво има!“ Нагоре по стълбата се чули стъпки. Мистър Годфри усетил как нечии християнски ръце го развързали и му отпушили устата. Той с учудване видял пред себе си една почтена наглед двойка — мъж и жена, и тихо попитал:

— Какво значи всичко това?

Почтените наглед мъж и жена се огледали и отговорили:

— Тъкмо това искаме да ви попитаме и ние!

Последвало неизбежно обяснение. Не! Позволете ми да бъда безусловно точна: последвали чаша вода и лъжичка сода, за да се успокоят нервите на милия мистър Годфри. Обясненията дошли след това.

От разказа на хазаина и хазайката на дома (хора, ползващи се с добро име между своите съседи) станало ясно, че първият и вторият

етаж на тяхната къща били наети предишния ден за една седмица от един почтен наглед джентълмен — същият, който отворил вратата, когато мистър Годфри почукал. Този джентълмен предплатил наема за една седмица, казвайки, че сте били нужни на трима велможи от Ориента, негови приятели, които посещавали Англия за първи път. Сутринта в деня на това отвратително произшествие двамина ориенталци, съпроводжани от своя приятел англичанин, се настанили в квартирата. Третият щял да се присъедини към тях не след дълго време; а багажът им (доста обемист, както уверявали те) щял да им бъде изпратен от митницата по-късно през деня. Само десет минути преди пристигането на мистър Годфри се появил и третият чужденец. Не се било случило нищо необикновено — доколкото знаели хазаинът и хазайката, които се намирали на долния етаж, докато пет минути преди това тримата чужденци, придружавани от английския си приятел, напуснали заедно къщата, отправяйки се спокойно по посока на Стренд. Хазайката си спомнила, че при тях бил дошъл посетител; и тъй като не видяла той да излиза от къщата, сторило ѝ се странно, че този господин останал сам-самичък горе на етаж. След като се посъветвала с мъжа си, тя намерила за нужно да провери дали не се е случило нещо нередно. Резултата аз вече описах по-горе; с това се свършило и обяснението на хазайката и хазаина.

След това те претърсили стаята най-внимателно. Нещата на милия мистър Годфри били разпилени на всички страни. Обаче, когато всичко било събрано, оказало се, че нищо не липсва: часовникът, синджирчето, портмонето, ключовете, носната кърпа, бележникът и разните лични документи и книжа — всичко било щателно прегледано и оставено на разположение на техния собственик. Така също и от имуществото на хазаите на къщата не била отнесена ни най-малката вещ. Благородните ориенталци взели със себе си само своя илюстриран ръкопис и нищо повече.

Какво означавало всичко това? От хорска гледна точка то очевидно означавало, че мистър Годфри бе станал по силата на някакво недоразумение жертва на неизвестни лица. Някакъв тъмен заговор бил налице и нашият любим, невинен приятел попаднал в мрежата на престъпниците. Когато някой християнин, герой на стотици човеколюбиви победи, попадне в клопка, приготвена за него по погрешка — о, какво предупреждение е това за нас, останалите, да

бъдем непрестанно нащрек! Колко скоро нашите собствени тъмни страсти могат да се окажат някакви ориенталски благородници, които ще ни сграбчат най-неочаквано!

Аз бих могла да изпиша цели страници с прочувствени предупреждения по този въпрос, но — уви! — на мене не ми е позволено да проповядвам: аз трябва само да разказвам. Чекът на моя богат роднина — отсега нататък главен източник на средства за съществуване — ме предупреждават, че аз още не съм свършила с отчитането на това насилие. Затова ще трябва сега да оставим мистър Годфри да се посвземе на Нортъмберландската улица и да проследим деянията на мистър Люкър малко по-късно през същия този ден.

След като напуснал банката, мистър Люкър посетил различни части на Лондон по свои търговски работи. Когато се върнал в къщи, той намерил писмо, което, както ми доложиха, било оставено наскоро от някакво момче. И в този случай, както при писмото до мистър Годфри, почеркът бил непознат; обаче се споменавало името на един от провинциалните клиенти на мистър Люкър. Подателят съобщавал (писмото било написано в трето лице, по всяка вероятност от неговия секретар), че той бил извикан неочаквано в Лондон, че отседнал на площад Алфред, Тотенхем корт роуд и че желаел незабавно да се срещне с мистър Люкър във връзка с някаква покупка, която се канел да направи. Този джентълмен бил страстен колекционер на ориенталски рядкости и дълги години бил щедър клиент на мистър Люкър от Ламбет. Мистър Люкър тутакси взел кола и се отправил към щедрия си клиент.

Съвсем същото нещо, което се случило с мистър Годфри на Нортъмберландската улица, се повторило сега с мистър Люкър на площад Алфред. И тук мъжът с почтителна външност отворил вратата и отвел посетителя в задната гостна на първия етаж. И тук на масата лежал илюстрованият ръкопис. Вниманието на мистър Люкър било погълнато, също както и вниманието на мистър Годфри, от това чудесно произведение на индийското изкуство. Той също така бил изненадан от голата мургава ръка, която усетил около шията си; и на него му вързали очите и запушили устата. И той бил повален на пода и обискиран до кожа. Настъпилият след това промеждутък от време бил по-дълъг, отколкото при случая с мистър Годфри, но и сега всичко се свършило, както тогава — хазаите на къщата се усъмнили в нещо

нередно и се качили да видят какво е станало. Съвсем същите обяснения, които хазаите на Нортъмберландската улица дали на мистър Годфри, дал сега и хазаинът на къщата на площада Алфред на мистър Люкър. И двамата хазаи били еднакво измамени от благовидния, внушаващ доверие предлог и от претъпканото портмоне на непознатия, с почтена външност мъж, който уж действувал по поръчение на чуждестранните си приятели. Едничката разлика между двата случая се състояла в това, че когато разпилените от джобовете на мистър Люкър вещи били събрани от пода, часовникът и портмонето му не били пипнати, но (той не бил тъй щастлив като мистър Годфри) един от документите му бил отнесен. Това било разписка за някакъв много скъп предмет, който мистър Люкър предал през същия този ден на съхранение у своите банкери. Този документ бил безполезен за крадците, тъй като скъпоценният предмет трябвало да бъде предаден само в ръцете на собственика. Щом дошъл на себе си, мистър Люкър побързал да отиде в банката, в случай че крадците, които го ограбили, от невежество биха се явили там с разписката. Но в банката никой не ги видял — нито през този ден, нито по-късно. Техният почтен английски приятел (според мнението на банкера) трябва да е прегледал квитанцията, преди те да се опитат да се възползват от нея, и ги е предупредил навреме.

И двамата пострадали подали оплакванията си в полицията, която предприела щателно разследване. Властите стигнали до заключението, че нападателите са направили опит за кражба въз основа на недостатъчни и непълни сведения. Те очевидно не били сигурни в това, дали мистър Люкър е извършил депозирането на своята скъпоценност сам или с нечия чужда помощ; а бедният благовъзпитан мистър Годфри бе пострадал за това, задето случайно заговорил с него. Прибавете към всичко това и обстоятелството, че мистър Годфри е отсъствувал от нашето събрание в понеделник, защото е трябвало да присъствува на съвещанието с полицейските власти — и вие ще получите всичките необходими обяснения; а пък аз ще мога да премина към скромния си разказ за моите лични преживявания на площад Монтегю.

Във вторник отидох на обедта точно навреме. Моят дневник ми показва, че това е било ден, пълен с най-разнообразни събития — за

много от които трябва искрено да се съжالياва и за много от които трябва искрено да се благодари.

Добрата ми леля Вериндър ме прие с присъщата си вежливост и любезност. Ала не след дълго аз забелязах, че в семейството не всичко беше наред. Леля ми хвърли няколко тревожни погледи към дъщеря си. Всякога, когато погледна Рейчъл, аз не мога да се начудя как такава една нищожна наглед девойка може да бъде дъщеря на такива забележителни родители като сър Джон и лейди Вериндър. Сега обаче тя не само ме разочарова, а направо ме възмути. В приказките и държането ѝ липсваше всяко благовъзпитано въздържане, присъщо на една лейди. Тя бе обхваната от някакво трескаво вълнение, което я караше гръмко да се смее, и беше греховно-капризна и разточителна в яденето и пиенето по време на обета. Мене ми стана много жал за бедната ѝ майка дори още преди истинското положение на нещата да ми бъде поверително открито.

Когато обедът свърши, леля ми каза:

— Не забравяй, Рейчъл, какво те посъветва, лекарят: да си почиваш с някоя книга в ръка след ядене.

— Ще отида в библиотеката, мамо — отвърна тя. — Но ако Годфри дойде, наредете да ми съобщят. Умирам от нетърпение да чуя още подробности около неговото приключение на улица Нортъмберланд. — Тя целуна майка си по челото, погледна към мен и небрежно подхвърли: — Довиждане, Клак!

Нейното нахалство не възбуди в мен никакво чувство на гняв. Само си казах, че не трябва да забравям да се моля за нея.

Когато останахме сами, леля Вериндър ми разказа цялата ужасна история за индийския диамант, която за голяма моя радост аз не ще трябва да повтарям тук. Тя не скри от мен, че би предпочела да мълчи по този въпрос. Но сега, когато вече всичките ѝ слуги знаели за изчезването на Лунния камък, когато някои обстоятелства попаднали дори в страниците на вестници — и разни чужди хора се питат дали не съществува някаква връзка между събитията, случили се в имението на лейди Вериндър, и произшествията на Нортъмберландската улица и площад Алфред, — едва ли има смисъл да се крие нещо; и пълното откровение било станало не само добродетел, но и необходимост.

Някои хора, чувайки това, което аз чух тогава, вероятно биха останали крайно учудени. Но що се отнася до мен, аз знаех, че

характерът на Рейчъл още от детинство Си беше непоправим и бях подготвена за всичко, което леля можеше да ми каже за своята дъщеря. Нещата можеха да бъдат и по-лоши и да свършат с убийство; и аз все пак бих си казала: „Единствен резултат! О, боже, господи... естествен резултат!“ Едничкото нещо, което ме покърти, бяха мерките, които леля ми бе взела в дадения случай. Ето тук именно би трябвало да се намеси свещеникът! А лейди Вериндър бе сметнала, че трябва да се обърне към лекаря. Моята бедна леля бе прекарала цялата си младост в дома на своя безбожен баща. И пак естественият резултат! О, боже, боже — пак естественият резултат!

— Лекарите препоръчват на Рейчъл разходки и развлечения и настойчиво ме съветват да не я оставям да мисли за миналото — каза лейди Вериндър.

„О, какви езически съвети! — помислих си аз. — В тази християнска страна какви безбожни езически съвети!“

— Аз полагам всички сили, за да изпълня тия предписания — продължи леля ми. Но това странно приключение с Годфри дойде в най-неподходящо време. Откакто чу за него, Рейчъл непрекъснато се чувствава разтревожена и развълнувана. Тя не ме остави на мира, докато не писах и не помолих моя племенник Ейблуайт да ни посети. Тя дори проявява интерес и към другия мъж, с когото постъпили тъй грубо — към мистър Люкър... както го наричат, ако не се лъжа. Макар че, разбира се, той е свършено чужд и непознат човек за нея.

— Вие познавате света, мила ми лельо, много по-добре от мене — отвърнах почтително. — Но сигурно има някаква причина за това странно поведение на Рейчъл! Тя крие някаква греховна тайна от вас и от всички други. Дали в тези неотдавнашни произшествия няма нещо, което заплашва тайната ѝ с откриване?

— Откриване? — повтори леля ми. — Какво искате да кажете с това? Откриване чрез мистър Люкър? Откриване чрез моя племенник?

Едва-що бе изрекла тия думи, и ето че самото провидение се намеси. Слугата отвори вратата и доложи за пристигането на Годфри Ейблуайт.

[1] Забележка, прибавена от мистър Франклин Блейк. Мис Клак може да бъде съвсем спокойна. В нейния ръкопис нищо не е прибавено, променено, нито съкратено — също както и в другите

ръкописи, които минават през моите ръце. Те идват при мен като автентични документи и като автентични документи аз ги запазвам. Б.
а. ↑

ВТОРА ГЛАВА

Мистър Годфри се появи подир слугата — точно така, както мистър Годфри върши всичко — в най-подходящия момент. Той влезе не тъй бързо подир слугата, та да ни уплаши. И не тъй бавно, та да ни накара да чакаме с поглед към отворената врата. Истинският християнин се познава по завършеността на ежедневния му живот. Този мил човек беше. напълно съвършен.

— Идете при мис Вериндър — обърна се леля ми към слугата — и съобщете, че мистър Ейблуайт е тук.

Ние и двете се осведомихме за неговото здраве. И двете едновременно го попитахме дали вече се е оправил след страшното приключение през миналата седмица. С безупречен такт той успя да отговори и на двете ни в една и съща минута. Лейди Вериндър получи неговия устен отговор, а аз — очарователната му усмивка.

— С какво съм заслужил аз всичкото това съчувствие? — попита той с безкрайна нежност. — Мила ми лельо! Мила мис Клак! Мене просто ме взеха за някой друг! Мене само ми завързаха очите; мене само се опитаха да ме удушат; мене само ме хвърлиха по гръб върху доста тънък килим, който покриваше някакъв особено корав под. А можеше да бъде много по-лошо! Можеха да ме убият; можеха да ме ограбят. Какво съм загубил? Нищо освен нервни сили, които законът не признава за собственост. Така че, строго погледнато — аз не съм загубил абсолютно нищо... И ако зависеше само от мен, аз бих премълчал за това приключение. На мене ми е много неприятна цялата тая суматоха и гласност. Но мистър Люкър направи своите неприятности достояние на публиката и като естествено последствие моите неприятности също не останаха в тайна. Аз ще бъда собственост на вестниците дотогава, докато на любезния читател не му дойде до гуша от тази новина. На самия мен тя вече ми омръзна до немай-къде. Дано и любезният читател скоро се почувствува като мен! А как е със здравето милата Рейчъл? Все още ли се наслаждава на лондонските развлечения? Много се радвам да чуя това... Мис Клак, аз се нуждая от вашето снизхождение. Страшно съм занемарил работата си с комитета и с любезните дами. Но се надявам да се отбия през идущата седмица в Дружеството за майчинско опекунство. Много ли

работа свършихте на събранието в понеделник? Има ли комитетът някакви надежди за близкото бъдеще? Запасени ли сме добре с панталони?

Едва ли би могло да се устои срещу небесната кротост на неговата усмивка, докато той се извиняваше и оправдаваше. Дълбочината на неговия кадифен глас усилваше очарованието на интересните делови въпроси, с които той се обърна към мен. Наистина, ние бяхме се запасили с твърде много панталони; бяхме съвсем отрупани с тях. Аз тъкмо се канех да му кажа това, когато вратата отново се отвори и в стаята нахлу веянието на светски тревоги в лицето на мис Вериндър.

Тя се отправи към мистър Годфри с неприлична бързина, с ужасно разрошени коси и неприятно зачервено лице.

— Страшно се радвам да ви видя, Годфри! — обърна се тя към него с приятелски тон, с какъвто един млад мъж се обръща към друг. — Колко жалко, че не сте довели със себе си и мистър Люкър. Вие и той (докато трае нашата последна сензация) сте двамата най-интересни мъже в Лондон. Това е едно болезнено, ненормално и неестествено изказване от моя страна, което може да накара една порядъчна натура като мис Клак инстинктивно да потрепере. Но все едно! Разкажете ми сега всичко, и то подробно, за произшествието на улица Нортъмберланд. Зная, че вестниците все трябва да са пропуснали нещо.

Дори и мистър Годфри е наследил греховната природа, стигнала до нас от Адама — твърде нищожна част от човешкото наследство... но — уви! — вече придобита. Признавам си, че ми беше тежко да гледам как той взе ръката на мис Рейчъл и лекичко я положи върху лявата страна на жилетката си. Това беше едно пряко насърчение за нейния разпуснат начин на разговор и за дръзкия ѝ намек към мен.

— Скъпа моя Рейчъл — продума той със същия този глас, който ме бе изпълнил с трепет, когато говореше за нашите надежди и нашите панталони, — вестниците са ви разказали всичко, и то много по-добре, отколкото аз бих могъл да го разкажа.

— Годфри смята, че ние отдаваме извънредно голямо значение на тази работа — забеляза леля ми. — Той току-що ни съобщи, че му е неприятно да говори за това.

— Защо?

Когато Рейчъл зададе този въпрос, очите ѝ изведнъж светнаха и се взряха право в лицето на мистър Годфри. От своя страна, той ѝ отправи поглед, изпълнен с такава незаслужена и с нищо неоправдана снизходителност, че аз не можех да не се намеся.

— Рейчъл, миличка — запротестирах леко аз, — истинското величие и истинската смелост са винаги скромни!

— Вие сте много добро момче, по моему, Годфри — каза тя, продължавайки да не ми обръща никакво внимание и да говори все така разпуснато, както един мъж на друг. — Но аз съм сигурна, че вие не сте никакво величие; не вярвам, че притежавате някаква особена смелост; и съм твърдо убедена, че ако някога сте притежавали някаква скромност, вашите почитателки са ви освободили от тази добродетел преди много, много години. Убедена съм също, че вие си имате някаква лична причина да не говорите за вашето приключение на Нортъмберландската улица. И аз възнамерявам да узная тази причина!

— Причината е много проста и аз лесно мога да ви я призная — отвърна той със същата отстъпчивост. — На мене ми омръзна да говоря за това.

— Омръзнало ви е да говорите за това? Мили Годфри, позволете ми да ви направя една забележка.

— Каква?

— Вие прекарвате пременно време в женска компания. И в резултат на това сте усвоили две много лоши привички: научили сте се сериозно да разговаряте за глупости и да лъжете заради удоволствието да се лъже. Вие не можете да бъдете откровен с вашите обожателки. Но аз възнамерявам да ви накарам да бъдете откровен с мен. Елате тук и седнете! Аз горя от нетърпение да ви задам прями въпроси и ще очаквам от вас да ми давате прями отговори.

Тя, направо казано, го помъкна през цялата стая към един стол до прозореца, където светлината би падала върху неговото лице. На мене ми тежи, че съм задължена да описвам подобни приказки и постъпки. Но притисната между чека на мистър Франклин Блейк, от една страна, и свещената ми почит към истината, от друга — какво бих могла да сторя? Погледнах към леля ми. Тя седеше неподвижно; очевидно не беше никак разположена да се намесва. Никога по-рано не бях забелязвала у нея такова безразличие. Това беше може би реакцията от безпокойните дни, прекарани в провинцията. Наистина не много

приятен симптом за отбелязване, какъвто и да беше той, като се има предвид възрастта на лейди Вериндър и нейната понапълняла фигура.

Междувременно Рейчъл се бе настанила до прозореца заедно с мистър Годфри — нашия мил и снизходителен мистър Годфри. Тя се зае с въпросите, с които го бе заплашвала, обръщайки толкова малко внимание на майка си и на мен, сякаш ние изобщо не бяхме в стаята.

— Полицията нищо ли не е открила, Годфри?

— Абсолютно нищо.

— Предполагам, че тримата мъже, които са устроили клопка на вас, са същите, които след това са устроили клопка и на мистър Люкър?

— В това не може да има никакво съмнение, скъпа Рейчъл.

— И от тези хора не е била открита ни най-малката следа?

— Ни най-малката.

— Говори се — нали? — че това са същите трима индуси, които посетиха нашата къща на село?

— Някои хора мислят така.

— И вие ли мислите така?

— Мила моя, те ми завързаха очите, преди да успея да видя лицата им. Аз абсолютно нищо не зная по този въпрос. Как бих могъл да изразя някакво мнение?

Както виждате, дори и ангелското благородство на мистър Годфри бе започнало да отстъпва най-сетне под натиска, който му бе отправен. Дали въпросите на мис Вериндър бяха продиктувани от необуздано любопитство, или от страх, който не се поддава на контрол — това аз не възнамерявам да разглеждам. Аз само съобщавам, че когато мистър Годфри се опита да стане, след като й бе дал последния си отговор, цитиран по-горе, тя просто го хвана за раменете и го натисна отново на креслото... О, не казвайте, че това беше нескромно! Не намеквайте дори, че безразсъдството, причинено от ужасното чувство за вина, би могло само по себе си да обясни държането, което току-що описах. Ние не трябва да съдим другите. Да, мои скъпи християнски приятели, ние наистина не трябва да съдим другите!

Без да се смущава, мис Рейчъл продължи със своите въпроси. Прилежните изучатели на библията ще си спомнят — както си спомних и аз — за заслепените последователи на дявола, които, без да

губят самообладание, продължили оргиите си до самия ден на големия потоп.

— Аз искам да узная нещо за мистър Люкър, Годфри.

— Пак съм затруднен, Рейчъл! Аз не зная абсолютно нищо за мистър Люкър.

— Никога ли не сте се виждали с него прели срещата си пред банката?

— Никога.

— А след това виждахте ли се?

— Да. Нас ни разпитваха и заедно, и поотделно в полицията.

— Казват, че на мистър Люкър са откраднали някаква квитанция, която той получил от своя банкер. Що за квитанция е това?

— За скъпоценност, която той предал на съхранение в банката.

— Така казват и вестниците. Но ако това задоволява обикновения читател изобщо, за мен то е съвсем незадоволително. В квитанцията вероятно е било обозначено каква е тази скъпоценна вещ?

— Чух да казват, Рейчъл, че в разписката нищо подобно не било споменато. Скъпоценност, принадлежаща на мистър Люкър, запечатана с неговия печат и депозирана в банката от него, която трябвало да бъде предадена обратно само в неговите собствени ръце. Това е нейното описание; и това е всичко, което зная за нея.

Рейчъл почака малко, погледна към майка си и въздъхна. Сетне отново сведе очи към мистър Годфри и продължи:

— Някои наши лични, семейни работи, изглежда, са попаднали в страниците на вестниците?

— С прискърбие трябва да призная, че това е така.

— И някои безделни хора, свършено чужди за нас, се мъчат да открият някаква връзка между това, което се случи в нашия дом в Йоркшир, и това, което се случи по-късно тук, в Лондон.

— Боя се, че любопитството на някои хора е насочено именно в това направление.

— Хората казват също така, че тримата неизвестни мъже, нападнали вас и мистър Люкър, са тримата индуси и че скъпоценната вещ...

Тук Рейчъл млъкна. Тя постепенно бе станала все по-бледна. Нейните необикновени черни коси правеха тази ѝ бледност тъй страшна, щото ние всички помислихме, че тя ще припадне в минутата,

когато млъкна по средата на своя въпрос. Милият мистър Годфри отново се опита да стане от стола. Леля ми помоли Рейчъл да не говори повече. Аз се притекох на помощ на леля ми със скромния апел за мир — под формата на шишенце амоняк.

— Годфри, седнете си на мястото! Мамо, няма ни най-малката причина да се тревожите за мен. Клак, ти просто умираш от нетърпение да чуеш края... и аз няма да припадна само за да ти направи това удоволствие.

Това бяха точните й думи; аз ги записах в дневника си, щом се върнах в къщи. Но нека да не съдим! Мои братя и сестри, нека да не съдим!

Тя отново се обърна към мистър Годфри. С упоритост, неприятна за наблюдаване, тя се върна на въпроса, посред който се бе спряла, и го продължи по следния начин:

— Аз току-що ви изложих какво се говори в някои кръгове. Кажете ми откровено, Годфри, споменават ли някои хора, че скъпоценната вещ на мистър Люкър е... Лунният камък?

Щом Рейчъл спомена името на индийския диамант, аз видях, че с моя чуден приятел стана някаква промяна. Лицето му потъмня. Той загуби присъщата си благост в държането, която представляваше една от главните негови прелести. Неговият отговор беше изпълнен с благородно негодувание.

— Да, някои наистина казват това! — отвърна той. — Има хора, които не се колебаят да обвинят мистър Люкър в лъжа и измама заради някакви негови лични интереси. В отговор на тия клевети той многократно е заявявал най-тържествено, че никога досега не е чувал дори за Лунния камък. А тия низки хорица отвързват, без да разполагат с каквото и да било доказателство, че той имал причини да крие истината. „Ние отказваме да вярваме на честната му дума!“ Срам и позор!

Докато мистър Годфри говореше, Рейчъл го наблюдаваше някак странно — не бих могла да опиша колко странно! Когато той млъкна, тя каза:

— Като се вземе предвид, че мистър Люкър ви е само някакъв случаен познат, вие твърде горещо го защитавате, Годфри.

Моят крайно даровит приятел й даде един от най-верните евангелски отговори, които някога съм слушала:

— Надявам се, Рейчъл, че аз горещо защитавам интересите на всички потиснати хора.

Тонът, с който бяха изречени тия думи, би могъл да разтопи дори и камък! Но — о, скъпи приятели! — какво представлява твърдостта на един камък? Нищо, в сравнение с твърдостта на непокаялото се човешко сърце! Рейчъл се изкикоти! Червя се от срам само като си спомня: тя се изкикоти в лицето му.

— Запазете благородните си изказвания за дамските комитети, Годфри. Уверена съм, че скандалът, засегнал мистър Люкър, не е пощадил и вас!

Дори и безразличието на леля ми се стопи при тези думи.

— Мила Рейчъл — възрази тя, — ти нямаш право да говориш така!

— Аз нямам наум нищо лошо, мамо; аз говоря така с най-добри намерения. Потърпете още малко и ще видите.

Тя отново погледна към мистър Годфри, този път с някакво внезапно чувство на жалост. Тя отиде тъй далече, съвсем несъвместимо с женското достойнство, че си позволи да го хване за ръката.

— Сигурна съм — каза тя, — че съм открила истинската причина за вашето нежелание да говорите по този въпрос пред майка ми и пред мен. Една нещастна случайност е свързала в очите на хората вашето име с името на мистър Люкър. Вие ми разказахте скандалните слухове, които се отнасят до него. Какви скандални слухове се отнасят до вас?

Дори и в тази съдбоносна минута милият мистър Годфри, винаги готов да отвърне на злото с добро, се опита да я пощади.

— Не питайте мен! — рече той. — По-добре е да забравим за това, Рейчъл... наистина е по-добре!

— Аз искам да зная това! — изкрещя тя яростно.

— Отговорете й, Годфри! — обади се леля. — Нищо не може сега да й навреди така, както вашето мълчание.

Хубавите очи на мистър Годфри се напълниха със сълзи. За последен път той я погледна с умоляващ поглед и накрая произнесе фаталните думи.

— Щом искате да знаете, Рейчъл, според скандалните слухове Лунният камък е заложен у мистър Люкър... и аз съм човекът, който го

е заложил.

Рейчъл изрева и скочи на крака. Тя изгледа поред ту майка си, ту мистър Годфри с такъв безумен вид, щото аз наистина помислих, че се е побъркала.

— Не ми говорете! Не се докосвайте до мен! — възкликна тя, отдръпвайки се от всички ни (като някой подгонен звяр) в най-отдалечения ъгъл на стаята. — Това е моя грешка! Аз трябва да я поправа! Аз принесох себе си в жертва — това е мое право! Но да оставя един невинен човек да загине, запазвайки тайната, която разрушава неговия живот... О, господи! Това е премного ужасно! Аз не мога да го понеса!

Леля ми се понадигна от стола и изведнъж отново се отпусна на него. Тя ме повика тихичко и ми показа някакво шишенце, което се намираще в работната ѝ кошничка.

— Бързай! — прошепна тя. — Шест капки във вода. Дано Рейчъл не забележи.

При други обстоятелства аз бих помислила това за много странно. Но сега нямаше време за мислене... трябваше незабавно да дам лекарството. Милият мистър Годфри несъзнателно ми помогна да скрия това от Рейчъл, като ѝ говореше в другия край на стаята някакви утешителни думи.

— Наистина... наистина вие преувеличавате — чух го да казва. — Моята репутация е много безупречна, за да може да я разруши такава мимолетна клевета. Всичко ще се забрави след една седмица. Нека престанем да говорим за това.

Рейчъл остана съвсем безчувствена дори и към такова едно великодушие. Тя се държеше все по-лошо и по-лошо.

— Аз трябва и искам да сложа край на тази клевета — каза тя. — Мамо, чуйте какво ще кажа... Мис Клак, чуйте какво ще кажа! Аз знам чия ръка е взела Лунния камък. Аз знам... — тя произнесе натъртено тия свои думи и тупна с крак в яда си, който я бе овладял. — **Аз знам, че мистър Годфри Ейблуайт е невинен!** Заведете ме в съда, Годфри! Заведете ме в съда и аз ще се закълна в това!

Леля ме хвана за ръка и ми прошепна:

— Закрийте ме от тях за една-две минутки. Не оставяйте Рейчъл да ме види. — Синкавият оттенък, появил се върху нейното лице, ме ужаси. Тя забеляза, че се уплаших. — Капките ще оправят всичко след

една-две минутки — промълви тя и като притвори очи, остана да чака тяхното въздействие.

Докато това продължаваше, аз чувах как милият мистър Годфри кротко възразяваше:

— Вашето име не трябва да бъде свързано с такива скандални истории. Вашата репутация, скъпа Рейчъл, е много чиста и много свята, за да си играе човек с нея.

— Моята репутация! — Тя избухна в смях — И мене обвиняват, Годфри, така както и вас! Най-добрият детектив в Англия заявява, че аз съм откраднала собствения си диамант. Попитайте го и той ще ви каже, че аз съм заложила Лунния камък, за да изплатя тайните си дългове. — Тя млъкна, изтича през стаята и падна на колене пред майка си. — О, мамо, мамо, мамо! Аз трябва да съм луда, нали? Да не открия истината дори и сега!

Рейчъл беше тъй възбудена, че не забеляза състоянието на майка си. Тя отново скочи на крака и се втурна към мистър Годфри.

— Аз няма да позволя, вас... няма да позволя никой — който и да е невинен човек, да бъде обвинен и опозорен по моя вина! Ако вие не искате да ме заведете в съда, напишете още сега декларация за вашата невинност и аз ще я подпиша. Направете, каквото ви казвам, Годфри, или аз ще шиша за това до вестниците... ще изляза и ще почна да крещя за това на улицата!

Ние няма да твърдим, че тия думи бяха внушени от угризение на съвестта... ние ще кажем само, че това бяха думи на истеричка. Снизходителният мистър Годфри я успокои, като взе лист хартия и написа декларацията. Рейчъл я подписа с трескава бързина.

— Показвайте я навсякъде, не мислете за мене — рече тя, като му подаде листа. — Страхувам се, Годфри, че в мислите си аз съм била досега несправедлива към вас. Вие не сте такъв егоист, вие сте много по-добър, отколкото аз си мислех. Идвайте при нас, когато можете, и аз ще се опитам да поправа злото, което съм ви причинила.

Тя му подаде ръка. Уви, колко жалка е нашата грешна природа! Жалко е и за мистър Годфри! Той не само че се забрави до такава степен, за да й целуне ръката, но й отговори с такъв прочувствен глас, който сам по себе си при дадените обстоятелства беше почти греховен.

— Ще идвам, скъпа моя — каза той, — при условие, че ние няма вече да говорим по този омразен въпрос.

Още преди някой от нас да успее да каже и една думичка, откъм входната врата се разнесоха силни удари, които ни стреснаха. Аз погледнах през прозореца и видях Суетата, Плътта и Дяволът да чакат пред портата под формата на карета и коне, напудрен лакей и три тъй крещящо облечени жени, каквито аз не бях виждала през целия си живот.

Рейчъл потръпна и дойде на себе си. Прекоси стаята и дойде при майка си.

— Идват за мен, да ме заведат на изложбата на цветята — каза тя. — Само една думичка, мамо, преди да изляза. Аз не съм ви огорчила, нали?

Капките бяха извършили своята работа. Лицето на бедната ми леля беше приело своя естествен цвят.

— Не, не, мила моя — каза тя. — Излез с приятелките си и се повесели.

Рейчъл се наведе и я целуна. Аз стоях близо до вратата, когато тя излезе от стаята. В нея бе настъпила нова промяна — тя плачеше. Аз с интерес наблюдавах временното смекчаване на това ожесточено сърце. Почувствувах нужда да ѝ кажа няколко сериозни думи. Уви, моето съчувствие, предизвикано от най-добри намерения, само я оскърби.

— Защо пък трябва да ме съжалявате? — попита тя с горчив шепот. — Не виждате ли колко съм щастлива? Отивам на изложбата на цветя, Клак, и имам най-красивата шапка в целия Лондон.

Тя завърши този присмех, като ми изпрати въздушна целувка, и изтича навън от стаята.

Как бих желала да опиша с думи състраданието, което чувствувах към това нещастно и заблудено момиче. Но аз разполагам с думи почти толкова, колкото и с пари. Позволете ми да ви кажа само, че сърцето ме болеше за нея.

Когато се върнах при леля, аз забелязах, че милият мистър Годфри тихичко търсеше нещо из всички краища на стаята. Преди да успея да го попитам дали не мога да му помогна, той беше вече намерил това, което търсеше. После се върна при нас с декларацията на неговата невинност в една ръка и с кутия кибрит — в другата.

— Скъпа ми лельо, един малък заговор — рече той. — Драга мис Клак, една благочестива измама, която дори и вашата високонравствена прямота ще извини! Моля ви да оставите Рейчъл да

си мисли, че аз съм приел великодушното самопожертвование, с което тя подписа този документ. Моля ви също така да бъдете свидетелки, че аз унищожавам тази декларация във ваше присъствие, преди да напусна този дом. — Той драсна клечка кибрит, запали хартията и я остави да изгори върху една чиния на масата. — Малката неприятност, която ме сполетя, не представлява абсолютно нищо; много по-важно е да се опази това чисто име от мръсните хорски уста. Ето! Пред нас е тази безобидна купчинка пепел; и нашата мила, впечатлителна Рейчъл никога не ще узнае за това, което ние току-що направихме. Как се чувствувате сега? Скъпи мои приятелки, как се чувствувате сега? Ако питате мен, сега ми е така леко на душата, като на малко момче.

Мистър Годфри засия с прелестната си усмивка и протегна едната си ръка на леля, а другата на мен. Аз бях тъй покъртена, от благородната му постъпка, че не можех да продумам. Затворих очи и изпаднала в някаква мистическа самозабрава, поднесох ръката му към моите устни. Той промълви някакво възражение. О, този възторг, този чист неземан възторг на тоя миг! Аз седях — и сама не зная върху какво, — забравила за всичко, потънала в екзалтацията на своите чувства. Когато отново отворих очи, сякаш бях паднала от небето на земята. В стаята нямаше никой освен леля ми. Той си беше отишъл.

Бих желала да спра дотук, да завърша разказа си с благородната постъпка на мистър Годфри. За нещастие остава още много, твърде много, за което финансовият натиск на мистър Франклин Блейк ме принуждаваше да пиша. Болезнените открития, които излязоха наяве в мое присъствие през онзи следобед в дома на площада Монтегю, още не са завършени.

Когато останахме сами с лейди Вериндър, аз, естествено, заговорих за нейното здраве, деликатно споменавайки, че ме бяха учудили нейните старания да скрие от дъщеря си своя припадък, както и взимането на лекарството. Отговорът на моята леля още повече ме озадачи.

— Друзила — каза тя (ако още не съм споменала, че първото ми име е Друзила, то позволете ми да ви го съобщя сега), — вие се докосвате, вярвам, без всякакъв умисъл — до един много неприятен въпрос.

Тутакси станах от мястото си. Дискретността не ми предлагаше никакъв друг изход, освен да се извиня и след това да си отида. Лейди

Вериндър ме спря и настоя да си седна отново на мястото.

— Вие случайно узнахте тайната, която аз доверих само на сестра си, мисис Ейблуайт, на своя адвокат мистър Бреф и на никой друг. Аз мога да разчитам на тяхната дискретност и съм уверена, че когато ви запозная с всички обстоятелства, ще мога да разчитам и на вашата. Имате ли някаква неотложна работа днес, Друзила? Свободна ли сте до довечера?

Едва ли е нужно да казвам, че аз с готовност предоставих цялото си време на услугите на леля ми.

— Щом е така, останете при мен още един час — каза тя. — Ще ви съобщя нещо, което, струва ми се, вие ще изслушате със съжаление. А след това ще ви помоля да ми направите една услуга, ако желаете да ми помогнете.

Излишно е пак да казвам, че аз нямах нищо против това и че много исках да ѝ помогна.

— Почакайте, докато дойде мистър Бреф, Друзила. Той трябва да пристигне в пет часа. Тогава можете да бъдете една от свидетелките, когато подписвам завещанието си.

Нейното завещание! Спомних си за лекарството, което бях видяла в работната ѝ кошничка. Спомних си за синкавия оттенък на лицето ѝ. Някаква светлина не от този свят... светлина пророческа, засяла от нейния още неиздигнат гроб, освети моите мисли. Тайната на леля ми престана да бъде тайна за мен.

ТРЕТА ГЛАВА

От уважение към бедната лейди Вериндър аз не посмях дори и да намекна за това, че съм предугадила печалната истина още преди тя да си отвори устата. Изчаках мълчаливо, докато тя се реши да заговори. Бях намислила да ѝ кажа няколко подкрепителни думи при първия удобен случай и бях готова да изпълня всяко свое задължение, колкото и болезнено да бе то.

— От известно време насам, Друзила, аз съм сериозно болна — започна леля ми. — И колкото и странно да изглежда, самата аз не знаех за това.

Аз си помислих за хилядите и хиляди загиващи същества, които в тази минута са болни в духовно отношение, без те самите да подозират това. И много се страхувах, че моята бедна леля може да бъде в това число.

— Да, мила — промълвих аз тъжно, — да!

— Както знаете, аз доведох Рейчъл в Лондон да се посъветва с лекарите — продължи тя. — И намерих за нужно да се обърна към двама лекари...

Двама лекари! Боже мой, и нито към един духовник!

— Да, мила — повторих аз, — да!

— Един от двамата лекари — продължи леля — ми беше непознат. Другият, стар приятел на моя съпруг, всякога е проявявал към мен искрено съчувствие заради мъжа ми. След като предписа лекарства за Рейчъл, той изрази желание да поговори с мен насаме. Аз, разбира се, предположих, че иска да ми даде някои по-особени наставления във връзка с лекуването на дъщеря ми. За моя изненада той ме изгледа замислено, взе ръката им и каза: „Наблюдавах ви внимателно, лейди Вериндър, не само като ваш приятел, но и като лекар. Боя се, че вие имате много по-голяма нужда от съветите на лекаря, отколкото вашата дъщеря.“ После ми зададе няколко въпроса, на които аз не отдадох никакво значение, докато не забелязах, че моите отговори го наскърбяват. Свърши се с това, че той получи моето съгласие да ме посети с един свой приятел, също лекар, на другия ден в час, когато Рейчъл нямаше да си бъде в къщи. Резултатите от тази визита ми бяха съобщени твърде меко и внимателно. И на двамата

лекари прегледът показал, че е загубено много скъпоценно време, което не може да се върне, и че моята болест е надхвърлила вече границите на тяхното изкуство. В течение на повече от две години аз съм страдала и продължавам да страдам от някаква коварна сърдечна болест, която без никакви тревожни симптоми малко по малко е подкопала съвсем моето здраве. Животът ми може да продължи още няколко месеца, а може да свърши още днес или утре — по този въпрос лекарите не могат или пък не желаят да кажат нещо по-определено. Едва ли би трябвало да ви уверявам, мила моя, че не съм преживяла тежки минути, след като узнах за сегашното си състояние. Примирих се вече със съдбата си и с всички сили се старая да приведа в ред земните си работи. Безпокоя се най-много за Рейчъл — тя не трябва да знае това. Ако узнае, тя тутакси ще отдаде моето заболяване на тревогите във връзка с диаманта и ще започне горчиво да се упреква, бедната, за това, за което съвсем не е виновна. И двамата лекари са съгласни, че болестта ми води началото си от преди две, ако не и три години. Уверена съм, че ще запазите моята тайна, Друзила — виждам искрена тъга и съчувствие към мен.

Тъга и съчувствие! О, какви езически чувства! Не това би трябвало да се очаква от една добра християнка и англичанка, отдадена на своята вяра.

Леля ми едва би могла да си представи какъв изблик на набожна признателност ме обхвана, когато тя се приближи до края на своя тъжен разказ. Какво поле за полезна дейност се откриваше пред мен! Една възлюблена моя роднина, една загиваща човешка душа стоеше пред прага на Великата промяна, съвсем неподготвена, и милостивото провидение я бе заставило да открие състоянието си на мене! Как бих могла да опиша радостта, с която си припомних, че моите приятели сред духовенството, на които бих могла да разчитам, са не един или двама, а десетина и дващестина! Аз притиснах леля в обятията си — стихийната нежност, която ме изпълни, не би могла да се удовлетвори по никакъв друг начин освен с тази прегръдка.

— О — възкликнах аз набожно, — с какъв неизразим интерес ме изпълвате! О, какво добро възнамерявам да ви сторя, мила моя, преди да се разделим!

След като я подготвих с две-три сериозни думи, аз ѝ предложих да си избере един от тримата духовни пастири, мои приятели, които от

сутрин до вечер се занимаваха с милосърдна работа в този квартал; които еднакво блестяха с неизчерпаемо красноречие и бяха еднакво готови да употребят своите дарования, щом им кажа само една думичка. Уви! Резултатът съвсем не беше окуражителен. Върху лицето на бедната лейди Вериндър се изписа недоумение и страх; тя отговори на всичко, което можах да ѝ кажа, с едно напълно светско възражение — че била много слаба физически за срещи с непознати хора. Аз отстъпих — разбира се, само на първо време. Моята огромна опитност (като четец и помощничка на не по-малко от четиринадесет духовни лица) ми подсказа, че това бе още един случай, където трябваше да се работи с помощта на подходящи съчинения. Аз притежавах малка библиотека с книги, четенето на които можеше да пробуди, да подготви, да подкрепи моята бедна леля.

— Вие не ще откажете да прочетете нещичко — рекох аз по най-мил начин, — ако ви донеса от моите скъпоценни книги? Страниците с най-подходящите места са подгънати, лельо. А с молив са отбелязани редовете, където трябва да се спрете и да се попитате: „Не се ли отнася това и за мен?“

Даже и такава една невинна молба (колко силно е нечестивото влияние, на света!) като че ли уплаши леля ми. Тя ми хвърли такъв учуден поглед — едновременно поучителен и страшен, и каза: „Аз ще направя, каквото мога, Друзила, за да ви доставя това удоволствие“.

Не трябваше да се губи нито минутка. Часовникът над камината ми показва, че аз едва бих успяла да изтичам до къщи, да се запаса с първата поредица избрани книги (да речем, около дузина) и да се върна навреме, за да срещна адвоката и се разпиша като свидетелка под завещанието на леля. Обещах да се върна до пет часа и побързах да извърша благотворителната си мисия.

Когато работите се отнасят до моите собствени интереси, аз най-смирено се задоволявам да пътувам с омнибус. Но позволете ми да ви дам пълна представа за моята преданост към интересите на леля ми, като ви съобщя, че в дадения случай аз си позволих лукса да наема файтон.

Пристигайки в къщи, аз избрах и отрупах със забележки първата серия четива и се върнах на Монтегю скуеър с дузина книги в пътната си чанта — книги, каквито не се срещат в литературата на никоя друга европейска страна. На файтонджията заплатих точно толкова, колкото

му се полагаше. Той взе парите и изруга; а пък аз тутакси му подадох една от моите брошури. Ако бях насочила към него пистолет, този негодяй едва ли би изпаднал в по-голям ужас. Той скочи на седалото и с най-вулгарни възклицания на недоволство подкара конете си с всичка сила. Ала съвсем напразно — това мога да ви кажа с радост! Защото въпреки всичко аз все пак успях да посея добрите семена, като хвърлих през прозорчето една от брошурите вътре в неговия файтон,

За мое голямо облекчение вратата ми отвори не особата с панделки на шапката, а лакеят, който ми съобщи, че лекарят бил дошъл и още седи вътре с лейди Вериндър. Мистър Бреф, адвокатът, също бил пристигнал преди една минута и сега чакал в библиотеката. Мен ме заведоха в библиотеката и ме помолиха да почакам.

Мистър Бреф, изглежда, се учуди, като ме видя. Той е адвокат на семейството и ние с него неведнъж се бяхме срещали в дома на лейди Вериндър. Аз с прискърбие трябва да отбележа, че той бе вече остарял и побелял, занимавайки се цял живот само със светски дела и поръчения. През работните си часове този човек бе действувал като избран пророк на Закона и Мамона; а през свободните си часове е бил не по-малко способен да чете романи и да разкъсва брошури.

— Да не би да идвате да живеете тук, мис Клак? — попита той, гледайки пътната ми чанта.

Ако му откриех съдържанието на скъпоценната си пътна чанта, това би означавало просто да предизвикам порой от скверности и богохулства. Аз понижих себе си до неговото ниво и му обясних по каква работа бях дошла тук.

— Леля ме уведоми, че възнамерява да подпише завещанието си — отвърнах аз. — Тя беше тъй добра да ме помоли да бъда един от свидетелите.

— О, да, мис Клак, вие сте напълно подходяща за свидетел. Станали сте вече пълнолетна и нямате никакъв финансов интерес към завещанието на лейди Вериндър.

Никакъв финансов интерес към завещанието на лейди Вериндър! О, с каква признателност чух аз тези думи! Ако леля ми, която притежава хиляди, си бе спомнила и за мен, бедната, за която дори и пет лири значат твърде много, и ако моето име бе се появило в завещанието във връзка с някакво малко наследство — тогава моите врагове биха могли да се усъмнят в мотивите, които ме накараха да се

товаря с избраните съкровища на моята библиотека и да изчерпя оскъдните си средства по разорителното наемане на файтона. Но сега в това не би могъл да се усъмни дори и най-жестокият ми клеветник. Така е много по-добре! О, разбира се, разбира се, много по-добре!

Гласът на мистър Бреф ме откъсна от тези мои утешителни размишления. Моето мълчание и моята замисленост очевидно тежаха на този суетен човек и го принуждаваха, така да се каже, да ми заговори, дори и против собственото си желание.

— Е, мис Клак — какви са последните новини от вашите благотворителни среди? Как се чувства вашият приятел мистър Годфри Ейблуайт след обидата, която му нанесоха мошениците на Нортъмберландската улица? Хубавичка историйка разправят в моя клуб за този благочестив джентълмен!

Аз бързо забравих начина, по който този човек забеляза, че съм станала вече пълнолетна и че нямам никакви парични интереси към завещанието на леля ми. Но тонът, с който той намекна за милия мистър Годфри, ме изкара из търпение. Смятайки се задължена след всичко, което се случи в мое присъствие през този ден, да защита невинността на моя чудесен приятел, когато и където в нея биха могли да се съмняват — аз почувствувах необходимостта да включа в изпълнението на тази справедлива задача и язвителния укор на мистър Бреф.

— Аз не съм светска жена — рекох аз — и не се ползувам с преимуществото, сър, да бъде членка на вашия клуб! Но аз случайно узнах историята, за която вие намекувате; и зная също така, че погнусна лъжа от тази никога не е била измисляна.

— Да-да, мис Клак, вие вярвате във вашия приятел. Това е съвсем естествено. Ала мистър Годфри Ейблуайт не ще може да убеди света тъй лесно, както е убедил Комитета на благотворителните дами... Фактите говорят против него. Той е бил в Йоркшир, когато диамантът е изчезнал. И той пръв е избягал оттам и се е върнал в Лондон. Това са доста некрасиви обстоятелства, мадам, ако погледнете на тях от гледна точка на последните събития.

Зная, че трябваше да го спра, преди да продължи по-нататък. Трябваше да му кажа, че той говори, без да знае за съществуването на свидетелството за невинността на мистър Годфри, дадено му от единственото лице, което притежава неоспоримото право да говори с

положителност по този въпрос. Уви! Изкушението да доведе този правник до необходимото осъзнаване на своята неправота надхвърляше възможностите на моите сили! Аз го попитах по най-невинен начин какво разбира той под „последните събития“.

— Под последни събития, мис Клак, аз разбирам тези събития, в които са замесени индусите — подхвана мистър Бреф, говорейки с все по-голяма надменност, колкото повече продължаваше. — Какво предприемат индусите, когато ги освобождават от затвора във Фризингхол? Те се завръщат направо в Лондон и започват да наблюдават мистър Люкър. Какво става след това? Мистър Люкър започва да се страхува, и то твърде основателно, за безопасността на „някаква скъпоценна вещ“, която е получил в залог. Той я предава тайно — според общоприетото описание — на съхранение у своите банкери. Много хитро от негова страна, ала индусите са не по-малко хитри! Те подозират, че „скъпоценната вещ“ е пренесена от едно място на друго; и ето че избират необикновено смел и подходящ начин, за да проверят своите подозрения. Кого хващат те и кого претърсват? Не само мистър Люкър — което би било съвсем лесно за разбиране, — но също и мистър Годфри Ейблуайт. Защо? Обяснението на мистър Ейблуайт се състои в това, че индусите уж били действували слепешката — подозирайки го само за това, защото го видели да разговаря с мистър Люкър. Глупости! Половин дузина други хора са говорили с мистър Люкър същата сутрин. Защо индусите не са проследили и тях до в къщи и не са ги вкарали в клопката! Не, не! Най-простото възможно обяснение се състои в това, че мистър Ейблуайт има някаква особена връзка със „скъпоценната вещ“ така, както и мистър Люкър, и че индусите по всяка вероятност не са знаели у кого именно от тях двамата се е намирала „скъпоценната вещ“ — тъй че не им оставало нищо друго, освен да претърсят и единия, и другия. Ето какво казва общественото мнение, мис Клак; а опровергаването на общественото мнение в дадения случай не е тъй лесна работа!

Той произнесе последните си думи с такава самоувереност и надменност, че (за мой голям срам, трябва да призная) аз не можах да устоя на желанието си да го накарам да отиде още по-далеч, преди да го поразя с истината.

— Аз не смея да споря с такъв изкусен правник като вас — рекох аз. — Но справедливо ли ще бъде, сър, по отношение на мистър

Ейблуайт, да се пренебрегне мнението на знаменития лондонски детектив, който е извършил следствието? Мистър Къф не подозира абсолютно никого, освен самата мис Вериндър.

— Да не искате да ми кажете, мис Клак, че вие сте съгласни с детектива?

— Аз не осъждам никого, сър, и не изказвам никакво мнение.

— А пък аз върша и едното, и другото, мадам. Смятам, че детективът е на съвсем погрешен път; и изказвам мнението си, че ако познаваше характера на мис Рейчъл така, както го познавам аз, той би заподозрял всеки друг в къщата, преди да се спре на нея. Съгласен съм, че тя си има своите недостатъци — тя е прикрита, своеволна, странна, причудлива и никак не прилича на другите си връстнички. Но тя има чиста душа, великодушна и благородна, едва ли не до крайност. И дори ако най-явните улики на света показваха едно и съвсем честната дума на Рейчъл показваше друго — аз бих предпочел нейната честна дума пред всички улики, макар и да съм юрист!. Това е силно казано мис, но аз мисля така, както говоря.

— Не бихте ли желали да ми обясните значението на вашите думи, мистър Бреф, така че да съм сигурна, че ги разбирам? Предположете, че мис Вериндър по съвсем неизвестни причини е показала интерес към това, което се е случило с мистър Ейблуайт и с мистър Люкър? Предположете, че е почнала да задава най-странни въпроси относно ужасната клевета срещу мистър Ейблуайт и е издала непреодолимото вълнение, когато е узнала в какво се състои работата?

— Предполагайте, каквото си искате, мис Клак, но това няма да разколебае моето доверие към мис Вериндър нито на йота.

— Вие значи смятате, че на нея може да се разчита с неоспорима положителност?

— Да, с неоспорима положителност.

— Тогава позволете ми да ви съобщя, мистър Бреф, че мистър Годфри Ейблуайт беше тук, в този дом, само преди два часа и че неговата пълна невинност във всичко, що се отнася до изчезването на Лунния камък, беше провъзгласена от самата мис Вериндър с най-силни думи, които някога съм слушала да излизат от устата на една млада дама!

Аз се насладих на тържеството — боя се, че това беше някакво греховно тържество — да видя мистър Бреф тъй притиснат и поразен

от моите прости думи. Той скочи на крака и мълчаливо втренчи поглед в мен. Аз останах невъзмутима на мястото си и му описах цялата сцена точно така, както се бе случила.

— Какво ще кажете сега за мистър Ейблуайт? — попитах аз най-смирено, когато завърших разказа си.

— Ако Рейчъл е свидетелствувала за неговата невинност, мис Клак, аз без колебание ще кажа, че вярвам в неговата невинност тъй твърдо, както вярвате и вие. Както мнозина други и аз бях подведен от външните факти; сега ще сторя всичко възможно да поправам това, както и където мога; публично ще опровергавам клеветата, засягаща вашия приятел, навсякъде, където чуя за нея. А сега позволете ми да ви поздравя за майсторския начин, по който открихте пълен огън с вашите батареи срещу мен в минутата, когато аз най-малко очаквах това. Вие бихте извършили чудеса в моята професия, мадам, ако бяхте се родили мъж.

След тия думи той се отдалечи от мен и започна да се разхожда назад-напред из стаята.

Аз ясно видях, че новата светлина, която бях хвърлила по въпроса, го бе учудила и разтревожила до крайност. Отделни думички, отронващи се от неговите устни, докато той все повече и повече потъваше в своите мисли, ми показаха по какъв ужасен начин бе гледал той досега на тайната около изчезването на Лунния камък. Той не беше се колебал да подозира милия мистър Годфри в гнусното похищение на диаманта и да вижда в поведението на Рейчъл великодушното ѝ желание да прикрие неговото престъпление. Според собственото свидетелство на мис Вериндър — която се ползува с неопровержим авторитет, както ви е известно, в очите на мистър Бреф, — това обяснение сега се оказва съвсем погрешно. Недоумението, в което бе изпаднал този високопоставен юридически авторитет, беше тъй силно, че той не можеше да го скрие от мен.

— Ето, това се казва дело! — чух го да си мърмори той, като се спря до прозореца и забарабани с пръсти по стъклото. — То не само че не се поддава на обяснение, но не търпи и никакви догадки.

В тези думи нямаше нищо, което изискваше отговор от моя страна и все пак аз му отговорих. Изглежда почти невероятно, че дори и сега аз не можех да оставя мистър Бреф на мира. Изглежда почти извън границите на обикновените човешки превратности и

порочности, че в неговите току-що изречени думи аз открих нова възможност да му стана още по-неприятна! Но, о, мои приятели! Нищо не се намира извън границите на човешката порочност; и всичко е възможно, когато ни завладее грешната природа!

— Извинете, ако прекъсвам вашите мисли — казах аз на нищо неподозиращия мистър Бреф. — Но дали не може да се направи едно предположение, което досега не ни е идвало наум?

— Може би, мис Клак. Но трябва да си призная, че не виждам такова предположение.

— Преди да имах щастието, сър, да ви убедя в невинността на мистър Ейблуайт, вие споменахте като една от причините, за да го подозирате, факта, че той се намирал в Йоркшир по време на изчезването на диаманта. Позволете ми да ви напомня, че мистър Франклин Блейк също е бил там по това време.

Старият грешник напусна прозореца, седна на стола точно срещу мен и започна да се взира в мен с жестока и злобна усмивка.

— От вас не би излязло толкова добър адвокат, мис Клак, както аз предполагах — рече той замислено. — Вие не умеете да се спрете навреме.

— Боя се, че не ви разбирам, мистър Бреф — отговорих скромно аз.

— Този път на вас не ви провървя, мис Клак! Наистина, не ви провървя! Мистър Франклин Блейк е мой любимец, на вас това ви е добре известно. Ала това няма значение. В този случай аз ще приема вашето становище, преди вие да успеете да се нахвърлите срещу мен. Вие сте съвсем права, мадам. Аз подозирах мистър Ейблуайт по причини, които дават основание да се подозира така също и мистър Блейк. Много добре, тогава ще ги подозираме и двамата! Нека допуснем, че съдейки по неговия характер, мистър Блейк е способен да открадне Лунния камък. Едничкият въпрос тук се състои в това: какъв интерес е имал той да го открадне?

— Дълговете на мистър Франклин Блейк — забелязах аз, — са известни на цялото семейство.

— А дълговете на мистър Годфри Ейблуайт още не са стигнали до такава известност. Съвсем вярно. Но в тази ваша теория се намесват две затруднения, мис Клак. Аз уреждам работите на мистър Франклин Блейк и ако ми позволите, мога да ви кажа, че болшинството от

неговите кредитори (знаейки, че баща му е богат човек) се задоволяват с лихвите и са готови да почакаат за парите си. Това е първото и то твърде сериозно затруднение. Има и второ, още по-сериозно. Аз зная от самата лейди Вериндър, че нейната дъщеря е била готова да се омъжи за мистър Франклин Блейк, преди този отвратителен индийски диамант да изчезне. Тя ту му давала надежда, ту го отблъсквала с кокетството, присъщо на млада девойка. Но признала на майка си, че обича братовчедата Франклин, а майката поверила тази тайна на братовчедата Франклин. Ето в какво положение се е намирал той, мис Клак: кредиторите съгласни да чакат, а сам той в най-близко бъдеще щял да се ожени за богатата наследница. Смятайте го за негодник, щом това ви прави удоволствие, но кажете ми, ако обичате: защо би му трябвало на мистър Блейк да краде Лунния камък?

— Човешкото сърце не се поддава на изследване — казах тихо аз. — Кой би могъл да изследва неговите глъбини?

— С други думи, мадам, макар да не е имал ни най-малката причина да открадне диаманта, все пак той го е откраднал, подтикнат от порочния си характер. Много добре. Да предположим, че го е откраднал. Но за какъв дявол...

— Извинете, мистър Бреф! Но ако вие имате намерение да споменавате дявола, аз ще бъда принудена да напусна стаята.

— Простете ме, мис Клак... отсега ще бъда по-внимателен в избора на своите изрази. Аз само исках да задам един въпрос. Защо — дори да допуснем, че той е откраднал диаманта, — защо Франклин Блейк най-ревностно от всички в къщата се е старал да го намери? Вие можете да ми кажете, че по този начин той хитро се е опитал да отклони подозренията от себе си. А аз ще ви отговоря, че за него не е било нужно да отклонява никакви подозрения, защото никой не го е подозирал! Първо, той открадва диаманта (без никакви основания) само по силата на порочния си характер; а после играе главната роля в търсенето на изчезналия диамант — роля, която той съвсем не е трябвало да играе — и по този начин жестоко оскърбява младата девойка, която, ако това не бе се случило, е щяла да стане негова жена. Това е то чудовищното заключение, до което вие неизбежно ще стигнете, ако настоявате да свържете изчезването на Лунния камък с Франклин Блейк. Не, не, мис Клак! Тази обмяна на мисли между нас двамата може да ни вкара в задънена улица. Невинността на Рейчъл

(както е известно на нейната майка и на мен) е извън всяко съмнение. Невинността на мистър Ейблуайт е също неопровержима, иначе Рейчъл никога не би я засвидетелствувала. А невинността на Франклин Блейк, както вие току-що видяхте, безспорно се налага сама по себе си. От една страна, ние всички сме убедени във всичко това. А от друга страна, ние сме също така убедени, че някой е донесъл Лунния камък в Лондон и че в тази минута диамантът тайно се намира или у мистър Люкър, или у неговия banker. Каква е ползата от моята опитност, каква е ползата от опитността на който и да е било човек, когато става въпрос за случай като този? Той обърква мен, обърква вас, обърква всички ни...

Не, не всички. Той не е объркал детектива Къф. Аз току-що се канех да спомена за това с всичката си смиреност и с необходимия протест срещу обвинението, че желая да хвърля сянка върху Рейчъл — когато слугата дойде да ни съобщи, че лекарят си е отишъл и че леля ни чака.

Това прекъсна нашия спор. Мистър Бреф си събра книгата; той изглеждаше малко уморен от нашия разговор. Аз си взех пътната чанта, пълна със скъпоценни брошури, чувствувайки, че бих могла да говоря още няколко часа. И двамата се отправихме мълчаливо към стаята на лейди Вериндър.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Церемонията по подписването на завещанието се оказа много по-кратка, отколкото очаквах. Според мен, всичко бе извършено с непривична бързина. Изпратиха за Самюел, лакея, който трябваше да стане вторият свидетел, и тутакси подадоха перото на леля ми. Аз изпитвах силното желание да кажа няколко подходящи за този тържествен случай думи, но държането на мистър Бреф ме убеди, че ще бъде по-благоразумно да се въздържам, докато той се намира в стаята. Едва ли изтекоха и две минути, и всичко беше свършено; Самюел (лишен от благотворното влияние на това, което можех да кажа) се върна отново долу.

Мистър Бреф прибра завещанието и погледна към мен; той сякаш се питаше дали не възнамерявах да го оставя насаме с леля ми. Но аз трябваше да изпълня благородната си мисия и пътната ми чанта със скъпоценната литература лежеше на колената ми. Адвокатът по-лесно би могъл да премести със своя поглед катедралата Свети Павел, отколкото да ме помръдне. Той имаше една добра черта, която се дължи без съмнение на светското му възпитание и която аз нямам желанието да отричам: той бързо схващаше всичко. Изглежда, че аз му направих почти същото впечатление, каквото бях направила и на файтонджията. Той също така промърмори някакви нечестиви думи и бързо-бързо си отиде, оставяйки ме господарка на положението.

Щом оставахме сами, леля се поизлегна на дивана, а след това намекна с някакво объркване за своето завещание.

— Надявам се, че няма да се чувствувате пренебрегната, Друзила — каза тя, — Аз възнамерявам да ви предам вашето малко наследство лично, мила моя.

Ето го златния случай! Аз тутакси се възползувах от него. С други думи, аз тутакси отворих пътната си чанта и извадих брошурата, която лежеше отгоре. Тя се оказа едно от първите издания — само двадесет и петото — на прочутото анонимно съчинение (казват, че го е писала благочестивата мис Белоуз), озаглавено „Змията в семейството“. Целта на тази книжка — с която може би светският читател не е запознат — е да покаже как злият дух ни подстрекава към всички, наглед невинни постъпки в нашия всекидневен живот. Главите,

най-подходящи за четене от жени, носят следните заглавия: „Сатаната в гребена“, „Сатаната зад огледалото“, „Сатаната под чайната масичка“, „Сатаната гледа през прозореца“ и тъй нататък.

— Подарете вашето внимание, мила лельо, на тази скъпоценна книжка. Това е най-хубавият подарък, който искам от вас.

С тия думи аз ѝ подадох брошурата, отворена на най-забележителното място: „Сатана между възглавниците на дивана“.

Бедната лейди Вериндър (излегнала се лекомислено върху възглавниците на своя диван) погледна книжката и ми я върна, смутена повече отпреди.

— Страхувам се, Друзила — каза тя, — че ще трябва да почакам, докато ми стане по-добре, преди да мога да прочета тази книга. Лекарят...

Щом спомена името на лекаря, аз вече знаех какво ще последва. Много и много пъти досега в моята спасителна работа сред загиващите човешки същества ратниците на тази прословута безбожна професия — медицината, са се вмъквали между мен и моята мисия на милосърдие под жалкия предлог, че пациентите им имали нужда от спокойствие и че измежду тревожните влияния на всички фактори най-страшно било влиянието на мис Клак и нейните книжки. Същият този сляп материализъм (действащ най-коварно зад гърба ми) искаше сега да ме ограби от едничкото право на собственост, което моята бедност можеше да предявява — правото на духовна собственост по отношение на загиващата ми леля.

— Лекарят ми каза — продължи заблудената моя родственица, — че днес не съм много добре. Той ми забрани да приемам непознати лица; и нареди — ако искам да чета, то това да бъде само нещо много леко и забавно. „Не правете нищо, лейди Вериндър, което може да ви разтревожи и да ускори пулса ви!“ — това бяха последните му думи, Друзила, преди да си отиде.

Не ми оставаше нищо друго, освен да отстъпя — но само за една минута. Всяко открито настояване, че моята работа е много по-важна от работата на лекаря, би накарало същият този лекар да въздействува върху човешката слабост на своята пациентка, като я заплаши, че ще престане да я лекува. За щастие има много начини за посяване на доброто семе и малцина са хората, които познават тия пътища по-добре от мен.

— Вие може би ще се почувствувате по-добре, мила, след час или два — рекох аз. — Или пък може да се събудите утре сутринта с чувството, че нещо ви липсва, и тогава тази непретенциозна книжка би могла да ви го достави. Ще ми позволите ли да оставя книжката тук, лельо? Лекарят едва ли би могъл да каже нещо против това.

Аз пъгнах книжката под възглавницата на дивана, близо до носната ѝ кърпа и до шишенцето с амоняк. Всякога, когато протегне ръка да вземе едното или другото, тя ще докосне и книгата и, кой знае, рано или късно книгата на свой ред може да докосне и нея. След като се разпоредих по този начин, аз сметнах за благоразумно да си отида.

— Оставям ви да си починете, скъпа лельо! Утре ще дойда пак.

Казвайки това, аз случайно погледнах към прозореца. Там беше пълно с цветя — в кутии и в саксии. Лейди Вериндър обичаше до безумие тези тленни съкровища и имаше навика да става от време на време, да отива при тях, да им се любува и да ги мирише. Нова мисъл ми влезе в главата.

— О, мога ли да си откъсна едно цвете? — рекох аз и без да събуждам подозрение, тръгнах към прозореца.

Но вместо да си откъсна цветя, аз прибавих към тях още едно във вид на друга книжка, която оставих като сюрприз на леля между гераниите и розите. И ето че последва щастливата мисъл: „Защо не направя това нещо за нея, бедната, във всяка друга стая, където тя влиза?“ Незабавно се сбогувах с леля и минавайки през хола, влязох в библиотеката, Самюел дойде горе, за да ме изпрати, но предполагайки, че вече съм си отишла, отново си слезе долу. На масата в библиотеката забелязах две от „забавните книги“, препоръчани от нечестивия лекар. Аз тутакси ги покрих с две от моите скъпоценни издания — за да не се виждат. В столовата видях клетката с любимото канарче на леля. Тя имаше навика да храни птичката. На масичката под клетката бяха разсипани семена. Оставих една книжка между семената. В приемния салон открих още по-сгоден случай да изпразня пътната си чанта. Любимите музикални пиеси на леля бяха на пианото. Пъгнах още две книжки между нотите. Друга книжка сложих в малката гостна, под недовършеното ръкоделие на лейди Вериндър. Отделена от малката гостна със завеса, а не с врата, се намираще една друга стаичка. Там, върху камината, лежеше старомодното ветрило на леля ми. Аз разтворих деветата си книжка на твърде полезно място и сложих там

ветрилото вместо лентичка. Тогава изникна въпросът: дали не трябва да се кача по-горе и да се добера до спалните, рискувайки без съмнение да бъде заварена и оскърбена, ако особата с панделки на шапката се намира по това време на етаж? Но какво от това? Не е истински християнин този, който се страхува от оскърбления. Аз се качих горе, готова да посрещна всичко. Наоколо беше тихо и пусто — изглежда, че прислугата закусваше. Първата стая беше спалнята на леля. На стената срещу леглото висеше миниатюрният портрет на милия ми, починал вуйчо, сър Джон. Той сякаш ми се усмихваше, сякаш ми казваше: „Друзила, сложи тук една книжка!“ От двете страни на леглото имаше масички. Леля ми страдаше от безсъние и през нощта на нея ѝ бяха нужни (или тя си мислеше, че ѝ бяха нужни) най-различни неща. Аз сложих една книжка до кибритената кутия върху едната масичка и втора книжка до кутията с шоколадови дражета върху другата. Дали щеше да ѝ потрябва огън, или пък шоколадово драже — скъпоценната книжка щеше да попадне под ръката на леля ми и да ѝ каже с мълчаливо красноречие: „Вземи ме! Вземи ме и ме опитай!“ Оставаше ми само още една книжка и само още една стая, в която не бях влизала — банята. Аз надзърнах в нея; и свещеният вътрешен глас, който никога не ме мами, ми прошепна: „Ти си сложила книжки навсякъде, Друзила, сложи сега и в банята, и твоята мисия ще бъде завършена.“ Хвърлен на стола забелязах някакъв пенъоар. На него имаше джоб и в този джоб аз мушнах последната си книжка. Би ли могло да се изкаже с думи сладостното чувство на изпълнен дълг, което ме обхвана, когато напуснах къщата, незабелязана от никого, и се намерих на улицата с празна чанта в ръка? О, мои светски приятели, преследващи сянката на Удоволствието из греховните лабиринти на Разгулността, колко лесно ще познаете щастието, ако само бъдете добри!

Когато се прибрах у дома нея вечер и си помислих за истинските богатства, които бях разпръснала с щедра ръка из цялата къща на бедната ми леля — аз се почувствувах тъй свободна от всякакви грижи, като че бях станала отново малко дете. Тъй леко ми беше на душата, че изпях един куплет от Вечерния химн. Тъй леко на сърцето, че заспах още преди да довърша втория куплет. Също като дете, като малко дете!

Така прекарах тази блажена нощ. И когато се събудих на следната сутрин — о, колко млада се почувствувах! Аз бих могла да

прибавя: колко млада изглеждах, ако бях способна да говоря за тленното си тяло. Но аз не съм способна на това — и не прибавям нищо.

Когато наближи обед — подтикната не от някакви човешки интереси, а за да видя милата си леля, — аз си сложих шапката, за да се отправя към Монтегю скуеър. Току-що се бях приготвила и ето че прислужницата в квартирата, където живеех тогава, надникна през вратата и каза:

— Дошъл е човек от лейди Вериндър за мис Клак.

Аз заемах долния етаж по време на моето пребиваване в Лондон. Предната стая ми служеше за гостна: много малка, ниска и оскъдно мебелирана, но затова пък колко спретната! Погледнах в коридора да видя кой от слугите на лейди Вериндър бе попитал за мен. Беше младият лакей Самюел — вежлив, със свежо, интелигентно лице и с учтиви маниери. Аз винаги бях изпитвала духовен интерес към Самюел и желание да му кажа няколко поучителни слова. Сега го поканих в гостната си.

Той влезе с голям пакет под мишница. Сложи го на масата така, сякаш се боеше от него.

— Моята господарка ви поздравява, мис, и каза, че тук ще намерите писмо...

Изпълнил поръчението си, вежливият младолик лакей ме учуди: той сякаш искаше тутакси да се обърне и да избяга.

Аз го задържах, за да му задам няколко любезни въпроса. Бих ли могла да видя леля, ако отида на Монтегю скуеър? Не, тя излязла на разходка с кола. Мис Рейчъл отишла с нея и мистър Ейблуайт също седнал при тях в каляската. Знаейки колко много милият мистър Годфри бе изоставил своите благотворителни задължения, аз намерих за странно такова едно губене на време. Спрях Самюел на вратата и му зададох още няколко любезни въпроса. Мис Рейчъл щяла да ходи на бал тази вечер, а мистър Ейблуайт се уговорил да бъде у тях на кафе и след това да я придружи. За утре сутринта бил обявен голям концерт и на Самюел било заръчано да запази няколко места, в това число и за мистър Ейблуайт.

— Страхувам се, че всички билети ще се продадат, мис — каза този невинен младеж, — ако не изтичам за тях незабавно!

Той избяга, още недовършил думите си, и аз отново останах сама с тревожни мисли в главата.

Същата тази вечер трябваше да се състои спешно заседание на „Комитета за майчинско опекунство“, свикано със специалната цел да получим съвет и помощ от мистър Годфри. И вместо да подкрепи нашия комитет, отрупан целият с купища панталони, които съвсем бяха изтозили нашата малка организация, той се бе наговорил да пие следобедното си кафе на Монтегю скуеър, а след това да отиде на бал! За другия ден беше уреден фестивал на „Дамското британско дружество за надзор върху неделните обожатели на слугините“. Вместо да присъствува на този фестивал и да бъде душата на това борещо се с големи трудности общество, той дал дума на разни суетни хора да отиде с тях на концерт! Аз се попитах: „Какво значи всичко това?“ Уви, това значеше, че нашият християнски герой ми се представи в свършено нова светлина и в моите мисли се свърза с най-ужасните прегрешения на нашето време.

Да се върнем обаче към събитията на този ден. Останала сама в стаята, аз, естествено, насочих вниманието си към пакета, който очевидно бе хвърлил в такъв странен ужас румения млад лакей. Дали леля не беше ми изпратила обещаното наследство? И дали то нямаше да се окаже някоя износена дреха, изтъркано сребро, излязло от мода украшение или нещо от този род? Готова да приема всичко и да не се сърдя за нищо, аз отворих пакета. И какво видяха очите ми? Дванайсетте скъпоценни брошури, които снощи бях пръснала из цялата къща — всички ми се връщаха по поръчение на лекаря! И как да не се разтрепери младият Самюел, когато ми донесе пакета в стаята? Как можеше да не избяга, след като бе изпълнил такова жалко поръчение! Що се отнася до писмото на леля ми — тя просто ми съобщаваше, бедната, че не смеела да не се подчини на заповедите на лекаря.

Какво трябваше да се прави сега? С моето възпитание и моите принципи аз не изпитвах ни най-малкото съмнение по този въпрос.

Осланяйки се на своята съвест и действайки в полза на своите ближни, истинската християнка никога не пада духом. Нито общественото мнение, нито влиянието на отделни лица не ни оказват никакво влияние, щом вече сме пристъпили към изпълнението на своята мисия.

В случая на моята заблудена леля формата, която трябваше да вземе набожната ми настойчивост, беше за мен съвсем ясна.

Подготовката на лейди Вериндър за вечния живот с помощта на духовните лица не се удаде поради нейното явно нежелание. Не се удаде и подготовката ѝ с помощта на книги поради нечестивото упорство на лекаря. Така да бъде! Какво оставаше да се прави? Оставаше тя да се подготви чрез късички писма. С други думи, тъй като всички книжки бяха върнати, то някои избрани от тях места, преписани с различни почерци и оформени във вид на писма, адресирани до леля, трябваше да ѝ бъдат изпратени по пощата, а също и да бъдат пръснати в дома ѝ така, както бях сторила предишния ден с книжките. Като писма те няма да събудят подозрение; като писма — те ще бъдат отворени и може би прочетени. Някои от тях аз написах собствено ръчно. „Мила лельо, мога ли да ви помоля да обърнете внимание на тия няколко реда?“ и прочие. „Мила лельо, като четях снощи, аз случайно попаднах на това място...“ и прочие. Други писма бяха написани вместо мен от моите неоценими сътруднички, сестрите от „Дружеството за майчинско опекунство“. „Милостива госпожо, простете за интереса, проявяван към вас от една истинска, макар и смирена приятелка...“ „Милостива госпожо, ще позволите ли на една сериозна жена да ви безпокои с няколко утешителни думи?“ По такъв един вежлив начин на нас ни се удаде да ѝ поднесем наново всички ценни пасажи, и то в такава форма, в която не би могъл да се усъмни дори и най-проницателният от лекарите материалисти. Още преди да се сгъсти вечерният мрак, аз вече разполагах с дванадесет поучителни книжки. Незабавно се разпоредих шест от тях да ѝ бъдат изпратени по пощата; останалите шест прибрах в джоба си, за да ги пръсна сама из къщата на другия ден.

Малко след два часа аз отново стъпих на благочестивото бойно поле, обръщайки се с любезни въпроси към Самюел, пред входа на дома на лейди Вериндър. Леля прекарала кошмарна нощ. Тя отново се намирала в стаята, където се подписах като свидетелка на нейното завещание, лежала на дивана и се опитвала да поспи.

Казах, че ще почакам в библиотеката с надеждата да я видя по-късно. В пламенното ми усърдие да разпръсна по-скоро писмата на мен и през ума не ми мина да разузная нещо за Рейчъл. В къщата беше тихо; минал беше и часът, когато трябваше да започне концертът.

Уверена, че Рейчъл и нейната компания, търсеци удоволствия (включително — уви! — и мистър Годфри), са на концерта, аз с жар се посветих на доброто дело, докато времето и удобният случай се намираха все още на моя страна.

Сутрешната поща на леля — включително и шестте изпратени от мен писма — лежеше още неразпечатана на масата в библиотеката. Тя очевидно не се чувствуваше в състояние да се заеме с толкова много писма и може би щеше да се уплаши от големия им брой, ако влезеше по-късно в библиотеката. Затова аз оставих едно от другите шест писма отделно върху камината, за да привлече нейното любопитство с това, че не е при другите. Второ писмо нарочно хвърлих на пода в столовата. Първият слуга, който влезе тук след мен, ще си помисли, че леля ми го е изпуснала, и ще се постарее да ѝ го предаде на ръка. Посяла по този начин семето на долния етаж, аз лекичко изтичах по стълбите към горния, за да пръсна своите благодеяния и там.

Влизайки в гостната, аз чух да се чука на входната врата откъм улицата — тихо и предпазливо. Преди да успея да се върна долу в библиотеката (където трябваше да чакам), енергичният млад лакей беше вече в хола и отваряше вратата. Аз не придадох на това голямо значение. Здравословното състояние на леля не позволяваше, общо взето, да се приемат гости. Но за мой ужас и учудване този, който бе почукал тъй тихо и предпазливо, се оказа изключение от общото правило. Гласът на Самюел (очевидно в отговор на въпроса, който аз не бях чула) произнесе твърде ясно:

— Моля, заповядайте горе, сър!

След минутка аз чух стъпки, мъжки стъпки, да се приближават нагоре по стълбите! Кой ли можеше да бъде този привилегирован гост? Заедно със задаването на този въпрос в ума ми се мярна и отговорът. Кой друг можеше да бъде, ако не лекарят?

Ако беше някой друг посетител, аз бих му позволила да ме завари в гостната. Нямах да има нищо необикновено в това, че ми беше доскучало да чакам в библиотеката и се бях качила горе да променя обстановката. Ала самоуважението ми не ми позволяваше да се срещна с човека, който ме бе оскърбил, нареждайки да ми върнат книжките. Аз се промъкнах в съседната малка стая, която, както вече споменах, се намираше до гостната, и дръпнах завесата, която служеше вместо врата. Трябваше да почакам минутка-две, за да се

случеше това, което обикновено се случва в подобни случаи; с други думи — докато заведат лекаря в стаята на неговата пациентка.

Но ето че изминаха две минути, дори и повече. Чувах как посетителят неспокойно се разхожда назад-напред. Чувах го също как си говореше сам на себе си. Стори ми се дори, че познах гласа му. Дали нещо не бях сбъркала? Лекарят ли беше това, или някой друг? Мистър Бреф например? Не, някакъв безпогрешен инстинкт ми подсказваше, че това не беше мистър Бреф. Но който и да беше, той продължаваше да разговаря със себе си. Аз едва-едва по-разтворих завесата и се ослушах.

Думите, които чувах, бяха: „Ще го сторя още днес!“ А гласът, който ги произнесе, принадлежеше на мистър Годфри Ейблуайт!

ПЕТА ГЛАВА

Ръката ми отпусна завесата. Но не предполагайте — о, не предполагайте! — че крайно неудобното ми положение ме занимаваше най-много. Тъй силно беше моето сестринско съчувствие към мистър Годфри, че аз дори не се спрях да се запитам защо той не е на концерта. Не! Аз мислех само за неговите думи — страшните думи, отронили се от неговите устни. Той щеше да го стори днес! Той бе казал с някаква отчаяна решителност, че ще го стори днес! Но какво, о, какво щеше да стори? Нещо, още по-недостойно от това, което беше вече извършил? Дали щеше да се отрече от вярата си? Или пък щеше да се откаже от нашия Майчински комитет? Дали нямаше повече да видим ангелската му усмивка в залата на комитета? И нямаше повече да чуем неговото ненадминато красноречие в Екзетърхол? Аз бях тъй развълнувана само от мисълта за тия ужасни възможности във връзка с човек като него, че, струва ми се, бях готова да изхвъркна от скривалището си и да го закълна в името на всички дамски комитети в Лондон да се обясни — когато изведнъж чух нечий друг глас в стаята. Този глас проникваше през завесата, той беше силен, той беше смел, в него нямаше никакво женско очарование. Това беше гласът на Рейчъл Вериндър!

— Защо сте дошли тук, Годфри? — питаше тя. — Защо не сте в библиотеката?

Той тихо се засмя и отговори:

— В библиотеката чака мис Клак.

— Клак в библиотеката? — Рейчъл тутакси се отпусна на дивана. — Вие сте прав, Годфри: по-добре е да останем тук.

Една минутка преди това аз бях в огън и не знаех какво да правя. Сега мръзнях от студ и не изпитвах вече никакво колебание. Да се покажа след всичко, което бях чула, ми беше невъзможно. Да се скрия — нямаше къде освен може би в камината. Предстоеше ми мъченичество. Аз предпазливо наместих завесата така, че да мога и да гледам, и да слушам. А после се подложих на мъченичество по примера на първите християни.

— Не сядайте на дивана — продължи младата дама. — Вземете си стол, Годфри. Аз обичам този, с когото говоря, да седи срещу мен.

Той седна на най-близкия стол. Столът беше нисък и твърде малък за едър и висок човек като мистър Годфри. Аз никога преди това не бях виждала нозете му в такова неизгодно за него положение.

— Е — продължи тя, — какво им казахте?

— Точно това, мила Рейчъл, което вие казахте на мен.

— Че мама не се чувствава добре днес и че на мен не ми се ще да я оставя сама, за да отида на концерта.

— Точно така. Те много съжаляваха, че се лишават от вашата компания, но разбраха причината за отказа. Всички ви поздравяват най-сърдечно и се надяват, че здравето на лейди Вериндър скоро ще се подобри.

— Вие не мислите, че тя е сериозно болна, нали, Годфри?

— Нищо й няма. Аз съм напълно уверен, че след няколко дни тя съвсем ще се оправи.

— Аз също мисля така. Отначало се поуплаших, но сега се успокоих. Беше много мило от ваша страна да отидете и ме извините пред хора, които ви са почти непознати. Но защо не отидохте с тях на концерта? Жалко, че вие няма да чуете тази музика!

— Не говорете така, Рейчъл! Ако само знаехте колко по-щастлив се чувствавам тук, при вас!

Той скръсти ръце и я погледна. В положението, което заемаше на стола, той трябваше в този момент да се обърне към моята страна. Нима е възможно да се предаде с думи колко противно ми стана, когато видях на лицето му същото онова трогателно изражение, което ме очароваше, когато той пледираше за милионите свои изпаднали братя и сестри от трибуната на Екзетърхол!

— Трудно е да се отучи човек от лошите си навици, Годфри. Но постарайте се да се откажете от навика да ми правите комплименти — постарайте се, моля ви, за мое удоволствие!

— Аз никога в живота си не съм ви правил комплименти, Рейчъл. Щастливата любов може понякога да прибегне до езика на ласкателства, с това съм съгласен; но безнадеждната любов, моя мила, винаги казва истината.

Той приближи стола си и при думите „безнадеждна любов“ взе ръката й. Настъпи минутно мълчание. Човекът, който вълнуваше всички, без съмнение бе развълнувал и нея. Изглежда, че аз започнах да разбирам думите, изречени от него, когато той беше сам в гостната:

„Ще го сторя още днес!“ Уви! Дори и най-възвишената скромност не би могла да не се досети, че именно това вършеше той сега!

— Нима сте забравили, Годфри, за какво се споразумяхме, когато ми говорехте в Йоркшир? Споразумяхме се да бъдем само приятели, братовчеди и нищо повече.

— Аз нарушавам това споразумение, Рейчъл, всякога, когато ви видя.

— Тогава не трябва да ме виждате!

— Това би било съвсем безполезно! Аз нарушавам това споразумение всякога, когато си помисля за вас. О, Рейчъл, та само онзи ден вие тъй любезно ми казахте, че съм се издигнал във вашите очи повече откогато и да било. Безумие ли е от моя страна да градя надежди върху тия скъпи думи! Безумие ли е да мечтая, че някога ще настъпи ден, когато вашето сърце ще се смекчи към мен? Не ми казвайте, че това е безумие! Оставете ми тия заблуждения, скъпа моя! Аз трябва да храня поне тия надежди за утешение, щом нямам нищо друго!

Гласът му затрепери и той поднесе към очите си бяла носна кърпа. Пак Екзетърхол! За пълното сходство трябваха само зрители, аплодисменти и чаша вода.

Дори и нейното закоравяло сърце се трогна. Видях как тя се наведе малко по-близо към него. Дочух нотка на някакъв нов интерес в последвалите й думи:

— Сигурен ли сте, Годфри, че наистина ме обичате толкова много?

— Дали съм сигурен? Вие знаете какъв бях, Рейчъл. Позволете ми да ви кажа какъв съм сега. Аз съм загубил интерес към всичко друго на света освен към вас. С мене стана някакво превръщение, което и аз сам не мога да си обясня. Ще повярвате ли — благотворителната дейност ми е станала просто непоносима; и когато сега видя някой дамски комитет, иска ми се да избягам накрай света!

Ако в летописите на вероотстъпничеството се намира някакво подобно изявление, то аз мога само да кажа, че не съм го чела и следователно не съм го заимствувала оттам. Аз си помислих за „Майчинското опекунско дружество“. Помислих си за „Дружеството за надзора върху Слугините“. Помислих си за останалите дружества и организации, премного на брой, за да бъдат изредени тук, които се

опираха на този човек като на някой стълб. Помислих си за борещите се дамски комитети, които, тъй да се каже, черпеха сили за своята работа само от мистър Годфри — същия мистър Годфри, който току-що бе заявил, че нашата деятелност му била станала непоносима и че му се искало да избяга накрай света от нас! Моите млади приятелки ще се почувствуват окуражени, когато им кажа, че аз трябваше да употребя всичките си сили, за да преглътна справедливото си възмущение, без да извикам. Същевременно обаче истината изисква да добавя, че аз не изпуснах нито една думичка от последвалия разговор. Рейчъл проговори първа.

— Вие ми се изповядахте — каза тя. — Иска ми се да зная дали бихте се излекували от вашата нещастна привързаност, ако аз също ви се изповядам?

Той изтръпна. Признавам си — изтръпнах и аз. Той си помисли, както и аз си помислих, че тя иска да открие тайната на Лунния камък.

— Бихте ли повярвали, като ме гледате — продължи тя, — че пред вас седи най-нещастното момиче на света? Истина е, Годфри! Може ли да има по-голямо нещастие от съзнанието, че сте загубили уважение към себе си? Ето какъв е сега моят живот!

— Мила Рейчъл, невъзможно е вие да имате дори и най-малкото основание да говорите така!

— Откъде знаете, че нямам такова основание?

— Възможно ли е вие да питате за това? Да, зная, защото ви познавам! Вашето мълчание, скъпа моя, никак не ви е унизило в очите на истинските ви приятели. Изчезването на скъпоценния подарък, получен на рождения ви ден, може да изглежда странно; вашата необяснима връзка с това произшествие може да изглежда още по-странна...

— За Лунния камък ли говорите, Годфри?

— Аз си помислих, че вие намекнахте за него...

— Аз съвсем не съм намекувала за него! Аз мога да слушам за изчезването на Лунния камък от когото и да било, без ни най-малко да губя уважение към себе си. Ако историята с диаманта някога излезе наяве, тогава ще стане ясно, че аз съм взела върху себе си страшна отговорност; ще стане ясно, че аз се наех да пазя една жалка тайна; но също така ще стане ясно, че аз самата не съм извършила нищо лошо! Вие не сте ме разбрали, Годфри! Трябваше да се изказвам по-ясно. Да

предположим, че вие не сте влюбен в мен. Да предположим, че сте влюбен в някоя друга жена...

— Да?

— Да предположим, че вие узнавате, че тази жена е съвсем недостойна за вас. Да предположим, че вие напълно се убеждавате, че за вас ще бъде унижително дори и да си помислите за нея. Да предположим, че само от мисълта за брак с подобна жена лицето ви почервява от срам...

— Да?

— И да предположим, че въпреки всичко това вие не можете да я прокудите от сърцето си. Да предположим, че чувството, което тя е възбудила у вас по времето, когато сте вярвали в нея — е непреодолимо. Да предположим, че любовта, която това презряно същество е запалило у вас... О, къде бих могла да намеря думи, за да изразя всичко това? Как бих могла да накарам един мъж да разбере, че чувството, което изпитвам, едновременно ме ужасява и очарова? Това е и радостта на моя живот, Годфри, и отровата, която ме убива — в едно и също време! Идете си! Трябва да съм си загубила ума, за да ви говоря така! Не! Не, не си отивайте сега, не отнасяйте със себе си погрешно впечатление. Аз трябва да кажа всичко, което мога, за своето собствено оправдание. Помнете едно нещо: той не знае и никога няма да узнае това, което ви казвам сега. Аз никога няма да го видя! Все едно ми е какво ще се случи, но аз никога, никога, никога няма да го видя! Не ме питайте за неговото име! Не ме питайте за нищо друго! Нека променим темата на разговор! Разбирате ли нещо от медицина, Годфри, за да ми кажете защо изпитвам чувството, сякаш се задъхвам от недостиг на въздух? Не съществува ли някаква истерия, която се изявява в изблик на думи, а не в изблик на сълзи? Навярно съществува. Но все едно! Сега вие лесно ще понесете всяко огорчение, което някога съм ви причинила. Аз вече съм заела истинското си място във вашите очи, нали така? Не ми обръщайте повече внимание. Не ме съжалявайте. За бога, идете си!

Изведнъж тя се обърна и силно удари с ръце по ръба на дивана. Главата ѝ се отпусна на възглавницата и тя зариде. Преди да успее да се опомня от всичко това, мене ме ужаси една съвсем неочаквана постъпка от страна на мистър Годфри. Може ли да се повярва — той падна пред нея на колене, на двете си колене! Ще ми позволи ли моята

скромност да спомена, че след това той я прегърна?! И мога ли да си призная, че против волята си аз почувствувах някакъв възторг, когато той я възвърна към живот само с две свои думички: „Благородно създание!“

Мистър Годфри не каза нищо повече. Но той произнесе това със същия този порив, който му бе спечелил славата на забележителен оратор. Тя седеше — ужасена или очарована, не зная точно кое, — без дори да се опита да отстрани ръцете му и да ги сложи там, където им беше мястото. Що се отнася до мен, то моите разбирания за благоприличие бяха напълно объркани. Аз изпаднах в такова мъчително затруднение — тъй много се колебаех дали трябваше най-напред да си затворя очите, или да си запуша ушите, че не направих нито едното, нито другото. Факта, че бях способна да придържам завесата така, че да мога да гледам и да слушам — аз приписах само на задушавачката ме истерия. Дори и лекарите са съгласни, че когато истерията ви задушава, вие трябва здраво да се държите за нещо.

— Да — каза той с всичкия чар на своя небесен глас и на своето държане, — вие сте благородно създание! Жена, която може да говори истината заради самата истина, жена, която е готова по-скоро да пожертвува своята гордост, отколкото честния мъж, който я обича — е най-скъпоценното от всички съкровища! И ако такава жена се омъжи и ако мъжът успее да спечели нейното уважение — това е достатъчно, за да го ощастливи за цял живот. Вие споменахте, скъпа моя, за мястото, което заемате в моите очи. Съдете сама какво е това място — когато аз на колене ви моля да ми позволите да излекувам вашето бедно наранено сърце, като се грижа за вас! Рейчъл, ще ме удостоите ли с честта, ще ме направите ли блажен, като станете моя жена?

Тук аз навярно бих се решила да си запуша ушите, ако Рейчъл не ме насърчи да ги държа открити, отговаряйки му с първите разумни думи, които някога съм слушала от нейните уста.

— Годфри — каза тя, — да не сте полудял!

— Аз никога не съм говорил по-трезво, мила, от гледна точка на вашето и моето добро. Хвърлете един поглед към бъдещето. Нима сте длъжна да пожертвувате собственото си щастие за човек, който никога нищо не е знаел за вашите чувства към него и когото вие сте решили никога вече да не виждате? Не е ли ваш дълг, по отношение на самата себе си, да забравите тази нещастна привързаност? А нима бихте

могли да намерите забрава в живота, който водите сега? Вие сте опитали този живот и той вече ви е дотегнал. Обкръжете се с интереси, по-възвишени от тия жалки светски развлечения. Сърце, което да ви обича и уважава; дом, пълен със спокойствие и приятни задължения, които да ви увличат ден след ден... опитайте това утешение, Рейчъл! Аз не ви моля за любов; аз ще бъда доволен само от вашето приятелство и уважение. Предоставете останалото... доверчиво предоставете останалото на предаността на вашия съпруг и на времето, което лекува рани, дори по-дълбоки от вашите!

Тя вече бе започнала да се поддава на неговите увещания. О, що за възпитание бе получила тя!? О, колко по-различно бих постъпила аз на нейно място!

— Не ме изкушавайте, Годфри! — каза тя. — Аз и без това съм достатъчно разстроена и нещастна. Не ме правете още по-разстроена и по-нещастна.

— Само един въпрос, Рейчъл. Имате ли нещо против мен? Не изпитвате ли някакво отвращение към мен?

— Към вас? Вие винаги сте ми харесвали! И след това, което вие току-що ми казахте, аз бих била просто безчувствена, ако не ви уважавах и не се възхищавах от вас.

— А много ли жени познавате, мила Рейчъл, които да уважават мъжете си и да се възхищават от тях? И все пак те се разбират доста добре помежду си. Много ли девизи, отивайки под венчило, биха могли да открият сърцата си пред мъжете, които ги водят към олтара? И все пак бракът им не е нещастен; те си живеят спокойно. Работата е там, че жените търсят в брака убежище много по-често, отколкото те желаят да си признаят; и нещо повече — те намират, че бракът оправдава техните надежди. Нека се върнем отново към вашия случай. На вашите години и с вашата привлекателност — възможно ли е да се обречете на вечна самота? Имайте вяра в моето познаване на света — за вас това е абсолютно невъзможно. То е само въпрос на време. След няколко години вие може да се омъжите за някой друг. Или пък да се омъжите за този, скъпа моя, който се намира сега във вашите нозе и който цени вашето уважение и възхищение много повече от любовта на която и да е друга жена!

— По-тихо, Годфри! Вие се мъчите да ме убедите в това, върху което аз досега не съм се и замисляла. Вие ме изкушавате с нова

надежда, когато всичките ми надежди са рухнали. Пак ви повтарям: аз съм нещастна, тъй отчаяна, че ако вие ми кажете още една думичка, аз ще приема предложението ви при вашите условия. Възползвайте се от това предупреждение и си идете!

— Аз дори няма да стана на крака, докато не ми кажете „да“!

— Ако кажа „да“, вие ще се разкайвате и аз ще се разкайвам, но ще бъде вече много късно.

— Ние и двамата ще благославяме този ден, мила, в който аз ще настоя, а вие ще отстъпите.

— Наистина ли сте така уверен, както говорите?

— Съдете сама. Аз говоря въз основа на това, което съм видял в собственото си семейство. Кажете ми, какво мислите за нашето семейство във Фризингхол! Нима майка ми и баща ми не си живеят щастливо?

— Напротив, доколкото мога да съдя...

— А пък когато майка ми била девойка, Рейчъл (това не е тайна в нашето семейство), тя обичала, както обичате и вие; тя отдала сърцето си на човек, който се оказал недостоеен за нея. Тя се оженила за баща ми — уважавайки го, възхищавайки се от него и нищо повече. Резултата вие видяхте със собствените си очи. Нима в това няма нещо насърчително за вас и за мен?

— Не ме карайте да бързам, Годфри!

— Въпроса за времето оставям на вас.

— И няма да искате от мен повече от това, което бих могла да ви дам?

— Ангел мой, аз ви моля само да проверите себе си.

— Предавам се!

С тия две думи тя прие неговото предложение.

Мистър Годфри изпадна в нов порив — този път в порив на нечестив възторг. Той я теглеше все по-близо и по-близо до себе си, докато неговото лице докосна нейното, и тогава... Не! Аз наистина не мога да се реша да опиша по-нататък тази неприлична постъпка. Позволете ми обаче да кажа, че се опитах да си затворя очите, но закъснях само с една секунда. Аз разчитах, виждате ли, на това, че тя ще се съпротивява. Но тя отстъпи. На всяка благочестива особа от моя пол цели тонове не биха могли да кажат нищо повече.

Дори и моята невинност относно подобни неща започна да вижда до какъв край клонеше настоящата среща. Тъй добре се разбираха те сега помежду си, щото аз очаквах, че незабавно ще тръгнат ръка подръка да се венчаят. Обаче последните думи на мистър Годфри напомниха, че трябваше да се изпълни още една дребна формалност. Той седна — този път не му забраниха — на дивана до Рейчъл.

— Мога ли да кажа на вашата мила майка? — попита той. — Или вие сама ще сторите това?

Тя отхвърли и двете възможности.

— По-добре е мама да не узнава нищо за това, докато здравето ѝ не се подобри. Искам то да остане в тайна засега, Годфри. Сега си идете и елате пак довечера. Ние и без това се заседяхме тук сами доста дълго време.

Тя стана и за пръв път погледна към малката стая, където аз претърпявах моето мъченичество.

— Кой ли е дръпнал онази завеса? — възкликна тя. — В стаята и без това е душно; защо ли я лишават повече от въздух?

Рейчъл тръгна към завесата. В минутата, когато я докосна с ръка — в същата минута, когато тя неизбежно трябваше да ме открие в стаичката, — гласът на румения млад лакей неочаквано се обади откъм стълбите; това попречи и на Рейчъл, и на мен да предприемем каквото и да било. Без съмнение това беше гласът на човек, който страшно много бързаше.

— Мис Рейчъл! — крещеше той. — Къде сте, мис Рейчъл?

Тя отскочи от завесата и изтича към вратата. Лакеят току-що беше влязъл в стаята. Руменината бе изчезнала от лицето му. Той рече:

— Моля, слезте долу! Господарката припадна и ние не можем да ѝ помогнем.

След малко аз останах сама и можех на свой ред да слеза незабелязано на долния етаж. Мистър Годфри мина край мен в хола. Той бързаше за лекаря.

— Влезте и помогнете! — рече той, показвайки ми вратата.

Заварих Рейчъл на колене до дивана. Главата на лейди Вериндър лежеше на гърдите ѝ. Един поглед към лицето на леля (знаейки това, което знаех) беше достатъчен, за да ми открие сегашната истина. Аз запазих мислите си до идването на лекаря, който скоро пристигна.

Преди всичко той изпрати Рейчъл въвн от стаята, а после каза на всички ни, че лейди Вериндър е починала. За сериозните хора, които търсят примери на Закоравял скептицизъм, може да бъде интересно да чуят, че той не показва никакви признаци на угризение на съвестта, когато погледна към мен.

Малко по-късно аз надзърнах в столовата и библиотеката. Леля ми бе починала, без да отвори ни едно от моите писма. Това обстоятелство така ме разтърси, щото аз дори и не си и помислих — спомних си за това няколко дни по-късно, — че тя бе починала, без да ми остави обещаното малко наследство.

ШЕСТА ГЛАВА

1. „Мис Клак поднася поздравите си на мистър Франклин Блейк; и с изпращането на петата глава от своя скромен разказ моли за позволение да заяви, че тя се чувства ограничена при тези обстоятелства да се разпростре както би желала върху такова ужасно събитие като смъртта на лейди Вериндър. По тази причина тя прикрепя към своя ръкопис плодовити Извлечения от притежавани от нея любими публикации, всичките отнасящи се до тази ужасна тема.“

2. „Мистър Франклин Блейк поднася поздравите си на мис Клак и моли за позволение да ѝ благодари за петата глава от нейния разказ. Като ѝ връща извадките прикрепени към него, той ще се въздържи от споменаването на каквото и да е лично възражение, което би могъл да изпитва към този вид литература, и единствено ще спомене, че предложените добавки към ръкописа не са необходими за осъществяването на целите, които той преследва.“

3. „Мис Клак моли за разрешение да потвърди връщането на Извадките. Тя любящо напомня на мистър Блейк, че тя е християнка и това е причината, поради която е съвсем невъзможно той да я засегне. Мис К. запазва чувството си на дълбока заинтересованост към мистър Блейк и се зарича при първия случай, когато го повали заболяване, да му предложи за втори път нейните Извадки. Междувременно тя би се радвала да знае, преди да започне последните глави на своя разказ, дали може да ѝ се разреши да довърши своя скромен принос като бъде от полза със светлината, която по-късните разкрития са хвърлили върху мистерията на Лунния камък.“

4. „Мистър Франклин Блейк съжالياва, че ще разочарова мис Клак. Той само може да повтори инструкциите, които е имал честта да ѝ даде, когато тя е започнала своя разказ. Тя се умолява да се ограничи до собствените си преживявания относно хора и събития, така както са записани в нейния дневник. Тя ще бъде достатъчно любезна да остави по-късните разкрития на перото на тези хора, които могат да ги опишат в качеството си на действителни очевидци.“

5. „Мис Клак извънредно съжалява, че безпокои мистър Блейк с друго писмо. Нейните Извадки бяха върнати и изразяването на нейните зрели възгледи касаещи Лунния камък бяха забранени. Мис Клак болезнено съзнава, че би трябвало (на светски език) да се почувствува отрязана. Но не — мис К. се е научила на Постоянство в Училището на злочестините. Предметът на нейното писмо е да разбере дали мистър Блейк (който забранява всичко останало) забранява появяването на настоящата кореспонденция в разказа на мис Клак? Някакво обяснение на позицията, в която намесата на мистър Блейк я поставя като авторка, изглежда е дължимо въз основа на елементарна справедливост. И мис Клак от своя страна много силно желае нейните писма да бъдат представени, за да говорят сами за себе си.“

6. „Мистър Франклин Блейк е съгласен с предложението на мис Клак при условие, че тя бъде така добра да счете това негово указание относно неговото съгласие като приключване на кореспонденцията между тях.“

7. „Мис Клак чувства, че е нейно Християнско задължение (преди приключване на кореспонденцията) да информира мистър Франклин Блейк, че неговото последно писмо — прието като доказателство за намерение му да я засегне — не е успяло в постигането на целите на автора си. Тя с привързаност умолява мистър Блейк да се оттегли в уединение в стаята си и да обмисли дали обучението, което може да издигне една бедна слаба жена над всяко оскърбление, не заслужава по-голямо възхищение от това, което той е предразположен да изпитва понастоящем. Бивайки привилегирована с подхвърлянето на това указание мис К. тържествено се зарича да изпрати обратно пълната поредица от Извадки на мистър Блейк.“

(Не беше получен отговор на това писмо. Коментарът е излишен.

(Подписано) ДРУЗИЛА КЛАК.)

СЕДМА ГЛАВА

Предходната кореспонденция ще обясни задоволително защо не ми остава друг избор освен да премина през смъртта на лейди Вериндър просто чрез представянето на този факт, с което свърших глава пета.

Придържайки се за в бъдеще строго в границите на личните си преживявания, тук трябва да спомена, че измина цял месец от смъртта на леля ми, преди аз отново да се срещна с Рейчъл Вериндър. По времето на тази среща аз прекарах няколко дни под един покрив с нея. По същото това време се случи и нещо важно, отнасящо се до нейния годеж с мистър Годфри Ейблуайт, което също трябва да се спомене на това място. Когато и тази последна от многото семейни неприятности бъде описана, моята задача ще бъде завършена; защото тогава аз ще съм разказала за всичко, което зная, като непосредствена (макар и неволна) свидетелка на събитията.

Тялото на леля ми беше пренесено от Лондон и погребано в малкото гробище край църквата в собствения ѝ парк. Аз бях поканена на погребението заедно с всички роднини. Но за мен беше невъзможно (с моите религиозни убеждения) да се съвзема тъй скоро от сътресението, което нейната смърт ми беше причинило. Освен това на мен ми беше съобщено, че заупокойната молитва ще прочете ректорът от Фризингхол. Но тъй като аз бях видяла този духовен отцепник да играе карти с лейди Вериндър, съмнявам се дали бих постъпила добре, ако отидех на погребението — дори и ако бях в състояние да сторя това.

След смъртта на лейди Вериндър дъщеря ѝ остана под грижите на зетя на покойната, мистър Ейблуайт-старши. Според завещанието, той беше определен за опекун на Рейчъл до нейното омъжване или пълнолетие. При тези обстоятелства мистър Годфри вероятно бе уведомил баща си за своите нови отношения към братовчедка си. Както и да е, десетина дни след смъртта на леля ми годежът на Рейчъл вече не беше тайна за семейния кръг; и за мистър Ейблуайт-старши — друг завършен отцепник! — беше твърде важно да направи своята опекунска власт колкото се може по-приятна за богатата девойка, която щеше да се омъжи за неговия син.

Отначало Рейчъл му създаде не малко неприятности във връзка с избора на мястото, където тя трябваше да живее. Къщата на Монтегю скуеър ѝ напомняше за смъртта на майка ѝ. Къщата в Йоркшир ѝ напомняше за скандала, свързан с изчезването на Лунния камък. Резиденцията на нейния опекун във Фризингхол не ѝ напомняше нито за едното, нито за другото. Но присъствието на Рейчъл в този дом след наскоро постигналата я скръб би попречило на нейните братовчедки — госпожиците Ейблуайт — да се забавляват. Ето защо Рейчъл сама помоли нейното посещение във Фризингхол да бъде отложено за по-благоприятно време. Свърши се с това, че старият Ейблуайт ѝ предложи да наемат една мебелирана къща в Брайтън. Заедно е нея там щяха да живеят неговата жена и болната му дъщеря; а той се готвеше да се присъедини към тях по-късно. Там нямаше да приемат никакви гости освен неколцина стари приятели, а неговият син Годфри, пътувайки насам-натам с лондонския влак, щеше да бъде винаги на техните услуги. Аз описвам това безсмислено преселване от едно място на друго — тази ненаситна физическа тревога и този страшен душевен застои — само заради крайния резултат, към който те водеха. Защото именно наемането на къщата в Брайтън се оказа това събитие, което (по волята на провидението) отново ме събра с Рейчъл.

Леля ми, мисис Ейблуайт, беше пълна, мълчалива, с бяло лице жена и притежаваше една забележителна черта на своя характер. Още от рождение тя никога нищо не бе направила за себе си. Бе прекарала живота си, ползувайки се винаги и за всичко от чужда помощ и възприемайки чуждото мнение. По-безнадеждна личност от духовна гледна точка едва ли можеше да съществува; в нейния объркан случай нямаше абсолютно никаква почва за духовна, градивна работа. Леля Ейблуайт би слушала тибетския Далай лама със същото внимание, с което слушаше и мен, и би размишлявала върху неговите възгледи със същата готовност, с която размишляваше и върху моите. Тя отседна в един лондонски хотел, излегна се на дивана, изпрати за сина си в Брайтън и така нае мебелираната къща — с негова помощ. Необходимите слуги ангажира, докато закусваше една сутрин в леглото (все още в същия хотел), по следния начин: освободи камериерката си да излезе и се позабавлява с условие, че „преди това ще отиде да повика мис Клак“. Аз отидох при нея към единадесет часа и я заварих още по пенъоар; тя спокойно си вееше с ветрилото.

— Мила Друзила, аз имам нужда от прислуга. Вие сте тъй умна, моля, намерете ми слуги.

Аз огледах разхвърляната стая. Църковните камбани подканваха за обедната литургия. Те ме подтикнаха да говоря с приятелски укор.

— Ах, лельо! — казах аз тъжно. — Нима това е достойно за една християнка и англичанка? Нима нашият преход към вечността трябва да става по този начин?

— Аз ще се облека, Друзила — отговори леля ми, — ако вие бъдете тъй добра да ми помогнете.

Какво можеше да се каже след това? Аз бях извършила чудеса с убийци... ала не постигнах нищичко с леля Ейблуайт.

— Къде е списъкът? — попитах аз. — Списъкът на слугите, от които имате нужда?

Леля поклати глава: на нея не ѝ достигаше енергия дори за това, да запази списъка при себе си.

— Той е у Рейчъл, мила — каза тя, — в съседната стая.

Аз отидох в съседната стая и по този начин отново видях Рейчъл за пръв път след деня, в който се разделихме на Монтегю скуеър.

В траурната си рокля тя изглеждаше тъй мъничка и слабичка, почти жалка. Ако придавах сериозно значение на такива тленни дребнавости като човешката външност, аз бих могла да прибавя, че тя имаше такъв цвят на лицето, който за жалост всякога губи, ако на шията няма нещо беличко. Но какво значение има нашият външен вид? Той е пълен с препятствия и ями, мили девойки, които ни преграждат пътя към по-висши неща! За голяма моя изненада Рейчъл стана, когато влязох в стаята, и ме посрещна с протегнати ръце.

— Радвам се да ви видя — каза тя. — Друзила, аз имах навика да ви говоря доста неприлично и доста грубо досега. Моля за извинение. Надявам се, че ще ми простите.

Изглежда, че лицето ми издаде изумлението, което почувствувах при тези нейни думи. Рейчъл се по-изчерви, а сетне продължи своето обяснение:

— Докато бедната ми майка беше жива, нейните приятелки не винаги бяха и мои приятелки. Сега, когато я загубих, моето сърце се обръща за утешение към хората, които тя обичаше. А тя ви обичаше. Постарайте се да бъдете моя приятелка, Друзила, ако можете.

За всеки здравомислещ човек тъй изложеното обяснение би изглеждало просто невъзможно! Тук, в християнска Англия, се намираща една млада жена в дълбок траур, която имаше тъй малка представа къде трябва да търси утеха, че се надяваше да я намери сред приятелите и приятелките на майка си! Пред мен стоеше една моя роднина, която бе съзнала своите прегрешения по отношение на близките си, и то не под влиянието на убеждение и дълг, а от сантименталност и светска вежливост! Жалко състояние, наистина... но все пак състояние, което дава някаква надежда на труженичка като мен — занимавала се усърдно с божие дело. Няма да има никаква вреда, помислих си аз, ако се опитам да установя докъде се простира промяната, която загубата на нейната майка бе предизвикала в характера на Рейчъл. Като полезен опит аз реших да я изпитам по въпроса относно нейния годеж с мистър Годфри Ейблуайт.

Отзовавайки се на доброто й предразположение с всичкото мое дружелюбие, аз седнах по нейна молба до Рейчъл на дивана. Ние заговорихме за семейни работи и планове за бъдещето — за всичко, с изключение само на един проект, който трябваше да свърши с женитба. Колкото и да се мъчех да обърна разговора в тази насока, тя решително отказваше да разбере моите намеци. Всяко прямо докосване на този въпрос от моя страна би се оказало преждевременно в този ранен стадий на възобновени приятелски връзки. Освен това аз бях вече узнала всичко, което исках да узная. Тя не беше вече онова неспокойно, непокорно създание, което познавах от дните на моето мъченичество в къщата на Монтегю скуеър. Това само по себе си беше достатъчно да ме насърчи, за да поведе по-нататък нашия разговор, започвайки с няколко предупредителни думи срещу всяка прибързана женитба. Гледайки сега на нея с нов интерес и припомняйки си колко неочаквано тя бе приела предложението на мистър Годфри, аз счетох за свой священ дълг да се намеся енергично и бях уверена в изключителния си успех. Бързината на действие в този случай беше, според мен, залог за сигурен успех. Аз тутакси се върнах към въпроса за прислугата, необходима за мебелираната къща.

— Къде е списъкът, миличка?

Рейчъл ми подаде списъка.

— „Готвачка, миячка на съдове, камериерка и лакей“ — прочетох аз. — Мила Рейчъл, тия слуги са нужни само за един кратък срок —

срока, за който вашият опекун е наел къщата в Брайтън. Ще ни бъде много трудно да намерим честни и опитни слуги, които биха се съгласили да постъпят на такава временна работа, ако искаме да сторим това тук в Лондон. Наета ли е вече къщата в Брайтън?

— Да. Годфри я е наел; и заварените там слуги го помолили да ги остави. Той не бил уверен, че те ще подхождат за нас, и се върна, без да е решил нещо по този въпрос.

— А вие самата нямате опит в подобни неща, Рейчъл, нали?

— Никакъв.

— И леля Ейблуайт не иска да се тревожи за това?

— Точно така. Не я обвинявайте, Друзила. Аз мисля, че тя е единствената щастлива жена, която някога съм срещала.

— Има различни степени на щастие, миличка. Ние трябва да си поговорим някой ден по този въпрос. А сега аз ще се заема с трудностите по наемане на слугите. Дано вашата леля напише писмо до слугите в брайтънската къща...

— Тя ще го подпише, ако вие го напишете вместо нея... А това е едно и също нещо.

— Да, съвсем същото нещо. Тогава аз ще взема писмото и утре ще отида в Брайтън.

— Колко мило от ваша страна! Ние ще дойдем при вас, щом уредите всичко. Надявам се, че и вие ще останете като моя гостенка. В Брайтън е тъй хубаво... и на вас сигурно ще ви хареса.

Ето по какъв начин ми беше отправена поканата; и пред мен се откри прекрасната възможност да се намесвам във всичко!

Това стана по средата на седмицата. До събота къщата в Брайтън беше готова. В тези няколко дни аз проверих не само препоръките, но и религиозните схващания на всички слуги, които се обърнаха към мен, и успях да направя избор, който да задоволи моята съвест. Аз открих и посетих също така двама мои добри приятели, живущи в този град, на които можех да поверя благочестивата мисия, която ме бе завела в Брайтън. Един от тях — духовно лице — беше тъй любезен и ми помогна да запазя места за нашето малко семейство в църквата, в която сам той служеше. Другият — една неомъжена жена като мен — предостави на мое разположение цялата си библиотека, пълна с ценни издания. Аз взех половин дузина брошури, старателно избрани нарочно за Рейчъл. Когато ги пръснах из стаите, които тя щеше да

заема, аз счетох приготовленията за завършени. Твърда вяра у слугите, които ще ѝ прислужват, твърда вяра у свещеника, който ще ѝ проповядва; твърда вяра в книжките, оставени на нейната маса — такъв беше ценният подарък, приготвен от моето усърдие за осиротялата девойка! Небесно спокойствие изпълваше душата ми в тая събота, когато седях на прозореца, очаквайки пристигането на моите роднини. Суетната тълпа сновеше насам-натам пред моите очи. Уви, колко ли от тия хора съзнаваха като мен, че безупречно са изпълнили своите задължения? Ужасен въпрос! Нека не се спираме на него.

Към седем часа пътниците пристигнаха. За голяма моя изненада тях ги съпровождаше не мистър Годфри (както бях очаквала), а адвокатът мистър Бреф.

— Как сте, мис Клак? — каза той. — Този път аз възнамерявам да остана.

Този намек за случая, когато го бях принудила да отстъпи със своите работи пред моето дело на Монтегю скуеър, ме убеди, че старият грешник е пристигнал в Брайтън с някаква своя особена цел. Бях приготвила един малък рай на моята възлюбена Рейчъл, а ето че вече се появи и змията изкусителка!

— На Годфри му беше много мъчно, Друзила, че не можеше да дойде с нас — каза леля Ейблуайт. — Някаква работа го задържа в Лондон. Мистър Бреф изказа желание да заеме неговото място и да остане с нас до понеделник сутринта. Впрочем, мистър Бреф, на мене ми предписаха да се движа повече, а това никак не ми харесва. Ето... — прибави леля Ейблуайт, показвайки през прозореца някакъв инвалид, когото слугата взеше на стол с колелца, — това е моята идея за разходка и движение. Ако ви е нужен въздух, можете да го имате и на количката; а пък ако ви е нужна умора, сигурна съм, че можете да си я доставите, като гледате този слуга.

Рейчъл мълчаливо стоеше сама на прозореца и гледаше към морето.

— Уморена ли сте, миличка?

— Не. Само ми е малко тъжно — отговори тя. — Често съм гледала морето от нашия йоркширски бряг при също такава светлина... И си мислех, Друзила, за дните, които никога няма да се върнат.

Мистър Бреф остана на вечеря и до късно след това. Колкото повече го наблюдавах, толкова повече се убеждавах, че той бе дошъл в Брайтън с някаква скрита цел. Наблюдавах то внимателно. Той имаше все същия непринуден вид и през цялото време бърбеше безбожните си празнословия, докато най-после дойде време да се сбогува. Когато се ръкуваше с Рейчъл, аз забелязах как неговите строги и хитри очи се взираха дълго в нея, изпълнени с особен интерес и внимание. Очевидно целта, която той таеше, се отнасяше до нея. Не каза нищо особено нито на нея, нито на някой друг при раздялата. Сам се покани на обяд за другия ден и с това се отправи към своя хотел.

На следната сутрин беше съвсем невъзможно да накарам леля Ейблуайт да си свали пеньоара и да се облече навреме за църква. Болната ѝ дъщеря (която според мен не страдаше от нищо освен от хронически мързел, наследен от майката) съобщи, че възнамерява да остане целия ден в леглото. Ние с Рейчъл отидохме сами на църква. Моят даровит приятел изнесе една великолепна проповед върху езическото равнодушие на хората към дребните прегрешения. Повече от час гърмеше неговият, глас (тъй красноречив!) под сводовете на свещената сграда. Когато излязохме вън от църквата, аз попитах Рейчъл:

— Докосна ли това ваше сърце, мила?

— Не, то само ми причини силно главоболие — отвърна тя.

Подобен отговор би обезкуражил мнозина. Но когато аз започна някоя душеспасителна акция, нищо не може да ме обезкуражи!

В къщи заварихме леля Ейблуайт и мистър Бреф на обед. Рейчъл, споменавайки за своето главоболие, отказа да обядва, а хитрият адвокат тутакси се възползува от това обстоятелство.

— За главоболието има само едно лекарство — рече този противен старик, — разходката, мис Рейчъл, ще ви излекува. Аз съм на ваше разположение; ще ми направите ли честта, като приемете ръката ми?

— С най-голямо удоволствие. Аз самата исках тъй много да се поразходя.

— Вече минава два часът — кротко забелязах аз. — А следобедната литургия, Рейчъл, започва в три.

— Нима мислите, че ще отида пак на църква — изрече тя капризно — с такова главоболие!?

Мистър Бреф раболепно отвори вратата пред нея. След миг и двамата излязоха от къщи. Не зная дали някога съм чувствувала по-силно свещения си дълг да се намеся, отколкото в тази минута. Но какво можеше да се направи? Нищо, освен да се намеся при първия удобен случай по-късно през деня.

Когато се върнах от следобедната черковна служба, те току-що се бяха прибрали от разходка. Още щом ги погледнах, аз се убедих, че адвокатът беше успял да каже на Рейчъл това, което имаше да ѝ казва. Никога по-рано не бях виждала Рейчъл тъй мълчалива, тъй замислена. Никога по-рано не бях виждала мистър Бреф да ѝ оказва такова внимание, да я гледа тъй предано и с толкова подчертано уважение. Той съобщи (може би си беше измислил това), че бил поканен на вечеря; раздели се с нас с намерението да се върне в Лондон с първия сутрешен влак.

— Стоите ли твърдо на взетото си решение? — попита той Рейчъл на тръгване.

— Да — отговори тя. И те се сбогуваха.

Щом той се скри от погледите ни, Рейчъл се прибра в стаята си. Тя не слезе на вечеря. Нейната камериерка (същата особа с панделки на шапката) дойде да ни каже, че господарката ѝ пак има главоболие. Аз изтичах горе и започнах да ѝ предлагам услугите си през затворената врата. Но вратата беше заключена и си остана заключена. Колко препятствия ми предстоеше да преодолее тук! Почувствувах нов прилив на сили и въодушевления при вида на тази заключена врата.

Когато на другата сутрин ѝ носеха чаша чай, аз влязох при Рейчъл след слугинята. Седнах до леглото и ѝ казах няколко задушевни думи. Тя ме слушаше с разсеяна вежливост. Забелязах ценните брошури на моята благочестива приятелка, струпани закуп върху масичката на ъгъла. Дали бе имала случай да ги разгледа? — попитах аз. Да, но те не бяха я заинтересували. Не би ли ми позволила да ѝ прочета на глас няколко места, крайно интересни, които по всяка вероятност се бяха изплъзнали от нейното внимание? Не, не сега — имало други неща, за които тя трябвало да мисли. Давайки ми тези отговори, Рейчъл най-съсредоточено навиваше и развиваше дантелите на нощницата си. Необходимо беше да привлече вниманието ѝ, като намекна за някои неща от светски характер, на които тя държеше.

— Знаете ли, миличка — рекох аз, — вчера ми дойде наум една странна мисъл относно мистър Бреф. И когато ви видях двамата с него след разходката, стори ми се, че той ви бе съобщил някаква неприятна вест.

Рейчъл отпусна пръсти от нощницата си и свирепо ме погледна.

— Напротив! Тази новина беше много интересна за мен и аз съм дълбоко благодарна на мистър Бреф, заедно ми я събщи.

— Да? — казах аз с лек интерес в гласа си.

Тя отново започна да прокарва пръсти по дантелите и с досада отвърна лице от мен. Аз се бях натъквала на подобно държане хиляди пъти при изпълнение на благородната си мисия. Това и сега ме подтикна да направя нов опит. В ревностното си усърдие да спася тази бедна душа аз се реших на голям риск и открито ѝ намекнах за нейния годеж.

— Чули сте интересна новина? — повторих аз. — Вероятно, мила Рейчъл, тази новина се е отнасяла до мистър Годфри Ейблуайт?

Тя се приповдигна смъртно бледа и очевидно се канеше да ми отговори с предишната си необузdana дързост. Но се сдържа; отпусна отново глава на възглавницата, поразмисли за минутка и след това произнесе следните забележителни думи:

— Аз никога няма да се омъжа за мистър Годфри Ейблуайт!

Сега дойде моят ред да подскоча от изненада.

— Какво искате да кажете? — възкликнах аз. — Тази женитба се смята от всичките ви роднини за свършен факт...

— Мистър Годфри Ейблуайт се очаква да дойде тук днес — каза тя троснато. — Почакайте, докато дойде, и ще видите!

— Но, мила Рейчъл...

Тя позвъни със звънеца, който висеше над главата ѝ. Появи се особата с панделки на шапката.

— Пенелопа, пригответе ваната!

Трябва да кажа, че Рейчъл имаше право. При тогавашното ми душевно състояние тя бе налучкала единствения възможен начин, за да се отърве от мен.

За всеки непосветен в божието дело човек моето отношение към Рейчъл би изглеждало пълно с непреодолими трудности. Аз бях разчитала да я поведем към по-висши интереси, като я посъветвам сериозно по въпроса за нейната женитба. А ето че сега, ако можеше да

й се вярва, такава женитба изобщо нямаше да има. Но, о, мили мои приятели! Един християнин и една християнка с опитност като моята гледат на нещата много по-широко. Да предположим, че Рейчъл наистина провали брака, на който Ейблуайтови — както бащата, така и синът — разчитат със сигурност, — какво ще излезе от това? То би могло да свърши, ако тя продължава да упорствува, само по един начин: с остри нападки и от двете страни. И какво ще стане тогава с Рейчъл, когато бурната разпра завърши? Тя ще изпадне в здравословна душевна депресия! Нейната гордост, нейната упоритост — всичко ще бъде изтощено от решителната съпротива, която тя ще трябва да окаже при дадените обстоятелства. Тя ще се обърне за съчувствие към най-близкия човек, който може да ѝ предложи такова съчувствие. А този най-близък човек бях аз — преизпълнена с утеха, преизпълнена с подходящи и съживителни думи. Никога моята евангелистка дейност не ми е обещавала повече, отколкото сега.

Рейчъл слезе на закуска, но нищо не хапна и мълча почти през цялото време. След закуска безцелно скита от стая в стая, сетне изведнъж се опомни и отвори пианото. Музиката, която си избра да свири, беше непристойна, нечестива, взета от тия постановки на сцената, за които — щом човек си помисли, и кръвта в жилите му замръзва. Аз тайно се осведомих за часа, в който се очаква да пристигне мистър Годфри, и се избавих от тая музика, като излязох от къщи.

Останала сама, аз се възползувах от случая да посетя двамата си местни приятели. Това беше неописуемо наслаждение — отново да се почувствувам заета със сериозни разговори със сериозни хора! Безкрайно ободрена и освежена, аз се отпавих назад към къщи, за да не пропусна пристигането на очаквания гост. Влязох в столовата, всякога празна по това време на деня — и се намерих лице срещу лице с мистър Годфри Ейблуайт!

Той не направи никакъв опит да избяга. Напротив, пристъпи да ме посрещне най-енергично.

— Драга мис Клак, тъкмо вас чаках! Аз случайно се освободих по-рано от моите лондонски задължения и ето че пристигнах преди определеното време.

В неговото обяснение не се чувствувахше ни най-малкото смущение, макар че това беше нашата първа среща след сцената на

Монтегю скуеър. Наистина мистър Годфри не знаеше, че аз бях свидетелка на тази сцена. Но, от друга страна, той знаеше, че членовете на Дамския опекунски комитет, както и приятелите ми от другите благотворителни дружества може да са ме осведомили за неговото безсрамно пренебрегване на дамите и бедните. И все пак ето го пред мен — с очарователния си глас и пленяваща усмивка!

— Видяхте ли се вече с Рейчъл? — попитах аз. Той кротко въздъхна и ми взе ръката. Разбира

се, аз незабавно щях да си отдръпна ръката, ако тонът на неговия отговор не бе ме поразил.

— Видях се с Рейчъл — каза той най-спокойно. — Вие знаете, скъпа приятелко, че тя беше сгодена за мен, нали? Но ето че сега внезапно е решила да ми върне годежа. Нейните размишления са я убедили, че за наше общо благо щяло да бъде по-добре, ако тя се откаже от обещанието си и ми даде възможност да направя друг, пощастлив избор. Това е единствената причина, която тя изтъква, и единственият отговор, който може да ми даде.

— А какво направихте вие от ваша страна? — попитах аз. — Съгласихте ли се?

— Да — каза той с невъзмутимо спокойствие. — Съгласих се.

Неговото държане в този случай беше тъй непонятно, че аз стоях като вцепенена, докато ръката ми лежеше в неговата ръка. Да се взираше втренчено в когото и да било — е грубост, а в един джентълмен — неделикатно.

— Какво означава това? — казах аз като насън.

— Позволете ми да ви кажа — отвърна той — и елате да седнем!

Той ме поведе към креслото. Смътно си спомням, че беше много внимателен. Може би сложи ръката си около моя кръст — за да ме подкрепи, макар че не съм напълно сигурна в това. Аз бях съвсем безпомощна, а неговото държане с дамите е било винаги тъй сърдечно. Както и да е, ние седнахме. За това поне мога да гарантирам!

Седма глава

— Аз загубих красива невяста, прекрасно обществено положение и значителна зестра — започна мистър Годфри — и се примирих с това без борба. Каква може да бъде причината за такова едно необикновено поведение? Скъпа моя приятелко, причина няма.

— Причини няма? — повторих аз.

— Позволете ми, скъпа мис Клак, да направя едно сравнение с децата — продължи той. — Детето извършва редица странни постъпки. Вие оставате учудена и се опитвате да откриете причината. Милото бедно дете не може да ви обясни тази причина. Все едно да попитате тревата защо расте и птиците — защо пеят. И тъй, в дадения случай аз приличам на малкото дете, на тревата, на птиците. Не зная защо направих предложение на мис Вериндър. Не зная защо пренебрегнах моите мили дами по такъв долен начин. Не зная как съм могъл да се откажа от „Комитета за майчинско опекунство“. Вие казвате на детето: Защо си толкова лош? А малкото ангелче слага пръст в устата Си и не знае какво да отговори. Същото е и с мен, мис Клак! Аз не бих могъл да призная това пред никой друг. Но се чувствавам задължен да го призная пред вас.

Аз започнах да идвам на себе си. Предстоеше ми да вникна в известни нравствени проблеми. Подобни проблеми дълбоко ме Интересуват и мисля, че съм достатъчно способна да ги разрешавам.

— Вие сте най-добрият приятел, напрегнете разума си и ми помогнете — продължи мистър Годфри. — Кажете ми защо настъпва време, когато моите брачни планове започват да ми изглеждат като някакъв сън? Защо изведнъж започвам да си мисля, че моето истинско щастие се състои в това: да помагам на милите дами в изпълнение на скромни, полезни дела, да произнасям няколко убедителни слова, когато ме покани председателят? За какво ми е потрябвало обществено положение? Аз и без това го имам! За какво ми е зестра? Аз и без това мога да Си заплащам хляба и сиренето, малката си квартира и двата костюма в годината. За какво ми е мис Вериндър? Тя сама си призна пред мен (нека това си остане между нас, мила мис Клак), че обича друг и че би се омъжила за мен само за да забрави по-скоро този друг мъж. Каква ужасна перспектива! О, боже мой, каква ужасна перспектива! Ето за какво размишлявах, мис Клак, на път за Брайтън. Когато се намерих пред Рейчъл, аз се почувствувах като престъпник, очакващ своята присъда. Когато узнах, че тя също бе променила решението си и ми предложи да разтурим годежа, аз почувствувах (в това не може да има никакво съмнение) крайно голямо облекчение. Само преди един месец аз с възторг я притисках до гърдите си. А преди един час, когато узнах, че никога вече няма да я притискам до гърдите си, бях опиянен като от силно питие. Всичко това изглежда

невъзможно... то като че ли не може да бъде истина. И все пак това са фактите — както имам честта да ви ги изложа сега, когато ние с вас седим на тия два стола. Аз загубих красива невяста, прекрасно обществено положение и значителен доход; и приех съдбата си без никаква борба. Можете ли да ми обясните всичко това, скъпа приятелко? Аз не мога — то е извън моите сили.

Неговата красива глава клюмна и той с отчаяние се отказа от разрешаването на нравствения проблем.

Бях дълбоко трогната. Случаят (ако мога да говоря като духовен лекар) ми стана ясен като ден. Всички ние от опит знаем, че хора с прекрасни възможности често падат до нивото на най-ограничените простосмъртни, които ги обкръжават. Не ще и съмнение, че целта на мъдрото Провидение се състои в това: да напомни на величията от този свят, че и те са смъртни и че Властникът, който им дава това величие, може да им го отнеме. Сега, струва ми се, читателят лесно може да различи — в жалките постъпки на мистър Годфри, на които аз бях невидима свидетелка — едно от тия полезни унижения. Лесно може също така да се Открие желателното възвръщане на благородния му характер — в ужаса, с който той прогони мисълта за женитба с мис Рейчъл, както и в приятното усърдие, с което той изрази желанието си да се върне при своите дами и бедняци.

Аз му изложих своето мнение с прости и сестрински думи. Приятно беше да се види неговата радост. И докато говорех, той заприлича на човек, който излиза от тъмнината и навлиза в светлината. Когато го уверих, че Майчинският опекунски комитет с радост и любов ще го приеме пак, сърцето на нашия християнски герой преля от благодарност. Той поднасяше към устните си ту едната, ту другата ми ръка. Развълнувана до крайност от мисълта, че той ще се върне пак при нас, аз го оставих да прави, каквото си иска с моите ръце. Затворих очи. Попаднала в екстаза на духовна самозабрава, аз отпуснах глава на рамото му. Още една минутка и аз сигурно бих припаднала в неговата прегръдка, ако някакъв шум отвън не бе ме накарал да се опомня. Отвратително дрънкане на ножове и вилици се чу зад вратата — лакеят идваше да сложи масата за обед.

Мистър Годфри скочи на крака и погледна часовника над камината.

— Как лети времето, когато съм с вас! — възкликна той. — Ще изпусна влака...

Осмелих се да го попитам защо тъй много бърза да се завърне в Лондон. Неговият отговор ми припомни за семейните затруднения, които трябваше да бъдат уредени, и за семейните недоразумения, които тепърва щяха да настъпят.

— Получих писмо от баща ми — каза той. — Някаква работа го принуждава да дойде от Фризингхол в Лондон днес и той възнамерява да пристигне тук тази вечер или утре сутринта. Искам да му съобщя за това, което се случи между Рейчъл и мен. Той взима много присърце нашата женитба — ще си имаме големи неприятности. Страхувам се, че няма лесно да се примири с развалянето на годежа. Трябва да му попреча да идва тук, докато не се успокои. Скъпа приятелко, ние ще се срещнем пак!

С тия думи той побърза да си отиде. Аз също побързах да се кача горе, в стаята си — трябваше да се поуспокоя, докато дойде времето да се срещна с леля Ейблуайт и Рейчъл на обед.

На мене ми беше добре известно — нека се спра още малко на мистър Годфри, — че всеоскверняващото обществено мнение бе обвинило мистър Годфри, че тон си имал свои, лични съображения, за да освободи Рейчъл от нейната дадена дума при първия удобен случай, който тя му предложи. До ушите ми бе стигнал също и слухът, че неговото нетърпеливо желание да си възстанови уважението в моите очи било преписвано в известни среди на користното му намерение да се помири (чрез мен) с една почтена дама, членка на „Комитета за майчинско опекунство“ — обилно надарена с всички земни блага и моя възлюбена приятелка. Аз споменавам за тия отворителни сплетни само за да обявя на всеослушание, че те никога не са оказвали ни най-малкото влияние върху моята душа. Подчинявайки се на дадените ми инструкции, аз изложих колебанията в моето мнение за християнския герой точно така, както ги намерих записани в дневника си. За свое оправдание позволете ми тук да прибавя, че веднъж спечелил отново моето уважение, този мой даровит приятел никога вече не го загуби.

Слязох в столовата на обед с голямо нетърпение да видя как развалянето на годежа бе подействувало на Рейчъл.

Стори ми се (трябва обаче да си призная, че аз не съм много вещь в това отношение), че получената днес свобода я бе върнала към

предишните мисли за другия мъж, когото тя обичаше; и че тя се сърдеше на себе си, задето не може да преодолее чувства, от които тайно се срамуваше. Кой беше този мъж? Аз се досещах, ала нямаше смисъл да губя време в разни догадки. Ако ми се удаде да я върна в лоното на бога, тя, разбира се, не ще има никакви тайни от мен. Тогава ще чуя всичко за този човек; ще чуя всичко за Лунния камък. И дори ако нямах по-висши цели, за да я изведа до висотата на духовния живот, само желанието да освободя душата ѝ от тези греховни мисли би било достатъчно, за да ме насърчи да продължа мисълта си.

Следобед леля Ейблуайт направи разходката си в креело на колелца. Рейчъл я придружаваше.

— Как бих искала аз самата да бутам тази количка — избухна тя. — Как бих искала да мога да се изтощя тъй много, че да падна на земята от умора!

Нейното настроение, не се промени и привечер. Между ценните издания на моята приятелка аз намерих брошурата: „Житието, посланията и работата на мис Джейн-Ана Стампър“ — четиридесет и пето издание; в това съчинение имаше няколко места, напълно подходящи за сегашното състояние на Рейчъл. Но когато ѝ предложих да ги прочете, тя ме остави и отиде при пианото. Колко малко познаваше тя сериозните хора, ако е могла да си помисли, че моето търпение тъй бързо се изчерпва! Аз задържах мис Стампър при себе си с непоколебима вяра в бъдещето.

Старият мистър Ейблуайт не се появи нея вечер. Но аз знаех какво значение този алчен светски човек отдава на брака на своя син с мис Вериндър и бях уверена, че (каквото и да предприеме мистър Годфри, за да го спре) ние ще го видим на другия ден. С неговата намеса по въпроса щеше да настъпи и бурята, на която разчитах, а така също и благотворното изтощение на съпротивителните сили на Рейчъл. Известно ми е, че старият мистър Ейблуайт се ползува (особено сред по-нискостоящите от него) с името на добродушен човек. И доколкото го познавам, той си заслужава тази слава, но само докато се слуша неговата воля — и нито минутка повече.

И действително на другия ден, както предвиждах, леля Ейблуайт, доколкото ѝ позволяваше характерът, едва ли не остана учудена от внезапното появяване на нейния съпруг. Не прекарал още и една минутка в къщи, и ето след него се появи — този път за мое голямо

учудване — едно неочаквано и объркано обстоятелство — в лицето на мистър Бреф.

Не помня дали някога присъствието на адвокатата ми е било неприятно, отколкото в този момент. Той очевидно беше готов на всичко — за да запази мира в семейството!

— Каква приятна изненада, сър! — обърна се към него мистър Ейблуайт с измамническа вежливост. — Когато напуснах вашата кантора вчера, аз не очаквах, че ще имам честта да ви видя в Брайтън днес.

— След като вече си отидохте, аз поразмислих върху нашия разговор — отвърна мистър Бреф — и ми се стори, че може да се окажа полезен тук. Едва успях да хвана влака и не можах да открия в кой вагон се бяхте настанили.

Давайки това обяснение, той седна близо до Рейчъл. Аз скромно се настаних в ъгъла с мис Джейн-Ана Стампър на коленете си за всеки случай. Леля седна до прозореца; и както винаги спокойно си вееше с ветрилото. Мистър Ейблуайт застана наред стаята; голото му теме изглеждаше по-червено от обикновено, когато той по най-дружелюбен начин се обърна към своята племенница.

— Мила Рейчъл — каза той, — научих от Годфри нещо много странно. И дойдох да се осведомя по този въпрос. Вие си имате отделна гостна стая тук, нали? Моля, заведете ме там.

Рейчъл не се и помръдна. Дали се бе решила да доведе работите до избухване, или пък бе се подчинила на някакъв таен знак от страна на мистър Бреф — това не мога да кажа. Но тя отказа да изпълни молбата на стария мистър Ейблуайт и да го заведе в гостната си.

— Всичко, каквото имате да ми казвате — отговори тя, — можете да кажете и тук, в присъствието на моите роднини и (тя погледна към мистър Бреф) в присъствието на този стар приятел на майка ми.

— Както желаете, мила моя — каза любезно мистър Ейблуайт.

Той си взе стола и седна. Другите го гледаха в лицето — сякаш очакваха, че след седемдесетгодишен светски опит той ще говори само истината. Аз гледах голото му теме: тъй като бях забелязала при други подобни случаи, че настроението му често пъти се отразяваше именно там.

— Преди няколко седмици — продължи старият Джентълмен — моят син ме уведоми, че мис Вериндър му дала дума да се омъжи за него. Възможно ли е, Рейчъл, той да не ви е разбрал добре или пък да си е пофантазирал.

— Съвсем не — отговори тя. — Аз му дадох дума, че ще се омъжа за него.

— Много откровен отговор — каза мистър Ейблуайт — и напълно удовлетворителен, мила моя! Годфри значи не греша по отношение на това, което се е случило между вас преди няколко седмици. Тогава очевидно той греша по отношение на това, което се е случило вчера. Сега разбирам... Вие просто сте се поскарали — като двама влюбени — и моят смахнат син е взел това за сериозно. Ах, на моите години би трябвало да бъда по-съобразителен!

Греховната природа на нашата прамайка Ева се пробуди сега в Рейчъл и тя започна да се разгорещява.

— Нека се постареем да се разберем един друг, мистър Ейблуайт — каза тя. — Никакво скарване между вашия син и мен не е имало вчера. И ако той ви е казал, че аз го помолих да разтурим годежа и той се съгласи — тогава ви е казал истината!

Подобно на термометър, отбелязващ повишение на температурата, цветът на плешивото теме на мистър Ейблуайт показва, че той започва да се сърди. Лицето му изглеждаше по-любезно от всякога, но червената ивица в горния край на челото му стана още по-червена.

— Хайде, хайде, мила моя! — продума той с най-успокоителен тон. — Не бъдете тъй жестока към бедния Годфри! Очевидно Ви е казал нещо не на място. Той си е бил винаги тромав, още от дете, но намеренията му са добри, Рейчъл, намеренията му са добри!

— Мистър Ейблуайт, или аз съм се изразила неясно, или пък вие нарочно не искате да разберете. Въпросът между вашия син и мен е разрешен веднъж завинаги — ние си оставаме за цял живот братовчеди и нищо повече. Достатъчно ясно ли е това?

Тя произнесе тия думи с такъв тон, че дори и за стария Ейблуайт беше невъзможно да не я разбере. Термометърът му се дигна с още един градус, а гласът му, когато той отново заговори, престана да бъде глас, добавящ на човек, известен със своето добродушие.

— Значи аз трябва да разбирам — каза той, — че между вас всичко е свършено?

— Точно така, мистър Ейблуайт.

— И трябва също така да разбирам, че инициативата за този разрыв произхожда по начало от вас?

— Да, от мен. Но, както вече ви казах, със съгласието и одобрението на вашия син.

Термометърът се вдигна до пределната точка: червенината заля цялата глава.

— Моят син е просто един страхопъзльо! — изкрещя старият грешник. — Сега аз като баща — и не заради него — бих искал да зная, мис Вериндър, какви са вашите оплаквания от мистър Годфри Ейблуайт?

Тук за пръв път се намеси адвокатът Бреф.

— Вие не сте длъжна да отговорите на този въпрос — каза той на Рейчъл.

Старият Ейблуайт тутакси се нахвърли срещу него.

— Не забравяйте, сър — каза той, — че вие сте тук неканен гост! Вашата намеса би била много по-желателна и по-приятна, ако бяхте почакали да ви помолят за нея!

Мистър Бреф не обърна на това никакво внимание. Лустрото на любезност не изчезна от грешното му лице. Рейчъл му поблагодари за съвета, а след това се обърна към стария Ейблуайт, запазвайки такова спокойствие, което (взимайки под внимание възрастта и пола ѝ) беше просто страшно да се наблюдава.

— Вашият син ми зададе съвсем същия въпрос — каза тя. — За него аз имах само един отговор; само един отговор имам и за вас. Предложих да се разделим, защото моите размисления ме убедиха, че за негово и мое благо ще бъде много по-добре да си взема назад набързо дадената дума и да го оставя свободен да си направи друг избор.

— Но какво е направил моят син? — настояваше мистър Ейблуайт. — Аз имам право да зная! Какво е направил моят син?

Рейчъл не по-малко упорито държеше на своето.

— Вие си получихте единственото обяснение, което аз смятам за необходимо да дам на него или на вас — отговори тя.

— Казано на прост език, мис Рейчъл, вие смятате за редно да си играете като някоя кокетка с чувствата на моя син?

Рейчъл помълча. Седнала зад нея, аз чух как тя въздъхна. Мистър Бреф взе ръката ѝ и лекичко я стисна. След като се съвзе, тя отговори на мистър Ейблуайт все тъй смело, както и преди.

— Моето поведение даде повод за още по-погрешни и неприятни тълкувания — каза тя — и аз ги понесох търпеливо. Мина онова време, когато вие бихте могли да ме оскърбите, наричайки ме лекомислена кокетка...

Тя говореше с такава горчивина в гласа си, което ме накара да предположа, че в нейния ум бе влязла мисълта за скандалната история с Лунния камък.

— Аз нямам повече какво да казвам — добави уморено тя, сякаш говореше на себе си, и се загледа навън през близкия прозорец.

Мистър Ейблуайт скочи на крака и тъй силно блъсна стола си, че той се преобърна и падна на пода.

— А пък аз имам какво да кажа! — обяви той, като тресна с длан по масата. — Ще кажа, че ако моят син не чувства това като обида, аз го чувствавам!

Рейчъл потръпна и го загледа с внезапно учудване.

— Обида? — повтори тя. — Какво искате да кажете с това?

— Обида! — повтори мистър Ейблуайт. — Аз зная по какви причини, мис Вериндър, вие нарушавате обещанието, дадено на моя син. Зная това тъй добре, като да сте го признали вие самата. Вашата проклетата семейна гордост оскърбява, обижда Годфри, така както обиди, оскърби и мене, когато се ожених за вашата леля. Нейните роднини, нейните просяшки роднини, ѝ показаха гърба си за това, че се е омъжила за един честен човек, който само с помощта на собствените си ръце се бе издигнал в обществото и натрупал цяло състояние. Аз нямах прадеди. Аз не бях потомък на разни главорези и мошеници, живели с кражби и убийства. Аз не можех да посоча времето, когато Ейблуайтови не са имали риза на гърба си и когато не са умеели да си подпишат името. Ха-ха! Аз не бях достатъчно добър за Хърнкаслови, когато се ожених. А ето че сега и моят син не е достатъчно добър за вас! Аз отдавна подозирах това. Във вашите жили тече и говори кръвта на Хърнкаслови, мила моя! Аз отдавна подозирах това!

— Твърде недостойно подозрение... — забеляза мистър Бреф. — Учудвам се, че имате смелостта да го изкажете.

Преди мистър Ейблуайт да успее да намери думи, за да отговори, Рейчъл се обади с глас, изпълнен с най-оскърбително презрение.

— Наистина не си струва да се обръща внимание на всичко това — каза тя на адвоката. — Ако той може да мисли така, нека го оставим да си мисли, каквото ще.

Червеното лице на мистър Ейблуайт сега стана синьо. Той едва си поемаше дъх. Гледаше ту към Рейчъл, ту към мистър Бреф с такъв изблик на ярост, сякаш не знаеше кого да нападне най-напред. Жена му, която досега най-безучастно си вееше с ветрилото, се поизплаши и се опита — съвсем безрезултатно — да го успокои. По време на целия този мъчителен разговор неведнъж ме обхващаше желанието да се намеся и да кажа няколко проникновени думи, но аз се бях въздържала от страх пред възможните последствия — страх, недостоен за една християнка и англичанка, която се стреми не към това, което е само благоразумно, а към това, което е нравствено и справедливо. Виждайки докъде стигнаха работите, аз станах, абстрахирайки се от всякакви съображения за благоприличие. Ако бях се спряла да разглеждам собствените си, смирено намислени доводи, може би щях да се разколебая. Но печалният семеен разрыв, на който бях свидетелка, беше по най-чуден и прекрасен начин предвиден в кореспонденцията на мис Джейн-Ана Стампър — писмо хиляда и първо — на тема: „Семейният мир“. Аз излязох от скромния си ъгъл и разтворих ценната книжка.

— Любезни мистър Ейблуайт — казах аз, — само една дума!

Когато станах и привлякох към себе си вниманието на цялата компания, забелязах, че мистър Ейблуайт се канеше да ме нагруби. Моите сестрински думи обаче го спряха. Той се втренчи в мен с някакво езическо изумление.

— Позволете ми — продължих аз — като искрена доброжелателка и като жена, отдавна привикнала да пробужда, да убеждава, да подготвя, да просвещава и подкрепя другите, — позволете ми тази най-простителна волност, волността да успокоя вашите души.

Старият грешник започна да идва на себе си; той беше готов да избухне в ярост и би избухнал, ако на мое място се намираще някой

друг. Но моят глас (обикновено кротък и тих) притежава и високи нотки за важни случаи в живота. В дадения случай аз изпитвах неотстъпното призвание да говоря с най-висок глас. Поднесох към него моята скъпоценна книжка и почуках с пръст върху отворената страница.

— Това не са мои думи! — възкликнах аз в порив на пламенно усърдие. — О, не предполагайте, че аз изисквам вашето внимание към моите смирени слова! Манна в пустинята, мистър Ейблуайт! Роса по изсъхналата земя! Думи на утеха, думи на благоразумие, думи на любов — блажени, блажени, блажени думи на мис Джейн-Ана Стампър!...

Тук се спрях, защото не ми достигаше дъх. Преди да успея да се съвзема, това чудовище в човешки образ бясно закрепця:

— Мис Джейн-Ана Стампър може да върви по... Не мога да напиша ужасната дума, заменена тук от многоточие. Изкрещях, когато тя се отрони от неговите устни. Втурнах се към чантата си, оставена на страничната маса; изтърсих от нея всичките си брошури: избрах една беседа върху нечестивите ругателства под заглавие „Млъкнете, в името на бога!“ и му я подадох с израз на отчаяна молба. Той я скъса и я запокити към мен над масата. Всички скочиха на крака в уплаха, незнаейки какво ще се случи по-нататък. Аз тутакси седнах отново в ъгъла си. Някога се случило така, почти при същите обстоятелства, че хванали мис Джейн-Ана Стампър за раменете и я изтласкали навън от стаята. Вдъхновена от нейната смелост, аз очаквах да се повтори същото мъченичество и с мен.

Но не, това не се случи. Сега бе дошъл ред на жена му и старият Ейблуайт се обърна към нея:

— Кой, кой, кой — запъваше се той гневно — е поканил тук тая нахална фанатичка? Вие ли?

Преди леля Ейблуайт да успее да продума, Рейчъл отговори вместо нея:

— Мис Клак е моя гостенка!

Тия думи оказаха особено въздействие на мистър Ейблуайт. Те изведнъж го превърнаха от човек, страшно ядосан, в човек, обхванат от ледено презрение. На всички стана ясно, че Рейчъл бе казала нещо — колкото кратък и пряк да беше нейният отговор, — което най-после му позволи да вземе връх над нея.

— О, така ли?! — каза той. — Мис Клак значи е ваша гостенка в моята къща?

Ето че сега пък Рейчъл загуби търпение; лицето ѝ настръхна, очите гневно засвяткаха. Тя се обърна към адвоката и като посочи мистър Ейблуайт, надменно попита:

— Какво иска да каже с това?

Мистър Бреф се намеси за трети път.

— Вие, изглежда, забравяте — обърна се той към мистър Ейблуайт, — че наехте тази къща за мис Вериндър като неин настойник...

— Почакайте, не бързайте толкова! — прекъсна го мистър Ейблуайт. — Остава ми да кажа още една последна дума и аз отдавна щях да я кажа, ако тази тук... — той погледна към мен, чудейки се с какво гнусно име да ме нарече — ако тази необузdana стара мома не беше ни прекъснала. Позволете ми да ви уведомя, сър, че ако моят син не е достатъчно добър за съпруг на мис Вериндър, то аз не мисля, че неговият баща е достатъчно добър да ѝ бъде настойник. Моля да си вземете бележка, че се отказвам от опекунството, възложено ми от завещанието на лейди Вериндър. Казано на юридически език, аз си давам оставката като опекун. Тази къща беше наета на мое име. Аз поемам цялата отговорност за това върху себе си. Това е моя къща. Аз мога да я задържа или да я дам под наем — според желанието си. Не искам да карам мис Вериндър да бърза... Напротив, моля я да отпрати своята гостенка и да си събере багажа, когато на нея ѝ бъде удобно.

Той се поклонил и напуснал стаята. Ето по какъв начин мистър Ейблуайт си отмъсти за това, дето Рейчъл не пожела да се омъжи за неговия син!

Щом вратата зад него се затвори, леля Ейблуайт показа необикновен прилив на енергия — нещо, което ни накара всички да млькнем. В нея се намериха достатъчно сили да прекоси стаята!

— Мила моя — каза тя, като хвана Рейчъл за ръката, — аз бих се срамувала от мъжа си, ако не знаех, че с тебе говореше неговият гняв, а не самият той. Вие, вие... — продължи леля Ейблуайт, обръщайки се към моя ъгъл с нов пристъп на енергия, този път изразена в гласа, а не в краката ѝ — вие сте тази пакостница, която го разяри. Надявам се, че никога вече няма да ви видя — нито вас, нито вашите брошури! — Тя

се върна при Рейчъл и я целуна. — Искам прошка от теб, душичке, от името на моя съпруг. С какво бих могла да ти бъда полезна?

Винаги своенравна във всичко, капризна и безразсъдна във всичките си постъпки, Рейчъл неочаквано се размекна, обля се в сълзи при тия най-обикновени думи и на свой ред мълчаливо целуна леля.

— Ако ми позволите да отговоря вместо мис Вериндър — каза мистър Бреф, — аз бих ви помолил, мисис Ейблуайт, да изпратите тук Пенелопа с шапката и шала на нейната господарка. Оставете ни насаме десетина минути — добави той тихичко — и разчитайте на мен да уредя всичко, както трябва — за ваше и на Рейчъл удоволствие.

Доверието, което това семейство изпитваше към адвоката, беше просто изумително. Без да продума повече, леля Ейблуайт излезе от стаята.

— Ах! — каза мистър Бреф, гледайки след нея. — Кръвта на Хърнкаслови си има и своите лоши страни, с това съм съгласен. Но все пак в благородния произход има нещо!...

Направил тая чисто светска забележка, той се вторачи към моя ъгъл, сякаш очакваше да си отида. Но моето съчувствие към Рейчъл, несравнимо по-голямо от неговото, ме бе приковало към стола. Мистър Бреф и сега се отказа от надеждата да ми види гърба, както се бе отказал някога на Монтегю скуеър. Той отведе Рейчъл към един стол до прозореца и заговори там с нея.

— Мила моя мис Рейчъл — каза той, — поведението на мистър Ейблуайт, естествено, ви оскърби и изненада едновременно. Ако би си струвало трудът да се спори с такъв човек, ние скоро бихме му доказали, че той не може да постъпва, както на него му скимне! Ала това не си заслужава. Вие бяхте абсолютно права, когато казахте, че на него не трябва да му се обръща внимание.

Той млькна и погледна към моя ъгъл. Аз седях съвсем неподвижно, с брошурите под мишница и с мис Джейн-Ана Стампър на коленете.

— Вие знаете — обърна се той отново към Рейчъл, — че вашата майка имаше една прекрасна черта — винаги виждаше в обкръжаващите я хора само най-хубавите страни и никога не забелязваше лошите. Тя назначи за ваш опекун своя зет, защото вярваше в него и защото мислеше, че това ще зарадва нейната сестра. Лично на мен мистър Ейблуайт никога не ми е харесвал и затова

убедих вашата майка да включи в завещанието една точка, според която изпълнителите на нейното завещание в някои случаи имат право да се съветват с мен по въпроса за назначаването на нов настойник. Подобен случай се представи днес. И на мен ми е приятно да свърша с тия сухи делови подробности, като ви предам поръчението на моята жена. Ще направите ли тази чест на мисис Бреф да ѝ погостувате? И ще се съгласите ли да останете в моя дом като член на семейството ми, докато ние, умните хора, се посъветваме и решим какво да правим по-нататък?

При тия думи аз станах с намерение да се намеся. Мистър Бреф беше направил точно това, което аз се страхувах, че ще направи, когато той помоли мисис Ейблуайт да изпрати шапката и шала на Рейчъл.

Преди да мога да кажа и една думичка, Рейчъл вече бе приела неговата покана с най-гореща благодарност. Ако оставех да бъде изпълнено това разпореждане, ако тя веднъж прескочи прага и влезе в дома на мистър Бреф — тогава сбогом на най-скъпата ми надежда — надеждата да върна тази загубена овца в божието стадо!

— Спрете! — извиках аз. — Спрете! Вие трябва да ме изслушате! Мистър Бреф, вие не сте ѝ роднина, аз съм нейна роднина. Аз я каня... аз умолявам изпълнителите на завещанието да назначат мен за нейна настойница! Рейчъл, миличка Рейчъл, аз ви предлагам моя скромен дом! Елате в Лондон със следващия влак, душичке, и споделете с мен всичко, което имам!

Мистър Бреф не каза нищо. Рейчъл ме погледна с жестоко учудване, което тя дори и не се опита да скрие.

— Вие сте много любезна, Друзила — отвърна тя. — И аз се надявам да ви посетя, когато ми се случи да бъда в Лондон. Но вече приех поканата на мистър Бреф и мисля, че ще бъда много по-добре, ако засега остана под неговите грижи.

— О, не говорете така! — помолих я аз. — Не мога да се разделя с вас, Рейчъл, не мога да се разделя с вас!

Опитах се да я прегърна, но тя се отдръпна. Моят плам не беше преминал в нея, а само я бе уплашил.

— Наистина, колко сте развълнувана! — каза тя. — Аз не виждам никакви причини за това...

— И аз също — произнесе мистър Бреф.

Тяхното коравосърдечие, тяхното отвратително светско коравосърдечие ме възмути.

— О, Рейчъл, Рейчъл! — избухнах аз. — Нима още не сте забелязали, че от все сърце се стремя да ви направя християнка? Нима никакъв вътрешен глас не ви е казал, че аз се мъча да направя от вас това, което се опитвах да направя за вашата мила майка, докато смъртта не я изтръгна от ръцете ми?

Рейчъл се приближи към мен и някак странно ме загледа.

— Не разбирам намека ви за моята майка — каза тя. — Бъдете така добра, мис Клак, да се обясните.

Преди да успея да и отговоря, мистър Бреф пристъпи напред и предложи на Рейчъл ръка, за да я изведе от стаята.

— По-добре е да не продължавате този разговор, мила моя — каза той. — По-добре е мис Клак нищо да не обяснява.

Дори и ако бях пън или камък, подобно вмешателство пак би ме накарало да кажа истината. Аз с негодувание отстраних мистър Бреф и най-тържествено, с подобаващи за случая думи ѝ изложих християнското учение за страшното бедствие, което очаква непокаялия се след неговата смърт.

Рейчъл се отдръпна от мен — червя се, като пиша за това — с вик на ужас.

— Да се махаме отгук! — каза тя на мистър Бреф. — Да вървим, за бога, преди тая жена да каже нещо повече! О, спомнете си за невинния, полезен, прекрасен живот на бедната ми майка. Вие бяхте на погребението, мистър Бреф; вие видяхте как бедните хорица плачеха над нейния гроб, загубили най-добрата си приятелка. А тази тук негодница се опитва да събуди в мен съмнението, че моята майка, която беше ангел на земята, не е ангел и на небето! Престанете да говорите за това! Да вървим! Аз просто се задушавам при мисълта, че дишам същия въздух с нея! Ужасява ме обстоятелството, че се намираме в една и съща стая с нея!

Глуха за всички по-нататъшни увещания, тя побягна към вратата. В тази минута дойде и камериерката ѝ с шапката и шала. Рейчъл ги нахлузи, както можа.

— Опаковай нещата ми — каза тя — и ги отнеси в дома на мистър Бреф!

Опитах да се приближа до нея; бях огорчена и натъжена, но — излишно е да казвам това — не се чувствавах обидена. Искях само да ѝ кажа: „Дано вашето кораво сърце се смекчи! Аз наистина ви прощавам!“ Но тя спусна воала си, издърпа от ръката ми крайчеца на своя шал и като изтича през стаята, тръшна вратата под носа ми. Понесох и това оскърбление с присъщата ми твърдост. Спомням си за това с обичайното си търпение, привикнала да се поставям над всяка обида, над всяко оскърбление.

Преди да си излезе, мистър Бреф ми подхвърли една подигравка вместо сбогом.

— По-добре е да не се обяснявате, мис Клак! — каза той, поклони се и напусна стаята.

След това към мен се обърна особата с панделки на шапката.

— Лесно е да се отгатне кой ги накара да се изпокарат всичките — рече тя. — Аз съм само една бедна прислужница, но трябва да ви кажа, че просто ме е срам за вас.

Тя също излезе и тръшна вратата след себе си.

Аз останах сама. Поругана и изоставена от всички, аз останах сама в стаята.

Има ли нещо повече да се прибави към това ясно положение на фактите, към този вълнуващ образ на една християнка, преследвана от хората? Не! Моят дневник ми припомня, че с това се свършва още една от многото разнообразни глави на моя живот. Оттогава аз никога не видях Рейчъл Вериндър. Аз ѝ простих, когато тя ме обиди и оскърби. Аз се молих за нея през следващите дни. И когато умра като завършек на моето отвръщане с добро на злото, — тя ще получи „Животът, писмата и дейността“ на мис Джейн-Ана Стампър, оставени ѝ като наследство в моето завещание.

ВТОРИ РАЗКАЗ
НАПИСАН ОТ МАТЮ БРЕФ, АДВОКАТ
ГРЕЙС ИН СКУЕЪР

ПЪРВА ГЛАВА

Моята прекрасна приятелка мис Клак оставя перото и аз го взимам веднага след нея по две причини.

Първо, защото мога да хвърля нужната светлина върху няколко точки, останали досега в пълен мрак. Мис Вериндър си имаше скрита причина да откаже ръката си на своя годеник — и аз бях виновен за това. Мистър Годфри Ейблуайт си имаше лична причина да се откаже от всички права върху ръката на очарователната си братовчедка — и аз открих тази причина.

И второ — аз сам не зная дали за мое щастие или нещастие — но по онова време, за което пиша сега, аз се оказах замесен в тайната на индийския диамант. Аз имах честта да приема в кантората си и да разговарям с чужденеца с необикновено изящните обноски, който безспорно беше самият главатар на тримата индуси. Прибавете към това, че на другия ден се видях със знаменития пътешественик мистър Мъртуейт и водих с него дълъг разговор относно Лунния камък — разговор, който оказа огромно влияние върху последвалите събития. Това са накратко моите претенции върху участието, което аз взимам в тия страници.

Истинската причина за разтурянето на годежа предшества хронологически всичко друго и трябва следователно да заеме първо място в настоящия разказ. Проследявайки цялата верига на събития, от единия до другия край, аз намирам за необходимо да, започна своя разказ със сцената — колкото и странно да изглежда това — при леглото на моя превъзходен клиент и приятел покойния сър Джон Вериндър.

Сър Джон имаше своя дял — и може би твърде голям дял — от по-безвредните и симпатични слабости, свойствени на човечеството. Между тия слабости ще спомена за една негова прищявка, която се

отнася до настоящия случай: неговото несломимо нежелание — докато се радваше на добро здраве — да напише завещанието си. Лейди Вериндър употреби всичкото си влияние, за да го накара да изпълни този свой дълг; пуснах в ход моето влияние и аз, Той признаваше справедливостта на нашето схващане, ала не отиваше по-далеч от това, докато не го налегна болестта, която впоследствие го закара в гроба. Едва тогава аз най-сетне бях извикан, за да изслушам указанията на моя клиент относно неговото завещание. Те се оказаха най-простите указания, които някога бях изслушвал през цялата си юридическа кариера.

Сър Джон дремеше, когато влязох в стаята. Той се понадигна, когато ме видя,

— Как сте, мистър Бреф? — попита той. — Аз ще бъда много кратък, а после пак ще си подремна.

Той ме наблюдаваше с голям интерес, докато приготвих перата, хартията и мастилото.

— Готов ли сте? — попита той.

Аз се поклоних, топнах перото в мастилото и зачаках неговите разпореждания.

— Оставям всичко на жена си — каза сър Джон. — Друго няма!

Той се обърна на другата си страна и се приготви да заспи отново. Аз бях принуден да го обезпокоя.

— Трябва ли да разбирам — попитах аз, — че вие оставяте цялото си имущество, движимо и недвижимо, което ще притежавате до последния си ден, в пълна собственост на лейди Вериндър?

— Да — отговори сър Джон, — само че аз се изразих съвсем накратко. Защо и вие да не можете да го напишете кратичко и ме оставите да си поспя? Всичко на жена ми. Това е моето завещание!

Имуществото му се намираше напълно в неговите ръце и се състоеше от имот (аз нарочно не употребявам технически изрази) и пари. В повечето случаи от подобен род аз бих счел за свой дълг да помоля клиента си да преразгледа и преобмисли своето решение. В този случай обаче знаех: лейди Вериндър не само бе достойна за безрезервно оказаното ѝ доверие (всички добри съпруги са достойни за това), но бе и способна правилно да се разпорежда с голямото състояние (нещо, на което — доколкото познавам нежния пол — е способна само една от хиляда жени). За десет минути завещанието на

сър Джон беше написано и заверено, а самият сър Джон се обърна и продължи прекъснатия сън.

Лейди Вериндър напълно оправда доверието, оказано ѝ от нейния мъж. Още през първите си дни като вдовица тя ме извика и направи своето завещание. Нейното разбиране на положението беше тъй здраво и разумно, че от моите съвети нямаше никаква нужда. Моята отговорност започна и завърши с придаване юридическа форма на нейните указания. Не минаха и две седмици от смъртта на сър Джон и бъдещето на неговата дъщеря беше обезпечено с обич и разум.

Завещанието остана в огнеупорния шкаф на моята кантора тъй дълго време, че на мене просто ми е тежко да споменавам за това. Едва през хиляда осемстотин четиридесет и осма година на мен ми се представи случай да го види отново при доста тъжни обстоятелства.

По онова време, за което споменавам, лекарите произнесоха относно лейди Вериндър своята присъда, която в буквалния смисъл можеше да се нарече смъртна присъда. Аз бях първият, на когото тя съобщи за своето състояние, изказвайки същевременно и желанието си да прегледа отново своето завещание заедно с мен.

Положението на нейната дъщеря беше вече достатъчно обезпечено. Но с течение на времето намеренията ѝ да остави по нещичко на някои по-далечни свои роднини се бяха променили; необходимо беше следователно да се прибавят три или четири нови, пункта в завещанието. След като направих това незабавно — за да се избягнат някои непредвидени произшествия, аз получих разрешение от лейди Вериндър да оформя последните ѝ указания във второто завещание. Моята цел беше да се отстранят някои неизбежни неясноти и повторения, които сега нарушаваха донякъде спретнатия вид на оригиналния документ — нещо, което, трябва да си призная, смущаваше професионалното ми чувство за акуратност.

Заверяването на това второ завещание е описано вече от мис Клак, която беше така любезна да стане един от свидетелите. Що се отнася до паричните интереси на Рейчъл Вериндър, второто завещание беше, дума по дума, копие на първото. Единствените изменения се отнасяха до назначаването на нов настойник и до някои условия, свързани с такова едно назначаване — които бяха изградени главно върху мои предположения. След смъртта на лейди Вериндър аз

предадох завещанието на моя нотариус, за да го „зарегистрира“ така, както е прието.

Около три седмици след това, доколкото си спомням, пристигнаха първите сведения, че става нещо необикновено. Аз случайно се бях отбил в кантората на моя нотариус и приятел и забелязах, че той ме посрещна с по-голям интерес, отколкото друг път.

— Имам някои новини за вас — рече той. — Какво мислите, че чух тази сутрин в Доктор-Къмънз? Някой е пожелал да види завещанието, на лейди Вериндър и вече го е проучил!

Това наистина беше интересна новина! В завещанието нямаше абсолютно нищо, което би могло да даде повод за обжалване; и аз не можех да се сетя за никого, който би могъл да се интересува от завещанието на лейди Вериндър. (Тук може би е уместно да обясня, за доброто на тия, които още не са запознати с този въпрос, че законът позволява на всеки, който пожелае и заплати такса от един шилинг, да се запознае с което и да било завещание при Доктор-Къмънз.)

— Узнахте ли кой е искал да види завещанието? — попитах аз.

— Да, чиновникът ми каза това без всякакво колебание. Завещанието е поискал и прегледал мистър Смоли, от фирмата Скип и Смоли. То още не било заведено в архивата. Така че не оставало нищо друго, освен да му се покаже оригиналният документ. Мистър Смоли го прегледал най-внимателно и си отбелязал нещо в бележника. Имате ли някаква представа за това, което му е било нужно?

Аз поклатих глава.

— Не, обаче ще узная... още днес — отвърнах аз и тутакси тръгнах за кантората си.

Ако някоя друга адвокатска фирма бе проявила този загадъчен интерес към завещанието на моята покойна клиентка, може би трудно бих направил необходимото издирване. Ала аз имах известно влияние над Скип и Смоли, така че ми беше сравнително лесно да се справя с тази загадка. Моят секретар (извънредно способен и прекрасен човек) беше брат на мистър Смоли; и благодарение на тази косвена връзка с мен Скип и Смоли вече няколко години обираха падналите на моята маса трохи — тоест дела, които постъпваха в моята кантора и с които аз по разни причини не желяех да се заема. Не мислех, че те заслужават това. Моето професионално покровителство имаше по този начин доста голямо значение за тяхната фирма. И аз реших, ако се

окаже необходимо, да им напомня за това покровителство в дадения случай.

Щом се върнах в кантората си, разказах на секретаря си какво се бе случило и го изпратих при Скип и Смоли със следното поръчение: „Мистър Бреф ви праща своите почитания и ви съобщава, че той би желал да узнае защо господата Скип и Смоли са намерили за необходимо да се запознаят със завещанието на лейди Вериндър.“

Това накарало мистър Смоли тутакси да дойде при мен заедно със своя брат. Той призна, че действувал по поръчка на свой клиент. След това прибави, че нямал право да каже нищо повече, понеже това щяло да бъде нарушение на професионалната тайна.

Ние поспорихме малко по този въпрос. Разбера се, правият беше той, а не аз. Но истината е, че бих ядосан, измъчван от съмнения и настойчиво исках да узная всичко! Освен това отказах да зачитам тази тайна и изисквах пълна свобода на действие за себе си. Нещо повече, аз исках да използвам своето положение за лични изгоди.

— Избирайте, сър — казах аз на мистър Смоли, — между риска да се лишите от вашия клиент или от моите дела!

Признавам, това не беше извинителна постъпка от моя страна... тиранически натиск и нищо повече. Но като всички други тирани и аз настоях на своето. Мистър Смоли направи своя избор без ни най-малкото колебание. Той покорно се усмихна и назова името на своя клиент:

— Мистър Годфри Ейблуайт.

Това беше достатъчно за мен; не ми трябваше да зная нищо повече.

Стигнал до това място в моя разказ, аз трябва сега да запозная читателя със съдържанието на завещанието на лейди Вериндър.

Нека изложа тук съвсем накратко, че според това завещание Рейчъл Вериндър нямаше никакво право да се разпорежда с имуществото; то просто ѝ осигуряваше пожизнен доход. Превъзходният здрав разум на нейната майка и моят многогодишен опит я бяха освободили от всяка отговорност и предпазили от всякаква опасност да стане жертва на някой алчен и безсъвестен мъж. Нито тя, нито нейният съпруг (ако се омъжи) не можеха да се разпореждат нито с имота, нито с капитала. Те можеха да живеят в къщата в Лондон или

на имението в Йоркшир и щяха да получават хубав доход — и нищо повече.

Като размислих върху това, което бях узнал, аз съвсем се обърках: какво трябваше да правя?

Не беше минала и една седмица от деня, в който научих (за мое огорчение) за годежа на мис Вериндър. Аз искрено се възхищавах от нея и я обичах; и ми стана неизразимо тъжно, когато чух, че тя тъй прибързано бе решила да се омъжи за мистър Годфри Ейблуайт. И ето че сега този човек — когото всякога бях считал за сладкодумен измамник — оправдаваше моето най-лошо мнение за него и ясно разкриваше, че се жени за пари! „И какво от това? — ще попитате вие. — Та то се случва всеки ден“. Съгласен съм, любезни читателю. Но бихте ли приели вие това с такава лекота, ако работата се отнасяше, да речем, до вашата сестра?

Разбира се, първото нещо, което си помислих, беше: няма ли да се откаже мистър Годфри Ейблуайт от своята годеница, след като узнае това, което бе узнал неговият адвокат?

Това зависеше изцяло от неговото материално положение, за което аз нищо не знаех. Ако материалното му положение не беше тъй лошо, за него би било изгодно да се ожени за мис Рейчъл само заради нейния доход. Но ако, от друга страна, на него му беше необходимо бързо да си набави някоя по-голяма сума в определен срок, тогава завещанието на лейди Вериндър постигаше своята цел и не допускаше дъщеря ѝ да попадне в ръцете на мошеника.

В последния случай аз нямаше защо да огорчавам мис Рейчъл през първите дни на нейния траур по майка си — като ѝ открива незабавно истината. Но в първия случай, ако премълча истината — това би означавало да съдействувам за сключването на един брак, който ще я направи нещастна за цял живот.

Моите съмнения свършиха, когато се представих в лондонския хотел, където бяха отседнали мисис Ейблуайт и мис Вериндър. Те ми съобщиха, че ще отидат в Брайтън на другия ден и че някакво непредвидено препятствие не позволявало на мистър Годфри Ейблуайт да ги придружи. Тутаки предложих да го замести. Докато само си мислех за Рейчъл Вериндър, аз все още можех да се колебая. Но когато я видях, аз моментално реших: трябва да ѝ кажа истината — пък каквото ще да става.

Такъв случай ми се представи на другия ден след пристигането ни в Брайтън, когато ние двамата с нея излязохме на разходка.

— Мога ли да поговоря с вас — попитах я — относно вашия годеж?

— Да — отвърна радушно тя, — ако нямате нищо по-интересно за тема на разговор.

— Ще простите ли на един стар приятел и слуга на вашето семейство, мис Рейчъл, ако се осмеля да ви попитам, от любов ли искате да се ожените за този мъж?

— От отчаяние, мистър Бреф, надявайки се да намеря тихо пристанище, където бих могла да се примиря с живота.

Силни думи!... под които вероятно се криеше нещо, взето от някой роман. Но аз си имах своя тема на разговор и отказах (както се изразяваме ние, адвокатите) да се отклоня от основния въпрос.

— Мистър Годфри Ейблуайт едва ли мисли като вас — казах аз. — Той, както изглежда, се жени по любов?

— Така казва той; и на мене ми се струва, че трябва да му вярвам. Той едва ли би се оженил за мен след всичко, което му признах, ако не ме обичаше.

Бедната Рейчъл! На нея дори и наум не бе й идвала мисълта, че някой може да я поиска за жена, ръководен от своите егоистични и материални съображения. Задачата, която си бях поставил, взе да ми се струва много по-трудна, отколкото бях очаквал.

— За моите старомодни схващания — продължих аз — това изглежда доста странно...

— Кое именно? — попита тя.

— Това, че вие Говорите за вашия бъдещ съпруг така, сякаш не сте съвсем сигурна в искреността на неговите чувства. Имате ли наум някакви основания да се съмнявате в тях?

Нейната удивителна проникателност й помогна тутакси да забележи промяната в гласа ми при задаването на този въпрос — промяна, която й показа, че в този разговор аз преследвах някаква особена цел. Тя се спря, отдръпна ръката си от моята и втренчено ме загледа в очите.

— Мистър Бреф — каза тя, — вие искате да ми кажете нещо за Годфри Ейблуайт. Говорете!

Аз я познавах тъй добре, че не се поколебах и ѝ разправих всичко.

Тя отново ме хвана подръка и бавно тръгна с мен. Почувствувах как ръката ѝ все по-силно и по-силно стискаше моята и видях как лицето ѝ ставаше все по-бледо и по-бледо, докато аз продължавах да говоря. Когато свърших, Рейчъл дълго мълча. С леко наведена глава, тя крачеше до мен, без да чувствава моето присъствие, дълбоко потънала в мислите си.

Аз не се опитах да я безпокоя. Познавах характера ѝ; и това обстоятелство ми подсказа, както при други подобни случаи, че трябва да ѝ дам време да се съвземе.

Първият порив на повечето момичета, когато им се каже нещо, което ги интересува, е да зададат хиляди въпроси, а след това да изтичат при някой добър приятел или приятелка и да се съветват с тях. Ала първият порив на Рейчъл Вериндър при подобни обстоятелства беше да се затвори в себе си и да обмисли всичко сам-самичка. Това безусловно себеупование се смята за голяма добродетел у мъжете. У жените обаче то има отрицателно свойство да ги отлъчи морално от другите жени и по този начин да ги изложи на неправилни тълкования от страна на общественото мнение. В това отношение и аз не стоя по-горе от другите — освен в случая с мис Вериндър.

Бяхме извървели около една миля, когато най-после Рейчъл се пробуди от своята замисленост. Тя изведнъж ме погледна със слаб проблясък на предишната си щастлива усмивка — най-пленителната усмивка, която някога съм виждал на женско лице.

— Аз вече съм ви много задължена за вашата доброта — каза тя, — а сега се чувствавам Още по-задължена, отколкото преди. Ако чуете, когато се върнете в Лондон, някакви слухове за моята женитба, то незабавно ги опровергайте от мое име.

— Да не сте решили да скъсате с вашия годеник? — попитах аз.

— Нима можете да се съмнявате в това? — гордо отговори тя. — След всичко, което ми разправихте?

— Мила мис Рейчъл, вие сте много млада и може би ще ви бъде много по-трудно да излезете от това положение, отколкото си мислите. Нямате ли си някого — имам предвид някоя дама, с която бихте могли да се посъветвате?

— Не, нямам.

Тя нейни думи ме огорчиха, наистина ме огорчиха. Тя беше тъй млада, тъй самотна и колко твърдо понасяше всичко! Импулсивното ми желание да ѝ помогна заглуши в мен всякакъв разум и неловкост, която бих могъл да почувствувам при подобни обстоятелства; и аз ѝ изложих колкото можах по-добре мислите си, които ми дойдоха наум в този момент. На мен ми се бе случвало да давам съвети на безброй много клиенти и да се справям с крайно объркани, сложни обстоятелства. Но това беше първият случай, когато трябваше да дам съвет на една млада девойка как да се освободи от дадената на своя годеник дума. Съветът, който ѝ дадох, беше накратко следният: да каже на мистър Годфри Ейблуайт — разбира се, насаме, — че той бе издал користната цел на своето сгодяване за нея и че тя бе узнала това от сигурно място; че техният брак след всичко това е станал просто невъзможен и че тя му предлага избор: или да си осигури нейното мълчание, като се съгласи годежът да бъде разтурен, или в противен случай тя ще бъде принудена да разгласи на всеослушание истинската причина за разрива. И ако той се опита да се защитава или да опровергава фактите, тогава тя трябва да го насочи към мен.

Мис Вериндър внимателно ме изслуша докрай. След това много мило ми поблагодари за съвета, но същевременно забеляза, че на нея ѝ е невъзможно да го приеме и приложи.

— А мога ли да ви попитам — защо?

Тя се поколеба, след като на свой ред ми зададе въпроса:

— И какво ще стане, ако вас ви помолят да си изкажете мнението относно държането на мистър Годфри Ейблуайт?

— Да?

— Как бихте го нарекли?

— Бих го нарекъл поведение на един низък измамник.

— Мистър Бреф, аз вярвах в този човек! Аз обещах да стана жена на този човек. Как бих могла да му кажа, че е подъл, че ме е измамил? Как бих могла след всичко това да го опозоря в очите на хората? Аз се унижих пред самата себе си, когато помислих за него като за мой бъдещ съпруг. Ако сега му кажа това, както вие ме съветвате, значи да призная и пред него собственото си унижение. Аз не мога да го сторя! Срамът няма да има никакво значение за него. Но този срам ще бъде непоносим за м е и!

С това се откри още една от забележителните особености на нейния характер. Крайното ѝ отвращение към всичко низко и подло я караше да забрави, че трябва да помисли за себе си, поставяше я в неестествено положение, което можеше да я компрометира в очите на всичките ѝ приятели и приятелки! До този момент аз изпитвах известно съмнение дали даденият от мен съвет беше приличен и в реда на нещата. Но след последните ѝ думи аз се уверих, че това беше най-добрият, най-подходящият съвет за нейния случай, и без всякакво колебание започнах отново да я уговорим да го последва.

Тя само поклати глава и отново повтори своите доводи под друга форма.

— Той се е чувствувал мой близък достатъчно, за да ме помоли да му стана жена. И аз съм имала достатъчно високо мнение за него, за да му дам съгласието си. И сега, след всичко това, аз не мога да му кажа в лицето, че той е най-окаяният, най-презираният от всички живи същества!

— Но, скъпа мис Рейчъл — възразих аз, — невъзможно е и да му върнете годежа, без да му изтъкнете за това някаква причина!

— Ще му кажа, че съм размислила още веднъж и съм стигнала до заключението, че и за двама ни ще бъде по-добре да се разделим.

— И нищо повече?

— И нищо повече.

— Помислихте ли си какво може да каже той от своя страна?

— Той може да каже каквото си ще.

Невъзможно беше да не се възхищава човек от нейната изтънченост и решителност, но същевременно беше невъзможно и да не види, че тя сама си навреждаше. Аз я умолявах да мисли за себе си, да преразгледа собственото си положение. Напомних ѝ, че се излага на опасността да бъде криво разбрана по най-жесток начин.

— Вие не можете да се опълчвате срещу хорското мнение — казах аз — по заповед на някакви лични чувства.

— Мога — отвърна тя. — Аз вече направих това.

— Какво искате да кажете?

— Вие сте забравили за Лунния камък, мистър Бреф. Не се ли опълчих аз срещу хорското мнение тогава, ръководена само от личните си чувства!

Нейният отговор ме накара да млъкна за малко. Накара ме да се опитам да открия обяснението за нейното поведение по времето, когато изчезна Лунният камък. Но в подобно нещо аз може би щях да успея, ако бях по-млад. Сега то беше извън силите ми.

Преди да се върнем в къщи, пузнах в ход последните си увещания. Но тя държеше на своето все тъй непоклонливо. И когато в този ден се разделих с Рейчъл, изпитвах към нея най-противоречиви чувства. Тя беше упорита, тя не беше права. Тя беше интересна, тя беше очарователна, достойна за възхищение, тя беше достойна и за дълбоко съжаление. Накарах я да ми обещае, че ще ми пише, щом има нещо важно, и се върнах в Лондон крайно разтревожен.

Вечерта след моето завръщане, когато още не можеше да дойде обещаното от Рейчъл писмо, мистър Ейблуайт-старши ми направи неочаквано посещение и ми съобщи, че мистър Годфри получил отказа и го приел — през същия този ден.

От моя гледна точка простите факти, изложени в тези последни страници, обясняваха причината за съгласието на мистър Годфри Ейблуайт тъй ясно, както да бе я признал лично той. Годфри се нуждаеше от голяма парична сума и тя му трябваше в строго определен срок. Доходите на Рейчъл биха могли да му помогнат във всеки друг случай, ала не и в този; ето защо Рейчъл се бе освободила от Годфри, без да срещне ни най-малката съпротива от негова страна. Ако някой ми кажеше, че това е просто предположение, аз бих го попитал: какво друго предположение би могло да отговори на въпроса — защо той се отказва от женитба, която може да му осигури охолен живот?

Радостта, която можех да изпитвам при този щастлив обрат на нещата, беше помрачен от това, което се случи по време на понататъшния ми разговор със стария Ейблуайт.

Той дойде, разбира се, за да узнае дали аз не бих могъл да му обясня странната постъпка на мис Вериндър. Излишно е да споменавам, че аз съвсем не можех да му доставя нужните сведения. Досадата, която му причиних, както и раздразнението, предизвикано от неотдавнашната му среща с неговия син, накара мистър Ейблуайт да загуби самообладание. Изразът на лицето му, както и неговите думи ме убедиха, че мис Вериндър не може да очаква от него никаква милост, когато я посети на следващия ден в Брайтън.

Аз прекарах тревожна нощ, размишлявайки какво: трябва да правя по-нататък. Как завършиха тези мои размишления и как се беше оправдало моето недоверие към стария мистър Ейблуайт, е вече разказано (доколкото ми е известно) от нашата добродетелна приятелка мис Клак. Остава ми само да добавя, че мис Вериндър намери спокойствие и почивка, от които тя, бедната, много се нуждаеше, в моя дом, в Хемстед. Тя ни направи честта да ни погостува по-дълго време. Жена ми и дъщеря ми останаха очаровани от нея; и когато изпълнителите на завещанието назначиха нов настойник, аз почувствувах искрена гордост и удоволствие при мисълта, че моята гостенка и моето семейство се разделиха като най-добри приятели.

ВТОРА ГЛАВА

Сега ми остава да изложа още и известните на мен допълнителни сведения относно Лунния камък — или по-право — относно плана, който си бяха съставили индусите, за да го откраднат. Дори и малкото, което имам да кажа (както вече споменах), е все пак доста важно по своето забележително отношение към събития, които са още пред нас.

Десетина дни след като мис Вериндър ни бе напуснала, един от моите чиновници влезе и кабинета ми с визитна картичка в ръка и ми съобщи, че долу ме чакал някакъв господин, който искал да говори с мен.

Погледнах картичката. На нея беше написано някакво чуждестранно име, което вече съм забравил. Под името обаче бяха написани на английски няколко думи, които помня много добре:

„С препоръка от мистър Септимъс Люкър“.

Дързостта на човек като мистър Люкър, осмелил се да препоръчва когото и да било на мен, ме учуди толкова много, че аз поседях мълчаливо, питайки се дали очите ми не бяха ме излъгали. Забелязал моето смущение, чиновникът счете за нужно да сподели с мен резултатите от своите лични наблюдения над чужденеца, който чакаше долу.

— Това е човек със забележителна външност, сър? Тъй мургав, че всички го взехме за индус или нещо от този род.

Свързвайки мислено мнението на чиновника с обидния за мен ред върху картичката, която държах в ръката си, аз моментално си помислих, че препоръката на мистър Люкър и посещението на чужденеца може да се отнасят до Лунния камък. За голямо учудване на моя чиновник реших незабавно да приема господина, който чакаше долу.

В оправдание на голямата професионална жертва, принесена пред олтара на моето любопитство, си позволих да напомня на всеки, който ще чете тия редове, че нито един човек (поне в Англия) не би

могъл да претендира за по-тясна връзка с историята на Лунния камък от мен. Полковник Хърнкасл ми се бе доверил със своя план за избягване на смъртта от ръцете на отмъстителите. Аз бях получавал периодически писмата на полковника, които ми съобщаваха, че той е жив. Аз съставих завещанието, с което той остави Лунния камък на мис Вериндър. Аз накарах изпълнителя на завещанието да изпълни своя дълг, надявайки се, че този диамант може да се окаже ценна придобивка за неговото семейство. И накрая аз преодолях нерешителността на мистър Франклин Блейк и го придумах да занесе диаманта в дома на лейди Вериндър. Мисля, че никой не може да опровергае моето право да се интересувам по-нататък от Лунния камък и всичко, свързано с него.

В минутата, когато моят тайнствен клиент беше въведен в кабинета ми, аз почувствувах някакво вътрешно убеждение, че пред мен се намира един от тримата индуси — по всяка вероятност техният главатар. Той беше изискано облечен в европейски дрехи. Но мургавото му лице, тънката гъвкава фигура, любезните му, изискани маниери бяха достатъчни, за да разкрият неговия ориенталски произход на всеки интелигентен и наблюдателен човек.

Поканих го да седне и го помолих да ми каже какво го бе довело при мен.

След като се извини — с най-избрани английски думи, — че се осмелява да ме безпокои, индусът извади малък пакет, обвит отгоре със златен брокат. Като свали тази и още една обвивка от някаква копринена тъкан, той сложи на масата малка кутия или по-право, ковчеже от слонова кост, красиво инкрустирано със скъпоценни камъни.

— Аз дойдох, сър — каза той, — да ви помоля да ми заемете малко пари. А това ще ви оставя като залог.

Аз посочих неговата визитна картичка.

— И вие се обръщате към мен по препоръка на мистър Люкър? — попитах аз.

Индусът се поклони.

— Мога ли да ви попитам защо мистър Люкър сам не ви е дал нужните пари?

— Мистър Люкър ми каза, сър, че няма свободни пари.

— И ви посъветва да се обърнете към мен?

Сега пък индусът на свой ред посочи картичката.

— Както виждате.

Кратък и точен отговор! Ако Лунният камък се намираще у мен, аз съм твърдо убеден, че този ориенталски аристократ би ме пратил на онзи свят, без да се поколебае. Същевременно, като изключим тази неприятна дреболия — аз трябва да призная, че той наистина беше един образцов клиент. Вероятно той не би пожалил моя живот; но направи това, което моите съотечественици никога не бяха правили — той ми скъпеше времето.

— Съжалявам — казах аз, — че вие сте си направили труда да идвате при мен. Мистър Люкър е сбъркал, като ви е изпратил тук. Аз се ползувам с доверието, както и други мои колеги, да давам пари назаем. Но никога не заемам пари на непознати лица, и то при такъв залог като вашия.

Без да прави никакви опити, както биха сторили други хора, за да ме уговаря да отстъпя от моите принципи и да направя изключение, индусът още веднъж се поклони и без да продума, пови ковчежето си в двете обвивки. След това стана — този възхитителен убиец! — стана още в минутата, когато му отговорих!

— Бихте ли бил тъй снизходителен към един чужденец и ми разрешите да ви задам един въпрос, преди да си отида — каза той.

Този път аз се поклоних. Само един въпрос за сбогом.

А на мен обикновено ми задават петдесет!

— Да предположим, сър, че вие бихте пожелали да ми дадете пари назаем — каза той, — в какъв именно срок аз ще трябва да ги върна обратно?

— Според възприетите в нашата страна норми — отвърнах аз, — вие би трябвало да си върнете дълга (ако пожелаете) една година след деня, в който сте ги получили.

Индусът направи последния си поклон — най-ниския от всички, и изведнъж безшумно излезе от стаята.

Това бе направено само в един миг — той се изплъзна тихичко, лекичко като котка, — нещо, което, трябва да си призная, малко ме поизплаши. Щом дойдох на себе си достатъчно, за да мога да мисля, стигнах до едно ясно заключение относно иначе загадъчния гост, който ме бе удостоил със своето посещение.

Той така добре бе владял себе си по време на нашия разговор, че нито по лицето му, нито по гласа му, нито пък по маниерите му можеше да се отгатне някакво предизвикателство. Но имаше един миг, когато той все пак ми даде възможност да надзърна под маската му. Той не показва ни най-слабия интерес към нищо казано от мен, докато аз не споменах за срока, след който длъжникът би трябвало да започне изплащането на получения от него заем. Само тогава, когато му давах тия сведения, той за пръв път ме погледна в очите. От това аз си извадих заключение, че ми бе задал този последен въпрос с някаква специална цел и че си имаше някакъв особен интерес да чуе моя отговор. И колкото повече размишлявах върху нашия разговор, толкова по-силно ставаше подозрението ми, че поднесеното ковчеже и отправената молба за заем бяха чисто и просто предлог, пуснат в ход, за да подготвят почвата за последния му въпрос.

Уверил се в достоверността на това мое заключение, аз се опитвах да отида още по-нататък и да отгатна причината за посещението на индуса. Но ето че в този момент ми донесоха писмо, и то от самия мистър Люкър. Той ме молеше да го извиня, изразявайки се по най-противен и раболепен начин, и ме уверяваше, че може да ми обясни всичко с най-удовлетворителен за мен резултат, ако само го удостоя с една лична среща.

Жертвувайки още веднъж работата си, просто от любопитство, аз му определих среща в моята кантора за следващия ден.

Мистър Люкър се оказа във всяко отношение човек с много по-малко достойнство от индуса — той беше толкова вулгарен, толкова безобразен, толкова раболепен, че не си заслужава да бъде описван по-подробно в тия страници. Ето същността на това, което той ми каза.

Един ден преди посещението си при мен същият изискан индус бе оказал тази чест и на мистър Люкър. Въпреки европейските му дрехи мистър Люкър тутакси познал в лицето на своя посетител главатаря на тримата индуси, които преди известно време му бяха досаждали, шляейки се около неговия дом, така че той бил принуден да се оплаче от тях в съда. След това странно откритие стигнал до заключението (нещо напълно естествено), че индусът несъмнено е един от тримата мъже, които му бяха завързали очите, запушили устата и отнесли разписката от банкера. В резултат на това той се вцепенил от ужас и бил твърдо уверен, че е настанал последният му час.

Обаче индусът се държал така, като че никога преди това не го бил виждал. Той извадил малкото ковчеже и се обърнал към мистър Люкър със същата молба, с която се бе обърнал и към мен. Желаяйки да се отърве от него колкото може по-скоро, мистър Люкър тутакси му отговорил, че не разполага със свободни пари. Тогава индусът го помолил да го насочи към човек, към който би било най-целесъобразно да се обърне за необходимия му заем. Мистър Люкър му отговорил, че най-целесъобразно в подобен случай е да се отнесе до някой адвокат, който се ползува с добро име. Когато индусът го помолил да назове такъв един адвокат, мистър Люкър споменал моето име — по простата причина, че бивайки крайно изплашен, се хванал за първото име, което му дошло наум.

— Пот течеше от мен като порой, сър — завърши този нещастник. — Аз сам не знаех какво говоря. Надявам се, че вие няма да ме обвинявате за това, сър, като имате предвид, че бях изплашен до смърт.

Доста любезно извиних този човечец. Това беше най-бързият начин да се освободя от неговото присъствие. Преди да ме напусне обаче, аз му зададох един-единствен въпрос: не бе ли казал индусът нещо по-забележително на излизане от дома на мистър Люкър?

— Да, на излизане индусът задал на мистър Люкър съвсем същия въпрос, който бе задал на мен; и, разбира се, получил съвсем същия отговор.

Какво означаваше това? Обяснението на мистър Люкър не ми помогна да разреши този въпрос. Моята собствена съобразителност, към която прибяхнах, също не ми помогна. Този ден бях поканен на вечеря; и когато, изпаднал в не много добро настроение, се изкачвах към втория етаж, за да се преоблека, съвсем не подозирах, че пътят към моята гардеробна ще се окаже в дадения случай път към търсеното откритие.

ТРЕТА ГЛАВА

Почетен гост на тази вечеря се оказа мистър Мъртуейт.

Когато той се върна в Англия след дълги скитания, обществото много се интересуваше от този пътешественик, преживял толкова приключения и благополучно преодолял множество опасности. Сега той беше разгласил, че възнамерявал отново да се върне на арената на своите подвизи и да проникне във все още неизследвани области. Това негово великолепно равнодушие към опасностите, на които бе готов повторно да изложи живота си, възобнови поотслабналия интерес към този герой. Законът за вероятностите беше явно против възможността да отърве кожата си и този път. Не всеки ден ни се удава да се срещнем на вечеря с някой забележителен човек, чувствувайки, че има голяма вероятност в най-скоро време да чуем новината за неговата гибел.

Когато мъжете останаха сами в столовата, аз се намерих седнал до самия мистър Мъртуейт. Едва ли е нужно да споменавам, че тъй като всички гости бяха англичани, те — щом присъствието на дамите престана да ги стеснява — се впуснаха в разговори върху политиката.

Трябва да си призная, че по отношение на тази тема, която представлява такъв голям интерес за болшинството от моите съотечественици, аз съм един от най-нетипичните англичани, живели някога на този свят. Общо взето, всеки разговор върху политиката ми изглежда най-скупният и безполезен от всички разговори. Когато бутилките с вино обиколиха за първи път масата, аз погледнах мистър Мъртуейт и забелязах, че той вероятно споделяше моето мнение по този въпрос. Той се държеше твърде внимателно, проявявайки уважение към чувствата на своя домакин, но от това не ставаше по-малко очевидно, че се готвеше да си подремне. Дойде ми наум мисълта, че си заслужава да се опитам да го държа буден с разговор за Лунния камък и ако това ми се удаде — да узная неговото мнение за по-нататъшното развитие в заговора на индусите след срещата, проведена в прозаическата обстановка на моята кантора.

— Ако не греша, мистър Мъртуейт — започнах аз, — вие се познавахте с покойната лейди Вериндър и донякъде сте се интересували от странните събития, завършващи с изчезването на Лунния камък?

Знаменитият пътешественик ми направи честта тутакси да се пробуди от дрямката си и да ме попита кой съм. Аз го осведомих за моите професионални връзки със семейство Хърнкасл, като не забравих да спомена за онова странно положение, което заемах спрямо полковника и неговия диамант. Мистър Мъртуейт се извърна на стола, остави зад гърба си цялата компания (и консерватори, и либерали) и съсредоточи цялото си внимание в мистър Бреф, един обикновен адвокат от Грейс-Ин скуеър.

— Чули ли сте напоследък нещо за индусите? — попита той.

— Имам всичките основания да предполагам, че един от тях ме посети вчера в моята кантора — отговорих аз.

Мистър Мъртуейт беше човек, който не се учудваше тъй лесно; но този мой отговор съвсем го изуми. Аз му разказвах какво се бе случило с мистър Люкър и с мен точно така, както го описах и по-горе.

— Ясно е, че прощалният въпрос на индуса беше зададен с някаква цел — добавих аз. — Защо му се искаше тъй много да знае в какъв срок длъжникът следва да изплати своя дълг?

— Възможно ли е да не се досещате за това, мистър Бреф?

— Срамувам се от глупостта си, мистър Мъртуейт, но наистина нищо не разбирам.

На знаменития пътешественик му се дощя да изследва докрай моята глупост.

— Позволете ми да ви задам един въпрос — каза той. — В каква фаза се намира сега заговорът на индусите да откраднат Лунния камък? Какви са техните най-близки намерения?

— Това не мога да кажа — отвърнах аз — Намеренията на индусите са тайна за мен.

— Намеренията на индусите, мистър Бреф, са тайна за вас само защото вие никога не сте се замисляли сериозно над тях. Нека си припомним и разгледаме заедно всички събития от деня, в който вие сте съставили завещанието на полковник Хърнкасл, до часа, когато този индус ви е посетил в кантората. При вашето положение на семеен адвокат е много важно — за опазване интересите на мис Вериндър, ако стане нужда — да имате едно ясно разбиране по цялата тази работа. Гледайки така на въпроса, кажете ми кое е по-интересно за вас — сам да се доберете до подбудителните причини на индусите и да ги

разберете или пък искате аз да ви спестя труда по едно самостоятелно изследване и още сега да ви съобщя моето мнение?

Излишно е да споменавам, че аз напълно оцених практическия смисъл на първото от двете предложения и избрах именно него.

— Много добре — каза мистър Мъртуейт. — Нека разгледаме преди всичко възрастта на всеки един от тримата индуси. Аз ги видях и мисля, че те всички изглеждат на една възраст; а посетилият ви индус — както вие сам можете да потвърдите — се намира в разцвета на силите си. Вие не му давате и четиридесет години, нали? И аз съм на същото мнение. Да речем, че още няма четиридесет години. Сега погледнете назад към времето, когато полковник Хърнкасл е пристигнал в Англия и когато вие сте били въввлечени във възприетия от него план за опазването на своя живот. Не ви карам да броите годините. Ще кажа само това; ясно е, тези индуси, съдейки по тяхната възраст, трябва да са приемници на онези трима индуси (забележете, мистър Бреф — всичките брамини, от най-високата каста!), които са последвали полковника до тия брегове. Много добре. Тези наши приятели индуси са дошли да сменят ония, които са били тук преди тях. Ако ставаше въпрос само за това, работата нямаше да представлява особен интерес. Но сега същите индуси са направили нещо повече. Те са застанали начело на същата тази организация, която техните предшественици са създали в нашата страна. Не се плашете! Аз не се съмнявам, че тази организация, според нашите разбирания, е дребна работа. Нейният актив се състои в това: да разполагат с пари; да се ползват от услугите на съмнителни англичани от чуждестранен произход и накрая да разчитат на съчувствието на неколцина свои съотечественици, които изпълняват най-различни длъжности в този голям град. Вие виждате, че в това няма нищо опасно! Но то трябва да се спомене, защото може би в нашите по-нататъшни разсъждения ще бъдем принудени отново да засегнем тази скромна индуска организация. А сега, след като уточнихме положението, ще ви задам един въпрос и се надявам, че вашият личен опит ще ви помогне да ми отговорите на него. Кое събитие, според вас, е дало на индусите първата възможност да откраднат диаманта?

Разбрах защо той спомена за моя личен опит.

— Първата възможност — отговорих аз — им беше дадена със смъртта на полковник Хърнкасл. Предполагам, че те своевременно са узнали за неговата смърт.

— Разбира се. И така вие казвате, че тази смърт им е дала първата възможност. Дотогава Лунният камък се пазеше на сигурно място, в касата на банката. Вие дадохте законна форма на завещанието на полковника, според което скъпоценният камък остава на неговата племенница; това завещание беше регистрирано по законния ред. Като юрист, вие лесно ще се досетите какво именно индусите са могли (по съвета на някой англичанин) да предприемат след това.

— Да вземат копие на завещанието от Доктор-Къмънз — отговорих аз.

— Точно така. Един или друг измежду тия подозрителни англичани, за които вече споменах, им, е доставил това копие. От него те са узнали, че Лунният камък е завещан на дъщерята на лейди Вериндър и че мистър Блейк-старши или някое посочено от него лице трябва да го предаде в нейните ръце. Вие ще се съгласите, че всички необходими сведения за хора като лейди Вериндър и мистър Блейк могат да се получат много лесно. На индусите им с останало само да решат кога да се опитат да откраднат диаманта: по време на изнасянето му от банката или по-късно — когато го занесат в Йоркшир, в дома на лейди Вериндър. Второто разрешение несъмнено се е оказало по-безопасно и ето ви обяснението за появяването на индусите, предрешени като фокусници, във Фризингхол. Излишно е да се споменава, че лондонската организация ги е държала в течение на всички събития. За това са били достатъчни двама души. Единият е трябвало да следи кой се отправя от дома на мистър Блейк към банката. Другият вероятно е черпил с бира слугите в дома на мистър Блейк и се е осведомил за новините в семейството. По този най-прост начин те са узнали, че мистър Франклин Блейк е ходил в банката и че той е единственият човек от семейството, който се готви да посети лейди Вериндър. Това, което се случи в резултат на тези сведения, вие вероятно помните не по-зле от мен.

Аз си припомних как Франклин Блейк бе забелязал на улицата, че го следят; как поради това бе заминал за Йоркшир няколко часа по-рано и как (благодарение на превъзходния съвет на стария Бетъридж) той бе предал диаманта на съхранение във Фризингхолската банка,

преди още индусите да узнаят за неговото пребиваване в Йоркшир. Дотук всичко беше съвсем ясно. Но тъй като индусите не са знаели за взетите предпазителни мерки, как се бе случило така, че те не направиха нито един опит да проникнат в дома на лейди Вериндър (където, според тях, би трябвало да се намира диамантът) през цялото време, изминало от пристигането на Франклин Блейк до рождения ден на Рейчъл?

Поставяйки този труден въпрос на мистър Мъртуейт, аз счетох за нужно да добавя, че бях чул за Малкото момче, за мастилото и прочие и че всяко обяснение, основано върху теорията на ясновидството, за мен е съвсем неубедително.

— И за мен също — отвърна мистър Мъртуейт. — Ясновидството в дадения случай е само една проява на романтичната черта в характера на индусите. Да обкръжат своята уморителна и опасна задача в една чужда страна с елементи на чудното и свръхестественото — означава за тези хора известно ободряване и душевно успокояване. Съгласен съм, че това е съвсем понятно за един англичанин. Тяхното момче несъмнено е медиум, чувствителен към хипнотическо влияние, и под това влияние то отразява мислите на човека, който го хипнотизира. Аз съм проучил теорията на ясновидството и не съм имал случай да установя, че нейната практическа изява отива по-далеч от тази именно фаза. Индусите гледат на този въпрос по-иначе. Те вярват, че тяхното момче е способно да вижда предмети, които остават невидими за собствените им очи, и, повтарям, в това чудо те откриват извора на ново вдъхновение за постигане на целта, която ги обединява. Споменавам за това само като любопитна черта на човешкия характер, съвсем нова за нас. При изследването, с което сега се занимаваме, ние с вас нямаме никаква работа с ясновидството, с хипнотизма и с всичко останало, в което трудно може да повярва един практичен човек. Моята цел е да проследя действията на индусите стъпка по стъпка и да постигна резултат с рационални методи. Достатъчно успешно ли направих това дотук?

— Без всяко съмнение, мистър Мъртуейт! Но аз с нетърпение чакам да чуя рационалното обяснение на трудния въпрос, който ви зададох преди малко.

Мистър Мъртуейт се усмихна.

— Неговото обяснение е най-лесно — каза той. — Позволете ми преди всичко да призная, че вашето схващане по този въпрос е съвсем правилно. Индусите очевидно не са знаели какво точно е направил мистър Франклин Блейк с диаманта — тъй като те са извършили своята първа грешка още през първата нощ от пристигането на мистър Блейк в дома на леля си.

— Първата грешка? — повторих аз.

— Разбира се! Грешката — че са допуснали Габриел Бетъридж да ги изненада на терасата през нощта. Обаче те сами разбрали тази своя грешка, защото — както вие казахте — въпреки че са разполагали с достатъчно време, те не се приближили до къщата цели седмици след това.

— Но защо, мистър Мъртуейт? Ето какво бих желал да зная. Защо?

— Защото нито един индус, мистър Бреф, не се излага на излишен риск! Разпоредбата, която вие сте записали в завещанието на полковник Хърнкасл, ги бе осведомила (нали така?), че Лунният камък ще стане собственост на мис Вериндър за нейния рожден ден. Много добре. Кажете ми как най-разумно биха постъпили хора в тяхното положение? Да направят ли опит да откраднат диаманта, докато се намира в ръцете на мистър Франклин Блейк, когато им е било вече ясно, че той подозира нещо и умее да ги надхитри? Или да почакаат, когато диамантът мине в ръцете на една млада девойка, която с наивна радост ще се накити с това великолепно украшение при всеки възможен случай? Нима ви трябва доказателство за правотата на моите думи? Самото поведение на индусите може да ви послужи за такова доказателство. След цели седмици, прекарани в очакване, те се появили отново в къщата в рождения ден на мис Вериндър; и били възнаградени за своето търпение с възможността да видят Лунния камък върху блузата на мис Вериндър. Когато по-късно през тази вечер чух историята на полковника и диаманта, аз бях тъй уверен в голямата опасност, на която мистър Франклин се бе изложил (несъмнено индусите биха го нападнали, ако той бе тръгнал към дома па лейди Вериндър сам), и тъй силно бях убеден в още по-големите опасности, които очакваха мис Вериндър — че ги посъветвах да изпълнят желанието на полковника и да унищожат значението на камъка, като го наскат на отделни парчета. Как неговото необикновено изчезване през

оная нощ направи моя съвет безполезен и обърка всички планове на индусите, как на другия ден те бяха арестувани, хвърлени в затвора като скитници и мошеници — обстоятелство, което ги лиши от възможността да предприемат каквото и да било — всичко това ви е известно тъй добре, както и на мен. Тук свършва първото действие на заговора. Преди да отидем по-нататък — мога ли да ви попитам дали моето обяснение (на вашия труден въпрос) е задоволително за човек с практически ум?

Невъзможно беше да се отрича, че той прекрасно бе отговорил на трудния ми въпрос — благодарение на своето познаване на характера на индусите, както и на обстоятелството, че не е трябвало да мисли като мен за стотици други завещания след смъртта на полковник Хърнкасл!

— И така — продължи мистър Мъртуейт, — първата възможност, представила се на индусите да откраднат диаманта, била загубена за тях в деня, когато ги хвърлили във Фризингхолския затвор. Кога им се бе представила друга възможност? Втората възможност им се бе представила — и аз мога да докажа това, — — когато те още са лежали в затвора.

Преди да продължи своя разказ, той извади бележника си и го отвори на определено място.

— По онова време аз бях на гости у мои приятели във Фризингхол. Един или два дни преди индусите да бъдат освободени (мисля, че беше в понеделник), надзирателят на затвора дойде при мен с някакво писмо. Някоя си мисис Макан, при която те били на квартира, оставила това писмо в затвора, за да бъде предадено на индусите; а самата мисис Макан била получила писмото у дома си със сутрешната поща. Затворническите власти забелязали, че печатът на писмото бил от Ламбърт и че адресът, макар и написан на правилен английски език, някак странно се различавал от възприетия у нас начин да се адресират писма. Когато отворили писмото, видели, че то било написано на някакъв чужд език — на индустански, както правилно предположили. И надзирателят бе дошъл при мен с цел да му превода писмото. Аз преписах в бележника си както оригинала, така и моя превод — и ето ги сега на ваше разположение.

Той ми подаде отворения си бележник. Най-напред беше преписан адресът на писмото, който бе написан като една фраза, без

никакви препинателни знаци: „*До тримата индуси живущи в дома на мис Макан във Фризингхол в Йоркшир*“. После следваше оригиналният текст, а английският превод се намираше и се състоеше от следните мистериозни фрази:

„В името на Регента на Нощта, който седи на антилопа и чиито ръце обгръщат четирите краища на земята!

Братя, обърнете лицата си на юг и елате при мен на улицата на многото шумове, която се спуска към пътната река.

Причината е това:

Моите собствени очи го видяха.“

Тук писмото свършваше без никаква дата, бел никакъв подпис. Аз го подадох обратно на мистър Мъртуейт и си признах, че този любопитен образец на индуска кореспонденция съвсем ме бе объркал.

— Аз ще ви обясня първата фраза — каза той, — а поведението на индусите ще ви обясни останалото. В индуската митология богът на луната е представен като четирикрако божество, седнало на антилопа; една от неговите титли е Регент на Нощта. Тук именно се крие нещо, което много прилича на косвен намек за Лунния камък. А сега нека видим какво са направили индусите, след като затворническите власти им връчили писмото. Още същия ден, в който ги освободили, те тутакси се отправили към гарата и се качили на първия влак за Лондон. Във Фризингхол ние всички съжелявахме, че над по-нататъшните постъпки на индусите не бе извършено никакво тайно наблюдение. Но след като лейди Вериндър бе освободила детектива и преустановила всяко по-нататъшно следствие по изчезването на диаманта, никой вече не можеше да предприеме нещо по това дело. На индусите им бе дадена възможност да отидат в Лондон и те отидоха в Лондон. Какво и кога чухме за тях след това, мистър Бреф?

— Когато започнаха да досаждат на мистър Люкър — отговорих аз, — шляейки се около неговия дом в Ламбът.

— Четохте ли във вестника как мистър Люкър се обърна за съвет към съда?

— Да.

— Ако си спомняте добре, той споменал за някакъв чужденец, който служел при него и когото той току-що бил уволнил, подозирайки го в опит за кражба; той подозирал също така, че този чужденец действувал заедно с индусите, които му досаждали. Изведнъж, мистър Бреф, става много ясно както относно човека, който е написал до индусите това писмо, което така ви обърка, така и относно намека — каква именно ориенталска скъпоценност този служащ се е опитал да открадне от мистър Люкър.

Изводът, както аз сам побързах да призная, беше достатъчно ясен и нямаше нужда от повече разяснения. Аз и преди това не се съмнявах, че Лунният камък е попаднал в ръцете на мистър Люкър именно по онова време, за което наемваше мистър Мъртуейт. Мене ме смущаваше само едно нещо: как са могли индусите да узнаят за това? Сега и този въпрос (според мен, най-трудният за разрешаване) получи своя отговор като всички останали въпроси. Макар и юрист, започнах да чувствавам, че мога да се доверя на мистър Мъртуейт; че той благополучно ще ме преведе със завързани очи и през последните завои на лабиринта, из който бе ме водил досега. Аз му направих този комплимент и той най-любезно го прие.

— Но сега ще трябва и вие на свой ред да ми помогнете да си изясня нещо... — каза той. — Някой е донесъл Лунния камък от Йоркшир в Лондон. Някой го е заложил срещу пари, иначе той не би се намирал в ръцете на мистър Люкър. Знае ли се вече кой е направил това?

— Доколкото ми е известно, още не.

— Носеха се някакви слухове за мистър Годфри Ейблуайт... но беше ли така? Казаха ми, че той бил прочут филантроп... а това е нещо, което решително говори против него.

Аз най-искрено се съгласих с мистър Мъртуейт по този въпрос. Същевременно се почувствувах задължен да му съобщя (разбира се, без да споменавам името на мис Вериндър), че мистър Годфри Ейблуайт е бил очистен от всяко подозрение въз основа на показания, за чиято достоверност мога да поръчителствувам.

— Много добре — спокойно произнесе мистър Мъртуейт, — нека предоставим на времето да разясни този въпрос. А сега, мистър Бреф, ние трябва да се върнем към индусите. Пътуването им до

Лондон свършило с това, че станали жертва на нов неуспех. Изпускането на втората възможност да откраднат диаманта трябва, според мен, да се отдаде на хитростта и предпазливостта на мистър Люкър, който ненапразно се е издигнал в тази тъй доходна и древна професия — лихварството! Уволнявайки незабавно своя съмнителен служител, той е лишил индусите от помощта, която техният съучастник, промъкнал се в неговия дом, би им оказал. Занасяйки незабавно Лунния камък в касата на своя banker, той изненадал и учудил заговорниците, преди да могат да си съставят нов план за действие. Откъде са разбрали индусите за всичко това и как са успели да задигнат разписката от bankera — това са неща, случили се тъй наскоро, че не си заслужава да ги разглеждаме. Достатъчно е да кажем, че те са узнали, че Лунният камък отново се е изплъзнал от ръцете им и че е бил депозиран (просто като „скъпоценна вещ“) в сейфа на bankera. А сега, мистър Бреф, каква трета възможност за открадването на диаманта може да им се представи и кога?

Едва излязъл този въпрос от неговите устни, и аз най-сетне прозрях защо индусът ме бе посетил вчера:

— Разбирам! — възкликнах аз. — Индусите са уверени, така както ние, че Лунният камък е заложен, и те трябва да узнаят най-ранния срок за откупуването на залога — защото тогава именно диамантът ще бъде изнесен от bankата!

— Казах ви, че вие сам ще откриете това, мистър Бреф, ако аз просто ви подсказва нещичко. Една година след залагането на Лунния камък на индусите ще се представи трета възможност да откраднат диаманта. Самият мистър Люкър им е казал колко време трябва да чакат: а вие, с вашия неопровержим авторитет, сте потвърдили верността на неговите думи. Кога, по ваше мнение, е попаднал диамантът в ръцете на заемодавеца?

— Към края на миналия юни, доколкото си спомням — отговорих аз.

— Сега сме хиляда осемстотин четиридесет и осма година. Много добре. Ако неизвестното лице, заложило Лунния камък, ще може да го откупи след една година, диамантът ще бъде в неговите ръце към края на юни хиляда осемстотин четиридесет и девета. Тогава аз ще бъда на хиляди мили далеч от Англия и от английските новини.

Но може би си заслужава вие да си отбележите тази дата и да се постараете да бъдете в Лондон по това време.

— Вие мислите, че тогава ще се случи нещо сериозно?

— Мисля, че животът ми ще бъде в по-голяма безопасност — отвърна той — сред свирепите фанатици на Централна Азия, отколкото би било, ако пристъпех прага на банката с диаманта в джоба си. Индусите вече два пъти са претърпели неуспех, мистър Бреф. Аз съм твърдо убеден, че те няма да се провалят за трети път!

Това бяха неговите последни думи. Поднесоха кафе; гостите наставаха и се пръснаха из стаите. А ние се качихме горе при дамите.

Аз си записах датата; и може би не ще бъде зле да завърша разказа си, като повторя тук същите редове:

„Юни хиляда осемстотин четиридесет и девета година.

Очаквай новини за индусите към края на месеца“.

Свършил това, аз предавам перото, от което повече не ще се нуждая, на този, който трябва да пише след мен.

ТРЕТИ РАЗКАЗ НАПИСАН ОТ ФРАНКЛИН БЛЕЙК

ПЪРВА ГЛАВА

През пролетта на хиляда осемстотин четиридесет и девета година, скитайки из Ориента, аз промених плана на моите пътешествия; този план беше съставен преди няколко месеца и бе на моя адвокат и на моя banker в Лондон.

Това изменение ме застави да изпратя моя слуга за писма и парични преводи при английския консул в един от градовете, който вече не възнамерявах да посетя. Моят слуга трябваше отново да се присъедини към мен в уречено време и на уречено място. Един непредвиден случай, за който той не беше виновен, го бе задържал по пътя. Цяла седмица аз и наетите от мен хора го чакахме до границата на пустинята. Най-после загубеният слуга се появи пред входа на моята палатка с парите и писмата.

— Страхувам се, че ви нося неприятна новина, сър — рече той, показвайки едно от писмата с траурни краища, адресът на който беше написан от ръката на мистър Бреф.

В подобни случаи едва ли има нещо по тежко от неизвестността. С нетърпение отворих писмото с траурните краища преди другите. То ми съобщаваше, че баща ми починал и че аз съм наследил неговото огромно състояние. Богатство, преминало по този начин в моите ръце, ме натоварваше и със съответните отговорности; и мистър Бреф ме умоляваше да не губя време и да се върна незабавно в Англия.

На другия ден сутринта аз вече бях на път за родината.

Моят портрет, нарисуван от стария ми приятел Бетъридж по времето, когато напуснах Англия, е — според мен — малко преувеличен. Той по своему бе изтълкувал твърде сериозно една от многото иронични забележки на младата си господарка относно моето чуждестранно възпитание; и се беше убедил, че действително вижда тия френски, немски и италиански черти на моя характер, по адрес на което моята весела братовчедка просто се е пошегувала и който

съществуваха само във въображението на нашия добър Бетърдж. Но като изключим това, аз трябва да призная, че той бе изложил цялата истина по друг един въпрос — аз действително бях дълбоко наранен от държането на Рейчъл и напуснах Англия с първия порив на страдания, причинени ми от най-горчивите разочарования в моя живот.

Заминах за чужбина с надеждата, че промяната на околната среда, продължителното ми отсъствие ще ми помогнат да забравя Рейчъл. Аз съм убеден, че човек, който отрича благотворното влияние на преселването и разлуката при подобни случаи, няма вярна представа за човешката природа. Промяната и раздялата отвличат вниманието от непрестанното съзерцаване на собствената скръб. Аз не забравих Рейчъл, но тъжният спомен загуби полека-лека своята горчивина поне през времето, докато разстоянието и новите впечатления все повече и повече заставаха между нея и мен.

От друга страна обаче, когато се отправих за дома, действието на това лекарство, което ми бе помогнало тъй много, започна да отслабва. Колкото повече се приближавах към страната, където живееше тя, и към възможността да я видя пак, толкова по-непреодолима ставаше и предишната ѝ власт над мен. Напускайки Англия, аз по-скоро бих умрял, отколкото да произнеса името ѝ. Щом се завърнах в Англия и срещнах мистър Бреф, аз най-напред попитах за Рейчъл.

Разбира се, на мен ми разказаха всичко, което се бе случило в мое отсъствие — с други думи, всичко, което е изложено тук като продължение на разказа на Бетърдж, с изключение на едно обстоятелство. По това време мистър Бреф смяташе, че няма право да ми съобщи причините, които бяха накарали Рейчъл и Годфри Ейблуайт да развалят годежа си. Аз не го безпокоих с неудобни въпроси по това деликатно събитие. След болезненото разочарование, причинено ми от известието за нейното намерение да стане жена на Годфри, за мен бе достатъчно облекчение да узная, че тя бе размислила, бе се убедила в привързаността на своята постъпка и бе оттеглила назад дадената си дума.

След като изслушах разказа за миналото, следващите мои въпроси (все за Рейчъл!) преминаха към настоящето. Под чии грижи се намира тя сега? Къде живее, откога е напуснала дома на мистър Бреф?

Живеела при овдовялата сестра на покойния сър Джон Вериндър, мисис Меридю, която изпълнителите на завещанието на

майка ѝ помолили да ѝ стане настойник и която се съгласила. Научих, че те двете се разбирали отлично и че понастоящем се настанили за лондонския сезон в дома на мисис Меридю на площад Портланд.

Половин час след като узнах това, аз се отправих към площад Портланд — без да имам смелостта да кажа за това на мистър Бреф!

Слугата, който ми отвори вратата, не беше сигурен дали мис Вериндър си бе в къщи. Аз го проводих горе с моята визитна картичка, за да може по-скоро да се разреши този въпрос: слугата се зърна и с пронизателен израз на лицето ми съобщи, че мис Вериндър не била в къщи.

Бих могъл да подозирам някои други хора, че умишлено отказват да се срещнат с мен; но да подозирам Рейчъл в подобно нещо, ми бе невъзможно. Помолих да ѝ предадат, че ще се върна пак в шест вечерта.

В шест часа на мен отново ми казаха, че мис Рейчъл я няма в къщи. Не беше ли поръчала тя да ми предадат нещо? Нищо. Нима мис Вериндър не бе получила моята картичка? Да, тя я получила.

Изводът беше съвсем ясен. Рейчъл не желаше да ме види.

Аз, от моя страна, не можех да допусна да се отнасят към мен по този начин, без да се опитам да узная причината за това. Изпратих картичката си на мисис Меридю с молба да ми определи час за свиждане, когато на нея ще ѝ бъде най-удобно.

Мисис Меридю ме прие веднага. Аз бях въведен в приятна малка гостна стая и се намерих пред приятна, дребна възрастна дама. Тя се оказа тъй добра, че изрази своето дълбоко съчувствие към мен, както и известна изненада. Но същевременно тя не можа да ми обясни поведението на Рейчъл, нито можела да я уговаря за неща, отнасящи се очевидно до личните ѝ чувства. Старата дама повтаряше все това — много пъти, с учтиво вежливо търпение, което нищо не бе в състояние да изтощи. Това беше всичко, което спечелих, обръщайки се към мисис Меридю.

Оставаше ми една последна възможност: да пиша на Рейчъл. Слугата, който ѝ занесе писмото на другия ден, получи от мен строго нареждане да чака за отговор.

Донесеният отговор се състоеше само от една фраза:

„Мис Вериндър отказва да се впуска в кореспонденция с мистър Франклин Блейк“.

Колкото и да я обичах, оскърблението, нанесено ми с този отговор, предизвика в мен буря на негодувание. Още не бях се съвзел, когато мистър Бреф дойде да поговори с мен по някаква работа. Аз тутакси отклоних неговите делови въпроси и най-откровено му разказах всичко. И той като мисис Меридю не можа да ми даде никакво задоволително обяснение. Попитах го дали някой не беше ме оклеветил пред Рейчъл. Мистър Бреф не знаеше нищо за подобна клевета. Не бе ли споменавала Рейчъл нещо за мен, когато бе живяла под неговия покрив? Никога нищичко. Не беше ли попитала тя по време на моето дълго отсъствие дали съм жив или умрял? Такъв въпрос тя не била задавала. Аз извадих от портмонето си писмото, което бедната лейди Вериндър ми бе писала от Фризингхол в деня, когато напуснах нейния дом в Йоркшир, и обърнах внимание на мистър Бреф върху две изречения в това писмо:

„Ценната помощ, която оказахте при разследването във връзка с изчезналия диамант, изглежда, все още си остава непростителна обида за Рейчъл в сегашното ѝ тежко душевно състояние. Вземайки слепешком участие в тази работа, вие сте увеличили нейните тревоги, тъй като с вашите старания неволно сте я заплашвали с разкриване на тайната ѝ.“

— Възможно ли е — попитах аз, — тя и сега да изпитва към мен същото чувство на горчивина, както тогава?

Мистър Бреф изглеждаше явно подтиснат.

— Щом настоявате за отговор — каза той, — признавам, че не мога да си обясня нейното поведение по друг начин...

Позвъних, заповядах на слугата да опакова нещата ми и да изпрати за разписанието на влаковете. Изненадан, мистър Бреф ме попита какво възнамерявам да правя.

— Отивам в Йоркшир — отговорих аз — с първия влак.

— Мога ли да ви попитам с каква цел?

— Мистър Бреф, помощта, която аз най-невинно изях при търсенето на диаманта, се оказа непростително оскърбление за Рейчъл преди една година и още продължава да бъде същото непростително оскърбление! Аз няма да търпя това положение! Решил съм да узная защо тя не искаше да каже нищо на майка си и защо изпитва такава неприязън към мен. Ако време, труд и пари могат да свършат това, аз на всяка цена ще открия крадеца на Лунния камък!

Достопочтеният стар джентълмен се опита да възрази, да ме накара да послушам гласа на разума — с една дума, искаше да изпълни своя дълг към мен. Но аз останах глух към всичките му увещания. Никакви съображения на света не биха могли да разколебаят в тази минута моята решителност.

— Ще подновя издирването — заявих аз — оттам, откъдето го прекъснах. И ще го провеждам стъпка по стъпка дотогава, докато стигна до решаващия факт. За пълнотата на следствието не достигат няколко неща — тях може да ми достави Габриел Бетъридж. И аз отивам при Габриел Бетъридж!

Същата вечер, при залез слънце, аз отново се намерих на познатата ми тераса пред тихия стар селски дом. Първият, когото срещнах в запустелия двор, беше градинарят. На въпроса: къде е Бетъридж, той ми отговори, че го е видял преди един час да се пече на слънце на обичайното си място в задния двор.

Аз добре познавах това място и му казах, че ще отида сам да го потърся.

Тръгнах по познатите пътеки и пътечки и погледнах през отворената портичка.

Ето го — милия стар приятел от щастливите дни, които никога вече няма да се върнат; ето го — на старото си място, на стария си плетен стол, с лула в устата, с „Робинзон Крузо“ на коленете и с двамата си другари — кучетата, които дремеха до него! Бях застанал така, че последните коси лъчи на слънцето хвърляха сянката пред мен. Дали кучетата я бяха забелязали, или пък острото им обоняние бе доловило моето присъствие — но те изръмжаха и скочиха на крака. Трепвайки на свой ред, старецът с едно подвикване ги накара да

млъкнат, а после, като засенчи с ръка слабите си очи, погледна въпросително към човека, застанал на портата.

Очите ми се напълниха със сълзи. Аз трябваше да помълча за минутка, преди да се реша да проговоря.

ВТОРА ГЛАВА

— Бетъридж! — извиках аз, показвайки добре познатата ми книга, която лежеше на коленете му. — Предсказа ли ви „Робинзон Крузо“ тази вечер, че може да видите Франклин Блейк?

— Ей богу, мистър Франклин! — извика на свой ред старикът. — Точно това ми предсказваше „Робинзон Крузо“ в тази минута.

Той се изправи на крака с моя помощ и постоя така, като поглеждаше ту към мен, ту към „Робинзон Крузо“, сякаш не беше уверен кой от нас го бе изненадал повече. Състезанието спечели „Робинзон Крузо“. Бетъридж гледаше тази чудна книга с някакво неопишуемо изражение на лицето, сякаш се надяваше, че сам Робинзон Крузо ще се появи от нейните страници и ще ни удостои с личното си засвидетелствуване.

— Ето мястото, което четях, мистър Франклин — произнесе старият слуга, щом езикът му се развърза отново. — Заклевам се, това е самото място, което четях до минутата на вашето пристигане! Страница сто петдесет и шеста: *„Аз стоях като поразен от гръм, сякаш бях видял някакъв призрак!...“* И ако това не означава: *„Очаквайте внезапно появяване на мистър Франклин Блейк“* — това в английския език няма никакъв смисъл! — завърши Бетъридж, като затвори шумно книгата и освободи най-послед едната си ръка, за да вземе моята, която му бях подал.

Аз очаквах, и това беше съвсем естествено в дадения случай, че той ще ме отрупа с въпроси. Ала не, чувството на гостоприемство взе връх над всичко друго в душата на стария слуга, когато се бе появил (все едно по какъв начин) гост в дома.

— Заповядайте, мистър Франклин — рече той, като отвори вратата и се поклонил по своя старомоден маниер. — После ще попитам какво ви води насам; но сега трябва да ви настаня по-удобно. След вашето заминаване тук станаха множество тъжни промени. Къщата е затворена, слугите си отидоха. Но както и да е! Аз сам ще ви приготвя вечерята; жената на градинаря ще ви приготви леглото; долу в избата е запазена бутилчица от нашето прочуто латурско вино, което ще намокри вашето гърло, мистър Франклин. Поздравявам ви с добре дошли, сър! С най-сърдечното добре дошъл! — каза бедният старик,

мъжествено защитавайки честта на напуснатия дом и приемайки ме с вежливото внимание на старите времена.

Мъчно ми беше да го разочаровам. Но този дом принадлежеше сега на Рейчъл. Как бих могъл аз да ям и спя в него след всичко, което се случи в Лондон? Чувството на уважение към себе си ми забраняваше — и то съвсем справедливо — да прекрача този праг.

Хванах Бетъридж подръка и го поведох из градината. Какво да се прави? Аз бях принуден да му разкажа цялата истина. Той беше много привързан и към Рейчъл, и към мен и остана страшно огорчен и озадачен от обрата, който нещата бяха взели. Той изрази мнението си с присъщата си прямота и със собствената си най-положителна философия на света — философията на Бетъриджката школа.

— Мис Рейчъл си има своите недостатъци, аз никога не съм отричал това — подхвана той. — Сегиз-тогиз и тя обича да се налага. Ето че и с вас се опитва да стори същото... а вие отстъпвате. Боже мой, мистър Франклин, нима не сте опознали жените досега? Вие сте ме чували да говоря понякога за покойната мисис Бетъридж, нали?

Наистина, аз го бях слушал доста често да говори за покойната си жена, мисис Бетъридж; той неизменно я сочеше като пример за слабостите и своеволието на нежния пол. В такъв вид той я представи сега.

— Много добре, мистър Франклин. А сега ме изслушайте пак. Всяка жена си има собствен маниер да държи на своето, да си налага волята. Всеки път, когато ми се е случвало да откажа на покойната мисис Бетъридж нещо, за което много настояваше, тя започваше да ми крещи от кухнята, когато се прибирах в къщи, че след моето грубо отнасяне към нея тя нямала сили да ми приготви вечеря. Известно време понасях това така, както и вие понасяте капризите на мис Рейчъл. Най-сетне търпението ми се изчерпа. Един ден влязох в кухнята, взех мисис Бетъридж — разбира се, най-приятелски — на ръце и я отнесох в нашата най-хубава стая, където тя приемаше гостите си. „*Ето твоето място, душичке*“ — казах аз и се върнах в кухнята. Заключих вратата, свалих палтото, запретнах ръкави и сам си приготвих вечерята. Когато яденето беше готово, аз сам си го поднесох и се нахраних с най-голямо удоволствие. После изпуших една лула и си пийнах малко грог; накрая раздигах масата, измих съдовете, ножовете и вилиците, прибрах всичко и пометох пода. Когато кухнята

беше изчистена и оправена, отворих вратата и пуснах мисис Бетъридж да влезе. „Аз се навечерях, душо моя — казах аз. — Надявам се, че ще намериш кухнята така, както би желала да я намериш — чиста и спретната.“ И докато жена ми беше още жива, мистър Франклин, аз вече никога не трябваше сам да си приготвям яденето! Поуката от всичко това е: вие сте търпели капризите на мис Рейчъл в Лондон; не ги търпете и в Йоркшир. Заповядайте у дома, върнете се при нас.

Какво бих могъл да отговоря на това? Можех само да уверя моя добър приятел, че дори и неговата способност да убеждава бе отишла на вятъра в дадения случай.

— Вечерта е прекрасна — казах аз. — Ще отида пеша до Фризингхол и ще се настаня в хотела. А вас моля да дойдете утре сутринта и да закусите с мен. Имам нещо да ви казвам.

Бетъридж тъжно поклати глава.

— Искрено съжалявам за това — каза той. — Аз се надявах да чуя, мистър Франклин, че между вас и мис Рейчъл всичко се е изгладило. Но ако трябва да постъпите така, както сте решили, сър — продължи той, след като поразмисли малко, — няма защо да отивате чак във Фризингхол. Можете да пренощувате съвсем наблизко. Фермата на Хотърстънови е само на две мили отук. Против това вие нямате какво да възразите, в името на Рейчъл — лукаво добави старикът. — Хотърстън живее, мистър Франклин, не върху имота на Рейчъл, а на своя собствена земя.

Спомних си за тази ферма още щом Бетъридж спомена за нея. Къщата се намираще в една тясна долина, на брега на най-красивия поток в тази част на Йоркшир; фермерът разполагаше с отделни спални и гостна, които често даваше под наем на някои художници, риболовци и туристи. Аз не бих могъл да намеря по-приятно жилище за времето, което се канех да прекарам из тия места.

— А сте свободни ли са сега? — попитах аз.

— Самата мисис Хотърстън, сър, ме помоли още вчера да препоръчам стеите ѝ на някого.

— Аз ще ги наема, Бетъридж, с най-голямо удоволствие.

Ние се върнахме на двора, където бях оставил куфара си. Като провря една тояга под дръжката на куфара и го метна на рамото си, Бетъридж отново изпадна в същото онова смущение, което моето неочаквано появяване бе предизвикало в него, когато дремеше на

плетения си стол. Той някак недоверчиво погледна към къщата, сетне се обърна към мен и още по-недоумяващо ме изгледа.

— Доста дълго вече си поживях на света — каза този най-добър и най-мил от всички стари слуги, — ала не съм очаквал, че някога ще ми се случи да видя подобно нещо. Там стои къщата, тук стои мистър Франклин Блейк... и ето че той обръща гръб на къщата и отива да ношува в наета квартира.

Той тръгна напред, като клатеше глава и мърмореше:

— Остава ми да видя само още едно чудо — каза ми той през рамо. — И това ще бъде, когато вие, мистър Франклин, решите да ми върнете седемте шилинга и шестте пенса, които ви дадох назаем още когато бяхте момче.

Тази малка шега сякаш възвърна неговото добро настроение и подобри душевното му състояние. Минахме през двора и излязохме през портата на парка. Щом напуснахме имението и стъпихме на неутрална почва, задълженията на гостоприемството (според моралния кодекс на Бетъридж) свършиха; сега влезе в сила любопитството.

Той се позабави, за да мога да вървя наред с него.

— Прекрасна вечер за разходка, мистър Франклин — каза той, сякаш ние с него току-що се бяхме срещнали случайно. — Да предположим, че вие пак бяхте тръгнали за хотела във Фризингхол, сър...

— Да?

— Тогава аз щях да имам честта да закуся с вас утре сутринта.

— Елате да закусите с мен у Хотърстънови.

— Много ви благодаря за честта, мистър Франклин. Но аз всъщност нямах предвид закуска. Струва ми се, че вие споменахте, че имате нещо да ми казвате. Ако не е някаква тайна, сър — каза Бетъридж, оставяйки настрана всички заобикалки, — аз умирам от нетърпение да узная какво ви е довело насам тъй неочаквано.

— А какво ме бе довело тук последния път? — попитах аз.

— Лунният камък, мистър Франклин. Но какво ви води насам сега?

— Пак Лунният камък, Бетъридж.

Старецът изведнъж се спря и ме загледа, сякаш не можеше да повярва на ушите си.

— Ако това е някаква шега, сър — каза той, — страхувам се, че съм малко оглупял на стари години... аз не я разбирам.

— Не е шега — отвърнах аз. — Дойдох тук, за да продължа издирването, прекъснато след моето заминаване от Англия. Дойдох, за да направя това, което още никой не е направил: да узная кой е откраднал диаманта!

— Забравете този диамант, мистър Франклин! Послушайте моя съвет и оставете този диамант! Проклетият индуски камък обърква всеки, който се приближи до него. Не си губете парите и силите в най-цветущата си възраст, сър, да се занимавате с Лунния камък. Как можете вие да се надявате на успех, когато самият детектив Къф се провали с тази работа? Сержант Къф — повтори старецът, заплашвайки ме с показалеца си, — най-големият детектив на Англия!

— Решението ми е твърдо и непоколебимо, стари ми приятелю. Дори и детективът Къф не би могъл да ме разколебае! Впрочем рано или късно аз ще трябва да се посъветвам с мистър Къф. Чули ли сте напоследък нещо за него?

— Мистър Къф няма да ви помогне, сър.

— Защо не?

— След вашето заминаване, сър, в полицейските кръгове стана едно събитие. Прочутият Къф си подаде оставката и мина в пенсия. Наел си е малка къщичка, в Доркинг и е затънал до ушите в отглеждане на рози. Той сам ми писа за това, мистър Франклин. Отгледал е бялата мъхеста роза, сър, без най-напред да я присажда на кучешката роза. А мистър Бегби се кани да отиде в Доркинг и да му признае, че е загубил баса.

— Това няма значение! Аз просто ще трябва да се справя без помощта на мистър Къф. И преди всичко трябва да разчитам на вас.

Може би казах това някак небрежно. Както и да е изглежда, че нещо в моя отговор бе обидило Бетъридж.

— Вие бихте могли да се доверите и на някой по-неподходящ от мен, мистър Франклин, това мога да ви кажа — изрече той някак троснато.

Неговият тон, както и смущението в неговия глас ми подсказаха, че той разполага с някакви сведения, които не се решава да ми съобщи.

— От вас очаквам да ми помогнете да се добера до уликите, които са се изплъзнали от вниманието на мистър Къф. Зная, че сте в

състояние да сторите това. Но по всяка вероятност вие можете да сторите и нещо повече?

— Какво повече, можете да очаквате от мен, сър? — с нескрито смирение попита Бетъридж.

— Очаквам повече, съдейки по това, което вие преди малко казахте.

— Просто самохвалство, мистър Франклин — упорито отговори хитрият старик. — Някои хора се раждат самохвалци на тоя свят и си остават такива до последния ден на живота си. Аз съм един от тия хора.

Оставаше ми само един начин да го придумам. Реших да се възползувам от неговата привързаност към Рейчъл и към мен.

— Бетъридж, бихте ли се зарадвали, ако чуете, че Рейчъл и аз отново сме станали добри приятели?

— Ако вие се съмнявате в това, сър, значи аз напразно съм служил във вашето семейство всичките тия години.

— Спомняте ли си как Рейчъл се държеше с мен преди заминаването ми от Англия?

— Тъй ясно, сякаш е било вчера! Моята господарка сама ви писа по този въпрос и вие бяхте тъй добър да ми покажете нейното писмо. В него се казваше, че мис Рейчъл се чувства смъртно обидена от участието, което взехте в търсенето на диаманта. И нито милейди, нито вие, нито пък някой друг, може да отгатне защо.

— Точно така, Бетъридж! И ето че аз се връщам от чужбина и намирам, че Рейчъл продължава да се смята смъртно обидена от мен. Аз знаех още миналата година, че причината за това беше диамантът; зная, че е така, и сега. Опитах се да говоря с нея, но тя отказа да ме приеме. Опитах се да ѝ пиша, но тя не пожела да ми отговори. Кажете, за бога, как да разбирам всичко това? Да открия истината за изчезването на Лунния камък — това е едничката възможност, която Рейчъл ми оставя.

Тези мои думи очевидно го накараха да погледне на нещата от другата им страна. Той зададе един въпрос, който ми показа, че аз най-после го бях трогнал и разколебал.

— Вие нямате никакви лоши намерения към нея, мистър Франклин, нали?

— Бях й сърдит, когато напуснах Лондон — отговорих аз. — Но всичко това е минало. Сега искам да накарам Рейчъл да се обясни с мен и нищо повече.

— Но да предположим, че направите някакво откритие, сър — не се ли страхувате, че това откритие може да издаде нещо неприятно за мис Рейчъл?

Разбрах неговото безгранично доверие към своята господарка, което му бе продиктувало тия думи.

— Аз вярвам в нея така, както и вие! — отговорих аз. — И най-пълното разкриване на нейната тайна не може да изнесе на бял свят нещо, което да намали, да отслаби вашето и моето уважение към нея.

След тези думи нерешителността на Бетъридж съвсем изчезна.

— Ако има нещо лошо в това да ви помагам, мистър Франклин — възкликна той, — то мога да ви кажа само едно: аз съм невинен като младенец! Ще ви покажа пътя към желаното откритие, а вие ще тръгнете по него сам-самичък. Спомняте ли си за нашата бедна прислужница Розана Спирман?

— Разбира се.

— Вие винаги подозирахте, че тя искаше да ви изповяда нещо във връзка с Лунния камък, нали?

— Аз не можех да си обясня нейното странно поведение по някакъв друг начин.

— Вие можете да прогоните съмненията си по този въпрос, мистър Франклин, когато пожелаете.

Сега дойде моят ред да се спра от изумление. Напразно се опитвах в припадащия здрач да видя изражението на лицето му. Стъписан от изненада, аз някак нетърпеливо го попитах какво означаваха неговите думи...

— Не бързайте, сър! — прекъсна ме Бетъридж. — Моите думи означават само едно: Розана Спирман е оставила писмо, адресирано до вас.

— Къде е то?

— У нейната приятелка в Кобсхол. Вие навярно сте слушали, когато бяхте тук, сър, за куличката Люси — девойката с патериците?

— Дъщерята на рибаря.

— Същата, мистър Франклин.

— Защо писмото не ми беше изпратено?

— Куцичката Люси е също своенравна девойка, сър. Тя искаше да предаде писмото само във вашите собствени ръце. А вие бяхте вече напуснали Англия, преди да успее да ви пиша.

— Да се върнем веднага, Бетъридж, и още сега да вземем това писмо!

— Късно е вече, сър. Рибарите икономисват свещите си и в Кобсхол си лягат много рано.

— Глупости! Ние ще стигнем за половин час.

— Възможно е, сър. А когато стигнете там, ще намерите вратата заключена.

Той ми показва някаква светлинна, която блещукаше долу под нас; и в същата минута аз дочух в нощната тишина шуртенето на потока.

— Ето и фермата, мистър Франклин. Починете си добре тази нощ и елате при мен утре сутринта, ако благоволите, сър.

— Ще дойдете ли с мен при рибаря?

— Да, сър.

— Рано сутринта?

— Толкова рано, колкото ви е удобно.

И ние се спуснахме по пътеката, която водеше към фермата.

ТРЕТА ГЛАВА

Почти нищо не помня от тази нощ, прекарана на Хотърстъновата ферма.

Спомням си смътно само за гостоприемното по-; срещане, за обилната вечеря, която би могла да нахрани цяло едно ориенталско село; за възхитително чистата спалня с единствен недостатък омразното наследство от нашите прадеди: пухеното легло; за неспокойната, безсънна нощ; за непрекъснатото драскане на кибритени клечки и палене на малката свещ; и за радостното чувство на облекчение, когато най-последно слънцето се показа и аз вече можех да стана.

Бяхме се уговорили с Бетъридж — на път за Кобсхол — аз да се отбия за него толкова рано, колкото ми бъде удобно, което, изразено с езика на моето нетърпеливо желание да се сдобия с писмото, означаваше: толкова рано, колкото ми бе възможно. Без да дочакам закуската, аз си взех комат хляб и тръгнах на път, опасявайки се дали нямаше да заваря добрия Бетъридж още в леглото. За голямо мое облекчение той се оказа не по-малко развълнуван от предстоящото събитие. Намерих го, че ме чака — облечен, с бастун в ръка.

— Как се чувствувате тази сутрин, Бетъридж?

— Твърде зле, сър.

— Съжалявам да чуя това. От какво се оплаквате?

— От една нова болест, мистър Франклин, мое собствено изобретение. Не искам да ви плаша, но и вие вероятно ще се заразите от тази болест още днес сутринта.

— По дяволите!

— Чувствувате ли някакво неприятно парене под лъжичката, сър? И някакво отвратително чукане по темето? Още не? Но то ще се случи с вас в Кобсхол, мистър Франклин. Аз наричам това „детективска“ треска; и най-напред се заразих от нея от мистър Къф.

— Да-да! И вие навярно ще се излекувате, когато отворим писмото на Розана Спирман, нали? Да вървим тогава!

Макар че беше доста рано, жената на рибаря вече шеташе в кухнята. Когато Бетъридж ме представи, добрата мисис Йоланд изпълни една церемония, с която посрещала (както узнах по-късно)

само почетни гости. Тя сложи на масата бутилка холандска ракия, две чисти лули и подхвана разговор с думите:

— Какво ново из Лондон, сър?

Преди да измисля някакъв отговор на този тъй общ въпрос, из тъмния ъгъл на кухнята се появи някакво странно видение. Слаба, измъчена девойка, с удивително красива коса, със свирепи пронизателни очи, се приближи, накуцвайки, с помощта на патерица към масата, където седях, и втренчи в мен изпълнения си с ярост поглед — сякаш аз ѝ внушавах отвращение, смесено с голям интерес; девойката ме гледаше като омагьосана.

— Мистър Бетъридж — каза тя, без да сваля погледа си от мен, — моля, повторете името му още веднъж.

— Този джентълмен се нарича — отговори Бетъридж (подчертавайки силно думата „джентълмен“) — мистър Франклин Блейк.

Девойката ми обърна гръб и изведнъж излезе от стаята. Добрата мисис Йоланд — доколкото си спомням — изказа някакви извинения за странното поведение на дъщеря си; а Бетъридж ми ги преведе на по-мек английски език. Аз казвам това наслуки. Вниманието ми беше изцяло погълнато от ударите на отдалечаващите се патерици. Туп-туп — нагоре по дървената стълба; туп-туп — из стаята над главите ни; туп-туп — надолу по стълбите, а след това на отворената врата отново се появи призракт, този път с писмо в ръка, и ми кимна да я последвам навън от стаята.

Оставих мисис Йоланд да изрича нови извинения и тръгнах подир тази странна девойка, която куцукаше пред мен все по-бързо и по-бързо надолу по брега. Тя ме заведе зад няколко рибарски лодки, където никой не можеше да ни види, нито да ни чуе; там тя се спря и за пръв път ме погледна в лицето.

— Стойте тук — каза тя, — искам да ви погледам.

Едва ли някой би могъл да се излъже в изражението на нейното лице. Аз ѝ внушавах най-силните чувства на ненавист и отвращение. Не смятайте това за суетност и тщеславие от моя страна, ако ви кажа, че никоя жена още не беше ме гледала така. Решавам се дори на по-скромно признание: нито една жена още не ми бе дала да забележа това. Такова нахално и безцеремонно разглеждане човек може да

издържи само до известен предел. Опитах се да насоча вниманието на куичката Люси към друг предмет, не тъй омразен като моето лице.

— Вие, струва ми се, имате писмо за мен — подхванах аз. — Това ли е то, писмото, което държите в ръката си?

— Повторете думите си! — беше единственият ѝ отговор.

Аз повторих думите си като послушно момче, което учи урока си.

— Не — каза девойката, говорейки на себе си, но без да сваля от мен безжалостните си очи. — Не мога да разбера какво е намерила тя в неговото лице. Не мога да отгатна какво е доловила тя в неговия глас...

Изведнъж девойката отвърна поглед от мен и уморено отпусна глава върху патерицата си.

— Бедничката! — произнесе тя с мек глас, какъвто аз за пръв път чувах от нея. — О, моя загубена приятелко! Какво си могла да видиш ти в този човек?

Тя изведнъж вдигна глава и отново ме загледа все тъй свирепо.

— Можете ли да ядете и да пиете? — попита тя.

— Да.

— Можете ли да спите?

— Да.

— Когато видите някоя бедна прислужница, не чувствувате ли угризение на съвестта?

— Разбира се, не. Защо би трябвало да чувствавам това?

Тя изведнъж хвърли писмото в лицето ми.

— Вземете го! — яростно извика тя. — Не бях ви виждала никога досега. И дано бог даде вече никога да не ви видя!

С тези прощални думи тя закуцука и ме остави тъй бързо, колкото можеше. През ума ми мина нещо, което всеки на мое място би си помислил. Именно, че тя е луда.

Дошъл до това неизбежно заключение, аз се обърнах към поинтересния за изследване предмет — към писмото на Розана Спирман. То беше адресирано, както следва:

„За Франклин Блейк, ескуайър. Да се предаде в собствените му ръце (да не се дава на никой друг!) от Люси Йоланд.“

Разкъсах плика. В плика имаше писмо, а в писмото — бележка. Най-напред прочетох писмото:

„Сър, ако сте любопитен да узнаете какво означаваше моето поведение по времето, когато гостувахте в дома на моята господарка лейди Вериндър, направете това, което е указано в приложената тук паметна бележка — и го направете сам: никой не трябва да ви придружава. Ваша покорна робиня — Розана Спирман.“

Погледнах бележката, приложена към писмото. Тук предавам съдържанието ѝ дума по дума:

„Паметна бележка: Идете при Подвижните пясъци, когато започва приливът. Вървете към Южната скала дотогава, докато фарът на Южната скала и флагщокът на Митническата станция, която се намира над Кобсхол, се изравнят в една линия. Сложете някаква тояга или някой друг прав предмет на скалата, за да отбележите линията, съединяваща фара с флагщока. Внимавайте да направите това така, че единият край на тоягата да се намира на ръба на скалата откъм тази страна, която се издига над Подвижните пясъци. Опипвайте между водораслите надолу по тоягата (като започнете от този край, който се намира по-близо до фара), докато напипате веригата. Прокарайте ръка надолу по веригата, докато стигнете мястото, където тя се спуска по ръба на скалата към Подвижните пясъци; и тогава издърпайте веригата.“

Едва прочел последните думи — подчертани в оригинала, и ето че чух зад себе си гласа на Бетъридж. Откривателят на детективската треска беше окончателно сразен от тази непреодолима болест.

— Не мога да чакам повече, мистър Франклин! За какво се говори в нейното писмо? За бога, сър, кажете ми, за какво се говори в

нейното писмо?

Аз му подадох писмото и паметната бележка. Той прочете писмото без особен интерес. Но паметната бележка му направи силно впечатление.

— Детективът говореше за това! — извика Бетъридж. — През цялото време, сър, Къф твърдеше, че тя си има план на скривалището. Ето го! Господи помилуй! Това е тайната, мистър Франклин, която обърка всички ни, включително и прочутия мистър Къф! Ето я, готова и чакаща, така да се каже, за да бъде открита от вас! Сега има отлив, сър, както всеки би могъл да види. Колко ли време остава до прилива?

Той вдигна глава и забеляза недалеч от нас един млад рибар, който кърпеше мрежата си.

— Томи Брайт! — извика Бетъридж с пълен глас.

— Слушам! — изкрещя и Томи. — Кога ще започне приливът?

— След един час.

И двамата погледнахме часовниците си.

— Можем да заобиколим по брега, мистър Франклин, за да се доберем до Подвижните пясъци — каза Бетъридж. — Имаме достатъчно време за това. Какво ще кажете, сър?

— Да вървим!

По пътя към Подвижните пясъци аз помолих Бетъридж да ми припомни събитията (отнасящи се до Розана) по времето, когато детективът Къф е извършвал своите издирвания. С помощта на моя приятел аз скоро добих ясна представа за редица обстоятелства. Отиването на Розана във Фризингхол, когато всички мислели, че тя си почива в стаята; тайнственото занимание на Розана през нощта при заключена врата и при светлината на свещта до зори; направените от Розана подозрителни покупки: на тенекиената кутия и двете синджирчета от мисис Йоланд; твърдото убеждение на мистър Къф, че Розана е скрила нещо при Подвижните пясъци, както и пълното невежество на детектива по въпроса: какво е това нещо — всичките странни резултати на несполучливото следствие във връзка с изчезването на Лунния камък ми бяха представени съвсем ясно, докато стигнем до Подвижните пясъци.

С помощта на Бетъридж аз скоро заставах на мястото, където фарът и флагщокът се сливаха в една линия на хоризонта. Ръководейки се от паметната бележка, ние сложихме моя бастун в указаното

положение, колкото можахме по-внимателно, върху грапавата повърхност на скалата. Сетне отново погледнахме часовниците си.

До началото на прилива оставаха още двадесет минути. Аз предложих да прекараме това време на брега вместо върху мократа и хлъзгава повърхност на скалата. Излезли на сухия пясък, аз се наках да поседна, когато Бетъридж за мое голямо учудване се обърна да си ходи.

— Защо си отивате? — попитах аз.

— Вижте пак писмото, сър, и ще разберете.

Един поглед върху писмото ми припомни, че аз трябваше да направя откритието сам-самичък.

— Трудно ми е да ви оставя сам в такава минута — каза Бетъридж. — Но тя загина от ужасна смърт, бедната, и аз се чувствам задължен, мистър Франклин, да изпълня последното й желание. Освен това — добави той поверително — в писмото не се споменава нищо, че трябва да запазите откритието в тайна и след това. Ще се поразходя из боровата горичка и ще ви чакам там. Не се бавете повече, отколкото е нужно, сър. Не е така лесно да се справи човек с такава болест като детективската треска при такива обстоятелства.

С това прощално предупреждение Бетъридж ме остави.

Колкото и бавно да минава времето, когато очакваме нещо, то започва да върви още по-бавно, когато се намираме пред някаква неизвестност. Това беше един от тези случаи, когато неопценимият навик на пушенето става особено полезен и утешителен. Аз запалих пура и седнах на наклонения бряг.

Слънчевата светлина придаваше особена красота на всичко около мен. Въздухът беше тъй свеж, че да се живее и да се диша само по себе си беше истинско наслаждение. Дори и усамотеният малък залив весело приветствуваше утрото; измамната влажна повърхност на Подвижните пясъци, издаваща златист блясък, скриваше спотаилия се в тях ужас под мимолетна усмивка. Това беше най-хубавият ден след моето завръщане в Англия.

Приливът започна още преди да допуша пурата си. Аз видях как пясъкът започна да се надига и после — как страшно затрепера неговата повърхност, сякаш някакъв дух живееше, движеше се и трептеше в неговите бездънни глъбини. Хвърлих пурата си и тръгнах обратно към скалите.

Според указанията в паметната бележка трябваше да опипвам сред водораслите надолу по бастуна тоягата, започвайки от края, който беше по-близо до фара.

Разузнавах по този начин по продължение на повече от половината на бастуна, без да напипам нищо освен ръбовете на скалата. Още един-два инча обаче — и моето търпение бе възнаградено. В една тясна мъничка цепнатина точно на това място, докъдето можеше да стигне моят показалец, напипах веригата. Когато се опитах да я проследя по посока на Подвижните пясъци, ръката Ми се заплете в гъста купчина водорасли, появила се тук без съмнение, след като това скривалище е било избрано от Розана Спирман.

Беше съвсем невъзможно да издърпам тия водорасли, нито пък да провра ръката си през тях. След като отбелязах мястото при по-близкия до Подвижните пясъци край на бастуна, аз реших да продължа търсенето на веригата по мой собствен план. Той се състоеше в това: да потърся отдолу под самата скала и да видя дали няма да намеря загубената следа от веригата на това място, където тя потъваше. Взех бастуна си и заставах на колене върху северния край на Южната скала.

При това положение моето лице се намираше почти наравно с повърхността на Подвижните пясъци. Тази гледка на все още потреперващите сегиз-тогиз пясъци тъй близо до мен беше толкова отвратителна, че аз за миг се уплаших. Ужасната мисъл, че покойната девойка може да се появи на мястото на своето самоубийство, за да ми помогне в търсенето на веригата; неизразимият страх, че тя ей сега ще се покаже над треперещите пясъци и ще ми посочи скривалището, изпълниха душата ми и ме накараха да почувствувам тръпки от студ под топлата слънчева светлина. Признавам си, че затворих очи в минутата, когато краят на бастуна ми хлътна в пясъка.

Но след миг, преди бастунът ми да потъне в пясъка с още няколко инча, аз се отърсих от този суеверен ужас и целият затреперах от вълнение. Мушкайки бастуна наслука, аз още при първия опит попаднах на нужното място. Бастунът се удари във веригата!

Изтеглих веригата без никакво усилие. На нейния край беше прикрепена или завързана тенекиената кутия.

Веригата беше тъй ръждясала от водата, че аз съвсем не можех да я откача от куката, която я свързваше с кутията. Като поставих кутията между коленете си и напрегнах всичките си сили, успях да

издърпам капака. Вътре имаше нещо бяло. Опипах го с ръка и разбрах, че беше някакъв плат.

Започнах да изваждам плата; заедно с него се показа и едно смачкано писмо. Погледнах адреса и се уверих, че писмото бе за мен; сложих го в джоба си и издърпах останалата част на плата. Той беше сдиплен така, че да може да се побере в кутията и макар да бе престоял дълго време в нея, съвсем не беше пострадал от морската вода.

Занесох плата на сухия пясък, където го раздиплих и поизгладих. Нямахме никакво съмнение — това беше мъжка нощница.

Предната ѝ част, когато я разгърнах и издигнах, представляваше мрежа от хиляди гънки и ръбове и нищо повече. Но когато обърнах нощницата от другата страна, аз тутакси видях петно от боята, с която беше боядисана вратата на будоара на Рейчъл!

Очите ми останаха приковани върху петното, а мисълта ми само в един миг ме пренесе от настоящето в миналото. Аз тъй ясно си спомних думите на детектива Къф, сякаш този човек отново стоеше пред мен и ми излагаше неопровержимия извод, до който бе стигнал, размишлявайки върху петното на вратата.

„Намерете в къщи дрехата, изцапана с тая боя. Узнайте на кого принадлежи тя. Вижте как това лице ще обясни своето пребиваване в стаята, където е изцапало дрехата си, между полунощ и три часа сутринта. И ако тази личност не може да ви даде задоволително обяснение, тогава няма защо да търсите другаде ръката, която е откраднала диаманта.“

Една след друга тези думи прииждаха в главата ми, повтаряйки се отново и отново с уморително, механическо еднообразие. Аз се изтръгнах от вцепенението, продължило сякаш няколко часа — макар че всъщност тия часове представляваха само няколко минути, — когато чух глас, който ме викаше. Вдигнах глава и видях, че най-последното търпението на Бетъридж му бе изменило. Той едва се показваше между дюните — връщаше се към брега.

Когато видях старика, аз тутакси се върнах към настоящето и си припомних, че диренето, с което се бях захванал, още не е приключено. Бях открил петното върху нощницата. Ала чия беше тази нощница?

Първата ми мисъл бе да погледна писмото, което се намираще в джоба ми и което бях намерил в кутията.

Но щом пъгнах ръката си в джоба, сетих се, че имаше по-бърз начин да узная това. Самата нощница щеше да ми открие истината, тъй като по всяка вероятност тя беше белязана с името на собственика.

Аз я вдигнах от пясъка и потърсих този знак.

Намерих го и прочетох:

Собственото си име.

Познатите букви ясно ми казаха, че тази нощница беше моя. Погледнах нагоре. Видях слънцето, видях светлите води на залива, видях стария Бетърдж, който се приближаваше все повече към мене... Погледнах отново буквите. Моето име. Право пред очите ми — моето собствено име!

„Ако времето, трудът и парите могат да свършат това, аз ще открия крадеца на Лунния камък“ — с тия думи бях напуснал Лондон. Аз бях проникнал в тайната, която Подвижните пясъци бяха укрили от всички други хора. И въз основа на това неопровержимо доказателство — петното на нощницата — бях открил, че този крадец съм самият аз!

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Нищо не мога да кажа за своите чувства.

Полученият удар, изглежда, съвсем бе парализирал всичките мои способности да мисля и чувствавам. Без съмнение аз не съзнавах какво става с мен, защото — според думите на Бетъридж — аз съм се изсмял, когато той дошъл при мен и ме попитал какво има; после съм сложил нощницата в ръцете му и съм му казал той сам да разгадае гатанката.

За това, което бе казано между нас двамата на брега, аз нямам ни най-малка представа. Първото място, за което сега си спомням, е боровата горичка. Ние с Бетъридж се връщяхме по пътеката към къщи; и Бетъридж ми разправяше, че и той, и аз ще бъдем в състояние да погледнем трезво на нещата — след като пийнем по чашка грог.

После действието се пренесе от боровата горичка в малката гостна стая на Бетъридж. Моето решение да не влизам в къщата на Рейчъл бе забравено. Приятно ми беше да чувствавам прохладата и тишината на тази стаичка. Пих грог (съвсем необичайно за мен развлечение по това време на деня), който моят добър стар приятел приготви със студена като лед кладенчова вода. При каквито и да било други обстоятелства това пиение просто би ме накарало да затъпея. Но сега то укрепи нервите ми. Аз започнах да гледам „трезво“ на нещата — както бе предсказал Бетъридж; и Бетъридж, от своя страна, също започна да гледа „трезво“ на нещата.

Страхувам се, че тази картина на моето състояние ще се стори на читателя твърде странна — да не кажа нещо повече. Изпаднах в такова едно изключително положение. Отдръпнах ли се от всяко човешко общество? Заставих ли се да анализирам неопровержимия, макар и невероятен факт, който се изпречи пред мен? Отправих ли се с първия влак за Лондон, за да се посъветвам с компетентни хора и незабавно да насроча следствие. Не! Аз намерих приют в къщата, в която бях решил никога да не влизам, за да не унизя собственото си достойнство; и седях, гълтайки ром с вода, в компанията на стария слуга в десет часа сутринта. Такова ли поведение би трябвало да се очаква от човек, поставен в моето ужасно положение? Мога само да отговоря, че познатото лице на стария Бетъридж беше за мен неоценимо утешение и че грогът на стария Бетъридж ми помогна така, както, струва ми се,

нищо друго не би ми помогнало в телесната и душевната апатия, в която бях изпаднал. Само това мога да кажа за свое оправдание; и съм готов искрено да се възхищавам от моите читатели и читателки, ако те могат неизменно да опазват своето достойнство и строгата логичност на поведението си при всички обстоятелства в живота — от люлката до гроба!

— Тук има едно вярно нещо във всеки случай, мистър Франклин — каза Бетъридж, като хвърли нощницата на масата и показа към нея, като към живо същество, което би могло да го чуе, — вярното е това, че тя лъже!

Това негово успокоително схващане по въпроса не беше и мое схващане.

— Аз съм тъй невинен, що се отнася до кражбата на диаманта, както сте и вие — рекох аз. — Ала нощницата свидетелствува против мен! Петното и името върху нощницата — това са факти!

Бетъридж взе чашката от масата и я пъкна в ръката ми.

— Факти? — повтори той. — Пийнете още малко грог, мистър Франклин, и вие ще преодолеете слабостта, която ви кара да вярвате във факти. Мръсна работа, сър! — продължи той, понижавайки гласа си. — Ето как аз разгадавам гатанката! Нечиста работа, и ние с вас трябва да я изчистим! Нямаше ли нищо друго в тенекиената кутия, когато я отворихте?

Този въпрос тутакси ми напомни за плика в моя джоб. Аз го извадих и отворих. Показаха се няколко ситно изписани страници. С нетърпение погледнах края — за подписа. Розана Спирман.

Щом прочетох това име, внезапен спомен проблесна в ума ми и аз възкликнах, осенен от неочаквано подозрение.

— Стойте! Розана Спирман бе дошла при леля ми от изправителния дом, нали? Преди това Розана Спирман е била крадла, нали?

— Самата истина, мистър Франклин. Но какво от това, ако мога да попитам?

— Какво от това ли? Отде да знаем... може би... тя все пак е откраднала диаманта? Отде да знаем, може би тя умишлено е изцапала с боя моята нощница?

Бетъридж сложи ръка върху моята и ме спря, преди да мога да кажа нещо повече.

— Вие ще съумеете да се оправдаете, мистър Франклин, в това няма никакво съмнение... Но, надявам се, не по този начин! Вижте най-напред какво казва писмото, сър. От уважение към покойната вижте какво казва писмото.

Почувствувах сериозността на неговите думи, почувствувах я като приятелски упрек към мен.

— Съдете сам за нейното писмо — казах аз. — Ще го прочета на глас.

Започнах и прочетох следните редове: *„Сър, аз трябва да ви призная нещо. Понякога признанието, в което се крие много мъка, може да се направи с няколко думи. Моето признание може да се изрази с три думи: Аз ви обичам.“*

Писмото падна от ръката ми. Погледнах Бетъридж.

— За бога! — възкликнах аз. — Какво значи това?

На Бетъридж очевидно му беше неприятно да отговори на този въпрос.

— Тази сутрин вие бяхте сами с кувичката Люси — каза той. — Нима тя нищо не ви каза за Розана Спирман?

— Тя дори не спомена нейното име.

— Моля, върнете се към писмото, мистър Франклин. Казвам ви направо: аз нямам сили да ви огорчавам след всичко, което вече преживяхте днес. Нека тя сама говори за себе си, сър. И продължавайте да си сръбвате от грога. За ваше собствено добро, продължавайте да си сръбвате от грога!

Започнах отново да чета писмото:

„Би било срамно за мен да ви казвам това, ако бях жива. Но мене вече няма да ме има на света, сър, когато намерите моето писмо. Тъкмо това ми дава смелост. Няма да има дори и гроб, за да напомня за мен. И аз се решавам да напиша цялата истина именно защото Подвижните пясъци чакат, за да ме погълнат, щом всичко бъде сложено черно на бяло.

Освен това в моето скривалище вие ще намерите вашата нощница; изцапана с боя, и ще поискате да узнаете как се случи така, че аз я скрих и защо не ви казах нищо за

това, когато бях жива. Мога да ви дам само едно обяснение: направих всички тези странни неща, защото ви обичам.

Аз не ще ви безпокоя да ви разказвам за себе си и за живота си до деня, когато вие пристигнахте в дома на моята господарка. Лейди Вериндър ме взе от изправителен дом. Отидох в изправителния дом от затвора. Хвърлиха ме в затвора, защото бях крадла. Станах крадла, защото майка ми тръгна да скита из улиците, когато бях още малко момиче. Майка ми тръгна да скита из улиците, защото господинът, моят бивш баща, я заряза. Никак не е нужно подробно да се разказва една такава обикновена история. Тя достатъчно често се среща във вестниците.

Лейди Вериндър беше много добра към мен, и мистър Бетъридж беше много добър към мен. Тези двама, както и директорката на изправителния дом, бяха единствените добри хора, които срещнах през целия си живот. Аз бих могла да си остана на мястото — не много щастлива, — но бих могла да си остана, ако вие не бяхте се появили. Не ви обвинявам, сър. За всичко съм си виновна аз и само аз!

Помните ли утрото, когато се зададохте откъм дюните, търсейки мистър Бетъридж? Вие приличахте на принц от вълшебна приказка. Приличахте на любим, съзерцаван само в мечти. Вие бяхте най-възхитителният мъж, когото някога бях срещала. Нещо подобно на щастливия живот, който аз никога още не бях познала, се мярна пред мен в минутата, когато ви видях. Не се смейте на това, ако можете. О, ако само бих могла да ви накарам да почувствувате колко е сериозно това за мен!

Аз се върнах в къщи и написах вашето и моето име едно до друго и едно прободено сърце в работното си сандъче. И тогава някакъв дявол — не, би трябвало да кажа: добрият ангел — ми прошепна: «Иди се виж в огледалото». Огледалото ми каза... все едно какво ми каза то. Но аз бях твърде смахната, за да се възползувам от това предупреждение. Аз все повече и повече ви обиквах и се привързвах към вас, като да бях жена от висшето общество

— най-красивата жена, която някога сте срещали. Аз се опитвах — о, боже, как се опитвах! — да ви накарам да ме погледнете. Ако само знаехте как плачех по цели нощи от мъка и огорчение, че не ми обръщате никакво внимание! Тогавя може би бихте ме съжалили и от време на време бихте хвърлили по някой поглед към мен, за да намеря сили да живея.

Но може би вашият поглед нямаше да бъде много любезен, ако знаехте как ненавиждах мис Рейчъл. Изглежда, аз се досетих, че сте влюбен в нея още преди вие сам да разберете това. Тя често ви даваше рози, за да ги носите на ревера си. Ах, мистър Франклин! Вие носехте моите рози по-често, отколкото вие или тя предполагаште. Единствената утеха, която имах по онова време, беше — скришом да сложа в чашата ви с вода моята роза, а розата на мис Рейчъл да изхвърля.

Ако мис Рейчъл наистина беше тъй хубава, както на вас ви се струваше, аз може би по-лесно бих понесла всичко. Не! Навярно аз още повече бих я ненавиждала. Какво щеше да стане, ако облечехте мис Рейчъл в дрехите на прислужницата и я лишехте от всичките ѝ накити?... Не зная защо пиша всичко това. Едва ли би могло да се отрече, че фигурата ѝ не е хубава — Рейчъл е много слабичка. Но кой би могъл да каже какво обичат мъжете? А на младите дами им е позволено да имат такива маниери, за които една прислужница би загубила мястото си. Но това не е моя работа. Не мога. да се надявам, че вие ще прочетете писмото ми, ако продължавам да пиша по този начин. Само че е обидно да слушаш да наричат мис Рейчъл хубава, когато знаеш, че всичко се дължи на дрехите и на нейната увереност в себе си.

Постарайте се да бъдете търпелив с мен, сър. Аз ей сега ще премина към въпроса, който ви интересува — деня, в който изчезна диамантът.

Но преди това искам да ви кажа още едно нещо, Моят живот не беше много тежък, докато бях крадла. Само когато в изправителния дом ме научиха да чувствава м

собственото си падение и да се стремя към нещо повъзвишено — едва тогава дните станаха дълги и изморителни. Взеха да ме занимават мисли за бъдещето. Аз чувствувах присъствието на честните хора — дори и най-добрите честни хора — като упрек спрямо мен. Някакво мъчително усещане на самота ме придружаваше навсякъде — където и да отидех, каквото и да правех, каквито и хора да срещам. Мой дълг беше, зная това, да се старая да се разбирам с другите прислужници в новото ми работно място. Но аз някак си не можах да се сприятеля с тях. Струваше ми се, че те подозираха истината относно моето минало. Не съжалявам — съвсем не! — че бях подтикната да направя усилия да стана добра жена, но истината е, че това беше досаден, изморителен живот. Вие навлязохте в него като слънчев лъч, но ето че и вие ме разочаровахте. Аз бях достатъчно неразумна да се влюбя във вас, а не можех дори да ви накарам да ме погледнете! О, какво нещастие, какво страшно нещастие беше това!

И сега идва това, което исках да ви кажа. През онези дни на мъки и страдания аз на два-три пъти, когато бях свободна, посетих любимото си място: брега при Подвижните пясъци. И тогава си казах: «Изглежда, че тук ще свърши всичко. Когато вече не ще мога да понасям повече, мисля, че всичко ще свърши тук.» От това вие ще разберете, сър, че мястото ме беше омагьосало още преди вашето появяване. Аз непрестанно имах чувството, че нещо ще се случи с мен при Подвижните пясъци. Но никога не бях и помисляла, че това място ще стане моята голгота, докато не настъпиха дните, за които пиша сега. Тогава чак си помислих, че тук, на това място, ще свършат всичките ми грижи — веднъж завинаги.

Това е всичко, което мога да ви кажа за себе си, започвайки от утрото, когато ви видях за пръв път, до утрото, когато в къщи бе дадена тревога за изчезването на диаманта.

Аз бях тъй отегчена от глупавите приказки на прислужниците, които се чудеха кого първо да заподозрат;

и тъй сърдита на вас заради грижите, които полагахте за, намирането на диаманта — за това, дете извикахте полицията, — че се държах колкото може по-настрана от всичко до късно през деня, когато полицаят от Фризингхол пристигна в къщи.

Мистър Сигрейв започна с това, както и вие може би си спомняте, че постави караули пред спалните на прислужниците; а те, разгневени, тръгнаха подире му, за да разберат с какво право той ги бе оскърбил. Аз също отидох с тях, защото, ако не бях правила това, което правят другите, мистър Сигрейв непременно щеше да ме заподозре, и то без да губи време. Намерихме го в стаята на мис Рейчъл. Той ни каза, че жените нямат работа там, и като ни посочи петното върху боядисаната врата, добави, че това са сторили нашите фусти, и ни изпрати всичките долу.

След като напуснах стаята на мис Рейчъл, аз се спрях за минутка на площадката, за да видя дали случайно не бях си изцапала роклята с боя. В това време покрай мен мина Пенелопа Бетъридж (единствената прислужница, с която се намирах в приятелски отношения). Тя видя какво правех и каза:

— Няма защо да се безпокоите, Розана. Боята върху вратата на мис Рейчъл е изсъхнала още преди няколко часа. Ако мистър Сигрейв не беше поставил караули пред нашите спални, аз бих му казала поне това. Не зная вие какво мислите, но аз никога през живота си не съм бивала тъй оскърбявана!

Пенелопа имаше доста раздражителен характер. Аз я успокоих и я попитах за боята на вратата, която според нейните думи била изсъхнала още преди няколко часа.

— Откъде знаете, това? — попитах аз.

— Вчера прекарах цялата сутрин с мис Рейчъл и мистър Франклин — отвърна Пенелопа. — Разбърквах боята, докато те довършвах вратата. Чух когато мис Рейчъл попита дали вратата щеше да изсъхне до вечерта, когато ще дойдат гостите, за да могат и те да я видят. А

мистър Франклин поклати глава и каза, че тя няма да изсъхне за по-малко от дванадесет часа. Отдавна беше минало обяд — към три часа, когато те я довършвах. Какво ви казва вашата аритметика, Розана? Моят ми казва, че вратата е била суха към три часа тази сутрин.

— Не ходиха ли снощи някои дами да видят вратата? — попитах аз. — Струва ми се, че чух мис Рейчъл да ги предупреждава да се пазят от боята.

— Някоя от дамите не би могла да зацапа вратата — отговори Пенелопа. — Аз оставих мис Рейчъл в леглото в дванадесет часа през нощта. Когато си излизах, погледнах вратата, тогава на нея нямаше никакво петно.

— Не би ли трябвало да кажете това на мистър Сигрейв, Пенелопа?

— Аз няма да изрека нито една думичка, за да помогна на мистър Сигрейв!

Тя тръгна да си гледа своята работа, а аз — моята.

Моята работа, сър, беше да ви оправям леглото и да ви разтребвам стаята. Това беше най-щастливият ми час през целия ден. Аз често целувах възглавницата, на която вашата глава бе почивала цяла нощ. Който и да е оправял стаята ви след мен, никой не е огъвал и прибирал вашите дрехи тъй внимателно, тъй грижливо, както правех аз. Всяка една от вашите дреболии лъщеше от чистота. Ала вие не забелязвахте това, както не забелязвахте и мен,... Моля да ме извините: пак почвам да се забравям. Ще побързам да продължа.

И така, влязох нея сутрин в стаята ви, за да си свърша работата. На леглото ви лежеше вашата нощница така, както я бяхте захвърлили. Взех я в ръцете си, за да я сгъна — и видях на нея петно от боядисаната врата на мис Рейчъл!

Бях тъй изненадана и объркана от това откритие, че изтичах с нощницата в ръце по задните стълби и се заключих в стаята си, за да я разгледам, необезпокоявана от никого.

Щом дойдох на себе си, аз си спомних разговора с Пенелопа и си казах: «Ето доказателството, че той е бил в стаята на мис Рейчъл между дванадесет и три часа миналата нощ!»

Аз няма да ви казвам открито какво си помислих най-напред, когато направих това откритие. Вие само бихте се разсърдили, а пък ако се разсърдите, може да накъсате писмото ми и да не го прочетете докрай.

Достатъчно е, с ваше позволение, да кажа само това; след като премислих всичко, реших, че това е невъзможно — по простата и единствена причина, която ще ви изложа. Ако вие сте се намирали в гостната стая на мис Рейчъл по онова време на нощта и тя е знаела това (и ако вие сте били толкова лекомислен, за да забравите, че трябва да се пазите от неизсъхналата боя), тя самата би ви напомнила за това. Мис Рейчъл не би позволила да отнесете със себе си тази улика против нея, която беше сега пред моите очи! Същевременно, трябва да си призная, аз не бях напълно уверена, че моите подозрения са погрешни. Не забравяйте — аз си признах своята ненавист към мис Рейчъл — и се постарайте, ако можете, да си представите, че във всичко това имаше и частица от тази ненавист. Накрая реших да задържа вашата нощница при себе си, да чакам, да следя и да видя как бих могла да си послужа с нея. По онова време — моля ви, не забравяйте това — в мен нямаше дори и помисъл, че вие сте откраднали диаманта...”

Тук аз отново прекъснах четенето на писмото.

Местата, където нещастната жена излагаше своята изповед, отнасяща се до мен, аз прочетох с неприятно учудване и да си призная честно, с искрено съжаление. Съжالياвах, искрено съжالياвах, че бях хвърлил сянка върху нейната памет, преди да прочита и един ред от писмото ѝ. Но когато стигнах до горецитираното място, почувствувах, че все повече и повече ме хваща яд на Розана Спирман.

— Прочетете останалото сам — казах аз на Бетъридж, като му подадох писмото през масата. — И ако се натъкнете на нещо, което

трябва да зная, можете да ми го кажете.

— Разбирам ви, мистър Франклин — отвърна той, — и това е напълно естествено от ваша страна. Господ да ни е на помощ! — прибави той, като понижи глас. — Но това също така е било естествено и от нейна страна.

Продължавам да преписвам от оригинала писмото, което сега се намира в моите ръце:

„След като реших да задържа вашата нощница при себе си и да видя как ще постъпи в бъдеще с нея моята обич или моята ненавист (наистина, не зная кое от двете), трябваше преди всичко да обмисля къде да я скрия, без да се излагам на риска да бъде открита.

Единственият изход беше да уشيا друга нощница, същата като тази, преди събота, когато в къщи щеше да дойде перачката с домакинската книга.

Не смеех да отложам тази работа за другия ден (петък) от страх да не би дотогава да се случи нещо; затова реших да уشيا нощницата още през същия ден (четвъртък), когато бих могла, ако добре си изиграех ролята, да използвам за тази цел свободното си време. Но преди всичко аз трябваше (след като заключих нощницата в скрина си) да се върна във вашата спалня — не толкова, за да я доразтребя (Пенелопа би направила това за мен, ако бях я помолила), колкото за да видя дали боята от нощницата ви не бе изцапала чаршафа на леглото или някой от мебелите в стаята.

Прегледах всичко най-внимателно и накрая открих няколко бледи петънца от боята върху вътрешната страна на халата ви — не басмения халат, който обикновено носехте през лятото, а вълнения, който вие също бяхте взели със себе си. Предположих, че ви е станало хладно, разхождайки се насам-натам само по нощница, и сте надянали първата попаднала ви подръка топла дреха. Както и да е, но от вътрешната страна на халата ви се виждаха петънца. Аз лесно ги премахнах, като ги изстъргах от

вълнения плат. След това единствената улика против вас оставаше уликата, която беше заключена в моя скрин.

Едва привърших с оправянето на вашата стая, и ме извикаха заедно с другите прислужнички на разпит при мистър Сигрейв. След това започнаха да претърсват всичките ни вещи. После се случи най-необикновеното за мен произшествие през този ден — след като бях открила петното от боя върху нощницата ви. Това беше второто разпитване на Пенелопа Бетъридж от инспектора Сигрейв.

Пенелопа се върна при нас побесняла от яд — беше я оскърбило държането на мистър Сигрейв. Той намекнал, и то така, че не можеше да има никакво съмнение в смисъла на неговите думи — че подозира Пенелопа в кражба. Ние всички останахме много учудени, когато чухме това и искахме да знаем: защо?

— Защото диамантът се намирал в гостната стая на мис Рейчъл — отговори Пенелопа — и защото аз последна съм била там през миналата нощ.

Още преди Пенелопа да произнесе последната дума, аз си спомних, че след нея в гостната стая бе влизал и друг човек. Този човек бяхте вие. Главата ми се замая, мислите ми бяха страшно объркани. И ето, тъкмо тогава нещо ми подшушна, че петното върху вашата нощница може да има свършено друго значение от това, което аз му придавах. «Ако трябва да се подозира човекът, който последен е бил в стаята — помислих си аз, — тогава крадецът не е Пенелопа, а мистър Франклин Блейк.»

Ако работата се отнасяше до някой друг джентълмен, мисля, че бих се засрамила от тези мои подозрения още щом те се мярнаха в ума ми.

Но самата мисъл, че ВИЕ бяхте паднали до моето ниво и че аз, притежавайки вашата нощница, можех да ви избавя от позора — и то какъв позор! — самата тая мисъл, казвам, сър, откри пред мен такава възможност да спечеля вашето благоволение, че аз слепешката преминах от подозрение към убеждение. И тутакси реших, че вие извикахте полицията и вдигнахте шум повече от всеки друг

— само за да заблудите всички ни; и че ръката, която бе взела диаманта на мис Рейчъл, не можеше да бъде ничия друга ръка освен вашата.

Това откритие съвсем ме обърка. Аз почувствувах такова силно желание да ви видя — да ви изпитам с една-две думи относно диаманта, да ви накарам да ме погледнете и да ми поговорите, — че си понагласих косата, подокарах се, доколкото можах, и смело влязох при вас в библиотеката, където знаех, че бяхте се уединили да пишете нещо.

Вие бяхте забравили един от пръстените си горе в спалнята и това ми даде добър повод да ви безпокоя. Но, сър, ако някога сте обичали, вие ще разберете как изведнъж загубих всичката си смелост, когато влязох в стаята и се намерих пред вас. И тогава вие ме погледнахте тъй студено, благодарихте ми тъй равнодушно, задето ви бях намерила пръстена, че коленете ми се разтрепериха и аз едва ли не се строполих на пода пред краката ви. Щом благодарихте, ако си спомняте, вие отново се загледахте в писмената си работа. Аз се почувствувах тъй огорчена, тъй унижена от това отношение към мен, че събрах достатъчно сили да проговоря. «Странно нещо, сър — казах аз, — това, което се случи с диаманта.» Вие вдигнахте очи и отговорихте: «Да, наистина!» Отговорихте ми учтиво (не мога да откажа това), но все пак се държахте официално към мен, жестоко официално! Вярвайки, че носите диаманта със себе си, че той се намираше у вас, докато ми говорехте, вашата студенина тъй ме предизвика, че аз станах достатъчно смела, за да ви намекна за него. «Те никога не ще намерят диаманта, сър, нали?» — казах аз. — «Не! Нито пък ще открият човека, който го е взел; това мога да ви гарантирам!» Аз кимнах с глава и се усмихнах, сякаш исках да ви кажа: «Аз зная!» Този път вие ме погледнахте с някакво любопитство в очите; и аз почувствувах, че ние можехме да си кажем още няколко думи, които щяха да изнесат истината наяве. Но ето че мистър Бетъридж ни попречи. Аз дочух стъпките му; и тъй

като знаех, че той беше против моето влизане в библиотеката по това време на деня — още повече че вие бяхте сам-самичък, — побързах да се измъкна, преди той да ме завари и изпъди.

Бях ядосана и разочарована. Но не загубих всичката си надежда. Ледът между нас беше счупен; трябваше само да внимавам следващия път мистър Бетъридж да не ни попречи.

Когато се върнах долу, в стаята на прислужничките, звънецът биеше за обед. Беше вече по средата на деня! А пък аз още не бях си доставила материалите за новата нощница! Имаше само една възможност за това. На обед се престорих на болна и по този начин си осигурих свобода на действие до времето за чая.

Какво правих тогава, когато всички мислеха, че съм в леглото си, как прекарах нощта, след като по време на чая отново ме изпратиха да си легна — за това няма нужда да разказвам подробно. Детективът Къф узна поне това, ако не можа да узнае нищо повече. И аз се досещам как... Познаха ме (макар че не си вдигнах воала) в магазина във Фризингхол. Срещу мен зад щанда, където купувах плата, висеше огледало; в това огледало аз видях как един от продавачите, показвайки моите рамене, прошепна нещо на своя колега. А през нощта, когато, заключена в стаята си, тайно вършех работата си, аз дочувах зад вратата дишането на прислужниците, които ме следяха.

Но това ми беше все едно тогава, все едно ми е и сега. В петък сутринта, няколко часа преди мистър Къф да влезе в къщи, новата нощница — която щеше да замести прибраната от мен — беше ушита, изплакната, изсъхнала, огладена, маркирана и сдиплена така, както перачките обикновено сгъват изпаното бельо, и благополучно лежеше във вашия скрин. Нямахте защо да се страхувам (ако бельото в къщи бъде прегледано), че новата нощница би ме издала. Всичкото ви бельо беше съвсем ново — ушито вероятно след завръщането ви от чужбина:

След това дойде детективът Къф; той накара всички ни да ахнем от почуда, когато обясни какво мисли за петното на вратата.

Аз ви подозирах (както вече си признах!) повече за това, защото ми се искаше вие да сте виновният, отколкото поради каквато и да е друга причина. А ето че сега и детективът бе стигнал до същото заключение (относно нощницата) по съвсем различен път. А нощницата, единствената улика против вас — се намираше в моите ръце! И никой нищичко не знаеше за това... включително и вие! Не смея да ви кажа какво чувствавах, когато си мислех за всичко това — дори и споменът за мен ще ви стане омразен!...“

На това място мистър Бетъридж вдигна очи от писмото.

— Ни най-малката светлинка дотук, мистър Франклин — каза той, като свали тежките си рогови очила, и поотдалечи от себе си изповедта на Розана Спирман. — Стигнахте ли вие до някакво заключение, сър, докато аз четох?

— Довършете най-напред писмото, Бетъридж; може би неговият край ще ни наведе на някаква следа. А след това ще ви кажа една-две думи.

— Много добре, сър. Нека очите ми отпочинат малко, след това ще продължа. Впрочем, мистър Франклин, не желая да ви притискам, но няма ли да ми кажете с една думичка, не виждате ли някакъв изход от тази ужасна бъркотия?

— Ще се върна в Лондон — рекох аз — и ще се посъветвам с мистър Бреф. Ако той не може да ми помогне...

— Да, сър?

— И ако детективът не пожелае да напусне убежището си в Доркинг...

— Няма да пожелае това, мистър Франклин.

— Тогава, Бетъридж, доколкото мога да предвидя сега, всичките мои възможности ще бъдат изчерпани. Освен мистър Бреф и детектива не познавам нито един друг човек, който би могъл да ми бъде полезен с нещо.

Едва бях изрекъл тия думи, и ето че някой почука на вратата. На лицето на Бетъридж се изписа учудване и досада. Кой ли бе дошъл да ни смуцава?

— Влезте! — изкрещя той ядосан. — Който и да сте.

Вратата се отвори и при нас спокойно влезе мъж с най-забележителната външност, каквато някога бях виждал. Съдейки по неговата фигура и движения, той беше още доста млад. Но ако се съди по лицето му и ако го сравним с Бетъридж, той изглеждаше по-стар от него. Цветът на лицето му беше мургав; като на циганин; над дълбоко хлътналите му бузи рязко се издаваха скулите. Носът му имаше изящното очертание и форма, които се срещат тъй често у древните народи на Изтока и тъй рядко — сред новите племена на Запада. Високо чело, набраздено с безброй ивици и бръчки. И върху това странно лице — очи, още по-странни, с меко кафяв цвят; очи замечтани и тъжни, скрити дълбоко в орбитите си; очи, които ви гледат (поне така беше с мен) и приковават вашето внимание със силата на собствената си воля. Прибавете към това куп гъста, леко накъдрена коса, която по някакъв каприз на природата беше променила вида си по най-причудлив начин. На темето тя все още бе запазила своя естествено тъмен цвят. От всички страни на главата му — без никакъв постепенен преход към посивяване, който би намалил силата на необикновения контраст — косата му беше съвършено бяла. Линията между тия два цвята не беше равна. На места белите коси се връзваха нагоре в черните, а на други — черните се връзваха надолу в белите. Погледнах този човек с любопитство, което — срам ме е да си призная — никак не можех да обуздая. Меките му кафяви очи кротко гледаха към мен; и той отвърна на моята неволна грубост (тъй силно се бях втрещил в него) с извинение, което, ако питате мен, аз съвсем не заслужавах.

— Извинете — каза той, — не знаех, че мистър Бетъридж е зает. — Той извади от джоба си някаква хартийка и я подаде на Бетъридж, като прибави: — Списъкът за идущата седмица.

Очите му отново се спряха на мен; той излезе от стаята тъй тихо, както бе влязъл.

— Кой е този човек? — попитах аз.

— Помощникът на мистър Канди — отговори Бетъридж. — Впрочем, мистър Франклин, вие ще се наскърбите, като чуете, че

дребничкият доктор още не се е оправил от болестта, която го сполетя, когато се връщаше у дома си след вечерята на рождения ден на мис Рейчъл. Физически той се чувства твърде добре, но е загубил паметта си по време на треската и оттогава досега тя още не се е възвърнала напълно. Сега цялата работа пада на плещите на неговия помощник. Пациентите му много намаляха, останаха само бедните. За тях няма друг избор, както знаете. Те трябва да се помирят с този пъстронос и мургав като циганин човек или да се откажат от всяка медицинска помощ.

— Вие, изглежда, не го обичате, Бетъридж?

— Никой не го обича, сър.

— Но защо той е така непопулярен?

— Преди всичко самата му външност е против него. После носят се слухове, че мистър Канди го прибрал въпреки доста съмнителната му репутация. Никой не знае нищичко за него. Няма си нито един приятел. Как бихте могли да очаквате, сър, някой да го обича след всичко това?

— Разбира се, това едва ли би могло да се очаква. А мога ли да ви попитам за какво му бяхте нужен, когато ви подаде тази хартийка.

— Донесе ми списъка на болните, сър, които имат нужда от малко вино. Моята господарка имаше обичая да раздава хубаво вино — порт и херес — на бедните болни; и мис Рейчъл пожела този обичай да продължава. Времената се промениха! Времената се промениха! Спомням си как мистър Канди сам донасяше списъка на моята господарка. А сега помощникът на мистър Канди го донася на мен... Аз ще дочета писмото, ако ми позволите, сър — каза Бетъридж, вземайки отново изповедта на Розана Спирман в ръцете си. — Не е много весело четиво това, уверявам ви. Но все пак то не ми дава да мисля за миналото и да се натъжавам.

Той сложи очилата и мрачно поклати глава.

— Има здрав смисъл, сър, в нашето поведение, когато се появяваме на този божи свят. Всеки един от нас, повече или по-малко, се съпротивява на това появяване. И в това отношение ние всички сме прави, всички до един!

Помощникът на мистър Канди ми направи такова силно впечатление, че аз не можах изведнъж да прогоня мислите си за него.

Отминах незабелязано последните философски разсъждения на Бетъридж и се върнах на въпроса за човека с шарената коса.

— Как се казва той? — попитах аз.

— Името му е просто отвратително — изръмжа Бетъридж. —
Езра Дженингз.

ПЕТА ГЛАВА

Произнасяйки името на помощника на мистър Канди, Бетъридж очевидно си помисли, че бе загубил достатъчно време върху такъв един нищожен предмет на разговор, и отново се зае с писмото на Розана Спирман.

Аз седях до прозореца и чаках, докато той свърши. Лека-полека впечатлението, което ми направи Езра Дженингз (макар при състоянието, в което се намирах тогава, да беше съвсем непонятно как който и да било човек би могъл да ми направи каквото и да било впечатление), започва да отслабва. Мислите ми тръгнаха по нормалния си път. Още веднъж аз се заставих да погледна положението си право в лицето. Още веднъж започнах да размишлявам върху плана, който най-после си бях съставил за моите бъдещи действия.

Да се върна в Лондон още същия ден, да разкажа всичко на мистър Бреф и накрая — което беше най-важното — да се добера (все едно по какъв начин и с цената на какви жертви) до лична среща с Рейчъл — ето какъв беше моят план, доколкото аз изобщо бях способен да правя някакви планове по онова време. Оставаше ми един час до лондонския влак; оставаше ми и слабата надежда, че Бетъридж може да открие в още непрочетената част от писмото на Розана Спирман нещо, което би трябвало да узная... което би могло да ми бъде от полза, преди да напусна къщата, в която изчезна диамантът. Ето защо реших да почакам, докато той свърши с четенето.

Писмото завършваше по следния начин:

„Не бива да ми се сърдите, мистър Франклин, дори и ако аз малко потържествувах, когато разбрах, че държа в ръцете си цялото ваше бъдеще. Тревогата и опасенията скоро се върнаха в мен. Знаейки как детективът Къф гледа на въпроса за изчезването на диаманта, за мен не беше трудно да отгатна, че той ще започне с претърсването на нашето бельо и вещи. В стаята ми нямаше такова място, в цялата къща нямаше такова място, което, според мен, да не е застрашено от предстоящия обиск. Как да скрия вашата

нощница така, че дори и Детективът Къф да не може да я намери? И как да сторя това, без да губя нито минутка ценно време? Не беше лесно да се отговори на тези въпроси. Моята нерешителност свърши с това, че измислих начин, който може би ще ви накара да се посмеете. Аз се съблякох и после облякох вашата нощница върху себе си. Вие бяхте я носили — и обличайки я след вас, аз изпитах още един радостен миг.

Следващата новина, стигнала до нас, прислужниците, показва, че аз тъкмо навреме бях успяла да облека вашата нощница. Детективът Къф бе пожелал да види книгата, в която се записват дрехите за пране.

Занесох тази книга в гостната на моята господарка. Ние с Детектива се бяхме срещали неведнъж в последно време. Аз бях сигурна, че той ще ме познае, но не бях сигурна как ще постъпи, когато ме види и разбере, че работя в къща, където е изчезнала скъпоценна вещ. Почувствувах, че в това състояние на неизвестност за мен ще бъде по-добре да ускоря нашата среща и тутакси да узная най-лошото.

Когато му подадох книгата, той ме погледна, като да му бях съвършено непозната, и с особена учтивост ми благодари, задето му я бях занесла. Помислих си, че и едното, и другото бяха лоши признаци. Никой не можеше да каже какво щеше да говори той по мой адрес зад гърба ми; никой не можеше да каже колко скоро щяха да ме арестуват и да ме обискират така, както трябва. Време беше вече вие да се завърнете от гарата, където бяхте отишли да изпратите мистър Годфри Ейблуайт; аз отидох на вашата любима алея между храстите, за да се опитам отново да поговоря с вас — последният случай, както предполагам, който можеше да ми се представи.

Но вие не се появихте; и което беше още по-лошо, мистър Бетъридж и детективът Къф минаха покрай мястото, където бях се скрила — и мистър Къф ме видя.

След това на мен не ми оставаше нищо друго, освен да се върна към своята работа, докато не ми се случеше

някоя нова беда. Но тъкмо когато се канех да пресека алеята, ето че вие се върнахте от гарата. Вървахте право към храстите. И когато ме видяхте — сигурна съм, сър, че ме видяхте, — вие изведнъж се извърнахте от мен, сякаш аз бях чуава, и си влязохте в къщи.

Аз се промъкнах в къщи по задните стълби. По това време в пералнята нямаше никой и аз поседях там сама. Вече ви казах за мислите, които Подвижните пясъци ми навяваха. Сега тия мисли отново се върнаха в главата ми. Попитах се: кое ще бъде по-трудно, ако работите вървят все така — да продължавам да понасям равнодушието на мистър Франклин или да се хвърля в Подвижните пясъци и да сложа край на всичко и завинаги?

Излишно би било да очаквате от мен да обясня собственото си поведение по онова време. Колкото и да се мъча, аз самата нищо не мога да разбера.

Защо не ви спрях, когато се отвърнахте от мен по такъв жесток начин? Защо не извиках: «Мистър Франклин, аз трябва да ви кажа нещо, което се отнася до вас, и вие сте длъжен да ме изслушате и ще ме изслушате». Вие се намирахте под моя власт,

ЗАБЕЛЕЖКА на мистър Франклин Блейк. Бедната девойка тук греши. Аз не я видях. Аз наистина възнамерявах да се разходя из алеята. Но си помислих, че леля ми навярно ще иска да ме види след завръщането ми от гарата и затова тръгнах към къщи.

в ръцете ми, така да се каже. Нещо повече, аз имах възможност (ако само можех да ви накарам да ми се доверите) да ви бъда полезна в бъдеще. Разбира се, аз съвсем не предполагах, че вие — един такъв джентълмен — бихте откраднали диаманта само заради удоволствието да го откраднете. Не! Пенелопа бе чула мис Рейчъл, а пък аз бях чула мистър Бетъридж да говори за вашата разточителност и за вашите дългове. За мен беше ясно, че вие сте взели диаманта, за да го продадете или да го

заложите, и по този начин да се снабдите с необходимите пари. Да! А пък аз бих могла да ви кажа името на един лихвар в Лондон, който би ви заел доста голяма сума срещу такъв залог като диаманта, и то без да ви зададе нито един неудобен въпрос. Защо не ви заговорих тогава! О, защо не поговорих с вас!...

Но каква полза има сега да мисля върху собствените си грешки? Истината си е истина, и то съвсем ясна. Далеч от вас аз ви обичах с цялото си сърце и душа. Във ваше присъствие — няма защо да отричам — аз се страхувах от вас; страхувах се да не ви ядосам; страхувах се от това, което бихте могли да ми кажете (макар и да бяхте взели диаманта), ако бих се осмелила да ви откроя, че съм узнала това. Аз почти бях започнала да се издавам, когато ви заговорих в библиотеката. Тогава вие не ми обърнахте гръб. Но се отдръпнахте от мен, като да бях чумава. Опитах се да ви се разсърдя и по този начин да извикам на помощ всичката си смелост. Но уви! Успях да почувствувам само собственото си нещастие и унижение. «Ти си грозна, рамото ти е криво, ти си само една слугиня ..: защо се опитваш да говориш с мен?» Вие никога не изрекохте нито една от тия думи, мистър Франклин: и все пак вие ми казахте всичко това! Може ли някой да си обясни такава лудост? Не! Не може да се направи нищо, освен да се изповяда истината... и да се забрави.

Още веднъж ви моля за извинение, че се отклоних от въпроса, от това, което трябва да ви кажа. Не се бойте, то няма да се случи пак... Наближава краят на писмото ми.

Първият човек, който влезе в безлюдната стая, беше Пенелопа. Тя отдавна бе открила моята тайна и бе направила всичко възможно, за да ме вразуми — направила го бе по най-любезен начин.

— Ах! — каза тя. — Знам защо седите тук сам-самичка и се съсипвате! Най-добре би било за вас, Розана, ако мистър Франклин си отиде... Мисля, че той скоро ще ни напусне.

Мисълта за вашето възможно заминаване нито веднъж още не беше влизала в главата ми. Нямах сили да отговоря на Пенелопа. Можех само да я гледам.

— Току-що оставих мис Рейчъл — продължи Пенелопа — и доста се поизмъчих с нейните капризи. Казва, че не можела повече да остане тук заедно с тия полицаи; че още днес ще говори с господарката и утре ще отиде при леля си, лейди Ейблуайт. Ако тя направи това, мистър Франклин тутакси ще намери причини да ни остави, вярвайте ми!

След тези думи аз си възвърнах способността да говоря.

— Значи според вас мистър Франклин ще замине с нея? — попитах аз.

— С най-голямо удоволствие, ако тя би му позволила. Но тя няма да му позволи това. И на него му досадиха нейните капризи; той е изпаднал в немилост пред нея — и то след всичко, което направи, за да ѝ помогне! Горкият! Не, не! Ако те не се одобрят до утре, вие ще видите мис Рейчъл да отива на една страна, а мистър Франклин на друга. Накъде ще се отправя той — не мога да кажа; но когато мис Рейчъл си замине, той няма да остане тук, Розана.

Успях да прикрия отчаянието си, което почувствувах при мисълта за вашето заминаване. Да си кажа истината, аз видях някаква слаба надежда за себе си в това, че между вас и мис Рейчъл е изникнало сериозно недоразумение.

— Знаете ли — попитах аз, — за какво са се скарали те?

— Вината е само у мис Рейчъл — каза Пенелопа — и доколкото ми е известно, причините са само капризите на мис Рейчъл и нищо повече. Не искам да ви огорчавам, Розана, но не се увличайте по мисълта, че мистър Франклин някога би се скарал с нея. Та той толкова много я обича!

Пенелопа едва бе изрекла тези жестоки думи, и при нас дойде да ни извика мистър Бетъридж. Всички

прислужници и прислужнички трябваше да се съберат в хола. Оттам ние трябваше да се отправяме една по една към стаята на мистър Бетъридж, където детективът Къф щеше да ни разпитва.

Моят ред дойде след разпита на камериерката на милейди и на първата прислужница. Въпросите на мистър Къф — макар че той ги замаскирваше много изкусно — скоро ми показаха, че тия две жени (моите най-големи неприятелки в къщата) бяха подслушвали пред вратата ми в четвъртък през деня и отново в четвъртък през нощта. Те бяха наговорили на детектива достатъчно неща, за да му открият част от истината. Той вече знаеше, че аз скришом бях ушила нова нощница, ала погрешно си мислеше, че изцапаната с боя нощница беше моя. От това, което ми каза, стана ясно и едно друго нещо, макар че аз съвсем не можах да го проумея. Мистър Къф, разбира се, подозираше, че аз съм замесена в изчезването на диаманта. Но същевременно той ми подсказа, и то умишлено, както предполагах, — че не ме смята за главната виновница за изчезването на скъпоценния камък. Изглежда, той си мислеше, че аз съм действувала по заповед на някой друг. Кой беше този «друг» — аз не можех да отгатна тогава, както не мога да отгатна и сега.

Едно нещо беше съвсем ясно — че детективът Къф дори и не подозираше къде беше истината. Вие се намирахте в безопасност дотогава, докато не се намереше вашата нощница; но нито минутка повече.

Мъчно ми е, че разкривам пред вас всичкия си ужас и отчаяние, които ме изпълниха тогава. Невъзможно ми беше повече да нося вашата нощница. Можех всеки час да бъда арестувана, отведена във Фризингхол и изцяло обискирана. И докато още се намирах на свобода, аз трябваше да избирам — и то незабавно — или да унищожа нощницата, или да я скрия някъде далеч от къщата.

О, ако само не ви обичах толкова много! Тогава, мисля, бих могла да я унищожа, да я изгоря. Но уви! Как бих могла да унищожа единственото нещо, което

притежавах и което можеше да докаже, че ви бях укрила и спасила? Ако ние бяхме стигнали до взаимно обяснение и ако вие почнехте да се съмнявате в моите най-добри намерения, как бих могла тогава да спечеля вашето доверие, ако не можех да ви покажа нощницата? Несправедлива ли бях към вас да вярвам така, както вярвах тогава и както все още вярвам — че вие бихте се поколебали да споделите тайната си с едно бедно момиче като мен и да ме приемете като съучастничка в кражбата, която вашите парични затруднения бяха ви накарали да извършите? Помислете си за вашето студено държане към мен, сър, и вие едва ли бихте се учудвали на моето нежелание да унищожа единственото средство, с което бих могла да спечеля вашето доверие и вашата благодарност — средство, което аз бях достатъчно щастлива да притежавам.

Ето защо аз реших да скрия нощницата; и за тази цел избрах мястото, което познавах по-добре от всяко друго — Подвижните пясъци.

Щом разпитът свърши, аз използвах първия минал през главата ми предлог и поисках разрешение да изляза да се поразходя на чист въздух. Отидох право в Кобсхол, в къщата на мистър Йоланд. Жена му и дъщеря му бяха най-добрите ми приятелки. Да не си помислите, че съм им доверила вашата тайна — не съм я доверила на никого! Искях само да ви пиша писмо и да сваля от себе си нощницата на сигурно място. Мене ме подозираха, аз не можех да направя нито едното, нито другото в нашата къща.

Вече съм към края на моето дълго писмо, което пиша сама в стаята на Люси Йоланд. Когато го свърша, аз ще сдипля нощницата, ще я сложа под мишницата си и ще сляза долу. Между разните вехтории в кухнята на мисис Йоланд ще намеря някаква кутия, за да опазя нощницата невредима и суха в моето скривалище. Тогава ще тръгна към Подвижните пясъци — не бойте се, следите от моите стъпки няма да ме издадат! — и ще скрия вашата нощница

в пясъка, където нито една жива душа няма да я намери, ако аз самата не открия тайната.

И когато и това бъде свършено, тогава какво?

Тогава, мистър Франклин, аз ще имам две причини още веднъж да се опитам да ви кажа това, което не съм ви казала досега. Трябва да поговоря с вас, преди да заминете, иначе аз никога рече не ще имам удобен случай да сторя това. Ето първата ми причина. Успокоява ме и съзнанието, че — ако моите думи ви разсърдят — тогава нощницата ще ми послужи за смекчаващо вината обстоятелство. И това е другата причина. Ако тия две причини не ми вдъхнат сили да издържа на студенината, която замразяваше сърцето ми досега (говоря за вашето студено държане към мен), тогава скоро ще настъпи краят — както на моите усилия, така и на моя живот.

Да! Ако не успея да се възползувам от първия представил ми се случай — и ако вие отново бъдете тъй жесток към мен и аз отново почувствувам тази жестокост тъй болезнено, както досега, — тогава ще кажа сбогом на този свят, който ми отказва щастието, което дарява на другите. Ще се простя с живота, който нищо друго — освен една малка добринка от ваша страна, не може да направи за мен по-приятен. Не обвинявайте себе си, сър, ако всичко свърши по този начин. Но се постарайте, наистина се постарайте, макар и малко, да се съжалите над мен и да ми простите! Ще се погрижа да узнаете за това, което направих за вас, когато аз вече няма да бъда в състояние лично да ви го съобщя. Ще кажете ли тогава нещо мило и ласкаво за мен със същия кротък и благороден глас, с който говорите на мис Рейчъл? Ако сторите това и ако съществуват духове, тогава моят дух ще ви чуе и ще се зарадва.

Време е да завърша писмото. Ето че се разплаках. Как ще намеря сега пътя към скривалището, ако позволя на ненужните сълзи да ме заслепят?

Освен това защо трябва да гледам на нещата тъй мрачно? Защо да не вярвам, докато мога, че всичко ще

свърши добре? Може да ви намеря в добро настроение още тази вечер, ако ли не — тогава може би утре. Моето лице няма да се разхубави от скръб, нали? И кой знае... може би съм написала всичките тия безкрайни страници напразно? Аз ще ги сложа на безопасно място (не е важно сега по каква друга причина) в скривалището; трудно ми беше, много трудно, да ви напиша това писмо. О, ако ние само се разберем един друг... с каква радост бих го накъсала на парчета!

Оставам, сър, ваша предана любеща и робиня —
Розана Спирман“

Бетъридж мълчаливо дочете писмото. Като го сложи внимателно в плика, той отпусна глава, загледа се в земята и се замисли.

— Бетъридж — казах аз, — има ли към края на писмото нещо, което би могло да ми помогне?

Той бавно вдигна очи и тежко въздъхна.

— Тук няма нищо, което би могло да ви помогне, мистър Франклин — отвърна той. — Послушайте моя съвет и не вадете това писмо от плика, докато сегашните неприятности не свършат. То страшно ще ви огорчи, когато го прочетете. Не го четете сега.

Прибрах писмото в портмонето си.

ШЕСТА ГЛАВА

Тръгнах за гарата пеша; излишно е да споменавам, че дотам ме изпроводи Бетъридж. Писмото се намираще в джоба ми, а нощницата беше прибрана в пътната ми чанта и двете тия неща щяха да бъдат показани на мистър Бреф още тази вечер.

Напуснахме къщата мълчаливо. За пръв път, откакто го познавам, старият Бетъридж сякаш нямаше какво да ми каже. Но тъй като аз имах какво да му кажа, започнах разговор, щом минахме през портата на парка.

— Преди да замина за Лондон — започнах аз, — бих искал да ви задам два въпроса. Те засягат самия мен, но мисля, че ще поучудят и вас.

— Ако само могат да избият от главата ми писмото на тази бедна девойка, мистър Франклин, все едно ми е какво впечатление ще ми направят. Моля, започвайте да ме учудвате, сър, колкото може по-скоро.

— Първият ми въпрос, Бетъридж, е следният. Не бях ли пиан вечерта в деня на рождения ден на Рейчъл?

— Пиан? Вие? — възкликна старецът. — Напротив, това е вашият най-голям недостатък, мистър Франклин, че пиете само когато се храните, и нито капка след това.

— Но рожденият ден беше специален случай. Нея вечер може да съм изменил на обичайния си навик.

Бетъридж се позамисли.

— Вие наистина изменихте на привичките си, сър, и аз ще ви кажа по какъв начин. Вие просто изглеждахте болен и ние ви придумахме да пийнете няколко глътки коняк с вода, за да се поободрите.

— Аз не съм свикнал да пия коняк с вода. И може би...

— Почакайте, мистър Франклин. Аз знаех, че не сте привикнали, затова ви налях половин чаша от нашия петдесетгодишен отлежал коняк и — срам и позор за мен! — разредах това благородно питие с цяла чаша студена вода. Едно дете не би могло да се напие с това, камо ли възрастен мъж!

Аз знаех, че мога да разчитам на неговата памет по въпроси от този род. Следователно изключено е да съм бил пиан. И преминах към втория въпрос.

— Преди да замина за чужбина, Бетъридж, вие често ме виждахте, когато бях момче. Кажете ми откровено: не сте ли забелязали нещо странно около мен, след като съм заспивал през нощта? Виждали ли сте ме някога да ходя в съня си?

Бетъридж се спря, погледна ме за миг, поклати глава и отново тръгна.

— Разбирам за какво намеквате, мистър Франклин! — каза той. — Вие се опитвате да си обясните по какъв начин боята се е намерила върху вашата нощница без ваше знание. Но сте много далеч от истината, сър. Хиляди мили далеч! Да ходите в съня си? Никога в живота си не сте правили такова нещо!

Отново почувствувах, че Бетъридж трябва да е прав.

Нито у дома, нито в чужбина бях водил усамотен живот. Ако бях сомнамбул, стотици и стотици хора щяха да забележат тази моя особеност и от съчувствие към мен биха ме предупредили, за да мога да се лекувам от тази болест.

И все пак аз се хванах — с упорство, съвсем простително при подобни обстоятелства — за тия две единствени обяснения, които биха могли да ме извадят от ужасното положение, в което се намирах. Забелязвайки, че не останах удовлетворен от неговите отговори, Бетъридж ми напомни за последните събития в историята на Лунния камък и направи моите надежди на пух и прах — веднъж завинаги.

— Нека да допуснем, че вашето предположение е вярно, сър, и да видим по какъв начин то ще ни помогне да открием истината: Ако сметнем нощницата за неопровержимо доказателство — нещо, в което аз се съмнявам, — тогава вие не само сте изтрили боята от вратата, без сам да знаете това, но сте взели и диаманта, без сам да знаете това. Правилно ли разсъждавам?

— Съвсем правилно. Продължавайте.

— Много добре, сър. Да предположим, че сте били пиан или пък като лунатик сте ходили насън, когато сте взели диаманта. Това обяснява случилото се през нощта и на утрото след рождения ден. Но по какъв начин обяснява то всичко, което се случи оттогава досега? Диамантът е бил занесен в Лондон. Диамантът е бил заложен при

мистър Люкър. Нима сте направили и едното, и другото, без сам да знаете това? Нима бяхте пиян, когато ви изпратих с кабриолета в събота вечер? И нима в съня си сте отишли при мистър Люкър, когато влакът ви е стоварил на последната гара? Извинете ме, ако ви кажа, мистър Франклин, че тази работа така ви е разстроила, че вие не сте в състояние да разсъждавате нормално. И колкото по-скоро се посъветвате с мистър Бреф, толкова по-скоро ще излезете от безизходното положение, в което сте попаднали.

Стигнах на гарата само една-две минути преди тръгването на влака.

Набързо дадох на Бетъридж лондонския си адрес, за да може да ми пише, ако това се окаже необходимо: от своя страна обещах да му съобщавам всяка по-важна новина. След като направих това и вече се прощавах с него, случайно погледнах към будката, където продаваха вестници и списания. И видях, че с продавачката разговаря страният наглед помощник на мистър Канди. В същата минута нашите очи се срещнаха. Езра Дженингз свали шапката си. Аз отвърнах на поздрава му и се качих във вагона, когато влакът вече потегляше. Струва ми се, за мен беше облекчение да мисля за съвсем странични неща. Както и да е, когато тръгнах по обратния път, за да се срещна с мистър Бреф по тази много важна за мен работа, аз с удоволствие — признавам, че това беше доста глупаво — започнах да се питам: как се случи така, че бях видял човека с шарената коса два пъти през един и същ ден!

Пристигнах в Лондон в такъв час, че нямаше никаква надежда да заваря мистър Бреф в кантората му. Затова от гарата тръгнах направо за неговия дом в Хамстед и наруших спокойствието на стария адвокат, който дремеше сам-самичък в столовата с любимото си кученце на коленете и с бутилка вино под ръка.

Впечатлението, което моят разказ направи на мистър Бреф, може би най-добре ще предам, като разкажа какво той предприе, след като ме изслуша докрай. Той тутакси нареди да запалят свещите и да донесат чай в кабинета му; също и да предадат на дамите да не ни безпокоят под никакъв предлог. След тия предварителни разпореждания той най-напред разгледа нощницата, а сетне започна да чете писмото на Розана Спирман.

Едва след като прочете писмото, мистър Бреф ми проговори за пръв път, откакто се бяхме затворили в кабинета.

— Франклин Блейк — каза старият джентълмен, — това е много сериозно нещо във всяко отношение. Според мен то засяга мис Рейчъл не по-малко, отколкото засяга и вас. Нейното странно поведение сега вече не е тайна. Тя вярва, че вие сте откраднали диаманта!

Дълго се борих със себе си, отблъсквайки това възмутително заключение. Но то все пак ми се наложи. Желанието ми да се срещна лично с Рейчъл се основаваше именно на това убеждение, което сега изказа мистър Бреф.

— Първото нещо, което трябва да направите сега — продължи адвокатът, — е да се обърнете към Рейчъл. Тя е мълчала през цялото това време по причини, които аз (познавайки характера ѝ) лесно мога да разбера. Но след всичко, което се случи, нейното мълчание не трябва да се понася повече! Тя трябва да бъде убедена или да бъде принудена да ни каже защо смята, че именно вие сте взели диаманта. Има надежда, че цялата тази работа, която сега ни изглежда тъй сериозна, ще се превърне и сапунен мехур, ако ни се удаде да я прекършим и накараме да говори.

— Това не е много утешително мнение за мен — казах аз. — Наистина, бих искал да знам...

— Бихте искали да знаете на какво се базирам? — прекъсна ме мистър Бреф. — Аз мога да ви обясня за две минути. Разберете преди всичко, че гледам на тази работа от юридическа гледна точка. За мен това е въпрос на доказателство. Много добре. А доказателството се оказва несъстоятелно още отначало по една важна точка.

— Какво именно?

— Сега ще чуете. Приемам, че името върху нощницата доказва, че тя е ваша. Приемам, че петното доказва, че тази именно нощница е отъркала боядисаната врата на Рейчъл. Но къде е доказателството, че вие сте носили тази нощница през нощта, когато е изчезнал диамантът?

Това съображение ми се стори още по-убедително, тъй като и на мен ми бе минало през ума нещо подобно.

— А що Се отнася до това — продължи адвокатът, като взе в ръка изповедта на Розана Спирман, — разбирам, че писмото е много неприятно за вас. Разбирам, че вие не се решавате да го анализирате от чисто обективна гледна точка. Но аз не се намирам във вашето положение. Позовавайки се на моя юридически опит, аз мога да

разгледам този документ, както бих разгледал всеки друг. Без да намеквам за това, че тази жена е била крадла, аз само ще отбележа, че писмото ѝ доказва, според нейното собствено признание, каква изкусна измамница е била тя; ето защо имам право да подозирам, че тя не ви е казала цялата истина. Засега няма да се впускам в разсъждения: какво тя е направила и какво не. Ще кажа само едно: че ако Рейчъл ви подозира, взимайки за доказателство само вашата нощница, може почти със сигурност да се каже, че Розана Спирман ѝ е показала нощницата! Тази жена си признава в своето писмо, че тя ревнува Рейчъл, че подменяла розите във вашата чаша, че виждала някаква надежда за себе си в скарването между Рейчъл и вас. Не ще се спирам тук да питам кой е взел Лунния камък — за да постигне своята цел, Розана Спирман би взела петдесет лунни камъка, — ще кажа само, че изчезването на диаманта е дало на тази влюбена във вас крадла удобен случай да ви скара с Рейчъл за цял живот. Тя още не се е била решила да сложи край на живота си тогава, не забравяйте това! И аз със сигурност мога да твърдя, че съдейки по нейния характер и положение, тя е била напълно способна да се възползува от случая и да открадне диаманта. Е, какво ще кажете за всичко това?

— Нещо подобно си помислих и аз още щом отворих писмото.

— Точно така! А когато прочетохте писмото, вие сте съжалили бедната девойка и не сте имали сърце да я заподозрете. Това ви прави чест, любезни сър, това ви прави чест!

— Ами ако се окаже, че нощницата наистина е била на мене, тогава какво?

— Не виждам как това може да бъде доказано — рече мистър Бреф. — Но ако допуснем, че това стане, тогава съвсем не ще бъде лесно да се докаже вашата невинност. Няма да се спираме на това сега. Нека почакаме и видим дали Рейчъл ви подозира само въз основа на нощницата като доказателство.

— Боже мой, колко хладнокръвно говорите за това, че Рейчъл ме подозира! — възкликнах аз. — Какво право има тя да ме подозира в кражба въз основа на каквото и да било доказателство?

— Твърде разумен въпрос, любезни ми сър. Доста разгорещено поставен, но все пак заслужава внимание. Това, което хвърля в недоумение вас, хвърля в недоумение и мен. Потърсете в паметта си и ми кажете: когато бяхте на гости в дома на лейди Вериндър, не се ли

случи нещо, което би могло да накара Рейчъл да се усъмни във вашата чест или, да речем — макар и неоснователно поне, — във вашите нравствени принципи изобщо!

Обхванат от непреодолимо вълнение, аз скочих от мястото си. Въпросът на адвокатата ми напомни за пръв път, откакто бях напуснал Англия, че когато гостувах у лейди Вериндър, нещо наистина се случи.

В осмата глава от разказа на Бетъридж се споменава за пристигането на един чужденец, съвсем непознат посетител в къщата на леля ми. Той бе дошъл да ме види по работа. И тази работа беше от следното естество.

Бях достатъчно глупав (нуждаейки се, както винаги, от пари) да заема известна сума от съдържателя на един малък ресторант в Париж, на когото бях добре познат като редовен посетител. За връщането на парите беше определен срок, а когато този срок дойде, не можах да изпълня обещанието си — нещо, което се случва с хиляди други честни хора. Изпратих на човека полица. Моят подпис върху подобни документи за нещастие беше добре познат: той не можал да я осребри. Работите му се объркали, заплашвало го пълно разоряване и един негов роднина, френски адвокат, бе пристигнал в Англия да ме намери и настоява да изпълня дълга си. Той беше човек сприхав, с избухлив характер и неумело подхвана обясненията си с мен. Между нас бяха разменени с повишен глас твърде остри думи; леля ми и Рейчъл за нещастие бяха в съседната стая и ни чуха. Лейди Вериндър влезе при нас и поиска да узнае какво се бе случило. Французинът ѝ показа даденото му пълномощно и заяви, че аз съм виновен за разоряването на един човек, който се доверил на моята чест. Леля ми тутакси му изплати сумата и го отпрати. Разбира се, тя ме познаваше тъй добре, че не сподели мнението на французина по въпроса. Но остана огорчена от моята небрежност и с пълно право ми се разсърди, задето се бях поставил в положение, което без нейната намеса би могло да стане доста неприятно. Изглежда, че майка ѝ бе разказала за това или пък Рейчъл сама го бе чула от съседната стая — не мога да кажа. Но тя по своему погледна на този случай твърде романтично и преувеличено. Аз съм бил „бездушен“, „безсърдечен“, бил съм „безчестен“, „не съм имал никакви принципи“, не се знаело „докъде мога да стигна“... с една дума, Рейчъл ми наговори такива жестоки неща, каквито още не бях слушал от нито една млада жена. Скарването ни продължи и през

другия ден. На третия ден аз успях да се помирят с нея и престанах да мисля за това. Не беше ли си припомнила Рейчъл този нещастен случай и в онзи критически момент, когато моето право да се ползувам с нейното уважение отново, и много по-сериозно, беше поставено под въпрос? Когато разказах на мистър Бреф всичко това, той тутакси отговори утвърдително.

— То трябва да е оказало своето влияние върху нея — отговори той загрижено. — И заради вас самия аз бих желал това нещо да не беше се случвало. Ние с вас обаче току-що открийме, че е съществувало някакво предразполагащо влияние против вас и в края на краищата си изяснихме поне една загадка. Не виждам какво повече бихме могли да направим засега. Следващата ни стъпка в това следствие трябва да ни заведе при Рейчъл.

Той стана и почна замислено да се разхожда напред-назад из стаята. Два пъти едва ли не му казах, че и без това бях решил да се видя с Рейчъл, и два пъти, вземайки под внимание неговата възраст и характера му, се побоях да не го уплаша в такъв един неблагоприятен момент.

— Най-голямата трудност се състои в това — продължи той, — как да я накараме да се изкаже докрай. Вие какво предлагате?

— Решил съм, мистър Бреф, сам да поговоря с Рейчъл.

— Вие? — Той изведнъж се спря и ме погледна така, сякаш си бях загубил ума. — Вие? Та няма това е възможно? — Той рязко тръсна глава и отново тръгна из стаята. — Почакайте — каза той. — В такива необикновени случаи привързаността може понякога да се окаже най-доброто разрешение. — Той поразмисли върху въпроса в тази нова светлина и изведнъж взе смело решение в моя полза. — Който не рискува, той не печели — продължи старият джентълмен. — Шансовете за успех са на ваша страна, не на моя... и вие пръв ще направите опит!

— Шансовете са на моя страна? — повторих аз, крайно изненадан.

Върху лицето на мистър Бреф за пръв път се появи усмивка.

— Ето как стои работата — каза той. — Ще си призная честно: не възлагам никаква надежда нито на вашата предпазливост, нито на вашето хладнокръвие. Но храня надеждата, че дълбоко в душата си Рейчъл все още изпитва към вас някаква слабост. Възползвайте се от

това и бъдете сигурен, че ще чуете най-откровеното признание, на което е способна една жена! Въпросът е: как да се срещнете с нея?

— Тя ви е гостувала в този дом — отвърнах аз. — Мога ли да ви помоля да я поканите тук, без да ѝ казвате, че ще ме срещне?

— Много смело! — каза мистър Бреф.

Произнасяйки тези думи в отговор на моето предложение, той отново тръгна нагоре-надолу из стаята.

— С други думи — продължи той, — моят дом трябва да се превърне в капан за Рейчъл, а за примамка да послужи поканата на жена ми и дъщерите ми. Ако вие не бяхте Франклин Блейк, а някой друг, и ако работата не беше толкова сериозна, аз бих ви отказал най-категорично. Но сегашните обстоятелства ме карат твърдо да вярвам, че Рейчъл сама ще ми благодари след това за моето предателство. Считайте ме за свой съучастник. Рейчъл ще бъде поканена да прекара един ден у нас и вие ще бъдете уведомени своевременно за това.

— Кога? Утре?

— Утре не ще успеем да получим от нея отговор. Нека бъде в другиден.

— А как ще ме уведомите?

— Стойте си в къщи и ме чакайте.

С най-искрено чувство на гореща признателност аз му благодарих за ценната помощ; и като отказах на гостоприемната му покана да прекарам нощта у тях, в Хамстед, върнах се в лондонската си квартира.

За следващия ден мога да кажа само това, че той беше най-дългият ден в моя живот. Макар и да знаех, че съм невинен, макар и да бях уверен, че гнусното обвинение, легнало върху мен, трябва рано или късно да се разясни, аз все пак бях някак си паднал в собствените си очи и не желяех да се видя с никой от моите приятели. Ние често слушаме (преди всичко от повърхностни наблюдатели), че престъплението може понякога да изглежда невинност. Ала на мене ми се струва много по-вярно обратното — че невинността може да изглежда като престъпление. Наредих да не пускат никого, при мен и се осмелих да поизляза само под прикритието на вечерния здрач.

На другата сутрин мистър Бреф ме изненада още докато закусвах. Той ми подаде един голям ключ и каза, че за пръв път в живота си се срамува от себе си.

— Ще дойде ли?

— Ще дойде днес на обед и ще прекара останалата част на деня с жена ми и дъщерите ми.

— Посветени ли са мисис Бреф и дъщерите ви в нашата тайна?

— Не можеше иначе. Но жените, както може би вие сам сте забелязали, почти нямат принципи. Моето семейство не изпитва никакво угризение на съвестта. Тъй като крайната цел е вие с Рейчъл да се помирите, жена ми и дъщерите ми като същински йезуити гледат на всички средства за нейното постигане със спокойна съвест.

— Аз съм им безкрайно благодарен. Какъв е този ключ?

— Това е ключът от задната врата на нашата градина. Бъдете там в три часа следобед. Влезте в градината и тръгнете през оранжерията към къщи. Минете през малката гостна и отворете насрещната врата, която води към музикалния салон. Там ще намерите Рейчъл самичка.

— Как да ви благодаря!

— Ще ви кажа как; не винете мене за това, което ще се случи после.

След тия думи мистър Бреф си отиде.

Трябваше да чакам още няколко дълги часа. За да съкратя по някакъв начин времето, започнах да преглеждам писмата, които бяха дошли с последната поща. Между тях имаше писмо и от Бетъридж.

Отворих го с нетърпение. За моя изненада и разочарование Бетъридж започваше с извинението, че няма никакви особени новини. В следващото изречение отново се появи неизбежният Езра Дженингз! Той спрял Бетъридж, когато се връщал от гарата, и го попитал за мен. Узнал моето име, той съобщил за нашата среща на своя шеф, мистър Канди. Като чул това, доктор Канди сам отишъл при Бетъридж, за да му изрази съжалението си, дето не се бил видял с мен. Казал, че има особена причина, за да иска да се срещне с мен, и помолил да му се обадя, когато отново отида към Фризингхол. Като изключим няколко реда, характерни за философията на Бетъридж, в писмото на моя кореспондент нямаше почти нищо друго. Добрият предан старец сам споменаваше, че написал това писмо, подтикнат по-скоро от „удоволствието да ми пише“.

Напъхах писмото в джоба си и тутакси го забравих, погълнат от мислите за предстоящата среща с Рейчъл.

Когато часовникът на Хамстедската църква удари три, аз мушнах ключа на мистър Бреф в бравата на градинската врата. Влязох в градината. Трябва да си призная, че като заключвах вратата от вътрешната ѝ страна, почувствувах някакъв страх при мисълта за това, което можеше да се случи. Крадешком се огледах на всички страни, опасявайки се да не би някой неочакван свидетел да се е скрил някъде в градината. Но нищо не потвърди тези мои опасения. Всички алеи и пътеки в градината бяха пусти; и единствените мои наблюдатели бяха птиците и пчелите.

Прекоших градината, минах през оранжерията и влязох в малката гостна стая. Когато сложих ръка на бравата на отсрещната врата, чух да се разнасят няколко тъжни акорда. Рейчъл често бе подрънквала така с пръсти по клавишите, когато гостувах в дома на майка ѝ. Бях принуден да поспра, докато се съвзема духом. В тази минута пред мен изплуваха миналото и настоящето; и контрастът между тях просто ме порази.

След няколко секунди аз се въоръжих с всичката си смелост и отворих вратата.

СЕДМА ГЛАВА

Щом ме видя на прага, Рейчъл стана от пианото.

Затворих вратата. Ние мълчаливо се огледахме един друг. Разделяше ни цялата дълга зима. Движението, което Рейчъл направи, ставайки от мястото си, изглежда, беше единственото движение, на което беше способна в този момент. Всичките ѝ сили, душевни и физически, сякаш се бяха съсредоточили в погледа, отправен към мен.

В мен се промъкна страхът, че съм се появил твърде? внезапно. Пристъпих няколко крачки към нея и казак тихичко:

— Рейчъл!

Моят глас я възвърна към живот, на лицето ѝ се появи червенина. Тя мълчаливо тръгна насреща ми. Бавно, сякаш действуваше под влиянието на сили, независещи от нейната воля, тя се приближаваше все повече и повече към мен; топла, плътна руменина заливаше бузите ѝ, блясъкът на очите ѝ се усилваше с всяка секунда. Аз забравих целта, която ме беше довела при нея; забравих отвратителното подозрение, което бе паднало върху доброто ми име; забравих за всички съображения — минали, настоящи и бъдещи, — които трябваше да помня. Виждах само как жената, която обичах, идваше все по-близо и по-близо... Тя потрепера и се спря нерешително. Не можех повече да се въздържа — взех я в ръцете си и покрих лицето ѝ с целувки.

Имаше един миг, когато си помислих, че тя отвърща на моите целувки: миг, когато ми се стори, че тя самата бе забравила всичко друго. Но още преди тази мисъл да се затвърди в ума ми — нейната първа съзнателна постъпка ме накара да почувствувам, че тя помни всичко. Рейчъл издаде вик на ужас и с такава сила ме отблъсна от себе си, че аз се съмнявам, дали бих могъл да ѝ се противопоставя, ако бях се опитал. В очите ѝ видях безпощаден гняв; върху устните ѝ — безжалостно презрение. Тя ме гледаше със злоба от главата до петите като непознат човек, който я бе оскърбил.

— Страхливец! — каза тя. — Низък, презрян, бездушен страхливец!

Това бяха първите ѝ думи! Най-непоносимите обидни думи, с които една жена би могла да се обърне към един мъж!

— Помня времето, Рейчъл — отвърнах аз, — когато вие бихте намерили по-достоеен начин да ми кажете, че съм ви оскърбил. Моля да ме извините.

Може би горчивината, която почувствувах, бе преминала някак в гласа ми. При първите мои думи очите ѝ, които бяха се отвърнали от мен, сега неволно се обърнаха и отново се вгледаха в лицето ми. Тя отговори с тих глас, с мрачна съдържаност, която за пръв път забелязвах у нея.

— Може би за мен има известно извинение — каза тя. — След всичко, което направихте, не мислите ли, че е много низко от ваша страна да се промъквате при мен по този начин? Струва ми се, че това, е излява на малодушие — да разчитате на моята слабост към вас. Струва ми се, че е подло да се възползвате от моята изненада и неподготвеност, за да ме целувате. Но това е само едно женско схващане. Би трябвало да зная, че то не може да бъде и ваше схващане. Щях да постъпя по-добре, ако бях се овладяла и не бях ви казала нищо.

Това извинение беше още по-непоносимо от обидата. И най-презреният, най-нищожният човек на света би се почувствувал унижен...

— Ако моята чест не беше във вашите ръце — казах аз, — бих ви оставил още тази минута и не бих искал да ви видя никога вече! Вие споменахте за това, което съм направил... Какво съм направил?

— Какво сте направили? Вие задавате този въпрос на мен?

— Да!

— Аз опазих в тайна вашата низост — отговори тя — и понесох последствията от своето мълчание. Нима нямам право да бъда пощадена от вас... от вашия оскърбителен въпрос: какво сте направили? Нима у вас вече е притъпено всяко чувство на признателност? Някога вие бяхте джентълмен. Някога бяхте мил и драг на моята майка и още по-мил и по-драг — на мен...

Нейният глас ѝ измени. Тя се отпусна на стола, обърна се с гръб към мен и закри лицето си с ръце.

Почаках малко, преди да намеря сили да заговоря отново. В тази минута на мълчание аз сам не знаех кое ми причиняваше по-голяма болка — дали обидата, нанесена ми от нейното презрение, или нейната решителна гордост, която не ми позволяваше да споделя мъката ѝ.

— Ако вие не желаете да заговорите първа — казах, — тогава това трябва да сторя аз. Дойдох тук с намерение да поговоря с вас върху много неща сериозно. Ще бъдете ли достатъчно справедлива към мен и се съгласите да ме изслушате?

Тя нито помръдна, нито ми отговори. Аз не я помолих пак; и не пристъпих нито крачка към нея. Проявявайки същата упорита гордост като нейната, аз ѝ разказах за това, което бях открил при Подвижните пясъци, както и за всичко, което ме бе довело до това откритие. Моят разказ, разбира се, продължи доста дълго време. Отначало докрай тя не се обърна към мен и не произнесе нито една Дума.

Бях сдържан. Цялото мое бъдеще по всяка вероятност зависеше от това, да не загубя самообладанието си. Настъпил бе часът да проверя теорията на мистър Бреф. Обхванат от силното желание да изпитам тази теория, аз заобиколих стола и застанах така, че да се намеря лице с лице срещу Рейчъл.

— Трябва да ви задам един въпрос — казах аз. — И това ме принуждаваше да се върна към неприятното събитие. Показала ли ви е Розана Спирман моята нощница? Да или не?

Тя скочи на крака и дойде по-близо до мен. Очите ѝ се втренчиха в моето лице, сякаш искаха да прочетат там нещо, което още не бяха прочели върху него.

— Да не сте полудели? — извика тя.

Аз все още продължавах да се сдържам. Казах ѝ спокойно:

— Рейчъл, ще отговорите ли на моя въпрос?

Тя продължи, без да погледне към мен:

— Не се ли крие тук някаква неизвестна за мене цел? Някакъв малодушен страх за бъдещето, което засяга и мен? Казват, че след смъртта на вашия баща вие сте забогатял. Да не сте дошъл тук, за да ме обезщетите, да ми предложите стойността на моя диамант? Нима у вас е останала още съвест, за да се срамувате от себе си, от постъпката си? Това ли е обяснението за вашата престорена невинност? И на вашата история за Розана Спирман? Не се ли крие у вас някакво чувство на срам дълбоко под всичките тия лъжи?

Тук аз я прекъснах. Не можех да се сдържам повече.

— Вие ми нанесохте непростителна обида! — изкрещях аз. — Вие ме подозирате, че съм откраднал вашия диамант. Аз имам право да зная и искам да зная на какво основание?

— Да ви подозирам? — възкликна тя, избухвайки не по-малко от мен. — Негодник! Мошеник! Аз ви видях да взимате диаманта със собствените си очи!

Страшното изобличение, съдържащо се в тия думи, жестокото унищожаване на всичко, на което се бе надявал мистър Бреф, ме направиха съвсем безпомощен, вцепенен. При всичката си невинност аз стоях пред Рейчъл като ням. В нейните очи, в очите на когото и да било аз трябва да съм изглеждал като човек, поразен от откриването на собственото си престъпление.

Рейчъл се смути от зрелището на моето унижение и от своето тържество. Моето внезапно онемяване сякаш я изплаши.

— Аз ви пощадох на времето — каза тя, — щях да ви пощадя и сега, ако не бяхте ме принудили да говоря. — Тя тръгна да излезе от стаята, но се разколеба още преди да стигне вратата. — Защо дойдохте тук да се унижавате? — попита тя. — Защо дойдохте тук да унижавате и мен?

Рейчъл направи още няколко крачки и отново се спря.

— За бога, кажете нещо! — извика тя развълнувано. — Ако у вас е останало поне капчица жалост, не ме оставяйте да се унижавам по този начин! Кажете нещо... и ме принудете да изляза от стаята!

Тръгнах към нея без да зная какво върша. Може би имах някакво смътно намерение да я задържа, докато не ми каже нещо повече. От минутата, в която узнах, че доказателството, въз основа на което Рейчъл ме обвинява, беше свидетелството на собствените ѝ очи, нищо — нито дори и моето убеждение в собствената ми невинност — не изглеждаше ясно в ума ми. Хванах я за ръката; помъчих се да говоря твърдо и разумно. Ала можах само да промълвя:

— Рейчъл, вие някога ме обичахте!

Тя потръпна и се извърна от мен. Безсилната ѝ, трепереща ръка остана в моята.

— Пуснете ми ръката! — произнесе тихо тя.

Моето съприкосновение с нейната ръка, изглежда, и действуваше така, както и бе подеиствувал и моят глас когато влязох в стаята. След като ме беше нарекла страхливец, след нейните признания, които ме бяха заклеили като крадец, аз вее още имах власт над нея, докато ръката ѝ беше в моята!

Кротко я отведох към средата на стаята. Сложих я да седне до мен.

— Рейчъл — казах аз, — не мога да ви обясня противоречието в това, което сега ще ви кажа. Мога само да ви кажа истината, както и вие ми я казахте. Вие сте ме видели, видели сте сме със собствените си очи да вземам диаманта. Заклевам се пред бога, който ни слуша, че едва сега за пръв път узнавам, че аз съм го взел! Все още ли се съмнявате в мен?

Тя или не обърна внимание на думите ми, или не беше ги чула.

— Пуснете ми ръката! — повтори тя със слаб глас.

Това беше единственият ѝ отговор. Главата ѝ се отпусна на моето рамо, а ръката ѝ неволно стисна моята в момента, когато ме помоли да я пусна.

Не повторих въпроса си. Но с това моето търпение се изчерпа. Разбрах, че ще мога отново да гледам честните хора в очите само ако накарам Рейчъл да ми разкаже всичко най-подробно. Едничката ми надежда се състоеше в това, че може би Рейчъл не беше обърнала внимание на някаква дреболия в редицата доказателства съвсем незначителна дреболия, която би могла при по-внимателно изследване да послужи като средство за доказване на моята невинност. Признавам, не изпуснах ръката ѝ. Признавам, че ѝ заговорих с цялата си топлина, с цялото си доверие от миналите времена.

— Искам да ви помоля за нещо — казах аз. — Искам да ми разправите всичко, което се случи от минутата, когато си пожелахме лека нощ, до минутата, когато сте ме видели да взимам диаманта.

Тя вдигна глава от рамото ми и се опита да отдръпне ръката си от моята.

— О, защо да се връщаме към това? — каза тя. — Защо да се връщаме на това?

— Ще ви кажа защо, Рейчъл. Вие и аз — и двамата, сме жертви на някаква чудовищна измама, надянала маската на истината. Ако разгледаме заедно това, което се случи през нощта след вашия рожден ден, ние все още може да се оправим, да стигнем до някакво разбирателство.

Главата ѝ отново се отпусна на рамото ми. Съзри потекоха от очите ѝ и бавно се ронеха по бузите ѝ. О! — въздъхна тя. — Нима и аз

нямах същата тази надежда? Нима и аз не се опитвах да гледам на нещата както и вие гледате на тях сега?

— Вие сте се опитвали сама — отговорих аз. — Но още не сте се опитвали с моята помощ.

Тези думи сякаш пробудиха у нея същата надежда, която аз сам почувствувах, когато ги произнасях, Рейчъл отговаряше на моите въпроси с нещо повече от покорност — напругайки всичката си памет, тя с охота разкри пред мен цялата си душа.

— Да започнем — казах аз — с това, което се случи, след като си пожелахме лека нощ. Легнахте ли си веднага, или не?

— Легнах си.

— Забелязахте ли колко беше часът? Късно ли беше?

— Не много късно. Мисля, около дванадесет часът.

— Заспахте ли?

— Не. Не можах да заспя цялата нощ.

— Бяхте разтревожена?

— Мислех за вас.

Този отговор едва ли не отне цялата ми смелост. Имаше нещо в това, дори повече, отколкото в думите ѝ, което проникна в самото ми сърце. Само след известно мълчание можах да продължа.

— Имаше ли светлина в стаята ви? — попитах аз.

— Не, докато не станах и не запалих свещта.

— Колко време бе минало тогава, откакто си легнахте?

— Около един час, струва ми се.

— Излязохте ли от спалнята си?

— Канех се да изляза. Бях си облякла пенъора, да отида в гостната за някоя книга.

— Отворихте вратата на вашата спалня?

— Отворих я.

— Но още не бяхте влезли в гостната?

— Не. Бях възпрепятствувана...

— От какво?

— Видях светлина под вратата; и чух някакви стъпки.

— Изплашихте ли се?

— Не. Знаех, че бедната ми майка страдаше от безсъние; и си спомних, че ме бе придумвала да оставя диаманта на нейните грижи. Тя се тревожеше за него съвсем неоснователно, както ми се струваше

тогава, и аз си помислих, че идва да види дали съм си легнала и да поговори с мен за диаманта, ако разбере, че още не съм заспала.

— И какво направихте?

— Духнах свещта, за да си помисли тя, че съм заспала. Бях неразумна и упорита... искаше ми се диамантът да остане там, където го бях сложила.

— След като духнахте свещта, върнахте ли се отново в леглото?

— Нямах време за това. В минутата, когато духнах свещта, вратата на гостната се отвори и аз видях...

— Вие видяхте?

— Вас.

— Облечен както обикновено?

— Не.

— По нощница?

— По нощница! И със свещ в ръката.

— Сам?

— Сам.

— Можяхте ли да видите лицето ми?

— Да.

— Ясно?

— Отлично. Свещта във вашата ръка го осветяваше.

— Отворени ли бяха очите ми?

— Да.

— Забелязахте ли в тях нещо странно, нещо прилично на напрегнато, безсмислено изражение?

— Съвсем не. Очите ви бяха по-бляскави, по-живи от обикновено. Вие така оглеждахте стаята, сякаш знаехте, че се намирате там, където не трябва; сякаш се страхувахте да не ви види някой.

— Обърнахте ли внимание на едно нещо, когато влязох в стаята. Забелязахте ли как ходех?

— Ходехте така, както си ходите винаги. Навлязохте до средата на стаята, после се спряхте и огледахте.

— Какво направихте, когато ме видяхте?

— Не можех да направя нищо. Стоях като вкаменена. Не можех да проговоря, не можех да извикам. Не можех дори да се помръдна, за да затворя вратата.

— Бих ли могъл аз да ви видя там, където стояхте?

— Разбира се, вие бихте могли да ме видите. Но вие нито веднъж не погледнахте към мен. Излишно е да задавате този въпрос. Сигурна съм, че не сте ме видели.

— Защо сте толкова сигурна?

— Нима бихте взели диаманта? Нима бихте постъпили така, както постъпихте впоследствие? Нима бихте били тук сега, ако знаехте, че аз тогава не спях, а ви наблюдавах? Не ме карайте да говоря за това! Искам да отговарям на въпросите ви спокойно. Помогнете ми да си запазя спокойствието. Минете към друго нещо.

Тя беше права във всяко отношение. Аз преминах към други въпроси.

— Какво направих аз, след като бях стигнал средата на стаята и се бях спрял там?

— Вие се обърнахте и тръгнахте право към ъгъла до прозореца, където се намираше индийското ми шкафче:

— Когато съм стоял пред шкафчето, аз трябва да съм бил с гръб към вас. Как сте виждали какво правя?

— Когато вие се поместихте, поместих се и аз.

— За да виждате какво правя?

— В моята гостна има три огледала. Докато стояхте там, аз виждах всичко, което правехте, в едно от огледалата.

— Какво, видяхте?

— Оставихте свещта на шкафчето. Отваряхте и затваряхте чекмеджетата едно след друго, докато

стигнахте до това, в което бях сложила Лунния камък. За минутка погледнахте в отвореното чекмедже; после си пъхнахте ръката в него и извадихте диаманта.

— Откъде разбрахте, че съм извадил диаманта?

— Видях ръката ви да влиза в чекмеджетото. Видях и блясъка на диаманта между палеца и показалеца ви, когато си извадихте ръката.

— Приближи ли се ръката ми отново до чекмеджетото, за да го затворя например?

— Не. Вие държахте диаманта в дясната си ръка, а с лявата взехте свещта от шкафчето.

— След това огледах ли се пак?

— Не.

— Веднага ли излязох от стаята?

— Не. Стояхте съвсем неподвижно, както на мене ми се стори, доста дълго време. Виждах отстрани лицето ви в огледалото. Приличахте на човек, който размишлява за нещо и е недоволен от собствените си мисли.

— Какво се случи след това?

— Изведнъж вие се стреснахте от замислеността си и бързо излязохте от стаята.

— Не затворих ли вратата след себе си?

— Не. Тръгнахте по коридора, оставяйки вратата отворена.

— И после?

— После светлината от вашата свещ изчезна, стъпките ви заглъхнаха и аз останах сама в тъмното.

— И нищо друго ли не се случи оттогава до минутата, когато всички в къщата узнаха за изчезването на диаманта?

— Нищо.

— Сигурна ли сте в това? Не сте ли спали тогава?

— Не съм мигнала; не съм си лягала дори. Нищо не се случи до появяването на Пенелопа по обикновеното ѝ време на сутринта.

Пуснах ръката ѝ, станах и тръгнах из стаята. Рейчъл бе отговорила на всичките ми въпроси. Всяка подробност, за която бях поискал да зная, ми бе съобщена. Дори се бях върнал към мисълта за лунатизма и напиването; и отново абсурдността на едното и другото беше доказана — този път от показанията на свидетел, който ме е наблюдавал със собствените си очи. Какво повече можеше да се каже? Какво трябваше да се направи? Само ужасният факт за кражбата — единственият видим и осезаем факт — стоеше сега пред мен сред непроницаемия мрак, който покриваше всичко наоколо. Не бе се появила ни най-малката пътеводна светлинна, когато узнах тайната на Розана Спирман при Подвижните пясъци. Не се появи никаква светлинна и сега, когато се бях обърнал към самата Рейчъл и чул отвратителната история на онази нощ от нейната уста. Този път тя първа наруши тишината.

— Е — каза тя, — вие питахте и аз ви отговорих. Вие ме накарахте да се надявам, че от всичко това ще излезе нещо, защото вие сам сте се надявали. Какво ще кажете сега?

От тона, с който тя заговори, на мен ми стана ясно, че с моето влияние над нея бе свършено.

— Ние трябваше заедно да разгледаме това, което се случи през нощта след моя рожден ден — продължи тя. — И тогава трябваше да се разберем един друг. Стана ли така?

Тя безжалостно чакаше моя отговор. Отговаряйки ѝ, аз направих груба грешка — позволих на отчаяната си безпомощност да вземе връх над моето самообладание. Прибързано и безсмислено започнах да я упреквам за нейното мълчание, което досега ме бе държало далеч от истината.

— Ако бяхте проговорили, когато трябваше — подхванах аз, — ако бяхте ми оказали най-обикновената справедливост да се обясните...

Тя ме прекъсна с яростен вик. Няколкото произнесени от мен думи изведнъж я хвърлиха в буен гняв.

— Да се обясня! — повтори тя. — О, има ли друг такъв човек като този на света? Аз го пощадах, когато сърцето ми се разкъсваше; аз го защитих, когато се излагаше моята репутация. Не друг, а той, той ме упреква сега и ми казва, че аз съм трябвало да се обясня! След като съм вярвала в него, след като съм го обичала, след като съм мислила за него по цели дни, а нощем го виждах насън — той ме пита сега защо не съм го обвинила в безчестие още първия път, когато се срещнахме! „Любими мой, ти си крадец, геройо мой, когото обичам и уважавам, ти се промъкна в стаята ми през нощта и ми открадна диаманта!“ — ето какво е трябвало да му кажа. О, негоднико! О, подъл, подъл мошенико! Бих предпочела да загубя петдесет диаманта, отколкото да видя, че вашето лице ме лъже, както ме лъже сега!

Аз си взех шапката. От състрадание към нея — да! Говоря честно — от състрадание към нея аз се обърнах, без да продумам, и отворих вратата, през която бях влязъл.

Тя ме последва, дръпна ме от вратата, затвори я и ми посочи стола, от който бях станал.

— Не! — каза тя. — Още не! Изглежда, че аз ще трябва да ви обясня и моето държане. Вие ще останете и ще ме изслушате; ако въпреки моята воля си отидете сега отук — това ще бъде най-голямата низост!

Сърцето ми се късаше от мъка, като я гледах и слушах. Аз ѝ отговорих със знак — повече от това не можех да сторя, — че се подчинявам на нейната воля.

Червенината на гняв започна да се оттегля от лицето ѝ, когато се върнах и мълчаливо седнах на стола. Тя почака малко, докато се посъвземе. Когато заговори отново, в нея не се забелязваше никаква следа от някакво чувство. Говореше, без да ме поглежда. Ръцете ѝ бяха здраво скръстени на коленете, а очите ѝ — втренчени в пода.

— Аз трябваше да ви окажа най-обикновената справедливост и да се обясня — повтори тя моите думи. — Сега ще видите дали съм се постарала да ви окажа справедливост, или не. Казах ви вече, че никак не спях, дори и не си легнах в леглото, след като излязохте от моята гостна стая. Излишно е да ви разправам за това, което мислех тогава — вие няма да разберете; где ви кажа само какво направих, когато след известно време дойдох на себе си. Аз реших да не вдигам тревога и да не казвам за случилото се през нощта — както би трябвало да направя. Въпреки всичко, което бях видяла със собствените си очи, аз тъй много ви обичах, че бях готова да повярвам каквато и да било глупост — само не и това, че вие сте крадец. Аз мислих и мислих — и свърших с това, че ви написах писмо.

— Не съм получавал никакво писмо.

— Зная, че не сте. Почакайте малко и ще научите защо. Моето писмо нямаше да ви каже нищо открито, от него нищо нямаше да ви стане по-ясно. То нямаше да ви погуби за цял живот, ако беше попаднало в ръцете на някой друг. В него се говореше само — и то така, та непременно да разберете, — че аз имам основание да мисля за вашите дългове и че на мен и на майка ми е известно, че вие не сте много придирчив и предпазлив относно начините, с които си доставяте пари, когато ви трябват. Вие бихте си спомнили за посещението на френския адвокат и бихте се сетили за какво намеквам. Ако и след това бихте продължили да четете с интерес моето писмо, вие бихте стигнали до предложението, което аз исках да ви направя — предложение тайно, разбира се (без нито една думичка да се казва по въпроса между нас) — да ви дам назаем толкова пари, колкото бих могла да намеря. И аз щях да ги намеря! — възкликна Рейчъл. Руменината отново се появи на бузите ѝ, очите ѝ погледнаха към мен. — Аз сама щях да заложа диаманта, ако не можех да си доставя парите по друг начин! Ето за какво ви писах тогава. Почакайте! Аз направих нещо повече. Помолих Пенелопа да ви даде писмото лично, когато ви намери сам. Възнамерявах да се затворя в спалнята си и да оставя

вратата на гостната отворена през цялата сутрин. И се надявах — с цялата си душа и сърце се надявах, — че вие ще се възползвате от този случай и скришом ще сложите диаманта обратно в шкафчето.

Аз се опитах да заговоря. Рейчъл ме спря с нетърпелив жест. Нейното настроение бързо се менеше и гневът ѝ отново започна да се разпалва. Тя стана от стола и пристъпи към мен.

— Зная какво ще кажете — Продължи тя. — Вие пак ще ми напомните, че никога не сте получили писмото ми. Аз мога да ви кажа защо — защото го скъсах.

— По каква причина?

— По най-основателната причина. Предпочетох по-скоро да го скъсам, отколкото да го пратя на такъв човек като вас! Какви бяха първите новини, които научих оная сутрин? Тъкмо когато моят план беше готов, какво чух тогава? Чух, че вие — вие! — а не някой друг, сте изпратили да извикат полицията! Че вие сте били най-деен от всички, вие сте били главният герой, вие сте полагали най-много труд и усилия за намирането на диаманта! Вие дори сте показали такава смелост, че сте пожелали да говорите с мен за изчезването на диаманта, който сам откраднахте, диаманта, който през цялото време се намираше във вашите ръце! След това доказателство за вашите гадни лъжи и хитрости аз скъсах писмото. Но дори и тогава, когато просто подлудявах от претърсванията и разпитите на полицаия, когото вие бяхте извикали — дори и тогава някакво заслепяване не ми позволяваше да се откажа напълно от вас. Аз си казвах: „Той разиграва отвратителния си фарс пред всички в къщи. Нека видим дали ще може да го разиграва и пред мен.“ Някой ми каза, че сте на терасата. Аз отидох там. Принудих себе си да ви погледна. Принудих себе си да ви заговоря. Нима сте забравили какво ви казах тогава?

Аз бих могъл да отговоря, че помня всяка нейна дума. Но каква полза би имало в тази минута от моя отговор? Как бих могъл да ѝ кажа, че нейните думи тогава ме учудиха и огорчиха, че ме накараха да мисля, че тя се намира в състояние на опасна нервна възбуда, че дори предизвикаха в душата ми съмнението — дали за нея изчезването на диаманта представлява такава тайна, както за всички нас... но нейните думи тогава не ми откриха ни най-малката частичка от истината. Тъй като не разполагах с никакво доказателство за своята невинност, как

бих могъл да я убедя, че не знаех абсолютно нищо за това, което ставаше в ума ѝ, когато тя ми говореше на терасата.

— Може би във ваш интерес е да забравите моите думи, но в мой интерес е да ги помня — продължи тя. — Зная какво казах тогава, защото бях обмислила всичко, преди да го кажа. Аз ви дадох една след друга няколко възможности да си признаете истината... Говорех колкото може по-ясно; не ви казах само, че ми е известно кой бе извършил кражбата — вие! А вие ме гледахте с престорено учудване, с фалшивия вид на невинност — точно така, както ме гледате и сега! И аз ви оставих на терасата, узнала какво представлявахте тогава и какво представлявате сега! — най-подлият негодник, който някога е съществувал на света!

— Ако бяхте се изказали напълно тогава, вие бихте могли, Рейчъл, да ме оставите със съзнанието, че най-жестоко сте оскърбили един невинен човек.

— Ако се бях изказала в присъствието на други хора — отново избухна тя, — вие бихте били опозорени за цял живот! Ако бях се изказала само пред вас, вие бихте отрекли всичко, както го отричате и сега! Нима мислите, че бих ви повярвала? Би ли се спрял пред лъжата човек, извършил това, което аз самата ви видях да вършите, и после се бе държал така, както вие се държахте? Повтарям ви, аз се страхувах да ви чуя как лъжете, след като ви бях видяла как крадете. Вие говорите за това като за някакво недоразумение, което може да се изглади с няколко думи. Е, ето че недоразумението се изясни... Оправиха ли се нещата? Не, нещата си остават в предишното положение. Аз не ви вярвам и сега? Не вярвам, че сте намерили нощницата; не вярвам, че Розана Спирман ви е писала писмо; не вярвам в нито една от вашите думи. Вие откраднахте диаманта — аз самата ви видях! Вие се преструвахте, че помагате на полицията — аз самата ви видях! Вие сте заложили диаманта у лондонския лихвар — аз съм сигурна в това! Вие станяхте причина да бъде заподозрян в безчестие (благодарение на моето подло мълчание) един невинен човек. Вие избягахте в чужбина с печалбата си още на другата сутрин! След всичките тия гадости вие можехте да направите само едно нещо; да дойдете тук с последната си лъжа на уста... да дойдете тук и да ми кажете, че съм била несправедлива към вас.

Ако бях останал минутка повече, аз навярно бих изрекъл думи, за които напразно бих си спомнял със съжаление и разкаяние. Минах покрай Рейчъл и за втори път отворих вратата. И за втори път с нелогичността на жена, загубила всяко самообладание, тя ме хвана за ръката и ми препречи пътя.

— Пуснете ме, Рейчъл — казах аз, — така ще бъде по-добре и за двама ни. Пуснете ме!

Гърдите ѝ се повдигнаха от истеричен гняв, ускореното ѝ конвулсивно дишане облъхваше лицето ми, докато тя ме задържаше на вратата.

— Защо дойдохте тук? — настояваше тя с отчаяние. — Питам ви пак: защо дойдохте тук? Страхувате се, че ще ви издам, нали? Сега вие сте богат, сега заемате видно място в обществото, сега можете да се ожените за най-добрата лейди в Англия... Или се страхувате, че ще кажа на някой друг това, което още не съм казвала на никого освен на вас? Аз не мога да кажа никому тия думи! Не мога да ви издам! Аз съм още по-лоша — ако това е възможно — и от вас...

Рейчъл избухна в ридания и сълзи, отчаяна се бореше с тях. И все по-здраво се държеше за мен.

— Не мога да изтръгна чувствата си към вас от моето сърце — извика тя. — Дори и сега! Вие можете да разчитате на тази срамна, срамна слабост, която може да се бори срещу вас само по този начин!

Изведнъж тя ме пусна, издигна ръце и безумно, ги размаха.

— Всяка друга жена на света би считала за позор да се докосне до него! — извика тя. — О, боже! Аз презирам себе си повече, отколкото презирам него!

Сълзите против волята ми напиреха в моите очи; аз не можех повече да издържам този ужас.

— Вие ще узнаете, че сте била несправедлива към мен — казах аз, — или никога не ще ме видите отново!

С тия думи аз я оставих. Тя скочи от стола, на който току-що се беше отпуснала; тя скочи — това благородно създание! — и ме изпроводи до съседната стая, произнасяйки за сбогом думи, изпълнени със страдание.

— Франклин! — каза тя. — Аз ти прощавам! О, Франклин, Франклин! Ние никога не ще се видим пак. Кажете, че и вие ми прощавате...

Аз се обърнах така, щото тя да може да прочете върху лицето ми, че нямах сили да говоря... обърнах се, магнах с ръка и я видях смътно, като видение, през сълзите, които най-сетне напълниха очите ми.

След минута всичко се свърши. Аз отново минах през градината. И повече не я видях, нито чух.

ОСМА ГЛАВА

Късно вечерта на същия ден при мен неочаквано дойде мистър Бреф.

В държането на адвоката се забелязваше известна промяна. Той сякаш бе загубил присъщата си самоувереност и енергия. За пръв път в живота си той се ръкува с мен мълчаливо.

— В Хамстед ли се връщате? — попитах аз, колкото да кажа нещо.

— Сега идвам от Хамстед — отвърна той. — Зная, мистър Франклин, че вие най-после сте узнали всичко. Но искрено ви казвам: ако можех да предвидя каква цена е трябвало да се заплати за това, аз бих предпочел да останете в неизвестност и тъмнина.

— Видяхте ли Рейчъл?

— Аз я заведох на Гюртландския площад и дойдох тук, невъзможно беше да я пусна да си отиде сама. Едва ли бих могъл да ви обвинявам вас, — имайки предвид, че се видяхте с нея в моя дом и с мое позволение — за страшното сътресение, което тази нещастна среща ѝ е причинила. Едничкото нещо, което мога да направя, е да не допусна това зло да се повтори. Тя е млада, тя е решителна и енергична — тя ще го преживее; времето и спокойният живот ще ѝ помогнат. Сега искам да съм сигурен, че вие няма да направите нищо, което да попречи на нейното душевно съвземане. Мога ли да разчитам на вас, че без мое съгласие и одобрение вие не ще се опитвате да се видите с нея?

— След всичко, което тя изстрада и след всичко, което аз изстрадах, вие можете да разчитате на мен.

— Обещавате ли?

— Да!

Мистър Бреф, изглежда, се почувствува облекчен. Той си остави шапката и премести стола си по-близо до мен.

— Значи това е уредено! — каза той. — А сега да поговорим за бъдещето... за вашето бъдеще. Според мен изводът от необикновения обрат, който работите взеха, е накратко следният. Първо, ние сме сигурни, че Рейчъл ви е казала цялата истина толкова ясно, доколкото тази истина може да се изкаже с думи. Второ, макар и да знаем, че тук

се крие някаква ужасна грешка — ние едва ли бихме могли да съдим Рейчъл за това, дето ви смята за виновен, позовавайки се върху показанията на собствените си чувства, като същевременно не забравяме, че тия показания са потвърдени от обстоятелства, говорещи открито против вас.

Тук аз го прекъснах.

— Аз не обвинявам Рейчъл — казах аз. — Само съжалявам, че тя не се е решила да поговори откровенно с мен още тогава, в Йоркшир.

— А това е все едно да съжалявате, че Рейчъл е Рейчъл, а не някоя друга жена — възрази мистър Вреф. — Но дори и тогава аз се съмнявам дали една чувствителна девойка, която от все сърце е желала да ви стане жена, би ви казала в очите, че сте крадец. Както и да е, подобно нещо не е в характера на Рейчъл. Освен това тя самата ми каза днес, когато идвахме в града, че и тогава не би ви повярвала, както не ви вярва и сега. Какво бихте могли да отговорите на това? Абсолютно нищо. Хайде, Хайде, мистър Франклин! Моята теория се оказа съвсем погрешна, съгласен съм с това; но при настоящото положение на нещата няма да е лошо да послушате пак моя съвет. Говоря ви без заобикалки: ние напразно бихме си блъскали главите и губили времето си, ако решим да се върнем назад и размотаем тази странна плетеница от самото начало. Нека забравим всичко, което се случи миналата година в имението на лейди Вериндър; нека видим какво можем да открием в бъдещето вместо това, което не можем да открием в миналото.

— Вие, изглежда, забравяте — казах аз, — че цялата тази работа, поне що се отнася до мен, е свързана с миналото.

— Отговорете ми — възрази мистър Бреф, — смятате ли вие, че Лунният камък е причината за всичките неприятности, или не?

— Разбира се, че Лунният камък е причината.

— Много добре. А какво според вас е направено с Лунния камък след като е бил донесен в Лондон?

— Бил е заложен у мистър Люкър.

— Ние знаем, че не вие сте го заложили. А знаем ли кой е направил това?

— Не знаем.

— Къде според вас се намира Лунният камък сега?

— Предаден е на съхранение в банката на мистър Люкър.

— Точно така. Сега забележете. Вече е юни. Към края на този месец (не мога да кажа точно кой ден) ще стане една година от деня, когато, както ние предполагахме, диамантът е бил заложен. Има една възможност — да не кажем нещо повече, — че този, който го е заложил, ще може да си го откупи след изтичането на срока. Ако е готов да стори това, мистър Люкър ще трябва според неговите собствени разпореждания лично да вземе диаманта от банката. При тези обстоятелства аз възнамерявам да поставя детективи в банката към края на месеца, за да проследят на кого мистър Люкър ще предаде Лунния камък. Разбирате ли?

Аз се съгласих (макар и малко неохотно), че тази идея в края на краищата поне беше нещо ново за мен.

— Това е повече идея на мистър Мъртуейт, отколкото моя — каза мистър Бреф. — Може би тя никога нямаше, да ми дойде в главата, ако не бях разговарял с него. Ако мистър Мъртуейт не греши, индусите също ще се навъртат около банката към края на този месец и тогава може би ще се случи нещо сериозно. Какво ще излезе от всичко това, на нас. двамата ни е съвсем безразлично; но то може да ни помогне да хванем мистериозния Неизвестен, който е заложил диаманта. Този човек е станал причина (не твърдя, че зная по какъв начин) да се намерите в положението, в което се намирате Сега; и само този човек може да ви възвърне уважението на Рейчъл.

— Не мога да отрека — казах аз, — че предлаганият от вас план се справя със затруднението по много смел, много разумен и много нов начин, но...

— Но вие имате някакви възражения?

— Да. Моето възражение се състои в това, че вашето предложение ни принуждава да чакаме...

— Съгласен съм. По моя сметка ние ще трябва да чакаме около две седмици. Нима това е толкова дълго?

— Това е цяла вечност, мистър Бреф, за човек в моето положение. Животът ми ще бъде просто непоносим, ако не предприема нещо, което незабавно да възстанови моята репутация.

— Да-да, разбирам ви! И вече сте намислили какво бихте могли да предприемете?

— Намислил съм да се посъветвам с детектива Къф.

— Той се е пенсионира. Безполезно е да очаквате, че мистър Къф може да ви помогне.

— Зная къде да го намеря и мога да опитам.

— Опитайте — каза мистър Бреф, след като по-размисли. — Тази работа прие такъв необикновен обрат, след като мистър Къф престана да се занимава с нея, че може би вие ще го заинтересувате отново. Опитайте и ме уведомете за резултата. А сега — продължи той, като стана, — ако вие не направите никакви открития до края на месеца, аз, от своя страна, мога да нареда да следят банката, нали?

— Разбира се! Освен ако аз дотогава ви избавя от необходимостта да приложите този си план.

Мистър Бреф се усмихна и си взе шапката.

— Предайте на мистър Къф — каза той — моите думи: *откриването на истината за диаманта се крие в откриването на човека, който го е заложил.* И ми съобщете какво е неговото мнение по този въпрос.

И така ние се разделихме.

Рано на другата сутрин аз се отправих към малкото градче Доркинг, където, както ме бе осведомил Бетъридж, се намираше мистър Къф.

Разпитах в хотела и получих необходимите указания как да намеря детектива. Къщичката му се намираше недалеч от града; тя уютно се спотайваше сред градина, заградена отзад и отстрани с тухлена стена, а отпред — с висок жив плет. Портичката с красиво боядисана решетка беше затворена. След като натиснах звънеца, надникнах през решетката и навсякъде видях любимите цветя на знаменития Къф; те цъфтяха в градината му на туфи, заслоняваха портата му. надзъртаха в прозорците му. Далеч от престъпленията и тайните на големия град, знаменитият детектив, който бе всявал страх сред крадците, спокойно и охолно прекарваше последните години на живота си сред гора от рози. Една почтена възрастна женица ми отвори вратата и тутакси прогони моите надежди да получа помощ от детектива Къф. Само предишния ден той заминал за Ирландия. — Отишъл е там по работа? — попитах аз.

Жената се усмихна.

— Сега той си има само една грижа, сър — каза тя: — розите. Градинарят на не знам кой си големец там, в Ирландия, изнамерил

някакъв нов начин за отглеждане на рози и мистър Къф отиде в Ирландия да поговори с него. — А не знаете ли кога ще се върне? — Не зная, сър. Мистър Къф каза, не може да се върне веднага, а може и да поседи там — зависи от това, дали новият начин си заслужава да бъде изучен. Ако искате да му предадете нещо, ще се погрижа за това, сър.

Аз ѝ подадох визитната си картичка, като написах на нея с молив: „Имам да ви съобщя нещо във връзка с Лунния камък. Обадете ми се, щом се върнете.“ След това на мене не ми оставаше нищо друго, освен да се подчиня на обстоятелствата и да се върна в Лондон.

В това неспокойно душевно състояние, в което се намирах по времето, за което сега пиша, моето безрезултатно отиване при детектива Къф само подсили в мен тревожната нужда да върша нещо. В деня на завръщането си от Доркинг аз реших: още на другата сутрин да направя нов опит да се добера до някаква следа. В какво щеше да се състои следващият ми опит?

Но както по-късно събитията доказаха, една случайност ми дойде на помощ в този случай. На другата сутрин аз неволно бях облякъл същото сако, което беше на мен при срещата ми с Рейчъл. Търсейки нещо в един от джобовете, аз се натъкнах на някакво смачкано парче хартия, и когато го извадих, видях забравеното писмо на Бетъридж в ръката си.

Неприятно щеше да бъде за Бетъридж да го оставя без отговор. Седнах на писалищната си маса и отново прочетох писмото му.

Не е много лесно да се отговори на писмо, в което няма нищо важно. Писмото на Бетъридж спадаше към тази категория. Помощникът на доктор Канди, с други думи, Езра Дженингз, уведоми своя шеф, че ме е видял, а доктор Канди, от своя страна, искал да ме види и да ми каже нещо, когато посетя Фризингхол. Какво би могло да се каже в отговор на това — което да си заслужава мастилото и хартията? Аз разсеяно се опитвах да нарисувам по памет образа на този асистент със забележителна външност върху листа хартия, определен за писмото на Бетъридж, когато изведнъж ми мина през ума, че пред мен отново се бе изпречил този натрапчив образ на Езра Дженингз! Хвърлих в кошчето няколкото скицирани портрета на този човек с шарена коса и веднага след това надрасках отговора си на Бетъридж. Това беше едно съвсем обикновено писмо, но то оказа върху

мен необикновено въздействие. С други думи, усилието, вложено в написването на няколкото реда, прочисти ума ми от мъглявите глупости, които се въртяха в него от предишния ден.

Насочвайки поне веднъж мислите си към изясняване на непроницаемата загадка, изникнала от положението, в което се намирах, аз се опитах сега да се справя с трудностите, като ги анализирам от практическа гледна точка. И тъй като събитията от онази паметна нощ все още си оставаха непонятни за мен, започнах да търся в паметта си нещо, случило се в по-ранните часове на рождения ден — нещо, което би ми помогнало да се добера до ключа на загадката.

Не беше ли се случило нещо през времето, когато ние с Рейчъл довършвахме боядисването на вратата? Или по-късно, когато яздех към Фризингхол? Или пък после, когато се връщах заедно с Годфри Ейблуайт и сестрите му? Или още по-късно, когато сложих диаманта в ръцете на Рейчъл? Или пък когато дойдоха гостите и ние насядахме около масата за вечеря? Паметта ми много лесно отговори на всичките тия въпроси, докато стигнах до последния. Размишлявайки върху събитията, случили се на вечерята на рождения ден, аз изведнъж се намерих в задънена улица. Не можах да си спомня точния брой на гостите, които бяха седели на една маса с мен.

Чувството за този неуспех и последвалото заключение, че събитията по време на вечерята си заслужават да бъдат разгледани — се сляха в един цялостен проблем в ума ми. Мисля, че и други хора, изпаднали в същото положение, биха разсъждавали като мен. Когато преследването на собствените ни интереси ни кара да станем предмет на проучване за самите себе си, ние, естествено, се съмняваме и в това, което не знаем. Ето защо аз реших да узная имената на хората, които бяха присъствували на вечерята, и после — за да допълня пропуските на собствената си памет — да се обърна към паметта на другите гости, да запиша всичко, което те биха могли да си припомнят за събитията, случили се през рождения ден, и получения по този начин резултат да сравня със събитията, които се случиха, след като гостите си отидоха.

Веднъж съставил този план на действие, трябваше преди всичко да се снабдя с пълния списък на гостите. Това лесно можех да получа от Бетъридж. Реших да се върна в Йоркшир още същия ден и да започна разследването си на другата сутрин.

Бях закъснял само с няколко минути за влака, който тръгваше от Лондон по обед. Не ми оставаше нищо друго, освен да чакам около три часа до следващия влак. Дали не можех и в Лондон да използвам по някакъв начин този промеждутък от време?

Моите мисли упорито се върнаха към вечерята на рождения ден.

Макар и да бях забравил техния брой и повечето от имената на присъстващите гости, доста лесно си припомних, че болшинството от тях идваха от Фризингхол и околностите му. Но „болшинството“ не значеше „всички“. Някои от гостите не бяха постоянни жители на тази област. Аз сам бях един от тях, мистър Мъртуейт беше друг, Годфри Ейблуайт — трети, мистър Бреф... не, спомних си, че работите на мистър Бреф му бяха попречили да дойде. Нямаше ли измежду дамите някои постоянни жителки на Лондон? Спомних си само за мис Клак. Но ето че имаше поне трима гости, с които не би било зле да се срещна, преди да напусна Лондон. Тъй като не знаех техните адреси, аз тутакси тръгнах за кантората на мистър Бреф с надеждата, че може би той ще ми помогне да ги намеря.

Мистър Бреф се оказа толкова зает, че не можа да ми отдели повече от една минута. Но и в тази една минута той успя да разреши по най-обезсърчителен начин всички въпроси, които му зададох.

На първо място, адвокатът считаше новоизбрания от мен метод за откриване на тайната като нещо крайно фантастично, което не заслужава да бъде разглеждано сериозно. На второ, трето и четвърто място — мистър Мъртуейт вече се намирал на път към страната на предишните си приключения; мис Клак претърпяла парични загуби и отишла по финансови причини да живее във Франция; мистър Годфри Ейблуайт може би щеше да се намери някъде из Лондон. Защо не попитам за неговия адрес в клуба? А сега бих ли извинил мистър Бреф, ако той се върне към работата си и ми пожелае успех и довиждане?

След като заплануваното от мен разследване се ограничи тъй много, не ми оставаше нищо друго, освен да откроя адреса на Годфри; аз послушах съвета на адвоката и се отправих към клуба.

В хола срещнах един от членовете на клуба, стар приятел на Годфри, а също и мой познат. След като ми даде неговия адрес, този джентълмен ми разправи за две скорошни събития из живота на моя

братовчед — събития, които още не бяха стигнали до ушите ми и които излязоха твърде важни за мен.

Оказа се, че след като Рейчъл отказала да се омъжи за него, вместо да изпадне в отчаяние, Годфри направил предложение на друга млада жена, също така богата наследница. Предложението му било прието и бракът се смятал за решен въпрос. Но и в този случай годежът бил внезапно и неочаквано разтурен, сега поради сериозните несъгласия между годеника и бащата на девойката върху паричната страна на брачния договор.

Като компенсация за този му втори неуспех, Годфри наскоро след това получил трогателна и в парично отношение твърде значителна изява на любов и уважение от страна на една измежду многобройните му почитателки. Някаква богата възрастна дама извънредно много уважавана в „Комитета за майчинско опекунство“ и голяма приятелка на мис Клак (на която тя оставила само един траурен пръстен), завещала на възхитителния и достоен мистър Годфри цели пет хиляди фунта. След като получил тази приятна добавка към скромните си парични резерви, Годфри, както се говори, почувствувал нужда да си почине малко от благотворителната работа и по предписание на лекаря възнамерявал „да се поразходи до континента, тъй като това щяло да укрепി неговото здраве“. И ако аз съм искал да го видя, трябвало да го потърся, без да губя минутка време.

Тутакси се отправих към дома му.

Същата фатална случайност, която ме бе накарала да изпусна с един ден детектива Къф, ме накара сега да изпусна с един ден и Годфри. Той бе заминал за Дувър рано предишния ден. Трябвало да слезе в Остенде и слугата му мислеше, че оттам ще се отправи за Брюксел. Денят на неговото завръщане не бил определен, но във всеки случай той щял да прекара в чужбина не по-малко от три месеца. Прибрах се в къщи доста отпаднал духом. Трима от гостите, присъствували на вечерята на рождения ден — и тримата извънредно умни, интелигентни хора, — се намираха някъде далеч, и то тъкмо тогава, когато за мен бе тъй важно да поговоря с тях. Последните си надежди сега възлагах на Бетъридж, както и на приятелите и приятелките на покойната лейди Вериндър, които все още бих могъл да намеря в околностите на Йоркшир.

Тръгнах направо за Фризингхол, тъй като този град сега представляваше централният пункт за моите разследвания. Пристигнах късно вечерта и не можах да се свържа с Бетъридж. На другата сутрин му изпратих бележка, молейки го да дойде при мен в хотела колкото може по-скоро.

От една страна, за да съкратя времето, а от друга, за да бъде удобно на Бетъридж, изпратих бележката си е наемна кола и се надявах — ако не се случеше нещо непредвидено, което да го задържи — да видя стареца най-късно подир два часа. А през това време реших да разпитам тези от гостите, присъствували на вечерята, които ми бяха лично познати и които се намираха наблизо. Това бяха моите роднини Ейблуайтови и мистър Канди. Докторът бе изразил особено желание да ме види и живееше на съседната улица. И така, аз се отправих най-напред към мистър Канди.

След всичко, което ми бе разказал Бетъридж, аз, естествено, очаквах да видя по лицето на доктора следи от сериозната болест, която бе прекарал. Ала съвсем не бях подготвен за промяната, която забелязах в него, когато влезе в стаята и се ръкува с мен. Очите му бяха станали мътни, косата му бе напълно побеляла, лицето му покрито с бръчки, тялото му — съсухрено. Разглеждах този някога подвижен, разговорчив, весел дребничък лекар, спомних си за неговите невинни прегрешения и безбройните му младежки шеги и не намерих у него нищо от предишните му качества, ако не смятаме склонността му към смешното контешко облекло. Този човек се беше превърнал в развалина; но неговите дрехи и накити — като някаква жестока шега над промяната, станала с него — бяха все така пъстри и ярки, както преди.

— Често си мислех за вас, мистър Блейк — каза той, — и искрено се радвам, че най-после ви виждам пак. Ако мога да ви бъда полезен с нещо, то аз съм на ваше разположение, сър. Моля, аз съм на ваше разположение!

Той произнесе тия най-обикновени светски любезности с такава ненужна бързина и жар и прояви такова нескрито любопитство да узнае какво ме бе довело в Йоркшир — бих казал, също като някое малко момче.

За постигане на целта, която си бях поставил, аз, разбира се, бях предвидил необходимостта от някакво лично обяснение, с което ще

трябва да заинтересувам хора, повечето непознати за мен, преди да мога да се надявам те да ми окажат помощ при моите издирвания. Ето защо на път за Фризингхол си бях намислил какво да бъде това обяснение и сега се възползувах от представилия ми се случай да изпитам неговия ефект върху мистър Канди.

— Наскоро бях в Йоркшир и сега отново дойдох тук по една доста романтична работа — казах аз. — В тази работа, мистър Канди, са взели известно участие всички приятели на покойната лейди Вериндър. Вие си спомняте за мистериозното изчезване на диаманта преди около една година? Неотдавна се случиха някои събития, които будят надежда, че диамантът може да се намери; и аз като член на семейството се интересувам от неговото възстановяване. Между срещаните от мен трудности се явява и необходимостта отново да събера всички дадени по-рано показания, а ако е възможно, и нещо повече. Някои особености, свързани с този случай, изискват колкото може по-точно да се възстанови и преразгледа всичко, което стана в дома на лейди Вериндър вечерта на рождения ден на мис Рейчъл. И аз се осмелявам да се обърна към приятелите на нейната покойна майка, които присъствуваха там по онова време, да ми помогнат със своите спомени...

Едва стигнал до това място на моето встъпително обяснение, аз изведнъж видях по лицето на мистър Канди, че моят опит нямаше никакъв успех.

Дребничкият доктор неспокойно хапеше върховете на пръстите си през цялото време, докато говорех. Мътните му воднисти очи ме гледаха втренчено в лицето с такова тъпо и тъжно изражение, което ми причиняваше голяма мъка. Невъзможно бе да се отгатне за какво мислеше той. Ясно беше само това, че след първите ми две-три думи той сякаш престана да ме слуша. Единствената възможност да го накарам да дойде на себе си, изглежда, беше — да променя темата на разговора. Незабавно се опитах да заговоря за нещо друго.

— Ето какво ме доведе във Фризингхол! — казах аз. — А сега, мистър Канди, е ваш ред. Вие сте помолили Габриел Бетъридж да ми съобщи...

Той престана да си хапе пръстите и изведнъж се развесели.

— Да, да, да! — възкликна той нетърпеливо. — Точно така! Аз поръчах да ви съобщят!...

— И Бетъридж ми съобщи с писмо — продължих аз, — че сте искали да ми кажете нещо, когато дойда по тия места. Е, мистър Канди, ето че аз съм тук!

— Ето че вие сте тук! — повтори докторът. — И Бетъридж е бил напълно прав. Аз исках да ви кажа нещо. Така и му поръчах. Бетъридж е прекрасен човек. Каква памет! На неговите години — каква памет!

Той отново замълча и почна да си хапе пръстите. Спомняйки си, каквото бях слушал от Бетъридж за пораженията, нанесени от треската върху неговата памет, продължих разговора с надежда, че може би ще помогна на дребничкия доктор.

— Отдавна не сме се виждали! — казах аз. — Последен път се видяхме на вечерята на рождения ден на Рейчъл, последната празнична вечеря, дадена от моята бедна леля.

— Точно така! — извика мистър Канди. — На празничната вечеря на рождения ден!...

Той стана от мястото си и ме заоглежда. По бледото му лице изведнъж се разля гъста руменина; той отново се отпусна на стола, съзнавайки сякаш, че бе показал слабост, която би искал да прикрие. Ясно беше, болезнено ясно — че той съзнава недостатъка на своята памет и желае да го скрие от вниманието на приятелите си.

До този момент доктор Канди бе възбудил у мен само чувство на състрадание. Ала думите, които току-що бе произнесъл — макар и малко на брой, — тутакси разпалиха до крайност моето любопитство. Именно за вечерята на рождения ден мислех и аз, гледайки на нея със странно смесени чувства на доверие и страх. И сега изведнъж се оказа, че за същата тази вечеря мистър Канди иска да ми съобщи нещо важно!

Отново се опитах да му помогна. Но този път причината за моето състрадание бяха собствените ми интереси; и те ме накараха да избързам твърде много към целта, която имах наум.

— Скоро ще стане година — казах аз, — откакто седяхме на тази приятна вечеря. Не сте ли си записали някъде — в дневника си или на друго място — това, което сте искали да ми кажете?.

Мистър Канди схвана за какво намеквам и ми даде да разбере, че смята това за оскърбление.

— Няма нужда да си записвам, мистър Блейк — каза той доста хладно. — Не съм толкова стар и, слава богу, все още мога да се доверя

на своята памет.

Излишно е да споменавам, престорих се, че не съм доловил неговата обида.

— Бих желал да мога да кажа същото нещо за моята памет — отвърнах аз. — Когато се опитвам да си спомня за нещо, случили се преди една година, намирам, че паметта ми съвсем не е тъй ясна, каквато би трябвало да бъде. Например вечерята у лейди Вериндър...

Едва изрекох тия думи, и ето че мистър Канди отново се развесели.

— А! Вечерята, вечерята у лейди Вериндър! — възкликна той с още по-голям ентузиазъм. — Трябва да ви кажа... имам да ви казвам нещо за тази вечеря.

Очите му отново се втренчиха в мен с онзи въпросителен израз, така тъжен, пуст и безсмислен, че просто причиняваше болка да се наблюдава. Очевидно той напразно се мъчеше да си припомни нещо.,

— Вечерята беше много приятна — изведнъж заговори той с такъв вид, сякаш това именно бе искал да каже. — Много приятна вечеря, мистър Блейк, нали?

Той кимна с глава, усмихна се, сякаш си мислеше, бедният, че му се бе удало да скрие пълната загуба на своята памет.

Тази гледка се оказа тъй печална, че аз тутакси — макар и да бях живо заинтересуван от това, което той би могъл да си спомни за вечерята — промених темата и заговорих за нещо от местен характер.

Сега той отново започна да бърбори доста живо. Разни дребнави сплетни и караници в града, случили се преди цял месец, лесно прииждаха в ума му. Докторът бърбреше охотно, почти както някога, но имаше минути, когато дори и посред пълния полет на неговото красноречие той изведнъж се поколебаваше, поглеждаше ме за миг с някакъв безсмислен въпрос в очите, превъзможваше себе си и отново продължаваше. Търпеливо понасях тази мъка (разбира се, че е истинска мъка за човек с всестранни интереси да слуша мълчаливо и безропотно новините от едно провинциално градче!), докато часовникът на камината ми подсказа, че моето посещение бе продължило повече от половин час. И тъй като имах вече известно право да считам принесената от мен жертва за напълно завършена, станах да си ходя. Докато се ръкувахме за сбогом, мистър Канди пак заговори за вечерята на рождения ден, този път по своя инициатива.

— Тъй се радвам, че се срещнахме отново — каза той. — Аз наистина исках да поговоря с вас, мистър Блейк, за вечерята у лейди Вериндър... Приятна вечеря, действително приятна вечеря, вие сте съгласен с мен, нали?

Повтаряйки тези свои думи, доктор Канди едва ли се чувствуваше тъй сигурен, че не ми е позволил да забележа загубата на паметта му, както се бе почувствувал първия път. Лицето му отново стана тъжно, замислено. Изглежда, той бе възнамерявал да ме изпрати до изхода; но сега изведнъж промени решението си, позвъни на прислугата и остана в стаята си.

Спуснах се бавно по стълбите, болезнено убеден, че докторът наистина искаше да ми каже нещо извънредно важно, но нямаше сили да го направи. Усилието да си спомни, че бе искал да ми каже нещо, беше очевидно единственото усилие, на което бе способна отслабналата му памет.

Когато бях слязъл вече по стълбите и бях завил към външния хол, някъде на приземния етаж тихо се отвори врата и зад мен нечий приятен глас каза:

— Страхувам се, сър, че сте открили тъжна промяна у мистър Канди...

Аз се обърнах и се намерих лице срещу лице с Езра Дженингз.

ДЕВЕТА ГЛАВА

Хубавата прислужница на доктора ме чакаше, като държеше вратата отворена. Ярката светлина на утрото нахлуваше в хола и обливаше лицето на Езра Дженингз, когато се обърнах и го погледнах.

Невъзможно беше да се оспорва мнението на Бетъридж, че външността на Езра Дженингз — от общоприетата гледна точка — говореше против него. Неговият цигански облик, хлътнолите му бузи с изпъкнали скули, замечтаните му очи, необикновената му разноцветна коса, странното противоречие между лицето и фигурата му, което го правеше да изглежда и стар, и млад едновременно — всичко това беше повече или по-малко съчетано така, че да произведе неблагоприятно впечатление при първата среща с непознат човек. И все пак въпреки всичко това не може да се отрече, че Езра Дженингз по някакъв загадъчен начин възбуди у мен непреодолимо чувство на симпатия. И докато моята опитност с хората ме подтикваше да му отговоря и призная, че съм забелязал тъжната промяна у мистър Канди, а след това да си изляза и да продължа пътя си — моят интерес към Езра Дженингз буквално ме прикова на място и ми представи случай — който той очевидно бе очаквал — да поговори насаме с мен за своя шеф.

— Накъде ви е пътят, мистър Дженингз? — попитах аз, забелязвайки шапката в ръката му. — Аз отивам да посетя леля си, мисис Ейблуайт.

Мистър Дженингз отговори, че отива в същата посока при един свой пациент.

Излязохме от къщата заедно. Забелязах, че хубавата млада прислужница, която приятно се усмихна, когато ѝ казах довиждане, сега със стиснати устни и с разсеян поглед слушаше мистър Дженингз, който ѝ даваше някакво нареждане относно часа, когато възнамеряваше да се върне. Нещастникът, изглежда, не беше много обичан в къщата. Вън от къщи, според думите на Бетъридж, никой никъде не го обичал. „Ама че живот!“ — помислих си аз, когато слизах по външните стъпала.

След като бе споменал вече за болестта на мистър Канди, Езра Дженингз очевидно бе решил да предостави на мен да продължа този

разговор. Неговото мълчание ясно ми казваше: „Сега е ваш ред“. Аз също си имах свои причини да се върна към този предмет на разговор и поех върху себе си отговорността да заговоря пръв.

— Съдейки по промяната, която открих в него — подхванах аз, — болестта на мистър Канди трябва да е била много по-сериозна, отколкото предполагах.

— Цяло чудо е, че той все пак се оправи — отговори Езра Дженингз.

— Паметта му винаги ли е в това състояние, в което се намира днес? Той непрекъснато започваше да говори за нещо...

— ...което се е случило преди неговото заболяване? — попита асистентът, забелязвайки, че се бях поколебал.

— Именно.

— Неговата памет, що се отнася до събития по онова време, е безнадеждно отслабнала — каза Езра Дженингз. — Би трябвало почти да се съжالياва, че бедният мистър Канди все още е запазил някакви жалки останки от паметта си. Спомняйки си смътно за някои свои намерения от времето преди заболяването — за неща, които се канел да извърши или да каже, той решително не е в състояние да си спомни в какво са се състояли тези неща: какво е трябвало той да каже или да извърши. Той с мъка съзнава своя недостатък и болезнено се старая, както вие вероятно сте забелязали, да го скрие от другите. Ако беше се поправил, но така, че съвсем да забрави миналото, той щеше да бъде по-щастлив. Ние всички може би щяхме да се чувстваме по-щастливи — прибави той с тъжна усмивка, — ако бихме могли съвсем да забравим миналото си.

— Но в живота на всеки човек — възразих аз — навярно се намират минути, със спомена за които той не би желал да се раздели.

— Надявам се, че това може да се каже за повечето хора, мистър Блейк. Но се страхувам обаче, че не може с увереност да се каже за всички. Имате ли някакво основание да предполагате, че споменът, който мистър Канди се е опитвал да възкреси в паметта си — докато разговаряхте с него, — представлява някакъв особен интерес за вас?

Изговаряйки тези думи, той по собствена инициатива докосна именно въпроса, по който исках да се посъветвам с него. Моето любопитство към този странен човек ме накара в първата минута да му дам възможност да говори с мен; премълчавайки засега нещата, които

аз от своя страна исках да му кажа за неговия шеф, моята цел беше преди всичко да проверя дали мога да разчитам на неговата скромност и дискретност. Но и малкото, което той бе казал, беше достатъчно, за да ме убеди, че имам работа с истински джентълмен. Той притежаваше това, което аз ще се опитам тук да определя като непринудено самообладание — нещо, което не само тук, в Англия, но и във всички цивилизовани страни се смята за верен признак на добро възпитание. Каквато и цел да преследваше той с последния си въпрос, бях уверен, че мога да му отговоря откровено — до известна степен.

— Мисля, че за мен е особено важно да възстановя обстоятелствата, които мистър Канди не е в състояние да си спомни — казах аз. — Не бихте ли ми открили някакъв начин да помогна на паметта му?

Езра Дженингз ме погледна с внезапен интерес, отразен в замислените му кафяви очи.

— На паметта на мистър Канди вече с нищо не може да се помогне — отвърна той. — Неведнъж се опитвах да ѝ помогна, откакто той се съвзе, така че мога с положителност да твърдя това.

Неговите думи ме разочароваха и не скрих това.

— Признавам, че вие ми давахте надежди за по-благоприятен отговор — казах аз.

Езра Дженингз се усмихна.

— Може би този мой отговор още не е окончателен, мистър Блейк. Може би ще се намери начин да се възстановят обстоятелствата, забравени от мистър Канди, без да има нужда от неговата помощ.

— Наистина ли? Ще бъде ли нескромно от моя страна, ако попитам: как?

— Съвсем не. За мен единствената трудност при отговаряне на вашия въпрос се крие в това, как да се обясни. Бих ли могъл да разчитам на вашето търпение, ако се върна към болестта на мистър Канди, говоря за нея, този път без да ви избавям от някои професионални подробности?

— О, разбира се! Вие вече ме заинтересувахте с тези подробности.

Моето любопитство, изглежда, го забавляваше или по-скоро то му беше приятно. Той отново се усмихна. По това време ние бяхме вече оставили зад себе си и последната къща на Фризингхол. Езра

Дженингз се спря за миг, наведе се и откъсна няколко полски цветенца, цъфнали край пътя.

— Колко са хубави! — каза простичко той, като ми показва малката китка. — И колко малко хора в Англия са способни да им се възхищават така, както те заслужават!

— Вие не сте живели винаги в Англия, нали?

— Не. Аз съм се родил и прекарах детинството си в една от вашите колонии. Баща ми беше англичанин, а майка ми... Но ние се отдалечаваме от темата на нашия разговор, мистър Блейк, и то по моя вина. Право казано, у мен много неща са свързани с тия скромни крайпътни цветенца... Но да оставим това. Говорехме за мистър Канди; нека се върнем към мистър Канди.

Съпоставяйки няколкото думи, които той неохотно изрече за себе си, с неговия меланхоличен мироглед, който го бе накарал да смята пълното забравяне на миналото като условие за човешкото щастие, аз със задоволство разбрах, че участта, която бях прочел върху лицето му, съвпадаше — поне в две отношения — с това, което ми разказа. Той бе страдал, както малцина са страдали; и не беше чистокръвен англичанин.

— Вие по всяка вероятност сте чули за първоначалната причина за заболяването на мистър Канди? — заговори той отново. — През нощта след тържествената вечеря у лейди Вериндър валеше проливен дъжд: Мистър Канди пристигна в къщи с открита кола и мокър до кости. Предали му настойчивата молба на някакъв ‘болен да го посети веднага щом се върне; и доктор Канди за съжаление се отправил към своя пациент, без да се изсуши и преоблече. Самият аз бях задържан цялата нощ при един болен на известно разстояние от Фризингхол. Когато се върнах на следната сутрин, мене вече ме чакаше камериерката на мистър Канди и тутакси ме отведе в стаята на своя господар. Но по това време бедата беше вече станала: болестта се бе наложила.

— На мен ми я описаха само в общи черти като треска — казах аз.

— И аз не мога да прибавя към това нищо по-точно — отвърна Езра Дженингз. — От начало до край болестта не прие никаква определена форма. Без да губя време, изпратих да извикат двама лекари, приятели на мистър Канди, за да узная и тяхното мнение за

неговото заболяване. Те се съгласиха с мен, че положението му е сериозно; ала относно лечението нашите възгледи рязко се различаваха. Съдейки по пулса на болния, ние стигнахме до две съвършено различни заключения. Ускореният пулс накара двамата лекари да настояват за лекарство, което да понижи температурата. Аз, от своя страна, без да отричам, че пулсът е ускорен, изтъкнах страшното отслабване на болния като признак на органическо изтощение и следователно настоявах да се приложат възбудителни средства. Обаче и двамата лекари бяха на мнение, че болният трябва да се храни с кашлица, лимонада, отвара от овесени ядки и прочие. А пък аз бих му дал шампанско или коняк, амонячен разтвор и хинин. Важна разлика във възгледите, както виждате! И то между кои? Между двама лекари, ползуващи се с всеобщото уважение на града, и един пришелец, скромен помощник на мистър Канди! През първите дни на мене не ми оставаше нищо друго, освен да се подчиня на тия по-стари и по-опитни от мен хора. В това време силите на болния все повече и повече отслабваха. Аз се помъчих за втори път да изтъкна тъй неоспоримо ясното указание на пулса. Ускореността му не бе намалала ни най-малко, а слабостта му се бе увеличила. Двамата лекари се обидиха от моето упорство. Те казаха:

„Мистър Дженингз, или ние ще лекуваме болния, или вие. Кой ще бъде?“

„Господа — отвърнах аз, — дайте ми пет минути да си помисля и на вашия ясен въпрос ще бъде даден не по-малко ясен отговор.“

Когато петте минути изтекоха, аз бях готов със своя отговор.

„Вие решително ли отказвате да приложите лечение с възбуждащи средства?“ — попитах аз.

Те отказаха най-категорично.

„Тогава аз възнамерявам незабавно да пристъпя към такова лечение, господа!“

„Пристъпете, мистър Дженингз, и ние тутакси ще се откажем от по-нататъшното лекуване.“

Изпратих в избата за бутилка шампанско; и сам дадох на болния да изпие половин чашка. Лекарите мълчаливо си взеха шапките и си отидоха.

— Вие сте поели върху себе си голяма отговорност — забелязах аз. — На ваше място, сър, навярно бях се отказал от нея.

— Ако бяхте на мое място, мистър Блейк, вие щяхте да си спомните, че мистър Канди ви е прибрал на работа в дома си при обстоятелства, които са ви направили негов дължник за цял живот. На мое място, виждайки как неговите сили го напускат час след час, вие по-скоро бихте поели всякакъв риск, отколкото, да позволите да умре пред очите ви единственият човек на света, който ви е оказал приятелска помощ. Не мислете, че не съзнавах ужасното положение, в което се бях поставил! Имаше минути, когато докрай чувствавах цялата мъка на моята самотност, както и ужаса на моята отговорност. Ако бях щастлив човек, ако моят живот бе изпълнен само с благополучие и благоденствие, тогава навярно бих изнемогнал под тежестта на задачата, с която се бях нагърбил. Но аз нямах щастливо минало, към което бих могъл да се обърна; нямах душевно спокойствие, от загубата на което бих могъл да се страхувам, и затова мъжествено се борих докрай. Реших да си почивам само по средата на деня, когато състоянието на болния малко се подобряваше. През останалото време, докато животът му се Намираше в опасност, аз не се откъсвах от леглото на мистър Канди. Към залез слънце, както става винаги при такива случаи, започваше обичайното за всяка треска бълнуване. То продължаваше с прекъсвания през цялата нощ и затихваше в най-ужасните; часове на ранното утро — между два и пет, — когато жизнените сили дори и на най-здравия човек спадат до най-ниското си ниво. През тия именно часове смъртта събира най-обилната си жетва. Тогава смъртта ъ аз встъпвахме в борба за лежащия на одъра болник — кой да сложи ръка на него. Аз нито веднъж не се отклоних от собствения си метод на лечение, върху който бях заложил всичко. Когато виното не помагаше, опитвах коняк. Когато другите възбудителни средства губеха своето действие, удвоявах дозата им. След един дълъг период на неизвестност (какъвто моля бога да не ми праща никога вече!) настъпи ден, когато извънредно ускореният му пулс постепенно започна да става по-бавен и ритмичен. Тогава разбрах, че съм го спасил; и признавам — моята твърдост ми измени. Аз пуснах измършавялата ръка на бедния си благодетел върху леглото и заплаках. Истеричен припадък, мистър Блейк, нищо повече! Физиологията казва, и то с право, че у някои мъже надделява женската природа — към тях спадам и аз!

Това горчиво и професионално обяснение на своите сълзи Езра Дженингз изказа със същия спокоен и естествен тон, с който бе говорил досега. Гласът и държането му от начало до край издаваха един особен, почти болезнен страх да не би да възбуди у мен някакво състрадание.

— Вие с право можете да ме попитате защо ви безпокоя с тия подробности — продължи той. — Не виждам друг начин, мистър Блейк, да ви подготвя за това, което ми предстои да ви кажа. Сега, след като знаете вече всичко за моето състояние по време на боледуването на мистър Канди, вие по-добре ще разберете колко много се нуждаех от някакво — макар и временно — развлечение. Преди няколко години започнах през свободното си време да пиша книга, предназначена за хора от моята професия — книга върху сложните проблеми, свързани със заболяването на мозъка и нервната система. Тази моя работа навярно никога няма да бъде довършена и, разбира се, никога няма да види бял свят. Но въпреки това тя ми е била добър приятел през дългите самотни часове; тя също така ми помогна да прекарам часовете — мъчителните часове на очакване и бездействие — до леглото на мистър Канди. Аз, струва ми се, ви казах, че той често бълнуваше? Дори споменах времето, когато това бълнуване започваше, ако не се лъжа?

— Да.

— Е, по онова време аз бях стигнал в моята книга до раздела, посветен именно на подобен делириум. Няма да ви безпокоя с подробно изложение на моята теория по този въпрос; ще се огранича само с това, което представлява интерес за вас в настоящия случай. Още на времето аз неведнъж съм се питал — може ли основателно да се направи изводът, че при бълнуване загубата на способността да се говори свързано означава непременно и загуба на способността да се мисли свързано? Заболяването на бедния мистър Канди ми даде възможност да си изясня тези мои съмнения. Аз владея стенография; и лесно можах да запиша откъслечните фрази на болния така, както той ги произнасяше. Разбирате ли сега, мистър Блейк, докъде стигаме?

Разбрах всичко много добре и със затаен дъх очаквах да чуя какво ще каже по-нататък.

— От време на време, и то с прекъсване — продължи Езра Дженингз, — разшифровах стенографските си записки, оставяйки

големи празнини между откъслечните фрази и дори между отделните думи в реда, в който несвързано ги бе изрекъл мистър Канди. С така получения резултат аз постъпих точно така, както постъпват децата, когато си играят с кубчета. Отначало всичко представлява хаос, но трябва само правилно да наместите отделните части и пред вас се появява завършена и ясна картина. Действувайки по този начин, аз попълвах празнините между две фрази, като се мъчех да отгатна мислите на болния. Поправях, изменях и променях, докато моите прибавки най-сетне започнаха естествено да се наместват след думите, изречени преди тях, и също тъй естествено да прилепват към думите, изречени след тях. Резултатът ми показва, че ненапрасно се бях трудил през тия дълги и мъчителни часове, а също така — че бях стигнал до нещо, което според мен потвърждаваше моята теория. С други думи, когато съединих откъслечните фрази, се убедих, че висшата способност — да се мисли свързано — продължава да работи в пациента повече или по-малко нормално, докато в това време понижшата способност — да се говори свързано — бива почти напълно разстроена.

— Една дума! — прекъснах го нетърпеливо. — Споменава ли е доктор Канди в бълнуванията си моето име?

— Сега ще чуете, мистър Блейк. Между моите писмени доказателства за гореизложените твърдения, или по-право между писмените ми опити, насочени към доказването на тези твърдения, има страници, в които се среща и вашето име. Почти една цяла нощ мислите на мистър Канди бяха заети с нещо, станало между вас и него. Записах неговите несвързани думи така, както той ги изговаряше, на един лист хартия; а на друг — прибавените от мен „свързочни“ думи, които придаваха смисъл на цялото бълнуване. Продуктът на всичко това (както се изразяват математиците) се оказа един ясен отчет — първо, за нещо действително извършено в миналото; и второ, за нещо, което мистър Канди бе възнамерявал да извърши в бъдеще, ако заболяването не бе му попречило. Въпросът се състои в това, дали този отчет наистина представлява загубеният спомен, който той напразно се е опитвал да възкреси, когато вие сте го посетили тази сутрин.

— В това не може да има никакво съмнение! — извиках аз. — Нека се върнем веднага и прегледаме записките!

— Невъзможно е, мистър Блейк.

— Защо?

— Поставете се на моето място за малко — каза Езра Дженингз. — Бихте ли открили вие на друг човек това, което несъзнателно ви е казал по време на боледуването ся ваш пациент и безпомощен приятел, без най-напред да разберете дали съществува някаква важна необходимост, която да оправдае подобна постъпка от ваша страна?

Макар и да почувствувах, че беше невъзможно да се възрази на това, аз все пак се опитах.

— Моето поведение във връзка с един толкова деликатен въпрос би зависело преди всичко от това, дали вашата откровеност би навредила по някакъв начин на приятеля ми, или не.

— Аз отдавна съм отхвърлил всяка необходимост да разглеждам въпроса от тази страна — каза Езра Дженингз. — Тези от моите записки, съдържащи нещо, което мистър Канди би желал да запази в тайна, бяха съевременно унищожени. Ръкописните опити, правени край леглото на моя приятел, не съдържат вече нищо, което той сам не би се поколебал да ми съобщи, ако паметта му беше се възвърнала. Що се отнася до вашия случай, аз дори съм уверен, че моите записки съдържат писмено това, което той действително искаше да ви каже...

— И все пак вие се колебаете?

— И все пак аз се колебая. Не забравяйте при какви обстоятелства съм се добрал до сведенията, с които разполагам сега! Колкото и да са безобидни те, аз не бих се решил тъй лесно да ви ги предам, докато вие най-напред не ме убедите, че има достатъчно сериозна причина да сторя това. Той беше така безнадеждно болен, мистър Блейк! И съвсем безпомощен, изцяло в моята власт! Много ли ще бъде, ако ви помоля само да ми намекнете какъв интерес ви свързва със загубения спомен и в какво вие предполагате, че той се състои?

За да му отговоря с откровеността, която неговото държане и неговите думи изискваха от мен, би означавало открито да поставя себе си в унижителното положение на човек, когото подозират в кражба на диаманта. Макар и необяснимото чувство на симпатия, което Езра Дженингз бе събудил в мен, да бе станало сега много по-силно, вее пак не можех да превъзможна нежеланието си да му разкажа за позорното положение, в което се намирах. И отново прибегнах до тия обяснителни фрази, които си бях приготвил за удовлетворяване любопитството на непознати хора.

Този път нямах причина да се оплаквам от недостатъчно внимание от страна на моя слушател. Езра Дженингз ме слушаше търпеливо, дори с известна тревога, докато свърших.

— Много съжалявам, мистър Блейк, че събудих у вас известни надежди само за да ви разочаровам — каза той. — През цялото време на своето боледуване — от първия до последния ден — мистър Канди не спомена нито една думичка за диаманта. Работата, с която той свързваше вашето име, няма — уверявам ви! — никакво отношение към изчезването или намирането на скъпоценния камък на мис Вериндър.

Докато той ми разправяше всичко това, ние стигнахме до едно място, където широкият път, по който бяхме вървели, се разклоняваше в две посоки, Единият водеше към дома на мистър Ейблуайт, а другият — към някакво село в низината на една или две мили разстояние. Езра Дженингз се спря и обърна към селото.

— Моят път е нататък — каза той. — Аз наистина много съжалявам, мистър Блейк, че не мога да ви бъда полезен.

Гласът му ме убеди в неговата искреност. Кротките му кафяви очи за миг се спряха на мен с израз на тъмно съчувствие. Той се поклони и тръгна по пътя към селото, без да продума нито дума повече.

Постоях неподвижен, следейки го с поглед, докато той се отдалечаваше все повече от мен, отнасяйки със себе си все по-далеч и по-далеч това, което аз сега считах за единствената възможна разгадка, до която се опитвах да се домогна. След като повървя малко, той се обърна. Като ме видя все още на същото място, където се разделихме, той се спря, сякаш се питаше дали не исках да поговоря с него още веднъж. Нямах време да разсъждавам за собственото си положение — да си кажа, че изпускам случая, който може да се окаже важен прелом в моя живот, и то само поради моето жалко самолюбие! Имаше време само да го извикам, а след това да размишлявам; Мисля, че на света едва ли има човек по-прибързан от мен!

„Сега вече не ми остава нищо друго — помислих си аз. — Трябва да му кажа цялата истина!“

Той тутакси се върна назад. Аз тръгнах насреща му.

— Не бях съвсем откровен с вас, мистър Дженингз — подхвърлих аз. — Моят интерес към загубения спомен на мистър

Канди съвсем не е свързан с намирането на Лунния камък. Една много важна, лична работа ме накара да дойда в Йоркшир. Има само едно оправдание за това, дете не бях достатъчно откровен с вас. Мене ме боли, боли ме повече, отколкото бих могъл да изразя, че трябва да обясня на когото и да било истинското положение, в което се намирам сега.

Езра Дженингз ме погледна с известно смущение за пръв път, откакто бяхме заговорили.

— Аз нямам това право, нито желанието, мистър Блейк — възрази той, — да се намесвам във вашите лични работи. Позволете ми да се извиня от своя страна, задето — съвсем неволно — съм ви подложил на такова неприятно изпитание...

— Вие имате пълното право — прекъснах го аз — да определите условията, при които бихте намерили за възможно и оправдателно да ми съобщите това, което сте чули край леглото на мистър Канди. Разбирам и ценя благородното чувство, което ви ръководи. Как бих могъл да очаквам от вас да ми се доверите, ако аз сам отказвам да ви се доверя? Вие трябва да знаете и ще узнаете защо за мен е тъй важно да чуя какво именно е искал да ми каже мистър Канди. Ако се окаже, че греша в своите очаквания и че за вас е невъзможно да ми помогнете, след като чуете какво именно търся — ще разчитам на вашата чест да опазите моята тайна. И нещо ми подсказва, че доверието ми няма да бъде измамено.

— Почакайте, мистър Блейк! Трябва да ви кажа една-две думи, преди да ви позволя да продължите по-нататък.

Погледнах го с изненада и учудване. Очевидно той бе овладян от някакво внезапно жестоко душевно страдание. Мургавият цвят на лицето му се бе превърнал в мъртвосива бледност; очите му изведнъж засвяткаха с див блясък; гласът му зазвуча със сурова решителност, която за пръв път чувах от него. Скрытите у този човек сили — възникнали, дали за добро или за зло, трудно беше да се каже в този момент, — се; откриха пред мен внезапно като блясък на мълния.

— Преди да ми окажете каквото и да било доверие — продължи той, — вие трябва да узнаете и ще узнаете при какви обстоятелства аз бях приет в дома на мистър Канди. Това няма да отнеме много време. Нямам намерение, сър, да разказвам „историята на моя живот“ на когото и да било. Тя ще умре с мен. Аз ви моля само да ми позволите

да ви кажа това, което казах и на мистър Канди. И ако, след като ме изслушате, не промените решението си и настояте да се изкажете, то аз ще бъда изцяло на ваше разположение. Да повървим ли заедно още малко?

Сдържаната скръб в неговото лице ме застави да замълча. Отговорих на въпроса му с жест и ние тръгнахме по пътя.

Като изминахме няколкостотин ярда, Езра Дженингз се спря пред един отвор в грубата каменна стена, която на това място отделяше мочурливата равнина от пътя.

— Съгласен ли сте да починем малко, мистър Блейк? — попита той. — Аз вече не съм това, което бях; а има неща, които дълбоко ме разтърсват.

Разбира се, аз се съгласих. След като минахме през отвора в стената, той тръгна напред към една суха зелена полянка сред мочурливата степ. Откъм пътя полянката се закриваше от храсти и ниски дървета, а от другата ѝ страна се откриваше величествена гледка на обширната пуста и мочурлива равнина. През последния половин час небето се бе покрило с гъсти облаци. Светлината се превърна в здрач; хоризонтът стана мъглив. Цветовете угаснаха и чудната природа ни посрещна кротко и тихо, без ни най-слабата усмивка.

Седнахме на тревата мълчаливо. Като сложи шапката до себе си, Езра Дженингз уморено прокара ръка по челото си, уморено я прокара и през необичайно шарената си коса — черна и бяла. Той захвърли малкия си букет от полски цветя с такъв жест, сякаш спомените, които те бяха събудили у него, сега му причиняваха страдание.

— Мистър Блейк — каза неочаквано той, — вие се намирате в лоша компания. Облакът на страшно обвинение лежи върху мен вече от много години. Аз забавно ще ви призная най-лошото. Пред вас седи човек, чийто живот е разбит, чието добро име е погубено безвъзвратно.

Поисках да го прекъсна, но той ме спря.

— Не, не! — извика той. — Моля ви, още не! — Не ми изказвайте съчувствия, за които после може да се разкайвате. Споменах за това обвинение, което от дълги години тежи върху плещите ми. Има известни обстоятелства, свързани с него, които говорят против мен. Не мога да накарам себе си да открия в какво се състои това обвинение. И никак не съм в състояние да докажа своята

невинност. Мога само да твърдя, че съм невинен. Кълна се в моята невинност като християнин! Излишно би било за мен да се кълна в моята чест като човек...

Той отново замълча. Погледнах към него, но той не вдигна очи да отвърне на погледа ми. Цялото му същество, изглежда, бе погълнато от мъчителните спомени и от усилието да говори.

— Много нещо бих могъл да кажа — продължи той — за безмилостното държане към мен на моите близки и за безпощадната вражда, жертва на която станах. Но злото е извършено; и непоправимо. Не желая да ви досаждам, сър, нито да ви разстройвам. Още в началото на моята кариера в тази страна низката клевета, за, която вече споменах, ме порази и погуби веднъж завинаги. Аз се отказах от всякаква амбиция за успех във връзка с моята професия — едничката ми надежда за щастие се състоеше в това — да си остана неизвестен. Разделих се с девойката, която обичах. Как бих могъл да я накарам да сподели моя позор? В един отдалечен, затънт край на Англия се откри място за помощник-лекар. Аз го получих. То ми обещаваше спокойствие, обещаваше ми забрава — така си мислех аз. Но бях сгрешил. Лошата мълва с помощта на времето и случая расте, наедрява и стига надалече. Клеветата, от която бях избягал, ме последва. За нейното приближаване ме предупредиха навреме. Успях да напусна работата си доброволно с препоръки, каквито бях заслужил. Дадох ми друго място в друга отдалечена област. Мина известно време и клеветата, убийствена за доброто ми име, отново ме намери. Но този път не бях предупреден. Моят патрон ми каза:

„Аз нямам нищо против вас, мистър Дженингз, но вие трябва или да се оправдаете, или да напуснете моя дом“.

Нямах друг избор: трябваше да си отида. Излишно е да се разпростирам върху всичко, което преживях и изстрадах след това. Сега съм само на четиридесет години. Погледнете лицето ми и нека то ви разкаже за мен и за преживените от мен мъчителни години. Накрая съдбата ме доведе по тия места и срещнах мистър Канди. Той имаше нужда от помощник. Относно моите способности аз го насочих за сведения към последния си работодател. Относно моята характеристика му разказах това, което разказвам на вас — и нещо отгоре. Предупредих го за трудностите, които ще възникнат дори и в случай че той ми повярва. „Тук, както и навсякъде — казах му, — аз

мразя и избягвам срамната хитрост да живея под чуждо име. Във Фризингхол, както и навсякъде, аз съм еднакво заплашен от облака, който ме преследва, където и да се скрия.“

„Аз не върша нищо наполовина — отговори мистър Канди. — Аз ви вярвам и ви съжалявам. Ако вие сте готов да се изложите на какъвто и да е риск, та и аз съм готов да рискувам с вас.“

Господ да го благослови! Той ми даде покрив, той ми даде работа, той ми даде душевно спокойствие и съм убеден (вече няколко месеца, откакто почувствувах това), че сега вече няма да се случи нищо, което би могло да го накара да се разкайва за постъпката си.

— Клеветата е утихнала, умряла? — попитах аз.

— Тя е жива и дейна, както преди. Но когато се добере дотук, ще бъде вече много късно.

— Вие ще напуснете преди това?

— Не, мистър Блейк, аз ще бъда мъртъв. Десет години вече страдам от неизлечима болест. Няма да крия от вас, че отдавна бих й позволил да ме убие, ако за мен не съществуваше една последна, и то важна връзка с живота. Искам да обезпеча една личност... много скъпа за мен личност, която никога вече няма да видя. Малкото наследство, което ми остана от родителите, не може да й осигури независимост. Надеждата, че ако поживея още известно време, ще мога да увелича това наследство до една определена сума, ме подтикваше да се боря срещу болестта с всички облекчаващи средства, които можех да измисля. Такова средство се оказа само опиумът. На това всесилно обезболяващо средство аз дължа отлагането на смъртната си присъда за много години. Но дори и благодетелните свойства на опиума си имат своята граница. Бързото напредване на болестта ме накара да почна да злоупотребявам с опиума. Сега си плащам за това. Нервната ми система е разнебитена; нощите ми са пълни с ужас. Краят ми не е далече. Нека дойде: аз ненапразно живях и се трудих. Необходимата сума е почти събрана; и аз имам възможност да я попълня, ако последният ми запас от жизнени сили не се изтощи по-рано, отколкото предполагам... Сам не разбирам защо ви разправам всичко това! Не мисля, че съм толкова низък и подъл, та да ви накарам да ме съжалявате. Може би защото си въобразявам, че вие по-лесно ще ми повярвате, ако узнаете, че когато заговорих с вас, аз съм бил твърдо уверен в скорошната си смърт. Не мога да крия, мистър Блейк, вие ме

заинтересувахте. Загубата на памет от моя приятел ми послужи като средство да се опитам да се сближа с вас. Разчитах на любопитството, което събуди у вас това, което той искаше да ви каже, както и на възможността от моя страна да удовлетвори това любопитство. Нима няма за мен извинение, че ви се натрапих по този начин? Може би има. Всеки, който е живял като мен, си има своите горчиви минути, когато размишлява върху човешката съдба. Вие сте млад, здрав, богат, заемате високо обществено положение, имате и надежди пред себе си. Вие и хората като вас ми показват слънчевата страна на живота и ме помиряват с този свят, преди да се разделя с него завинаги. Както и да завърши този наш разговор, аз няма да забравя, че вие бяхте така любезен да го приемете. Сега от вас зависи, сър, дали ще ми разкажете това, което възнамерявахте да ми кажете, или ще ми пожелаете добър час...

Имах само един отговор на този негов призив. Без да се колебая нито за минутка, аз му разказах всичко, и то така откровенно, както го изложих и в предишните страници.

Когато стигнах до връхната точка в моя разказ, той скочи на крака и ме загледа, едва поемайки дъха си от напрегнато внимание.

— Не ще и съмнение, че аз съм влязъл в стаята — говорех аз. — Не ще и съмнение, че аз съм взел диаманта. И относно тия два неопровержими факта мога само да заявя, че съм извършил това — ако наистина съм го извършил — съвсем несъзнателно!

Езра Дженингз изведнъж ме хвана за ръката.

— Почакайте! — извика той. — Вие ми казахте повече, отколкото предполагате. Имали ли сте някога случай да употребявате опиум?

— Никога в живота си!

— Не ви ли бяха разстроени нервите миналата година по това време? Не се ли чувствувахте неспокоен и раздразнителен?

— Да, така се чувствувах.

— Лошо ли спяхте?

— Ужасно лошо. Много нощи изобщо не спях.

— А не беше ли нощта след рождения ден на мис Вериндър изключение в това отношение? Помъчете се да си припомните. Добре ли спяхте тогава?

— Спомням си много добре. Спях великолепно.

Той пушна ръката ми тъй внезапно, както я бе взел, и ме погледна с вид на човек, у когото е изчезнало и последното измъчващо го съмнение.

— Това е забележителен ден във вашия живот и в моя! — каза сериозно той. — В едно нещо съм напълно сигурен, мистър Блейк: сега аз зная това, което мистър Канди е искал да ви каже тази сутрин: то се намира в моя бележник! Почакайте, това още не е всичко. Аз съм твърдо убеден, че мога да ви докажа, че вие сте постъпили несъзнателно, когато сте влезли в стаята и сте взели диаманта. Дайте ми време да помисля и да ви разпитам. Изглежда, че доказателството за вашата невинност е в моите ръце!

— Обяснете се, за бога! Какво искате да кажете с това?

Развълнувани от този разговор, ние бяхме направили няколко крачки, без сами да забележим това, и оставили зад себе си ниските дръвчета, които ни скриваха от пътя. Преди да успее да ми отговори, Езра Дженингз бе извикан по име от някакъв човек, който изглеждаше силно разтревожен.

— Идвам веднага! — извика Езра Дженингз на мъжа и като се обърна към Мен, добави: — Чака ме много сериозен случай в селото. Трябваше да бъда там преди половин час; налага се незабавно да го видя. Точно след два часа се върнете отново при мистър Канди. Давам ви честна дума, че тогава ще бъда напълно на ваше разположение.

— Не ще изчакам дотогава! — възкликнах нетърпеливо аз. — Не можете ли да ме успокоите с една-едничка дума, преди да се разделим?

— Работата е премного сериозна, за да може да се изясни набързо, мистър Блейк. Не подлагам вашето търпение на изпитание по своя воля; напротив, бих направил очакването още по-тежко за вас, ако се опитам да го облекча сега. Довиждане във Фризингхол, сър, след два часа!

Човекът, застанал на пътя, отново го извика. Езра Дженингз избърза към него и ме остави сам.

ДЕСЕТА ГЛАВА

Как тази мъчителна неизвестност, на която бях осъден, би подействувала на някой друг човек, не мога да кажа. Тягостното двучасово очакване се отразя върху мен по следния начин: аз се почувствувах физически неспособен да стоя на едно място и душевно неспособен да заговоря с когото и да било, преди да узная всичко, което имаше да ми казва Езра Дженингз.

В това си душевно състояние не само се отказах от намерението си да посетя мисис Ейблуайт, но избягнах да се срещна дори и с Габриел Бетъридж.

Когато се върнах във Фризингхол, аз му оставих бележка, в която му съобщих, че съм бил извикан някъде неочаквано и че непременно ще се върна към три часа следобед. Помолих го да си поръча обяд по обичайното за него време, а дотогава да се забавлява, както намери за добре. Знаех, че той имане множество приятели в града и че не ще му бъде трудно да използва няколкото часа до моето завръщане в хотела.

След това отново излязох от града и тръгнах да скитам из мочурливата равнина, която ограждаше Фризингхол, докато часовникът не ми показа, че най-после бе дошло време да се върна в дома на мистър Канди.

Езра Дженингз вече ме чакаше.

Той седеше самичък в една малка стая, отделена със стъклена врата от операционната. По голите, боядисани в жълто стени висяха цветни диаграми, изобразяващи отвратителните опустошения, причинявани от най-различни страшни болести. Шкаф за книги, пълен с медицински съчинения в потъмняла подвързия, върху която вместо обичайния бог се мъдреше един череп; голяма чамова маса, цялата в мастилени петна; дървени столове, каквито се срещат из кухните и в летните къщи; изтъркан килим по средата на пода; казанче за вода с умивалник и водосточна тръба, грубо вкарана в стената, неволно извикващи мисли за страшни хирургически операции — ето от какво се състоеше мебелировката на стаята. Пчели жужеха между редките цветя, посадени в саксии на прозореца; птици пееха в градината, а от съседната къща сегиз-тогиз долиташе слабото дрънкане на разстроено пиано. На всяко друго място тия най-обикновени звуци приятно биха

напомняли за ежедневиия живот отвъд стените. Тук обаче те нахлуваха като смутители на тишината, която нищо освен човешките страдания нямаше право да нарушава. Погледнах към кутията от червено махагоново дърво с хирургически инструменти и към огромния пакет с превързочен материал, които заемаха специално определени места върху лавиците на шкафа за книги, и изтръпнах при мисълта за звуковете, типични за стаята на Езра Дженингз.

— Няма да се извинявам, мистър Блейк, за това, че ви приемам в тази стая — каза той. — Това е единствената стая в цялата къща, където по това време на деня можем да бъдем сигурни, че никой няма да ни безпокои. Ето моите записки, приготвени за вас; а тук са двете книги, към които ние вероятно ще трябва да се обърнем, преди да завършим нашия разговор. Преместете стола си към масата и нека разгледаме всичко това заедно.

Придвижих стола си към масата, а Езра Дженингз ми подаде своите записки. Това бяха два огромни листа хартия. На единия бяха написани думи с големи празнини помежду им. Другият беше изписан целият от горе до долу с черно и червено мастило. В състоянието на тревожно любопитство, в което се намирах тогава, аз отчаяно сложих втория лист настрана. .

— Имайте милост към мен! — извиках аз. — Кажете ми какво ме очаква, преди да започна да чета.

— На драго сърце, мистър Блейк! Ще ми позволите ли да ви задам още един-два въпроса?

— Попитайте ме, каквото искате.

Той ме погледна с тъжна усмивка на лице и с топло съчувствие в кротките си кафяви очи.

— Вие вече ми казахте — подхвана той, — че доколкото ви е известно, никога не сте слагали в устата си опиум.

— Доколкото ми е известно... — повторих аз.

— Ей сега ще разберете защо правя тази предварителна уговорка. Но да продължим. Вие не си спомняте някога да сте взимали опиум. По това време миналата година вие сте страдали от нервно разстройство и сънят е бягал от вас. През нощта след рождения ден на мис Вериндър обаче вие по изключение сте спали великолепно. Вярно ли е всичко това, което казвам?

— Съвсем вярно.

— Можете ли да ми кажете причината за вашето нервно разстройство и безсъние?

— Не мога да изтъкна никаква причина. Доколкото си спомням, старият Бетъридж намекваше тогава, че знае причината. Но това едва ли заслужава да се споменава.

— Извинявайте! Няма неща, за които не си заслужава да се споменава, когато се отнася до работа като тази. Бетъридж е имал някакво обяснение за вашето безсъние. Какво именно?

— Това, че оставих пушенето.

— А вие имахте ли навика на пушите?

— Да.

— И изведнъж ли прекъснахте?

— Да, изведнъж.

— Бетъридж е бил съвършено прав, мистър Блейк. Когато пушенето вече е станало навик, само един много здрав човек не би почувствувал никакво разстройство на нервната система, ако внезапно престане да пуши. Това според мен обяснява вашето безсъние. Следващият мой въпрос се отнася до мистър Канди. Спомняте ли си да сте имали с него някакъв спор през деня или по друго време, спор относно неговата професия?

Този въпрос тутакси събуди в мен един от смътните спомени, свързани с тържествената вечеря на рождения ден. Моят глупав спор с мистър Канди по време на вечерята е описан много по-подробно, отколкото заслужава, в десетата глава от разказа на Бетъридж. Подробностите около този спор съвсем се бяха изпарили от паметта ми — толкова малко бях мислил за него впоследствие. Сега можах да си спомня и да кажа на Езра Дженингз само това, че по време на вечерята нападнах медицинската наука тъй остро и настойчиво, щото успях да изкарам из търпение дори и самия мистър Канди. Спомних си също така, че лейди Вериндър се бе намесила, за да сложи край на нашия диспут, а ние с мъничкия доктор „се помирихме“, както казват децата, и отново си бяхме приятели, когато си подадохме един на друг ръка на прощаване.

— Има още едно нещо, което за мен е много важно да зная — каза Езра Дженингз. — Имаше ли някакви причини, които са ви карали особено да се тревожите за участта на Лунния камък по това време миналата година?

— Имаше най-сериозни причини за това. Знаех, че той бе предмет на цял заговор и че искаха да го откраднат на всяка цена; освен това бяха ме предупредили да взема мерки за охраната на мис Вериндър, която беше негова собственица.

— Преди да се отправите нея вечер към стаята си, за да си легнете, не говорихте ли с някого по въпроса, как най-добре да се опази диамантът през нощта?

— Лейди Вериндър говори за това с дъщеря си.

— Във ваше присъствие ли?

— Да.

Езра Дженингз взе записките си от масата и ми ги подаде.

— Мистър Блейк — каза той, — ако прочетете сега тези мои записки в светлината на току-що зададените от мен въпроси и дадените от вас отговори, вие ще се натъкнете на две изумителни открития, които се отнасят до вас. Вие ще узнаете: първо, че сте влезли в гостната стая на мис Вериндър и сте взели диаманта а състояние на делириум, причинен от опиум. И, второ, че този опиум ви е бил даден от мистър Канди — без ваше знание — с цел да опровергае на практика изказаните от вас мисли и мнения по време на вечерята.

Аз седях с листовете в ръка напълно вцепенен.

— Помъчете се да простите на бедния мистър Канди — кротко каза неговият асистент Дженингз. — Той е причинил страшна злина, това аз не отричам, но е направил това неумышлено. Прегледайте моите записки и вие ще видите, че ако не беше му попречило заболяването, той е щял да се върне при лейди Вериндър на другата сутрин и да си признае, че се е пошегувал с вас. Мис Вериндър, разбира се, е щяла да чуе за това; тя би го разпитала и по този начин истината, останала скрита цяла година, щеше да бъде известна още на другия ден.

Моето самообладание бе започнало да се възвръща.

— Не мога да се сърдя на мистър Канди в сегашното му състояние! — казах ядосано аз. — Но шегата, която той ми е изиграл, с това не става по-малко вероломна. Аз мога да му простя, но да забравя — никога!

— Няма лекар, мистър Блейк, който в течение на своята медицинска практика да не е извършил подобно предателство. Неоснователното недоверие към опиума (особено в Англия) е

разпространено не само сред низшите и слабообразовани съсловия. Всеки лекар с що-годе по-голяма практика бива принуден от време на време да измами своите пациенти така, както мистър Канди е измамил и вас. Аз не оправдавам лошата шега, която той ви е изиграл. Само апелирам към вас за по-точен и по-снизходителен анализ на неговите мотиви.

— Но как е било изпълнено това? — попитал, аз. — Кой ми е дал опиум без мое знание?

— Не зная. Мистър Канди не каза нито думичка по този въпрос по време на боледуването си. Може би вашата собствена памет ще ви подсказва кого би трябвало да подозирате?

— Не.

— В такъв случай, безполезно е да си блъскаме главата над този въпрос. Опиумът ви е бил даден скришом, по един или по други начин. Нека оставим това и поговорим за неща, много по-важни засега. Прочетете моите записки, ако можете. Запознайте се мислено с всичко, което се е случило в миналото. А пък аз възнамерявам да ви предложа нещо крайно смело и неочаквано по отношение на бъдещето.

Тия негови думи ме насърчиха. Прегледах листовете един след друг така, както ми ги бе дал Езра Дженингз. По-малко изписаният лист лежеше отгоре. На него бяха нанесени несвързани думи и откъслечни фрази, които мистър Канди бе изрекъл по време на бълнуванията си:

— „... Мистър Франклин Блейк... и приятен... трябва да понамали високомерието... медицината... признава... безсъние... казвам му... разстроени... лекува... казва... опипването в тъмното... едно и също... в присъствието на всички... му казвам... търсите съня, опипвайки в тъмното... нищо освен лекарството... казва... слепецът води слепеца... разбирал какво значи това... остроумно... проспир... нощ... въпреки острия му език... наистина се нуждае... аптечното шкафче на лейди Вериндър... двайсет и пет грани... без той да знае... утре сутринта... Е, мистър Блейк... лекарство днес... без него... никога... грешите, мистър Канди... отлично... без вашето... поразя... истината... спали отлично... сър... лауданума... да си легнете... какво... сега... медицинската наука...“

Всичко това беше написано само на първия лист. Аз го върнах на Езра Дженингз.

— Това ли сте чули край леглото на болния, сър? — попитах аз.

— Дума по дума — отвърна той, — изпуснал съм само повторенията на една и съща дума, когато преписвах стенографските си записки. Някои думи и фрази той повтаряше десетина пъти, понякога до петдесет пъти в зависимост от това, какво значение приписваше на мислите, които те изразяваха. Повторенията в този случай ми послужиха да възстановя връзката между отделните фрази. Аз, разбира се, не твърдя — добави той, като ми показва втория лист, — че съм успял да възпроизведа точните изрази, които сам мистър Канди би употребил, ако беше в състояние да говори свързано. Но мога да твърдя, че съм проникнал през преградата на несвързаните изложения до неговите постоянни и последователни мисли, намиращи се в основата на всичко това през цялото време. Съдете сам.

Аз погледнах към втория лист, който се оказа ключ към първия.

Тук бълнуванията на мистър Канди бяха записани още веднъж, с черно мастило; а възстановените от неговия помощник думи и фрази с червено. Преписвам тук съдържанието и на единия, и на другия лист така, че бълнуванията и тяхното пояснение да се окажат върху тези страници достатъчно наблизко — за да могат лесно да бъдат сравнени и проверени.

Мистър Франклин Блейк е умен и приятен, но трябва да му се понамали високомерието, с което говори за медицината. Той признава, че страда от безсъние. Казвам му, че нервите му са разстроени и че трябва да се лекува. Той ми казва, че лекуването и опипването в тъмното са едно и също нещо. И това в присъствието на всички гости около масата. Аз му казвам: вие търсите съня, опипвайки в тъмното, ала нищо освен лекарството не може да ви помогне да го намерите. Той ми казва, че бил слушал как слепецът води слепеца и че сега разбира какво значи това. Остроумно, но аз мога да го накарам да проспие една цяла нощ въпреки острия му език. Той наистина се нуждае от сън; и аптечното шкафче на лейди Вериндър е на мое разположение. Ще му дам двацет и пет грани лауданум тази вечер, без той да знае; и ще се върна утре сутринта.

„Е, мистър Блейк, ще се съгласите ли да вземете малко лекарство днес? Без него вие никога няма да се избавите от безсънието.“ „Грешите, мистър Канди, аз спях отлично миналата нощ и без вашето лекарство.“ И тогава аз ще го поразя, като му открия истината! „Вие сте спали отлично миналата нощ, сър, благодарение на лауданума, който ви бе даден, преди да си легнете. Какво ще кажете сега за медицинската наука?“

Възхищението пред находчивостта, с която Езра Дженингз бе съумял от такава една бъркотия да възстанови гладката и свързана реч, беше разбира се, първото мое усещане, когато му връщах страниците. С присъщата си скромност той прекъсна първите ми думи на учудване, като ме попита дали изводът, направен от неговите записки, съвпада с извода, до който бях стигнал и аз.

— Вярвате ли и вие, както вярвам аз — каза той, — че сте действували под влиянието на лауданума, извършвайки всичко, което сте извършили в дома на лейди Вериндър през нощта след рождения ден на нейната дъщеря?

— Зная много малко за действието на лауданума, за да си съставя собствено мнение — отговорих аз. — Мога само да разчитам на вашето мнение, чувствувайки се вътрешно убеден, че вие сте прав.

— Много добре. Сега изниква един друг въпрос: вие сте убеден и аз съм убеден. Но как да предадем това убеждение и на другите?

Аз показах страниците, сложени на масата пред нас. Езра Дженингз поклати глава.

— Не, мистър Блейк! Те не могат да ни бъдат от никаква полза по три неопровержими причини. Първо, тия записки са направени при обстоятелства, съвсем непознати за повечето хора. Само това говори достатъчно против тях! Второ, тия записки представляват една нова за медицината и още непроверена теория. Това също говори против тях. Трето, тия записки са мои; освен моите уверения нищо друго не доказва тяхната достоверност. Спомнете си какво ви казах там, на полето, и се попитайте: каква тежест могат да имат моите думи? Не! Погледнато през очите на външния свят, моите записки нямат никаква стойност; но те ни дават указания за начина, по който вашата

невинност може да бъде доказана, а тя трябва да бъде доказана! Ние трябва да облечем нашето убеждение с факти... И аз смятам, че само вие можете да сторите това.

— Как? По какъв начин? — попитах аз.

Той нетърпеливо се наклони към мен през масата, която ни разделяше.

— Бихте ли се решили на един смел опит?

— Аз съм готов на всичко, за да снема падналото върху мен подозрение.

— Бихте ли се подложили на някои временни неудобства?

— На каквито и да е неудобства! За мен това няма значение.

— И бихте ли следвали безусловно моите съвети? Това може да ви направи за смях пред някои хора; може да ви изправи срещу възраженията на приятели, чието мнение вие сте задължен да уважавате.

— Кажете ми какво трябва да сторя! — прекъснах го нетърпеливо. — И ще го сторя, пък каквото ще да става.

— Ще сторите следното, мистър Блейк — каза той: — ще откраднете диаманта несъзнателно за втори път, и то в присъствието на свидетели, чиито показания не могат да бъдат оспорвани!

Аз скочих на крака. Опитах се да говоря, но можах само да го гледам.

— Мисля, че това може да се направи — продължи той. — И ще бъде направено... ако вие искате да ми помогнете. Моля, успокойте се... седнете й ме изслушайте. Както имах вече случая да забележа, вие отново сте започнали да пушите. Отдавна ли е станало това?

— Преди около една година.

— Повече или по-малко пушите сега, отколкото преди?

— Повече.

— Можете ли да се откажете пак от пушенето? И то изведнъж, забележете, както сте направили това по-рано.

Започнах смътно да разбирам целта му.

— Ще оставя пушенето още сега! — отговорих аз.

— Ако последствията бъдат същите, каквито са били през юни миналата година — каза Езра Дженингз, — и ако вие отново почнете да страдате от безсъние, както сте страдали тогава, това ще означава, че сме направили първата крачка. Ние ще ви накараме отново да

изпаднете в това нервно състояние, в което сте се намирали през нощта на рождения ден. Ако успеем да възстановим, макар и приблизително, обстановката, която ви е обкръжавала тогава, и отново да ангажираме вашите мисли с разни въпроси, свързани с диаманта, които са ви вълнували и тогава — то ние ще ви поставим, физически и душевно, колкото е възможно най-близо до състоянието, в което сте се намирали, когато сте взели опиума миналата година. В такъв случай ние можем да се надяваме, че повторното взимане на опиум ще ни доведе в по-голяма или по-малка степен до повторението и на съответните резултати. Това е, накратко казано, моето предложение. А сега ще ви обясня защо смятам, че подобен опит е възможен.

Той взе една от книгите, които се намираха пред него, и я отвори на място, отбелязано с хартийка.

— Не мислете, че възнамерявам да ви досаждам с лекция по физиология — каза той. — Но смятам за свой дълг да ви докажа, че ви моля да рискувате с този опит не за да оправдаете някаква моя теория. Някои установени принципи и признати авторитети потвърждават моята гледна точка. Дайте ми пет минути от вниманието си и ще се опитам да ви докажа, че науката потвърждава моето предложение; колкото и странно да изглежда, то е основано върху научни данни. Ето най-напред физиологическия принцип, на който аз се позовавам, изложен от знаменития доктор Карпентър. Прочетете го сам.

Езра Дженингз ми подаде листчето, поставено като знак в книгата. На него бяха написани следните редове:

„Има много основание да се смята, че всяко чувствено впечатление, веднъж възприето от зрението, се регистрира — така да се каже — в нашия мозък и може да бъде възпроизведено впоследствие, макар ние и да не сме съзнавали, че то е съществувало през цялото това време.“

— Дотук всичко е ясно, нали? — попита Езра Дженингз.

— Съвсем ясно.

Той приближи към мен отворената на масата книга и ми показа пасаж, отбелязан с молив.

— А сега прочетете това описание на един случай — каза той, — случай, който според мен има пряко отношение към вашето положение и към опита, на който аз ви изкушавам да се подложите. Забележете, мистър Блейк, преди да почнете да четете, че сега аз насочвам вниманието ви към един от най-големите английски физиолози. Във вашите ръце е книгата „Физиология на човека“ от доктор Илиътсън; а случаят, който той привежда, му е съобщен от известния авторитет мистър Комб.

Посоченият пасаж съдържа следните редове: *„Доктор Ейбл ми събщи — казва мистър Комб — за един ирландски носач, който в трезво състояние забравял това, което вършел, когато бивал пиян; но напивайки се отново, той си спомнял за постъпките, извършени по време на по-раншното му напиване. Веднъж, когато бил пиян, той загубил някакъв твърде ценен пакет, но през трезвите си часове съвсем не можел да си обясни това. Следващия път, когато се напил, носачът си спомнил, че оставил пакета в някаква къща; и когато отишъл там, намерил пакета цял-целеничък.“*

— И сега всичко е ясно, нали? — попита Езра Дженингз.

— Не може да бъде по-ясно.

Той сложи листчето на предишното му място и затвори книгата.

— Уверихте ли се сега, че говоря, позовавайки се на добри авторитети? — попита той. — Ако не, ще трябва само да посегна за някои книги в този шкаф, а вие — да прочетете местата, които ще ви покажа, и тогава окончателно ще се убедите.

— Аз съм напълно удовлетворен, без да чета нито един ред повече.

— В такъв случай можем да се върнем на вашия личен интерес към тази работа. Трябва, обаче да ви кажа, че против този опит има и какво да се възрази. Ако бихме могли тази година да възпроизведем същите условия, които са съществували през миналата, то несъмнено бихме постигнали и точно същия резултат. Но това е невъзможно. Можем само да се надяваме, че ще наподобим същите условия; и ако не успеем да ви върнем колкото се може по-близо до миналото, нашият опит ще пропадне. Ако ли пък успеем — а аз се надявам на това, — ще можем поне да видим как за втори път извършвате всичко, което сте извършили през нощта след рождения ден на мис Вериндър; а това ще бъде достатъчно да убеди всеки здравомислещ човек, че не

сте виновен в съзнателно открадване на диаманта. Вярвам, мистър Блейк, че съм ви изяснил и двете страни на въпроса с пълно безпристрастие. Ако за вас все още има нещо неясно, кажете ма и аз ще се постарая да ви осветля.

— Разбрах много добре всичко, което ми обяснихте — казах аз. — Но трябва да си призная, че има нещо, което ме поставя в недоумение.

— Какво е то?

— Не разбирам действието на опиума върху мен. Не разбирам как съм слязъл по стълбите, как съм минал по коридора, как съм отварял и затварял чекмеджетата на шкафчето и как отново съм се върнал в стаята си. Всичките тези постъпки са активни прояви. Аз мислех, че опиумът най-напред ви затъпява, а после ви приспива.

— Всеобщо заблуждение относно опиума, мистър Блейк! В тази минута аз напрегам ума си под влиянието на доза лауданум, десет пъти по-силна от дозата, дадена ви от мистър Канди. Но вие не се доверявайте на моя авторитет дори и тогава, когато говоря от личен опит. Очаквах да чуя възражението, което току-що направихте, и предварително си осигурих безпристрастни доказателства, които да бъдат меродавни както във вашите очи, така и в очите на вашите приятели.

Той ми даде втората от двете книги, които се намираха на масата.

— Ето — каза той, — това са прочутите „Признания на един англичанин, който взима опиум“. Вземете тази книга със себе си и я прочетете. На отбелязаната от мен страница ще прочетете, че когато Де Куинси взимал по-голяма доза опиум, той отивал в операта да се наслаждава на музиката или пък скитал из лондонските пазари в събота вечер и с интерес наблюдавал как бедняците с мъка си пазарували нещо за неделния обед. Както виждате, човек, намиращ се под влиянието на опиума, може да се занимава с нещо активно и да се движи от едно място на друго.

— Вие ми отговорихте — казах аз, — ала не напълно. Вие още не сте разяснили действието на опиума върху мен.

— Ще се постарая да ви отговоря с няколко думи — каза Езра Дженингз. — Действието на опиума бива в повечето случаи двойко: отначало възбужда, сетне успокоява. При възбуждащото му действие най-последните и най-ярки впечатления, оставени във вашето съзнание

— а именно впечатления, отнасящи се до диаманта, — по всяка вероятност при вашето болезнено чувствително нервно състояние, са се активизирали във вашия мозък и са подчинили на себе си вашия разсъдък и вашата воля така, както става и при един обикновен сън. Малко по малко, под това въздействие, всичките опасения относно участието на диаманта, които вие сте изпитвали през деня, би трябвало да преминат от състояние на съмнение към състояние на увереност и да ви подтикнат към практическа дейност за опазването на диаманта, като за тази цел направляват вашите стъпки към стаята, в която сте влезли, и насочват вашата ръка дотогава, докато не отворите в шкафа точно това чекмедже, в което се е намирал скъпоценният камък. Вие сте извършили всичко това под влиянието на опиума. По-късно, когато успокояващото действие е взело връх над възбуждащото действие, вие постепенно сте станали все по-бездеен и накрая сте изпаднали в летаргия. Налегнал ви е дълбокият сън. Когато настъпило утрото и действието на опиума се е преустановило, вие сте се събудили, без да знаете абсолютно нищо за това, което сте извършили през нощта — все едно, че сте били на Луната. Ясно ли ви е сега?

— Толкова ясно — отговорих аз, — че бих желал да продължите по-нататък. Вие ми обяснихте как съм влязъл в стаята и как съм взел диаманта. Но мис Вериндър ме е видяла как съм излязъл от стаята със скъпоценния камък в ръка. Можете ли да проследите моите постъпки след тази минута? Можете ли да отгатнете какво съм направил след това?

— Аз идвам именно до тази точка — отвърна той. — И се надявам, че предпологаният от мен опит не само ще докаже вашата невинност, но ще помогне също така да се намери и изчезналият диамант. След като сте напуснали гостната на мис Вериндър с диаманта в ръка, вие по всяка вероятност сте се върнали във вашата стая...

— Да! И после?

— Твърде възможно е, мистър Блейк — не смея да кажа нещо повече, — че вашата загриженост относно опазването на диаманта ви е накарала — и то напълно естествено — да го скриете и че вие сте го скрили някъде в стаята си. В такъв случай с вас може да е станало това, което е станало и с ирландския носач. След второто взимане на

опиум вие може би ще си спомните за мястото, където сте скрили диаманта под влиянието на първата доза...

Сега дойде моят ред да кажа на Езра Дженингз нещо ново. Аз го спрях, преди той да успее да продължи.

— Последното ви предположение е абсурдно — рекох аз. — В тази минута диамантът се намира в Лондон.

Той се стресна и ме погледна като гръмнат.

— В Лондон? — повтори той. — Как е попаднал в Лондон от дома на лейди Вериндър?

— Това никой не знае.

— Вие сте го изнесли със собствените си ръце от стаята на мис Вериндър. Как е бил взет от вас?

— Нямам ни най-малката представа за това.

— Видяхте ли го, когато се събудихте на другия ден?

— Не.

— Да не би да е върнат на мис Вериндър?

— Не.

— Мистър Блейк! Тук има нещо, което трябва да се разясни. Мога ли да ви попитам, откъде знаете, че диамантът се намира сега в Лондон?

Бях задал същия този въпрос на мистър Бреф, когато го разпитвах за Лунния камък при завръщането си в Англия. Отговаряйки на Езра Дженингз, аз повторих това, което сам бях чул от адвоката и което е вече известно на читателя.

Езра Дженингз ясно ми даде да разбере, че моят отговор не го задоволява.

— При всичкото ми уважение към вас и към вашия юридически съветник — каза той, — поддържам първоначалното си мнение, което току-що ви изказах. Разбирам много добре, че то почива само на известни предположения. Но простете ми, ако ви напомня, че и вашето мнение почива само на предположения.

Това негово схващане беше свършено ново за мен. И аз с нетърпение очаквах да чуя как ще го защити.

— Предполагам — продължи Езра Дженингз, — че под влиянието на опиума сте взели диаманта, за да го скриете на сигурно място; под същото това влияние бихте могли да го скриете някъде във вашата стая. Вие предполагате, че индусите по никакъв начин не биха

могли да направят грешка! Те отишли в дома на мистър Люкър заради диаманта — следователно диамантът трябва да се намира у мистър Люкър! Имате ли някакви доказателства, че Лунният камък е бил отнесен в Лондон? Ами че вие не можете дори да отгатнете кой и как го е взел от дома на лейди Вериндър! Имате ли някакви доказателства, че диамантът е бил заложен у мистър Люкър? Той заявява, че никога не е чувал за Лунния камък, а в разписката на неговия банкер се споменава само за някаква скъпоценна вещ. Индусите предполагат, че мистър Люкър лъже, а вие от своя страна предполагате, че те са прави. В защита на моето мнение мога само да кажа, че то е правдоподобно. А какво можете вие, мистър Блейк, разсъждавайки логически, да кажете в защита на вашето мнение?

Това беше силно казано, но същевременно и правдиво.

— Признавам, успяхте да ме разколебаете — казах аз. — Ще ми позволите ли да пиша на мистър Бреф за това, което чух тук от вас?

— Напротив, бих се радвал, ако пишете на мистър Бреф. Като се посъветваме с него, може би ще видим нещата в нова светлина. А сега нека се върнем към нашия опит с опиума. Решихме вие да оставите пушенето още сега, нали?

— Още сега.

— Това е първата крачка. Следващата крачка е да се възпроизведе колкото се може по-точно обстановката, която ви е обкръжавала миналата година.

Но как можеше това да стане? Лейди Вериндър беше мъртва. Рейчъл и аз, докато върху мен падаше подозрението за кражбата, бяхме разделени безвъзвратно. Годфри Ейблуайт пътуваше някъде из Европа. Беше просто невъзможно да се съберат същите хора, които се намираха в дома на лейди Вериндър, когато нощувах за последен път. Тези възражения никак не смутиха Езра Дженингз. Той каза, че отдава твърде малко значение на това — да се съберат същите хора, тъй като би било напразно да се очаква, че те ще вземат същата позиция спрямо мен, която са заемали в миналото. От друга страна, той смяташе — като необходимо условие за успеха на опита — аз да видя около себе си същите предмети, които ме обкръжаваха, когато бях там миналата година.

— И преди всичко — каза той — ще трябва да спите в същата стая, в която сте спали през нощта на рождения ден, и тя трябва да

бъде мебелирана и подредена по същия начин, както тогава. Стълбите, коридорът, гостната стая на мис Вериндър също трябва да бъдат възстановени в предишния им вид — така както сте ги видели последния път. Абсолютно необходимо е, мистър Блейк, да се върнат мебелите на старите им места, откъдето може би те сега са преместени. Вие напразно бихте се отказали от вашите пури, ако не получим разрешение от мис Вериндър да възстановим съответната обстановка в нейния дом.

— А кой ще се обърне към нея за такова разрешение? — попитах аз.

— Невъзможно ли е вие да сторите това?

— И дума да не става! След всичко, което се случи между нас след изчезването на диаманта, не мога нито да се видя с нея, нито да ѝ пиша.

Езра Дженингз помълча и се замисли.

— Мога ли да ви задам един деликатен въпрос? — каза той.

Кимнах с глава.

— Правилно ли съм стигнал до заключението, мистър Блейк (съдейки по едно-две неща, които се изпуснахте да кажете), че в миналото сте изпитвали към мис Вериндър... по-необикновени чувства?

— Съвсем правилно.

— Отвърнаха ли ви със същото?

— Да.

— Мислите ли, че мис Вериндър ще прояви интерес към опит, който би могъл да докаже вашата невинност?

— Уверен съм в това.

— В такъв случай аз ще пиша на мис Вериндър... ако ми позволите, разбира се.

— И ѝ разкажете за предложението, което сте ми направили?

— Ще ѝ разкажа за всичко, което се случи днес между нас.

Излишно е да споменавам, че аз с най-голям ентузиазъм приех услугата, която той предложи да ми направи.

— Ще успея да ѝ пиша още с днешната поща — каза той, като погледна часовника си. — Не забравяйте да заключите някъде пурите си, когато се върнете в хотела! Ще намина утре сутринта да разбере как сте прекарвали нощта.

Станах да се сбогувам; опитах се да изразя дълбоката си признателност за неговата добрина. Той лекичко стисна ръката ми.

— Помнете това, което ви казах там, на полето — промълви той. — Ако успея да ви окажа тази малка услуга, мистър Блейк, това ще бъде за мен като последен слънчев лъч, проблеснал във вечерния здрач на дълъг и облачен ден.

Ние се разделихме. Това беше на петнадесети юни. Събитията през последните десет дни — всяко едно от тях повече или по-малко свързано с опита, в който бях пасивен участник — са записани дума по дума, така като се случиха, в дневника на помощника на мистър Канди. Там нищо не се скрито и нищо не е забравено. Нека Езра Дженингз ви разкаже как беше проведен и как завърши опитът с опиума.

ЧЕТВЪРТИ РАЗКАЗ

ПРЕПИСАН ОТ ДНЕВНИКА НА ЕЗРА ДЖЕНИНГЗ

15 юни 1849. Макар че бях прекъсван от пациенти и от моите болки, завърших писмото си до мис Вериндър и успях да го изпратя с днешната поща. Не можах обаче да напиша късичко писмо, както бих желал. Но струва ми се, че го направих ясно. То ѝ предоставя пълната свобода да действа така, както намери за добре. Ако се съгласи да съдейства за извършването на опита, ще значи, че тя се съгласява доброволно, а не от милост към мистър Франклин Блейк или към мен.

16 юни. Станах късно след ужасна нощ: след вчерашното ми взимане на опиум бях измъчван от кошмарни сънища. Ту се лутах в някакво празно пространство, обкръжен от призраците на приятели и вратове едновременно, ту съзирах над леглото си образа на любимата жена, която никога вече няма да видя; фосфоресциращо в тъмната нощ, видението гримасничеше и ми се хилеше. Лекият пристъп на моята болест по обичайното време рано сутринта ми беше дори приятен като желана промяна. Болката прогони виденията и затова беше поносима.

След лошо прекараната нощ станах късно и закъснях за срещата с мистър Франклин Блейк. Намерих го излегнат на дивана; пиеше коняк с вода и гризеше бисквита.

— Започвам тъй добре, колкото може да се очаква след ужасна, неспокойна нощ — каза той. — Нямам никакъв апетит тази сутрин. Същото нещо се случи и миналата година, когато оставих пушенето. Колкото по-скоро бъда готов за втората си доза опиум, толкова по-добре ще се чувствавам.

— Вие ще я получите колкото се може по-скоро — казах аз. — А дотогава сме длъжни на всяка цена да опазим вашето здраве. Ако организмът ви се изтощи, от опита няма да излезе нищо. Трябва да си възвърнете апетита и да вечеряте добре. С Други думи, тази сутрин идете да поездите на чист въздух.

— Ще поядя, ако ми намерят кон. Между другото, вчера писах на мистър Бреф. А вие писахте ли на мис Вериндър?

— Да. Писмото замина снощи.

— Много добре. Утре и двамата ще имаме какво да си разкажем един на друг. Не си отивайте още! Искам да ви кажа една-две думи. Вчера вие, струва ми се, изразихте мнението, че нашият опит с опиума няма да се хареса на някои от моите приятели. И имахте пълното право. Аз считам стария Габриел Бетъридж за един от моите приятели; а той се обяви решително против опита, когато го видях вчера. „*Вие сте извършили безброй много глупости през живота си, мистър Франклин, но това ги бие всичките!*“ Ето мнението на Бетъридж. Но вие няма да погледнете строго на неговите предразсъдъци, когато се срещнете, нали?

Оставих мистър Блейк — трябваше да наобиколя болните си; но и след тази кратка среща е него аз се почувствувах по-добре и по-щастлив.

Къде се крие тайната на привлекателността у този човек за мен? Или това само означава, че аз чувствувам разликата между чистосърдечната любезност, с която той ми позволи да се сближа с него, и безжалостното отвращение и недоверие, с които се отнасят към мен другите хора? Или пък у него наистина има нещо, което ми импонира, което отговаря на моя копнеж за човешко съчувствие — копнеж, преживял самотата и гоненията вече дълги години и ставащ все по-силен и по-силен с приближаването на деня, когато аз ще престана да чувствувам и търпя? Колко безполезни, колко излишни са тези въпроси! Мистър Блейк пробуди в мене нов интерес към живота. Нека бъда доволен от това; защо ми трябва да се опитвам да разбера в какво се състои този нов интерес?

17 юни. Тази сутрин мистър Канди ми събщи, че ще отиде да погостува за две седмици на един свой приятел в Южна Англия. Той ми даде множество специални наставления, бедният, във връзка с неговите болни, сякаш продължаваше да има все толкова много работа, колкото бе имал преди заболяването си. Неговата практика е твърде ограничена сега. Другите лекари са го изместили. А и никой, който има друга възможност, няма да се обърне за помощ към мен.

Може би е цяло щастие, че доктор Канди ще отсъства тъкмо по това време. Той би се оскърбил, ако не го осведомя за опита, който предприемам с мистър Блейк. А пък аз едва ли мога да зная какви

неочаквани неща ще се случат, ако го посветя в моята тайна. Но така е по-добре. Много по-добре.

След заминаването на мистър Канди раздавачът ми донесе отговора на мис Вериндър.

Очарователно писмо! То ми внушава най-високо мнение за нея. Тя не се и опитва да скрие своя интерес към нашия опит. Казва ми по най-мил начин, че моето писмо я е убедило в невинността на мистър Блейк, без да има ни най-малката нужда (що се отнася до нея) от каквито и да било по-нататъшни доказателства. Тя дори се упреква — твърде неоснователно, бедната! — в това, че сама не е разгадала тайната още на времето. Причината за всичко това се крие очевидно не само във великодушното ѝ желание по-скоро да поправи несправедливостта, с която неволно се е отнесла към друг човек. Ясно е, че тя не е преставала да го обича през цялото време на тяхното отчуждаване един от друг. На много места в писмото ѝ нейната радост от откритието, че той заслужава да бъде обичан, се разкрива по най-невинен начин през всичките общоприети формалности въпреки съдържаността, която изисква едно писмо, адресирано до непознат човек. Възможно ли е (питах се аз, докато четях това възхитително писмо) от всички хора на света именно аз да съм избран да посреднича за одобряването на тези двама влюбени? Моето собствено щастие бе потъпкано, моята обич ми бе отнета. Нима ще доживея да видя щастieto на други хора, устроено от моите ръце, тяхната възродена любов, причината за която ще бъда аз! О, милостива смърт! Нека видя всичко това, преди ти да ме грабнеш, преди да ми пошепнеш: „Почини си най-сетне!“

Писмото съдържаше и две молби. Първата беше да не показвам това писмо на мистър Франклин Блейк. Имам право да му кажа само, че мис Вериндър на драго сърце предоставя своя дом на наше разположение; но нищо повече.

Тази нейна молба е лесна за изпълнение. Обаче втората ѝ молба ми причинява сериозни затруднения.

Незадоволена от това, че е писала на мистър Бетъридж, давайки му нареждане да изпълнява всички мои разпореждания, мис Вериндър ме моли да ѝ позволя да ми помогне, като лично ръководи възстановяването в предишния ѝ вид на нейната гостна стая. Тя чака само една дума от мен, за да дойде в Йоркшир и присъствува в

качеството си на свидетел през нощта, когато опитът с опиума ще бъде проведен за втори път.

Тук отново се крие някаква причина; и на мен ми се струва, че мога да я отгатна.

Това, което ми забранява да кажа на мистър Франклин Блейк, тя (според мен) с нетърпение иска да му каже сама, преди да бъде извършен опитът, който трябва да възстанови неговата репутация в очите на другите. Разбирам и се възхищавам от това великодушно желание по-скоро да го оправдае, без да дочака и види дали неговата невинност ще бъде доказана, или не. Тя иска, бедната, да изкупи вината си за неволно нанесената му обида. Но това не може и не бива да стане. Никак не се съмнявам, че вълнението, което една среща между тях ще възбуди и у двамата, пробуждайки приспани чувства; възобновявайки стари спомени, събуждайки нови надежди, със своето въздействие върху мозъка на мистър Блейк ще се окаже гибелна за успеха на нашия опит. И без това е доста трудно да се възпроизведат у него същите настроения, които са го обладавали миналата година. И ако сега той бъде развълнуван от нови интереси и нови чувства, тогава опитът ще излезе просто безрезултатен.

И все пак, макар и да зная всичко това, нямам достатъчно душевни сили да я разочаровам. Трябва да се помъча да намеря някакъв изход, който би ми позволил да кажа „да“ на мис Вериндър, без да се лишавам от възможността да окажа обещаната на мистър Франклин услуга.

Два часа. Току-що се върнах от посещението си при болните, като разбира се, най-напред се отбих в хотела.

Според думите на мистър Блейк той бе прекарал и тази нощ така, както предишната. Спал малко, на пресекулки; но сега се чувства по-добре, тъй като бил спал вчера следобед. Този следобеден сън несъмнено е бил резултат от ездата, която му препоръчах. Боя се, че ще трябва да му забраня тези съживителни разходки на чист въздух. Той не трябва да бъде напълно здрав, но не трябва да бъде и много болен.

Мистър Блейк още не е получил известие от мистър Бреф. Той с нетърпение искаше да узнае дали съм получил отговор от мис Вериндър.

Съобщих му само това, което ми беше позволено да му кажа, и нищо повече. Излишно беше да измислям някакви причини, за да не му покажа писмото на мис Рейчъл. Той ми каза с нескрита горчивина — бедният! — че разбира деликатното положение, което ми пречи да сторя това.

— Тя се съгласява, разбира се, от учтивост и чувство, на справедливост — каза той. — Но си остава на същото мнение за мен и чака да види резултата.

На мен много ми се искаше да му загатна, че сега пък той е несправедлив към нея така, както тя е била несправедлива към него. Но като поразмислих малко, се отказах: не трябва да я лишавам от двойното удоволствие — да го изненада и да му прости.

Посещението ми при мистър Блейк беше много кратко. След изживяното през миналата нощ аз бях принуден да се откажа от обичайната си доза опиум. И, разбира се, страшните болки се появиха отново. Почувствувах приближаването на припадъка и побързах да си изляза, за да не изплаша и натъжа мистър Блейк; Този път припадъкът продължи само четвърт час и ми остави достатъчно сили, за да не прекъсвам работата си.

Пет часа. Отговорих на писмото на мис Вериндър.

Предложеният от мен план, ако тя само го приеме, съчетава интересите и на двете страни. След като ѝ изложих всичките си доводи против една среща с мистър Блейк преди опита, аз я посъветвах така да си нареди програмата, че да пристигне тук тайно същата вечер, когато ще проведем опита. Тръгвайки от Лондон със следобедния влак, тя може да забави пристигането си тук докъм девет часа. По това време аз вече ще съм настанил мистър Блейк в неговата спалня; по този начин мис Вериндър ще има възможност да отиде и остане в стаята си, докато, дойде време за даване на опиума. Когато това бъде направено, тя ще може да наблюдава резултатите заедно с всички нас. На сутринта тя ще може да покаже на мистър Блейк (ако пожелае) своите писма от мен и по този начин да го убеди, че в нейните очи той е бил оправдан още преди неговата невинност да бъде фактически доказана.

Такова беше приблизително съдържанието на моето писмо до мис Вериндър. Това е всичко, което мога да свърша за днес. Утре

трябва да видя Бетъридж и да му дам указания за подреждането на къщата.

18 юни. Пак закъснях да отида при мистър Франклин. Имах ужасни болки рано сутринта, а след тях почувствувах слабост, изтощение; това продължи няколко часа. Струва ми се, че въпреки мъчителните кошмари, които ми причинява опиумът, аз ще бъда принуден да посегна към него за стотен път. Ако трябваше да мисля само за себе си, аз бих предпочел острата болка пред страшните сънища. Но физическите страдания ме изтощават. Ако допусна да бъда напълно изнемощял, тогава може да се окажа безсилен да помогна на мистър Блейк, когато той ще има най-голяма нужда от мен.

Беше вече към един часа, когато най-после отидох днес в хотела. Това посещение, дори и при моето болнаво състояние, се оказа твърде забавно благодарение на присъствието на Габриел Бетъридж.

Бетъридж беше вече в стаята, Когато влязох. Той отиде към прозореца и се загледа навън, докато задавах обикновените въпроси на своя пациент. Мистър Блейк пак беше спал лошо и тази сутрин се чувствуваше много по-измъчен.

Попитах го дали не е получил известие от мистър Бреф.

Да, той получил очакваното писмо. Мистър Бреф изказал решителното си неодобрение на опита, на който се бе решил неговият приятел и клиент по мой съвет. Нашият план бил вреден — защото възбуждал надежди, които никога не могат да се осъществят. Освен това той бил съвсем непонятен и приличал на шарлатанство от рода на месмеризма, ясновидството и прочие. Това щяло да обърне наопаки къщата на мис Вериндър и накрая щяло да разстрои самата мис Вериндър. Мистър Бреф разказал за нашия план (без да споменава имена) на един прочут лекар, а прочутият лекар се усмихнал, поклатил глава и не казал нищо. Въз основа на това мистър Бреф протестираше срещу нашите намерения.

Следващият мой въпрос се отнасяше до диаманта. Представил ли беше адвокатът някакво доказателство за това, че Лунният камък се намира в Лондон?

Не, адвокатът просто отказвал да говори по този въпрос. Той бил уверен, че Лунният камък е заложен у мистър Люкър. Неговият знаменит приятел и пътешественик мистър Мъртуейт (никой не може

да отрече, че той познава отлично характера на индусите) също бил уверен в това. При тези обстоятелства и бивайки крайно зает, той бил принуден да не влиза в какъвто и да е спор относно някакви си доказателства. Времето щяло да покаже; и мистър Бреф бил готов да почака.

Съвсем ясно беше — дори и ако мистър Блейк не бе направил това още по-ясно, като, вместо да ми прочете писмата, ми предаде устно неговото съдържание, — че под всичко това се криеше недоверие лично към мен. Тъй като бях вече предвидил този резултат, не останах нито оскърбен, нито изненадан. Попитах мистър Блейк как му бе подействувал протестът на неговия приятел. Той с ентузиазъм отговори, че не бил засегнат ни най-малко. След това аз вече имах правото да изхвърля от ума си мистър Бреф и го изхвърлих.

В нашия разговор настъпи пауза и Габриел Бетъридж се върна от наблюдателния си пункт при прозореца.

— Бихте ли ме удостоили с вашето внимание, сър? — обърна се той към мен.

— Изцяло съм на вашите услуги — отговорих аз.

Бетъридж взе стол и седна до масата. После извади от джоба си огромен старинен, подвързан с кожа бележник и молив със съответните размери. Като си сложи очилата, той отвори бележника на една празна страница и отново се обърна към мен.

— Аз преживях — каза Бетъридж, гледайки ме най-сериозно — почти петдесет години на служба у покойната ми господарка. Преди това служех като паж при стария лорд, нейния баща. Сега съм на около седемдесет-осемдесет години — няма значение точно на колко. Смятам, че имам знания и опит не по-малко от повечето хора. И как свършва всичко това? Свършва, мистър Езра Дженингз, с някакъв трик, с някакъв фокус-покус над мистър Франклин Блейк, който фокус ще бъде извършен от един помощник-лекар с помощта на шишенце лауданум... — и, дяволите да го вземат! — аз на стари години съм заставен да помагам на фокусника!

Мистър Блейк се разсмя. Аз се опитах да заговоря. Бетъридж вдигна ръка в знак, че още не е свършил.

— Нито дума, мистър Дженингз! — каза той. — Не желая да чуя нито една дума от вас, сър. Аз си имам свои принципи, слава богу! Ако получа заповед, дори и заповед от Бедлам — това нищо не значи за

мен. Но когато получа заповед — какъвто е случаят сега — от моята господарка, аз се подчинявам. Но и аз мога да си имам свое собствено мнение, което, помъчете се да си припомните, напълно съвпада с мнението на знаменития мистър Бреф! — каза Бетъридж, като повиши глас и тържествено заклати глава, гледайки към мен. — Обаче аз все пак си оттеглям мнението назад. Моята господарка каза: „*Направете го*“, и аз отговарям: „*Мис, ще бъде направено*“. Ето ме тук с бележника и молива си. Моливът ми не е подострен тъй добре, както бих желал, но когато разсъдъкът на хора-християни се притъпява, кой би могъл да очаква, че моливите ще си останат остри? Дайте ми вашите разпореждания, мистър Дженингз. Аз ще ги запиша, сър. Решил съм да не се отклонявам от тях нито на косъм — ни наляво, ни надясно. Аз съм само един сляп изпълнител — това съм аз! Сляп изпълнител! — повтори Бетъридж, изпитвайки необикновено удоволствие от това свое определение на самия себе си.

— Много съжалявам — подхванах аз, — че ние с вас не се съгласяваме...

— Не намесвайте и мене в тази работа! — прекъсна ме Бетъридж. — Тука не става въпрос за съгласие, а за подчинение. Давайте си разпорежданията, сър, давайте разпореждания!

Мистър Блейк ми направи знак да не му възразявам. Аз „дадох разпорежданията си“ колкото се може по-ясно и по-сериозно.

— Искам някои стаи в къщата да бъдат отново отворени — започнах аз — и мебелирани точно така, както са били миналата година.

Бетъридж лизна с език тъпия връх на молива си.

— Назовете тия стаи, мистър Дженингз — каза той надменно.

— Първо, долния салон.

— „*Първо, долния салон*“ — записа Бетъридж! — Невъзможно е този салон да се мебелира така, сър, както беше миналата година...

— Защо?

— Защото миналата година, мистър Дженингз, там се намираше един препариран бухал... чучело. Когато семейството на моята господарка си замина, чучелото беше опаковано заедно с другите вещи. Но когато го изнасяха, бухалът се разглоби.

— В такъв случай ще махнем бухала.

Бетъридж си нанесе съответната бележка:

— „Долният салон да бъде мебелиран както миналата година с изключение на разглобения бухал“. Моля, продължавайте, мистър Дженингз.

— На стълбите да се постеле същият килим, както по-рано.

— „Да се постеле килимът на стълбите, както по-рано.“ Много съжалявам, че трябва пак да ви разочаровам, сър. Но и това не може да стане.

— Защо?

— Защото майсторът, който слагаше килима, почина, мистър Дженингз. А друг майстор, тъй вещь в изкуството да разстила килими, не може да се намери в цяла Англия, където и да търсите!

— Много добре. Тогава ще трябва да намерим най-добрия майстор в Англия след починалия.

Бетъридж записа това и аз продължих да давам разпорежданията си.

— Гостната стая на мис Вериндър трябва да бъде възстановена в онзи вид, в който е била миналата година. Така също и коридорът, който води от гостната до първата площадка. Също и вторият коридор, който води от втората площадка до спалните на господарите. И спалнята, заемана през юни миналата година от мистър Франклин Блейк.

Тъпият молив на Бетъридж записваше добросъвестно всяка моя дума.

— Продължавайте, сър — каза старикът с язвителна важност. — Моливът ми още не е съвсем затъпял!

Отговорих му, че нямам повече разпореждания.

— Сър — каза Бетъридж, — в такъв случай разрешете ми аз от моя страна да прибавя няколко точки.

Той разтвори бележника си на нова страница и отново лизна неизтощимия си молив.

— Бих искал да зная — започна той — дали мога, или не мога да си измия ръцете.

— Разбира се, че можете — каза мистър Блейк. — Ще позвъня на прислужницата.

— ...от известни отговорности — добави Бетъридж и с предишната си невъзмутимост продължаваше да не забелязва в стаята никой друг освен себе си и мен. — Да започнем с гостната стая на мис

Вериндър. Когато миналата година прибрахме килима, мистър Дженингз, ние намерихме на пода огромно количество топлийки. Трябва ли отново да сложа и топлийките там, където бяха?

— Разбира се, че не.

Бетъридж тутакси записа и тази моя отстъпка.

— Сега за първия коридор — продължи той. — Когато сваляхме украсата от тази част на къщата, ние изнесохме и статуйката на едно тлъстичко, голо момченце, богохулствено обозначено в семейния каталог като „Купидон, бог на любовта“. Миналата година момченцето имаше две крила в месестата част на раменете си. Аз не можах да го наглеждам през цялото време и то загуби едното си крило. Трябва ли аз да отговарям за това?

Аз направих нова отстъпка и Бетъридж я записа.

— Да минем към втория коридор — продължи той. — Миналата година там нямаше нищо освен вратите (в чиято наличност мога да се закълна, ако е необходимо). Моята душа е спокойна — трябва да си призная, — само що се отнася до тази част на къщата. Обаче, идвайки до спалнята на мистър Франклин — ако и на нея трябва да се придаде предишния вид, — тогава бих желал да зная кой трябва да поеме отговорността да я поддържа в постоянен безпорядък (колкото и често да бива разтребвана) — тук панталон, там кърпа за лице, френски романи и тук, и там — та, казвам, кой ще трябва да поддържа в безпорядък стаята на мистър Франклин, той или аз?

Мистър Блейк заяви, че той с най-голямо удоволствие поема върху себе си отговорността за това. Бетъридж упорито отказваше да изслуша всяко разрешение на трудностите, идващо от негова страна, преди да получи моето съгласие и одобрение. Приех предложението на мистър Блейк; и Бетъридж записа последните си редове в своя бележник.

— Отбивайте се при нас, когато искате, мистър Дженингз, от утре нататък — каза Бетъридж, ставайки от стола. — Ще ме заварите на работа заедно с необходимите ми помощници. Аз най-почтително ви благодаря, сър, заедно оставихте без последствие разглобения бухал и счупеното крило на Купидон; а така също и за това, дете ми позволихте да си измия ръцете от всяка отговорност във връзка с топлийките на мис Рейчъл и безпорядъка в стаята на мистър Франклин. Като слуга аз съм ви дълбоко признателен и крайно

задължен. Като човек, мисля, че главата ви е пълна с прищевки и ще се обявявам против нашия опит, който според мен не е нищо друго освен измама на чувствата и най-долна уловка. Не се страхувайте, че моите чувства като човек ще ми попречат да изпълня дълга си като слуга! Вашите разпореждания ще бъдат изпълнени, сър! Въпреки всичките ви фантазии и капризи, сър, вашите разпореждания ще бъдат изпълнени! И ако вие завършите с пожар в къщата, по дяволите да вървя, ако аз изпратя за пожарникарите, докато вие не ми позвъните и не ми заповядате да ги извикам!

С тия прощални уверения Бетъридж се поклони и напусна стаята.

Мислите ли, че ще можем да разчитаме на него? — попитах аз.

— Абсолютно! — отвърна мистър Блейк. — Когато отидем в къщата, ние ще намерим, че нищо не е пренебрегнато и нищо не е забравено.

19 юни. Още един протест срещу нашия план! Този път от една дама.

Сутрешната поща ми донесе две писма. Едното от мис Вериндър, която по най-любезен начин се съгласяваше с предложението от мене план. Другото, от дамата, в чийто дом тя живееше — мисис Меридю.

Мисис Меридю ме поздравява и заявява, че не претендира да разбира от научното значение на въпроса, по който аз си кореспондирам с мис Вериндър. Ръководейки се от общоприетите възгледи обаче, тя мисли, че има право да изрази своето мнение. На мен, смята мисис Меридю, вероятно не ми е известно, че мис Вериндър е само на деветнадесет години. Да се позволи на една тъй млада девойка да присъствува без компаньонка в къща, пълна с мъже, където ще се извършва някакъв медицински опит, е нарушение на благоприличието — нарушение, което мисис Меридю не може да допусне. Тя смята за свой дълг да пожертвува личните си удобства и да придружи мис Вериндър до Йоркшир, ако нещата не се променят. Ето защо тя ме моли да помисля по този въпрос, тъй като мис Вериндър не признавала ничие друго мнение освен моето. Може би нейното — на мис Вериндър — присъствие при опита не ще бъде тъй необходимо и

тогава една моя дума би освободила както мисис Меридю, така и мен от неприятни отговорности.

Преведени на прост английски език, тези условни вежливости означават, доколкото разбирам, че мисис Меридю смъртно се бои от общественото мнение. За нещастие тя се обръща с тази молба към човек, който най-малко от всичко на света уважава това мнение. Аз няма да разочаровам мис Вериндър; няма да отлагам срещата и сдобряването на двама млади хора, които се обичат и които са били разделени доста дълго време. Преведено от прост английски език на езика на условните вежливости, това ще рече: *мистър Дженингз има честта да изрази своите уважения към мисис Меридю и съжалява, че не може да направи нищо повече по този въпрос.*

Тази сутрин мистър Блейк продължава да се чувства все така. Ние решихме да не безпокоим Бетъридж днес. И утре няма да бъде късно за нашия преглед.

20 юни. Безсънието почва да нарушава спокойствието на мистър Блейк. Колкото по-скоро стеите бъдат приведени в предишния им вид, толкова по-добре.

На път към имението тази сутрин мистър Блейк — с известна нерешителност — се посъветва с мен относно писмото (препратено му от Лондон), което получил от детектива Къф.

Мистър Къф пише от Ирландия. Той съобщава, че е получил (чрез своята икономка) визитната картичка с бележката, която мистър Блейк оставил за него в дома му край Доркинг, и го уведомява, че по всяка вероятност ще се върне в Англия след една седмица, а може и по-рано. А дотогава той моли мистър Блейк да му обясни защо желае да говори с него относно Лунния камък (както бил споменал в бележката си). Ако Мистър Блейк може да го убеди, че той — детективът — е направил сериозна грешка при миналогодишното си разследване, той ще счита за свой дълг (след щедрото възнаграждение, получено от покойната лейди Вериндър) да се остави на разположение на мистър Блейк. Ако ли не, той моли да бъде оставен на спокойствие в своята тиха цветна градина.

След като прочетох това писмо, без да се колебая ни най-малко, посъветвах мистър Блейк да пише на детектива Къф за всичко, което се

бе случило от прекъсването на следствието досега, и да предостави на него сам да си извади заключението въз основа на тези факти.

Като поразмислих малко, също така посъветвах мистър Блейк да покани детектива Къф да присъствува при провеждане на опита, ако успее да се върне в Англия дотогава. Във всеки случай той ще бъде един ценен свидетел и ако моето предположение, че ще открият диаманта в стаята на мистър Блейк, се окаже погрешно, съветите на детектива биха допринесли много за по-нататъшните издирвания, в които аз вече не ще мога да участвам. Това мое последно съображение очевидно накара мистър Блейк да се реши. Той обеща да последва съвета ми.

Когато навлязохме в главната алея, която води към къщата, ударите на чук ни известиха, че работата по възстановяването е в разгара си.

Бетъридж, нахлузил по този случай червена рибарска шапка и зелена престилка от дебел памучен плат, ни посрещна в предния хол. Щом ме видя, той тутакси извади бележника и молива си и упорито започна да записва всичко, което му казвах. Накъдето и да погледнехме, ние намирахме, както бе предсказал и мистър Блейк, че работата напредваше толкова бързо и акуратно, колкото би могло да се очаква. Но в долния салон и в стаята на мис Вериндър предстоеше да се извършат още много неща. Изглеждаше съмнително дали къщата ще бъде готова до края на седмицата.

След като поздравих Бетъридж за големия напредък (той настойчиво хващаше молива всеки път, когато си отварях устата, отказвайки същевременно да обърне макар и най-малкото внимание на думите на мистър Блейк) и след като обещах да наминем пак след един-два дена, ние се накахме да си тръгнем, като излезем през задния вход. Но преди да се измъкнем от долния коридор, Бетъридж ме спря тъкмо когато минавахме пред вратата на неговата стая.

— Мога ли дави кажа няколко думи насаме, сър? — попита той с тайнствен шепот.

Аз, разбира се, се съгласих. Мистър Блейк отиде да ме почака в градината, а пък аз влязох с Бетъридж в неговата стая. Очаквах да чуя молба за някаква нова отстъпка като молбите за препарирания бухал и крилото на Купидон. Но за голямо мое учудване Бетъридж

поверително сложи ръката си върху моята и ми зададе следния странен въпрос:

— Мистър Дженингз, запознат ли сте вие с „Робинзон Крузо“?

Отговорих му, че съм чел „Робинзон Крузо“, когато бях дете.

— И оттогава не сте го чели? — попита Бетъридж.

— Оттогава не съм го чел.

Той отстъпи няколко крачки назад и ме погледна с израз на състрадателно любопитство и суеверен страх.

— Той не е чел „Робинзон Крузо“ от малък — каза Бетъридж, говорейки на себе си. — Нека видим какво впечатление ще му направи „Робинзон Крузо“ сега!

Бетъридж отвори шкафа, намиращ се в ъгъла, и извади една мръсна и окъсана книга, от която силно лъхна на тютюн, когато започна да ѝ прелиства страниците. Като намери търсеното място, той ме помоли да отида при него, все още мърморейки си тайнствено.

— Във връзка с този ваш фокус-покус, сър, с лауданума и мистър Франклин Блейк — започна Бетъридж, — докато работниците се намират в къщата, задълженията ми като слуга взимат връх над чувствата ми като човек. Но щом работниците си отидат, чувствата ми като човек взимат връх над задълженията ми като слуга. Много добре. Миналата нощ, мистър Дженингз, в главата ми здраво заседна мисълта, че това ваше медицинско начинание ще свърши зле. Ако бях се поддад на това тайно внушение, аз със собствените си ръце щях да изхвърля мебелите вън от стаите и на сутринта щях да разгоня работниците.

— С радост и удоволствие узнавам от това, което видях горе из стаите, че вие сте устояли на това тайнствено внушение — казах аз.

— „Устоял“ не е точната дума — отвърна Бетъридж. — Аз се борих, сър, борих се с безмълвните подбуди в душата ми, теглещи ме на една страна, и със записаните в моя бележник разпореждания, блъскащи ме на друга — докато (позволете ми да кажа) мене ме обля студена пот. Намирайки се в такова страшно душевно разстройство и телесно изтощение, къде трябваше да потърся помощ и облекчение? Само при извора, който никога не ми е изменил през последните тридесет години, и най-вече — **в тази книга!**

Той удари книгата с длан и от нея се разнесе още по-силен дъх на тютюн.

— И какво намерих тук — продължи Бетъридж, — още на първата отворена страница? Страшни редове, сър, на страница сто седемдесет и осма: „След тия и много още подобни Размишления аз впоследствие си съставих следното правило; че когато и да открия в Душата си тези тайни Намеци и Указания, внушаващи ми да свърша или да не свърша някоя предстояща Работа, да тръгна или да не тръгна на Път, аз никога не пропускам да се подчиня на тайното Внушение“. Да пукна на място, мистър Дженингз, ако това не бяха първите думи, които се изпречиха пред очите ми тъкмо тогава, когато аз самият се опълчвах срещу тайното Внушение. Вие не виждате в това нищо необикновено, нали, сър?

— Аз виждам само едно случайно стечение на обстоятелствата и нищо повече.

— И вие не чувствувате ни най-малките колебания, мистър Дженингз, относно това ваше мероприятие?

— Ни най-малко.

Бетъридж ме загледа втренчено и мълчаливо. Затвори шумно книгата, прибра я старателно в шкафа, обърна се и пак се загледа втренчено в мен. После заговори.

— Сър — каза сериозно той, — лесно може да бъде извинен човек, който от детинство не е чел „Робинзон Крузо“. Желая ви всичко хубаво!

Той се поклони ниско, отвори вратата и ме остави сам да търся изхода към градината. Срегнах мистър Блейк, който се връщаше към къщи.

— Няма нужда да ми казвате какво се е случило с вас — рече той. — Бетъридж е пуснал в ход последната си карта: направил е ново пророческо откритие в „Робинзон Крузо“. Показахте ли уважение към неговата любима приумица? Не? Оставили сте го да разбере, че не вярвате в „Робинзон Крузо“? Мистър Дженингз, вие сте паднали в очите на Бетъридж тъй ниско, че няма накъде повече. Отсега нататък можете да говорите и да вършите каквото си искате — вие ще видите, че той вече няма да ви продума!

21 юни. Днес моят дневник ще трябва да се задоволи само с няколко реда.

Мистър Блейк за пръв път прекарва толкова лоша нощ. Бях принуден против волята си да му предпиша лекарство. На хора с такъв чувствителен организъм като неговия лекарства действуват за щастие много бързо. Иначе бих се страхувал, че той ще се окаже съвсем без Сили, когато настъпи денят на опита.

Що се отнася до мен, то след кратко прекъсване на болките през последните два дни тази сутрин отново имах пристъп, за който няма да казвам нищо, освен че ме принуди да се върна към опиума. Сега ще затворя тази тетрадка и ще си взема пълната доза — петстотин капки.

22 юни. Днес надеждите ни пораснаха. Нервното напрежение на мистър Блейк е отслабнало значително. Миналата нощ той поспал малко. Моята нощ благодарение на опиума беше нощ на зашеметен човек. Не мога да кажа, че тази сутрин се събудих; по-право би било да се каже, че дойдох на себе си.

Отидохме в къщата на мис Вериндър да видим дали всичко е възстановено в предишния си вид. Утре, събота, всичко ще бъде готово. Както бе предсказал мистър Блейк, Бетъридж не постави никакви нови препятствия. Отначало докрай той се държеше зловецко учтиво и мълчаливо.

Моето медицинско мероприятие (както го нарича Бетъридж) ще трябва непременно да се отложи за понеделник. Утре вечер работниците ще останат в къщи до късно. В други ден, според установената традиция на неделния ден — една от институциите на тази свободна страна, разписанието на влаковете е наредено така, че е невъзможно някой да дойде при нас от Лондон. До понеделника не остава нищо друго, освен внимателно да наблюдавам мистър Блейк и да го държа, ако е възможно, в това състояние, в което го намерих днес.

Междувременно успях да го склоня да пише на мистър Бреф и да настоява той да присъствува на опита в качеството си на свидетел. Нарочно избрах адвоката, понеже той е силно предубеден против нас. Ако ни се удаде да убедим него, ние ще направим нашата победа неоспорима.

Мистър Блейк е писал също и на детектива Къф? а пък аз изпратих няколко реда на мис Вериндър. С тях и със стария Бетъридж (който наистина заема важно място в семейството) ще имаме

достатъчно свидетели — дори и без да включваме мисис Меридю, ако мисис Меридю настоя да се принесе в жертва пред общественото мнение.

23 юни. През изтеклата нощ аз отново трябваше да понеса отмъщението на опиума. Но това няма значение; трябва да имам търпение, докато понеделник дойде и си отиде.

Мистър Блейк отново се чувства много добре. Той ми призна, че към два часа тази сутрин отворил чекмеджето, където, си скрил пурите. Но успял да го затвори пак след големи усилия. После хвърлил ключа през прозореца. Слугата го донесе тази сутрин; намерил го на дъното на една празна цистерна. Взех ключа със себе си — до идущия вторник.

24 юни. Мистър Блейк и аз направихме продължителна разходка в открита каляска. И двамата почувствувахме благотворното влияние на топлия летен въздух. Обядвахме заедно в хотела. За голямо мое облекчение — след като го бях намерил разстроен и развълнуван тази сутрин — той спа дълбоко цели два часа на дивана следобед. Сега, дори и да прекара лошо още една нощ, вече не се страхувам от последствията.

25 юни, понеделник. Денят на опита! Пет часът следобед. Току-що пристигнахме в къщата на мис Вериндър.

Първият и най-важен въпрос е — здравето на мистър Блейк.

Доколкото мога да съдя, той обещава (във физическо отношение) да бъде така податлив към действието на опиума днес, както е бил преди една година. Сега се намира в състояние на нервна чувствителност, граничеща с нервно разстройство. Цветът на лицето му непрекъснато се променя; ръцете му малко треперят. Той се стряска при всеки внезапен шум и при всяко неочаквано появяване на който и да било.

Всичко това е последица от безсънието, което на свой ред произхожда от нервното състояние, причинено от обстоятелството, че внезапно е престанал да пуши — след като този навик е бил доведен до крайни предели. Тук вече действуват същите причини, които са извършили своята работа и миналата година; и последствията

очевидно са същите. Ще продължи ли това все така до свършването на опита? Събитията тази нощ трябва да отговорят на този въпрос.

Докато пиша тия редове, мистър Блейк се забавлява в долния салон — упражнява на билиардната маса разни видове удари, както често е правил като гост в тази къща през юни миналата година. Донесох и дневника си — отчасти с цел да запълня някак свободните нощни часове и отчасти с надеждата, че може да се случи нещо, заслужаващо да бъде отбелязано.

Дали не съм пропуснал да отбележа нещо досега? Преглеждайки вчерашните записки, виждам, че съм забравил да спомена за сутрешната поща. Нека попълня този пропуск, преди да оставя перото и отида при мистър Блейк.

И тъй, вчера получих няколко реда от мис Вериндър. Тя възнамерява да пристигне с вечерния влак, съгласно моята препоръка. Мисис Меридю настоява да я придружи. В писмото се намеква за някаква досада у почтената дама, която обикновено се намирала в отлично настроение; ето защо тя се нуждаела от известно снизхождение, имайки предвид нейните години и навици. Ще се помъча в държането си към мисис Меридю да подражавам на сдържаността на Бетъридж и на неговото държане спрямо мен. Днес той ни посрещна най-тържествено, пременен в най-хубавия си черен костюм, с колосаната си бяла вратовръзка. Когато и да погледне към мен, той тутакси си спомня, че не съм чел „Робинзон Крузо“ от детинство и на лицето му се изписва почтително съжаление.

Мистър Блейк също получи вчера отговор от своя адвокат. Мистър Бреф приема поканата, макар и с известни уговорки. Той твърдо вярва, че е абсолютно необходимо до мястото на този предполагаем спектакъл — както той се изразява — мис Вериндър да бъде придружавана от човек с известна доза здрав разум. И този човек, по липса на друг кавалер, ще бъде самият мистър Бреф. И така, бедната мис Вериндър ще се намира под грижите на двама „пазачи“. Утешително е да се мисли, че с това общественото мнение вероятно ще бъде напълно удовлетворено!

От детектива Къф няма никакво известие. Той несъмнено трябва да е още в Ирландия. Ние не ще можем да разчитаме на него тази вечер.

Току-що влезе Бетъридж да ми каже, че мистър Блейк ме викал. Трябва да оставя перото засега.

Седем часът. Още веднъж обиколихме: всички наново мебелирани стаи и коридори. Направихме и една приятна разходка из шубраците — любимото място за разходка на мистър Блейк, когато е гостувал тук миналата година. По този начин се надявам да съживя в неговия ум предишните впечатления от разните места и предмети, доколкото това е възможно.

Сега ще седнем да вечеряме по същото време, когато са вечеряли и на рождения ден на мис Вериндър. В това отношение моята цел е чисто медицинска: лауданумът трябва да бъде взет при същото състояние на организма, както и миналата година.

След вечерята възнамерявам — колкото може по-естествено — да обърна разговора към диаманта и към заговора на индусите да го откраднат. След като насоча мислите на мистър Блейк към този предмет, ще съм направил всичко, което зависи от мен, преди да настъпи времето да му дам опиума.

Осем и половина. Едва сега намерих свободно време за едно от най-важните ми задължения, а именно — да потърся в домашната аптечка лауданума, от които се е възползувал доктор Канди.

Преди десет минути намерих Бетъридж свободен и му казах какво ми трябва. Без да възрази нито с една дума, дори без ни най-беглия опит да извади от джоба си своя бележник, той ме поведе най-внимателно към склада, където се съхраняваше аптечното шкафче.

Намерих шишенцето грижливо затворено със стъклена запушалка, превързана отгоре с парче кожа. Шишенцето, почти пълно, съдържаше, както и предполагам, обикновен лауданум. Реших да си послужа с него вместо с един от двата вида опиум, с които се бях запасил за всеки случай.

Въпросът за дозирането представляваше известно затруднение. Но аз бях мислил върху това и реших да увелича дозата.

Моите записки ме осведомяват, че мистър Канди е дал всичко двадесет и пет грани. Тази доза е твърде малка, за да предизвика последвалите резултати — дори и при чувствителната възприемчивост на мистър Блейк. Понеже зная как мистър Канди обича да си похапва и

попийва и взимайки под внимание обстоятелството, че е отмерил лауданума след обилната тържествена вечеря, намирам за твърде възможно той да е дал повече опиум, отколкото е възнамерявал. Както и да е, аз ще рискувам и ще увелича дозата на четиридесет грани. Освен това сега мистър Блейк е предупреден, че ще вземе лауданум, което значи, че той несъзнателно ще се опита да се бори с действието на наркотика. Следователно необходима е по-голяма доза, за да се повторят резултатите, предизвикани миналата година от по-малка доза.

Десет часът. Свидетелите или гостите (не зная как е по-добре да ги наричам!) пристигнаха преди един час.

Малко преди девет часа придумах мистър Блейк да отидем заедно в неговата спалня под предлог, че бих искал той да я прегледа за последен път и лично да провери дали не е забравено нещо от предишната ѝ мебелировка. Вече се бях предварително наговорил с Бетъридж да приготви за мистър Бреф спалнята, намираща се непосредствено до стаята на мистър Блейк, и да ме уведоми за пристигането на адвоката, като почука лекичко на вратата. Пет минути след като часовникът в хола удари девет часа, чух това почукване; излязох тутакси в коридора, където срещнах мистър Бреф.

Моята външност, както винаги, направи лошо впечатление. Погледът на мистър Бреф явно изразяваше неговото недоверие. Знаейки какво впечатление произвеждам на непознати хора, аз без колебание му казах това, което смятах за нужно да му кажа, преди той да влезе в стаята на мистър Блейк.

— Вие сте пристигнали тук, както предполагам, заедно с мис Вериндър и мисис Меридю? — попитах аз.

— Да — отговори мистър Бреф извънредно сухо и студено.

— Мис Вериндър вероятно ви е предала моето желание, нейното присъствие в къщата (както и присъствието на мисис Меридю) — да остане в тайна за мистър Блейк, докато опитът с него не бъде извършен?

— Зная, че съм длъжен да си държа езика, сър! — извика нетърпеливо мистър Бреф. — Тъй като имам навика да мълча, що се отнася до безумието на човешкия род изобщо, аз съм още по-готов да не си отварям устата и в този случай. Задоволява ли ви това?

Аз се поклоних и оставих Бетъридж да го заведе в стаята, приготвена за него. Тръгвайки, Бетъридж ми хвърли поглед, който

говореше по-ясно от думи: „Е, намерихте си майстора, мистър Дженингз... и името на този майстор е Бреф!“

Оставаше ми да се срещна с дамите. Изкачих се по стълбите — доста развълнуван, трябва да си призная — и се отправих към гостната стая на мис Вериндър.

В коридора на първия етаж срещнах жената на градинаря (на която беше поръчано да се грижи за дамите). Тази добра женица се отнася към мен с прекомерна учтивост, която очевидно произлиза направо от някакъв непреодолим страх. Тя винаги започва да се блещи, да трепере и да се кланя, щом ѝ заговоря. Когато я попитах къде е мис Вериндър, тя тутакси се облещи; затрепера и несъмнено щеше да се поклони, ако мис Вериндър не бе прекъснала тези церемонии, като отвори внезапно вратата на своята гостна стая.

— Вие ли сте, мистър Дженингз? — попита тя.

Преди да ѝ отговоря, тя бързо излезе в коридора. Срещнахме се под окачената на стената лампа, чиято светлина падаше върху нас. Щом ме погледна, мис Вериндър се спря, обхваната от някакво колебание. Ала тутакси се съвзе, поизчерви се за миг и с пленителна прямота ми протегна ръка.

— Не мога да се отнасям към вас като към непознат, мистър Дженингз — каза тя. — Ако само знаехте каква радост ми доставяха вашите писма!

Тя се вгледа в некрасивото ми мургаво лице с искрена благодарност — нещо тъй ново за мен, че не намерих какво да ѝ отговоря. Съвсем не бях подготвен за нейната доброта и красота. Страданията ми през всичките дълги години не бяха ожесточили моето сърце, слава богу! Аз се държах неловко и срамежливо като петнайсетгодишно момче.

— Къде е той сега? — попита тя, без да скрива, че мислите и са заети само с мистър Блейк. — Какво прави? Говори ли ви за мен? В добро настроение ли е? Как понася вида на тази къща след всичко, което му се случи тук миналата година? Кога ще му дадете лауданум? Мога ли да видя как го наливате? Аз съм тъй заинтересована от всичко това, тъй развълнувана... Имам да ви казвам хиляди неща и те всички се трупат в главата ми едновременно, така че не знам откъде да започна... Учудвате ли се на моя интерес към вашия опит?

— Съвсем не — казах аз. — Мисля, че напълно го разбирам.

Тя не показва никакво престорено смущение. И ми отговори така, както би отговорила на брат или на баща.

— Вие ме избавихте от неописуеми страдания, вие ми дадохте нов живот! Как бих могла да бъда тъй неблагодарна, та да крия чувствата си от вас? Аз го обичам — каза простичко тя, — обичах го дори и тогава, когато бях несправедлива към него в мислите си, дори и когато му отправях най-жестоките си думи. Може ли това да ми послужи за извинение? Надявам се, че може... боя се, че не мога да му представя друго извинение. Когато той утре утре, че съм тук, в къщата, мислите ли...

Без да довърши въпроса си, тя ме загледа сериозно в лицето...

— Утре вие трябва само да му повторите това, което току-що ми казахте — отвърнах аз.

Лицето ѝ просия; тя направи крачка към мен. Пръстите ѝ нервно заопипваха листата на цветето, което бях откъснал в градината и мушнах в ревера на сакото си.

— Вие често сте се виждали с него напоследък — каза тя. — Наистина ли сте видели в него това?

— Наистина — отговорих аз. — Аз съм съвсем сигурен в това, което ще се случи утре. Бих желал да бъда тъй сигурен относно това, което ще се случи тази нощ.

Тук нашият разговор беше прекъснат от появяването на Бетъридж с приборите за чай. Той отново ме погледна многозначително: „Ах, ах! Използвайте удобния случай. Майсторът е горе, мистър Дженингз, майсторът е горе!“

Ние го последвахме в гостната стая. Една дребничка стара жена, облечена с вкус, седеше в ъгъла; погълната от работа над някаква изящна бродерия.

Като видя циганския цвят на лицето и шарената ми коса, тя изпусна работата си и лекичко извика.

— Мисис Меридю, това е мистър Дженингз — каза мис Вериндър.

— Моля да ме извините, мистър Дженингз — каза почтената дама, като гледаше обаче към мис Вериндър. — Пътуването с влак винаги разстройва нервите ми. Аз се опитвам да ги успокоя, занимавайки се с нещо, както обикновено. Не зная дали моето бродиране е уместно в този тъй необикновен случай. Ако пречи на

вашето медицинско мероприятие, аз, разбира се, с удоволствие ще го оставя настрана.

Побързах да одобря присъствието на ръкоделието, както бях одобрил и отсъствието на разглобеното чучело и счупеното крило на Купидон. Мисис Меридю направи голямо усилие над себе си и — от благодарност — ме погледна в лицето. Ала не! Тя не можа да задържи погледа си върху мен и отново се обърна към мис Вериндър.

— С позволението на мистър Дженингз — продължи тази почтена дама — бих помолила за една услуга. Мистър Дженингз възнамерява да проведе своя научен опит тази нощ. Когато бях ученичка в пансиона, присъствувах на много подобни научни опити. Те винаги свършваха с експлозии. Ето защо моля Мистър Дженингз да бъде тъй любезен и ме предупреди кога трябва да се очаква експлозията. Бих искала, ако е възможно, тя да стане, преди да си легна.

Аз се помъчих да уверя мисис Меридю, че при предстоящия опит не е включена никаква експлозия.

— Не — каза почтената дама. — Аз съм много благодарна на мистър Дженингз и много добре разбирам, че той иска да ме измами за мое собствено спокойствие. Обаче предпочитам откровеността. Аз съм напълно примирена с мисълта за експлозията, но много бих желала да я преживея, ако е възможно, преди да си легна.

В този момент вратата се отвори и мисис Меридю отново лекичко извика. Дали не започваше експлозията? Не. В стаята просто влезе Бетъридж.

— Моля да ме извините, мистър Дженингз — произнесе Бетъридж с най-изискана учтивост в гласа си. — Мистър Франклин пожела да знае къде сте. Скривайки от него по ваша заповед присъствието на младата господарка в къщи, аз му казах, че зная къде сте. А това, ако обичате да забележите, е чисто и просто лъжа. И тъй като аз стоя с единия си крак в гроба, то колкото по-малко лъжи очаквате от мен, толкова повече аз ще ви бъда задължен, когато удари последният ми час и съвестта започне да ме измъчва.

Не биваше да губя нито минутка в размишления върху съвестта на Бетъридж. Всеки миг в стаята можеше да влезе мистър Блейк, тръгнал да ме търси; ето защо аз тутакси се отправих към него. Мие Вериндър ме последва в коридора.

— Те, изглежда, са се наговорили да ви измъчват — каза тя. — Какво значи това?

— Само един протест от страна на общественото мнение, мис Вериндър — макар и в много малък мащаб — против всичко ново.

— Какво ще правим с мисис Меридю?

— Кажете й, че експлозията ще избухне в девет часа сутринта.

— За да я накараме да си легне?

— Да, за да я накараме да си легне.

Мис Вериндър се върна в стаята си, а пък аз тръгнах нагоре към мистър Блейк.

За моя изненада при мистър Блейк нямаше никой. Той се разхождаше нетърпеливо из стаята, очевидно раздразнен, че бе оставен сам.

— Къде е мистър Бреф? — попитах го аз.

Той ми показа затворената врата, която свързваше неговата стая със стаята на адвоката. Мистър Бреф го посетил за малко; опитал се отново да възрази против нашите намерения и отново претърпял пълен неуспех. Мистър Блейк останал глух към всичко това. После адвокатът се заел с черната си кожена чанта, натъпкана догоре с делови преписки.

„Сериозната работа — заключил той — е съвсем неуместна в настоящия случай. Но човек трябва да си гледа сериозната работа въпреки всичко.“ Мистър Блейк може би щял да прости на един делови мъж за неговите старомодни привички. Времето било пари. А мистър Дженингз можел да разчита на неговото присъствие, когато това се окаже необходимо.

С тия думи адвокатът се прибрал в стаята си и упорито се задълбочил над важните си преписки.

Спомних си за мисис Меридю с нейното ръководение и за Бетъридж с неговата съвест. Удивителна еднаквост лежи в основата на английския характер — тъй както съществуваше и удивителна еднаквост, изразена в лицето на англичанина.

— Кога ще ми дадете лауданум? — нетърпеливо попита мистър Блейк.

— Трябва да почакате още малко — казах аз. — Ще остана при вас, докато дойде време за това.

Още нямаше десет часът. След многократните ми разпити на Бетъридж и мистър Блейк бях стигнал до заключението, че лауданумът, приготвен от мистър Канди, е бил взет не по-рано от единадесет часа. Ето защо реших и този път да дам опиум на мистър Блейк по същото време.

Поговорихме малко, но мислите ни бяха заети с предстоящото изпитание. Разговорът не вървеше и скоро съвсем спря. Мистър Блейк разсеяно прелистваше книгите на масичката до леглото си. Предварително и предвидливо ги бях прегледал, когато за пръв път влязохме в стаята. „Настойникът“, „Сплетникът“, „Памела“ от Ричардсън, „Чувствителният човек“ от Макензи, „Лоренцо Медичи“ от Роско и „Чарлз V“ от Робъртсън все класически работи; всичките (разбира се) много по-добри от повечето книги, написани, в последно време; и всички (от моя гледна точка) притежаващи едно голямо преимущество: не приковават ничие внимание и не вълнуват ничий ум. Оставих мистър Блейк на успокоителното влияние на толкова четената литература и седнах да запиша всичко това в моя дневник.

Часовникът ми показва, че приближава единадесет. Отново трябва да затворя тетрадката си.

Два часът след полунощ. Опитът е извършен. За резултата давам тук подробен отчет.

В единадесет часа позвъних на Бетъридж и казах на мистър Блейк, че той може най-после да се приготви за лягане.

Погледнах през прозореца. Нощта беше топла и дъждовна; в това отношение приличаше на нощта след двадесет и първи юни миналата година. Макар да не вярвам в предзнаменования, аз все пак се зарадвах на отсъствието в атмосферата на всякакви преки влияния върху нервната система — нямаше никакво прекомерно натрупване на електричество или признаци на приближаваща буря. Бетъридж дойде при мен и тайнствено ми пъкна в ръката някакво листче хартия. На него бяха написани следните редове:

„Мисис Меридю отиде да си легне след моите твърди уверения, че експлозията ще стане утре в девет часа и че няма да мърдам от стаята си, докато тя самата не дойде и

ме пусне на свобода. Тя съвсем не подозира, че главното място на действието ще бъде моята гостна стая, иначе би останала тук през цялата нощ! Сама съм и много разтревожена. Моля, позволете ми да видя как отмерват лауданума, много ми се иска да участвувам по някакъв начин в тази процедура, макар и в скромната роля на зрителка. Р. В.“

Излязох от стаята подир Бетъридж и му казах да премести аптечното шкафче на мис Вериндър.

Това мое нареждане очевидно страшно го изненада. Той ме гледаше така, сякаш подозираше, че имам намерение да извърша над мис Вериндър някакъв тайнствен медицински опит!

— Мога ли да ви попитам, сър, какво общо има между моята млада господарка и шкафчето с лекарствата? — попита той.

— Останете в гостната и ще видите — беше моят отговор.

Бетъридж, изглежда, се усъмни в своите способности да ме наблюдава успешно без чужда помощ, когато работата се отнася до шкафчето с лекарствата.

— Мога ли да поканя мистър Бреф да присъствува на замислената от вас процедура? — попита той.

— Не само че може, но и трябва. Аз ще го извикам да дойде с мен долу в гостната...

Бетъридж отиде да вземе аптечното шкафче, без да каже нещо повече. Аз се върнах в стаята на мистър Блейк и почуках на вратата на мистър Бреф. Той тутакси я отвори; в ръката си държеше куп делови преписки: адвокатът беше целият погълнат от юриспруденцията и съвсем недостъпен за медицината.

— Много съжалявам, задето ви безпокоя — казах аз. — Но сега отивам да приготвя лауданума за мистър Блейк и трябва да ви помоля да присъствувате и да видите какво прави.

— Да? — каза мистър Бреф, макар че ми отдели само една десета част от своето внимание, оставяйки девет десети за преписките си. — Само това ли? Нищо друго?

— Трябва да ви помоля също така да се върнете с мен тук и да присъствувате при вземане на опиума.

— Само това ли? Нищо друго?

— Още едно нещо. Трябва да ви безпокоя с молбата да останете и след това в стаята на мистър Блейк и да изчакате последствията от опиума.

— Много добре! — рече мистър Бреф. — В моята стая или в стаята на мистър Блейк — това е все едно. Аз мога да си гледам работата, където и да съм. Освен ако вие, мистър Дженингз, не сметнете за необходимо да се противопоставите на тази малка намеса на здравия разум във вашата процедура?

Преди да успее да му отговори, мистър Блейк извика от леглото си:

— Да не искате с това да кажете, че нашият опит никак не ви интересува? Мистър Бреф, вие нямате въображение повече от една крава!

— Кравата е много полезно животно, мистър Блейк! — отвърна адвокатът. С тия думи той излезе подир мен от стаята, все още държейки в ръка своите преписки.

Намерихме мис Вериндър, бледа и разтревожена, да се разхожда из гостната си стая — от единия край до другия. До масата в ъгъла Бетъридж стоеше на стража над аптечното шкафче. Мистър Бреф се отпусна на първия изпречил се пред него стол (подражавайки на полезната крива), тутакси се вдълбочи отново в своите дела и преписки.

Мис Вериндър ме отведе настрана и незабавно заговори за това, което поглъщаше всичките й мисли — за мистър Блейк.

— Как е той сега? — попита тя. — Не е ли много нервен? Не е ли сърдит? Мислите ли, че опитът ще излезе сполучлив? Уверени ли сте, че няма да му навреди?

— Напълно уверен. Елате да отмерим лауданума.

— Една минутка! Сега е единайсет и нещо. Колко ще трябва да чакаме, преди да се случи нещо?!

— Трудно е да се каже. Около един час може би.

— Предполагам, че в стаята трябва да бъде тъмно, както беше миналата година, нали?

— Разбира се!

— Ще чакам в моята спалня, също както и тогава. Ще оставя вратата откритата. Миналата година тя също беше малко отворена.

Ще наблюдавам вратата на гостната и щом тя се отвори, ще духна свещта. Всичко се случи тъкмо така и през оная нощ. И сега всичко трябва да се повтори точно както тогава, нали?

— Сигурна ли сте, че ще можете да се владеете, мис Вериндър?

— За него съм готова на всичко! — отговори тя с ентузиазъм.

Погледнах лицето ѝ и се уверих, че мога да разчитам на нея, После отново се обърнах към мистър Бреф.

— Принуден съм да ви помоля да оставите за минутка вашите дела, сър — казах аз.

— О, разбира се!

Той учудено ме погледна, сякаш бях прекъснал работата му на най-интересното място, и тръгна с мене към аптечното шкафче. Тук, лишен от възможността да се отдаде на увлекателното си занимание, той погледна Бетъридж и уморено се прозя.

Мис Вериндър се приближи към мен с кана студена вода, която бе взела от масата.

— Позволете ми да наляя водата — прошепна тя. — Аз трябва да взема някакво участие в това!

Отмерих четиридесет грани от шишенцето и изсипах лауданума в чашата.

— Напълнете я три четвърти с вода — казах аз, като подадох чашата на мис Вериндър.

После заповядах на Бетъридж да заключи аптечното шкафче, като добавих, че то няма да ми трябва повече. Лицето на стария слуга просия от неизразимо облекчение. Той несъмнено ме бе подозирал в намерението да извършва някакъв медицински опит с младата му господарка.

След като бе наляла вода по мое указание, мис Вериндър издебна момента — докато Бетъридж затваряше шкафчето, а мистър Бреф се занимаваше със своите преписки — и скришом целуна ръба на чашата.

— Когато му я подавате — прошепна прелестната девойка, — подайте му я от тази страна!

Аз извадих от джоба си кристала, който трябваше да замести диаманта, и го подадох на мис Вериндър.

— Сега вие трябва да вземете участие и в това — казах аз. — Сложете то там, където миналата година сте сложили Лунния камък.

Тя се отправи към индийското шкафче и сложи стъкления кристал в чекмеджето, където се бе намирал истинският диамант през нощта на нейния рожден ден. Мистър Бреф наблюдаваше това, както бе наблюдавал и всичко друго — с явно недоволство. Ала силният драматизъм на този миг надделя (за голямо мое удоволствие) над самообладанието на стария Бетъридж. Ръката му трепереше, докато държеше свещта на мис Рейчъл, той ѝ пошепна с явна загриженост:

— Сигурна ли сте, мис, че това е същото чекмедже?

Отново тръгнах към вратата с чашата лауданум в ръка. На прага се спрях, за да дам последните си наставления на мис Вериндър.

— Не забравяйте навреме да изгасите светлината — казах ѝ аз.

— Ще я изгася веднага — отвърна тя — и ще чакам в спалнята си само с една свещ.

Тя затвори вратата на гостната след нас. Съпроводен от мистър Бреф и Бетъридж, аз се върнах в стаята на мистър Блейк.

Той тревожно се мяташе в леглото си и тревожно ни питаше кога най-после ще му дадем лауданума? В присъствието на двамата свидетели аз му дадох дозата лауданум, оправих възглавницата му и го посъветвах да лежи мирно и да чака.

Леглото му, закрито със светли завеси, бе поставено напреко на стаята така, че от двете му страни да има достатъчно празно място; Спуснах завесата от едната му страна; и в тази част на стаята, която той не можеше да вижда, настаних мистър Бреф и Бетъридж, които трябваше да изчакат резултата от действието на лауданума. Откъм долния край на леглото спуснах завесата наполовина и поставих за себе си стол, но така, че да мога да позволявам на мистър Блейк да ме вижда или да не ме вижда, да ми говори или да не ми говори — в зависимост от обстоятелствата. Узнал предварително, че той има навика да спи със светлина в стаята, сложих на масичка до леглото една запалена свещ, но така, че светлината ѝ да не блести в очите му. Другата свещ оставих на разположение на мистър Бреф; нейната светлина се смекчаваше от спуснатите над леглото завеси. Горната част на прозореца беше отворена, така че въздухът да можеше да се освежава. В къщата цареше тишина. Вън тихичко ръмеше дъждът. Когато всичките тия приготовления бяха завършени, заех мястото си на стола при долния край на леглото. Моят часовник показваше единадесет часа и двадесет минути.

Мистър Бреф се върна към своята работа и, изглежда, се беше вдълбочил в нея както преди; но поглеждайки към него сега, забелязах някои признаци, които показваха, че юриспруденцията бе започнала да губи своята власт над него. Сдържаният интерес към положението, в което се намирахме, бе започнал полека-лека да оказва своето влияние дори и върху неговия трезв ум. Що се отнася до Бетъридж, неговите твърди принципи и неговото достойно държане се бяха превърнали в сапунени мехури. Той забрави, че аз правех „шарлатанския фокус“ над мистър Франклин Блейк; забрави, че бях обърнал къщата с главата надолу; забрави, че не бях чел „Робинзон Крузо“ от детинство.

— За бога, сър — прошепна ми тихичко той, кажете ни кога ще започне да действа...?

— Не преди полунощ — отвърнах аз, също така шепнешком. — Не говорете и стойте мирно!

Бетъридж стигна до последната степен на фамилиарност с мен; без да помисли за своето достойнство — вместо отговор той ми намигна!

Обръщайки очи към мистър Блейк, видях, че той продължаваше да се мята неспокойно в леглото; попита ме нетърпеливо защо лауданумът все още не показва никакво действие. Излишно беше да му казвам, че при това негово състояние, колкото повече проявява неспокойство и нетърпение, толкова по-късно ще настъпи и желаният резултат. Най-добре би било да се постарая да отвлека мислите му от опиума, като ги насоча незабелязано към нещо друго.

С тази цел именно аз го въвлякох в разговор, стараяйки се да го върна към предмета, върху който разговаряхме рано вечерта — към диаманта. Постарах се да насоча мислите му към тази част от историята на Лунния камък, която се отнасяше до неговото преместване от Лондон в Йоркшир; към опасността, на която той — мистър Блейк — се бе изложил, изнасяйки скъпоценната вещ от банката във Фризингхол, както и към внезапното появяване на индусите в дома на лейди Вериндър през вечерта на рождения ден. Говорейки за тези събития, нарочно се преструвах, че не бях разбрал добре много от нещата, които мистър Блейк сам ми беше разправил преди няколко часа. По този начин го накарах да заговори за това, което трябваше сега да занимава неговите мисли, без да му позволя, разбира се, да забележи, че върша това умишлено. Лека-полека той

така разпалено се впусна да поправа моите неверни впечатления, че престана да се мята в леглото. Съвсем забрави за опиума, и то тъкмо в този важен момент, когато аз по очите му разбрах, че опиумът започваше да оказва своето действие върху неговия мозък.

Погледнах часовника си. Беше дванадесет без пет минути.

По това време непривикналото око още не би могло да забележи в мистър Блейк някаква промяна. Но с всяка измината минута успешното, макар и едва доловимо влияние на лауданума почваше да се изявява по-ясно. Очите на мистър Блейк трескаво заблестяха, ситна пот изби по лицето му. Само след пет минути той започна да говори несвързано. Той упорито продължаваше да говори за диаманта; но престана да завършва изреченията си. Малко по-късно изреченията се превръщаха в една само дума. После настъпи кратко мълчание. Изведнъж той седна на леглото. Продължавайки да мисли за диаманта, той отново заговори — сега вече не с мен, а със себе си. Тази промяна показва, че бяхме стигнали първата фаза на опита. Мистър Блейк изцяло се намираще под влиянието на опиума, който сега действуваше възбуждащо върху мозъка му.

Беше вече дванадесет часът и двадесет и три минути. Следващият половин час щеше да реши въпроса: ще стане ли той от леглото си и ще излезе ли от стаята? Обхванат от неизразима радост, че първият резултат от опита съвпаднаше и по съдържание, и по време с това, което бях предвидил, аз го наблюдавах с напрегнато внимание и съвсем забравих за двамата си „помощници“. Поглеждайки сега към тях, видях Закона (представен от преписките на мистър Бреф) небрежно захвърлен на пода. Самият мистър Бреф жадно гледаше през пролуката между двете неплътни спуснати завеси над леглото. А Бетъридж, забравил всички класови различия, надничаше най-нахално през рамото на мистър Бреф.

Забелязали, че ги наблюдавам, те и двамата отскочиха назад — също като хлапета, заварени от учителя си на местопрестъплението. Аз им дадох знак да последват моя пример и тихичко да си свалят обувката. Ако се наложи да проследим мистър Блейк, ние ще трябва да направим това без никакъв шум.

Изминаха десет минути — и нищо не се случи!

Изведнъж мистър Блейк отхвърли одеялото си настрана. Спусна единия си крак от леглото. Седеше и чакаше.

— Не трябваше да го взимам от банката — промърмори той на себе си. — Там си беше на сигурно място...

Сърцето ми силно заби; пулсът в слепите ми очи заудря като чук. Той отново се страхуваше за участта на диаманта! Това беше доминиращата мисъл в неговия мозък. От тази опорна точка зависеше целият успех на опита. Внезапно изпълнителата ме надежда се оказа прекалено силна за моите разстроени нерви. Бях принуден да отвърна очи от него; инак може би щях да изгубя контрол над себе си. Отново настъпи тишина.

Когато се съвзех достатъчно, за да погледна отново към него, мистър Блейк вече стоеше прав до леглото. Сега зениците му бяха свити; очите му блесяха при светлината на свещта; а в това време той бавно клатеше глава. Той размишляваше, той се съмняваше, той заговори отново:

— Отде да зная... индусите може би се крият някъде из къщата!

Той замълча и бавно отиде до другия край на стаята. Спря се, обърна се, почака малко и се върна назад при леглото.

— Дори не е заключен — каза той на себе си. — Сега е в чекмеджето на индийското шкафче, а чекмеджето не се заключва... Седна на ръба на леглото и каза:

— Всеки може да го вземе...

Стана отново и повтори първите си думи:

— Отде да зная... индусите може би се крият някъде из къщата.

Отново се замисли. Аз се скрих зад завесата на леглото. Той огледа стаята несъзнателно, с бляскави очи. Престанах да дишам. Имаше някаква нова задръжка: задръжка в действието на опиума или в действието на мозъка? Кой би могъл да каже? Всичко зависеше от това, какво щеше да направи по-нататък.

Той отново легна на леглото!

Ужасно съмнение се мярна в ума ми. Дали не започва вече приспиващото действие на опиума? Това би било в противоречие с моя личен опит. Но какво значи някакъв си опит, когато става въпрос за опиум? Едва ли биха се намерили двама души на света, върху които опиумът да действа по един и същи начин. Дали в организма на мистър Блейк не съществува някаква особеност, поради която действието на опиума върху него да бъде по-различно? Нима трябваше да се провалим в минутата на крайния успех?

Не! Ето че той пак стана.

— Как мога да спя с това в ума си?

Той погледна свещта, която гореше на масичката до леглото му. След миг взе в ръка свещника.

Духнах втората свещ, която гореше зад завесата, и заедно с мистър Бреф и Бетъридж се спотаихме в най-отдалечения ъгъл на стаята. Направих им знак и те разбраха, че трябва да мълчат така, сякаш от това зависеше животът им.

Чакахме, без да виждаме и чуваме нищо. Чакахме, скрити зад завесата.

Свещта, която мистър Блейк държеше в ръце, изведнъж почна да се движи. След миг той мина покрай нас, бързо и тихо, без да изпуска свещта.

Отвори вратата на спалнята и излезе.

Ние го последвахме в коридора. Последвахме го надолу по стълбите. Той нито веднъж не се обърна, нито веднъж не се спря.

Отвори вратата на гостната и влезе, без да я затвори. Вратата (като всички други врати на къщата) висеше на големи старинни панти. Когато се отвори, между нея остана да зее, малка пролука. Дадох знак на моите спътници да гледат през тази пролука, така че мистър Блейк да не може да ги види. Самият аз заставах от другата страна на вратата. В стената зад мен имаше ниша, където аз тутакси можех да се скрия, ако той намисли да излезе в коридора.

Той отиде към средата на стаята, все още със свещ в ръка. Огледа се, но не погледна назад.

Видях, че вратата към спалнята на мис Вериндър беше открената. Тя бе изгасила свещта си. Държеше се мъжествено. Смътното очертание на нейната бяла лятна рокля бе всичко, което можах да видя. Никой не би могъл да се усъмни, че в стаята има някой. Тя стоеше в тъмното, без да продума, без да се помръдне.

Часът беше един и десет. В мъртвата тишина дочухам само тихото ромолене на дъжда и тихото шумолене на дървесата.

След като почака за миг в нерешителност посред стаята, той тръгна към ъгъла, където се намираше индийското шкафче.

Остави свещта на шкафчето и започна да отваря и затваря чекмеджетата едно след друго, докато стигна до чекмеджето, в което бе сложен фалшивият диамант. За миг погледна в чекмеджето. После

извади оттам кристала с дясната си ръка, а с лявата взе свещта от шкафчето. След това се върна в средата на стаята и отново се спря.

До този момент той бе повторил най-точно това, което бе извършил през нощта след рождения ден. Ще бъдат ли и следващите негови действия пълно повторение на това, което бе извършил миналата година? Ще излезе ли от стаята? Ще се върне ли, както бе направил тогава и както предполагах аз, отново в спалнята си? Ще ни покаже ли какво е направил с диаманта, след като се е прибрал в стаята си?

Следващото му движение обаче не беше това, което бе направил при първото взимане на опиума. Той остави свещта на масата и направи няколко крачки към най-отдалечения край на стаята. Там имаше диван. Той се облегна тежко на ръба с лявата си ръка, сетне се изправи и отново се върна в средата на стаята. Тогава видях очите му. Те бяха замъглени, клепачите му уморено се отпуснаха.

Нервите на мис Вериндър не можаха да издържат напрежението на тази минута. Тя пристъпи няколко крачки и се спря. Мистър Бреф и Бетъридж за пръв път погледнаха към мен през отворената врата. Предчувствието, че ни очаква разочарование, бе завладяло и тях, и мен.

Все пак, докато той стоеше в средата на стаята, имаше някаква надежда. Ние чакахме с голямо нетърпение да видим какво ще стане по-нататък.

Но сега се случи нещо, което реши всички въпроси. Мистър Блейк изпусна фалшивия диамант. Той падна на пода пред вратата, където всички го виждахме много ясно, включително и мистър Блейк. Той дори не се опита да го вдигне; гледаше го с мътен поглед, докато главата му изведнъж се отпусна на гърдите му. Той се поразтърси, за миг дойде на себе си; с несигурни крачки се отпрати към дивана и седла. Направи последния си отчаян опит да стане, но отново се отпусна на дивана. Главата му падна на възглавницата. Часът беше един и двадесет и пет. Преди да успее да сложа часовника си в джоба, той вече беше заспал.

Всичко бе свършено. Той се намираще под сънотворното влияние на лауданума; опитът бе стигнал своя край.

Влязох в стаята и казах на мистър Бреф и Бетъридж, че могат да ме последват. Нямахме ни най-малката опасност, че ще го събудим.

Сега можехме свободно да се движим и да разговаряме.

— Най-напред трябва да решим — казах аз — какво да правим с него. Той вероятно ще спи шест или седем часа най-малко. Да го пренесем в стаята му — много е далече. Ако бях по-млад, бих се справил с него сам. Но сега здравето и силите ми не са това, което бяха някога, и се боя, че ще трябва да ви помоля да ми помогнете.

Преди мъжете да им отговорят, мис Вериндър тихичко ме извика. Тя стоеше на вратата на спалнята си; в ръката си държеше тънък шал и едно одеяло, взето от нейното легло.

— Ще го наблюдавате ли, докато спи? — попита тя.

— Да. Не бих искал да го оставя сам, тъй като не съм сигурен в действието на опиума.

Тя ми подаде шала и одеялото.

— Защо трябва да го безпокоите — прошепна тя. — Постелете му на дивана. Аз ще затворя вратата и ще остана в стаята си.

Това решение безспорно беше и най-простото, и най-безопасното. Съобщих това нейно предложение на мистър Бреф и Бетъридж: те и двамата го одобриха. Само за няколко минути настанихме мистър Блейк удобно на дивана и го покрихме с шала и одеялото. Мис Вериндър ни пожела лека нощ и затвори вратата на стаята си. Поканих адвоката и стария Прислужник на масата, на която гореше свещта и на която се намираха принадлежности за писане.

— Преди да се разделим — подхванах аз, — искам да ви кажа няколко думи за проведения тази нощ опит. Ние си бяхме поставили две цели. Първо, трябваше да се докаже, че миналата година мистър Блейк е влязъл в тази стая и е взел Лунния камък, като е действувал несъзнателно и безотговорно, под влиянието на опиума. След всичко, което видяхте, вие навярно сте се убедили в това, нали?

И двамата без никакво колебание отговориха утвърдително.

— Втората цел — продължих аз — се състоеше в това, да се узнае какво е направил той с Лунния камък, след като пред очите на мис Вериндър е излязъл от гостната стая с диаманта в ръка. Постигането на тази цел, разбира се, зависеше от това, доколко той ще повтори безпогрешно всичките си действия от миналата година. Това обаче мистър Блейк не направи и следователно втората цел на опита остана непостигната. Не мога да кажа, че не съм разочарован от този резултат, но не мога честно да си призная, че съм изненадан. Още в

самото начало казах на мистър Блейк, че пълният ни успех в тази работа зависи от точното възпроизвеждане на всички физически и нравствени условия, в които се е намирал миналата година, и го предупредих, че реализирането на това е почти невъзможно. Ние възпроизведохме тези условия само отчасти, следователно опитът само отчасти излезе успешен. Твърде възможно е също така аз да съм му дал преголяма доза лауданум. Но според мен първата от посочените причини е и истинската причина, на която дължим както нашия успех, така и нашия неуспех.

След като казах всичко това, сложих писмените принадлежности пред мистър Бреф и го помолих да изложи подробно всичко, на което е бил свидетел, и да го подкрепи със своя подпис. Той тутакси взе перото и написа отчета с присъщата му професионална вещина.

— Аз ви дължа това — каза той, подписвайки изложението, като израз на желанието му да изглади поне отчасти случилото се между нас миналата вечер. — Моля да ме извините, мистър Дженингз, за недоверието ми към вас. Вие направихте на Франклин Блейк неоценима услуга. И казано на нашия юридически език — вие спечелихте делото.

Извиненията на Бетъридж бяха характерни за него.

— Мистър Дженингз — каза той, — когато пак прочетете „Робинзон Крузо“ (нещо, което най-горещо ви препоръчвам да сторите), вие ще видите, че той никога не отказвал да си признае грешките и заблужденията. Моля ви да считате, сър, че в настоящия случай аз следвам примера на Робинзон Крузо.

След тези си думи той на свой ред подписа изложението. Когато станахме от масата, мистър Бреф ме отведе настрана.

— Една дума за диаманта — каза той. — Според вашата теория Франклин Блейк е скрил Лунния камък някъде в стаята си. Според мен Лунният камък се намира на съхранение у банкера на мистър Люкър в Лондон. Ние няма да спорим кой от нас е прав. Ще се ограничим само с въпроса: кой от нас най-напред ще успее да провери теорията на практика?

— Моята проверка току-що бе направена... и се провали — отговорих аз.

— А моята проверка — обясни мистър Бреф — още се провежда. Вече два дни, откакто съм поставил в банката детектив, за да следи и

наблюдава мистър Люкър; и няма да го отзова до последния ден на този месец. Аз знам, че мистър Люкър трябва лично да вземе диаманта, и съм почти сигурен, че човекът, който е заложил тази скъпоценност, ще го застави да направи това, като изплати задълженията си към него. В такъв случай бих могъл да узная кой е този човек. И тогава ние ще разкрием тайната точно там, където тя днес стана за нас неразгадаема. Съгласен ли сте с мен?

С готовност се съгласих.

— Аз се връщам в Лондон със сутрешния влак — продължи адвокатът. — Може би щом пристигна там, ще чуя за някакво ново откритие; в такъв случай много важно е Франклин Блейк да бъде някъде наблизо, ако стане нужда да го потърся. Възнамерявам да му кажа, щом се събуди, че трябва да дойде с мене в Лондон. След всичко, което се случи, мога ли да разчитам, че ще ме подкрепите в това отношение и ще ми помогнете да го убедя?

— Разбира се! — отвърнах аз.

Мистър Бреф се ръкува с мен и излезе от стаята. Бетъридж го последва,

Аз се върнах при дивана да видя мистър Блейк. Той не беше се помръднал, откакто го бях настанил — лежеше, потънал в дълбок и спокоен сън.

Докато все още го гледах, вратата на спалнята тихичко се отвори. На прага се показа мис Вериндър в хубавата си лятна рокля.

— Направете ми последна услуга — каза тя шепнешком. — Позволете ми да поседя край него заедно с вас.

Аз се поколебах — не в името на благоприличието, а заради нейната нощна почивка. Тя се приближи до мен и ме хвана подръка.

— Не мога да спя; аз дори не мога да седя спокойно в стаята си — каза тя. — О, мистър Дженингз! Ако бяхте на мое място... помислете си само как бихте искали да седите край него и да го гледате! Съгласете се, моля ви се!

Нужно ли е да казвам, че не можах да удържа? Разбира се, не!

Тя си премести стола до дивана. Загледа се в мистър Блейк с мълчалив възторг, докато в очите ѝ се доказаха сълзи на щастие. После изтри сълзите си и каза, че отива да си вземе ръкоделието. След малко се върна с ръкоделието, но не направи нито един бод. То остана да лежи на коленете ѝ — и тя нямаше сили да вдигне очите си от мистър

Блейк дори и за да хване иглата. Спомних си моята младост, спомних си кротките очи, които някога се взираха с любов в мен. С притеснено сърце потърсих утеха в моя дневник и записах в него това, което е изложено тук.

Така седяхме ние — мълчаливо. Аз — потънал в своя дневник, тя — погълната от своята любов.

Часовете се нижеха, а мистър Блейк продължаваше своя дълбок сън. Настъпи зората; в стаята взе да става все по-светло и по-светло, а той все още не се помръдваше.

Към шест часа почувствувах приближаването на познатите ми болки. Принуден бях да оставя мис Вериндър сама с него за малко. Казах ѝ, че отивам горе да донеса още една възглавница от неговата стая. Този път пристъпът ми не продължи дълго. Скоро бях в състояние да се върна при нея.

Намерих я наведена над главата му. Когато влязох, тя лекичко докосваше челото му с устните, си. Придадох си най-строг вид, поклатих пръст и ѝ посочих стола. В отговор тя ме погледна с ясна усмивка; пленителна руменина заля лицето ѝ.

— И вие бихте направили това — каза ми тя шепнешком, — на мое място!

Осем часът сутринта. Той за пръв път се размърда.

Мис Вериндър стои на колене край дивана. Тя си е избрала такова място, че когато той се събуди, погледът му да падне право на лицето ѝ.

Да ги оставя ли сами? Разбира се!

Единадесет часът. Къщата отново опустя. Те всички се бяха наговорили — всички си заминаха за Лондон с влака в десет часа. Свърши моят хубав, щастлив сън! Свърши! Аз отново се пробудих за действителността на моя печален и самотен живот.

Не се решавам да запиша тук ласкавите, топли думи, които ми бяха казани — особено от мис Вериндър и мистър Блейк. Това съвсем е излишно. Аз винаги ще си спомням тези думи в минутите на самота; те ще ми помогнат да понеса това, което още ме очаква, преди да напусна този свят. Мистър Блейк обеща да ми пише и ми съобща за предстоящите събития в Лондон. Мис Вериндър ще се върне в Йоркиш

през есента (вероятно за сватбата си); тогава аз трябва да си взема отпуска и да им гостувам. О, колко радостно биеше сърцето ми, когато нейните очи ме гледаха, пълни с щастие и признателност, и когато топлото стискане на ръката ѝ сякаш казваше: *„Това е ваше дело! Това направихте вие!“*

ПЕТИ РАЗКАЗ
НАПИСАН ОТ ФРАНКЛИН БЛЕЙК

ПЪРВА ГЛАВА

Добавям от своя страна няколко думи, за да довърша разказа, предаден от дневника на Езра Дженингз.

За себе си мога да кажа, че се събудих на двадесет и шести сутринта, без да подозирам нищо за това, което съм говорил и вършил под влиянието на опиума — от минутата, когато започнало неговото действие, до времето, когато отворих очи в гостната стая на Рейчъл.

Не мисля, че имам право да давам подробен отчет за това, което се случи непосредствено след събуждането ми. Ще кажа само, че ние с Рейчъл отлично се разбрахме един друг още преди да бяхме си проговорили и една думичка. Излишно е да се дава отчет за извънредно бързото постигане на нашето сдобряване. Драги читатели и читателки, спомнете си времето когато сте били страстно влюбени — и вие ще узнаете какво се случи веднага след като Езра Дженингз затвори след себе си вратата на гостната стая.

Аз обаче съм готов да прибавя, че мисис Меридю сигурно щеше да ни завари, ако Рейчъл не беше запазила присъствието на духа. Тя беше чула шума на роклята на почтената дама в коридора и тутакси изтича навън да я посрещне. Аз чух мисис Меридю да казва: „Какво става тук?“ Чух и отговора на Рейчъл: „Експлозията!“ Мисис Меридю тутакси позволи да я хванат подръка и изведат в градината — далеч от предстоящото сътресение. Когато се връщаше в къщата, тя ме срещна долу в хола и заяви, че била просто поразена от огромния напредък, направен от науката от времето, когато била ученичка.

— Експлозиите, мистър Блейк, сега са много по-тихи, отколкото бяха преди. Уверявам ви, че от градината аз едва ли чух експлозията, предизвикана от мистър Езра Дженингз. И сега, когато се върнах в къщата, не чувствавам никаква миризма! Наистина трябва да се извиня пред вашия приятел-медик. Справедливостта изисква да му се каже, че той е провел опита си наистина великолепно!

И така, след като беше спечелил симпатиите на Бетъридж и мистър Бреф, Езра Дженингз сега бе покорил и мисис Меридю. Наистина на този свят все още има твърде много неосъществено свободомислие!

На закуска мистър Бреф не скри причините, които го карали да настоява аз да замина е него за Лондон със сутрешния влак. Следенето в банката и резултатът, който можеше да последва, възбуди у Рейчъл такова непреодолимо любопитство че тя тутакси реши (ако мисис Меридю няма нищо против) да се върне с нас Лондон, за да може своевременно да получи най-пресните сведения за нашите открития.

Мисис Меридю се оказа достатъчно сговорчива и снизходителна след деликатния начин, по който бе извършена експлозията; и на Бетъридж бе съобщено, че ние и четиримата се връщаме в Лондон със сутрешния влак. Очаквах, че той ще иска позволение да ни придружи. Но Рейчъл благоразумно бе натоварила верния стар слуга с работа, която го интересуваше. На него му бе поръчано да довърши мебелирането и подреждането на къщата; и той беше тъй погълнат от своите служебни задължения, че нямаше време да почувствува „детективската треска“, както би я почувствувал при други обстоятелства.

Единственото нещо, което ни караше да съжаляваме, че заминаване за Лондон, беше необходимостта да се разделим тъй прибързано с Езра Дженингз. Невъзможно беше да го придумаме да дойде с нас. Аз можах само да му обещаая, че ще му пиша, а Рейчъл можеше само да настоява да ѝ погостува, когато тя се върне в Йоркшир. Ние искрено се надявахме, че ще го видим отново след няколко месеца и все пак ни беше много тъжно, когато нашият най-скъп и най-добър приятел остана сам на перона след потеглянето на влака.

Още на гарата в Лондон мистър Бреф бе посрещнат от някакво момче с доста поизносено палто и панталони от черен плат, което привличаше вниманието с необикновените си очи. Те бяха толкова изпъкнали и така ококорено се въртяха наоколо, сякаш всеки миг можеха да изхвъркнат от своите орбити. След като изслуша момчето, мистър Бреф помоли дамите да ни извинят, че не можем да ги придружим до площад Портланд. Едва успях да обещаая на Рейчъл, че ще се върна да ѝ разкажа за всичко, което щеше да се случи, когато мистър Бреф ме хвана подръка и бързо ме настани в един файтон. Момчето с изпъкналите очи седна на капрата до коларя и ние се отправихме по посока на улица Ломбард.

— Новини от банката? — попитах аз, когато тръгнахме.

— Новини относно мистър Люкър — каза мистър Бреф. — Преди един час го видели да напуска къщата си в Ламбът с файтон, придружен от двама мъже, в чиито лица моите хора познали цивилни полицаи. Ако страхът от индусите е накарал мистър Люкър да вземе тия предохранителни мерки, тогава изводът е достатъчно, ясен. Той отива да извади диаманта от банката.

— И ние отиваме в банката да видим какво ще стане.

— Да. Или за да чуем какво е станало, ако всичко е вече свършено... Забелязахте ли момчето, което седи там, на капрата?

— Забелязах очите му.

Мистър Бреф се засмя:

— Хората от моята кантора наричат този нещастник Гусбъри^[1]. Той служи при мен като разсилен. Как бих желал да можех да разчитам на моите чиновници, които са му дали този прякор, така както разчитам на него. Гусбъри е едно от най-ловките момчета в Лондон, мистър Блейк, въпреки неговите очи.

Часът беше пет без двадесет, когато спряхме пред банката на улица Ломбард. Отваряйки вратата на файтона, Гусбъри умолително погледна своя господар.

— Искаш да влезеш, нали? — любезно го попита мистър Бреф. — Добре, ела, само че не се отдалечавай от мен до второ разпореждане... По-бърз е от светкавица — пошепна ми мистър Бреф. — Две думи са достатъчни за Гусбъри там, където за друго биха трябвали двайсет.

Влязохме в банката. Първата зала, с дългите гишета, зад които седяха касиерите, беше пълна с хора; всички чакаха реда си да извадят или да внесат пари, преди банката да затвори вратите си в пет часа.

Тъкмо влязохме и към мистър Бреф се приближиха двама мъже.

— Е? — попита адвокатът. — Видяхте ли то?

— Мина покрай нас преди половин час, сър, и влезе във вътрешната канцелария.

— Още ли не е излязъл?

— Не, сър.

Мистър Бреф се обърна към мен и каза:

— Да почакаме!

Потърсих с очи в навалищата за тримата индуси. Не ги видях никъде. От тях нямаше ни следа. Единственият човек с мургаво лице

беше някакъв висок мъж в лоцманска униформа и с кръгла шапка, който приличаше на моряк. Дали това не беше един от тях, предрешен като моряк? Невъзможно! Този мъж беше по-висок от индусите, а лицето му, там където то не беше скрито под гъстата черна брада, беше два пъти по-широко от лицето на който и да е от тях.

— Тук трябва да има някой от техните съучастници — каза мистър Бреф и на свой ред погледна мургавия моряк. — И може би това е онзи там!

Преди да успее да каже нещо, момчето с изпъкналите очи лекичко го дръпна за ръба на сакото. Мистър Бреф погледна натам, където гледаше и Гусбъри.

— Шшт! — каза той. — Ето мистър Люкър!

От, вътрешното отделение на банката се показва лихварят, следван от двамата цивилни полицаи.

— Не го изпускайте от очи — пошепна мистър Бреф. — Ако трябва да предаде на някого диаманта, той ще го предаде тук!

Без да забележи никого от нас, мистър Люкър бавно се отправи към вратата през навалищата. Много добре видях как ръката му помръдна, когато мина покрай един нисичък пълен мъж, прилично облечен в тъмносив костюм. Човекът лекичко потръпна и погледна след мистър Люкър. Мистър Люкър бавно продължи пътя си сред тълпата. При вратата полицаите застанаха от двете му страни. Зад тях вървеше един от детективите на мистър Бреф. След миг те всички изчезнаха, сякаш потънаха в земята.

Погледнах адвоката, после хвърлих многозначителен поглед към мъжа в тъмносивия костюм.

— Да — прошепна мистър Бреф, — и аз забелязах това.

Той се огледа, търсейки с очи другия си детектив. Ала него го нямаше никакъв. Мистър Бреф се обърна да извика момчето. Но и Гусбъри беше изчезнал.

— Дявол да го вземе! Какво значи това? — сърдито каза мистър Бреф. — Всички ни оставиха тъкмо сега, когато имаме най-голяма нужда от тях.

В тази минута пред гишето дойде ред на мъжа в тъмносивия костюм да си свърши работата. Той подаде на касиера един чек, получи разписка и се обърна да си ходи.

— Какво да правим? — попита мистър Бреф. — Ние не можем да се унижим дотолкова, че да тръгнем след него.

— Аз мога! — отговорих. — Няма да изпусна този човек от очите си за десет хиляди фунта!

— В такъв случай — каза мистър Бреф — аз няма да изпусна вас от очите си за два пъти по-голяма сума! Чудесно занимание за човек в моето положение! — промърмори той на себе си, когато ние и двамата излязохме от банката след непознатия мъж. — За бога, не споменавайте за това на никого! Аз ще бъда разорен, ако се разчуе...

Човекът в сивия костюм се качи на омнибус, който отиваше към западната част на Лондон. Ние се качихме в същия омнибус. У мистър Бреф все още бе останало нещо от младежката му свенливост. Мога да твърдя най-положително, че когато седна в омнибуса, той се изчерви!

На Оксфордската улица човекът в сивия костюм спря омнибуса и слезе. Ние отново тръгнахме подире му. Той влезе в една аптека.

Мистър Бреф изтръпна.

— Моят аптекар! — каза той. — Страхувам се, че сме направили грешка.

Влязохме в аптеката. Мистър Бреф размени насаме няколко думи със собственика на аптеката и се върна при мен с омърлушено лице.

— Това ни прави голяма чест! — каза той, като ме хвана подръка и ме изведе вън от аптеката. — Нека то ни послужи за утешение.

— Какво именно ни прави голяма чест? — попитах аз.

— Мистър Блейк, ние с вас сме най-лошите любители детективи, които някога са се подвизавали в това поприще! Човекът в сивия костюм работи в тази аптека от тридесет години насам. Той е бил изпратен в банката да внесе пари от името на своя господар и знае за Лунния камък не повече от едно новородено дете!

Попитах какво ще правим сега.

— Ще се върнем в моята кантора — каза мистър Бреф. — Гусбъри и другият ми човек вероятно са проследили някого... Нека се надяваме, че поне те имат по-зорки очи.

Когато пристигнахме в кантората на мистър Бреф, вторият му детектив беше там. Чакал ни вече четвърт час и повече.

— Е? — попита мистър Бреф. — Какви новини?

— Съжалявам, че трябва да ви кажа това, сър; но аз направих грешка. Бях готов да се закълна, че видях как мистър Люкър подаде

нещо на един възрастен господин със светло палто. Този възрастен господин се оказа обаче най-почтеният търговец на железарски стоки в Истчип.

— Къде е Гусбъри? — попита мистър Бреф с примирение.

Детективът ококори очи.

— Не знам, сър. Не съм го виждал, откакто напуснах банката.

Мистър Бреф го освободи.

— Едно от двете — каза ми той. — Гусбъри или е избягал, или пък следи някого по своя инициатива. Съгласен ли сте да вечеряме тук? Момчето може да се върне след един-два часа. Имам хубаво вино долу в избата и можем да си поръчаме котлети от ресторанта.

Вечеряхме в кантората на мистър Бреф. Преди да вдигнат масата, на мистър Бреф доложиха, че някакъв човек искал да говори с него. Дали не беше Гусбъри? Не. Оказа се, че това беше детективът, който бе натоварен да проследи мистър Люкър, когато напусне банката.

Неговото донесение не представляваше никакъв интерес. Мистър Люкър се върнал у дома си и там освободил полицаите. След това вече не излязъл от къщи. Когато се стъмнило, капациите на прозорците му били спуснати и вратите заключени. Улицата пред къщата, както и алеята зад нея били щателно наблюдавани. Никакви следи от индусите не били забелязани и никой не се шляел наоколо. Като съобщи тези факти, детективът пожела да знае дали за него ще има някакви други нареждания. Мистър Бреф го освободи за през нощта.

— Мислите ли, че мистър Люкър е занесъл Лунния камък у дома си? — попитах аз.

— Невъзможно! — отвърна мистър Бреф. — Той никога нямаше да освободи полицаите, ако би рискувал да държи диаманта в собствената си къща.

Почакахме момчето още половин час, ала напразно. Мистър Бреф трябваше, вече да се прибере в Хамстед, а пък аз — да се върна при Рейчъл на площад Портланд. Оставих визитната си картичка на портиера на кантората, след като написах на гърба ѝ, че ще си бъда в квартирата към десет и половина, Поръчах да предадат картичката на Гусбъри, когато се върне.

Някои хора умеят никога да не закъсняват на веднъж определената среща; други пък имат свойството да закъсняват. Аз

принадлежа към числото на последните. Прибавете към това, че прекарах вечерта на площад Портланд, седнал до Рейчъл на дивана, в стая, дълга четиридесет фута, чак в другия край на която седеше мисис Меридю. Ще се учуди ли някой тогава, че се върнах в къщи в дванайсет и половина вместо в десет и половина? Колко безсърдечен би се оказал този човек! И как искрено бих желал никога да не срещам такъв човек!

Когато ми отвориха вратата, моят слуга ми подаде някакво листче хартия. Прочетох следните ясно написани думи:

„С ваше позволение, сър, на мене много ми се спи.
Ще дойда пак утре сутринта между девет и десет часа.“

Разпитах слугата и узнах, че бе идвало да ме търси момче с изпъкнали очи; то показало моята визитна картичка и почакало около час — като ту заспивало, ту се събуждало; сетне написало няколко реда и си тръгнало, заявявайки важно на слугата, че *„няма да бъде годен за нищо, ако не се наспи тази нощ“*.

В девет часа на другата сутрин бях готов да приема своя посетител. В девет и половина чух стъпки зад вратата.

— Влезте, Гусбъри! — извиках аз.

— Благодаря ви, сър — отвърна един сериозен и меланхоличен глас.

Вратата се отвори. Скочих на крака и се намерих лице с лице срещу... детектива Къф!

— Реших да се отбия тук, мистър Блейк, за да видя дали не сте случайно в Лондон, преди да ви пиша в Йоркиш — каза мистър Къф.

Той изглеждаше тъжен и слаб, както винаги. Очите му не бяха загубили предишния си навик (тъй изкусно отбелязан от Бетъридж) *„да ви гледат така, сякаш очакват от вас нещо много повече, отколкото вие предполагате, че може да дадете“*. Но доколкото дрехите могат да преобразят човека, знаменитият Къф се беше променил до неузнаваемост. Той носеше бяла шапка с широка периферия, светло ловджийско палто, бели панталони и сиви гамаша. В ръката си държеше дебел бастун. Неговата единствена цел сякаш беше да изглежда така, като да е живял през целия си живот на село.

Когато го поздравих за тази негова промяна, той отказа да вземе думите като шега. Оплака се съвсем сериозно от шума и вонята на Лондон. И аз не бих могъл да твърдя с положителност дали той вече не говореше с провинциален акцент! Предложих му да закуси. Но този новоизлюпен селски жител просто се обиди. Сега той закусвал в шест и половина и си лягал с кокошките!

— Едва снощи се върнах от Ирландия — каза мистър Къф, пристъпвайки делово към целта на своето посещение, е обичайния си непроницаем начин на изразяване. — И преди да си легна, прочетох вашето писмо, в което ми пишете за всичко случило се, откакто аз прекъснах следствието по изчезването на диаманта. Остава ми да изтъкна само едно нещо. Съвсем криво съм разбрал цялата работа. Не смея да кажа дали някой друг на мое място би могъл да види нещата в сегашната им, в истинската им светлина. Ала това не променя фактите. Признавам, че се обърках... И то не за пръв път, мистър Блейк, през моята полицейска кариера! Само в романите детективите никога не грешат!

— Вие пристигате тъкмо навреме, за да възстановите репутацията си — казах аз.

— Извинявайте, мистър Блейк — възрази детективът, — но сега, когато вече съм се оттеглил от работата, аз пет пари не давам за моята репутация! Свършил съм с всяка репутация, слава богу! Дойдох тук, сър, от уважение към паметта на лейди Вериндър, която беше тъй щедра към мен. И ще се върна към предишната си професия — ако вие държите на това — само по тази и по никаква друга причина. И няма да приема от вас нито грош. За мени това е въпрос на чест... А сега кажете ми, мистър Блейк, как са се развили работите, след като ми писахте?

Разправих му за опита с опиума и за това, което се случи в банката на улица Ломбард. Той остана просто поразен от опита — в неговата практика това било нещо съвсем ново. Особено много го заинтересува теорията на Езра Дженингз, отнасяща се до това, което съм направил с диаманта, след като съм го изнесъл от стаята на Рейчъл.

— Не съм съгласен с мистър Дженингз, че вие сте скрили Лунния камък — каза мистър Къф. — Но съм съгласен с него, че вие трябва да сте го занесли в стаята си.

— Добре! А какво се е случило после? — попитах аз.

— Не ви ли идва наум някакво обяснение, сър?

— Абсолютно никакво.

— И на мистър Бреф ли също?

— Не повече, отколкото на мен.

Мистър Къф стана и отиде при писалищната ми маса. После се върна при мен с един запечатан плик. На него беше написано „тайно“, сетне моя адрес, а в ъгъла се мъдреше подписът на детектива.

— Миналата година аз подозирах не този, когото трябваше — каза той, — може би и сега не подозирам истинския виновник. Не отваряйте плика, мистър Блейк, докато не узнаете самата истина. А тогава сравнете името на крадеца с името, което съм написал в този запечатан плик.

Сложих писмото в джоба си, а после попитах детектива какво мисли за мерките, които бяхме взели в банката.

— Отлични мерки, сър — отвърна мистър Къф. — Точно това, което е трябвало да се направи. Но освен мистър Люкър е трябвало да следите и един друг човек.

— Назован в писмото, което ми дадохте?

— Да, мистър Блейк, човека, чието име ще намерите в този плик. Но сега вече нищо не може да се направи. Аз ще ви предложа нещо, на вас и на мистър Бреф, когато му дойде времето. Засега нека почакаме и видим дали момчето ще ни каже нещо ново.

Наближаваше десет часът, а Гусбъри все още не се вестяваше. Мистър Къф заговори за други неща. Питаше ме за стария си приятел Бетъридж и за стария си „неприятел“ — градинаря. Още една минутка и той щеше да премине на любимата си тема за разговор — розите; но моят слуга го изпревари, долагайки, че момчето чакало долу.

Когато го въвеждаха в стаята, Гусбъри се спря на прага и недоверчиво загледа непознатия гост. Аз го поканих да влезе.

— Можеш спокойно да говориш пред този господин — казах аз. — Той е дошъл да ми помогне... и знае всичко, което се случи в банката. Мистър Къф — добавих аз, — това е разсилният от кантората на мистър Бреф.

В нашата съвременна цивилизация всяка знаменитост (от какъвто и да е род) представлява лост, който може да раздвижи всичко. Славата на знаменития Къф бе стигнала дори и до ушите на мъничкия

Гусбъри. Когато произнесох прочутото име, и без това изпъкналите очи на малчугана още повече изхвъркнаха навън, така че се уплаших да не би да паднат на пода.

— Ела тук, миличък — каза детективът, — и нека чуем какво имаш да ни кажеш.

Това внимание от страна на великия човек — герой на множество разговори в кантората на всеки лондонски адвокат — буквално омагьоса момчето. Гусбъри застана пред мистър Къф и сложи ръцете си отзад като ученик на изпит по вероучение.

— Как се казваш? — зададе детективът първия си въпрос.

— Октавиус Гай — отвърна момчето. — В кантората ме наричат Гусбъри заради очите ми.

— Октавиус Гай или Гусбъри — продължи детективът с най-голяма сериозност, — вчера ти си изчезнал от банката. Къде си бил?

— С ваше позволение, сър, аз следях един човек...

— Какъв човек?

— Един висок човек, сър, с гъста черна брада, облечен като моряк.

— Спомням си за този човек! — намесих се аз. — Ние с мистър Бреф го взехме за шпионин, изпратен от индусите.

Изглежда, че нашите подозрения не направиха голямо впечатление на мистър Къф. Той продължи да разпитва Гусбъри.

— Е? — попита той. — И защо си следил този моряк?

— С ваше позволение, сър, мистър Бреф искаше да узнае дали мистър Люкър няма да предаде нещо на някого, когато излиза от банката. Аз видях как мистър Люкър даде нещо на моряка с черната брада.

— А защо не каза на мистър Бреф какво си видял?

— Нямах време да казвам никому нищо, сър; морякът излезе тъй бързо...

— И ти изтича след него, а?

— Да, сър.

— Гусбъри — каза детективът, милвайки го по косата. — В твоята глава има нещо, и то не въздух. Аз съм много доволен от теб дотук.

Момчето порумения от радост. Мистър Къф продължи:

— И какво направи морякът, като излезе на улицата?

- Взе файтон, сър.
- А ти какво направи?
- Тичах след него.

Преди детективът да зададе следващия си въпрос, ето че пристигна нов посетител — старшият чиновник на мистър Бреф.

Чувствайки, че не бива да пречим на разпита, провеждан от мистър Къф, приех чиновника в съседната стая. Той носеше лоши новини от своя господар. Грижите и вълненията през последните два дни се оказали не по силите на мистър Бреф. Тази сутрин той бил събуден от атака на подагра; не можел да напусне стаята си в Хемстед и много се безпокоял, че в настоящото критическо положение на нещата трябвало да ме остави без съветите и помощта на опитен човек. Главният чиновник получил нареждане да остане на мое разположение; готов бил да положи всички усилия, за да замести мистър, Бреф.

За да успокоя стария адвокат, аз тутакси му написах за пристигането на мистър Къф, добавяйки, че в тази минута той разпитва Гусбъри, и обещах да го уведомя лично или писмено за всичко, което ще се случи днес. След като изпратих чиновника в Хамстед с моето писмо, аз се върнах в другата стая и видях детектива Къф до огнището, канейки се да позвъни на звънеца.

— Извинявайте, мистър Блейк — каза детективът, — аз тъкмо се канех да изпратя слугата да ви съобщи, че искам да поговоря с вас. В мен не остана ни най-малко съмнение, че този младеж... този славен младеж — добави той, милвайки Гусбъри по главата — е следил именно човека, който ни трябва. Ценно време е било загубено, сър, поради това, че вие за нещастие не сте си били в къщи снощи в десет и половина. Сега ни остава само незабавно да изпратим за файтон.

След пет минути детективът Къф и аз (Гусбъри се настани до коларя, за да му показва пътя) седяхме във файтона и препускахме на изток към Сити.

— Някой ден — каза детективът, сочейки през предното прозорче на файтона — това момче ще постигне забележителни успехи в моята бивша професия. Отдавна не съм срещал такова будно и умно момче! Ще ви предам същността на това, което Гусбъри ми разказа, докато вас ви нямаше в стаята, Вие го чухте, струва ми се, да споменава, че се е затичал подир файтона.

— Да.

— Значи, сър, файтонът тръгнал от улица Ломбард към Тауърското пристанище. Морякът с черната брада слязъл от файтона и поговорил със стюарда на един ротердамски параход, който трябвало да отплува днес сутринта. Морякът попитал дали би могъл да се качи на парахода веднага и да пренощува в своята каюта. Стюардът казал: не. Тази вечер каютите и койките щели да бъдат почиствани и на пасажерите било забранено да заемат местата си до сутринта.

Морякът се обърнал и напуснал пристанището. Когато отново тръгнал по улицата, момчето за пръв път забелязало на отсрещната страна някакъв мъж, облечен като почтен механик, който очевидно следял моряка. Морякът се спрял пред една кръчма и влязъл вътре. Момчето не знаело какво да прави; застанало заедно с други малчугани пред витрината на кръчмата да гледа апетитните закуски. Гусбъри забелязал, че механикът чака, както и той самият чакал — само че от другата страна на улицата. След малко един файтон се приближил бавно и се спрял там, където стоял механикът. Нашият приятел успял ясно да види един от мъжете във файтона, който показал глава през прозореца и поговорил с механика. Без всякаква покана от моя страна Гусбъри ми описа този човек, мистър Блейк, като човек с мургаво лице и приличащ много на индус.

Ясно беше, че ние с мистър Бреф бяхме направили още една грешка. Морякът с черната брада очевидно не е бил шпионин на индусите. Дали той е взел диаманта?

— След известно време — продължи мистър Къф — файтонът бавно тръгнал надолу по улицата. Механикът прекосил улицата и влязъл в кръчмата. Гусбъри почакал, докато гладът и умората надделели и тогава той на свой ред влязъл в кръчмата. В джоба си имал един шилинг и си похапнал царски, както той ме уверява — черен пудинг, пирожки със змиорки и бутилка джинджифилова бира. Какво ли не може да излапа едно момче! Всичко, каквото му попадне!

— И какво е видял Гусбъри в кръчмата? — попитах аз.

— Видял как морякът си четял вестника на една маса и как механикът си четял своя вестник на друга маса. Едва когато се стъмнило, морякът станал и напуснал кръчмата. На улицата той се спрял и подозрително се огледал. Гусбъри — тъй като бил само някакво си момче — останал незабелязан. Механикът още не бил

излязъл. Морякът, оглеждайки се на всички страни, тръгнал, без очевидно сам да знае накъде да се отпрати. Механикът отново се появил на отсрещната страна на улицата. Морякът продължил, докато стигнал до Бреговата алея, която извежда на улица Долна Темза. Там той се спрял пред някаква странноприемница, на чиято фирма пишело „Колелото на Фортуна“, огледал се още веднъж и влязъл. Влязъл вътре и Гусбъри. Пред бюфета било пълно с посетители: повечето съвсем почтени хора. „Колелото на Фортуна“ е твърде порядъчно заведение, мистър Блейк, прочуто със своята бира и с пирожките си от свинско месо.

Това отклоняване от въпроса от страна на детектива ме нервира. Той забеляза това и когато отново подхвана разказа си, внимаваше да се придържа строго към сведенията, получени от Гусбъри.

— Морякът попитал дали има свободна стая за нощуване. Стопанинът отговорил: „Не! Всички са заети.“ Бюфетчийката обаче го поправила, казвайки, че стая номер десет била празна. Извикали един от прислужниците, за да съпроводи моряка до стая номер десет. Минутка преди това между хората пред бюфета Гусбъри забелязал механика. Той обаче изчезнал още преди да се появи прислужникът. Морякът бил заведен в неговата стая. Не знаейки какво да прави по-нататък, Гусбъри решил да почака и да види дали няма да се случи нещо. И ето че нещо се случило. Изведнъж на сцената отново се появил механикът: стопанинът го мъкнел за яката, а той — за голяма изненада на Гусбъри — показвал всички признаци на пиан човек. Стопанинът го изхвърлил вън на улицата и го заплашил, че ще извика полицията, ако посмее да се върне вътре. От разправията, изникнала между тях, станало ясно, че механикът бил намерен в стая номер десет, където с упоритостта на пиан човек твърдял, че бил ангажирал стаята по-напред. Гусбъри останал тъй поразен от внезапното „напиване“ на този доскоро съвсем трезв човек, че не издържал и изтичал подир него на улицата. Докато не се отдалечил на достатъчно разстояние от хана, механикът се клатушкал насам-натам по най-безобразен начин. Но щом завил зад ъгъла, равновесието му тутакси се възвърнало и той отново станал трезвен член на обществото. Гусбъри се върнал в „Колелото на Фортуна“ крайно учуден и объркан. Той отново зачакал — дали няма да се случи още нещо? Нищо повече не се случило и нищо повече не се чуло за моряка. Гусбъри решил да се

върне в кантората. Но тъкмо си помислил за това и ето че на отсрещната страна на улицата отново се появил... същият механик! Той гледал нагоре към един от прозорците на хана — единственият прозорец, който още светел. Светлината в стаята сякаш го поуспокоила. Й той скоро си отишъл. Момчето се върнало в кантората, получило вашата визитна картичка, потърсило ви в къщи... но не ви намерило. Ето как стоят нещата в настоящия момент, мистър Блейк. — И какво е вашето мнение за всичко това?

— Мисля, че работата е сериозна, сър. Съдейки по това, което момчето е видяло, тук наистина са замесени индусите.

— Да. А морякът... той очевидно е човекът, комуто мистър Люкър е предал диаманта. Не е ли странно, че всички ние — мистър Бреф, аз и детективът, нает от мистър Бреф — сме сбъркали относно този човек, който е получил диаманта?

— Никак не е странно, мистър Блейк. Взимайки под внимание големия риск, на който се е излагал този човек, мистър Люкър по всяка вероятност предварително се е уговорил с него, за да отклони умишлено вашата наблюдателност на друга страна.

— А как тълкувате това, което се е случило в хана? — попитах аз. — Човекът, преоблечен като механик, очевидно е действувал по поръка на индусите. Но аз, както и Гусбъри, не мога да си обясня неговото внезапно появяване като пиян.

— Мисля, че бих могъл да отгатна какво значи това, сър — отговори детективът Къф. — Като поразмислите добре, ще видите, че този човек, както изглежда, трябва да е получил някои твърде строги инструкции от индусите. Те самите бият в очи извънредно много, за да се покажат лично в банката или в хана — и следователно са били принудени да разчитат за всичко това на своя съучастник. Е, добре!

Този съучастник дочува в бюфета да се споменава номерът на стаята, в която морякът възнамерява да прекара нощта; в същата тази стая — ако не греша — трябва да пренощува й диамантът. Можете да бъдете сигурен, че при тия обстоятелства индусите непременно ще искат да имат едно точно описание на тази стая — в коя част на къщата се намира, възможно ли е да се проникне в нея отвън и тъй нататък. Какво е трябвало да направи човекът, получил подобни инструкции? Точно това, което е направил! Той изтичал горе, за да огледа стаята, преди да заведат там моряка. Заварили го, че оглежда обстановката и

той, разбира се, се преструва на пиян — най-лесният начин да се измъкне от затрудненото положение. Ето как аз разрешавам тази загадка. След като го изхвърлили от хана, той вероятно е отишъл да направи доклада си там, където са го чакали индусите. А те без съмнение са го накарали да се върне и да провери дали морякът действително ще ношува в хана. А колкото до това, което се е случило в „Колелото на Фортуна“, след като момчето си е отишло, ние трябваше да го научим още през изтеклата нощ. Сега е единадесет часа преди обед. Нека се помъчим да узнаем всичко, което все още може да се узнае...

След четвърт час нашият фойтон спря на Бреговата алея и Гусбъри ни отвори вратата да слезем.

— Това ли е мястото? — попита мистър Къф.

— Да — отвърна момчето.

Още щом влязохме в „Колелото на Фортуна“, дори и за моите неопитни очи стана ясно, че тук не всичко беше в ред.

Зад тезгяха, където се сервираха напитки, стоеше само една слисана, смутена млада прислужничка, която си нямаше никакво понятие от тази работа. Двамината посетители, които чакаха за сутрешния си аперитив, нетърпеливо почукваха с монетите по тезгяха. В това време откъм вътрешната стая се появи бюфетчийката, развълнувана и угрижена. Когато Мистър Къф я попита за стопанина, тя му отговори, че нейният господар се намирал горе на етаж и че сега не можел да бъде обезпокоен от никого.

— Елате с мене, сър — каза ми мистър Къф, тръгвайки хладнокръвно нагоре по стълбите, след като направи знак и на момчето да ни последва.

Бюфетчийката силно извика на господаря си, предупреждавайки го, че някакви непознати хора са нахълтали в помещението. На първия етаж ни посрещна стопанинът — почервенял от яд; той бързаше да разбере какво се бе случило.

— Кой сте вие, дявол да ви вземе? И какво правите тук? — изкрещя той.

— Успокойте се — невъзмутимо каза мистър Къф. — Ще ви кажа кой съм. Аз съм сержант Къф.

Прочутото име тутакси произведе своето въздействие. Ядосаният стопанин отвори вратата на някаква гостна стая и помоли детектива да

го извини.

— Наистина, аз съм страшно объркан и разтревожен, сър — каза той. — Тази сутрин в къщата ми се случи нещо много неприятно. Човек от моята професия лесно може да излезе от кожата си, мистър Къф.

— Никак не се съмнявам — каза мистър Къф. — С ваше позволение аз тутакси ще ви кажа защо сме дошли. Ние с този джентълмен искаме да ви обезпокоим с няколко въпроса за нещо, което ни интересува и двамата.

— За какво, сър?

— За един мургав човек, облечен като моряк, който е нощувал тук миналата нощ.

— Боже мой, та това е същият този човек, който обръща къщата ми наопаки, сър! — възкликна ханджията. — Нима вие или този господин знаете нещо за него?

— В този момент не можем да бъдем сигурни, докато не го видим — отговори мистър Къф.

— Докато не го видите? — повтори стопанинът. — От седем часа сутринта още никой не е успял да го види, сър! Снощи той поръча да го събудим по това време. Повикали то, почукали на вратата и никакъв отговор. А вратата е заключена отвътре и не може да се види какво се е случило. В осем часа опитали пак, а след това в девет. Ала напразно! Вратата си е все така залостена, а отвътре не се чува никакъв шум! Тази сутрин трябваше да изляза от къщи и се върнах едва преди четвърт час. Почуках на вратата и аз — но без никакъв резултат. Изпратих да извикат дърводелец. Ако почакате няколко минути, сър, ние ще отворим вратата и ще видим...

— Не е ли бил този човек пиян снощи? — попита детективът.

— Беше напълно трезвен, сър. Иначе аз никога не бих го пуснал да ношува в моята къща.

— И заплатил ли е предварително за стаята?

— Не.

— Може ли да се излезе от стаята, без да се мине през вратата?

— Стаята е мансардна, сър — каза стопанинът. — На тавана има капандура, която извежда, на покрива... а съседната къща е празна и сега я ремонтират. Мислите ли, мистър Къф, че този нехранимайко се е измъкнал, без да ми плати?

— Един моряк. — каза мистър Къф — лесно би могъл да направи това рано сутринта, когато улицата е още пуста. Той е привикнал да се катери и главата му няма да се замае на покрива.

Докато мистър Къф говореше, ето че пристигна и дърводелецът. Всички незабавно се изкачихме на най-горния етаж. Забелязах, че мистър Къф беше по-сериозен и по-мрачен, отколкото обикновено. Направи ми впечатление и това, че той каза на Гусбъри (след като сам го бе извикал да ни последва) да почака долу, докато се върнем.

Чукът и длетото на дърводелеца се справиха с бравата за няколко минутки. Ала вратата беше забарикадирана с някаква мебел отвътре. Натискайки вратата, ние премахнахме това препятствие и нахълтахме в стаята. Пръв влезе стопанинът, после мистър Къф, след него аз и накрая останалите.

Всички погледнахме към леглото и изтръпнахме.

Морякът не беше напускал стаята: лежеше облечен на леглото, лицето му беше покрито с възглавница.

— Какво значи това? — промълви стопанинът, показвайки възглавницата.

Без да отговори, мистър Къф тръгна към леглото и отмести възглавницата.

Мургавото лице на моряка беше бездушно и неподвижно. Черните му коси и брада бяха леко разрешени. Изцъклените му безизразни очи гледаха втренчено в тавана. Тяхната безжизненост и неподвижност ме хвърлиха в ужас. Аз се обърнах и отидох до прозореца. Другите заедно с мистър Къф останаха при леглото.

— Той е в безсъзнание! — каза стопанинът.

— Той е мъртъв! — възрази мистър Къф. — Изпратете за най-близкия лекар, а също и за полицията.

Прислужникът тръгна да изпълни и двете поръчки. Някакво странно очарование сякаш задържаше мистър Къф до леглото. Някакво странно любопитство сякаш задържаше и всички останали — да почакаат и да видят какво ще направи детективът.

Аз отново се обърнах към прозореца. След една минутка почувствувах как някой леко ме дръпна за ръба на палтото и един тънък глас ми пошепна:

— Погледнете, сър!

Гусбъри беше влязъл след нас в стаята. Изпъкналите му очи неспокойно се въртяха — не от страх, а от възторг. Той бе направил едно детективно откритие по своя инициатива и съвсем самостоятелно.

— Погледнете, сър — повтори той и ме поведе към масата, намираща се в ъгъла на стаята.

На масата лежеше малка дървена кутия — отворена и празна. В едната половина на кутията имаше памук, в който бижутерите увиват скъпоценности. В другата ѝ половина се виждаше смачкан лист бяла хартия с печат, отчасти унищожен, и с надпис, който все, още можеше да се разчете. Съдържанието беше следното:

„Депозирана на съхранение у господата Буш, Лайсот и Буш, от мистър Септимъс Люкър, живущ на площад Мидлсекс в Ламбът, малка дървена кутия, запечатана в този плик и съдържаща вещь с много голяма стойност. Тази вещь трябва да бъде върната от господата Буш и къмпани само в собствените ръце на мистър Люкър.“

Тези редове премахваха всяко съмнение поне по един въпрос. Лунният камък се е намирал у моряка, когато той е напуснал банката.

Почувствувах, че някой отново ме дърпа за палтото. Гусбъри още не беше свършил с мен.

— Кражба! — прошепна момчето с възторг, показвайки към празната кутия.

— На тебе ти беше казано да чакаш долу — рекох аз. — Хайде! Махай се оттук!

— И убийство! — добави Гусбъри, показвайки с още по-голямо удоволствие към човека на леглото.

В удоволствието, което тази ужасна сцена доставяше на момчето, имаше нещо тъй отвратително, че аз го хванах за раменете и го изблъсках навън от стаята.

И тъкмо когато прекривах прага, чух мистър Къф да пита за мен. Той ме посрещна, когато се връщах в стаята, и ме принуди да отида с него при леглото.

— Мистър Блейк — каза той, — погледнете лицето на този човек. Това лице е замаскирано и ето ви доказателството!

Той прокара пръст по една тънка синкавобяла линия над мургавото чело на покойника, там където започваше леко разрошената му черна коса.

— Да видим какво ще се покаже под това — каза мистър Къф, като изведнъж силно дръпна с ръка черната коса.

Моите нерви не издържаха, отново се отдалечих от леглото.

Първото нещо, което видях в другия край на стаята, беше неусмиримият Гусбъри, който се бе покачил на един стол и със затаен от любопитство дъх следеше през главата на другите всичко, което вършеше детективът.

— Сваля му перуката — прошепна Гусбъри от съчувствие към мен, единственият човек в стаята, който не можеше да вижда нищо.

Настъпи мълчание, след това хората около леглото нададоха вик на учудване.

— Махна му и брадата! — изскимтя Гусбъри.

Отново настъпи мълчание. Мистър Къф помоли за нещо. Стопанинът отиде при умивалника и се върна към леглото с леген вода и кърпа за лице. Гусбъри подскочаше от радост на стола.

— Елате тук при мене, сър! Сега измива боята от лицето му!

Мистър Къф изведнъж изблъска настрана заобиколилите го хора и с ужас на лицето се приближи към мен.

— Елате при леглото, сър! — започна той. — Или не... — Той втренчено се загледа в мен и продължи: — Вижте преди това писмото, което ви дадох тази сутрин.

Аз отворих плика.

— Прочетете името, мистър Блейк, което е написано там.

Аз прочетох името, което той бе записал: *Годфри Ейблуайт*.

— А сега — каза мистър Къф — елате с мен и погледнете човека на леглото!

— Аз отидох с него и погледнах човека на леглото. Беше Годфри Ейблуайт!

[1] Гусбъри — цариградско грозде. ↑

ШЕСТИ РАЗКАЗ НАПИСАН ОТ ДЕТЕКТИВА КЪФ

I

Доркинг, 30 юли 1849. За господин Франклин Блейк. Сър, преди всичко трябва да ви се извиня, че забавих изложението, което обещах да ви представя. Исках да го направя по-пълно; и срещнах тук-там някои препятствия, които можеха да бъдат преодолені само с известна загуба на търпение и време.

Надявам се, че целта, която си бях поставил, е вече постигната. В тия страници ще намерите отговорите на повечето, ако не на всички въпроси, отнасящи се до покойния мистър Годфри Ейблуайт, за когото споменахте, когато имах честта да ви видя последния път.

Аз възнамерявам да ви разкажа най-напред за всички известни неща относно начина, по който вашият братовчед е намерил смъртта си; ще прибавя към изложението и такива изводи и тълкувания, които можем (според мен) да извлечем от фактите.

Ще се потрудея също така да ви запозная и, с направените от мен открития, отнасящи се до събитията, свързани с Годфри Ейблуайт преди, през и след дните на вашето гостуване в дома на лейди Вериндър в Йоркшир.

II

И така, най-напред за смъртта на вашия братовчед.

Смятам за доказано по неоспорим начин, че той е бил задушен (докато е спал или наскоро след неговото събуждане) с възглавница от леглото му; че виновниците за неговата смърт са тримата индуси и че целта (вече постигната) на това престъпление е била завладяването на диаманта, наречен „Лунния камък“.

Фактите, въз основа на които е направено това заключение, са установени отчасти при огледа на стаята в хана и отчасти от показанията, дадени при предварителното следствие.

След разбиването на вратата на стаята покойният джентълмен е бил намерен с възглавница върху лицето. Лекарят, който го прегледал, установил смърт от задушаване — тоест покойният е бил убит от някое лице или лица с помощта на възглавницата, която е била натискана върху лицето на жертвата, докато е настъпила смъртта от прилив на кръв в дробовете.

Сега нека минем към причината за това престъпление.

На масата в същата стая била намерена малка празна дървена кутия, а в нея — лист хартия с няколко реда. Мистър Люкър е познал кутията, печата и почерка. Лихварят заявил, че в тази кутия действително се е намирал диамантът, наречен Лунният камък, и че той е предал кутията на мистър Годфри Ейблуайт (по това време предрешен и маскиран) на двадесет и шести юни. Изводът от всичко това е, че причината за престъплението е била задигането на Лунния камък.

Нека видим сега по какъв начин е било извършено престъплението.

При огледа на стаята (висока само седем фута) е била намерена отворена капандура, извеждаща на покрива. Късата стълба, по която се излизало на покрива (обикновено държана под леглото), е била намерена под капандурата — и то сложена така, че всяко лице, влязло в стаята, да може лесно да я напусне. На самия капак на капандурата е била намерена квадратна дупка, очевидно изрязана с някакъв остър инструмент до самото резе, затварящо капандурата от вътрешната страна. По този начин всяко лице, намиращо се отвън, би могло да

откачи резето, да отвори капака и да се спусне (може би с помощта на някой съучастник) в стаята, височината на която, както вече споменахме, е само седем фута. Че някое лице или лица са влезли в стаята именно по този начин, се потвърждава от наличието на изрязаната дупка. Що се отнася до начина, по който лицето или лицата са се изкачили върху покрива на хана, трябва да се отбележи, че съседната къща била празна и в ремонт, че до стената ѝ се намирала дълга стълба, оставена от работниците предния ден; когато се върнали на работа на двадесет и седми сутринта, те намерили дъската, която привързвали към стълбата, за да не може да я ползува никой по време на тяхното отсъствие — свалена и хвърлена на земята. От показанията на дежурния полицаи, който през нощта минава по Бреговата алея само през половин час — става ясно, че е напълно възможно някой да се изкачи по тази стълба, да мине по покрива на къщите и незабелязано да се върне и спусне отново на улицата. Показанията, дадени от обитателите на околните къщи, също потвърждават, че Бреговата алея след полунощ е една от най-тихите и най-пуста улици на Лондон. Следователно отново може с пълно право да се допусне, че някой или неколцина хора — проявявайки необходимата осторожност и самообладание — биха могли незабелязано да се изкачат и спуснат по стълбата. А веднъж намерили се на покрива на хана, това лице или лица, лягайки по корем, биха могли да работят върху капака на капандурата, без някой от улицата да може да ги види — тъй като откъм фасадата на къщата напълно ги е закривал високият парапет.

И накрая, нека минем към лицето или лицата, които са извършили престъплението.

Известно е: 1. Че индусите са имали интерес да откраднат диаманта. 2. Твърде възможно е, че мъжът, приличащ на индус, когото Октавиус Гай видял да говори от прозорчето на файтона с преоблечения механик — да е бил един от тримата индуси заговорници. 3. Установено е, че мъжът, облечен като механик, е следил мистър Годфри Ейблуайт вечерта на двадесет и шести и е бил намерен в неговата стая (преди да заведат там мистър Ейблуайт) при обстоятелства, които дават повод да се подозира, че той е имал за цел да огледа стаята. 4. В стаята е било намерено изтъркано парче от златиста тъкан и експертите са установили, че това е индийска, а не английска тъкан. 5. На двадесет и седми сутринта трима мъже с

външност, отговаряща на описанията на тримата индуси, са били забелязани на улица Долна Темза и проследени до Тауърското пристанище; после ги видели да напускат Лондон на борда на параход, отплувал за Ротердам.

Това са следователно фактическите, ако не юридическите доказателства, че убийството е било извършено от индусите.

Дали човекът, облечен като механик, е взел участие в извършването на самото престъпление — е трудно да се каже. Невъзможно е да се допусне, че той сам е извършил убийството. Действайки сам, той едва ли би могъл да удуши мистър Ейблуайт — по-силният и по-високият от двамата, — без да има някакво сборичкване и без да се чуе някакъв вик. Една от прислужниците, която е спала в съседната стая, заявява, че не е чула никакъв шум. Стопанинът, който е спал в стаята под тази на мистър Ейблуайт, също не е чул нищо. Всички доказателства водят към извода, че в това престъпление са взели участие няколко души.

Протоколът на предварителното следствие установява: предумишлено убийство, извършено от неизвестно лице или лица. Семейството на мистър Ейблуайт е предложило награда; направени са били всички усилия за откриване на виновника или виновниците. Човекът, облечен като механик, е изчезнал безследно. Участието на индусите е установено. Относно надеждата да бъдат хванати индусите ще кажа няколко думи в края на доклада си.

А сега, след като изложих всичко необходимо във връзка със смъртта на мистър Ейблуайт, аз мога да премина към описване на неговите постъпки, преди да се срещне с вас, по време на тази среща, както и след вашето гостуване в дома на лейди Вериндър.

III

Животът на мистър Годфри Ейблуайт е имал две страни.

От една страна — известна на обществото — той е бил джентълмен, ползуващ се със заслужена репутация на блестящ оратор по благотворителни събрания и надарен с организаторски способности, които предоставял на разположението на различни благотворителни дружества — в повечето случаи дамски. От друга страна — скрита от очите, на хората — този джентълмен представлявал съвсем различна личност, а именно — бил човек, отдаден на удоволствия, който притежавал извън града вила не на свое име и където настанил една млада дама с друго фамилно име.

При огледа на тази вила видях прекрасни картини и статуи; мебели, избрани с вкус и майсторски изработени; оранжерия с най-редки цветя, подобни на които трудно биха се намерили в целия Лондон. При огледа на личното имущество на двамата бяха намерени разни брилянти и други скъпоценности, неотстъпващи по своята рядкост на цветята в оранжерията; екипажи, каляски и коне, които съвсем заслужено произведоха цяла сензация в Хайд парк сред хора, способни да съдят за едните и за другите.

Вилата и дамата — това са неща тъй обикновени в лондонския живот, че би трябвало, да искам извинение, задето споменавам за тях. Ала това, което не е съвсем обикновено (поне доколкото на мен е известно), е обстоятелството, че всичките тия разкошни неща са били не само поръчани, но и заплатени. Следствието показва — за мое най-голямо учудване, — че картините, статуите, цветята, брилянтите, екипажът и конете са изплатени до стотинка! А вилата била купена и записана направо на името на дамата.

Дълго бих се опитвал да разгадая тази тайна, и то напразно, ако смъртта на Годфри Ейблуайт не бе наложила да се започне следствие за цялото негово имущество. Следствието разкри следните факти:

Мистър Годфри Ейблуайт бил натоварен да се грижи за една сума от двадесет хиляди фунта като един от двамата настойници на някакъв млад джентълмен, който през хиляда осемстотин четиридесет и осма година още не бил пълнолетен. Срокът на опекунството скоро щял да свърши и младият джентълмен трябвало да получи тия

двадесет хиляди фунта в деня на своето пълнолетие — през февруари хиляда осемстотин и петдесета година. А дотогава двамата настойници трябвало да му отделят за издръжка по триста фунта два пъти в годината — на Рождество и по средата на лятото. Този доход бил изплащан редовно от главния настойник мистър Годфри Ейблуайт, Но двадесетте хиляди фунта, оставени в ценни книжа (от които уж произлизал този доход), били изхарчени до стотинка още преди края на хиляда осемстотин четиридесет и седмата година. Пълномощното на довереника, даващо право на банкера да продава част от ценните книжа, както и разните писмени ордери, с които му се съобщава за какви суми да продава, били надлежно подписвани от двамата настойници. Но подписът на втория настойник (някакъв армейски офицер в оставка, живущ в провинцията) бил подправян във всички случаи от главния — с други думи, от мистър Годфри Ейблуайт.

Ето какво обяснява благородното поведение на мистър Годфри Ейблуайт и неговата способност да изплаща всички разноски, свързани с дамата и вилата и — както ей сега ще видите — още много други сметки.

Сега можем да минем към рождения ден на мис Вериндър, отпразнуван през хиляда осемстотин четиридесет и осма година, на двадесет и първи юни.

В навечерието на този ден мистър Годфри Ейблуайт посетил баща си и го помолил да му заеме триста фунта (това узнах от самия мистър Ейблуайт-старши). Забележете сумата и същевременно помнете, че полугодишната издръжка на младия джентълмен трябвало да бъде изплатена на двадесет и четвърти същия месец; а също така — че целият капитал на този млад джентълмен бил прахосан от неговия настойник още към края на четиридесет и седма година.

Мистър Ейблуайт-старши отказал да даде на сина си дори и едно пени.

На другия ден мистър Годфри Ейблуайт пристигнал заедно с вас в дома на лейди Вериндър. Само след няколко часа (както вие сам ми казахте) мистър Годфри направил предложение на мис Вериндър. В това без съмнение той е виждал — ако предложението му бъде прието — края на всички свои парични грижи и затруднения — настоящи и бъдещи. Но... мис Вериндър му отказала.

По този начин вечерта на рождения ден на мис Вериндър финансовото положение на мистър Годфри Ейблуайт е било следното: той трябвало да намери триста фунта за двадесет и четвърто число на месеца, както и двадесет хиляди фунта за февруари на хиляда осемстотин и петдесета година. И ако не успеел да си достави тези суми, той е щял да изпадне в крайно тежко положение.

При тези обстоятелства какво става по-нататък?

Вие сте оскърбили мистър Канди, лекаря, с невъздържаните си отзиви за неговата професия, а той ви се отплатил с една доза лауданум. Доктор Канди помолил мистър Годфри Ейблуайт да ви даде „лекарството“, приготвено в малко шишенце; за своето участие в тази работа мистър Годфри сам си признал — при обстоятелства, които ей сега ще ви бъдат изложени. Мистър Годфри охотно се съгласил да изпълни тази молба, още повече че и той самият пострадал от вашия остър език нея вечер. Затова подкрепил Бетъридж, който ви уговарял да пийнете малко коняк с вода, преди да си легнете. Вашият братовчед тайно налял лауданума в студения грог. И вие сте го изпили.

А сега с ваше позволение нека пренесем сцената в дома на мистър Люкър в Ламбът. И ми разрешете да забележа вместо предговор, че ние с мистър Бреф намерихме начин да принудим лихваря да направи пълни признания. Ние най-старателно разгледахме неговите показания, които сега предавам на ваше разположение.

Късно вечерта в петък на двадесет и трети юни (четиридесет и осма година) мистър Люкър бил изненадан от посещението на мистър Годфри Ейблуайт. Той бил още повече изненадан, когато мистър Годфри му показал Лунния камък. Подобен диамант (доколкото било известно на мистър Люкър) не притежавало нито едно частно лице в Европа.

Мистър Годфри Ейблуайт направил две скромни предложения във връзка с този великолепен диамант. Първо, не би ли желал мистър Люкър да го купи? Второ, не би ли се съгласил мистър Люкър, ако той сам не може да го купи, да го продаде с право на комисионна печалба, като изплати част от неговата стойност предварително?

Мистър Люкър дълго разглеждал диаманта, измерил го и го оценил, преди да отговори. Неговата оценка — вземайки под внимание петното върху камъка — била тридесет хиляди фунта.

Стигнал до това заключение, мистър Люкър си отворил устата и задал въпроса:

— Как е попаднал у вас?

Само пет думи, но с какво огромно знамение!

Мистър Годфри Ейблуайт започнал да разправя някаква история. Мистър Люкър отново си отворил устата и този път произнесъл само две думи:

— Съвсем неубедително!

Мистър Годфри подхванал друга история. Сега мистър Люкър намерил за излишно да произнася каквито и да било думи. Той станал и позвънял на слугата си, за да изпроводи благородния посетител до изхода на къщата.

Тогава мистър Годфри се видял принуден да представи работата в нова и по-достоверна редакция, а именно:

След като излял тайно лауданума във вашия грог, той ви пожелал лека нощ и си отишъл в стаята. Неговата спалня била до вашата, с врата помежду им. Като си влязъл в стаята, мистър Годфри (както предполагам) затворил тази врата. Неговите парични затруднения не го оставили да заспи. Той седял цял час по халат и чехли, размишлявайки върху положението си. Тъкмо когато се канел да си легне, изведнъж ви

чул да говорите на себе си в другата стая и отивайки към вратата, забелязал, че не я бил затворил, както предполагал.

Надникнал в стаята ви, за да види какво става с вас. Видял как вие със свещ в ръка излизате от стаята и ви чул да казвате на себе си с глас, който съвсем не приличал на вашия:

— Отде да знам? Индусите може да се крият някъде в къщата...

До тази минута той просто си мислел, че давайки ви лауданума, е участвувал в някаква невинна игра около вас. Сега обаче му минало през ума, че лауданумът е произвел върху вас някакво въздействие, което нито докторът, нито пък някой друг би могъл да предвиди. Страхувайки се, че може да се случи някакво нещастие, той тихичко тръгнал по петите ви, за да види какво ще правите.

Той ви проследил чак до гостната стая на мис Вериндър и видял как сте влезли вътре, оставяйки вратата отворена. Погледнал през пролуката между вратата и рамката, преди да се реши да влезе след вас.

От това място той видял не само как сте извадили диаманта от шкафчето, но забелязал също и мис Вериндър, която мълчаливо ви наблюдавала през отворената врата на стаята си. Да, той видял със собствените си очи, че и тя ви видял а, когато сте взели диаманта.

Преди да излезете от гостната, вие малко сте се поколебали. Мистър Годфри се възползувал от това ваше забавяне, за да се върне в стаята си, преди да излезете в коридора и да го видите. Той едва се прибрал, когато и вие сте се върнали. Вие трябва да сте го видели (както мистър Годфри предполагал) тъкмо когато той минавал през междинната врата. Във всеки случай вие сте го извикали със странен, сънлив глас.

Той отишъл при вас. Вие сте го погледнали със замъглени и сънливи очи. После сте сложили диаманта в неговата ръка и сте му казали:

— Занесете го обратно, Годфри, в банката на вашия баща. Там ще бъде на сигурно място; тук не е...

С несигурни крачки вие сте се отдалечили от него и сте облекли халата си. После сте се отпуснали в голямото кресло и сте казали:

— Аз сам не мога да го занеса в банката. Главата ми тежи като олово... и не чувствавам краката си.

След това главата ви потънала в облегалото на креслото, вие сте въздъхнали и... заспали.

Мистър Годфри Ейблуайт се върнал в стаята си с диаманта в ръка. Той уверявал мистър Люкър, че по онова време още не бил взел никакво решение; само щял да чака и да види какво ще се случи на сутринта.

Когато настъпило утрото, вашите думи и дела показали, че абсолютно нищо не помните от това, което сте говорили и вършили през изминалата нощ. Същевременно думите и поведението на мис Вериндър показали, че тя от своя страна е решила да не казва никому нищо (от състрадание към вас). И ако мистър Годфри Ейблуайт намислел да задържи диаманта у себе си, той би могъл да стори това съвсем безнаказано. Лунният камък можел да го спаси от разорение и позор. И той го сложил в джоба си.

Това е историята, разказана от вашия братовчед (по необходимост) на мистър Люкър.

Мистър Люкър повярвал на тази версия, понеже според него, мистър Ейблуайт бил много глупав, за да може сам да я измисли. Мистър Бреф и аз се съгласихме с тези съображения на мистър Люкър.

Следващият въпрос се състоял в това — какво да прави мистър Люкър с Лунния камък. Той предложил следните и единствени условия, при които би приел да се намеси в тази работа, която (дори и от негова професионална гледна точка) била съмнителна и опасна.

Мистър Люкър бил готов да заеме на мистър Годфри Ейблуайт сумата две хиляди фунта, ако Лунният камък му бъде оставен като залог. И ако след изтичането на една година мистър Годфри Ейблуайт изплати на лихваря три хиляди фунта, той ще си получи обратно заложения диамант. Ако обаче не изплати тази сума в определения срок, то залогът — тоест Лунният камък — става собственост на мистър Люкър, който в такъв случай великодушно ще върне на мистър Ейблуайт всички полици, подписани от него в миналото.

Излишно е да се споменава, че мистър Годфри Ейблуайт с негодувание отхвърлил тези чудовищни условия. Тогава мистър Люкър му върнал диаманта и му пожелал лека нощ.

Вашият братовчед тръгнал към вратата, но се върнал обратно. Как можел той да бъде сигурен, че разговорът между тях ще бъде запазен в най-строга тайна?

На това мистър Люкър не можел да отговори нищо. Ако мистър Годфри приемел неговите условия, той би направил мистър Люкър свой съучастник и би могъл да разчита на неговото мълчание. В противен случай мистър Люкър щял да се ръководи само от собствените си интереси. Ако му бъдат зададени някои трудни въпроси, как би могъл той да излага себе си заради човек, който отказал да има работа с него?

Като чул този отговор, мистър Годфри Ейблуайт направил това, което правят всички животни (включително и хората), когато попаднат в клопка. Той отчаяно се огледал. Неговият поглед бил привлечен от едно картонче, което се мъдрело в някаква кутия над

камината, на което акуратно била нанесена датата — двадесет и трети юни. На двадесет и четвърти юни мистър Годфри трябвало да изплати триста фунта на младия джентълмен, чийто настойник бил той, и нямало никаква друга възможност да получи тия пари освен възможността, която му предлагал мистър Люкър. Ако не било това нищожно препятствие, той би могъл да занесе диаманта в Амстердам и да го продаде най-изгодно, след като го насече на отделни камъни. Сега обаче не му оставало нищо друго, освен да приеме условията на мистър Люкър. В края на краищата той разполагал с една цяла година, за да се сдобие с три хиляди фунта — а една година не е малко време!

Мистър Люкър тутакси съставил необходимите документи. След като ги подписали, той дал на мистър Годфри Ейблуайт два чека. Единият с дата двадесет и трети юни — за триста фунта, а другият с дата тридесети юни — за останалата сума: две хиляди и седемстотин фунта.

Как Лунният камък е бил предаден на съхранение в банката и как след това индусите са изтезавали мистър Люкър и мистър Ейблуайт — вече знаете.

Следващото събитие в живота на вашия братовчед е свързано отново с мис Вериндър. Той ѝ направил второ предложение и (след като то било прието) се съгласил по нейна молба да разтурят годежа. Една от причините за това негово съгласие била разкрита от мистър Бреф. Мис Вериндър имала само пожизнено право върху наследството от майка си, така че той не би могъл да си достави необходимите му двадесет хиляди фунта оттам.

Но ще кажете, че той би могъл да спести три хиляди фунта и да откупи диаманта, ако би се оженил. Разбира се, мистър Ейблуайт би могъл да стори това, ако неговата жена и нейните настойници не биха се възпротивили: те вероятно биха се запитали — защо той взема предварително повече от половината доход за някаква неизвестна цел още през първата година от женитбата. Но дори и да беше преодолял това препятствие, него го очаквало друго изпитание. Дамата от вилата се научила за предстоящата му женитба. Това е една горда жена, мистър Блейк, от онзи род жени, с които човек не бива да се шегува — жена с нежен цвят на лицето и с римски нос. Тя започнала да презира мистър Годфри Ейблуайт. Това презрение можело да си остане скрито, ако той би я обезпечил порядъчно. В противен случай това нейно

презрение щяло да „проговори“. Финансовото положение на мис Вериндър му давало малка надежда за възможността да се сдобие с това „обезпечение“, както и да събере двадесетте хиляди фунта. Той не можел да се ожени — наистина не можел да се ожени при подобни обстоятелства!

За това, как той опитал щастието си с друга млада жена и как тази женитба също се провалила по финансови причини, вече знаете. Вие знаете също така, че той получил наследство от пет хиляди фунта, оставено му наскоро от една измежду неговите многобройни обожатели, чието благоразположение този очарователен мъж успял да спечели. И това наследство (както доказват събитията) станало причина за неговата смърт.

Научих, че след като получил тия пет хиляди фунта, той заминал за Амстердам. Там направил всички необходими приготовления, за да насече индийския диамант на отделни камъни. После се върнал (преоблечен и дегизиран) и откупил Лунния камък в определения ден. Минали няколко дни (на тази мярка за предпазливост се съгласили и двете страни), преди диамантът да бъде изнесен от банката. Ако мистър Годфри би се добрал благополучно с диаманта до Амстердам, щял е да разполага с достатъчно време — до юли четиридесет и девета, както и до февруари петдесета (когато младият джентълмен ставал пълнолетен), за да успее да насече диаманта на парчета и да го продаде като отделни скъпоценни камъни. Съдете по това какви причини е имал той, за да се изложи на подобен риск! Успех или смърт — ето как стояли работите за него.

Преди да привърша своя доклад, искам само да ви напомня, че все още има някаква надежда да се хванат индусите и да се върне Лунният камък. Сега той се намира (нещо, за което има всички основания да се предполага) на път за Бомбай с един от корабите на Източноиндийската компания. Този кораб — ако не се случи нищо непредвидено — няма да спира на други пристанища и бомбайската полиция (уведомена вече с писмо, изпратено по суша) ще бъде готова да се качи на кораба, щом той навлезе в пристанището.

Имам честта, уважаеми господине, да остана ваш покорен слуга

—

Ричард Къф
(бивш агент от тайната полиция,

Скътланд ярд, Лондон).

СЕДМИ РАЗКАЗ

ПИСМО ОТ МИСТЪР КАНДИ

Фризингхол, сряда, 26 септември 1849 година. Драги мистър Франклин Блейк, вие ще се досетите за печалната новина, която имам да ви съобщя, като видите, че връщам неразпечатано вашето писмо до Езра Дженингз. Той почина в ръцете ми миналата сряда на разсъмване.

Не ме упреквайте, че не ви предизвестих за приближаването на неговия край. Той категорично ми забрани да ви пиша.

„Аз съм задължен на мистър Франклин Блейк — каза той — за няколко щастливи дни. Не го разстройвайте, мистър Канди, не го безпокойте!“

Неговите страдания до последните шест часа преди смъртта му бяха ужасни. В промеждутъците, когато умът му беше бистър, аз го увещавах да ми каже имената на някои свои роднини, на които бих могъл да пиша. Той ме помоли да го извиня, заедно трябва да откаже да изпълни тази моя молба. После добави — без всякаква горчивина, — че иска да умре така, както е живял: забравен и неизвестен. Той поддържаше това свое решение до последния си дъх. Сега вече няма никаква надежда да се направят каквито и да било открития в това отношение. Историята на неговия живот си остана забулена в мрак.

В деня, преди да почине, той ми каза къде да намеря цялата му архива. Аз му я занесох на леглото. Връзка стари пожълтели писма, които той отдели настрана, ръкописът на недовършената му книга, няколко тетрадки с неговия дневник. Той взе тетрадката, отнасяща се до настоящата година, и една след друга откъсна от нея страниците, посветени на периода от време, когато сте били заедно.

„Предайте това на мистър Франклин Блейк — каза той, — може би след време за него ще бъде интересно да ги прегледа.“

След това скръсти ръце и горещо се помоли на бога да ви благослови — вас и вашите близки. Тогава каза, че би желал да ви види още веднъж. Но след минутка промени решението си. „Не! — каза той, когато предложих услугите си да ви пиша. — Аз не искам да го безпокоя и няма да го безпокоя!“

По негова молба събрах другите му материали — връзката писма, недовършената му книга и тетрадките от дневника, — опаковах ги и ги запечатах със собствения си печат.

„Обещайте ми — каза той, — че вие лично ще сложите всичко това в ковчега ми и че ничия ръка няма да се докосне до тях!“

Аз му обещах и изпълних това свое обещание.

Той ме помоли за още една услуга, която ме накара дълго да се двоумя.

„Обещайте ми — каза той, — че гробът ми ще бъде забравен. Дайте ми честната си дума, че не ще позволите никакъв паметник, никакъв знак — дори и най-обикновен кръст — да показва мястото, където съм погребан. Оставете ме да спя безименен, оставете ме да почивам неизвестен!“

Опитах се да поспоря с него, да го накарам да промени решението си. Но той за пръв и последен път изпадна в страшно раздразнение. Не можах да понеса това и отстъпих. Сега само една зелена могилка бележи мястото на неговия покой. След време около тази могила ще се появят надгробни паметници. И хората, които ще дойдат подир нас, ще се учудват на този безименен гроб.

Както ви казах, шест часа преди настъпването на смъртта му той престана да страда. Заспа и мисля, че сънуваше нещо. Един или два пъти се усмихна. Името на жена, струва ми се „Ела“, често се отронваше от устните му по това време. Няколко минути преди да издъхне, той ме помоли да го повдигна на възглавниците, за да види през прозореца как изгрява слънцето. Беше много отслабнал. Главата му се отпусна на моето рамо. „Иде! — каза той и добави: — Целунете ме!“ Аз го целунах по челото. Изведнъж той вдигна глава; един слънчев лъч помилва лицето му. То придоби красив, ангелски вид. Той извика три пъти: „Покой, покой, покой!“. Главата му отново се отпусна на рамото ми и неговите дълги мъки и страдания свършиха.

Така си отиде Езра Дженингз. Той беше, мисля си аз, велик човек, макар, че светът не го позна. Мъжествено бе понесъл хиляди трудности. Беше най-нежната душа, която някога съм срещал. Неговата загуба ме кара да се чувствам много самотен. Възможно е, след моето боледуване аз вече не съм това, което бях преди. Понякога си мисля да се откажа вече от всяка работа, да замина оттук и да видя дали някои от баните в чужбина няма да ми помогнат.

Тук се говори, че вие с мис Вериндър ще се ожените през идущия месец. Моля, приемете моите най-искрени поздравления и благопожелания.

Страниците от дневника на моя приятел ви чакат в моя дом — запечатани и с вашето име на плика. Не смея да пи доверя на пощата.

Предайте моите най-добри пожелания на мис Вериндър. Оставам, драги мистър Франклин Блейк, ваш искрен

Томас Канди

ОСМИ РАЗКАЗ ПРИЛОЖЕН ОТ ГАБРИЕЛ БЕТЪРИДЖ

Аз съм този (както вие несъмнено ще си спомните), който започна да разказва тази история. Аз съм също така и лицето, което ще завърши последните ѝ страници.

Не мислете, че се готвя да прибавя нещо за индийския диамант. Ненавиждам този злочест камък и оставям на някой друг да ви разкаже за него всичко, което бихте желали да знаете. Моята цел тук е да ви запозная с едно събитие в историята на семейството — събитие, за което досега никой нищо не е споменал и към което не ще позволя да се отнасят с подобно неуважение. Аз намеквам, разбира се, за сватбата на мис Рейчъл и мистър Франклин Блейк. Това забележително събитие стана в нашия дом в Йоркшир във вторник, на девети октомври хиляда осемстотин четиридесет и девета година. По този случай аз получих нови дрехи. А младата двойка замина да прекара медения си месец в Шотландия.

Тъй като след смъртта на моята бедна господарка семейните тържества в нашия дом бяха станали голяма рядкост, то аз в деня на бракосъчетанието (особено към края на деня) си пийнах малко повечко, отколкото трябваше.

Ако и вие някога сте вършили нещо подобно, ще ме разберете и ще ми съчувствувате. Ако ли не — тогава може би ще си кажете: „Противен старик! Защо му трябва да говори за това?“ Причината обаче ще узнаете по-долу.

И така, след като си бях пийнал малко повечко (Бог да ви благослови, и вие сигурно си имате по някоя любима слабост! Само че вашата слабост не е моя, а моята не е ваша), аз прибягнах до едно незаменимо лекарство, а това лекарство, както знаете, е „Робинзон Крузо“. Къде точно отворих тази безподобна книга, не мога да кажа. Но редовете, които в края на краищата започнаха да се сливат пред очите ми, помня безпогрешно. Намират се на страница триста и осемнайсега ѝ се отнасят до семейните работи на Робинзон Крузо. Те са следните:

„С такива мисли аз разгледах новото си положение: аз имах жена (обърнете внимание: мистър Франклин Блейк също има жена!), роди ми се дете. (Обърнете пак внимание: това може да се случи и на мистър Франклин!) И тогава моята жена...“

Какво е направила или не е направила жената на Робинзон Крузо „тогава“, аз вече нямах никакво желание да узная. Но подчертах редовете относно младенеца и сложих там една хартийка, за да не загубя мястото. „Постой тука — казах ѝ аз, — докато минат няколко месеца от сватбата на мис Рейчъл и мистър Франклин, пък тогава ще видим!...“

Изминаха месеци (повече, отколкото очаквах) и все още не се представяше някакъв случай да обезпокоя хартийката, поставена в книгата. Едва когато настъпи настоящият месец, ноември хиляда осемстотин и петдесета година, мистър Франклин дойде при мен в най-весело настроение и рече:

— Бетъридж, имам да ви казвам една новина! Нещо ще се случи в този том, когато ние с вас станем с няколко месеца по-стари.

— Отнася ли се това до семейството, сър? — попитах аз.

— Разбира се, че се отнася до семейството — отговори мистър Франклин.

— И има ли вашата добра съпруга нещо общо с тази новина, ако обичате да ми кажете, сър?

— Тя наистина има много общо с това — отговори мистър Франклин, започвайки да показва признаци на учудване.

— Нито дума повече, сър! Господ да ви благослови и двамата; щастлив съм да чуя това! — рекох аз.

Мистър Франклин се облеци като ударен от гръм.

— Мога ли да ви попитам откъде сте получили тия сведения? — попита той. — Аз самият узнах това (под най-строга тайна) едва преди пет минути.

Настъпи минутата да извадя „Робинзон Крузо“! Ето че ми се представи случай да прочета на мистър Франклин редовете за младенеца, отбелязани от мен в деня на неговата сватба. Прочетох му тия чудни редове с благоговение, както изисква тяхното значение, сурово го погледнах в лицето:

— Е, сър, вярвате ли сега в „Робинзон Крузо“? — попитах аз с подobaваща за случая тържественост.

— Бетъридж — каза мистър Франклин със същата тържественост, — най-последно се уверих и аз!

Той се ръкува с мен и аз почувствувах, че го бях убедил.

Съобщавайки за това необикновено събитие, аз напускам страниците на тази книга. Дано някой не се смее над това мое последно изказване. Вие сте свободни да се шегувате над всичко друго, което съм писал; но това, което се отнася до „Робинзон Крузо“, е нещо съвсем сериозно и аз ви моля да се отнесете към него с подобаващо доверие.

С това, лейди и джентълмени, аз се покланям и завършвам.

ЕПИЛОГ
НАМИРАНЕТО НА ДИАМАНТА

I

ПОКАЗАНИЯ НА МЪЖА, АНГАЖИРАН ОТ МИСТЪР КЪФ (1849)

На двадесет и седми юни получих нареждане от детектива Къф да следя трима заподозрени в убийство мъже, по външност описани като индуси. Видели ги сутринта на Тауърското пристанище да се качват на параход, отплувал за Ротердам.

Аз напуснах Лондон с парахода, принадлежащ на друга компания, който отплава сутринта в четвъртък, двадесет и осми. Когато пристигнах в Ротердам, успях да намеря капитана на парахода, който бе тръгнал на предишния ден, в сряда. Той ме уведоми, че индусите наистина са пътували с неговия параход, но само до Грейвзенд. Наближавайки това място, един от тримата индуси попитал кога ще пристигнат в Кале. Научавайки, че параходът пътува за Ротердам, индусът останал крайно изненадан и огорчен: оказало се, че той и другарите му направили голяма грешка. Те били готови, казал индусът, да пожертвуват парите, платени за билетите, ако капитанът се съгласи да ги свали на брега. Капитанът влязъл в положението на чужденците и понеже не виждал никаква причина да ги задържи, сигнализираше за брегова лодка и тримата индуси напуснали парахода.

Ясно беше, че индусите предварително са се наговорили да направят това, за да замаскират следите си. Ето защо, без да губя време, аз се върнах в Англия. Слязох от парахода в Грейвзенд и узнах, че те заминали за Лондон. В Лондон разбрах, че отпътували за Плимът. Събраните в Плимът сведения изясниха, че те са отплували преди четиридесет и осем часа с кораба „Бюли Каел“ на Източноиндийската компания направо за Бомбай.

Когато получи тези сведения, Мистър Къф съобщи на бомбайските власти по сухопътната поща и даде нареждане полицията да обискира кораба, щом навлезе в пристанището. След това аз вече нямах нищо общо с тази работа, И нищо повече не чух за нея.

II ПОКАЗАНИЯ НА КАПИТАНА (1849)

Детективът ме помоли да изложа писмено някои обстоятелства, отнасящи се до тримата мъже (по всяка вероятност индуси), които миналото лято бяха пасажери на кораба „Бюли Каел“, плаващ за Бомбай под моя команда.

Индусите се качиха на нашия кораб в Плимът. По пътя не чух никакви оплаквания от тяхното поведение. Те се бяха настанили в предна кабина, на носа на кораба. Аз лично нямах много случаи да ги срещам.

Към края на пътуването, близо до индийския бряг, ние за нещастие попаднахме на пълно безветрие, което продължи цели три денонощия. Нямам подръка, корабния дневник и не мога сега да си припомня точно къде се намирахме — на коя ширина и дължина в океана. За нашето положение тогава мога да кажа само следното: че течението ни носеше към сушата и когато отново се появи вятър, ние стигнахме пристанище с двадесет и четири часа закъснение.

Дисциплината на кораба (както е известно на всички мореплаватели) отслабва по време на продължителен застои. Така стана и на моя кораб. Някои пасажери спуснаха спасителните лодки и се забавляваха — гребяха и се къпеха наоколо, когато вечерната прохлада им позволяваше да вършат това. След тия развлечения лодките трябваше отново да бъдат издигнати на борда. Но вместо това сега тях ги оставяха във водата, вързани за кораба. Поради силната горещина и досадното време нито офицерите, нито матросите, изглежда, не изпълняваха охотно своите задължения, докато траеше затишието.

През третата нощ дежурният на палубата не бе чул, нито видял нищо необикновено. Когато настъпи утрото, забелязали, че я няма само най-малката лодка; нямало ги и тримата индуси.

Ако тия трима мъже са откраднали лодката наскоро след смрачаване — нещо, в което аз се съмнявах, — то ние се намирахме тъй близо до брега, че би било излишно да изпращам да ги догонят,

когато открихме бягството им на следната сутрин. Не се съмнявам, че те се успели да стигнат сушата в такова тихо време (въпреки тяхната умора и неумение да гребат) още преди разсъмване.

Когато навлязохме в нашето пристанище, за пръв път узнах каква причина бе накарала моите трима пасажери да избягат тайно от кораба. На властите можах да дам същите тия показания, които излагам и тук. Те с право ме обвиниха, заедто бях допуснал да отслабне дисциплината на кораба. Изказах съжаленията си за това пред тях и пред моите господари. Оттогава, доколкото ми е известно, нищо не се е чуло за тримата индуси. Аз нямам какво повече да прибавя към това, което току-що изложих.

III

ПОКАЗАНИЯ НА МИСТЪР МЪРТУЕЙТ (1850)

ПИСМО ДО МИСТЪР БРЕФ

Спомняте ли си, любезни сър, за полудивия пътешественик, с когото се срещнахте на една вечеря в Лондон през есента на четиридесет и осма година? Позволете ми да ви напомня, че името на този човек е Мъртуейт и че след вечерята вие водихте с него продължителен разговор. Разговорът се отнасяше до индийския диамант, наричан Лунния камък, и до съществуващия тогава заговор да се открадне тази скъпоценност.

Оттогава аз пътувах много из Централна Азия. Оттам се върнах отново към местата на предишните си приключения — в Северозападна Индия. Преди около две седмици попаднах в провинция, малко известна на европейците, която се нарича Катхиавар.

Тук с мен се случи едно произшествие, което (колкото и невероятно да изглежда) представлява известен интерес за вас.

В дивите краища на Катхиавар (а колко диви са те, ще разберете, като ви кажа, че тук дори и най-обикновеният селянин оре земята си, въоръжен до зъби) населението е фактически предано на старата индуска религия — древното обожаване на Брама и Вишну. Няколкото мохамедански семейства, пръснати тук-там из далечните селца, не смеят да вкусят каквото и да е месо. Всеки мохамеданин, дори и само заподозрян, че е заклал някоя крава — това свещено животно, — е убиван най-безмилостно от набожните индуси, населяващи тия затънтени области. В пределите на Катхиавар се намират две от най-прославените места за поклонничество на индуските богомолци, където се раздухва религиозният фанатизъм. Едно от тези места е Дварка, родното място на бога Кришна. Другото е свещеният град Сомнат — ограбен и разрушен още преди единадесетия век от мохамеданския завоевател Мадмуд Гаази.

Попадайки за втори път в тази романтична област, реших да не напускам Катхиавар, докато не посетя и не разгледам още веднъж великолепните развалини на Сомнат. Мястото, където взех това

решение, се намираше по моите изчисления на три дни път от свещения град.

Едва тръгнал на път, забелязах, че мнозина други хора — по двама, по трима — се бяха отправили в същата посока.

На тия, които ме заговаряха, се представях за индус-будист от някоя отдалечена провинция, тръгнал на поклонение. Излишно е да споменавам, че моите дрехи ми помагаха за това. Прибавете също, че говоря езика им не по-зле от родния си език и че съм достатъчно мършав и мургав, за да не може тъй лесно да се открие европейският ми произход — и вие ще разберете защо тия хора, макар и да не ме взимаха за свой земляк, вярваха, че съм техен съотечественик от подалечните краища на страната.

На втория ден броят на индусите, пътуващи в същата посока, бе пораснал на няколкостотин. На другия ден те бяха станали вече с хиляди. И всички бавно напредваха към една цел — свещения град Сомнат.

Някаква дребна услуга, която можах да направя на един от моите спътници богомолци през третия ден на нашето пътуване, ми даде възможност да се запозная с неколцина индуси от по-висша каста. От тях научих, че цялата тази огромна тълпа отива да присъствува на някаква голяма религиозна церемония, която трябваше да се извърши на хълма, недалеч от Сомнат. Тази церемония била посветена на бога на Луната и трябвало да се състои през нощта.

Тълпата ни позабави, рогато приближихме мястото на тържеството. Когато стигнахме до хълма, луната вече светеше високо на небето. Моите приятели индуси се ползуваха с някакви особени привилегии, които им осигуряваха достъп до олтара. Те най-любезно ми позволиха да ги придружа. Когато приближихме мястото, видяхме, че идолът бе закрит от погледа ни със завеса; опъната между две великолепни дървета. Под тези дървета се издаваше една равна скала, която образуваше площадка. Край тази площадка заставах и аз заедно с моите приятели индуси.

Долу под хълма се откриваше такова величествено зрелище, каквото аз още не бях имал случай да видя: — Човекът и Природата в най-красивото им съчетание! По-ниските склонове на хълма незабелязано се сливаха с долината, където се срещаха три реки. На една страна се разстилаха живописните извивки на реката — ту

видими, ту скривани от разкошни дървеса. На друга — гладкият спокоен океан спеше под нощната тишина. Прибавете към тази прелестна картина десетки хиляди хора, облечени в бели роби, разположени по склоновете на хълма, в долината и по бреговете на лъкатушещите реки; осветете тия поклонници с ярките пламъци на фенери и факли, хвърлящи своята светлина над несметните тълпи; въобразете си и пълната азиатска луна, озаряваща Със славното си сияние тази величествена картина — и вие ще добиете известна представа за зрелището, което се откриваше пред очите ми от върха на хълма.

Тъжната музика на струнни инструменти и флейти привлече вниманието ми към скрития от завесата идол.

Обърнах се и видях на скалистата площадка фигурите на трима мъже. В лицето на средния от тях тутакси познах човека, с когото бях разговарял в Англия, когато индусите се появиха на терасата в дома на лейди Вериндър. Другите двама, които бяха присъствували заедно с него там, несъмнено присъствуваха заедно с него и тук.

Един от индусите, до които бях застанал, забеляза моето учудване. Той ми обясни шепнешком появяването на тримата мъже върху площадката.

Те били брамини (каза той), нарушили законите на своята каста заради служба на бога. Богът им заповядал да се пречистят чрез поклонничество. Тази нощ тия трима мъже трябвало да се разделят. В три различни посоки щели да тръгнат те, за да се поклонят пред свещените олтари на Индия. И никога вече не трябвало да се погледнат един друг в лицето. И никога вече те не трябвало да си починат от своите скитания — от деня на тяхната раздяла до деня на тяхната смърт.

Докато моят приятел индус ми шепнеше всичко това, тъжната музика заглъхна. Тримата мъже се проснаха по очи на скалата пред завесата, която скриваше идола. После станаха, погледнаха се един друг и се прегърнаха. След това един по един се спуснаха Надолу сред тълпата. Хората им правеха път сред гробна тишина. Аз видях как тълпата в една и съща минута ги пропусна да тръгнат в три различни посоки. Бавно-бавно хилядите хора, облечени в бяло, се събраха отново и отново образуваха една плътна маса. Следите на тримата осъдени поклонници изчезнаха. Ние вече не ги видяхме.

Изад завесата сега се разнесе друга музика — гръмка, жизнерадостна. Тълпата изтръпна и се сгъсти още повече.

Завесата между дърветата бе отдръпната и пред очите ни се откри идолът.

Високо на своя трон, яхнал незаменимата си антилопа, с четирите си ръце, прострени към четирите страни на света — пред нас под мистичната небесна светлина се възправи крачен и страшен богът на Луната. И върху челото на това божество сияеше жълтият диамант; диамантът, чието сияние аз бях видял преди това в Англия върху блузата на една жена!

Да! Лунният камък отново заблестя над стените на свещения град, където започна и тази история преди осем столетия. Как той се върна в своята родина, благодарение на какви подвизи и престъпления индусите отново завладяха своята свещена скъпоценност — всичко това е известно по-добре на вас, отколкото на мен. Вие сте се лишили от него в Англия и (ако аз познавам донякъде характера на индусите) вие сте се лишили от него завинаги.

Така си текат и се повтарят годините една след друга; едни и същи събития се въртят в кръга на Времето. Какви ще бъдат следващите приключения на Лунния камък? Кой би могъл да каже?

Издание:

Уилки Колинс. Лунният камък
„Народна младеж“, София, 1980
Библиотека „Лъч“ № 58
Разузнавачески и приключенски романи и повести

Редактор Светла Тодорова
Художник Олга Паскалева
Художествен редактор Димитър Чаушов
Технически редактор Маргарита Лазарова
Коректор Лилия Вълчева

II издание ЛГ VI. Тематичен № 23 9536621611/5557-2-80.

Дадена за набор на 2. X. 1979 година. Подписана за печат на 13.

II. 1980 година. Излязла от печат на 20. II. 1980 година.

Поръчка № 15. Формат 1/32 84×108. Печатни коли 36.

Издателски коли 30,24. Цена на книжното тяло 3,19 лева. Цена 3,29 лева.

ДПК „Димитър Благоев“, София, 1980

Wilkie Collins.
The Moonstone
The Penguin English Library, 1966

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.